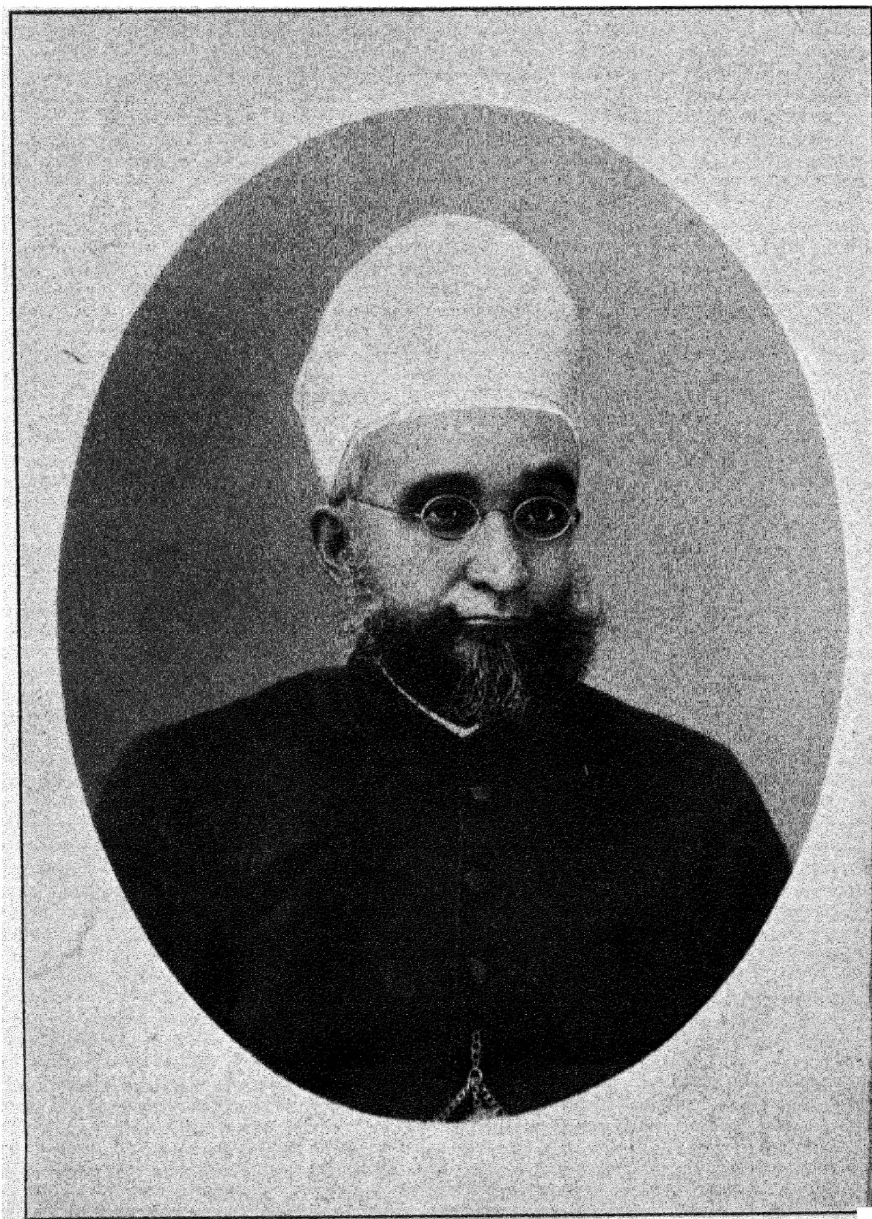

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_232116

UNIVERSAL
LIBRARY

نواب غریز جنگ بہادر مولف و مصنف

الذخيرة

جامع الفاظ مفردة ومركبة اصطلاحی و استعمال فارسی و امثال مقبولهای عجم مترجم با سنن
مقدمین و متأخرین و معاصرین عجم و برای هر یک لفظ ترجمه یا محاوره
زبان اردو مع بسند کلام زبان دانان هند

جلد پنجم
مؤلفه خان بهادر شمس العلماء لوی احمد عبدالغیر ناظمی (نواب خجیب) و لطیفه حسن
سرکار اصفیه

جميع حقوق این تالیف وقف عام است پانصد
نسخه این کتاب که طبع میشود از اہم وقف کرده ایم ہر کس
اختیار و ارکہ پانصد قلم مذبح اعلان کہ بر آخر کتاب چاپ شدہ است ازین منتفع شود
۳۳۴ ہجری مطابق ۱۳۲۶ قمری

عزیر المطابع حیدر آباد دکن

۲۴۱

1915

2-1

9

اعزاز و شکرانہ اعزاز

اعزاز (۱) میں اپنی اس تالیف کی اعلیٰ کامیابی پر خداوند کریم کا شکر گزار ہوں اور یہ بات میرے لئے باعث افتخار ہے کہ اس کا نام میرے آقا سے ولی نعمت حضور پر نورؐ بندگانِ تعالیٰ متعالیٰ مدظلہ العالی کے مبارک تخلص کو اپنے سر پر لئے ہوئے ہے اور اس کا آغاز آپ ہی کی مبارک جوہلی چہل سالہ کی تقریب میں ہوا۔

(۲) میں ہنرکسنسی لارڈ فٹو بالقا، بہم گورنر جنرل ہند کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ آپ نے براہ عنایت مجھ کو اجازت عطا فرمائی کہ میں اس کتاب کا ڈبئی کمیشن آپ کے نام نامی سے کروں۔ صاحب رزیڈنٹ حیدر آباد بذریعہ مراسلہ نشان مورخہ ۲۴ جون ۱۹۰۹ء مجھ کو اطلاع دیتے ہیں کہ ہنرکسنسی آپ کا شکریہ ادا کرتے ہیں کہ آپ نے اُن کو ایسی عالمانہ تالیف میں اُن کی یادگار قائم ہونیکا موقع دیا۔

اعانت (۳) میں ہر کسٹنسی ویسے موصوف کا دل سے شکر گزار ہوں کہ آپ نے باجلاس کونسل یہ حکم فرمایا کہ مؤلف کو اس کتاب کی ہر ایک جلد پر جس جس طرح وہ شائع ہوتی جائے پان پان سو روپیہ کا آئیریم (صلہ تالیف) عطا کیا جائے۔

(۴) میں اپنے آقائے ولی نعمت اعلیٰ حضرت والی سلطنت مکن جنکو پرنس سرکار نظام ادا ام اللہ اقبالہ کا شکریہ بجاں و دل ادا کرتا ہوں کہ سرکار مدد و ح نے حکم فرمایا کہ سلطنت آصفیہ کے شاہی خزانہ سے بھی مؤلف کو اس کتاب کی ہر ایک جلد پر جس جس طرح وہ شائع ہوتی جائے سات سو اسی روپیہ کی امداد عطا کی جائے۔

(۵) حیدرآباد کے امراء عظام سے جناب نواب فخر الملک بہادر معین الملک صنیعہ تعلیمات و عدالت و کو توالی و امور عامہ کی علم دوستی کا بھی شکر گزار ہوں کہ آپ نے اپنے خانگی خزانہ سے اس تالیف کی ہر ایک جلد پر سو روپیہ کا اعزازی انعام مقرر فرمایا ہے۔

شکریہ ملی (۶) اگرچہ اس کتاب کی ہر ایک جلد کے پانسو نسخوں کی طبع کا حقیقی صرفہ بقدر الکعبہ سکہ عثمانیہ ہے اور معاونین بالقابہم کی امداد کا مجموعہ بھی اسی کے قریب قریب ہے۔ لیکن محض اس خیال سے کہ پبلک کو نفع پہنچے میں نے جملہ نسخہ مطبوعہ کو بلا لحاظ اپنے نفع کے مع حق تالیف کتاب بلا کسی معاوضہ کو پبلک لائبریری مدارس اور بعض شائقین و معاونین زبان فارسی کے لئے وقف

کر دیا ہے معزز ناظرین کتاب پر روشن ہے کہ یہ ۲۸ جلد کی کتاب ہے اور مولف کی ضعیفی کی وجہ سے کمال اہتمام کے ساتھ سال بھر میں ایک اور کبھی دو جلد شائع ہوتی ہیں اور بظاہر محجہ کو صرف خداوند کریم سے توقع ہے کہ میں اس کتاب کی تکمیل اپنی باقی ماندہ عمر میں کر سکوں۔ وہو علی کل شیء قدیر۔

پبلک کافالٹی

احمد عبدالعزیز۔ ناطلی

(خان بہادر شمس العلماء نواب عزیز جنگ بہادر)

بسم الله الرحمن الرحيم

بحمد الله که نوبت به نهمی جلد این کتاب رسید و به بین دولت ابد قرار سر کار آصفیه
و بحسن التفات و قدر آقای ولی نعمت - قدر قدرت قوی شوکت - سلیمان نزلت
اعلی حضرت حضور پر نور - بندگانعالی - آصف جاه سابع - نظام الدوله نظام الملک
و المملکت میر عثمان علیخان بهادر فتح جنگ - جی سی - ایس - ای - فرمان روای
سلطنت آصفیه مؤلف این کتاب را مشا بهره دو صد و پنجاه روپیه بصله خدمت
علی و رای و طیفه حسن خدمات ملکی مرحمت گردید ادام الله اقباله و ضاعف اجاله بذا

قصیده بمسح آقای ولی نعمت

از زبان شعله جای دو دخیل و مارها
بخر بخر سارش زیر بجان نشکند گلزارها
آب حسرت در دهان دارند آتشخوارها
گل ز فیض موقلم جا کرد و بر دیوارها

تا بروی آتشین زلفش کشاید تارها
سبزه خط رسته تخم سیاه خال اوست
از شکفتن سکن خالش که آب و آتش است
عاشقانش نقش دیوارند در سودا زلف

از دها ننگِ اوتنگِ شکر دار و مذاق
 بلبدانِ صحنه گرمِ نغمه تر در چین
 عنکبوتی پرده های گلخن از جوش بهار
 ساز و برگِ صد هزاران نغمه می سازد
 ره و عشق تو در دشتِ خون ساز چین
 قطره اشکم تبار گریه از جوش بهار
 کیست او کمترین عهد اوست این چرخ بهار ^{گریز}
 زانکه مخصوصِ چنین گذاشت گلزارش
 گفتنش محبوب محبوب است مروجِ زن
 تا که عثمان غنی آمد سر آرای ملک
 گاه بزم او را نظام الملک آصفیاه نام
 مهر آتش آفتاب چرخ او رنگ دکن
 تامل عالم بدست اوست رنگ آشنا
 خسر و اذات تو چیز دیگر آمد در صفات
 تاجه می بالد فلک بر آب نیسان بهار
 پنجه خورشید نبود مایه ناز سپهر
 سلطنت را یک سربونیت پروا معین

تا دل مایافت ذوقِ شکرین گفتارها
 شبنهم سوز تر نغمه ریزد از منقارها
 از گلس صد غنچه کو گل کند و تارها
 از رگ گل تارها و ز شاخ گل مزارها
 قطره خوش گل انگیزد ز نوک خارها
 گل بر آرد از رگ گل سجه از زارها
 عنایب باند گرم نغمه در بازارها
 او بخواند رنگ و بودر گوشه گلزارها
 حلقه در گوشند از دلدارش دلدارها
 غنچه از گلهای گلشن گل کند و نیارها
 فتح جنگ آمد لقب در عالم پیکارها
 ثابت از اعیان دولت هستی سیارها
 دیده عالم نشد منت کش اغیارها
 گرچه بر او رنگ هستی دیده ام بسیارها
 ابر گوهر بار در دست تو دیدم بارها
 سرزند بر فرق دستار تو از زارها
 ذات والا بیت خبر دار دز کار و بارها

شخصه عدلت بحسن انتظام دولتش
شیر در عهد تو با نرغاله بازی می کند
همدین عهدند سر بازان دولت سرفراز
سرکشان از رعبا اجلال تو استخفا کنند
ز آنکه عفو خسروی تروا منان را دل نشین
آیتنت در مندان را دل آسائی بدست
سلطنت را نان عالم چون صنوبر در چین
خاصه بیداری عهد هما یون مهندست
هر چه از نخل شایست در حضورت باریافت
ای و لا خاموش و ز طول امل بهیار باش
جان من تن زن بجان تو که هنگام دعا (دعا)
هر چه آسانست بر اعدای او دشوار باد
تا بود گل در گریبان هوا جوان شاه
بر سر عالم الهی تا قیامت زنده باش

آمین

می کند بر نیت اقدام گیر و دارها
کبک و شاهینند زیر دامن کهسارها
همدین دورند سر تابان بفرق دارها
عاجران از زمین اقبال تو استظهارها
برزبان دارند از رعبا تو استغفارها
قطره های اشک غم می چیدند از رخسارها
در تماشای تو سر بر کرده از دیوارها
خواب غفلت در دکن پدید آید بهیارها
دانه از خوشه و شتی است از خروارها
گرچه داری از صفاتش در سخن طوارها
تا دعای دولت آمد خاتم گفتارها
داور آسان شود بر ذات او دشوارها
بشکند و بدین بدخواه دولت خارها
برخورند از نخل اقبال تو بر خور دارها

<p>(الف) بالارفتن طاعت مصدر</p>	<p>لفظ بالا بمعنی بلندى و فوت است که ذکرش بمعنی پیش گذشتن</p>
<p>اصطلاحی) بقول بحر بذروه قبول رسیدن طاعت - مؤلف گوید که دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و لیکن خلاف قیاس نیست و متعلق است از -----</p>	<p>که بلندى کارگزارى باشد از کامیابى حالانصفیه این امر باقى ماند که از بلندى پیش که ام یک را تفویض و مناسبت است با معنی حقیقی لفظ بالا با اعتبار مجاز سخنوران نازک خیال تصفیه این کنند</p>
<p>(ب) بالارفتن کار که بقول بحر معنی نیک انجام یافتن کار است و بقول بهار پیش رفتن کار و (الف) هم داخل همین تقسیم است - (صائب ه) مشوق به همراه گریچه توفیق</p>	<p>(ار دو) (الف) طاعت کا قبول ہونا طاعت کا مرتبہ اعلیٰ حاصل کرنا (ب) کامیابی ہونا - بقول آصفیہ - فارسی مقصد پورا ہونا - مراد بر آنا - فتح پانا -</p>
<p>است ہ کہ از خبریدہ روی کار مہر بالا رفت ہ (ابوطالب کلیم ه) کار محنت گردین رہ اینچنین بالارود ہ رہ نور دان را ز زانو خار می بایکشد ہ مخفی سباد کہ بعض محققین لفظ بالاراد ریخا بمعنی ششمش گیرند کہ پیش است بلکہ معنی ششم را قائم کرده اند از ہمین قسم استعمال نجیال مادر غلط افتاده کہ ماخذ لفظ بالا بمعنی پیش رفتن مجازی ہم ندارد و نجیال</p>	<p>بالا صنوبر اصطلاح - بقول انند بجوالہ منظر العجائب از اسمای معشوق است - مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس نیست - اسم فاعل ترکیبی است بمعنی قد مثل صنوبر دارندہ حیف است کہ سند استعمال پیش نشد (ار دو) بالا صنوبر یار کو کھ سکتے ہیں جیسے سرو قد -</p>
<p>(ا) بالافشان مصدر اصطلاحی -</p>	<p>بالافشان مصدر اصطلاحی -</p>

<p>(۲) بال افگندن (۲) یعنی چیدن</p>	<p>(۲) بال افشاندن</p>
<p>اصطلاحی۔</p>	<p>(۳) بال افشانی مرغ در دام</p>
<p>بقول (جہانگیری در ضمیمہ کتاب) و برہان</p>	<p>یاطیدن سبل باشد و (۱) اسم فاعل ترکیبی</p>
<p>در شیدی و جامع و بہار و انند (۱) کنایہ</p>	<p>و (۳) حاصل بالمصدر (ظہوری ۱۵)</p>
<p>از حاضر شدن مؤلف عرض کند کہ (۲)</p>	<p>سہل باشد شک بال افشان آزادان</p>
<p>بمعنی حقیقی است یعنی پروبال سختن بمعنی</p>	<p>پنجخت مرغابی کہ در دامست پرانڈازان کنند</p>
<p>متعدی معاصرین عجم بمعنی دوہم بر زبان دانند</p>	<p>پ (ولہ ۱۵) ہمایون طائر دل ذوق</p>
<p>حیف است کہ نہ استعمال پیش نشد مخفی</p>	<p>بال افشانی دارد پروان بتان کہ از</p>
<p>مباد کہ چون پرندہ پروبال ریختہ شود از پروان</p>	<p>پرہائے مرغان بال می روید پ (ولہ ۱۵)</p>
<p>باز ماند و از ہمین است معنی اول (ارو ۱۵)</p>	<p>کردہ بر تارک ہماے بخت بال افشانی پ</p>
<p>(۱) حاضر نموا۔ (۲) پرگرا دینا کسی مرض کی جو</p>	<p>شاہ باز دل بدام خط و خال انداختم پ</p>
<p>سے۔ پر جھارنا کے سوا۔</p>	<p>(صائب ۱۵) گچا و اصل باین بیدیت</p>
<p>بالا کروں سر (۲) مصدر اصطلاحی۔ برداشت</p>	<p>و پائی دل تواند شد پچہ قطع رہ بال</p>
<p>سر باشد بلند کردنش بعد مراقبہ یا دفع ہذا</p>	<p>افشانی سبل تواند شد پ (ارو ۱۵) (۱)</p>
<p>و غیر ذلک منتقل بمعنی خیم لفظ بالا (ظہوری ۱۵)</p>	<p>پہر کئے والا۔ پھر پھر ہانے والا۔ (۲) پھر کنا</p>
<p>سر از شرمندگی فردا ظہوری چون کند بالا پ</p>	<p>پھر پھر نا۔ (مرغ کا دام میں یا سبل کا</p>
<p>خدا یا روی دل از آرزوی غیر بر تابش پ</p>	<p>ذبح کئے وقت (۳) پھرک یا پھر کن۔ موت</p>
<p>(ارو ۱۵) سر اٹھانا بقول آصفیہ سر او پر کنا</p>	

سر او پنجا کرنا - سر ابحارنا -	می کشد و همچنین
(الف) بالاکشیدن مصدر اصطلاحی	(د) بالاکشیدن شعله یعنی بلند و شیرین
بقول بهار و نقل نگارش (اند) یعنی قد شعله باشد (آقا زمان واضح) (مرد را	کشیدن مؤلف عرض کند که (دکشیدن) پامال خواری می کند طغیان حرص و شمع
بقول بحر طاهر و نمایان شدن و به تعظیم	کوته می شود چون شعله بالامی کشد و از
بر خاستن و خود بهار هم بر معنی دوم قانع	همین قبیل است
پس اندر مضورت تعریف بالاکشیدن	(ه) بالاکشیدن نخل و نهال یعنی
اکتفا بر قد کشیدن نتوان کرد زیرا که ...	بلند شدن نخل و نهال (صائب) نخل
(ب) بالاکشیدن از آغوش	معنی بهتر در زمین نرم بالامی کشد و سرفرازی
نشو و نما و پرورش یافتن در آغوش باشد	بیشتر چون خاکساری بیشتر (میج کاشی)
(صائب) می کند در سایه افکندن	دار و دم گردون نهان در خاک چون بیخ درخت
کنون استادگی و سرو بالائی که از آغوش	لیک من همچون نهال تازه بالامی کشم و
من بالاکشید و ...	مخفی مباد که از سر دوم مذکور به بالا مصدر
(ج) بالاکشیدن رنگ	معنی بلند اصطلاحی (بالاکشیدن کسی) هم پیدا می شود
شدن رنگ است و کنایه از ظاهر شدنش	معنی بلند شدن قد کسی بای حال لفظی بالا
(صائب) در دل من در دراز شو	درین مصداق متعلق بمعنی پنجم اوست که کند
دیگر است و رنگ بر آئینه ام چون سرو بالا	(اردو) (الف) ظاهر و با تعظیم گویند

<p>ب) گودین پنا (ج) زنگ آنا پنا ہونا (د) شعلہ بلند ہونا (ه) نخل اور نہال بلند ہونا بالا گذشتن یا (مصدر اصطلاحی) کے پہلے اور دوسرے اور تیسرے معنے بقول بہار کہ بر (یا بالا گذشتن) نوشتہ بالا اگر فتن (مصدر اصطلاحی) بقول بشتاب رفتن و دویدن (مخلص کاشی) بحر و وارستہ و بہار بمعانی مختلفہ می آید و ما این تعمیم را پسند نمی کنیم چنانکہ محققین بالا پسند کرده اند یعنی (بالا گرفتن) را بمعانی متعدده نوشتہ اند و اسنادش تعلق دارد باضافت این مصدر بسوی چیزی و ہمین تخصیص از روی مجاورہ نوشتہ است بر معنی این مصدر چنانکہ در مطحات می آید - با بجمہ بالا گرفتن (۱) بلند شدن و بلند گرفتن چنانکہ (بالا گرفتن آتش) و (بالا گرفتن صدا و شہرت) و (بالا گرفتن دولت) و (بالا گرفتن فتنہ) و (۲) چیزی بغیر و حیلہ حاصل کردن چنانکہ (بالا گرفتن چیزی) از کسی) و (۳) رونق دادن چنانکہ</p>	<p>ب) گودین پنا (ج) زنگ آنا پنا ہونا (د) شعلہ بلند ہونا (ه) نخل اور نہال بلند ہونا بالا گذشتن یا (مصدر اصطلاحی) کے پہلے اور دوسرے اور تیسرے معنے بقول بہار کہ بر (یا بالا گذشتن) نوشتہ بالا اگر فتن (مصدر اصطلاحی) بقول بشتاب رفتن و دویدن (مخلص کاشی) بحر و وارستہ و بہار بمعانی مختلفہ می آید و ما این تعمیم را پسند نمی کنیم چنانکہ محققین بالا پسند کرده اند یعنی (بالا گرفتن) را بمعانی متعدده نوشتہ اند و اسنادش تعلق دارد باضافت این مصدر بسوی چیزی و ہمین تخصیص از روی مجاورہ نوشتہ است بر معنی این مصدر چنانکہ در مطحات می آید - با بجمہ بالا گرفتن (۱) بلند شدن و بلند گرفتن چنانکہ (بالا گرفتن آتش) و (بالا گرفتن صدا و شہرت) و (بالا گرفتن دولت) و (بالا گرفتن فتنہ) و (۲) چیزی بغیر و حیلہ حاصل کردن چنانکہ (بالا گرفتن چیزی) از کسی) و (۳) رونق دادن چنانکہ</p>
---	---

<p>مجنون بدود آه سیه کرد خیمه و بالا گرفت یا فتن چنانکه (بالا گرفتن زمان) و (بالا گرفتن) آتش ماخانه ختیمیم (ار دو) آتش (۵) تفوق و ترجیح حاصل کردن چنانکه بلند یونا - آگ متعل یونا -</p>	<p>(بالا گرفتن دکان) و (۴) رونق و نظام (بالا گرفتن سر) و (بالا گرفتن کسی) و (۶) برداشتن و دور کردن چنانکه (بالا)</p>
<p>بالا گرفتن چیزی (مصدر اصطلاحی) مصدر تعیمی است برای تخصیص هائی که در همین باب می آید و معانی که بعد را بخاند شود چنانکه (بالا گرفتن آتش و شعله و صدا (۲) اثر ایجابنا (۳) رونق دینا (۴) رونق پایا (۵) تفوق حاصل کرنا (۶) اٹھانا و کرنا بالا گرفتن آتش (مصدر اصطلاحی) (بالا گرفتن چیزی از کسی) (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>(بالا گرفتن کسی) و (بالا گرفتن کسی) (۶) برداشتن و دور کردن چنانکه (بالا) گرفتن شبیه از جاس) و (بالا گرفتن نقا از چهره و روی) (ار دو) (۱) بلند یونا (۲) اثر ایجابنا (۳) رونق دینا (۴) رونق پایا (۵) تفوق حاصل کرنا (۶) اٹھانا و کرنا بالا گرفتن آتش (مصدر اصطلاحی) (بالا گرفتن چیزی از کسی) (مصدر اصطلاحی)</p>
<p>بمعنی بلند شدن و بلندی گرفتن آتش است وارسته و بهار و بهر ذکر این بر بالا گرفتن کرده اند مؤلف عرض کند که لفظ بالا مال او بودن است و وارسته و بهار در اینجا متعلق است بمعنی چرخش که گذشت (صائب ۵) آتش سودای ما از چوب گل بالا گرفت و شوخی این طفل پیش از بستن گهواره شد (ظهوری ۵)</p>	<p>بمعنی بلند شدن و بلندی گرفتن آتش است وارسته و بهار و بهر ذکر این بر بالا گرفتن کرده اند مؤلف عرض کند که لفظ بالا مال او بودن است و وارسته و بهار در اینجا متعلق است بمعنی چرخش که گذشت (صائب ۵) آتش سودای ما از چوب گل بالا گرفت و شوخی این طفل پیش از بستن گهواره شد (ظهوری ۵)</p>

بود فارسیان در محاوره خود موحده اول	و صد او مجاز است متعلق است بمعنی پنجم لفظ
له حذف کردند دیگر تیج (دارسته)	بالا (ار دو) صد بلند مونا -
طرز رعنائی و زیبائی بباغ پر سرو و شمشاد	بالا اگر رفتن و کان (مصدر اصطلاحی)
از قدش بالا گرفت (مخلص کاشی)	بهار بر (بالا اگر رفتن) ذکر این کرده گوید که
سرو دریا رند از رعونت نقدی بگر	معنی بلند گرفتن دکان و مانند آن مؤلف
از قامت رعنائی تو بالا گیرد (ار دو)	عرض کند که معنی رونق دادن و بلند کردن
دکن مین کہتہ بین اڑالیجا صاحب آصفیہ	دکان است و متعلق باشد بمعنی پنجم لفظ
نے (اڑانا) پر فرمایا ہے چرا کرانا مفت	کہ بجایش گذشت (میر خسرو) لعل
حاصل کرنا حاصل کرنا -	او در دلبری استاد بود و خط دکان را استاد
بالا اگر رفتن حدیث و صد	بالا اگر رفتن (ار دو) دکان کورفت
اصطلاحی - بہار بر (بالا اگر رفتن) گوید کہ بمعنی	بالا اگر رفتن دولت (مصدر اصطلاحی)
بلندی گرفتن است (خواجہ شیراز)	بہار بر (بالا اگر رفتن) گوید کہ بمعنی قدر برافراختن
حدیث ششم اے سرو صنوبر بوجھ قاف	و جلوہ گردن مؤلف عرض کند بلندی
بالا گرفته است (بیدل) قافش	گرفتن دولت باشد متعلق بمعنی پنجم لفظ بالا
درس خموشی از نگاہ ما گرفت (این حدیث)	کہ گذشت (میر معری) زمین فتح تو کہ کردی
فتنہ از تار منظر بالا گرفت (مؤلف)	قت گرفت قوت (زمین ملک نو کہ بر دی
عرض کند کہ کنایہ باشد از شہر شدن	دولت گرفت بالا (ار دو) دولت کلیدی

(۲۸۰۷)

(۲۸۰۷)

<p>بالا گرفتن سرو (مصدر اصطلاحی) شعله تهرش پابستی بایدیم افشانند بچون</p>	<p>بالا گرفتن سرو (مصدر اصطلاحی) شعله تهرش پابستی بایدیم افشانند بچون</p>
<p>صبح دامانی (ار دو) شعله کا بلند مونا</p>	<p>بمعنی تقوی و ترجیح و بلندی حاصل کردن</p>
<p>بالا گرفتن شیشه از جا (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>سرو باشد و این متعلق است بمعنی خیم لفظ بالا</p>
<p>و داخل است در تقسیم (بالا گرفتن چیزی نوی)</p>	<p>معنی برداشتن شیشه از جای و این متعلق</p>
<p>است مجازاً بمعنی خیم لفظ بالا که برداشتن</p>	<p>بهار بنیل (بالا گرفتن) باستانا و میر خسرو</p>
<p>هم داخل بلندی است صاحب بحر</p>	<p>فرماید که عبارت از قدر برافراختن و جلوه گر</p>
<p>شدن است (میر خسرو) اگر سرو من در (بالا گرفتن) معنی خارج کردن و دور کردن</p>	<p>چمن جا بگیرد و عجب باشد از سرو یا لا بگیرد</p>
<p>نوشته (محمد قلی سلیم) بی سبب نیست</p>	<p>مقصود شعر اینست که اگر یار من در چمن برود</p>
<p>همه گردش افلاک اینجا پاشیده ترسم که</p>	<p>سرو را در راستی و بلندی تقوی که بر دیگر چنان</p>
<p>ازین میگذرد بالا گیرند (ار دو) شیشه</p>	<p>باغ است باقی نمی ماند (ار دو) سرو کا تقوی</p>
<p>اشادینا دور کرنا کسی جگه سے</p>	<p>حاصل کرنا بلندی اختیار کرنا</p>
<p>بالا گرفتن فتنه (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>بالا گرفتن شعله (مصدر اصطلاحی) بپا تحقیق الاصطلاحات بر بالا گرفتن گوید که</p>
<p>بر (بالا گرفتن) گوید که بمعنی بلندی گرفتن است</p>	<p>معنی ترقی کردن است و بهار این را تعلق</p>
<p>مؤلف عرض کند که معنی تیزوند و بلند (بالا گرفتن کار) می فرماید مؤلف عرض</p>	<p>شدن شعله متعلق بمعنی خیم لفظ بالا که بجایش</p>
<p>کند که بلند شدن فتنه ترقی کردن نیست</p>	<p>گذشت (بیدل) ز آمد از نفس بپا</p>

کار است و خود بهار بهار بخا ذکر این معنی کرده که ستوفیان چرخ باز در قمر حمال تو بالا گرفته
 که می آید - بای حال این متعلق است بمعنی بنجم (ار دو) فردا از اینجا -
 لفظ بالا که گذشت (رضی دانش) فتنه بالا گرفتن قطره (مصدر اصطلاحی)
 از رفتار طائوس چین بالا گرفت و خوشتر با بهار بر (بالا گرفتن) گوید که بمعنی بلند
 را بمشق جلوه مائل می کند (صائب) گرفتن است چنانکه (بالا گرفتن قطره) و فرما
 دست بیدار فلک راز و دو کوه می کند فتنه که آری قطره مادام که از دریا جداست
 کز قامت رعنا ی او بالا گرفت (ار دو) قطره است و چون ترقی کرد یعنی بد ریاست
 فتنه بلند هونا - عین دریاست مؤلف عرض کند که گشت
بالا گرفتن فردا (مصدر اصطلاحی) کردن و دراز شدن که قطره را بعد از آنکه از
 بهار بر (بالا گرفتن) ذکر این کرده گوید که سحاب بر زمین افتد ترقی همانست که با
 یعنی فرد جلی دانسته از دفر بر آوردن و سیل بد ریاست رود - بای حال متعلق است
 از پایه اعتبار فرو افکندن مؤلف گوید پنجمی کلمه بالا بر سبیل مجاز (حکیم زلالی)
 که سکندری خورده است و از معانی بالا (چو قطره سوی او بالا گرفتم) ره دریا
 کار ندارد و آری این را متعلق کند بمعنی بپهنا گرفتم (ار دو) قطره کا بهند
 (بالا گرفتن چیزی از کسی) که بجایش گشت روان هونا -
 و متعلق باشد بمعنی یازدهم لفظ بالا که بجا
بالا گرفتن کار (مصدر اصطلاحی)
 مذکور شد (طاهر وحید) فردیت آفتاب بهار ذکر این کرده گوید که رونق و نظام

یافتن کار است و صاحب بحر هم بذیل (بالا سر) گذشت و بنجیل (الف فوق) و ترجیح حاصل	گرفت (ذکر معنی رونق و نظام یافتن) کرد (۲) بمعنی حاصل کردن بلند
مؤلف عرض کند که بلندی کار رونق	هم چنانکه از کلام آنوری پیدای شود که بر
اوست پس لفظ بالا در اینجا بر سبیل مجاز	(بالا و پنهان گرفتن کسی) می آید (ار دو)
متعلق به معنی پنجم اوست که بجایش گذشت	(الف فوق) حاصل کرنا - ترجیح حاصل کرنا
و آنکه بالا را بمعنی ششمش آورده اند نزد	(۲) بلندی حاصل کرنا -
شان پیش رفتن کار است و نتیجه پیش شدن	بالا گرفتن نقاب (مصدر اصطلاحی)
(قاسم گونا بادی ۵) چو گل بر سر چمن جا	بهار بر (بالا گرفتن) ذکر این کرده گوید که
گرفت چمن را از و کار بالا گرفت (۶) (خواجه)	معنی برداشتن و بالا کردن نقاب و اشل
شیراز ۵) شدم عاشق بیالای بلندش	آن مؤلف گوید که بلند کردن نقاب هم
که کار عاشقان بالا گرفتست (۶) (آنوری ۵)	به همین معنی آمده و درین اصطلاح تخصیص نقاب
زهی کارت از چرخ بالا گرفته (۷) حدیث	نباشد باجمالی این هم متعلق است به معنی پنجم لفظ
زچمن تابه صفا گرفته (۶) (ار دو) کام	بالا که بجایش مذکور شد (مخلص کاشی ۵)
رونق حاصل کرنا - درست هوای پنجم پیش	بخت بدرفته بخواب آه سبک سیر کجاست
بالا گرفتن کسی (مصدر اصطلاحی)	که نقاب از گل رخسار تو بالا گیرد (۶) (ار دو)
بهار بر (بالا گرفتن) گوید که معنی قدیر افروختن	نقاب بلند کرنا - نقاب اٹھانا -
و جلوه گر شدن است سندش بر (بالا گرفتن)	بالا گرفتن نهال (مصدر اصطلاحی)

بهار بر (بالا گرفتن) بلندی گرفتن نوشته و سقف است و صاحب سقف و درختی معنی
 از کلام طالب آملی ندآورده مؤلف معنی لفظی این بلندی حاصل کننده باشد فقط اگر
 کند که متعلق است به معنی پنجم لفظ بالا که پیش باعتبار صاحب جامع همین لغت مرکب را
 گذشت و این معنی بلند شدن نهال است گیریم بالا را که گذشت مخفف این بحدف کاف
 (رباعی) باز این سر سخت زده سودا گرفت و فارسی و تهمانی است (ار و و) دیکه بالا اگر
 در سینه نهال آه بالا گرفت و پیچید چنان بجام بالا (اصطلاح) بقول سروری سقده
 دو و نض و کین دل نگه رنگ سودا گرفت و بقول برهان معنی بالا راست که ستون و چوب پوش
 (ار و و) نهال بلند توانا - عمارت و بقول رشیدی و جامع مرادف بالا را
 بالا گیر اصطلاح - بقول صاحب جامع و تحقیق چنانکه بالا گذشت مبدلش (ار و و) دیکه بالا
 بر وزن بالاتر چوب بزرگ و شته تیر و ستون بالا (اصطلاح) بقول سروری و برهان و رشیدی و
 و بعضی شته تیر سقده غیر شته تیر گفته اند و فرماید ناصری (۱) بالنده و نگو کنند (خاقانی ۵)
 که در برهان بفتح کاف بر وزن بالا نگرفته که سر و بالا آن که زبالین سرش آمد سقده و دایگان
 سهو ناسخ باشد مؤلف عرض کند که مقصود راتن مالانش بر باز و سید و صاحب جامع
 اینست که این را اسم فاعل ترکیبی گیریم مرکب فرماید که اسم فاعل از بالیدن و بالانیدن و
 از امر حاضر مصدر گرفتن و کلمه که را خبر و صاحب نوادر با کودن و بالیدن را بعضی
 این مرکب قرار ندیم پس در معنی بالا اگر نشو و نما کردن و افرودن آورده گوید که
 ستون و شته تیر را جاداده ایم که قائم کننده بال امر و اسم فاعلش و بالان مثله (الخ)

<p>اسم حال است از مصدر بالیدن و درینجا مجازاً بمعنی متحرک متعل شد (حکیم سنائی ۵) باز تا صنعتی در اندازد پریش بالان بسوی اسم حال بالیدن تاجع بهار است و ده نازد (ارو) متحرک -</p>	<p>مؤلف عرض کند که حقیقت مصداق خودش می آید و درینجا همین قدر کافی است که بالان بقاعده فارسیان امر مصدر بالانید اسم حال بالیدن تاجع بهار است و ده نازد (ارو) متحرک -</p>
<p>غلطی صاحب جامع که اسم فاعل از بالیدن (۳) بالان - بقول سروری و جهانگیری و برهان و بالانیدن نگاشت - اسم فاعل بالیدن و جامع و ناصری یعنی دلیلیخانه (حکیم نصری بالنده باشد و از بالانیدن بالانده - (۵) یکی راست یا حوج است باره و یکی را فناقل (ارو) پھولنے والا ینوکر نیوالا - روضه خلد است بالان (۶) شمس فخری (۷) اسم حال - بالان بھی کھسکتے ہیں - مخالف اریچہ کہ خود را چوسنگ می پزند</p>	<p>اسم حال بالیدن تاجع بهار است و ده نازد (ارو) متحرک - غلطی صاحب جامع که اسم فاعل از بالیدن (۳) بالان - بقول سروری و برهان و بالانیدن نگاشت - اسم فاعل بالیدن و جامع و ناصری یعنی دلیلیخانه (حکیم نصری بالنده باشد و از بالانیدن بالانده - (۵) یکی راست یا حوج است باره و یکی را فناقل (ارو) پھولنے والا ینوکر نیوالا - روضه خلد است بالان (۶) شمس فخری (۷) اسم حال - بالان بھی کھسکتے ہیں - مخالف اریچہ کہ خود را چوسنگ می پزند</p>
<p>(۲) بالان - بقول سروری و برهان جنبان و متحرک صاحب نوادر بالانیدن و بالانیدن را بمعنی جنبانیدن و حرکت دادن ریش آورده بالان را بمعنی ریش جنبان نوشت مؤلف عرض کند که حقیقت مصداق بجای خودش می آید و درینجا همین کافی است که تاجع صاحب نوادر است (ارو) و بگوید بالان -</p>	<p>(۲) بالان - بقول سروری و برهان جنبان و متحرک صاحب نوادر بالانیدن و بالانیدن را بمعنی جنبانیدن و حرکت دادن ریش آورده بالان را بمعنی ریش جنبان نوشت مؤلف عرض کند که حقیقت مصداق بجای خودش می آید و درینجا همین کافی است که تاجع صاحب نوادر است (ارو) و بگوید بالان -</p>
<p>(۴) بالان - بقول سروری و جهانگیری و</p>	<p>که این را بارش مخصوص کرد - بای حال</p>

برهان بمعنی تله که جانوران را بان صید کنند بکوی یار و بارانم گرفت و در میان عاشقان
 و گیرند صاحب رشیدی بذکر این معنی گوید من گرگ باران دیده ام **مؤلف** عرض
 که از اینجاست که در مثل سائر است که کسی کند که تله بقول برهان بفتح اول و ثانی غیر
 که مجرب در امور باشد و بصائب گرفتار شد و مطلق آنچه جانور در آن بقید و آید
 باشد آن را (گرگ بالان دیده) گویند یعنی (الخ) صاحب غیاث گوید که تله لغت ترکی
 تله دیده و عوام لغلط (باران دیده) گویند است نوعی از دام صیادان طیور که بجای
 و طایر بعضی بواسطه تغییر لجه بالان را پنهان کرده شکار جانوران کنند و صاحب
 باران خوانند چنانکه شائع است میان کتر فرماید که لغت فارسی و در ترکی بمعنی آله
 را و لام و دیگران باران بمعنی دیگر فهمیده اند شکار مستعمل با جمله بالان بدین معنی اسم جامد
 و صاحب جامع هم زبان رشیدی صاحب فارسی زبان گیریم و جادار در که مجاز معنی
 ناصری بذکر قول رشیدی گوید که از کلام اول باشد که چون این آله را بجای پنهان
 نظامی باران فهمیده می شود و چراگران در کنند شاید چنان بنظر می آید که زمین آنجا باشد
 ایام زمستان و روز باران بجهت طعمه و بلند است و الله اعلم (ار و و) بالان
 بیرون می آیند و بر سر راه ها و دیه ها کمین یک شکاری آله کا نام ہے جس کو خاک تین
 کنند و اگر چینی بجنگ ایشان نیفتد ناچار چھپا کر جانور و ن کاشکار کرتے ہیں - مذکر
 یکی از هم جنسهای خود با جماع ریخته می دند (۵) بالان - به تحقیق ما امر حاضر است از
 سخنرند (از ناصری ۵) دوش می فتم مصدر یا لایاندن و بالاندن که می آید

شامل بر همه معانی (ار و و) بلا - حرکت و - بلانا کا امر حاضر -	بالانده بقول سروری و برهان جنبید و متحرک ساخته نداین از حکیم سنائی بر
بالانیدن بقول موارد جنبانیدن و حرکت دادن مرادف بالانیدن که می آید	بالانیدن مذکور شد صاحب رشیدی بر بالیدن گوید که برین قیاس است بالتش
(حکیم سنائی) یک قصیده هزار جا خوانده پیش هر سطریش بالانده و	و بالنده و بالیده و بالانیده و بالانده و بالان معنی نشو و نما کننده و فراینده و
بقول نوادر جنبانیدن و حرکت دادن ریش و بقول صاحب اند مرادف	عرض کند که بجان الله چه خوش تحقیق کار برده است و تحقیق جویان را بغلط انداخته
بالانیدن و صاحب بحر بر بالانیدن فرماید که (۱) جنبانیدن و حرکت دادن	خبرین نیست که این اسم مفعول است از مصدر بالانیدن و معنی این حرکت داده شده و
و (۲) بالیدن و منکر و نهم کامل التثنية و مضارع این بالانده موقوف عرض کند که	صاحب رشیدی سکندری خور و که این را متعلق به مصدر بالیدن کرد و بالتش و
متعدی بالیدن است بمعنی اول و معنی دوم را بدون سند استعمال تسلیم نمیکنیم	بالنده و بالیده و بالان را هیچ تعلق ازین نیست - بالتش بجای خود می آید و بالنده
و مخفف بالانیدن - صراحت ناخذ بر بالانیدن می آید (ار و و) (۱) بلانا - حرکت دینا	اسم فاعل بالیدن و بالیده زیادت با بر ماضی بالیدن فادت معنی ماضی قرب و
(۲) و کیو بالیدن -	هم مفعول کند و تحقیق بالان بجایش مذکور شد

<p>لله العجب چه مایه بی اعتنائی با کجا برده اند ترک این بر بیان تفوق داشت که از شتافت</p>	<p>صدر مجلس - سیر مجلس (ب) بالانشینی صدر سیر مجلسی - یوتث -</p>
<p>بالاندن و چون تعریف غلط کرده و چاره نبود و خراین که عرض حقیقت کنیم (ارو)</p>	<p>بالا القبول سروری همان مرقوم که دالان باشد و عبری دلیله صاحب جهانگیری گوید که معنی بالان که مرقوم شد (حکیم سنانی در پایا هست - بلایا هوا -</p>
<p>(الف) بالانشین اصطلاح - (الف)</p>	<p>کتبتی که بعد راجل قوام الدین نوشته</p>
<p>(ب) بالانشینی بقول اند بخواه رنگ</p>	<p>قوام الدین که تحت و تاج خواص در بالای</p>
<p>و رنگ صدر نشین و صدر انجمن (صائب)</p>	<p>علیین منتظر قدراوست در بالانه مفضل</p>
<p>(ه) تلاش صدر و سیر و در گذار و</p>	<p>یکبار دار و ولقبول برهان و جامع بر و</p>
<p>خوش نشین و که بر بالانشینان بیشتر جانگ</p>	<p>کاشانه دلیله خانه - مخفی سبا و که صاحب</p>
<p>می گرد و (ظهوری ه) و گذشت و خاتمه</p>	<p>بر و دلیله فرماید که بامین در وازه و</p>
<p>بالانشینان دیده ام و هر کجا بر هر که می گوئی</p>	<p>اندرون سر و دلیله جمع آن و دالان</p>
<p>عاشقت و (ب) صدارت باشد زیادت</p>	<p>بقول برهان دلیله خانه و کوچ سر پوشیده و</p>
<p>بای صدری بر (الف) (ظهوری ه)</p>	<p>خان آرزو در سراج بردالان گوید که دلیله</p>
<p>عیب بالانشینی دشمن و از نهنگی سجت</p>	<p>خانه و آنچه معنی رواق و ایوان در سهند</p>
<p>پست پیرس و (ارو) (الف) بالانشین</p>	<p>شهرت دارد و غلط خواهد بود - مؤلف عرض</p>
<p>بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - صدر نشین</p>	<p>کنز که اصل این بالان است که گذشت -</p>

نون نسبت بر لفظ بالان زیاده کرده اند چنانکه خوش
و خوش پس معنی لفظی بالان منسوب بفق و بلند اصفی ذکر این کرده گوید که (بالانهاون یا)
و کنایه از کوچه سر پوشیده که باین دروازه و شتاب رفتن و دیدن بهار بر (پالانهاون یا)
اندر ون سر بود و متعلق از سقف مکان ذکر این کرده (صائب ع) داغ ناسور
و پاسه تیز در بالان زان پس بالان فرعی هر اگر بر دل صحرانند و از خجالت لاله یا
بالان باشد (ارو) دیو تری بقول اصفیه بر کوه پالانهاون مؤلف عرض کند که شتعلی است
هندی اسم مؤنث پیاپا دروازه و نیز به معنی خیم لفظ بالان (ارو) و کیهو بالان گذاشتن پالان
بالانی بقول منشیه بر بان برون والانی معنی (۱) جنبیدنی باشد و (۲) اسپ گذرد
و (۳) اسپ بار گیر صاحبان اند و مؤید و مفت بر معنی دوم و سوم مانع مؤلف عرض
کند که (بالانیدن) بمعنی جنبانیدن و حرکت دادن می آید پس بمعنی اقل اسم مصدر روحا
بالصدر باشد بمعنی جنبش نه جنبیدنی و بای لیاقت بر غیر مصدر یعنی آید و نسبت بمعنی دوم
عرض می شود که پالانی به پاس فارسی بمعنی سوم می آید و پالان بای فارسی بمعنی پاسی که
بر پشت خزانند پس جا دارد که این را مبدل پالانی گیریم که بای فارسی بحر بی بدل شود
چنانکه اسپ و اسب و معنی دوم را مجاز معنی سوم که اسپ بار گیر است و گذر و باشد
بر خلاف اسپ سواری که تیز روی می کند و عجیب نیست که فارسیان برای معنی سوم
بای نسبت بر لفظ پالان زیاده کرده باشند و منسوب به پالان اسپ را نام کردند که
بار کنند و اسپ گذر و مجاز آن (ارو) (۱) قابل جنبش او بر بلحاظ بهاری تحقیق

کے جنبش۔ بقول آصفیہ۔ فارسی اسم مؤنث۔ حرکت۔ تحرک۔ لرزش۔ چال۔ (۲)
 مٹھا گھوڑا۔ مذکر (۳) لدو گھوڑا۔ باربرداری کا گھوڑا۔ مذکر۔ لدو بقول آصفیہ
 ہندی۔ باربرداری کے لائق۔ بوجہ اٹھانیکے قابل وہ حیوان جو باربرداری کے کام
 آئے جیسے بیل۔ گدھا۔ گھوڑا۔ اونٹ۔ ٹٹو۔ چر وغیرہ پس لدو گھوڑا کہہ سکتے ہیں۔

بالا نیدن | بقول برہان و جامع و نوار | این ہم و بالان امر حاضر و بالانند مضارع
 و انند بروزن خوابانیدن بمعنی (۱) جنبانیدن | این (اردو) دیکھو بالا ندن۔
 و حرکت دادن۔ صاحب نوادر فرماید کہ بالا و پست اصطلاح بقول ضمیمہ برہان
 جنبانیدن و حرکت دادن ریش را و قبول بمعنی (۱) فوق و تحت و (۲) کنایہ از آسمان
 بحر (۲) بالیدن و منوکر دن ہم کمال الیض و زمین و (۳) عالم دنیا۔ صاحبان ہوید و
 مؤلف عرض کند کہ ما اشارہ این بر بالا بحر بمعنی دوم و سوم قانع صاحب اند
 کردہ ایم و آن مخفف این باشد و اسم مصدر جوازہ فرنگ و رنگ ذکر ہر سہ بمعنی کردہ۔
 این همان بالائی کہ بمعنی جنبش گذشت۔ مؤلف عرض کند کہ معنی اول حقیقی است
 مصدر اصلی است نہ جعلی و معنی دوم و سوم مجازی و لفظ بالا در اینجا
 قیاس و مجر و قول صاحب بحر۔ طالب بمعنی پنجم است (اردو) (۱) بلندی اور
 سند استعمال باشیم بمعاصرین عجم بمعنی دوم پستی۔ مؤنث۔ (۲) آسمان و زمین (۳)
 بر زبان نذرند و این اصل باشد و بالیدن لازم این و بالائی کہ گذشت حاصل بالمصدر بالا و پست اگر فتن کسی (مصدر اصطلاحی)

بقضه آوردن بلندی و پستی و زمین و آسمان و آب و آتش یعنی آرنده یعنی چیزی که آدمی را نشو و نما
و این مبالغه است باظهار تخیل کائنات آرد و کوزه پر آب موجب نشو و نما می آید
دنیا (انوری ۵) زمان و زمین با بساط است و در وجه تمثیل اینقدر کافی است
بحالت که چو خورشید بالا و پنهان گرفته و مخفی باشد (انتهی) مؤلف عرض کند که کافی نیست
که این مصدر مرکب حاصل می شود از مصرع زیرا که نشو و نما بخش پر ذی روح حتی که
دوم و اگر بجا ط معنی مصرع اول زمان و زمین نباتات هم آب است نه کوزه اگر چه در مصرع
را بالا نفراد گیریم مصادر (بالا گرفتن) به طرف از صفات منطوف کار گرفتن صبیح
معنی بلندی حاصل کردن و (پنهان گرفتن) ولیکن بضرورت هرگاه برای کوزه و صراحی
معنی کشادگی و وسعت حاصل کردن پیدا بصف و آتش کنایه بالا آورد درست می شود
می شود قائل (آرد و) زمین و آسمان پس ضرورت ندارد که گره را ناخن زنیم ما
پر قابض بونا - یہ ایک مبالغہ ہے - تخیل می دانیم که بالا دینجا یعنی پنجم اوست یعنی
بلندی و کلمه و ر لقبول برهان افاده معنی
کل سے مراد ہے -
بالا اور اصطلاح - لقبول سروری و صاحب و خداوند و آرنده می کند وقتی که
جهانگیری و برهان و رشیدی و جامع و مؤلف کلمه ترکیب شود چنانکه دانشور و تاجور
بفتح و او کوزه پر آب صاحب ناصری بر و اسما ل آن پس بالا و یعنی صاحب بلندی
کوزه آب قانع خان آرزو در سراج فرما است که گردن صراحی و کوزه بلند باشد
که ظاهر بال دینجا یعنی نشو و نماست و آنا که در معنی این پر آب را بصف کوزه

در آورده اند غلط کرده اند ما با صاحب نظران معاصرین عجم بر زبان دارند سخن مباد که همت
اتفاق داریم که مجر و کوزه آب باشد - لغت عربی بقول منتخب بالکرم و تشدیدیم
(اردو) صراحی - بقول آصفیه عربی باسمه - یعنی قصد و آهنگ (اردو) بلند حوصله
موت - شراب یا پانی رکبته کالبی گردن کا بقول آصفیه (فارسی و عربی) عالی همت
چھوٹا برتن - جھری - کوزه - فراخ حوصله - فراخ دل - سخی -

<p>فارسیان بای زائد در آخرش زیادہ کردہ اند دیگر پیچ و لمباط معنی دوم و سوم (اگر سند استعمال بدست آید) تو انیم عرض کرد کہ بالائیدن را و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند بہر دو تختانی مصدری قرار دہیم معنی افزود کہ فارسیان بہ بیان سریع السیری و جلد باز و صاف کردن زیر کہ بالائیدن بنون پنجم کسی استعمال کنند مخفی سبب کہ لفظ بالادینجا بدین معنی نیامدہ تا بقاعدہ تبدیل نون را بہ معنی پنجم اوست (اردو) ہوا پر سوار تختانی بدل می کردیم و سیما معنی صاف کردن ہوتا ہے صاحب آصفیہ نے (ہوا پر سوار را از ماخذین پیچ تعلق غیت بلکہ بالائیدن ہونا) کا ذکر فرمایا ہے۔ جلد باز۔ شتاب بہ بای فارسی و ہر دو تختانی معنی زیادہ کردن کا رہونا۔ جانے میں جلدی کرنا۔</p>	<p>و صاف نمودن می آید پس مقصود ز فانگویاز (پالائے۔ بہ بای فارسی) باشندہ بای عربی و نسبت بمعنی چہارم و پنجم عرض می شود کہ (ب) بقول وارستہ و بہار و اندلاف و کزاف آنہم بہ بای فارسی باشد و در بیان معنی فاعلی ہم غور شدہ کہ بحالت ترکیب بدست می آید نہ غیر آن فاعلی (اردو) (۱) دیکھو لفظ بالاکے پہلے سے۔ (۲) تا (۵) دیکھو (پالائے بہ بائے فارسی)</p>
<p>(الف) بالائی پار دم گوز زون (ب) بالائی پار دم گوزیدین (ب) بقول وارستہ و بہار و اندلاف و کزاف سببازون صاحب بجز مذکر (ب) باتفاق و اثر گوید کہ (پار دم) بہ رائے مہملہ موقوف و دا مہملہ مضموم ران بند اسب و گا کہ از صلا زین و پالان است و بمعنی دچی زین آپ ہم (فوقی نیردی) (الف) ہمیشہ گوز</p>	<p>میں آید پس مقصود ز فانگویاز (پالائے۔ بہ بای فارسی) باشندہ بای عربی و نسبت بمعنی چہارم و پنجم عرض می شود کہ (ب) بقول وارستہ و بہار و اندلاف و کزاف آنہم بہ بای فارسی باشد و در بیان معنی فاعلی ہم غور شدہ کہ بحالت ترکیب بدست می آید نہ غیر آن فاعلی (اردو) (۱) دیکھو لفظ بالاکے پہلے سے۔ (۲) تا (۵) دیکھو (پالائے بہ بائے فارسی)</p>

<p>بہ بالائے پار و دم زخم از عقل و چو این خزان گفتن و (۳) اندک تعرض کردن (سا لک نبر و سیم افتخار نذارم و مؤلف عرض کند قزوینی (۵) نہ نو کے جگر دارد کہ گوید و کہ کنایہ باشد و (الف) کہ قائم کردہ ایم ہوفت کہ بہ بالائے چشم تست ابرو و (امیر بیگ سناست و (ب) معنی مراد (الف) باشد و نظیری (۵) شکایت چون کنم از جو چشم لیکن از سنا پیش کردہ محققین بالاثابت نیست فتنہ انگیزت و کہ گویم ترا بالائے چشم ابرو فارسیان در محاورہ خود گوز زدن را بہتر می بخشی و خان آرزو در جراح ذکر (ب) از گوز زدن دانند و بس (ار و و) شنی کردہ گوید کہ کنایہ از اندک تعرض نہ کردن گبار مار بقول آصفیہ ڈینگ مار نا بزرگی (طغرا) گل حیان گوید کہ در بالائی چشم کا اظہار کرنا۔ دون کی ہانکنا۔ بڑائی مار نا۔ ابرو ست و چشم نرگس را چو ہرگز دتہ ابرو لا ف و گراف کرنا۔ (الف) بالائی چشم ابرو گفتن مصدر (ب) بالائی چشم ابرو گفتن اصطلاحی (الف) بقول وارستہ (۱) حرف راست گفتن۔ گفتن کنایہ ایت و صراحت زائد را نہ پسندیم بیشتر در جانی کہ حرف راست و درست بر رو چنانکہ وارستہ کردہ و معنی دوم بہار لغو محض مخاطب نتوان گفت معنی با آنکہ ابرو بالائی آنچہ خان آرزو (ب) راقائم کردہ و از چشم است نمی توان گفت صاحب بحر نقل این کلام طاعرا سندش آورده بیابندی تھام کریدہ و بقول بہار (۲) کنایہ از حرف ہل طغرا می پرسیم ازو کہ لون نفی را درین مصدر</p>	<p>بہ بالائے پار و دم زخم از عقل و چو این خزان گفتن و (۳) اندک تعرض کردن (سا لک نبر و سیم افتخار نذارم و مؤلف عرض کند قزوینی (۵) نہ نو کے جگر دارد کہ گوید و کہ کنایہ باشد و (الف) کہ قائم کردہ ایم ہوفت کہ بہ بالائے چشم تست ابرو و (امیر بیگ سناست و (ب) معنی مراد (الف) باشد و نظیری (۵) شکایت چون کنم از جو چشم لیکن از سنا پیش کردہ محققین بالاثابت نیست فتنہ انگیزت و کہ گویم ترا بالائے چشم ابرو فارسیان در محاورہ خود گوز زدن را بہتر می بخشی و خان آرزو در جراح ذکر (ب) از گوز زدن دانند و بس (ار و و) شنی کردہ گوید کہ کنایہ از اندک تعرض نہ کردن گبار مار بقول آصفیہ ڈینگ مار نا بزرگی (طغرا) گل حیان گوید کہ در بالائی چشم کا اظہار کرنا۔ دون کی ہانکنا۔ بڑائی مار نا۔ ابرو ست و چشم نرگس را چو ہرگز دتہ ابرو لا ف و گراف کرنا۔ (الف) بالائی چشم ابرو گفتن مصدر (ب) بالائی چشم ابرو گفتن اصطلاحی (الف) بقول وارستہ (۱) حرف راست گفتن۔ گفتن کنایہ ایت و صراحت زائد را نہ پسندیم بیشتر در جانی کہ حرف راست و درست بر رو چنانکہ وارستہ کردہ و معنی دوم بہار لغو محض مخاطب نتوان گفت معنی با آنکہ ابرو بالائی آنچہ خان آرزو (ب) راقائم کردہ و از چشم است نمی توان گفت صاحب بحر نقل این کلام طاعرا سندش آورده بیابندی تھام کریدہ و بقول بہار (۲) کنایہ از حرف ہل طغرا می پرسیم ازو کہ لون نفی را درین مصدر</p>
---	---

از کجای پیدا کرد و تا خطاب را درین مصدر
 چگونه قائم دارد و کلمه در را چنان می گذارد
 و نون نفی را از کجای آورد شک نیست که
 این مصدر اصطلاحی را از کلام طغریا پیدا کرد
 و بمعنی بیان کودش آوردن حق اوست -
 بال مؤنمای فراحت -
 بال لایک القبول ضمیمه برهان نشسته کوچک
 صاحب اندیم سجاول فرنگ فرنگ ذکر
 این کرده مؤلف عرض کند که اگر ناستماع
 رامی پوشد و نمی داند که در غلط انداز می
 جوین می کوشد آفرین بر بهار که با پس و آتش
 مصدرش را لفظاً قائم داشت و در معنی
 تصرف خفیفی کرد که راست گفتن را سهیل
 گفتن نگاشت و مصدر نفی را گذاشت و
 لیکن باعتبار معنی بیان کرده خان آرزو
 منفی را مثبت قرار داده به مصدر الف
 نگاشت این است طبع آزمائی محققین بانام
 و نشان و تحقیق و تصحیف فارسی زبان -
 که چون نزد بالائی و خرج بالائی صاحب
 (۱) سنجی بات کهنا (۲)
 (الف) (۱) سنجی بات کهنا (۲)
 (ب) خفیف سا تعرض نه کرنا - واضح موه که
 تعرض پر صاحب آصفیه نے فرمایا ہے -
 بال مؤنمای فراحت -
 بال لایک القبول ضمیمه برهان نشسته کوچک
 صاحب اندیم سجاول فرنگ فرنگ ذکر
 این کرده مؤلف عرض کند که اگر ناستماع
 رامی پوشد و نمی داند که در غلط انداز می
 جوین می کوشد آفرین بر بهار که با پس و آتش
 مصدرش را لفظاً قائم داشت و در معنی
 تصرف خفیفی کرد که راست گفتن را سهیل
 گفتن نگاشت و مصدر نفی را گذاشت و
 لیکن باعتبار معنی بیان کرده خان آرزو
 منفی را مثبت قرار داده به مصدر الف
 نگاشت این است طبع آزمائی محققین بانام
 و نشان و تحقیق و تصحیف فارسی زبان -
 که چون نزد بالائی و خرج بالائی صاحب
 (۱) سنجی بات کهنا (۲)
 (الف) (۱) سنجی بات کهنا (۲)
 (ب) خفیف سا تعرض نه کرنا - واضح موه که
 تعرض پر صاحب آصفیه نے فرمایا ہے -
 بال مؤنمای فراحت -
 بال لایک القبول ضمیمه برهان نشسته کوچک
 صاحب اندیم سجاول فرنگ فرنگ ذکر
 این کرده مؤلف عرض کند که اگر ناستماع
 رامی پوشد و نمی داند که در غلط انداز می
 جوین می کوشد آفرین بر بهار که با پس و آتش
 مصدرش را لفظاً قائم داشت و در معنی
 تصرف خفیفی کرد که راست گفتن را سهیل
 گفتن نگاشت و مصدر نفی را گذاشت و
 لیکن باعتبار معنی بیان کرده خان آرزو
 منفی را مثبت قرار داده به مصدر الف
 نگاشت این است طبع آزمائی محققین بانام
 و نشان و تحقیق و تصحیف فارسی زبان -
 که چون نزد بالائی و خرج بالائی صاحب

فرنگ فدائی نسبت معنی اول صراحت کند	سواری یعنی علاوہ اسپ سواری باشد
که بمعنی بلندی و رفعت است و از معنی دوم	عجم بر زبان نذارند (ارو) (۱) بالائی
ساکت مؤلف عرض کند که متعلق به معنی	بقول آصفیه فارسی بلندی - اُنچائی علاوہ
پنجم لفظ بالاست و در آخرین بای مستند	اوپری - دودہ کی طائی (۲) دیکھو بالا کے پہلے
و بجا از معنی زیادتی ہم کہ داخل معنی اول و	بالا لائن بقول اندکجا الہ فرنگ فرنگ معنی
متعلق بمعنی ششم لفظ بالاست چنانکہ (بالائی)	منسوب بہ بالاست مؤلف عرض کند کہ
قیمت (معنی زیادتی قیمت) (ظہوری)	جزین نیست کہ یا و نون نسبت در آخرین
کالا بچہ بالائی قیمت بچہ پستی و صبر است	زیادہ کردہ اند (ارو) بالائی بمعنی ششم
سبک بار خریدار اگر انست و نسبت معنی	بال برابر استن پرند مصدر اصطلاحی بمعنی
دوم عرض می شود کہ صاحب سہوری سند	آمادہ پرواز شدن باشد (قاسم گونابادی)
کہ از فردوسی برای این معنی پیش کردہ مان	ہمہائے طفر صید فرخندہ فال و بقربان ترکش
است کہ بر لفظ (بالاے) بہ تختانی واحد	بر آراست بال (ارو) آمادہ پرواز شدن
در آخر گذشت پس خیال ما این است کہ	بال بر آورون مصدر اصطلاحی - متب
(بالاے) را کاتب سروری (بالائی)	آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت و از احسان
نوشت و اگر سند دیگر برای این معنی بہت	قدیمی سند پیش کردہ کہ بر بال و پر بر آورون
آید تو انیم عرض کرد کہ اصل این (اسپ)	می آید (ارو) دیکھو بال و پر بر آورون
بالائی) است یعنی اسپ کہ بالاے اسپ	بال بر آوختن نثر (مصدر اصطلاحی)

(۶۸۸۸)

کنایہ از بلند شدن نیزه باشد (کمال صفت) **بال بر بال پرند** اصطلاح - از قبیل
 (۵) همچون کشف بیدار شدن از رکش اهل قدم مقدم کسی باشند و مراد از سر پای پر
 آنجا که نیزه تو بر آسخت بال را بچال پرند چنانکه ظهوری گوید (۵) بال بر بال
 مانع بال در اینجا معنی ہتم اوست - کہ ہما ہر سو گناہم می برد و از تماشای حالت
 وقامت باشد و (بر آسختن) معنی بر کشیدن ویدہ در فرخند گیت (۵) (اردو)
 باشد مطلقاً پس معنی لفظی این بر کشیدن نیزہ بال ببال کہہ سکتے ہیں جیسا کہ قدم مقدم
 قد وقامت خود را و کنایہ از بلند شدن کہتے ہیں - بیجہ انسانوں کے لئے ہے اور
 (اردو) نیزہ کا بلند ہونا - وہ پرند کے لئے -

بال برافشاندن (مصدر اصطلاحی) **بال بر دوختن** (مصدر اصطلاحی)
 آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت و از طوری آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت و از اسکا
 سزاوردہ مؤلف عرض کند کہ ازین معنی طوسی سزاوردہ کہ بر (بال و پر بر دوختن)
 (بال طیارے برافشاندن) پیدا است کہ می آید و مجر د بال بر دوختن محاورہ فایدا
 بمعنی آمادہ پرواز شدن باشد کہ بجای نباشد (اردو) دیکھو بال و پر بر دوختن
 خودش می آید ولیکن معاصرین عجم (بال بر بال بر کشندن) استعمال - صاحب آصفی
 افشاندن) را ہم بر زبان دارند بمعنی (بال) ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 افشاندن) کہ گذشت (اردو) دیکھو گوید کہ بمعنی تحقیقی است یعنی پرو بال طائر
 بال افشاندن - بر کشندن و دہر کردن کہ طاقت پرواز

زائل شود۔ واز پر واز بار ماند و این متعلق می آید فارسیان استعمال (بال بستن)
 است بمعنی دوم لفظ بال (سعدی شیرازی) هم بر اے طیور کرده اند که بمعنی قوت پرواز
 (ع) کند جلوه طاؤس صاحب جمال پوچہ می زائل کردن است از بستن بال و پر
 خواهی از باز برکنده بال پو (اردو) پر گھٹنا (ظہوری ع) چه بیش است که این بال
بال بستن استعمال صاحب آصفی ذکر بسنگان دارند پوچہم دام تو خوش کردند
 این کرده از معنی ساکت و از شانی شہدی دانہ تو (اردو) پر باندہنا بقول آصفیہ
 سزا آورده کہ بر (بال و پر پر واز بستن) پرین دور باندہنا تاکہ جانور نہ اڑ سکے۔

بالبوس بقول انس و رشیدی و ناصری و (فری بسکون لام و ضم باجوالہ نسخہ نیز) ولایت قندہار را گویند صاحبان برہان و جامع گویند کہ بہمن معنی بجای بای اجدیای
 حطی ہم آمدہ صاحب برہان بر قندہار فرماید کہ بہ فتح اول بروزن شمسار نام شہر است
 معروف بعضی گویند کہ از ترکستان و بقول بعض از ہندوستان بہار بر قندہار گویند
 کہ نام معبدی در گنگ بہشت کہ نام شہری است در حدود شرق چنانکہ نظامی گنجوی
 فرماید در سکندر نامہ (ع) دگر بارہ بر مرز ہندوستان پگد کر د چون باد بر بوستان
 از آنجا بشرق علم بر فراخت پکی ماہ بردشت بر کوه تاخت پازان راہ چون دوزخ
 تافتہ پکز و پشت پای پیش یافتہ پدر آمد بہ آن شہر مینوسرشت پکہ ترکانش خوانند
 گنگ بہشت پو ہوائی در و دید چون نو بہار پپرستش گہی نام او قندہار پو و فرماید کہ
 اغلب کہ عرب است و در اصل گندہار بروزن خدای رکاف فارسی و دال مخلوط الہا

کہ تلفظ آن بر غیر ہندی دشوار مؤلف عرض کو ترک فرمایا ہے۔

کند کہ از جغرافیہ حال قند ہار شہریت در **بال بہم زون** مصدر اصطلاحی۔ بال جنوب افغانستان۔ داخل افغانستان و خارج و پر را بہم حرکت دادن تا گرد و غبار از ہند مقصود محققین مابعد الذکر خیرین نیا شد بریزد و پر ہا صاف و پاک شود (صائب) کہ عوض موحده دوم تحتانی گیریم چنانکہ حساب (ع) می زخم بال بہم تا فدا آتش درین با برہان بالیوس را بیای حطی چہارم بہ ہمین (ارو) پر جہنگنا۔

معنی آورده و شک نیست کہ ہمین اصل است (الف) بال پرواز (اصطلاح)

صاحب کنر گوید کہ بالیوس بہ موحده اول و (ب) بال پرواز پرواز (الف) تحتانی چہارم تہ کی زبان وکیل دولت و بالی کہ ذریعہ پرواز باشد مرکب اضافی۔

تفضل را گویند (انتہی) پس عجیبی نیست کہ در متعلق بمعنی دوم لفظ بال (صائب ۵) زمانہ باستان وکیل دولت را در ہمین شہر بال پرواز سہاراں چشم است و از قناعت مقام باشد و ہمین نام شہرت گرفت و عوام پرکاشی کہ مرست کہ (ب) حاصل کردن تا واقف از ماخذ تحتانی را موحده دانستہ و پیدا کردن پرو بال است برای پرواز استعماش موحده کردند اندرین صورت (ظہوری ۵) دل بر آورده بال پرواز نما

مفترس باشد (ارو) گندہا بقول صیفیہ کردہ کج شک سید شہبازی پ (ارو) (دو)

ہندی۔ اسم مذکر۔ شہر قند ہار مؤلف (الف) پرو بال۔ بال و پر۔ پرو پرزے عرض کرتا ہے کہ صاحب آصفیہ نے قند ہار مذکر (ب) بال و پر نکالنا۔ پرو پرزے نکالنا۔

(۷۴۴۸)

(۳۲۲۹)

اثر نے کے قابل ہونا۔ صاحب آصفیہ نے کہ اعتماد مؤلف بر قول قوسی است کہ
 (بال و پر نکلنا پر یہی معنی لکھے مین۔ صاحب زبان است (الخ) (میرزا
 (الف) بال تدر و اصطلاح الف قول بہا جلال اشیر (۵) پر می زند چو بال شکار
 (ب) بال تدر و کنایہ از ابر سید کہ قدح ز معوج و بال تدر و دیدہ در آئینہ
 ناگاہ از سیاہی پیدا آید و باران آرد صاحب ہوا پر مؤلف عرض کند کہ تحقیق کامل
 بحر گوید کہ پارچہ ابر را گویند صاحب غیاث (تدر و) بجای خود ش می آید اکثر محققین
 بر (تدر و) بہ ذال معجمہ دوم گوید کہ بمعنی فارسی زبان این را بذال معجمہ نوشتہ اند
 خروس صحرائی است و بذال مہملہ نوشتن و بعض شان بذال مہملہ ہم و کثرت بذال
 و خواندن و بمعنی کبک گفتن خطاست و ہم معجمہ و مین قابل و ثوق است پس این
 او بر (ب) فرماید کہ لکہ ابر است و خان اصطلاح را ہم بذال معجمہ عوض وال مہملہ
 آرزو در سراج (تدر و) را بہ ذال معجمہ گرفت و جادار د کہ در سندیر از جلال ہم
 آورده گوید کہ مرغ معروف خوش رفتار ذال معجمہ باشندہ وال مہملہ کہ محقق مندر
 کہ اکثر در پائے سر و گرد ازین جہتہ عاشق بضرورت خود نقطہ را حذف کردہ باشد
 سر گویند کذا فی الرشیدی و بحوالہ قوسی فرماید چنانکہ عادت اوست و جادار د کہ کاتب
 کہ تدر و ترنگ۔ مرغی است از جنس ماکیل مطیع دست تصرف در انکر دہ حیفاست
 و خروس کہ در بیشہ استر آباد و مازندران کہ ہر دو محققین اول الذکر صراحت حروف
 بسیار باشد و بغایت خوش رنگ بود و فرنگی اندک و ندبائی حال مرکب اضافی است و تاج

<p>باشند نہ کنایہ کہ بال تذر و معنی حقیقی ہم وجود دارد (اردو) ابر کا ٹکڑا۔ مذکر۔</p>	
<p>بالیق بقول رہنما جوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار دریائے بالٹک راگویندر مؤلف عرض کند کہ بالٹک کہ بہ تائے ہندیت (لفظ انگلیسی) دریائی است کہ مابین شمال و مشرق جرمنی واقع است معاصرین عجم تائی ہندی را بہ فوقانی بدل کر دند و کان را بہ قاف و برائے اظہار کسرۃ تا بقاعدہ ترکی تختانی آوردند و گیر تیج (اردو) بالٹک زبان انگریزی میں ایک سمندر کا نام ہے جو جرمنی کے شمال و مشرق کے مابین واقع ہے</p>	
<p>بال حبیبانیدن مصدر اصطلاحی جب رحتی است کہ موجش زغبہ است ہا روی عرفی آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف نشان تو در زیر بال خط پ (اردو) خط کا عرض کند کہ حرکت داوون بال و پر باشد و رسائی نمونہ خط کا ابھار۔ مذکر خط کی بلندی نمونہ یافتن (اثیر ادمانی) فلکش گفت موش بال خواستن استعمال۔ صاحب آصفی فکر کہ آنجا کہ توئی پ مرغ اندیشہ نیار و کہ بجنایند این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند بال پ (اردو) پر مارنا۔ بقول آصفیہ کہ از سپیش کردہ اش بال و پر خواستن یعنی پرواز کرنا کرنا۔ دخل پانہ رسائی حاصل کرنا طلب بال و پر کہ درون پیدا است نہ بال خواستن بال خط استعمال۔ مرکب اضافی است مخفی مباد کہ (بال و پر خواستن) کنایہ از ارادہ</p>	
<p>معنی نمونہ خط کہ بال حیثیت اسم مصدر گر نیز کہ درون باشد کہ بجای خودش می آید۔ بالیدن یعنی خواست چنانکہ ذکرش معنی (اردو) بال و پر چاہنا۔ گر نیز پادہ ہونا ششم بال کردہ ایم (صائب) دریائی بال داوون مصدر اصطلاحی۔ صاحب</p>	

آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف **من** آصفی بال و پر داشتن پیداست که بجای خود
 کند که کنایه باشد از بلند کردن و بالا کردن می آید (ارسلان شهیدی) گرد دست
 متعلق بمعنی ششم لفظ بال (صائب) سنگ گشتی و کردی طواف بکعبه اگر بال و پری داشته
 و آهین را بهمت می توانم بال داد و صید مخفی مباد که (الف) متعلق به معنی دوم لفظ بال
 اگر خواهم بشنودین ترازوی کنم یا شاعر گوید که است که بجایش گذشت (ار دو) (الف)
 اگر خواهم که بشنودین ترازو میدهم یعنی اگر پرواز بقول آصفیه - فارسی - پروالا -
 خواهم که به دخل و فریب وزن جنس را کم اثر نه والا - (ب) پروبال رکضا -
 سازم بهمت من می تواند که سنگ و آهین بال و پر کشیدن **اصدا** اصطلاحی است
 یعنی سنگ ترازو را بلند می بخشد تا در وزن بهار عجم گوید که جناب سراج المحققین می فرمایند
 جنس کمی رود و (ار دو) بلند کرنا - که صحیح (بال بر کشیدن) است زیرا که حفظ سر
 (الف) بالدار اصطلاح صاحب بها در صورت مذکور است پس لفظ در غلط است
 (ب) بال داشتن **سجوا** سفرنامه ناصرالدین باشد و ز که بردارش (بهار) گوید که لفظ در
 شاه قاجار ذکر (الف) کرده گوید که معنی یعنی بر نیز آمده چنانچه (از عهده درآمدن)
 پرواز است و صاحب آصفی ذکر (ب) معنی (از عهده برآمدن) گذشت پس غلط
 کرده از معنی ساکت مؤلف گوید که به لحاظ کاتب رادخلی نبود مؤلف آصف اللغات
 (الف) که اسم فاعل ترکیبی است (ب) مصدر عرض می کند که اگر غلط کاتب رادخلی نباشد
 است معنی با بال و پر بودن ولیکن از سند غلط سراج المحققین است که دخل در معقولات

و محاوره اہل زبان می دهند (باقر کاشی ۵) بجزکت دل همچو جناح طیور (ظہوری ۵)	دلیری کہ چون تیغ کین بر کشد و ز بیش ملک ببال دل ظہوری بر سپہر عشق پروازی
بال در سر کشد و خیال ماین است کہ سراج کہ کنجیک حسیض خود شمار دواج غفا	المحققین وزلہ بردار خوان آرزویش ہر (ارو ۵) بال دل - ترکیب فارسی
در بر و در می جنگند و کسی ازین ہر دو اصل کہہ سکتے ہین - اسم مذکر - دل کی تشبیہ	معنی اصطلاح راحل نمی کند لہ العجب بازوی پرند کے ساتھ -
چہ مایہ احتیاط است و چہ رنگ تحقیق تحقیق بال و میدان استعمال - صاحب آصفی	ما (بال در سر کشیدن) خود و مغفروشنیدن بال روئیدن ذکر ہر دو مصداق کردہ
است و این کنایہ باشد و کلمہ بال در اینجا از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی بر	متعلق بہ معنی دوم است کہ مغفرو قسم باشد آمدن بال و پر است (ظہوری ۵) فروغ
یکی آہنیں و دیگری از شیم بافتہ کہ تیغ درو آنچنان از شاغل دمہ کہ از زاغ بال اصل	کارگر نمی شود این است حقیقت (بال در و دمہ کہ کمال اصفہانی ۵) بال مرغ طرب
سر کشیدن کہ موٹگانی ہای ہر دو محققین ہند از بادہ رنگین رویدہ و انداین آنکہ مزدوی	نثر از معنی اصطلاحی بہرہ نگر فتنہ (ارو ۵) دلش را بہر است (ارو ۵) پر کلنا -
خود سر میں پہنا -	بال رخسارین مصدر اصطلاحی - صاحب
بال و استعمال مرکب اضافی است آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف	بمعنی دل کہ دل را بہ بال تشبیہ دادہ نظر عرض کند کہ بمعنی بے بال و پر شدن و انگندن

<p>بال و پر بمعنی لازم و متعدی هر دو (عشر شصت و یک) (د) (۱) اژرنه والا (۲) و کیمبال</p> <p>(۳) شدم آگه که در دامت چرا خواست بال زین اصطلاح - بقول اندکجو آله</p> <p>مرغ دل پوچو دیدیم رنجیده بال ملائک بر فرنگ فرنگ بکمر زائے معجمه و سکون تختی</p> <p>سرکویت (۴) ظهوری (۵) یحیی که بال آفتاب و نون بمعنی بازوی زین مؤلف عرض کند</p> <p>بیریزد و پرواز نمیت دعائی رساند (۶) که مرکب اضافی است و لفک اضافت</p> <p>پر جھڑنا - پر گرنا - پر گرانی - مستعل و متعلق باشد بمعنی اول لفظ بال</p> <p>(الف) بال زون مصدر اصطلاحی - طالب سند استعمال باشیم (ارو و زین) که</p> <p>(ب) بال زن (الف) بقول سحر (۱) بازو کا حصه - بازوے زین - مذکر -</p>	<p>معنی یہ بین و پرواز آمدن و تحقیق (۱) بال است</p> <p>بال افشانیدن پرند بل و مذبح (شفائی و ناصری و سراج بالام مشق بسین زده و پرند)</p> <p>اصفہانی (۲) در آرزوی ناوک او بال و بکر را گویند (مولوی معنوی ۳) کیست</p> <p>می زند یا سید حرم که زود فکر و دشمن کار که از و مدبر روح القدس به حاطه چون می</p> <p>کس پو (د) بقول اندکجو آله فرنگ بکمر زائے معجمه و سکون تختی</p> <p>فرنگ بفتح زائے معجمه و سکون نون (۱) به است از و لغت زبان سنکرت که بال به</p> <p>معنی پُران و پرند و بل و تحقیق (۲) مراد (۳) معنی دختر یا لعه آمده و (ست) بفتح بمعنی</p> <p>بال افشان (ارو) (الف) (۱) پر مارنا زور و قوت و روح و خلاصه و خوبی و فضیلت</p> <p>بقول آصفیه پرواز کرنا - اژرنا (۲) پر جھڑنا (کدافی الساطع) پس فارسیان ازین هر دو</p>
--	---

لغت سنکرت لغتی مرکب ساختند و برائے بال و پر سوختن پیدا است کہ بجای خودش می آید و وشیره و باکره استعمال کرده اند از شرت تعلق که بمعنی حقیقی است لازم و متعدی هر دو - فتح سین مطلقه با هم نقل شد (اردو) باکره (طغرائے شہدی) قبح را ز بس چہرہ افتخار بقول آصفیہ عربی - اسم مؤنث - و وشیره بطل باده را بال و پر سوخته (اردو) بال یکینا - اچھوتی - پر جلنا - بال و پر جلانا -

(۲۷۷۷)

بال سمندر استعمال - مرکب اضافی است بالاش بقول جامع و سروری (۱) معروف بمعنی موی سمندر و متعلق بمعنی دوم لفظ بال - و بقول برہان و نامری بر وزن مالش آنچه (صائب) آسوده نیست پر دہ شرم زیر سر ہند - وارتہ نسبت این گوید کہ مراد از نگاہ گرم پاش حریف بال سمندر میشود بالشت است صاحب رشیدی فرماید کہ بہان پوچھی مباد کہ سمندر بقول برہان نام جانور است و بالشت و بالشتک معروف ازینجا است کہ در آتش مشکون می شود و از پوست او کلاہ کہ چار بالشت ملوک و اکابر بمعنی سند و صدر و رومال سازند و از موی او جامہ بافند پس است صاحب نامری فرماید کہ بالشتک یا منہا فارسیان درینجا بال را بمعنی مو استعمال کرده اند کاف بہان بمعنی و بقول مؤید خیریکہ مسکام غلطی و این لغت سنکرت است کہ ذاتی الساطع (اردو) بریر کہند و نیز آنچه بدان تکیہ کنند چون بال سمندر - سمندر کے بال - مذکر - بدست نشیند ما خود از بالیدن خان آرزو بال سوختن استعمال - صاحب آصفی ذکرین در سراج گوید کہ تحقیق آنست کہ بالین و بال کردہ از معنی ساکت و از سند پیش کردہ اش و بالشت و بالشتک ہمہ ما خود است از بالیدن

مبعی افرو دون و چون تکیه زیر سر موجب افرا	واهل زبان بود مراحت کرده مخفی مباد و کیستین
فرش خواب است بطرف سر بدین نام موسوم	واهل ولایت این زمان هم پر وبال مرغان
شد و گاهی پشت بدان کرده نشینند چنانکه	راور بالش می کنند و میگردند و همین است
چهار بالش ملوک و اکابر چهار بالش ازان	تعلق بالش یا بال (و ناز بالش) که می آید
گویند که سابق تکیه کلانی که حالا پس پشت	تکیه نازکی که بالای بالش نهند فدائی صراحت
می دارند موسوم نبود بلکه رسم آن بود که دو	این هم فرموده و بالشک که می آید به کاف مضاعف
تکیه بر پشت و دو بر پمین و بسیار می داشتند	بالش کوچکی که زیر رخاره نهند و فی زمانها
پس حقیقت چهار بالش همان چهار تکیه (الخ)	بر بالش استراحت امر امر موسوم و بمشاده ما
مؤلف عرض کند که حق انیت که بال یعنی	هم آمده و معاصرین عجم هم در خصوص بال متفق
په پیور و جناح طیور که گذشت اسم مصدر است	و بالین زیادت یا و لون نسبت بر لفظ بال
و بالش حاصل بالمصدرش که بر معنی دوم	مبعی منسوب به باز و و جناح تکیه نرمی که بر بالش
می آید و در اینجا مرکب از بال و شین نسبت معنی	استراحت و و طرف نهند و لفظ بال در اینجا
منسوب به بال چنانکه بولش منسوب به بوب	مبعی اقل اوست معنی باز و مجازا بمعنی
صاحب قانون و تنگیبری و کرشین نسبت	عام یعنی برای بالش زیر سر هم مستعمل شد و
کرده و بالش را هم بسند این آورده پس	باشت مزید علییه بالش زیادت فوقانی در آخر
بالش با شین نسبت کنایه باشد از تکیه که بالا	و مرادف بالش چنانکه فرامش و فرامشت
تکیه نهند صاحب فرنگ فدائی که از معاصرین	پاداش و پاداشت محققین بالا کار از ترا

معنی و ماخذ گرفته اند و اسب و خر را بیک تازیانه
 رانده خان آرزو که بالین و بالش و پشت
 و بالشک هر چهار را ماخوذ از بالیدن آورد (۵) تا که پشت خوابه بر بالش و بالش
 حق آنت که پی تحقیقت نبرده بالیدن ماخوذ آمد ز نام در بالش و اینست تحقیق محققین
 از بال است و این هر چهار اصطلاح هم از
 همان لفظ بال مرکب پس قول خان آرزو
 بعید از تحقیق است و هم ا حقیقت چار بالش
 را که بالابیان کرده سکندری خور و یعنی میفرماید
 که دو تکیه پشت و دو تکیه بین و یار را و بقول جامع و برهان بالیدن و نمو کردن
 چار بالش نام کردند و اینقدر دفع دخل
 کند که پیشینان در پس پشت تکیه کلان می داشتند
 چنانکه زمانیان بلکه بعضی آن دو تکیه پشت
 می کردند (الخ) می پرسم از و که این واقعه حاصل بالمصدر بالیدن - سندان از حکیم
 تاریخی را از کجایید اگر دجین نیست که براتی گیل سانی بر معنی اول مذکور شد مؤلف عرض کند
 تعداد چار بالش مضمون خلاف واقعه را که ما با خان آرزو اتفاق داریم و طرز تعریف
 متضیف می کند معاصرین عجم با ما اتفاق دارند جامع و برهان و ناصری را نمی پسندیم و صاحب
 که (چار بالش) بالش پشت و دو بالش بین و سفرنگ هم در (نامه شت و خوش جوشید) بر

نقرہ صد و پنجاہ و چار و در (پند نامہ سکنا) میں اگر اسے بند کر دیتا ہے مؤلف عرض
درستی نقرہ ذکر این کرده (ایضاً خسرو) کرتا ہے کہ دکن میں اسی کو پدگ کہتے ہیں
درگفت از خورشہا تن چو سیر است پادشاه اس آہنی یا برنجی کندہ کا نام ہے جو صندوق
بالش ز بالا یا زیر است (اردو) یا الماری یا دروازے میں اس غرض سے
نمو۔ مذکر۔ افزائش۔ موثبات بالیدن کا کلمہ ہے کہ اس میں قفل لگا دین۔

(۳۴) بالش۔ بقول برہان و سراج بندی (۳۴) بالش۔ بقول برہان زری بالش بقول
رانیر گویند کہ بر صندوق ہا زینہ خصوصاً سبک معین صاحب ناصری گوید کہ این اصطلاح
قفل برہان گذارند صاحب جامع ہم ذکر مغل است خان آرزو در سراج گوید کہ
این کرده مؤلف عرض کند کہ اگر صندوق زری بقدر ارشت مشغال و دو دانگ کہ
استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ محار در قدیم تر و بادشاہان اتراک رائج بود۔
معنی دوم بالش یعنی چیری است بر سر پوش مؤلف عرض کند کہ (بالش زر) اصطلاح
صندوق از آہن و مس وغیر ذلک درست است بہمین معنی و (بالش نقرہ) ہم کہ می
کنند کہ از سطح چوب بلند باشد و بوسیدہ و از مجر و بالش این سکہ طلا و نقرہ را بنویسم
صندوق را متقل سازند و آذر در دکن گرفت تا آنکہ صندوق استعمال بدست نیاید و
پارک نام است و گاہی از بنجیر ہم بہین کار بوجہ صندوق عرض کرد کہ این سکہ ہم
گیرند (اردو) چھپکا بقول آصفیہ ہم بالیدگی دارد و متعلق باشد معنی دوم
نکر۔ صندوق وغیرہ کا چوڑا پتر جو کئی حیف است کہ محققین ترکی زبان ازین سکہ

(اردو) ایک سکہ طلا و نقرہ کا نام فارسی میں حقیقی و متعلق بمعنی اول بالمش باشد۔
 بالمش ہے دیکھو بالمش زر اور بالمش نقرہ۔ (نہوری ۷) می ہند خوش بالمش نرمی
 (۵) بالمش بقول بہار معنی سند و این مجاز بریر سر ہا از خس و خاشاک کوش لبتری
 است مؤلف عرض کند کہ زیر انداز سند می بایدیم (۷) (۷) بریر سر شروع را خواہ
 باشد کہ آن را بصورت نرمی با پر ہای طویرستی می ہند بالمش بہ نہوری گچنین افنائہ
 یا پنبہ پر کنند و خبر و سند است و مجازا سند جام و سبو گوید (۷) (اردو) تکیہ بریر سر کہنا
 ہم و ما اشارہ این بمعنی اول کردہ ایم و از بالمش پر اصطلاح بہ فتح باے فارسی۔
 کلام حکیم سنائی برای ہمین معنی سندی ہم ہذا بقول اند و بہار تکیہ کہ پر ہا دران آگندہ
 مذکور (اردو) بالمش بقول آصفیہ فاکا باشد مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی
 اسم مذکر۔ آرام کی جگہ۔ مؤلف عرض است بمعنی حقیقی و دیگر ہیچ (اردو) یرون
 کرتا ہے کہ فارسیوں نے زیر انداز سند او کا تکیہ۔ مذکر معنی وہ تکیہ جس میں پر ہے ہون
 سند کو بھی بالمش کہا ہے۔ وہ روئی یا روئی بالمش بقول سروری و جہانگیری دو
 کا گداجو نرمی کے لئے سند کے نیچے پچھاتے و جامع مرادف بالمش و بقول برہان بالمش
 میں۔ (مذکر) صاحب آصفیہ نے گدا پر کہ در زیر سر نہند (عماد الدین فقہ رباعی)
 فرمایا ہے۔ اسم مذکر۔ گدیل۔ تو شک و چشم متحقان چہ زیبا و چہ زشت ہا سر
 روئی دار بستر۔ عاشقان چہ دونخ چہ بہشت ہا پوشیدن
 بالمش بریر سر نہادون استعمال۔ بمعنی بیدلان چہ اٹلس چہ پلاس ہا بریر سر عاشقان

<p>چہ بشت و چہ خشت (پیکھی کاشی) با سر مرغ دل مبتکار خودش از بازوی خود میرمی بید و لتان دولت نگر و جنت اگر با از پرو تا باش پر پرو را پر کند قاتل (ار دو) و کیو با بال ہما سازند پر بشت را مولف بشت پیل اصطلاح بقول بھرا (آنچہ عرض کند کہ حقیقت این بر باش بیان در او اکل حال برای آموختن پیل نو گرفتار کرده ایم کہ این مزید علیہ آنت بہار این از پنبہ بمقدار تکیہ کلان راست کنند و باولی را بمعنی منہم آورده مشتاق سند استعمال و ہند صاحب اند بجاوہ غیاث و صاحب باشیم اگر چہ چین معنی بر معنی خیم باش گذشت غیاث بجاوہ شرح قران السعدین ذکر این و حقیقتش ہمد را بخاند کور (ار دو) و کیو کرده مؤلف عرض کند کہ باش کلانی کہ باش کے پہلے اور پانچویں معنی۔ بشت پر استعمال بہ فتح بے فارسی۔ عجم تصدیق این کنند۔ مرکب اضافی است بقول بہار بہ سند ملاطفر مرادف (باش پر) و معاصرین عجم این را بر بسبیل مجاز بمعنی (۲) کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی مطلق باش کلان تر ہم استعمال کنند مخفی است (ملاطفر) صدر مرغ دل مبتکار مباد کہ (باولی داؤن) بقول بھرا گیر گزیدہ از بال خود کشد پر ہا جانیکہ آن پر پرو بشت جانور ترکاری است بسبب گیر اندن جانور پر ندارد و بجا خیال مادر مصرع ووم این لفظ و گیر بخیال مامعنی اول و دوم فرقی ندارد پر بالضم است مقصود شاعر این باشد کہ جان (ار دو) (۱) وہ بڑا تکیہ یا گدی یا گدا کہ پر پرو بشت خود را پر و اگندہ ندارد اور گدیہ جبکہ ذریعہ سے نئے ہاتھی کو</p>	<p>چہ بشت و چہ خشت (پیکھی کاشی) با سر مرغ دل مبتکار خودش از بازوی خود میرمی بید و لتان دولت نگر و جنت اگر با از پرو تا باش پر پرو را پر کند قاتل (ار دو) و کیو با بال ہما سازند پر بشت را مولف بشت پیل اصطلاح بقول بھرا (آنچہ عرض کند کہ حقیقت این بر باش بیان در او اکل حال برای آموختن پیل نو گرفتار کرده ایم کہ این مزید علیہ آنت بہار این از پنبہ بمقدار تکیہ کلان راست کنند و باولی را بمعنی منہم آورده مشتاق سند استعمال و ہند صاحب اند بجاوہ غیاث و صاحب باشیم اگر چہ چین معنی بر معنی خیم باش گذشت غیاث بجاوہ شرح قران السعدین ذکر این و حقیقتش ہمد را بخاند کور (ار دو) و کیو کرده مؤلف عرض کند کہ باش کلانی کہ باش کے پہلے اور پانچویں معنی۔ بشت پر استعمال بہ فتح بے فارسی۔ عجم تصدیق این کنند۔ مرکب اضافی است بقول بہار بہ سند ملاطفر مرادف (باش پر) و معاصرین عجم این را بر بسبیل مجاز بمعنی (۲) کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی مطلق باش کلان تر ہم استعمال کنند مخفی است (ملاطفر) صدر مرغ دل مبتکار مباد کہ (باولی داؤن) بقول بھرا گیر گزیدہ از بال خود کشد پر ہا جانیکہ آن پر پرو بشت جانور ترکاری است بسبب گیر اندن جانور پر ندارد و بجا خیال مادر مصرع ووم این لفظ و گیر بخیال مامعنی اول و دوم فرقی ندارد پر بالضم است مقصود شاعر این باشد کہ جان (ار دو) (۱) وہ بڑا تکیہ یا گدی یا گدا کہ پر پرو بشت خود را پر و اگندہ ندارد اور گدیہ جبکہ ذریعہ سے نئے ہاتھی کو</p>
---	---

سد ہاتھ میں اور اسکی پیٹھ پر ڈالکر سواری اول قانع صاحب مؤید بر بالشتک کہ
 کرتے ہیں۔ مذکر (۲) مطلق بہت بڑا تکیہ یا کمرہ بہ نون پنجم می آید بذکر معنی دوم گوید کہ اگرچہ
 بالشتچہ اصطلاح بقول مؤید و ہفت در رسالہ علمی بہ نون نوشتہ ولیکن این معنی
 بالشت خورد صاحب اند گوید کہ بدون تقاضا می کند کہ مصغر بالشت گیریم فوقانی
 فوقانی بالشتچہ ہم بہ معین معنی است مؤلف پنجم مؤلف عرض کند کہ ہر دو درست
 عرض کند کہ کلمہ چہ بقول برہان باخاے است معنی بالشتک بہ فوقانی و بالشتک
 ثانی افادہ تصغیر کند چون در آخر کلمہ آرنہ بہ نون زیر کہ چنانکہ بالشت مزید علیہ بالشت
 ہمچون باغچہ و طاقچہ پس تکیہ کو چیک باشد است ہمچنین بالشت بہ نون آخر ہم مزید علیہ
 و بس مرادف بالشتک کہ می آید و مرکب از بالشت آمدہ پس کاف تصغیر بر ہر دو زیاد
 بالشت وجہ (اردو) چھوٹا تکیہ۔ مذکر۔ توان کر فرباہی حال معنی اول تکیہ خورد
 بالشتک بقول ضمیمہ برہان (۱) مصغر و معنی دوم ہم شبہہ تکیہ خورد کہ دو طرف
 بالشت و (۲) چیزیت از پارچہ و جامہ استخوان شکستہ قائم کردہ می بندند۔
 پیچیدہ مانند بالشت کوچکی کہ بر استخوان (اردو) (۱) چھوٹا تکیہ۔ مذکر (۲) کد
 شکستہ بندند و فرماید کہ در مؤید معنی آخر بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مؤنث وہ تہ
 بالشتک آمدہ کہ بجای فوقانی نون باشد یا چوتہہ کیر جو کسی زخم یا فصد پر رکھ کر
 صاحب اند صراحت کند کہ کبہ لام و فتح او پر سے پٹی باند دیتے ہیں۔
 فوقانی است و جوالہ فرنگ فرنگ معنی بالشتن بقول اند جوالہ فرنگ فرنگ

بضم لام و سکون شین معجمه دعا کردن
 در حق دیگری و بهین معنی بدین مہلہ ہم
 آمدہ مؤلف عرض کند کہ این مصد ریت
 غریب کہ محققین مصادر فارسی ذکر این
 نکرده اند و زبان عربی و ترکی و سنسکرت
 و غیر ذلک ہم ماخذین یافته نمی شود اگر
 بمعنی پر کردن می بود موافق قیال بود کہ ہم
 مصد ر این بالمش قرار میدادیم باقی حال
 طالب سند استعمال باشیم معاصرین بحکم بر
 زبان نذرند بدون سند اعتبار را نشاید
 (اردو) دعا کرنا کسی دوسرے کے حق میں
 بالشی قبول ہفت بکہ لام و فتح جمع فاری
 مرادف بالشیجہ کہ بغوقانی پنجم گذشت صاحب
 شمس ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند بالمش زیر سر نہاؤن استعمال - همان
 کہ مرکب از بالمش و چہ چنانکہ تعریفش بر
 بالشیجہ گذشت (اردو) دیکھو بالشیجہ - (ٹھوری ۵) گستر ائمہ ہر طاقت بہترین
 بالمش زیر اصطلاح بقول جہانگیری در بالمش بیماری زیر صحبت ہنیم -

(اردو) دیکھو بالمش زیر سر نہادون - تحریفی در اعراب آن شده و در اصل معنی	
بالش عالی اصطلاح بقول ضمیمہ برہان	تکیہ زیر سر است مؤلف عرض کند کہ
کتابہ از مسند عالی - صاحبان بحر و مفت و	بیچارہ نمیداند کہ کاف زائد در آخر کلمہ می آید
بر مسند عالی قانع مؤلف عرض کند کہ مرکب	چنانکہ ز تو و ز لوک - پستو و پستوک پس
توصیفی است و معنی لفظی این مسند بلند و بیج	چرا و معنی اول اشکالی پیدا کردہ می خواهد کہ
کن نیست و متعلق است بمعنی نیم لفظ بالمش	بر معنی دوم اکثفا کند حقیقت انیت کہ
کہ گذشت (اردو) مسند عالی نمونہ -	معنی اول فرید علیہ بالمش است چنانکہ بالمش
بالشک بقول برہان باکاف (۱) بروان	و معنی دوم مصغر بالمش کہ اشارہ این بر
و معنی بالمش است کہ در زیر سر گذارند (۲)	ہم کردہ ایم (اردو) (۱) تکیہ - مذکر (۲)
بفتح رابع مصغر بالمش - صاحب جہانگیری	چھوٹا تکیہ - مذکر -
بر معنی اول قانع و بقول رشیدی مرادف	بالش کج نہادون مصدر اصطلاحی -
بالمش صاحب جامع بذکر بالمش و بالمشک	بقول بحر (۱) خواب گران کردن و (۲) نرف
فرماید کہ باتا و کاف و کبیر لام بالمش معروف	بعضی نخت و غور بہم رسانیدن و دیگری
خان آرزو در سراج نسبت معنی اول فرنا	غیر از بحر ذکر این نکرد (بالین کج نہادون)
کہ اگر چہ کبیر لام و سکون شین و کاف نوشتہ اند	بر معنی اول می آید و ہم برین قیاس این را
در صورتی کہ سند آن بہر سند طابع در اصل	ہم توان گرفت خلاف قیاس نیست کہ کجی
متصغیر بالمش باشد کہ بسبب کثرت استعمال	بالمش و بالین علامت گران خوابی است

که گران خواب بچیزی بدل کند و پیش تیر نیست؛ (ار دو) باز و توژ ناما توژنا بجای خود نماند - برای معنی دوم طاب پروبال توژنا - توژنا -	سند باشیم که معنی حقیقی هیچ تعلق از نخوت بالش گذاشتن بچیزی استعمال یعنی قائم
و غور ندارد (ار دو) (۱) گهی نیند کردن بالش سر بران چیز (ظهوری)	سونما - بقول آصفیه نهایت غافل او ریخه خوش انگه پیش درت بترم چنان افتد سونما - خواب خرگوش مین هونا - سکه نیند که بالشی به آستانه بگذارم؛ (ار دو)
سونما - (۲) غور کرنا - تکیه قائم کرنا - تکیه رکنا -	بال شکستن مصدر اصطلاحی - صاحب بالش بقول سروری بکسر لام (۱) همان آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف بالش مرقوم معنی اول (حکیم فرخی) خوتا
عرض کند که معنی باز و شکستن و پروبال و روده از دینار و از گوهر تو انگر شد؛ گوزن	موی شکستن باشد بطا معنی اول و دوم از لاله اندر دشت با بالش و بترشد؛ صاحب
لفظ بال (میج کاشی) چشمت بدین شمس بجواله ایر همی گوید که بفتح اول و کسر	مترگان بر کباب دل؛ بادی زده که بال سوم (۲) معنی آشناء مؤلف عرض کند
سمند شکسته است؛ (صائب) پرواز که از شد بالا پیداست که بسکون شین معجمه	من بال و پرست زینهار؛ مشکن مرا که ونون است و جز نیست که فردی علیه بالش
می شکنی بال خویش را؛ (دله) در آه باشد چنانکه گذارش و گذارش و به معنی	اختیار ندارد بیدلان؛ بال شکسته مانع پرواز دوم تا آنکه سند استعمال پیش نه شود اعتبار

<p>را نشاید کہ معاصرین عجم بر زبان نذارند و به تحقیق رسیده (نہو رسی) راحت نہا و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این بالش نرم را زیر سر داغت از جگر با پود نکرد (ار دو) (۱) و کمیو بالش کے پہلے عرض کند کہ از سند ظہوری معنی اول بہ ثبوت میرسد و معنی دوم را متغریف صاحب سروری</p>	<p>معنی (۲) و کمیو آشنا۔</p>
<p>حکم سند دارد کہ از اہل زبان است و لیکن جدت خان آرزو المی پسندیم کہ (کسی) را داخل اصطلاح کردہ میخواند کہ موضوع</p>	<p>(الف) بالش نرم زیر سر گذاشتن (ب) بالش نرم زیر سر نہادون (ج) بالش نرم زیر کسی گذاشتن</p>
<p>کتاب چراغ ہدایت را در ریشخند اندازد وامی بر تحقیقی کہ (بالش زیر سر) را (زیر کسی) قرار دہد۔ قتال۔ با جملہ معنی حقیقی این (۳) تکیہ نرم را زیر سر کردن است و معنی اول و دوم کنایہ باشد (ار دو) (الف) (ب) بر معنی اول قانع و صاحب سروری (۱) کسی کو خوشامد سے خوش کرنا (۲) متخو سے خوشامد کرنا (۳) نرم تکیہ سر ہانے لینا۔ (ج) خوشامد کرنا۔</p>	<p>(ب) بقول بحر (۱) خوشحال گردانیدن کسی را بطریق خوشامد و قیال بہار بزرگ معنی بالا گوید کہ از اہل زبان بہ تحقیق پیوستہ کہ (۲) بمعنی خوشامد کردن از راہ تسخو و ریشخند صاحبان برہان و جہانگیری و رشیدی نسبت (ب) بر معنی اول قانع و صاحب سروری (۱) کسی کو خوشامد سے خوش کرنا (۲) متخو سے خوشامد کرنا (۳) نرم تکیہ سر ہانے لینا۔ (ج) خوشامد کرنا۔</p>
<p>خان آرزو در چراغ بزرگ (ج) فرماید کہ بالش نقرہ اصطلاح۔ بقول جہانگیری ہشت درم و دو دانگ باشد صاحب</p>	<p>کسی را بغیر ب و خوشامد گفتن و غرور دادن (ج) فرماید کہ بالش نقرہ اصطلاح۔ بقول جہانگیری ہشت درم و دو دانگ باشد صاحب</p>

<p>برهان گوید که برای منقره مخصوص صاحبان کرده ایم (اردو) و کمیو باشک - جامع و بحر جم ذکر این کرده اند مؤلف عرض بال طیارمی برافشاندن اسد در کند که مرکب انصافی است از قبیل باش اصطلاحی - کنایه از آمادہ پرواز شدن ز زمان سکہ از منقره که وزن آن بمقدار است (نہویری) گہی کشادہ رسم با ہشت درم و دو دانگ است که در زمانہ وہان براہ خرسی پڑگہی زیر بال برافشانہ باستان مرقع بود (اردو) ایک تقریباً بال طیارمی پڑخنی مباد کہ طیارمی دینا سکہ جس کا وزن آٹھ درم اور دو دانگ معنی پرواز است و (بال پرواز برافشانہ) اور زمانہ سلف میں مرقع تھا اسکی تاریخی چیزی است کہ طو قبل از پرواز جناح خود را برمی افشانند و این علامت باشک صاحب مؤید ذکر این کرده اند آمادگی برای پرواز است (اردو) عرض کند کہ این همان است کہ بر باشک آمادہ پرواز ہونا لانے کے لئے پر جھٹکانا - بہ فوقانی پنجم گذشت و ذکر ماخذ این ہم ہمزلا پر تولنا -</p>	<p>بالغ بقول سروری بجوالہ نسخہ وفانی لضم لام (۱) شاخ گاؤ خالی کردہ شدہ کہ بدان شراب خورند و کہبر لام ہیانہ شراب (استاد عمارہ) باچنگ سغدیانہ و با باغ شراب پڑ آمد بخوان چاکر خود خواجہ با صواب پڑ و فرماید کہ (۲) در نسخہ میرزا اسطر است کہ لضم لام مام ولایتی است شمالی و بجوالہ مؤید گوید کہ بہ بای فارسی و فتح لام است صاحب برهان بد کہ ہر سہ معانی فرماید کہ معنی اول مگر جتان متعارف است</p>
---	--

و کبر ثلث هم بدین معنی آمده و بر (پایغ) به بای فارسی گوید که پیمانه شرابی را گویند که
از شاخ گرگدن و گاو و استخوان فیل و چوب سازند صاحب رشیدی بزرگ معنی اول
نسبت معنی دوم فرماید که این ولایت از ترکستان است که آن را (خان پایغ) هم گویند
صاحب جامع بر معنی اول قانع مؤلف عرض کند که (۲) دهری زبان لقبول منتخب معنی
نیکو و رسنده و جوان بحد مردی رسنده خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول نسبت معنی
دوم گوید که این غلط است زیرا که ولایت نیست شهر نیست که دارالملک سلطان
خطاست بلکه (خان پایغ) است چنانکه از مطلع السعدین بوضوح می پیوندد (الخ)
مؤلف گوید که درست می گوید و نسبت ماخذ عرض می شود که لقبول معاصرین عجم اصل
لغت که اسم جاد فارسی زبان است به بای فارسی است بمعنی پیاله و جام شراب و این
مبدل پاتق ترکی است که قاف به غین بدل شد چنانکه آروق و آروغ و بعض معاصرین
ترک تصدیق پاتق کنند ولیکن صاحبان کثر لغات ترکی ازین ساکت بای حال پایغ میل
پایغ باشد که می آید بای فارسی عبری بدل شد چنانکه اسپ و اسب و تپ و تنب و معنی دوم
را وجه تسمیه معلوم نشد که چرا این شهر را بدین نام موسوم کرده اند و می دانیم که معاصرین
عجم از صفات این شهر خبر ندارند تا وجه تسمیه این از لفظ پایغ پیدای می کردیم و ظاهر آنحضرت
(خان پایغ) است و خان پایغ که نام شهر بود مرکب توصیفی بمعنی خانه نیک باشد منظر بخوبی
آن شهر یا (خان پایغ) لقب کسی باشد که این را آباد کرده و الله اعلم بحقیقه الحال نسبت معنی
سوم همین قدر کافی است که فارسیان این لغت عرب را بترکیب خود استعمال کرده اند

کہ در طحقات می آید از اینجا ست کہ ما ذکرش کردیم (اردو) (۱) شراب کا پیالہ - مذکر
 (۲) ایک شہر کا نام بالغ اور خان بالغ بھی ہے جو سلاطین خطا کا دار الملک تھا - مذکر
 (۳) بالغ - بقول آصفیہ عربی - رسا - پھینچنے والا - جوان - سیانا - پورا مرد -

(الف) بالغ کلام	اصطلاح - بہار
(ب) بالغ نظر	توکر (الف) کردہ

راخبر زافسانہ عشق مجاز ہو دیدہ بالغ نظر
 برا بھلا نہ نیت ہو (والہ ہر وی ۵)
 از معنی ساکت و از فقرہ ظہوری سنگیرد
 کہ در مدح ممدوح نوشتہ (و ہوندا) بالغ
 کلامان مدرسہ سخن بطلان کتب زبان
 و انیش، مؤلف عرض کند کہ مراد از
 پختہ کلام باشد و متعلق بمعنی سوم لفظ بالغ
 کہ گذشت و نسبت (ب) فرمایہ کہ آنکہ بہ
 اسحاق بگردد (ضائب ۵) نیست صائب

(الف) بال فشان	اصطلاح - همان بال افشان و بال افشان کہ گذشت و بال
(ب) بال فشاندن	افشانی حاصل بالمصدرش (ضائب ۵) باقامت خمیدہ جانا

زیستن و در زیر تیغ بال فشانی ز بسلت ہو (اردو) و کیو بال افشان و بال افشان
 بال فشان کردن
 مصدر اصطلاحی افکن کردن طائر بر کسی (ظہوری ۵)
 طائر بر فرق کسی کنایہ باشد از سایہ سایہ رنگ نازکم بر دوش ز بال و پر ہو

نخت بفرقم ار کند بال فشان همای را مخفی کردنش در قفس که پرندگان را در قفس از نرنگ
 سباده که از همین بند - بال فشاندن طائر بزرق صحت پروبال می ریزد (صائب ۵)
 هم بمعنی سایه کردن پرند بر سر پدایمی شود من همان روز ز بال و پر خود شستم
 (اردو) پرند که سایه افکن کرنا - دست پیک که درین تنگ قفس بال فشانم
 بال فشان کردن | مصدر اصطلاحی کردند (اردو) طائر کو پنجره میں
 طائر در قفس | کنایه باشد از مقید بند کرنا -

(۴۸۴۵)

بالقفس | بقول بهان کسرتاف و سکون سین بی نقطه بزبان رومی رستنی باشد و اول
 اگر آن را بخایند و برگزندگان افکنند در حال بمیرد و در عربی رجل الحاکمه خوانند - و
 ابوخلسا همانست صاحب محیط بر رجل الحاکم گوید که همان شجار که عرب تنگال فارسی
 و ساقی الحاکم هم نام دارد مؤلف عرض کند که همین لغت رومی بر زبان فارسیان است
 و ما تعریف این را ابوخلسا کرده ایم (اردو) دیکھو ابوخلسا -

بال کاغذی | اصطلاح بقول مخفی الاصطلاح | ولیکن از کلام صائب (بال عقل پریدن)
 به معنی بال بست باشد مؤلف عرض بمعنی بلند پروازی کردن پیدا است قتال
 کند که اگر (بال کاغذی) را اصطلاح قرار و این من وجه متعلق باشد به بال دیگری پیش
 و هم معنی آن کنایه باشد از بازی مصنوعی که می آید (اردو) مصنوعی بازو مصنوعی پیل
 (صائب ۵) | بال کاغذی عقل می پریم | بال کاغذ | صاحب سروری بحواله نسخه حسین دفائی
 صائب ۲ دران چین که سهند رکاب میگردد گوید که در یچه که از درون خانه بیرون را

توان دید و بیرونیان نتوانند که درون را	صاحب جامع پنجه آهنی و برنجی که مشکب
به بینند و بحواله تحفه گوید که مراد از دریکچه	سازند خان آرزو در سراج بذر قول بر
آهنین باشد که چوبین را پنجه گویند و فرنگی	قول رشیدی را نقل کرده گوید که آنچه بای
که در فرستگ به بای فارسی آورده (روک)	فارسی اصح گوید وجه آن ظاهر نیست صاحب
(۵) بهشت آئین سرائی را سپرداخت	برهان (پالکانه) را به باوکاف فارسی و پنجه
زهرگونه دران مثالها ساخت باز خود و	خانه گفته و صاحب رشیدی بر (پالکانه)
عنه آنرا آستانه پدرش سمین و زرین	به بای فارسی و کاف عربی گوید که غرفه است
بالکانه (کمال اسمعیل ۵) ترسم ز بالکانه	دریکچه مؤلف عص کنه که اصل این (بادگانه)
دید و برون جبهه و این چند قطره خون که مغل	به دال مهله سوم که بجایش گذشت و صراحت
و فای تست و صاحب برهان بذر معنی بالا	ماخذش مبر را بنجا کرده ایم و درینجا همین قدر
گوید که دریکچه مشکب که از طلا و نقره و امثال	کافی است که دال مهله به لام بدل شد چنانکه
آن سازند و لقبول بعضی شبکه مطلقاً نه	درغ و لغ مخفی مباد که بادگانه که بدال مهله و
آنگاه از آهن و برنج و غیره سازند و آنچه	کاف فارسی گذشت و بالکانه که به لام و
از چوب و استخوان و امثال آن باشد پنجه	کاف عربی زیر تعریف است و پالکانه
گویند صاحب رشیدی فرماید که مراد ف	که به بای فارسی و لام و کاف فارسی می آید
بالکانه - دریکچه مشکب که از درون بیرون	هر سه مبدل (بادخانه) باشد و متعریفش
توان دید و بای فارسی اصح است و قول	همان که بر بادگانه مذکور شد و لقبول محققین بالا

کہ درینجا بالا گذشت و بر پا لگانہ ہم می آید **بال کشادن** مصدر اصطلاحی - صاحب
 درینچه مشکب را نام است و بس که بنا می آصفی نگریں کرده از معنی ساکت مؤلف
 آن برای نفوذ هواست قلب اصناف عرض کند کہ (۱) بمعنی بال و پر کشادن کہ
 خانہ باد آنچہ درینجا خای مجملہ بہ کاف بدل شد طائران بدوق سنی می بالند (سلیم طهرانی
 است ہم قرین قیاس است چنانکہ خان (۲) تذرو بال کشاید ز شوق بر سر سرور
 و کمان و تلخ و تلک بعض محققین (پالگانہ) چنانکہ بر سر خوبان علائقہ دستار و (۲) پر
 را کہ بہ با و کاف فارسی می آید بکاف عربی و سیر کردن (حافظ شیراز) عقاب جور
 ہم نوشتہ اند تصنیف آن بجای خودش کنیہ کشاد است بال دریمہ شہر و کمان گوشہ
 کہ ہر دو صحیح باشد و آنچہ صاحب رشیدی نشینی و تیراہی نیت و (ارو) (۱) پر
 (بارکانہ) مرادف بالکانہ) نوشتہ اگر کند کہو لکہ حالت سستی مین گھومنا جیسے کہ بوتراور
 استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ بدل بشیر اور سور اور فیل مرغ گھوما کرتا ہے
 است کہ رای مہملہ بہ لام و بالعکس بدل (۲) اڑنا - چکر لگانا - منڈلانا بقول آصفیہ
 می شود چنانکہ چار و چنال باجملہ ازین قدر چیلونکا کسی مدار کے گرد اڑتے پھر ناچکر
 تحقیق متحقق شد کہ اصح بہ بای عربی است لگانا - گھومنا - (آتش) منڈلا ہے
 نہ فاسی چنانکہ بعض محققین بدون غور بر ماخذ را مین کیوں یہ پاجیل کی طرح پڑشاید وہاں
 زوہ اند - این است حقیقت این لغت - سگ سے مراستخوان گراہ
 (ارو) دکیہ بادگانہ - **بال کشیدن** مصدر اصطلاحی - صاحب

آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف (پرشیدن در آب) پیداست کہ بجای خودش می
عرض کند کہ از سندی پیش کرده اش (بال) (ارو) و کیو بال و پر کشیدن در آب -

با کون اصطلاح بقول صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار (۱) بالاخانہ
(۲) مہتابی - صاحب بولیال بکر ہر دو معنی بالا گوید کہ مقرر (بال کنی) است کہ در لغت
انگلیسی مہتابی را گویند مخفی مباد کہ مہتابی در فارسی زبان بقول غیاث عمارتی کوچک
کہ بر لب حوض برای سیر مہتاب سازند و بقول بہار عمارتی بلند سطح بی سقف خواہ از
گچ و سنگ و خشت خواہ از خاک کہ پیش ایوان یا در میان صحن سرای و باغ سازند برای
نشستن و سیر مہتاب (الخ) مؤلف عرض کند کہ بال بمعنی فوق و بالا بمعنی شمش گذشت
و کون بضم اول و سکون ثانی بقول برہان بمعنی نشنگاہ پس اگر این را ترکیب بال با کون
قلب اضافت گیریم معنی لفظی این نشنگاہ بالا و کنایہ از بالاخانہ و مہتابی باشد اندر نیم
ہیچ ضرورت ندارد کہ این را مقرر گیریم و (بال کنی) در انگلیسی زبان بمعنی بالاخانہ و
بار جاو بر آمدہ (ارو) (۱) و کیو بالاخانہ بزرگتر (۲) مہتابی بقول آصفیہ ایک اونچا
بڑا - کہلا ہوا کٹھڑے و ارجو ترا جوا اکثر محل کے سامنے یا صحن باغ میں چاندنی کی بہار
و کینے کے لئے بنا دیتے ہیں - (مؤلف) -

بال گرفتن (مصدر اصطلاحی) صاحب آصفی بال و گرفتن پیداست کہ بجای خودش می آید و مجرور بال گرفتن
و ذکر این کرده از معنی ساکت و از سندی پیش کرده بر زبان محامیر مجہمیت (ارو) و کیو بال و گرفتن

(الف) بال گرفتن (مصدر اصطلاحی) - (الف) بقول ضمیمہ برہان و بحر کنایہ از گرفتن

(ب) بالمدرو (ا و ب) (۱) بقول مؤید بحوالہ تا تا خوانی بمعنی برو کتب مؤلف
 عرض کند کہ (۲) اسم فاعل ترکیبی ہم معنی بکتب رونده بمعنی مباد کہ در مدرسه ہای سلف تعلیم
 عقائد و فقہ مقدم بود و اکتساب دیگر فنون ضمیمہ آن ازینجاست کہ (بالند رفتن) کہ بمعنی
 حقیقی سوی خدا رفتن است گنایہ شد از رفتن بدرسہ کہ اکتساب علم واقف می کند از و
 (ار و و) (الف) مدرسہ جانا (ب) (۱) مدرسہ جا۔ (۲) مدرسہ جانے والا۔

بال ماہی اصطلاح بقول صاحب رہنما سازندہ ہر چیز کہ آن بالیدہ و تنومند شد
 بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار پرہای باشد و عبری نامی خوانند و بقول رشیدی
 کہ ہر دو طرفش باشد صاحب بول چال ہم بمعنی نشو و نما کنندہ و فراہندہ مؤلف
 ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ مرکب عرض کند کہ اسم فاعل مصدر بالیدن است
 اضافی است و متعلق بمعنی دوم لفظ بال کہ می آید و تعریف برہان برای بالیدہ باشد
 (ار و و) پرہای مچھلی کے پر۔ مذکر۔ نہ بالندہ و ضرورت مذشت کہ مشتقات
 بال ملائک استعمال۔ مرکب اضافی است بالیدن را ذکر کنیم۔ بنید انیم کہ محققین نازک
 بمعنی جناح و پرہای فرشتگان (ظہوری) خیال چہ نزاکت و بمعنی خیال کردہ اند کہ
 نمی بالیت در بال ملائک شعلہ سردادن جو یاسی کعبہ را بہ ترکستان بردہ اند و ما ذکر
 ہر چہ حد من کہ سوزم آنت را خام سیدیم این را بر ترکش ازین وجہ ترجیح دادیم کہ
 (ار و و) فرشتوں کے پر۔ مذکر۔ غلطی تعریف را طاہر کنیم (ار و و) نشو و
 بالندہ بقول برہان و ہفت و اند بروز کرنے والا پھولنے والا۔ بالیدن کا اسم فاعل

(۴۸۵۰)

بال نفس استعمال۔ مرکب اضافی است (نہجوری) کند شعلہ ہای درونی کبابش ڈ کہ فارسیان بال را بمعنی ورم گرفته اند وہ بہ تحقیق ما اسم مصدر است کہ ذکرش بر معنی کا پھولنا۔ حاصل بالمصدر۔ اُس نامی کا ششمش کردہ ایم و این متعلق بہ ہماست ورم جس سے سانس چلتی ہے۔

بالنگ بقول سروری بفتح لام (۱) جنسی از ترنج بزرگ باشد بغایت نازک کہ مر با کنند (لحتی اطعمہ) بہ شیخ وسیب مفتی و ریواس محتسب پ بالنگ شدہ کلہ و ترنجش شیر گشت کما چہان بذکر معنی اول گوید کہ (۲) جنسی از خیاری ہم کہ آترا (باد رنگ) نیز خوانند صاحبان جہانگیری و جامع ذکر ہر دو معنی کردہ صاحب رشیدی بر معنی اول قانع خان آرزو در سراج نسبت معنی اول فرماید کہ قوسی بمعنی ترنج بزرگ آور دہ پس آنچہ رشیدی بر مطلق ترنج قانع است محل تامل و معنی دوم ہم ذکر کردہ مؤلف عرض کند کہ کلمہ با مخفف باد است و لنگ مبدل رنگ چنانچہ چار و چال۔ پس بالنگ مخفف و مبدل (باد رنگ) است کہ بہر دو معنی بالنگ شدہ و آنچہ خان آرزو ہا کلام قوسی بر قول صاحب رشیدی تامل کندمی پرسم ازو کہ چرا بر (باد رنگ) خود او بر مطلق ترنج قناعت کرد۔ شاید تخفیفی کہ درین لغت لفظاً راہ یافت بخیاں نازکش ترنج را معنی بزرگ کردہ تحقیق ما این است و اتفاق محققین اہل زبان ہم کہ ترنج بسیار نازک و شیرین را فارسیان بالنگ گفتہ اند و ہمین است تعریف صاحب جامع (ارو) و دیکھو بگو کے پہلے اور دوسرے معنی۔ دیکھو از رنگ و باتس۔

بالنگبویه | بحث این بر باد رنگبویه گذشت و مخفف این بالنگبویه که بحرف موحده می آید (ارزو) دکیو باد رنگبویه و بالنگبویه -

(الف) بالنگو (الف) بقول برهان بکسر ثالث و سکون رابع و کاف فارسی به و او

(ب) بالنگبویه رسیده دوائی است که آن را باد رنجبویه خوانند و در عربی بقفه انجیه

صاحب رشیدی فرماید که بالنگو و بالنگبویه همان باد رنگبویه که گذشت و گوید که تخمی که

احال پیش عطاران به بالنگو معروف است تخمی دیگر است از ریاحین و بالنگو

غیت و بالنگو همانست که بر باد رنگبویه مذکور شد خان آرزو در سراج بزرگ هر دو

نعت فرماید که در برهان (الف) را بکسر ثالث گفته و آن خطاست صاحب محیط

که محقق مفردات طب است بر (بالنگبویه) گوید که همان (باد رنجبویه) و بر (الف)

فرماید که نوعی از ریحان است و در بوشبیه به (باد رنجبویه) و سبزه مائل به بنفیدی

و برگ آن بی کنگره و بی تشریف و تخم آن دراز تر از تخم ریحان و در افعال قریب

به شاهسفرم و گرم و تر در آخر اول و مقوی قلب و جهت خفقان و رفع توتش و

اسهال معوی و دموی با گلاب مجرب (انج) مؤلف عرض کند که پریشان بایانی

محققین در شکل اندازد همین صاحب محیط بر افرنجشک نوشته که این را بشیرازی

بالنگوی خود رو گویند و بر بالنگو بیچ اشاره افرنجشک نکرد و در اینجا (الف و ب)

را مرادف نگیرد پس (ب) را مخفف و مبدل (باد رنگبویه) دانیم که وال مهمله و موحده

بهضم حذف و رایی مهمله به لام بدل شد چنانکه چنار و چنال و (الف) ریحانی دیگر

شبیبہ بہ (ب) کہ اسم معروف تخم آن را صاحب مخزن الادویہ بالنگا گوید صراحت کند کہ فارسی این تخم بالنگوست و متحقق نشد کہ بالنگو لغت کہ ام زبان است و بوضوح پیوست کہ اسم این در دیگر السنہ حسیت اگر این را لغت فارسی گیریم تو انیم عرض کرد کہ و انست بر بالنگ زیادہ کردہ اند کہ در بوم شاہ بالنگ است چنانکہ ہند۔ ہند و و آنچه صاحب رشیدی نسبت (الف) گوید ہمین قدر است کہ اصلش بالنگبو بود و نسبت (ب) فرماید کہ اصلش بالنگبویہ بکثرت استعمال بائی موحده از ہر دو حذف شد (الف) سبزہ کی ایک قسم اسکی بومشل باد رنگبویہ کے ہوتی ہے جس کا اردو نام معلوم نہ ہو سکا اور صاحب مخزن الادویہ نے بالنگا پر اس کا اشارہ کیا ہے اور فرمایا ہے کہ بالنگو کے تخم کو بالنگا کہتے ہیں (ب) دیکھو باد رنگبویہ ۔

بالو قبول جہانگیری بواو معروف (۱) و آہا (۲) برادر را نیز خوانند۔ صاحب برہان	سخت کہ بر اعضای آدمی بر آید و در زکند بزرگ معنی اول نسبت معنی دوم گوید کہ برادر
و پنجمہ نشود و آنرا آنرا نیز نامند و در بعضی کہ از یک مادر و یک پدر باشد و (۳)	از ولایات فارس و عراق عجم کوک خوانند معنی آواز خیزن ہم آمدہ صاحب رشیدی
و تازی ثول و بہ ترکی کونیک و تہیر	بزرگ معنی دوم نسبت اول فرماید کہ باے
سکیل و بہندی مساکویند (شمس)	فارسی مشہور تر است صاحب جامع شفق
فخری (۵) برویت ہر کہ روشن نسبت	با برہان و در ہر سہ معانی صاحب سوا البیل
چشمش و بود متقلبہ چشمش در چو بالو و	فرماید کہ با تو بہ لام شد و یا یطالیانی گوی

وگرہ را گویند مؤلف عرض کند کہ خانی اردو **پالوا** بقول اند بوالہ فرنگ فرنگ منی
 در سراج بہ نقل معانی برہان قناعت کردہ و است کہ از ان ناخن بریزد۔ دیگر کسی
 از ماخذ بحثی نکرده مانسبت معنی اول عرض کننیم از تحقیق فارسی زبان ذکر این نکر دو جز
 کہ او تصغیر یا نسبت بر کلمہ بال زیادہ نباشد کہ مرض طلقیہ را فارسیان بالوا گویند
 کردہ اند چنانکہ دختر و پسر و و ہند و بال صاحب اکسیر اعظم گوید کہ طلقیہ مرضی است
 بمعنی ورم یا فربہی گذشت پس معنی لفظی آن کہ ناخن مانند ابرک سفید و براق شود و بہ
 ورم یا فربہی خفیف یا منسوب بورم یا فربہی ادنی سبب بشکند بسبب استیلای بیوت
 و کنایہ از اثر رخ و نسبت معنی دوم عرض شود بران و سببش قلت خون است بجهت
 کہ بال بلغت سنسکرت کودک و طفل را گویند ضعف جگر و یا نقصان غذا و یا فساد آن
 پس بزیادت و او نسبت بران کنایہ باشد و نشف رطوبات بحرارت خارج از اعتدال
 از برادر تحقیقی و شک نیست کہ این را مقصور و بقول النطاکی سبب آن سردی و خشکی است
 گیریم و بمعنی سوم تبدل یا است کہ زبان کہ کثیف و حبس کند (الخ) حیف است کہ
 زند و پازند فریاد و فغان را گویند کہ می آید سند استعمال پیش و وجہ تسمیہ ہم معلوم نشد
 بای فارسی موحده والف بہ و او بدل شود اسم جامد فارسی زبان گیریم (اردو)
 چنانکہ اسپ و اسب و تاغ و توغ قائل فارسیوں نے بالوا مرض طلقیہ کو کہا ہے
 (اردو) (۱) و کیو آخر (۲) حقیقی بھائی جسکے عارض ہونے سے ناخن چھڑ جاتے ہیں
 مذکر (۳) فریاد و فغان۔ مونس۔ **پالوا** بقول اند بوالہ فرنگ فرنگ

بادیچ را گویند دیگر کسی از محققین فارسی زبان (ارو) دیکھو بادپچ -

ذکر این نکر و مؤلف عرض کند که جاداد بالواسمہ القبول جهانگیری بالام موقوف تار
 کہ این را تبدیل بالواسمہ گیریم کہ بہ بدین مہل را گویند کہ بخت بافتن مہیا ساختہ باشند و اثر
 عوض زای ہوز می آید بمعنی تار کہ مقابل تانہ نیز خوانند و بقول برہان و جامع بروز
 بود است و بادپچ ہم ریمانی است کہ شاہ کاسہ بمعنی تار کہ مقابل بود است -
 کہ بران نشینند و در ہوا آیند و روند پس آرزو در سراج ذکر این بجا موشی کند و از
 اسم جامد فارسی زبان باشد بہ تبدیل سین ماخذ ساکت مؤلف عرض کند کہ لفظ بال
 مہملہ بہ زای ہوز همچون سماروغ و زماروغ بلغت سنکرت بمعنی موی انسان است
 و عجبی نیست کہ اصل این بال و ترہ باشد کہ و فارسیان ہم (بال سمندر) بہ ہمین معنی
 از بال کہ بمعنی پر مرغ یا جناح است و تر گفتمہ اند چنانکہ گذشت پس اصل این -
 در لغت عرب بمعنی بطابی آمدہ فارسیان (بال آسا) بود الف اقل از ممدوہ (آسا)
 زای شد و را بہ تخفیف خوانند و ہر اہل بدل شد بو او چنانکہ آگنہ و والغوہ بمعنی
 تلفظ الف زائد بعد و او آوردہ ہا نیست لفظی این مثل موی و کنایہ از تار (ارو)
 در آخرش زیادہ کردند بمعنی لفظی این منسوب تا بقول آصفیہ اسم مذکر تار بخلاف بود
 بہ بازوی بطابی کہ طاقت جست و پرواز وہ طولانی تار جیسے جولامون نے پتے کے واسطے
 دار دیگر نمی تواند کہ تیر بال شود و ہمین قدر ترتیب دیا ہو -

است حرکت بادپچ در ہوا و اندام حکم بقیہ بالواسمہ القبول برہان بروزن آسمانہ

<p>(۱) فرغی باشد کوچک و سیاه که شیرازیان پریدن زحمت نگیرد و چون بر درخت و دیوار می نشیند جناح را بلند نکند که هوای مقام بلند معین جناش می شود و هم او گوید که عادت (واشه) مبدل (باشد که گذشت) بهمین است و او زینهار بر زمین نیاید الا بر دیوار و شاخ درخت یا معلوم می شود که در جناح او هم فطره نقصی است یا حکمتی که بال نشینی را بقسمت این هر دو ودیعت کرده اند پس معنی لفظی این محافظ جناح باشد که بال یعنی جناح گذشت و آن معنی نگهدارنده و نگهبان و هاست و در آخرش زائد ازین تحقیق که ما کرده ایم ماخذ این متقاضی آنست که (بالوانه) به نون را صحیح گیریم و (بالوایه) به نختانی ششم که می آید مبدل آن که نون بدل شود چنانکه او سنج و او سنج این است حقیقت این لغت که خان آرنوبه گفت که درین هر دو یک تصحیف باشد</p>	<p>(۲) بر وزن خاکیا نه پرتوک صاحب مؤید نسبت معنی دوم بحواله الشجر مقدار کجشکی سیاه و سپید اگر بر زمین نشیند بدشواری پرواز کند به همین معنی بایای خان آرنوبه در برهان چار خایه یعنی هر دو یکی است مؤلف عرض کند ادانگره و طره معاصرین عجم با کم نشینند دار و نادر</p>
--	--

(۲۲۵۱)

<p>پال و پر استعمال ابال و پر ہر دو بمعنی واحد گیریم یا بال بمعنی جناح و پر بمعنی ریش یا ہی حال فارسیان برای طیسور استعمال این ہر دو لفظ یکجا کنند و بقاعدہ خود با مصادر فارسی مرکب ہم سازند چنانکہ در لطافت می آید و (۲) مجازاً بمعنی طاقت چنانکہ در (بال و چہرہ) می آید (صائب ۵) حسن خون عالمی می آید از بالای عشق و ذوالفقار شمع از بال و پر است (ارو) ابال و پر - پر پر زے - مذکر طیسور کے پروبال (۲) طاقت - موت بال و پر بر آوردن مصدر اصطلاحی یعنی پیدا کردن بال و پر و قوت پر و اگر رفتن است (احسان قتی ۵) ہر حرف ہجو مور بر آورد بال و پر کوتا نامہ ام بہ آن بت شیرین زبان رسید (ارو) بال و پر پیدا کرنا - بال و نکالنا - پر پر زے نکالنا - اڑنے کے قابل ہونا - صاحب آصفیہ نے اس کے لازم (بال و پر نکالنا)</p>	<p>(ارو) (۱) دیکھو باشہ (۲) دیکھو فہرہ - بالوہ بقول صاحب ضمیمہ برہان پرندہ کہ آنرا عبری خطاف گویند صاحب مؤید جو ادات گوید کہ مرادف بالوایہ پرندہ است کہ آنرا فرشک نام است و عبری خطاف و نحو الٹہ فرنامہ فرماید کہ بالوایہ بہ تختانی عوض ہم آمدہ و گوید کہ بابای فارسی ہم کہ ہر لفظ مشترک است و آن مرثلی است همچون کنجشک سپید و سیاہ کوتاہ پای بردخت و دیوار می نشیند و چون بر زمین نشیند بدشواری پر مؤلف عرض کند کہ مخفف ہمان بالوایہ نون و حقیقت این ہمدرا بخاند کور (ارو) دیکھو بالوانہ - بالوایہ صاحبان جہانگیری و برہان و مؤید ذکر این کردہ اند و حقیقت این بر بالوانہ بیان کردہ ایم کہ این سبب آلت (ارو) نکالنا - دیکھو بالوانہ -</p>
--	--

(۲۲۵۱)

کا ذکر کیا ہے۔

بازداشتن از پرواز است (ظہوری ۵)

بال و پرواز اشتق

(مصدر اصطلاحی)۔

کجا سعی قضایم مرغ دل را بال و پرستی

فرورختن بال و پرواز یعنی سعی و دست

از پرواز اشتق و از پرواز باز آمدن (ظہوری ۵)

(۵) اوج پرواز نشان اگر بکمال پرواز شد

بر اندازند پرواز (ار دو) بال و پرواز دینا۔ کرنا۔ عاجز کرنا۔

پرواز سے باز آنا۔

بال و پرواز اشتق

(مصدر اصطلاحی)۔

تکیہ بر بال و پرواز کردن و اعتقاد بر بال و پرواز

بستن پرواز است و از پرواز بازداشتن

(اسدی طوسی ۵) خدنگ الف از خم نو

و دال پرواز راند و بدو خشت پرواز

مبادا اندیشہ پرواز بال و پرواز پرتان را پرواز

مغنی مبادا کہ در بعض نسخ پرواز را پرواز (ار دو) پرواز پر بہرہ کرنا۔

نوشته می در زبان پرواز را می پسندد۔

(ار دو) پرسی دینا۔ پرواز اندیشہ۔ پرواز گنایہ باشد از طاقت پرواز زائل کردن

کے قابل نہ رکھنا۔

بال و پرواز اشتق

(مصدر اصطلاحی)۔

در تو تاثیر ندارد نامہ من ورنہ دوش خطا

را از رشتہ بر بستن و مقید کردن پرواز (ار دو)

(۵۵۱۱)

(۵۵۱۱)

(۵۵۱۱)

(۲۲۵۹)

(۲۲۵۷)

(۱) کنایہ باشد از ارادہ گریز کردن (اسد طوسی ۵) پلنگ از نہیب سنانت بخوابد	پربازندہا۔ پرواز کی طاقت زائل کرنا۔ مقید کرنا۔ (طیور کے لئے)
بخوابد ہنگامی بال و پر از کبوتر پر (۲) بعضی حقیقی یعنی طلب و خواہش بال و پر	بال و پر جستجو اصطلاح۔ یعنی طاقت جستجو و متعلق یعنی دوم بال و پر (صاب
(۱) گریز پر آمادہ ہونا (۲) بال و پر چاہنا۔	(۵) از شرم نسبت بال و پر جستجو مراد چون باز چشم سبب شکار دم دل خود است (۱) (۲) بال و پر چاہنا۔
بال و پر داشتن استعمال۔ بحث این بر بال داشتن گذشت و سند استعمال این	جستجو کی طاقت۔ یونٹ۔ بال و پر خا رسیدن مصدر اصطلاحی۔
ہم ہمد را اینجا مذکور (ار دو) و کبوتر بال داشتن استعمال۔ بحث این بر	معنی عزت شنیدن بال و پر باشد کہ جانوران در حالت مستی می خازند خصوصاً کبوتر و
(۱) بال رختن (گذشتہ رضی اربعانی ۵) پروانہ ام از خوشی کم ضعف و از شعلہ آسمان اینجا ہو سداستان و جبرئیل اینجا	مادہ فیل مرغ و کجنگ و غیر ذلک (ظہوری) چوبال و پر بخارم (ار دو) پروں کو چوچہ
بریزد بال و پر (ار دو) و کبوتر بال رختن استعمال۔ بحث این بر	سے کھجلا نا جیسا کہ بعض پرند عالم مستی میں بار بار کھجلاتے ہیں۔ جیسے کبوتر کا نر اوچڑیا
افساندن بال است یعنی بقیاری می پرند در قفس یا پر زدن لعل (ظہوری ۵) سبب	اور فیل مرغ کا مادہ۔
است در فضا می چمن بال و پر زدن	بال و پر خواستن مصدر اصطلاحی۔

(۲۵۸)

(۲۵۹)

(۲۶۰)

<p>زین عادت کی کہ در شکن دام کردہ ایم پڑ آصفیہ نے تو پر فرمایا ہے۔ اسم مؤنث۔ زبان شمع۔</p>	<p>(اردو) پھر ہڑانا۔</p>
<p>بال و پر سوختن استعمال تعریفین بال و پر فشانے کردن (اردو) بر (بال سوختن) کردہ ایم (اردو) کنا یہ باشد از آمادہ پرواز شدن (صائب)</p>	<p>بال و پر سوختن استعمال تعریفین (اردو) کنا یہ باشد از آمادہ پرواز شدن (صائب)</p>
<p>دکھو بال سوختن۔ (ہ) تا خدنگ غمزہ بال و پر فشانے می کند</p>	<p>دکھو بال سوختن۔ (ہ) تا خدنگ غمزہ بال و پر فشانے می کند</p>
<p>بال و پر شکستن استعمال بمعنی تحقیق است لازم و متعدی ہر دو (صائب ہ) (اردو) پر ہجارتنا بقول آصفیہ اڑنے</p>	<p>بال و پر شکستن استعمال بمعنی تحقیق است لازم و متعدی ہر دو (صائب ہ) (اردو) پر ہجارتنا بقول آصفیہ اڑنے</p>
<p>کبھی گرفتہ از قفس و دام فارغم پڑ بال و پر کو مستعد ہونا۔ شکستہ پر پچانہ من است پڑ (اردو) بال و پر کشادن (اردو) باشد از پرواز کردن (انوری ہ) دانی</p>	<p>کبھی گرفتہ از قفس و دام فارغم پڑ بال و پر کو مستعد ہونا۔ شکستہ پر پچانہ من است پڑ (اردو) بال و پر کشادن (اردو) باشد از پرواز کردن (انوری ہ) دانی</p>
<p>بال و پر شمع اصطلاح مرکب اضافی است کنا یہ از زبان شمع (ظہوری ہ) مدت تو کشاد است بال و پر پڑ (اردو) آواز</p>	<p>بال و پر شمع اصطلاح مرکب اضافی است کنا یہ از زبان شمع (ظہوری ہ) مدت تو کشاد است بال و پر پڑ (اردو) آواز</p>
<p>سوز عشقت کی پرواز بال و پر شمع پڑ بال و پر کشیدن و آب خویش را گرم از شعلہ کشد و بر شمع پڑ (ولہ) شکار کردن ماسی یا بطیاد دیگر پر ہڑانی (اثر)</p>	<p>سوز عشقت کی پرواز بال و پر شمع پڑ بال و پر کشیدن و آب خویش را گرم از شعلہ کشد و بر شمع پڑ (ولہ) شکار کردن ماسی یا بطیاد دیگر پر ہڑانی (اثر)</p>
<p>(ہ) از ہما یونی پروانہ چہ داغست ہمای شیرازی ہ) گرد بریا پر تواند از دھڑا پشہر ترش اوج گرفتست بال و پر شمع پڑ رومی تو پڑ می کشد پروانہ همچون موج بال</p>	<p>(ہ) از ہما یونی پروانہ چہ داغست ہمای شیرازی ہ) گرد بریا پر تواند از دھڑا پشہر ترش اوج گرفتست بال و پر شمع پڑ رومی تو پڑ می کشد پروانہ همچون موج بال</p>
<p>(اردو) شمع کی لو۔ زبانہ شعلہ صاحب و پر در آب پڑ (اردو) مچھلی اپنے کپانی تین</p>	<p>(اردو) شمع کی لو۔ زبانہ شعلہ صاحب و پر در آب پڑ (اردو) مچھلی اپنے کپانی تین</p>

<p>(۴) بال و پر گرفتن استعمال حاصل گردید که (۴) بمعنی برآمدن هم و گوید که کامل تر است (۵) بال و پر بلند و از می اختیار کردن (۶) است و مضارع این بالاید و لقبول صاحب (۷) برای عشق بگیرم ز شوق بال و پری و جامع بمعنی سوم و چهارم و لقبول صاحب که نی پیاده شمارند و نه سوار مراد (اردو) موارد و نوادر بمعنی اول و سوم هر دو محققین بال و پر حاصل کرنا بلند و از مراد - آخر الذکر این را مرادف بالیدن گفته اند</p>	<p>بال و پر گرفتن استعمال حاصل گردید که (۴) بمعنی برآمدن هم و گوید که کامل تر است (۵) بال و پر بلند و از می اختیار کردن (۶) است و مضارع این بالاید و لقبول صاحب (۷) برای عشق بگیرم ز شوق بال و پری و جامع بمعنی سوم و چهارم و لقبول صاحب که نی پیاده شمارند و نه سوار مراد (اردو) موارد و نوادر بمعنی اول و سوم هر دو محققین بال و پر حاصل کرنا بلند و از مراد - آخر الذکر این را مرادف بالیدن گفته اند</p>	<p>(۴۸۶۰)</p>
<p>بال و پر یافتن استعمال بمعنی بال و پری و لقبول شان بال امر حاضر و اسم فاعل حاصل کردن و قوت پر و از یافتن است این و بالان و بالامثله و بالاش حاصل (حسن غزنوی ۵) دلی که از کرم عشق بال مصدرش (مولوی معنوی ۷) این نسب بال و پر یا پیکر چو جان نشین خود عالم در گریا پیوسته است و را بوده است که ز شهنشاهان به (اردو) بال و پر یا پیکر چو جان نشین خود عالم در گریا پیوسته است و را بوده است که ز شهنشاهان به (الف) بالود (الف) لقبول برهان بضم که بمعنی بالیدن است مؤلف عرض کند که</p>	<p>بال و پر یافتن استعمال بمعنی بال و پری و لقبول شان بال امر حاضر و اسم فاعل حاصل کردن و قوت پر و از یافتن است این و بالان و بالامثله و بالاش حاصل (حسن غزنوی ۵) دلی که از کرم عشق بال مصدرش (مولوی معنوی ۷) این نسب بال و پر یا پیکر چو جان نشین خود عالم در گریا پیوسته است و را بوده است که ز شهنشاهان به (اردو) بال و پر یا پیکر چو جان نشین خود عالم در گریا پیوسته است و را بوده است که ز شهنشاهان به (الف) بالود (الف) لقبول برهان بضم که بمعنی بالیدن است مؤلف عرض کند که</p>	<p>(۴۸۶۱)</p>
<p>(ب) بالودن ثالث و سکون واو و (الف) ماضی مطلق (ب) باشد و (ب) مبدل یعنی افزود و بالید و نمو کرد و بزرگ شد بالیدن که می آید که یای حطی بدل شده و او و (ب) لقبولش بمعنی (۱) افزودن و (۲) چنانکه انگیل و انگول و اسم صدر این همان بالیدن و (۳) نمو کردن و بزرگ شدن بال که بجایش گذشت مخفی مباد که معنی اول صاحبان بهفت و اند هم ذکر (ب) کرده اند لازم است و معنی چهارم متعلق بمعنی سوم و صاحب بحر نسبت (ب) مذکور معانی بالا فراتر مضارع این بالیدن بالاید چنانکه صاحب بحر</p>	<p>(ب) بالودن ثالث و سکون واو و (الف) ماضی مطلق (ب) باشد و (ب) مبدل یعنی افزود و بالید و نمو کرد و بزرگ شد بالیدن که می آید که یای حطی بدل شده و او و (ب) لقبولش بمعنی (۱) افزودن و (۲) چنانکه انگیل و انگول و اسم صدر این همان بالیدن و (۳) نمو کردن و بزرگ شدن بال که بجایش گذشت مخفی مباد که معنی اول صاحبان بهفت و اند هم ذکر (ب) کرده اند لازم است و معنی چهارم متعلق بمعنی سوم و صاحب بحر نسبت (ب) مذکور معانی بالا فراتر مضارع این بالیدن بالاید چنانکه صاحب بحر</p>	<p>(۴۸۶۲)</p>

<p>گفته - قاتل و بال امر حاضر است و بالنده هم کرده اند و پی تحقیق نبرده اند نظریان فاعل - بعض محققین بالاتساح کرده اند که بال نشان (الف) را اسم جلد قرار می دهد و را اسم فاعل گفته اند که بدون ترکیب افاده غلط است (ارو) (۱) زیاده هونا (۲) معنی فاعلی نمی کند و بالان در اینجا اسم حال است پیولنا (۳) منوکرنا - پرامونا (۴) نکلنا - و بلحاظ مصدر بالان در امر حاضرش چنانکه پیش مالور استعمال - بقول اندکجواله فرسنگ ذکر کرده ایم آنانکه بالان را در اینجا امر حاضر فرنگ بفتح و او و سکون رای مهمل لغت فارسی و اسم فاعل گفته اند بزرگت قواعد فارسی زبان است بمعنی پر دار و بالدار - دیگر کسی عنون کرده اند یعنی و اینهم که بالارا چطور مراد از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد - بالان قرار دادند و نمیدانیم که بدیل مشتق مؤلف عرض کند که در بقول برهان ضرورت بیان لفظ بالا چه بود و خبر نیست کلمه است که افاده معنی صاحب و خداوند که طالبان حقیقت لغات را بجهت تحقیق کند و قسیده با کلمه ترکیب شود چنانکه دانشور در غلط اندازند و فرق نازک الفاظ را بر باد و تاجور و بارور و امثال آن پس معنی و هند بخوبیال ماضورت نداشت که با بیان لفظی این صاحب بال و پر است و پس مصدر ماضی مطلقش را هم در عنوان جا دیم (ارو) بال و پر رکهنه والا - پر دار - غلطی برهان و اندوهفت است که چنین طائر - اژنه والا -</p>	<p>گفته - قاتل و بال امر حاضر است و بالنده هم کرده اند و پی تحقیق نبرده اند نظریان فاعل - بعض محققین بالاتساح کرده اند که بال نشان (الف) را اسم جلد قرار می دهد و را اسم فاعل گفته اند که بدون ترکیب افاده غلط است (ارو) (۱) زیاده هونا (۲) معنی فاعلی نمی کند و بالان در اینجا اسم حال است پیولنا (۳) منوکرنا - پرامونا (۴) نکلنا - و بلحاظ مصدر بالان در امر حاضرش چنانکه پیش مالور استعمال - بقول اندکجواله فرسنگ ذکر کرده ایم آنانکه بالان را در اینجا امر حاضر فرنگ بفتح و او و سکون رای مهمل لغت فارسی و اسم فاعل گفته اند بزرگت قواعد فارسی زبان است بمعنی پر دار و بالدار - دیگر کسی عنون کرده اند یعنی و اینهم که بالارا چطور مراد از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد - بالان قرار دادند و نمیدانیم که بدیل مشتق مؤلف عرض کند که در بقول برهان ضرورت بیان لفظ بالا چه بود و خبر نیست کلمه است که افاده معنی صاحب و خداوند که طالبان حقیقت لغات را بجهت تحقیق کند و قسیده با کلمه ترکیب شود چنانکه دانشور در غلط اندازند و فرق نازک الفاظ را بر باد و تاجور و بارور و امثال آن پس معنی و هند بخوبیال ماضورت نداشت که با بیان لفظی این صاحب بال و پر است و پس مصدر ماضی مطلقش را هم در عنوان جا دیم (ارو) بال و پر رکهنه والا - پر دار - غلطی برهان و اندوهفت است که چنین طائر - اژنه والا -</p>
--	--

بالوس | بقول سروری بروزن سالوس کافور مغشوش را گویند و بشین مجسمه نمر
آمده و جواله فرسنگ فرماید که لوس بمعنی غشی است که کافور مخلوط سازند پس برین تقیید

این لغت مرکب باشد (کالی ۵) کافور تو بالوس بود مشک تو باناک بچ بالوس تو
 کافور کنی دائم مغشوش بفرماید که این ضعیف را اندک تا ملی درین معنی و مثالش می
 صاحب جهانگیری بذکر بالوس و بالوش همین معنی را بیان کرده صاحب رشیدی
 مشتق با صاحب سروری صاحب مؤید بذکر معنی بالا گوید که بابای فارسی هم آمده
 صاحبان برهان و جامع هم ذکر این کرده اند خان آرزو در سراج گوید که لوس
 بقول بعضی معنی غش آمده پس این مرکب مجاز در کافور مغشوش استعمال یافته مؤلف
 عرض کند که لوس بقول برهان با ثانی محمول بر وزن طوس یعنی چوب زبانی و مردم را
 بزبان فریفتن و بازی دادن و غشی که داخل کافور کنند و آنرا مغشوش سازند الخ
 فارسیان لوس را بر سبیل مجاز یعنی مکر و فریب استعمال کرده اند و همین لغت (لوس)
 اسم مصدر (لوسیدن) است که بمعنی فریب دادن می آید و لوش بشین معجمه سبذل
 لوس که سین معله به معجمه بدل شود چنانکه کستی و کشتی مخفی مباد که اصل لوس لاس
 بالف باشد که اسم جامد فارسی زبان است بمعنی رشیم ناصاف - فارسیان بقاعده خود
 الف را با و او بدل کرده چنانکه تاغ و توغ (مجازاً بمعنی غل و غش استعمال کرده اند و دیگر
 سعایش هم بر سبیل مجاز است پس بالوس مرکب است از کلمه با بمعنی هفت هشت و لفظ
 لوس بمعنی غش و معنی لفظی این غل و غش دارند و عموماً مستقل برای کافور مغشوش خصوصاً
 و بالوش که به همین معنی می آید سبذل این و بالوش که به بای فارسی و بشین معجمه بهین معنی می آید
 سبذل بالوش که موحده به بای فارسی بدل شود چنانکه اسب و اسپ جیف است که حسب

سروسی وجہ تامل را طہ نہ نکرد (اردو) غیر خالص کا فورہ مذکر جس میں آمیزش ہوئی ہو

بالوسہ بقول رشیدی وشمس بہ لام موقوف می روند حتی کہ از دیدہ غائب شوند و باز
بمعنی تار کہ ضد پود است کہ تانہ نیز گویند و بحکمت عملی فرو می آیند و این از اختراعات
عرض کند کہ مخفف بالواسہ کہ گذشتہ تخفیف عجیبہ زمان حال است و بہندی غبار
الف دوم و صراحت ماخذش بجای خودش و بعر بنی منظر خوانند۔ مؤلف عرض کند کہ
کردہ ایم (اردو) دیکھو بالواسہ۔ سیلون لغت انجلیسی است بہ ہمین معنی مواضع

بالوش بقول برہان و جامع و جہانگیری عجم تحتانی را بالف بدل کردہ مفسر کردہ اند
مبذل بالوس کہ بہ سین مہملہ گذشتہ و اما اشہر چنانکہ یکدش و اکدش و یرنغان و ارتغان
این با صراحت ماخذ ہمد را بنجا کردہ ایم۔ دیگر بیچ (اردو) غبارہ۔ بقول آصفیہ۔
(اردو) دیکھو بالوس۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کا ہوا پر اڑنیکا ہوا

بالون بقول صاحبان روزنامہ و زمانہ جو ریشمی کپڑے یا کسی ہلکی چیز کا بنا کر اس میں
بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار یعنی ہڈر و جن یعنی ہوائے لطیف و گرم بھر کر
غبارہ صاحب بول چال صراحت کند کہ اڑتے ہیں اور اسکے نیچے ایک کشتی یا کھڑا
بالون (سیلون بدون الف) ہر دو آمدہ صنادیکہ آرمیون کو بٹھا دیتے ہیں اس کا رنگ
سوار البیل فرماید کہ مغرب است از بان یورپ میں بہت ہے جنگ فرانس اور
بہ تشدید لام کہ بفرناوی قسمی است از بحر میں اسکے وسیلہ سے اہل فرانس نے
از گہوارہ فخر عہ کہ بران نشستہ در ہوا بہ بالا بہت سے کام نکالے تھے اسی کو بلون یا ایلون

کہتے ہیں ۔

بی تکلم وصاحبان رہنما و بول چال برہمچر و

بالو یہ لقبول اند بجا الہ فرنگ فرنگ بضمہ رقص قانع مؤلف عرض کند کہ حوالہ کمیہ

ثالث و فتح تحفانی لغت فارسی است کہ پرتو باشد کہ بالامی پشت چاروا نہند و چون سار

و ابابیل را گویند و در برہان بالوایہ نیز

الف باین معنی آمدہ دیگر کسی از محققین فانی تسمیہ بالہ کہ ہای نسبت بر لفظ بال زیادہ

زبان ذکر این نکرد مؤلف عرض کند کہ کردہ اند کہ بمعنی ششم گذشت صاحب ہوا السبیل

ماہر (بالوانہ) بنوششم حقیقت (بالوایہ) فرماید کہ بالآبزبان ایتالیائی بلونڈہ کہ دران

عرض کردہ ایم و این محقق آنست و بس اسباب و غیرہ نجوبی و مضبوطی بستہ باشند پس

(ارو) و دکیو بالوانہ ۔ جادارد کہ فارسیان این را از اطالی گرفته

بالہ لقبول سروری و برہان و رشیدی باشند و لیکن الاول اقوی من الاخر و نسبت

و سر لاج یفتح لام (۱) بمعنی حوال و کالہ معنی دوم عرض می شود کہ فرید علیہ مہمان

نیز گویند (ادیب صابر ۵) چون کیہ در بال است بزیادت ہای ہوز و رآخر کہ بر

سپو ختم اندر کش تمام ہا دیدم گس فرخ معنی نہمیش گذشت خبرین نیست کہ مفسر است

بماند بالہ ہا صاحب جہانگیری بیکر معنی از لغت انگلیسی (ارو) (۱) و دکیو ایرغنج

بالا گوید کہ بالہ در عربی ظرفی باشد کہ درو (۲) و دکیو بال کے نوین معنی ۔

خوشبختی ہانہند و (۲) لقبول روزنامہ بالہ و اون استعمال بمعنی رقص کردین است

بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار قرض کہ صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار

<p>(بالد اوند) را بمعنی رقص کروند نوشتہ کہ ماضی مطلق ترکیب فارسی کے ساتھ (شکستہ بالی) بمعنی ہمین مصدر راست و متعلق بمعنی دوم لفظ بالاً شکستہ حالی کہہ سکتے ہیں صاحب آصفیہ کہ گذشت (ار دو) رقص کرنا۔ ناچنا۔ نے اس مرکب کا ذکر فرمایا ہے۔</p>	<p>بال ہما استعمال۔ مرکب اضافی است <u>بال یافتن</u> استعمال۔ صاحب آصفی</p>
<p>معنی حقیقی پر ہما و جناح ہما (ظہوری) ذکر این کردہ از حسن غزنوی سندی پیش کند بال ہما و تارک اقبال دیگران بہ مافرق خود کہ بر بال و پر یافتن گذشت (ار دو) و ہما بسایہ زراغی رساندہ ایم و (صائب) بال و پر یافتن۔</p>	<p>(۱۷۱۱)</p>
<p>و امن دولت دنیا نتوان سخت گرفت و (الف) بالید (الف) بقول سروری سایہ بال ہما را بقفس نتوان کرد و (ار دو) (ب) بالیدگی بمعنی نوکر دو و افرو۔</p>	<p>ہما کے پر اور بازو۔ مذکر۔</p>
<p>پالی مرکب است از بال و یای مصدری کہ ماضی بالیدن است یعنی اقرون گردید و بال درینجا لغت عرب است بمعنی حال و نوکر دو بزرگ شد و برآمد و ہم او بر (ج) و دل پس لغت عربی را بت ترکیب فارسی فرماید کہ بمعنی (۱) بزرگ شدن و اقرون استعمال کردہ اند چنانکہ شکستہ بالی بمعنی گردیدن و (۲) نوکر دو و بقول رشیدی شکستہ حالی و شکستہ دلی و اگر شکستہ بالی نشو و نما کردن کہ متعلق بہ نواست و ہم او پرند گیریم بال بمعنی پر و جناح باشد (ار دو) ذکر معنی اول ہم کردہ صاحب سروری بر اس کا استعمال اردو میں نہیں ہے اور معنی اول و دوم قانع صاحب جہانگیری</p>	<p>(۱۷۱۲)</p>

<p>(ج) است (صائب) می کند بر فربهی پیک لاغرا اختیار بد هر که داند رنج باریک مه از بالیدگی است بد (وله) بالیدگی است لازم التفات خلق بد فربه یک دو هفته از اشاره شد بد (ارو) (الف) زیاده هوا - منوکیا - بڑا هوا (ب) بالیدگی قبول مبذل این واسم مصدر این بال کبجی خودش گذشت فارسیان یای معروف بروزیده کردند و علامت مصدر (د) منوکرنا - نشونا کرنا - (س) نکلنا - نما هر مونا - در آغوش آورده مصدری ساختند (ه) شگفته مونا -</p>	<p>بزرگ هر دو معنی بالا گوید که معنی (س) برآمدن هم و بقول جامع و مجر و موارد و لوازم با تودن که گذشت مؤلف عرض کند که (ه) معنی شگفته شدن از سرت هم و این مجاز معنی اول است نداین در مطقات بر بالیدن آسمان می آید و با تودن که گذشت مبذل این واسم مصدر این بال کبجی خودش گذشت فارسیان یای معروف بروزیده کردند و علامت مصدر (د) منوکرنا - نشونا کرنا - (س) نکلنا - نما هر مونا - در آغوش آورده مصدری ساختند (ه) شگفته مونا -</p>
<p>بالیدن آرزو مصدر اصطلاحی - بقول بحر معنی افزودن آرزوست مؤلف عرض کند که متعلق به معنی اول بالیدن است و بنجیل ما شگفته شدن آرزو بهتر از افزودن باشد که با معنی چهارم بالیدن تعلق دارد چنانکه گویند عمارت زوی مامی باله که با شاهر جالش را آرزو می کردیم تا ملاقات حاصل شد</p>	<p>که بقاعده مقتنین فارسی مصدر جعلی است و در نفس الامر باصول مصدر اصلی که هم مصدر این یعنی بال - لغت فارسی است نه السه غیر و ام حاضر این بال و مضارع این باله و حاصل بالمصدر این بال و بالیدگی - (کامل التصریف) مخفی مباد که همه معانی (ج) در (الف) باشد که ماضی مطلق</p>

(۲۹۱۱)

(۵۶۱۸)

(۱۲۶۶)

(۹۶۶)

(۳۶۶)

و مکالمہ ہم (اردو) آرزو زیادہ	بالیدن چیری مصدر اصطلاحی - افزون ہونا۔ اور ہمارے معنوں کے لحاظ سے آرزو چھوٹا
بالیدن آسمان مصدر اصطلاحی -	آن چیز باشد و این مصدر عام است و بالیدن
بمعنی شگفتہ شدن آسمان است کہ مراد	آرزو و آسمان و آیر کہ گذشت داخل تعمیم
از سرت اوست و متعلق ببعنی چہارم	ہمین مصدر باشد (ظہوری ۵) ذوق در
بالیدن (ظہوری ۵) ببالد آسمان چون	بالیدن کا ہیدن است کہ گم شدن در خود و
در سر افزائی کہ خورشیدش کہ جبین در سجہ	یا نیت این (اردو) کسی چیز کا ترہنا۔
خاک درش نقش زمین کردست (اردو)	نشو و نما پانا۔ ظاہر ہونا۔ شگفتہ ہونا۔
آسمان کا شگفتہ ہونا۔ سرت سے پھولنا۔	بالیدن حیا مصدر اصطلاحی - افزون
بالیدن ایر مصدر اصطلاحی - لغو و عضو	حیا باشد متعلق بمعنی اول بالیدن (بیدل
تناسل باشد کہ ایر بمعنی عضو تناسل گذشت	(۵) خزان عاشقان باشد بہار بزم معشوقان
و این متعلق است بمعنی دوم بالیدن بر	کہ کہ آنجا تا حیا می بالدا اینجا رنگ می گردد و
سبیل مجاز کہ لغو ہم داخل ہو باشد (وطوط)	(اردو) حیا کا زیادہ ہونا۔
(۵) ایر اندر میان شوارم کہ پیرین ہینا	بالیدن قد مصدر اصطلاحی - نمو کردن
ہمی بالید (اردو) لغو۔ بقول آصفیہ	و بزرگ شدن قبل شد (ناصر مجہ ۵) زلف
عربی۔ اسم مذکر۔ اسادگی ذکر (عضو تناسل	قد آن دلربای کہ گل سر و آواز اور ماند پای
کہتر ہونا۔ و کیو انگیز۔	(اردو) قد بلند ہونا۔

<p>بالیده بقول سروری (۱) هر چیز که به بالا بلند باشد و نمور کرده و افزوده (شاعر) رخسار و قدت کرگل و سر و ش عارست</p> <p>و بالیده نهالیت که مایش بار است</p> <p>صاحب برهان گوید که آدمی و درخت را گویند که اسم فاعل بالیدن است و بالیده افاده که تنومند و بلند شده باشد و بقول رشیدی</p> <p>نشو و نما کننده و فراینده صاحبان هفت و</p> <p>انند نقل بخار برهان مؤلف عرض کند که</p> <p>های موز که افاده معنی معولی کند زیاده کرده که اگر های موز را از گدیریم افاده معنی ماضی قریب بالیدن می کند</p> <p>بر ماضی مطلق بالیدن و معنی لفظی این بالیدن (ار و و) (۱) و هر چیز است که حاصل می شود</p> <p>شده یعنی چیزی که بالیدگی با و حاصل شده باشد (۲) نمو کیست - پهلواست - زیاده هواست -</p>	<p>و تخصیص برهان با آدمی و درخت در غلط می اندازد و آرزوی بالیده گفتن غلط باشد</p> <p>معنی بیان کرده صاحب رشیدی برای (بالند)</p> <p>به نون چهارم عوض تحتانی (درست می شود)</p> <p>که اسم فاعل بالیدن است و بالیده افاده</p> <p>معنی معولی می کند اگر چه بقاعده فارسیان</p> <p>مصدر لازم را اسم مفعول نیاید از اینجا است که این</p> <p>بجای اشتقاق اسم مفعول بالیدن نمی گوئیم مخفی مباد</p> <p>که اگر های موز را از گدیریم افاده معنی ماضی قریب بالیدن می کند</p> <p>(ار و و) (۱) و هر چیز است که حاصل می شود</p> <p>(۲) نمو کیست - پهلواست - زیاده هواست -</p>
<p>پالیک بقول برهان و جامع و مؤید و سراج بروزن تاریک کفش و پاپوش چرمی را گویند</p> <p>مؤلف عرض کند که این مبدل پالیک است که به همین معنی بجای خودش می آید مرکب از پامعنی تحقیقش و لیک بمعنی پیمان پس معنی لفظی این پیمان پاكنا به از پاتا به و کفش پا -</p> <p>بای فارسی بدل شده موحده چنانکه تپ و تب و اسب و اسب محاوره فارسیان پالیک</p> <p>مبدل پالیک را مخصوص کرده است با کفش و پاپوش - (ار و و) و دیگر افر از پا -</p>	<p>تاریک کفش و پاپوش چرمی را گویند</p> <p>که به همین معنی بجای خودش می آید مرکب</p> <p>پاكنا به از پاتا به و کفش پا -</p> <p>تپ و تب و اسب و اسب محاوره فارسیان پالیک</p> <p>با کفش و پاپوش - (ار و و) و دیگر افر از پا -</p>
<p>بالین بقول برهان بروزن کابین (۱)</p>	<p>بالشی را گویند که زیر سر نهند صاحبان رشیدی</p>

و سراج و بهار عجم این را مرادف بالش گفته اند از سنگدلی بی مهری که بستر از آهن و بالین
 و صاحب نامری گوید که موضوع از بال است سوز از خار هرام (روله ۵) جو بریهوده
 و آنچه زیر سرمی نهند پارسای درمی (سیرین) نه کند زانو پیچ بالین چو آستان تو نیست که
 بفتح سین) و آنچه در زیر تن نهند بستر و نه خواب (صائب ۵) بالین ز سر گرانی مانیست
 و نهالی و توشک نیز گویند صاحب فرنگ در عذاب که از دست خود بود چو سبزه تنگ
 خدائی که از اهل زبانت بر بالین گوید که (۲) ما که (با باطاهر محمدانی بدری ۵) دلم شپا
 و پارچه است که مانند پیلۀ بزرگ می دوزد هجرات غمینه که سر نیم خشت و بالینم نیمه که
 و آن را به کلفتی سه چار گره از پشم و پنبه پیر (صائب ۵۳) شمع را بالین بر بال و پر
 می کنند و نهنگام خواب برای آسایش تن پروانه است که بستر آسودگی خاکستر
 آن را گسترده سیرینی بر یکسر آن نهاده بر آن پروانه است (اردو) (۱) سر نهانی کا
 می خوابند و آن همه را بستر می گویند مؤلف حکیمه مذکر (۲) نهالی بقول آصفیه فارسی
 عرض کند که بالین بمعنی تحقیقی منسوب به بال (۳) اسم مؤنث - توشک - بستر پنبه دار (۴)
 تجیه را نام است که بر بستر استراحت و و طرف باز و کا حکیمه جو بستر استراحت پر و دونون نجاب
 باشد و همین بالین بر هم گویند اشاره این بر بال رکها جاتا ہے - مذکر -
 کرده ایم و صراحت ماخذ که همد را نجاست بالین زیر بر نهان استعمال یکیمه زیر
 متقاضی معنی سوم و معنی اول و دوم هم مجاز سر کردن (ظهوری ۵) زیر سر نهان از
 معنی سوم باشد (ظهوری ۵) ناتوان شده موجه بالین در دل دریا که اگر خواهی گذر

<p>بر چشم همچون بارم اندازد (اردو) نه آنکه بهانی تو بیدست و پای کز لالی تکیه سرمانه لینا -</p>	<p>بر چشم همچون بارم اندازد (اردو) نه آنکه بهانی تو بیدست و پای کز لالی تکیه سرمانه لینا -</p>
<p>(الف) بالین پرست اصطلاح الف (ب) بالین پرستنده لقب صاحب</p>	<p>(الف) بالین پرست اصطلاح الف (ب) بالین پرستنده لقب صاحب</p>
<p>عرض کنند که هر که پرستش بالین کند و صبح تا شام بتر استراحت را دوست دارد و نکند</p>	<p>سروری و جهانگیری و برهان و جامع (۱) متبل و کامل و بیکار و هیچکاره صاحب بحر</p>
<p>ترکیبی است و آنچه وارسته و بحر خدنگاری سر از بالین نتواند برداشت و خدنگاری</p>	<p>ترکیبی است و آنچه وارسته و بحر خدنگاری سر از بالین نتواند برداشت و خدنگاری</p>
<p>که هیچگاه از بالین جدا نشود (صائب ه) صاحب رشیدی بر مطلق خدنگار قناعت</p>	<p>که هیچگاه از بالین جدا نشود (صائب ه) صاحب رشیدی بر مطلق خدنگار قناعت</p>
<p>سرفردی چو خورشید از دو عالم آرزو دارم نه از بالین پرستانم که جفتم آرزو باشد</p>	<p>سرفردی چو خورشید از دو عالم آرزو دارم نه از بالین پرستانم که جفتم آرزو باشد</p>
<p>صاحب رشیدی بذکر معنی اول گوید که (۲) هیچکاره باشد به بالین پرستی اعم از نیکه غلام</p>	<p>صاحب رشیدی بذکر معنی اول گوید که (۲) هیچکاره باشد به بالین پرستی اعم از نیکه غلام</p>
<p>بمعنی خدنگار هم (سیر خسرو ه) ز چین تا قیوان بالین پرستش پوزش شرق تا بغرب</p>	<p>بمعنی خدنگار هم (سیر خسرو ه) ز چین تا قیوان بالین پرستش پوزش شرق تا بغرب</p>
<p>زیر دستش (نظامی ه) چو تو خدست پای و نیروی دست پو حواله کنی سوی</p>	<p>زیر دستش (نظامی ه) چو تو خدست پای و نیروی دست پو حواله کنی سوی</p>
<p>بالین پرست پو چو بالین پرست نماند بجای بر می خیزند و بعد ادای خدمت بر لبه خود</p>	<p>بالین پرست پو چو بالین پرست نماند بجای بر می خیزند و بعد ادای خدمت بر لبه خود</p>

در ازمی شوند و این عادت شان برای دفع نتوانم ز جابر خاستن که دامن محشر اگر بالین
تعب خویشتن است و دیگر هیچ ازینجاست که خواب من شود (اردو) بچھونا۔ بقول
فارسیان چاکران را بالین پرست نام نهاد آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مذکر بہتر۔ توشک۔
و این عادت شان داخل عیب نیست بکذا فل بالین در زیر سر کشیدن استعمال تکیہ

(۴۸۷۱)

ہنسرو معقولیت شانت کہ دفع ماندگی خود زیر سر گرفتن است (ظہوری ۵) کشور
می کنند تا برای خدمت آقا تازہ دم باشند زیر سر بالین زانوی میجا را کہ کسی گرازی
و (ب) ہم بر ہر دو معنی (الف) شامل (لفظی) خویش را بر بہتر اندازد (اردو) تکیہ سر بالین
(۵) چو بالین پرستندہ شد چرب گوی بازو بالین ساختن استعمال تکیہ درست

(۴۸۷۱)

بیشتر ہر بانی مجوی (اردو) (الف و ب) کردن و بالش قائم کردن (ظہوری ۵)
(۱) ست کابل (۲) خدمتی۔ خدگار غلام بزرگ کلم نیز سازند بالین کہ ز خاشاک
بالین چیدن اصطلاح منتخب کردن و کوی تو بہتر شناسم (اردو) تکیہ بنانا۔

(۴۸۷۱)

قرار دادن تکیہ (ظہوری ۵) بہتر جو افتم بالین شدن استعمال۔ قرار یافتن بالین
کسی از برایم کہ بجز خشت آن کوی بالین بخند است (ظہوری ۵) شود بالین سری را
(اردو) تکیہ قرار دینا۔ تکیہ تجویر کرنا۔ آستانش کہ دروغی محشر بر ندارد
بالین خواب استعمال۔ مرکب اضافی است (اردو) تکیہ بننا۔

(۴۸۷۱)

بمعنی بستر خواب کہ بالین بمعنی بستر بجای خودش بالین شکستن مصدر اصطلاحی بقول
گذشت (صائب ۵) آن گران خوابم کہ وارستہ و بھر و بہار۔ پارہ تعطیمی کردن کہ

(۴۸۷۱)

<p>آن از بالین جدا شدن است گویند فقره یعنی بستر فراغت که فراغت باشد (صائب) یعنی پائین و رفتم برای بالین نشست یعنی (۵) از جسم کن بستر و بالین فراغت مکن (۵) صائب (۵) صد کبوتر پنبه چو حلاج همیارسنی سازم (اردو) گرفتنند کعبه بالین نشکینم یا بوبت گیر و زور راحت کو (بستر راحت) بقاعده فارسی که کشتن بتحانه پافشوده ایم و مؤلف گوید که معنی بالین کج نهادن مصدر اصطلاحی تلج</p>	<p>این حرکت کردن از جای باشد و همین معنی در دست می شود بهر دو سند بالا قرینه فقره اول اند که حرکت خفیف را یعنی قدری تعظیم می آرد و سند صائب مطلقاً (حرکت خفیف هم کردن) را مقصود دارد پس منظر بهر دو نظر استعمال این را مخصوص با تعظیم کردن عام را خاص کردن است فاعل مخفی سها که (نشستن) یعنی جدا شدن و جدا کردن می آید پس جدا شدن یا جدا کردن بالین حرکت کردن است (اردو) پنبه چو حلاج همیارسنی حرکت نکرد تا تعظیم که پنبه چو حلاج همیارسنی بالین فراغت استعمال در مرکب اضافی</p>
<p>بهر و بهار و وارسته را خواب گران کردن (۲) نزد بعضی نخوت و غرور بهم رساندن الاوّل هو الاصح (طالب آملی ۵) فلک وسیله بیداری مهیا سازم که بخت خفته کج نهاد بالین را و مؤلف عرض کند که مرادف (بالش کج نهادن) است که گذشت و از تحقیق این معنی مدراجاً بخت کرده ایم (اردو) و گویو بالش کج نهادن - بالین کردن از چیزی استعمال تکنیکی بر سر گرفتن از چیزی و خواب استراحت کردن بر چیزی که بالین یعنی بستر و تکنیک آمده (صائب) (۵) دل را ز کینه هر که سبکبار کرده است</p>	<p>استعمال این را مخصوص با تعظیم کردن عام را خاص کردن است فاعل مخفی سها که (نشستن) یعنی جدا شدن و جدا کردن می آید پس جدا شدن یا جدا کردن بالین حرکت کردن است (اردو) پنبه چو حلاج همیارسنی حرکت نکرد تا تعظیم که پنبه چو حلاج همیارسنی بالین فراغت استعمال در مرکب اضافی</p>

<p>بالین و بستر از گل بنیاد کرده است (اردو) (۵) دل از جامی رود و دوم بیا دوشوخی چشمش پوچہ بیتانہ می گردانند این بیمار بالین بالین گردانند مصدر اصطلاحی بہا را پ (اردو) کروٹین بدلنا۔ کروٹین لینا بذکر (بالین گردانند بیمار) گوید کہ این حالت در شدت بیماری می باشد و از اسناوش کرده اش (گردانند بیمار بالین را) پیدا است۔ عیبی ندارد۔ ہر دو یکیت (بالین کا کروٹین بدلنا) خاص ہے بیمار کے لئے گردانند (بمعنی حقیقی است کہ خصوصیت بالین نہادون استعمال۔ بمعنی فرش بالین</p>	<p>بالین و بستر از گل بنیاد کرده است (اردو) (۵) دل از جامی رود و دوم بیا دوشوخی چشمش پوچہ بیتانہ می گردانند این بیمار بالین بالین گردانند مصدر اصطلاحی بہا را پ (اردو) کروٹین بدلنا۔ کروٹین لینا بذکر (بالین گردانند بیمار) گوید کہ این حالت در شدت بیماری می باشد و از اسناوش کرده اش (گردانند بیمار بالین را) پیدا است۔ عیبی ندارد۔ ہر دو یکیت (بالین کا کروٹین بدلنا) خاص ہے بیمار کے لئے گردانند (بمعنی حقیقی است کہ خصوصیت بالین نہادون استعمال۔ بمعنی فرش بالین</p>
<p>بالین گردانند (بمعنی حقیقی است کہ خصوصیت بالین نہادون استعمال۔ بمعنی فرش بالین ببیمار ندارد و کنایہ باشد از بقیاری کردن و بالین گستردن (ظہوری ۵) کہ ہر کہرا خواب نیاید بر یک پہلو قائم نہ ماند بالین نہ عشق ظہوری کہ پہلویم ہا از لائمی (میرزا صاحب ۵) دلم ہر لحظہ از داغی بفریبی بویا رسید اگر بالین را بمعنی بالین سر بداغ دیگر آویزد و چوبیماری کہ گردانند گیم سخن این قائم کردن بالین سر باشد۔ تاب درد بالین را پ (میرزا معترفطرت (اردو) بچھونا بچھانا۔ تکبہ رکھنا۔</p>	<p>بالین گردانند (بمعنی حقیقی است کہ خصوصیت بالین نہادون استعمال۔ بمعنی فرش بالین ببیمار ندارد و کنایہ باشد از بقیاری کردن و بالین گستردن (ظہوری ۵) کہ ہر کہرا خواب نیاید بر یک پہلو قائم نہ ماند بالین نہ عشق ظہوری کہ پہلویم ہا از لائمی (میرزا صاحب ۵) دلم ہر لحظہ از داغی بفریبی بویا رسید اگر بالین را بمعنی بالین سر بداغ دیگر آویزد و چوبیماری کہ گردانند گیم سخن این قائم کردن بالین سر باشد۔ تاب درد بالین را پ (میرزا معترفطرت (اردو) بچھونا بچھانا۔ تکبہ رکھنا۔</p>
<p>بالیوز بقول صاحب فرہنگ فدائی کسی است کہ از سوی پادشاہی در شہر خسر و بیگانہ برای کارپردازی می ماند و اورا کارپرداز ہم گویند۔ دیگر کسی از تحقیقین فارسی زبان ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ صاحب فرہنگ فدائی از معاصرین عجم است و خیال ما این مبدل بالیوس است کہ بقول صاحب کنز لغت ترکی است بمعنی قتل و کیل و قتل</p>	<p>بالیوز بقول صاحب فرہنگ فدائی کسی است کہ از سوی پادشاہی در شہر خسر و بیگانہ برای کارپردازی می ماند و اورا کارپرداز ہم گویند۔ دیگر کسی از تحقیقین فارسی زبان ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ صاحب فرہنگ فدائی از معاصرین عجم است و خیال ما این مبدل بالیوس است کہ بقول صاحب کنز لغت ترکی است بمعنی قتل و کیل و قتل</p>

کہ سین جہلہ برای ہوز بدل شد چنانکہ سماروغ و زماروغ پس مقرر شد (ار و و)
سفیر بقول اصفیہ عربی۔ اسم مذکر۔ ایچی۔ وکیل آپ ہی نے رزیڈنٹ پر لکھا ہے۔
(انگلش) اسم مذکر۔ وکیل شاہی جو غیر ریاست کے دربار میں رہے۔

یالیوس القبول برہان و سراج و جہانگیری و مؤید و جامع و اتند و شمس و ہفت بروز
خاکبوس و ولایت قندہار را گویند مؤلف گوید کہ اگرچہ محققین بالا این را لغت فارسی گویند
ولیکن بخیاں مالغت ترکی است بمعنی سفیر و قنصل و عجیبی نیست کہ قندہار۔ در زمانی مستقر
باشد کہ نزد فارسیان بدین نام موسوم شد مقرر شد توان گفت و الله اعلم (ار و و) قنصل
ایک شہر کا نام ہے جو افغانستان کے جنوب میں واقع اور ہندوستان کے سرحد پر ہے
باص القبول سروری و رشیدی و جامع و ناصری (۱) بمعنی معروف صاحب جہانگیری
فرماید کہ بدین معنی بان بہ نون ہم آمدہ صاحب برہان صراحت کند کہ طرف بیرونی مقف
خانہ را گویند و بعضی طرف درونی خانہ را گفتہ اند بقریۃ پشت بام و ظاہر کہ تمام
پوشش خانہ را بام گویند۔ خان آرزو در سراج ہم ذکر این کردہ۔ صاحب قریب
خدائی کہ از معاصرین عجم است می فرماید کہ بالای خانہ کہ رویش بہ آسمان است صاف
کنزہ محقق ترکی زبانست ذکر این بمعنی سقف کردہ فرماید کہ لغت فارسی است و صراحت
فرماید کہ ہمین لغت فارسی ترکی برای قفطہ یعنی بنامی بلند مستعمل مؤلف عرض کند
کہ خیال اکثر محققین ہمین قدر معلوم می شود کہ این اسم جامد فارسی زبان است و از
استعمال النور می بام۔ بالاسے سقف ظاہر می شود و بان کہ بہ نون عوض می آید بدل

این جا دارد که این را مجاز یعنی چهارم گیریم که از آواز بلند - بلند عمارت و سقف را مجازاً گرفته باشد و الله اعلم - بای حال استعمال فارسیان برای مطلق عمارت هم یافته می شود و معاصرین عجم هم بر زبان دارند (النوری ۵) این نیارم از ره فکر ت رسیدن در تو و ای کز آنکه بر نتوان شدن بر آسمان از راه بام پ (اردو) چمت - بقول آصفیه هندی اسم مؤنث - سقف - پٹاؤ - کوٹھا - بام اور آپ ہی نے بام پر فرمایا ہے - فارسی - بام مذکر - کوٹھا چمت - بالا خانہ - اٹاری -

(۲) بام - بقول سروری و جهانگیری و رشیدی و جامع و ناصری یعنی بامداد - صاحب برهان صراحت فرماید که مخفف بامداد است که صبحگاه باشد خان آرزو در سراج که این کرده صاحب کفر که محقق ترکی زبان است یعنی صبح آورده گوید که لغت فارسی است مؤلف عرض کند که مقابل شام است و بس و ظاهر اصل بامداد مخفف آن که بامداد و بامدادان و بامگاه همه از همین یک اسم جامد ترکیب قرار یافته اند که بجای خودش صراحت کنیم (النوری ۵) بوقت شام همین این و آن سپار و گل بگاه بام نمی آن باین دید اختر پ (شیخ اوحی ۵) نیشب دیدہ مؤذن شام بودید ز نیوی شام و ز النوبام پ (اردو) صبح - بقول آصفیه عربی - اسم مؤنث - ترکا فجر سحر - بگاه -

(۳) بام - بقول سروری و برهان و جامع و ناصری یعنی قرض که وام هم گویند و قبول رشیدی مرادف وام و قبول خان آرزو در سراج میفرماید وام مؤلف عرض کند که وام

ہوا واول عوض مؤخذہ۔ اصل است واسم جامد فارسی زبان و مستعمل در اردو و ہین
معنی و لقبول صاحب کفر و ترکی ہم بہمین معنی مستعمل۔ فارسیان و اورا بہ بای مؤخذہ
بدل کردند همچون آو آب و بشتن و نوشتن و برجن و ورتجن بعضی برانند کہ فارسیان و
را از سنسکرت گرفتہ اند کہ بمعنی قرض آمدہ اما صاحب ساطع کہ محقق زبان سنسکرت است
از لغت و ام ساکت و بام ہم در سنسکرت بمعنی قرض نیامدہ و بعضی گویند کہ و ام بالکسر و
و مد تہرہ بروزن کتاب در عربی زبان بمعنی موافقت و مواسا کردن آمدہ پس فارسیان
بہ تبدیل حرکات مفرس کردہ بمعنی قرض استعمال کردہ اند کہ قرض ابتدا ذریعہ موافقت و مواسا
است و در آخر مقرر محبت بالجلہ تحقیق باہمین قدر است کہ بام مبدل و ام است و بس
(اردو) و ام بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ قرض۔ ادھار۔ رن۔ جیسے قرض و ام
لیکھ کام چلاو (شاہ نصیر) اس نے بوسے لب میگوں کے دیے وعدے پر پادشہ
اے بادہ کشان بکنے لگی و ام شراب پو

(۴) بام۔ بقول سروری و نامری بمعنی ہم کہ ضد زیر است و لقبول جامع و جہانگیری
و برہان تارجم صاحب برہان صراحت فرمید کہ آن تارگندہ باشد کہ در ساز ہا بندند
و لقبول رشیدی مرادف ہم خان آرزو در سراج گوید کہ ہم کہ ہمین معنی مقابل زیر مخفف
بام است نہ بام مرادف ہم چنانکہ رشیدی گمان کردہ صاحب مؤید فرماید کہ رودہ سطر
باشد کہ بازی آنرا ہم گویند۔ صاحب منتخب کہ محقق لغات عربیت بر ہم فرماید کہ بالفصح و
تشدیدیم تار سطر از تار ہای ساز مؤلف عرض کند کہ بزیادت الف برای سہولت تلفظ

فرید علیہ بجم (لغت عربی) است و بجم مخففش و جادار و که فارسیان بجم را بجهت تخفیف بجم کرده باشند و پس از آن زیادت الف استعمال بام کرده و مذبای حال بجم و بام هر دو در فارسی استعمال است و شک نیست که مقرر باشد و بجم مخفف بام اصنافیت چنانکه خان آرزو گمان برده و حساب رشیدی اگر بام را مرادف بجم گویند خطائی نکرده بآنچه بام و بجم هر دو بمعنی صدای بلند و کلام است که مقابل زیر باشد و زیر بالکسر بیای معروف آواز باریک که مقابل بجم است و آثار سازی که آواز باریک دهد (خاجوی کرمانی) چو مطربان سحر آه زیر و بام کنند و معاشران صبحی هوای جام کنند (وله) بسوزنا که زارم ز عشاق پو نای زیر و بامی بر نیامد (اردو) بجم - بقول آصفیه اسم مؤنث راگ یا باجه کی او پنچ آواز بخلاف زیر - (۵) بام - بقول برهان و جامع نام قلعه است در ماوراءالنهر خان آرزو در سرچ گوشت که صاحب برهان از (بلخ بامی) این را داخل ماوراءالنهر کرده و این خطاست که بلخ داخل خراسان است نه ماوراءالنهر زیرا چه این طرف رود جیحون است مؤلف عرض کند که منظر بلندی این قلعه نامش بام کرده باشند متعلق به معنی چهارم و اول - وجه تسمیه این همین قدر معلوم شد (اردو) بام - بام یک قلعه کا نام ہے جو خراسان میں واقع ہے۔ تذکرہ صاحب فرنگ فدا فی که از معاصرین عجم است گوید که کشادگی یادوری میان و دوست که هنگام کشودن بغل و دراز کردن هر دستی به برون سوی خودش راست یا چپ بام می گویند چنانکه کشادگی و دوری میان دو پارا هنگام راه رفتن یک گام نامیده اند و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که بجم و بام

ہر دو زبان سنسکرت بدین معنی آئندہ کذا فی الساطع و ما اشارہ این بر معنی دوم باز کردہ ایم
و بر اعتماد و قول محقق صاحب زبان این را مفسر و انیم (صائب ۷) از چچ و تاب حلقہ
کند بام آفتاب بک اصلاح دست اگر نزنند بر کمال خطا (اردو) و کیو باز کے دوسرے
(۷) بام - بتحقیق بام معنی مطلق بلندی و رفعت ہم آئندہ و این مجاز معنی اول یا چہام
باشد سندان بر (بام بردن از چہری) می آید (اردو) بلندی - رفعت - مؤنث -

(۷۸۷۸)

بام بدیع اصطلاح بقول ضمیمہ جہانگیری کنایہ از سبقت حاصل کردن از چہری در
و ناصری و رشیدی کنایہ از فلک و عرش و بلندی و بلند تر شدن است بمقابل چہری
کرسی صاحب ضمیمہ برہان گوید کہ کنایہ از و این متعلق است بہ معنی ہفتم بام (النوری
آسمان ہم است کہ عرش باشد و بقول محمد ۷) قدرت از گردون گردان برودہ قدر
عرش و بقول جامع کنایہ از فلک و عرش و رایت از خورشید تابان بر و بام (اردو)
کرسی مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی کسی چیز کے مقابلہ میں بلندی حاصل کرنا -
است تحقیقین اول الذکر کہ و اعطف زیادہ بلند ہونا -

را در میان فلک و عرش آورده اند بام بلند اصطلاح بقول صاحب ضمیمہ
نکرده اند (اردو) نوان آسمان - مذکر برہان (۱) کنایہ از قصر و عمارت بلند و وضع
عرش - دیکھو بادبان اخضر - کرسی اسم مؤنث و (۲) کنایہ از آسمان صاحبان مؤید شمس
و بحر تبرک معنی اول ذکر معنی دوم کردہ گویند
آٹھوان آسمان -

بام بردن از چہری مصدر اصطلاحی کہ (۳) عرش و (۴) قصر ہا مان مؤلف

(۷۸۷۹)

<p>عرض کند کہ مرکب توصیفی و بمعنی اول حقیقی بام بنشتن مصدریت مرکب کنایہ از افتاد است و معنی دوم و سوم و چهارم کنایہ باشد و منہدم شدن بام و (الف) ماضی مطلق حیف است کہ برای ہر سہ معنی آخر الذکر سند و ضرورت ندارد کہ (الف) را مقولہ دانیم استعمال پیش نہ شد (اردو) (۱) بلند عمارت و ذکرش کنیم کہ از شدت بام بنشتن است کہ لے بام بلند کہہ سکتے ہیں۔ مذکر۔ (۲) دیکھو و (ب) مقولہ ایست ولیکن نباید کہ بصورت آسمان (۳) دیکھو بادبان اخضر (۴) قصر مصدر قائم کنیم فارسیان چون منزل بلند ہا مان۔ مذکر۔ (۲) صاحب آصفیہ نے ہا پر فرمایا ہے کہ عربی۔ فرعون کے وزیر کا نام (الف) بام بنشت</p>	<p>عرض کند کہ مرکب توصیفی و بمعنی اول حقیقی بام بنشتن مصدریت مرکب کنایہ از افتاد است و معنی دوم و سوم و چهارم کنایہ باشد و منہدم شدن بام و (الف) ماضی مطلق حیف است کہ برای ہر سہ معنی آخر الذکر سند و ضرورت ندارد کہ (الف) را مقولہ دانیم استعمال پیش نہ شد (اردو) (۱) بلند عمارت و ذکرش کنیم کہ از شدت بام بنشتن است کہ لے بام بلند کہہ سکتے ہیں۔ مذکر۔ (۲) دیکھو و (ب) مقولہ ایست ولیکن نباید کہ بصورت آسمان (۳) دیکھو بادبان اخضر (۴) قصر مصدر قائم کنیم فارسیان چون منزل بلند ہا مان۔ مذکر۔ (۲) صاحب آصفیہ نے ہا پر فرمایا ہے کہ عربی۔ فرعون کے وزیر کا نام (الف) بام بنشت</p>
<p>آستان انہدام عمارت باشد کہ آستان ہم باقی ماند (حکیم خاقانی) چار دیوار خانہ روزن شد بام بنشت و آستان برجہ مکان گر کر ڈوبیر ہونا۔</p>	<p>(ب) بام بنشتن و آستان برخاستن (مقولہ) صاحب جہانگیری در منیمہ کتاب نسبت (الف) گوید کہ کنایہ از خراب و ویران شدن باشد و بقول صاحب برہان و جگر کتا ازین است کہ خراب شد و ویران گردید و صاحب مؤید ہم بحوالہ قنیہ ذکر (الف) کرد و بہار نسبت (ب) گوید کہ کنایہ از خراب و منہدم شدن خانہ باشد مؤلف عرض کند بام است و بام درینجا بمعنی مطلق خانہ مطلق</p>

<p>بمعنی اولش (اردو) مکان کی سقف بگا یا محم استعمال۔ صاحب اندجوالہ فرنگ کی چھت۔ مؤنث۔</p>	<p>بمعنی اولش (اردو) مکان کی سقف بگا یا محم استعمال۔ صاحب اندجوالہ فرنگ کی چھت۔ مؤنث۔</p>
<p>باصطلاح۔ بقول سروری و برہان و رشیدی و جامع و بحر و بہار کبیریم یک چشم بتائیش جفن گویند خان آرزو و در سراج گوید کہ از زہار باشد مؤلف عرض کند کہ زہار کبیر</p>	<p>باصطلاح۔ بقول سروری و برہان و رشیدی و جامع و بحر و بہار کبیریم یک چشم بتائیش جفن گویند خان آرزو و در سراج گوید کہ از زہار باشد مؤلف عرض کند کہ زہار کبیر</p>
<p>ظاهر است کہ بجا رگفتہ باشد از چہتہ آنکہ بالا اول شرگاہ یعنی موضع فرج و ذکر مرد و چشم خانہ است مؤلف عرض کند کہ مرکب با محبہ مصغر بام است یعنی بام کوچک و این</p>	<p>ظاهر است کہ بجا رگفتہ باشد از چہتہ آنکہ بالا اول شرگاہ یعنی موضع فرج و ذکر مرد و چشم خانہ است مؤلف عرض کند کہ مرکب با محبہ مصغر بام است یعنی بام کوچک و این</p>
<p>اضافی است و کنایہ باشد کہ جفن همچون سقفی است برخانہ چشم مخفی مباد کہ پلک و فاری طالب سند استعمال باشیم (اردو) پیو</p>	<p>اضافی است و کنایہ باشد کہ جفن همچون سقفی است برخانہ چشم مخفی مباد کہ پلک و فاری طالب سند استعمال باشیم (اردو) پیو</p>
<p>زبان بقول برہان بروزن فلک و نیز بفتح و بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر۔ ناف سے نیچے کا حصہ۔ زہار۔</p>	<p>زبان بقول برہان بروزن فلک و نیز بفتح و بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر۔ ناف سے نیچے کا حصہ۔ زہار۔</p>
<p>و ہندیان قرہ را پلک گویند (سوزنی) بام خضرا اصطلاح۔ بقول غصیمہ برہان و چون بوم بام چشم بابر و بر و زخم و زکینہ بحر و مؤید کنایہ از آسمان مؤلف عرض کند</p>	<p>و ہندیان قرہ را پلک گویند (سوزنی) بام خضرا اصطلاح۔ بقول غصیمہ برہان و چون بوم بام چشم بابر و بر و زخم و زکینہ بحر و مؤید کنایہ از آسمان مؤلف عرض کند</p>

طارم اخضر۔ طاق خضر کو آسمان کی تشبیہاں چیریں بامداد قلب اصافت واد بام
مین لکھا ہے۔
بمعنی اصل صبح و مراد از صبح صادق و صبح

(الف) بامداد اصطلاح۔ (الف) بقول راست است و مفید علیہ آن بزیادت الف

(ب) بامدادان ضمیمہ برہان نزدیک و نون بامدادان دیگر پیچ و برای معنی دوم

سفیدہ دم صبح و ہم اونبت (ب) گوید اگر سنا استعمال پیش شود غیر از مجاز نباشد

(۱) وقت طلوع فجر و (۲) وقت ظہر را (انوری ۵) تا رسم نہایت بود اندر جہاں

گویند و بعضی باین طلوع فجر و برآمدن آفتاب بعد از ہر بامداد بر تو جو عید خجستہ باد (۱) ولہ

را بامداد گویند و غدوہ و غذاۃ سمان است (ب ۵) سلامی رنگیتی لبوی تو آید پیکر آن

خان آرزو در سراج بر (ب) گوید کہ تحقیق کند بامدادان سلامت (۱) (اردو) (الف

آنست کہ بامداد پیش از طلوع آفتاب حقیقت و (ب) (۱) صبح صادق بقول آصفیہ عربی

است و ما بعد آن مجاز۔ بہا نقل نگارش اسم مؤنث۔ صبح کاذب کا نقیض۔ اخیر صبح

مؤلف عرض کند کہ تسامح بعض محققین است جسکے ساتھ دن نکلتا ہے۔ صبح راست۔ صبح

کہ بامداد اصل گرفتہ اند و بام را مختفیش ثانی۔ نور کا ترکا۔ نور ظہر کا وقت۔ علی الضبط

چنانکہ اشارہ این بر لفظ بام کردہ ایم باند کجردم۔ وہ روشنی جو رات کی تاریکی کے بعد

مکرب است از بام کہ بمعنی صبح گذشت آسمان کے گرد و نواح میں پھیل جاتی ہے یا

و داد بقول کنز اللغات قوام و قوام بفتح رستی یوں کہو کہ وہ روشنی جو آفتاب نکلنے سے بہت

و کثر نظام و اصل چیری کہ بدان قائم باشد پہلے مشرق کی طرف افق کے کناروں پر نمودار

<p>ہوتی ہے۔ (نیم ۵) صبح صادق جب کہتے ہیں وہ ہے سوس پیدہ رات اک رنگ خضابا آوردہ است و میان نماز بامداد و بگردن ہے سپہر پیر کا (۲) نماز ظہر کا وقت۔ مذکر۔ آفتاب۔ خان آرزو در سراج این را مرادف</p>	<p>(۲) ظہر زیر اچہ در تاج اللغت غداہ وغدو</p>
<p>(الف) بامدادان پگاہ اصطلاح (الف) بامدادان نوشتہ و فرقی در ہر دو فکر دہ مؤلف</p>	<p>بامدادان نوشتہ و فرقی در ہر دو فکر دہ مؤلف</p>
<p>(ب) بامداد پگاہ بقول صاحب ہفت</p>	<p>عرض کند کہ ما طالب سند استعمال می باشیم</p>
<p>بجاء اصطلاح صبح را گویند و ہذا فی البحر۔ و صاحب مؤید بجاء اصطلاح ذکر (ب) کرده</p>	<p>کہ معنی لفظی این بہ زیادت یا لون نسبت منسوب</p>
<p>گوید کہ معنی وقت صبح است (النوری ۵) ملک را آفتاب روی تو بہت</p>	<p>بامداد بجای خودش گذشت و نسبت معنی دوم</p>
<p>بامداد پگاہ (۵) و (۵) بزرگوار امن بندہ را بدولت تو</p>	<p>اگر سند استعمال بدست آید تو انیم عرض کر دہ</p>
<p>پگاہ (۵) و (۵) مباد خود نبود تا بشا پگاہ آید</p>	<p>مجاز باشد (اردو) و یکھو بامدادان بامداد</p>
<p>شب جنود ترا ہیچ بامداد پگاہ</p>	<p>کا ترجمہ منسوب بصبح صادق۔</p>
<p>عرض کند کہ مرکب اضافی است معنی صبح صادق روز و پگاہ درینجا مجازاً معنی روز</p>	<p>بام رفیع اصطلاح۔ بقول جہانگیری و ضمیر</p>
<p>باشد دیگر ہیچ (اردو) ہر دن کی صبح</p>	<p>و بقول رشیدی و ضمیمہ بیان و ناصری کتا</p>
<p>بامدادین اصطلاح۔ بقول مؤید (۱) وقت</p>	<p>از فلک و عرش و کرسی و بقول بحر فلک عرش</p>
<p></p>	<p>صادق روز و پگاہ درینجا مجازاً معنی روز</p>
<p></p>	<p>است و مرادف بام بدیع کہ گذشت حیث است</p>
<p></p>	<p>بامدادین اصطلاح۔ بقول مؤید (۱) وقت</p>
<p></p>	<p>کہ سند استعمال پیش نشد و لیکن موافق قیاس است</p>

(اردو) دیکھو بام بدیع۔

بام رواق بدیع | اصطلاح - بقول برہان

وہفت و بحر کنایہ از فلک عرش و کرسی مؤلف
عرض کند کہ مرکب اضافی و توصیفی است و

مرادف بام بدیع (اردو) دیکھو بام بدیع۔

بامہ | اصطلاح - بقول انند بھالہ فرنگ

فرنگ بروزن و اگہ زینہ و نردبان مؤلف

عرض کند کہ قلب اضافت رہ بام باشد پس

(اردو) زینہ - بقول آصفیہ - فارسی -

اسم مذکر - نردبان - بیڑی - سلم -

بام زحل | اصطلاح - بقول شمس فلک

ہفتم و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر آن

نکر و مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی است

و کنایہ باشد و خلاف قیاس نیست زیرا کہ

مقام زحل بر فلک ہفتم می باشد (اردو)

ساتوان آسمان - مذکر -

بام زو | اصطلاح - بقول سروری و شیدائی

و نامری لبکون سیم و فتح زای معجمہ نوبتی کہ

در بامداد نوازند یعنی کوس و نقارہ کہ ہنگام

صبح زبند صاحبان جامع و بحر و برہان بر

مطلق کوس و نقارہ قانع - خان آرزو در

سراج گوید کہ معنی عام بھی ز باشد جہتہ آنکہ

بوقت بام یعنی صبح می زند یا آنکہ بر بام

می زند تا آواز آن دور تر رسد مؤلف

عرض کند کہ مقصودش خبرین نباشد کہ اگر بام

را بمعنی صبح گیریم معنی خاص پیدا می شود و اگر

بام بمعنی خانہ بلند گیریم معنی مطلق درست

باشد بہر دو صورت از قبیل نامزد است

مرکب از لفظ بام و زو کہ مخفف زوہ باشد

(خلاق المعانی ۵) بامزد حسن توزد آسمان

بامزد عشق تو آمد جهان ۶ (ولہ ۵) ما و شکر تر

عیش کرد در چار ۶ بامزد غری می بام برآمد (اردو)

صبح کی نوبت یا مطلق نوبت - صاحب آصفیہ

نے نوبت پر فرمایا ہے - فارسی - اسم مؤنث

نقارہ۔ دھونسا۔ باجہ کوس۔ طبل۔ دامہ۔ بیٹھا جب جادو گروں نے یہ بات سنی تو
 ڈنکا (اتحرہ) نقارچی بھی بھر مین میرے وہ جادو کے کاروبار سے باز رہے بادشاہ
 رقیب مین پانچ نوبت بھی دوپہر کی ابھی تک جیسا تھا ویسا ہی ہو گیا اور اس بات کو مبارک
 نہیں مانی آپ ہی نے فرمایا ہے کہ پہلے سمجھ کر ہمیشہ پانچ وقت نوبت بجنے کا حکم
 بادشاہ مین دستور تھا کہ صبح کے وقت دیا (الخ) مؤلف عرض کرتا ہے کہ نوبت
 لینے بہت سویرے اور شام کو نوبت بجا کئی مین نقارہ۔ شہنائی۔ قرناے۔ جھانجھہ داخل
 تھی مگر سکندر کے زمانہ مین تین وقت اور مین اور پنجوقتہ سے (۱) تڑکے (۲) نوبت
 اسکے بعد چار وقت اور سلطان سبک کے عہد صبح (۳) وقت زوال (۴) سرشام (۵)
 مین پانچ وقت بجنی شروع ہو گئی جسکی وجہ دوپہر رات مراد ہے۔
 مورخون نے یہ لکھی ہے کہ بادشاہ مذکور کے باہم زمانہ اصطلاح بقول جہانگیری در
 دشمن بادشاہ کی ہلاکت کے واسطے کوکون ضمیمہ ورشیدی ومؤید وشمس (۱) کنایہ از
 کوٹھکا کر سحر و افسون پڑھاتے تھے اور بادشاہ فلک و بقول برہان و جامع و بحر و ہفت (۲)
 روز بروز نحیف و ضعیف اور دُہلا ہوتا جاتا کنایہ از فلک اول کہ فلک قمر باشد مؤلف
 تھا اس زمانہ کے عقلا نے اپنی فراست سے عرض کند کہ مرکب انسانی است و ما با معاصرین
 تار لیا اور بادشاہ سے کہا کہ غیر وقت نوبت آخر الذکر اتفاق داریم کہ معنی دوم تخصیص
 بجوانی چاہئے اور شہور کر دیا کہ بادشاہ زمانہ بہتر از معنی اول است و قول صاحب
 مرگیا اور اسکی جگہ دوسرا شخص تخت پر جامع کہ از اہل زیانت سلسلہ معاصرین عجم ہیں

معنی اول مجاز معنی دوم باشد (اردو) (۱) نیز گویند که در وطن پای بند و عاجز شده باشد
 و کینه آسمان (۲) پہلا آسمان - مذکر - و در نهایت عسرت و پریشانی گذرانند و
 یا فرہ اصطلاح - بقول اندکخواہ فرنگی باین دو معنی بضم ثالث ہم نظر آمده و بابای
 بمعنی خوش مزه و لذیذ موقوف عرض کند کہ فارسی ہم گفتہ اند صاحب رشیدی فرماید
 کلمہ بآدرینجا بمعنی ہفتم اوست و معنی لفظی کہ بفتح شیم شخصی کہ عاجز و برجا مانده چنانکہ سخت
 این مزہ دارند و مزہ حاصل بالمصدر فرید نکند و سخن نگوید گویا اورا بمس یعنی بزنجیر کرده
 است کہ بمعنی مکیدن می آید ترجمہ ذوق (اردو) صاحبان جامع و مؤید ہم ذکر این کرده اند
 بافرہ کہہ سکتے ہیں - ذائقہ دار - خان آرزو در سراج آورده کہ کبریمیم پای بند
 (الف) بامس بقول سروری بضم میم پای و گرفتار و بند گرفتار قوسی و رشیدی نسبت جہانگیر
 بستہ و بیچارہ کہ نہ در وطن خود تواند بود و نہ بیرون گوید کہ بضم میم گرفتن خطاست (الخ) مخفی مان
 تواند رفت و بقول جہانگیری کسی کہ از بودن کہ مس بفتح اول و سکون ثانی بقول برہان پای
 او شہری و دیاری تنگ آمدہ باشد و بنا برہا بندی کہ کسی را ازان خلاص و نجات مشکل و
 از آنجا سفر نتواند نمود صاحب برہان گوید کہ و شوار باشد و بقول بعض بندی کہ برپاے
 بفتح ثالث و سکون سین بی نقطہ شخصی را گویند جہان نهند و بضم اول مانعی باشد کہ بسبب
 کہ از بودن شہری و دیاری کہ غیر وطن او آن بجائی نتواند رفتن و این بمعنی اول نزدیک
 باشد و لکیر شدہ و تنگ آمدہ باشد و بنا بر است و بکسر اول جوہری از فلزات کہ دیگر
 مانعی نتواند از آنجا بجای دیگر رفت و کسی را و طبق و غیرہ ازان سازند (الخ) صاحب

هم نهم زبان برهان و خود خان آرزو بر لفظ مس	شده با مس پ (حکیم سوزنی ۵) از شرف
گوید که حق تحقیق آنست که مس بفتح میم معنی پانی	و فرو جا به بر فلک ساد سید پ و در چین باغ اهور
است مطلقاً و فرماید که تحقیق فتح در لفظ با مس	یا مسن و نرگید پ با هم سنگ و رنگ بیده
گذشت (انتهی) پس بخیال سولف کلمه بآدرین	و با مسید پ خود بخود از یکدگر راز نهان بر سید
لغت بمعنی هفتدهش باشد و معنی تعطی این پانی بند	پ (سعید اشرف ۵) پادشاه شرع و دین
دارنده و مجبور و بی اختیار و بی چاره تحقیق کمال	قاضی القضاات پ عقل پیش طبع او با مس بود
مس بجایش می آید و در اینجا همین قدر کافی است	پ مادح تو چون تویی باید بزرگ پ گرجیه
که خان آرزو که با مس را بنظم میم غلط می پندار	آراینده گل خس بود پ با می حال استعمال این
اتکای ادعای او بر سنادی است که درست	با مصدر بودن و شدن چنانکه -----
آمده و بتحقیق لغت همت بنی نگار و هرگاه صاحب	(ب) با مس بودن از کلام سعید اشرف
جامع که از اهل زبان است مس را بنظم هم آورده	(ج) با مس شدن و شمس فخری بیدیت
پس ما را نمیرسد که بدون وجه موجه بر خلافش	که بمعنی پانید بودن و پانید شدن باشد و ماخذ
رویم قول صاحب جامع مصداق سند باشد	یا مس بیامی فارسی بجایش عرض کنیم (ار و و)
(حکیم دقیق ۵) خدا یگانه با مس شهر یگانه	(الف) معذور و مجبور - عاجز بے اختیار -
پ و فزون ازین نتوانم نشست دستوری پ -	بے چاره و (ب) و (ج) مجبور مینما - بے اختیار
(شمس فخری ۵) همچون خرنگ است	مینما - معذور مینما - عاجز مینما -
حسودت بوحل در پ افتاده و پر بار بمانده	با مسلمان الله الله با زمین ام رام شل

<p>صاحب محبوب الاشمال ذکر این کرده از معنی کتا مؤلف عرض کند کہ فارسیان این را بخت کسی بنند رشدی نسبت وجہ تشبیه میفرماید کہ وقت با کہ با هر کس کہ سخن کند اتباع کلامش نمایند و آنرا چنان می نواخت و می خواند کہ ہمہ کس را شاد می کرد خان آرزو در سراج گوید کہ برین بخت بام شاد لقب او باشد نہ علم و فرماید کہ می توان کہ از جهت تین بدین نام سہمی شدہ باشد از عالم صباح انخیر کہ نام کنیز کنند (اردو) بام شاد۔ ایک مطرب کا نام تھا جو مثل بار بار کے مشہور تھا۔ مذکر۔</p>	<p>صاحب محبوب الاشمال ذکر این کرده از معنی کتا مؤلف عرض کند کہ فارسیان این را بخت کسی بنند رشدی نسبت وجہ تشبیه میفرماید کہ وقت با کہ با هر کس کہ سخن کند اتباع کلامش نمایند و آنرا چنان می نواخت و می خواند کہ ہمہ کس را شاد می کرد خان آرزو در سراج گوید کہ برین بخت بام شاد لقب او باشد نہ علم و فرماید کہ می توان کہ از جهت تین بدین نام سہمی شدہ باشد از عالم صباح انخیر کہ نام کنیز کنند (اردو) بام شاد۔ ایک مطرب کا نام تھا جو مثل بار بار کے مشہور تھا۔ مذکر۔</p>
<p>محا و رات ہند نے فرمایا ہے کہ یہی فارسی مثل اردو میں بھی منتقل ہے یعنی کس کچھ خصوصیت ہند میں ہر ایک سے معاملہ اُسکے ڈھنگ پر یعنی صلح کل میں اور نظر فاطور طعن رکھا یا مذہب بولتے ہیں۔</p> <p>بام شاد (۱) دیکھو بام بدیع (۲) دیکھو آسمان۔</p>	<p>محا و رات ہند نے فرمایا ہے کہ یہی فارسی مثل اردو میں بھی منتقل ہے یعنی کس کچھ خصوصیت ہند میں ہر ایک سے معاملہ اُسکے ڈھنگ پر یعنی صلح کل میں اور نظر فاطور طعن رکھا یا مذہب بولتے ہیں۔</p> <p>بام شاد (۱) دیکھو بام بدیع (۲) دیکھو آسمان۔</p>
<p>و جامع و ناصری نام مطرب مشہور چون بار بار (منوچہری) بلبل باغی بیباغ و دوش نوا بام شاد (الف) بام شاد و رشید بام شاد (ب) بام شاد و رشید</p>	<p>و جامع و ناصری نام مطرب مشہور چون بار بار (منوچہری) بلبل باغی بیباغ و دوش نوا بام شاد (الف) بام شاد و رشید بام شاد (ب) بام شاد و رشید</p>

<p>گوید که (۱) کنایه از عرش و کرسی صاحب جنت کرده ایم و این از قبیل صحیگاه است که بام نسبت (الف) گوید که کنایه از فلک عرش و بعضی صبح گذشت قلب اضافت گاه بام کرسی و صاحب جهانگیری و ضمیمه نسبت بعضی وقت صبح نسبت معنی دوم طالب بند (ب) فرماید که کنایه از فلک و عرش و کرسی استعمال باشیم (ار دو) (۱) وقت صبح صاحب هفت (نسبت الف) با صاحب جنت صبح کا وقت - مذکر (۲) ظهر کا وقت - مذکر مشفق و نسبت (ب) (۲) بر مجر و آسمان افان بام گشاده رواق اصطلاح بقول ضمیمه مؤلف عرض کند که هر دو مرکب توصیفی برهان و رشیدی با کاف فارسی کنایه از است و اختلافی معانی بدون سداستعمال چیز فلک عرش و کرسی مؤلف عرض کند که کتب نسبت - موافق قیاس است برای همه توصیفی است و مرادف (بام گشاده رواق) مشاق سداستعمال باشیم (ار دو) (۱) دیکو که بکاف عربی گذشت مخفی سدا که گشادن به بام بدیع (۲) دیکو آسمان - کاف عربی و فارسی هر دو آمده (ار دو) بامگاه اصطلاح - بقول بهار و اندر دیکو بام گشاده رواق -</p>	<p>بامداد و ببادان معنی (۱) وقت طلوع بام گلان اصطلاح - بقول برهان و بحر فجر و (۲) وقت ظهر (سنجر کاشی) بن و جامع و سراج بضم کاف فارسی و لام باف شراب پیامی بامگاه مبادا که مست کردم کشیده و بنون زده شکست مدور طولانی و از ویدن تو بخیر اقم با مؤلف عرض کند تراشیده که در بامهای خانه غلطانند تا که حقیقت بامداد و ببادان بجایش عرض سخت و محکم شود مؤلف عرض کند که گلاب</p>
--	--

بکاف فارسی بمعنی تکانیدن و افشاندن دامن از راه کہ نظر بہ بلندیش بام ماہ گفتہ اند و (۲) جاسہ و قالین و امثال آن می آید پس گلان آسمان را تو ان گفت یعنی بامی کہ برو ماہ باشد امر حاضر است و بام گلان اسم فاعل تکیبی آسمان است (صائب ۱۵) رویت ز ماہ بدون اضافت بمعنی صاف و پاک کنندہ حلقہ کند بام ماہ را و دل سرور آفتاب کند سقف و آن سنگی است مدور کہ بر سقف صبحگاه را و (۱) ماہ بقول آصفیہ پنختہ خانہ ہای عجم بعد از آنکہ کار آہک ختم فارسی۔ اسم مذکر۔ چاند۔ قمر۔ چندرما۔ پاشا شود می غلط آنچنانکہ ہندوین جو رنگ مدور (خفہ) ڈر ہے چشم ماہ کی نمونہ گجائی نظر را برای استواری راہ یا بکار گیرند و زبان و دیکھو کوٹھے پر چڑھو اپنے تہنہ رات کو (۲) انگلیسی آنرا رولر نامند کہ سنگینی آن و غلطی سطح را ہموار و مستحکم و سخت کند (۱) آسمان مین بام کا ذکر کیا ہے۔ اور بام ماہ بیلن بقول آصفیہ وہ لوہے یا تھیر کا گول سے آسمان مراد ہو سکتی ہے۔

و مہول نما اور جس سے شرک کی زمین برابر **بام مسیح** اصطلاح بقول جہانگیری و تفسیر
 کرتے ہیں عجمین پختہ چھوٹوں کی تیاری کے وقت و بجز و جامع و مؤید۔ کنایہ از فلک چارم شام
 چونہ اور کنکر چھپانے کے بعد اسی قسم کا بلین صاحب برہان گوید کہ باعتبار بودن عیسیٰ در
 اس پر پہراتے ہیں جسکو فارسیوں نے (بام) آسمان مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی
 است (ار و و) چوتھا آسمان۔ مذکر۔

باب مہ | اصطلاح مرکب اضافی (۱) کثا | بامصن | اصطلاح بقول شمس معنی پس ماندگان

دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد	عرض کند که ماحقیقت این همد را بنحیض
معنی را با لفظ هیچ تعلق نیست - سداستعمالش کرده ایم (ار دو) دیکھو - با او دارد -	
نشده جلایه لغت بیان نشد معاصرین عجم بر	بام نسیان اصطلاح بقول بهار ترکیب
زبان ندارند - اعتبار را نشاید عجمی نیست	اضافیت و مشهور طاق نسیان (عرفی)
که لغت بامون را که می آید بخذف و او	جاه را کوس بلند آوازگی یا بر فراز بام نسیان
و تصرف در معنی یکم غوری و بی خبری مانند	می زخم یا مؤلف عرض کند که بام نسیان
با غلطی کتابت بدین صورت نقل کرده باشد	نسیان باشد از قبیل طاق نسیان دیگر تیغ
خدایش بیا میرزد (ار دو) پس ماندگی	(ار دو) نسیان بقول آصفیه - عربی -
بام ناکشاده رواق اصطلاح بقول	اسم ندر - بچول فراموشی - سهو - چوک -
مؤید یعنی فلک دیگر کسی از محققین فارسی با	خطا - بام نسیان بھی کہہ سکتے ہیں -
ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که کنایه باشد	بام نشستن مصدر اصطلاحی بقول ضمیمه
و موافق قیاس است مشتاق سداستعمال	بر همان ورشیدی و شمس کنایه از خواستند
باشیم (ار دو) دیکھو آسمان -	و ویران شدن - سدا این بر (بر آستان برخاستند)
بامن وارد مقول - خان آرزو در چرخ	گذشت و ما ذکر این بر (بام نشست) کرده ایم
گوید که مرادف (با او دارد) که گذشت و از	و نقل سندیم که نشستن بام کنایه باشد از افغان
کلام خود سدا آرد (ع) چشم گویای تو پیدا	و منهدم شدنش (ار دو) گھر یتھو جان -
که بامن وارد صاحب بحر منم بانش	بقول آصفیه گھر کا بارش کے سبب گر پڑا -

(در د) جس سمت کو تو نے آنکھ اٹھا کر دیکھا ماتہ حجاب گھر کے گھر بیٹھ گئے	و پس از ان وادرا حذف کردند چنانکہ خاموش و خامش و ہوشیار و ہشیار و میم را بنون -
بام نور و اصطلاح - صاحب ناصری گوید کہ بدل کردند همچون کجیم و کجین معاصرین عجم بزرگان نور و بام و نور دبان یعنی آنچه طول بام را	بدل کردند همچون کجیم و کجین معاصرین عجم بزرگان نور و بام و نور دبان یعنی آنچه طول بام را
بدان نور و ندوبہ نردبان معروف شد و میم و بنون بایکدیگر تبدیل یافتہ - مؤلف عرض کند	زبان است ذکر این کردہ ایم و حالانردبان بر زبان است (ارو) سیڑی و کچوار چین
کہ مقصودش جزین نباشد کہ اصل (نردبان) (بام نور) است از قبیل مہر اوز و کہ معنی	بام ہنم اصطلاح - بقول جہانگیری و تہنیم و برہان و رشیدی و بحر کنایہ از آسمان ہنم
آمدہ و بام نور و چیز را گویند کہ سلسلہ اش بہ بام می رسد - اسم فاعل ترکیبی است و کنایہ از	آمدہ و بام نور و چیز را گویند کہ سلسلہ اش بہ بام می رسد - اسم فاعل ترکیبی است و کنایہ از
نردبان و زینہ و چین لغت مرکب ماخذ نردبان است یعنی بتقدیم و تاخیر الفاظ نور و بام شد	نردبان و زینہ و چین لغت مرکب ماخذ نردبان است یعنی بتقدیم و تاخیر الفاظ نور و بام شد

بامینین بقول سروری بہیم و ہمزہ بروزن نازنین قصبہ است از اعمال ہرات بر ناحیہ
باغیس - و بایکسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و وجہ تہنیم ہم معلوم نہ شد (ارو)
بامینین ہرات کے ایک قصبہ کا نام ہے - مذکر -

بام وسیع اصطلاح - بقول جہانگیری در
تہنیمہ مرادف بام بدیع و بام رفیع کہ گذشت عرش است و بقول رشیدی و ناصری فلک و

عرش و کرسی۔ مؤلف عرض کند کہ مرکب مذکور (ارو) دیکھو بام بدیع۔ جس پر توصیفی است و اختلاف معنی بر (بام بیلی) ترجمہ موجود ہے۔	
بامون [البقول] انذبحوا لفرنگ فرنگ (۱) نامرد و بزدل و (۲) مغلم و لوطی دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر دو ہم اور بامون بہیم اول و موعده سوم گوید کہ بروزن صابون لغت فارسی است و نام علتی و حیز و مختنت و پشت پای و فرماید کہ در عربی نیز ہمین معنی دارد و چہ مفعول ابنہ باشد و ابنہ علتی است و در موضع مخصوص مؤلف عرض کند کہ صاحب برہان ہم بر بامون ہمین قدر گفتہ و تحقیق آن بجایش کنیم در اینجا ہمین قدر کافی است کہ اگر سداستعمال این پیش شود تو انیم عرض کرد کہ قلب بعض باشد چنانکہ اسطر و اسطرخ و افزار و آفرار و اعلہ و الغدہ (ارو) (۱) نامرد۔ بقول آصفیہ۔ پھر ا۔ نیز زرخہ۔ ڈرپوک۔ بزدل۔ (۲) لوطی۔ بقول آصفیہ عربی۔ اسم ندر کہ مغلم کہ کودک باز۔	
بامہ [البقول] سروری بجا کہ نسخہ میرزا بروزن بام خانہ میرسد صاحب برہان گوید کہ بامہ ریش نامہ (۱) دراز ریش کہ آنرا بلکہ نیز گویند صاحب دراز بزرگ و ابنوہ باشد و بقول بعض مردم رشیدی گوید کہ ضد کوسہ و مرادف بلکہ و طامہ دراز ریش و ہم اور بلکہ نیز ہمین قدر نوشته کی تصحیف است۔ خان آرزو در سراج فرقا و صاحب نامری فرماید کہ معنی ریش انبوہ ضد کہ (۲) بامہ ریش دراز و انبوہ و بعضی (۳) کوتہ و صاحب جامع بر ریش و راز قانع و کوسہ مردم و راز را گویند و طامہ این مرکب باشد بقول برہان شخصی کہ اورا بر نسخ زیادہ بر از بام معنی سقف و ہای نسبت یعنی قدی کہ چند سوی نباشد مؤلف عرض کند کہ معنی بجا	

به بام است یعنی چنانکه بام سقف عمارت است	عمارت آن اقزوده چندی تحنگاه کشتاسب
همین طور ریش انبوه ظاهر صورت سقف دار	و محل آتشکده نوبهار بود و در عهد اسلام چنان
از انبوهی و بلندیش و معنی حقیقی همین قدر است	آباد شد که آنرا ام البلاد خواندند و قبه الاسلام
و آنچه ریش در از را هم بدین اسم موسوم	می نامیدند چنگیز خان در آن شهر قتل عام نمود
کرده اند بر بیل مجاز است و بکلمه بیدل این	اکنون قلیلی از آبادی آن باقیست مؤلف
است که الف به لام بدل شود چنانکه گنگابی	عرض کند که جزین نیست که بای نسبت بر لفظ
و سنگ لابی پس خیال رشیدی نسبت تصحیف	بام زیاده کرده اند بمعنی ثوب بام و این
یکی از هر دو درست نیست (ار و و) گنگابی	لقب برای شهر بلخ نظر بر عمارات یا مقام بلند
اور لابی دژهای سکنه والا گنگابی اور لابی دژهای	کرده باشند و دیگر هیچ محض محققین وجه تسمیه این
مؤنث - (س) در از قد - او نچا شخص -	را بر باسیان که می آید ذکر کرده اند (ار و و)
بامی بقول سروری و جهانگیری و جامع و بر	بامی شهر بلخ کالقب ہے - مذکر -
لقبی است شهر بلخ را صاحب سروری فرماید	بامیان بقول سروری کبریم و بعد از سیم
که شاه ناصر خسرو باضافه نون قافیه کرده حکیم یای حطی (۱) الکله است در کوستان میان غزنه	
سوزنی (۲) شود عالم چنان معمور از انصاف	و بلخ ده منزل است و بر یکی از کوه های بامیان
تو کسان بتوان از بلخ بامی شد بام مسجد قصبی	صورت دو بت کنده بودند یکی را خنگ بت
بصاحب ناصری بذکر معنی بالانست بلخ گوید	و دیگری را سرخ بت می گفتند (سیف سفرنگی
که از بنا های کیومرذ پیشدادی بود و یکاوس در (۳)	مردم نادان اگر حاکم و داناستی با شهنشاه

یومان بدی خنک بت با میان بد و فرماید که	سرخ بت عاشق و مرد و خنک بت معشوق
که سرخ بد و خنک بد بدل جمله عوض تائی	وزن بوده و معنی این دو بت را لات و
فوقانی نیز گویند صاحبان جامع و برهان بزرگ	سنات دانند و بعضی تعویق و لغو خوانند
سختی اول گویند که (۲) مردم بد نویس و غلط	و گفته اند قریب باین دو یک صورتی دیگر است
نویس را هم گویند صاحب رشیدی فرماید که	شکل پیره زنی و آنرا سرم نام بوده و اندک
بلخ را بد و نسبت داده بلخ بامی گویند صاحب	خان آرزو در سراج بزرگ قول سروری و
ناصری گوید که نام شهر است میان کابل و بلخ	برهان و رشیدی بخواجه قوسی گوید که نام شهر است
و جهت نسبت او بلخ را بامی خوانده اند و در میان	در سنده که مردم آن به بد نویسی متکند و فرما
گوئی است و در آن کوه دو صورت است	که درین بحث است و با میان نام الکه است
از سنگ تراشیده که هر یک از آنها بقدر	و نام شهری نیست و در خراسان است نه در
شصت زرع طویل و عرض آن شانزده	هند و صاحب مؤید گوید که نام شهر است از
زرع و میان آن محفوفت چنانچه از کف پا	توران زمین منسوب بخلط و زشت نویسی مؤلف
شان راه نردبان ساخته اند که در تمام	عرض کند که معنی اول حقیقی است و معنی دوم
جوف آنها توان گردیدن حتی سرانگشتان یک	هر مجاز آن که اهل با میان به زشت خطی و غلط نگاش
و این صور از غریب صنایع روزگار است	مثل بودند نظر برین مطلقا غلط نگاش و زشت
و گفته اند که این دو بت را سرخ بت و	خطان را با میان گفته اند آنچه صاحبان رشیدی
خنک بت نام کرده بودند و گفته اند که	و ناصری در وجه تسمیه (بلخ بامی) با میان را

<p>داخل کردہ اند درست نیت و تحقیق است کہ اسم مذکر۔ بد نویں۔ بر خط والا غلط نویں بامیان شہری است و جاوادر کہ نظر بر بلندی غلط لکھنے والا غلط نقل کرنے والا۔</p>	<p>آن بامی گفتہ باشند و الف و لون زائد و آخر (الف) بامین (الف) بقول برہان و جامع</p>
<p>آوردہ بامیان کردند کہ فرید علیہ بامی است (ب) بامیین بروزن آمین نام قصبہ است</p>	<p>و فرق میان لقب بلخ و این شہر ہمان است کہ آن بامی است و این بامیان و دیگر بیسچ</p>
<p>از اعمال ہرات بر ناحیہ باد قیس و ہم او بر (ب) گوید کہ بروزن تابعین ملوف (الف) صاحب</p>	<p>و جاوادر کہ بنامی ابن عبد بنامی بلخ و غزنہ رشیدی بر ذکر (ب) قانع خان آرزو در سرچ نذر</p>
<p>قناعت کردہ مؤلف عرض کند کہ در تسمیہ فاعت کردہ باشد و معنی لفظی این منسوب بام و کنات</p>	<p>شدہ و بدین وجہ کہ وقوع این در میان ہر دو شہر مذکور است موسوم شدہ (بامیان) زیادہ کردہ باشد و معنی لفظی این منسوب بام و کنات</p>
<p>الف ہم لفظ بام داخل است و یاد و لون نسبت د آخر زیادہ کردہ باشد و معنی لفظی این منسوب بام و کنات</p>	<p>و کلمہ بادریخا بمعنی سفہ ہم اوست و اند علم بحقیقہ الحال (ارو) (۱) بامیان ایک</p>
<p>از قصبہ کہ بر بلندی واقع باشد و تخانی دوم و (ب) زائد و دیگر بیسچ (ارو) (الف) بامین (ب) بامیین ایک</p>	<p>شہر کا نام ہے جو بلخ اور غزنہ کے درمیان واقع ہے۔ مذکر۔ (۲) بد خط بقول آصفیہ ہی قصبہ کا نام جو ہرات میں واقع ہے۔ مذکر۔</p>
<p>یان بقول سروری و رشیدی بجاوالت تحفہ (۱) بمعنی بانگ و بقول مؤید و برہان بمعنی بانگ و فریاد و آواز ہم آمدہ مؤلف عرض کند کہ اسم جامد فارسی زبان است و بانگ کہ بہین معنی می آید فرید علیہ این کہ کاف فارسی و آخر بعض الفاظ زائد ہم آمدہ چنانکہ مردہ ری و مردہ ریگ و اگر بانگ را اسم جامد گیریم۔ بان بخذف کاف فارسی مخفف آنست و</p>	

برای این قسم تخفیف نشانیافته شد فالاول اقوی من اثنانی (ار دو) بانگ بقول آصفیه
فارسی - اسم مؤنث - آواز - صدا -

(۲) بان بقول سروری بمعنی نگاه دارنده چون باغبان و امثال آن و بقول جهانگیر
ورشیدی و برهان و جامع دارنده و محافظ و انمعنی بدون ترکیب اطلاق نمی یابد چنانچه
در بان و فیلبان صاحب برهان گوید که بمعنی صاحب و خداوند و بزرگ هم - صاحب
ناصری فرماید که بمعنی صاحب و افاده معنی فاعل و عامل می کند چنانچه بمعنی شکار و شکارگاه
آهو و گوزن خواهد بود و آنها وحشی اند - گو سفندیند که چوپان و شبان داشته باشند
و نخیربان افاده معنی بسیار شکار کننده می کند چنانکه نظامی گفته (س) درخت افکن بود
کم زندگانی و بدرویشی که نخیربانی و خان آرزو در سراج گوید که بمعنی صاحب و خداوند
مثل فیلبان و مراد از جهانبان در عرف ملک داری پادشاهی است نه نگاهبان جهان
هر چند بران نیز صادق آید و برین قیاس با جبان که بمعنی باج گیرنده است چنانکه در
مدارالافاضل گفته (الخ) مؤلف عرض کند که بان کلمه ایست که بترکیب افاده معنی
فاعلی کند یعنی دارنده و صاحب و مجازاً برای محاط هم مستعمل همه امثال بالا بذیل این
تعریف درست می آید و بنحیال ما سبدل و آن باشد که لغت سنکرت است به همین معنی
چنانکه (وهن و ان) بمعنی صاحب دولت فارسیان و او را موحده بدل کنند همچون آو
و آب صاحب ناصر می که نخیربان را بمعنی بسیار شکار کننده گوید خلاف محاوره فارسیان
است بسیاری را ازین هیچ تعلق نیست و از سند نظامی هم بسیاری ظاهر نمی شود و معلوم

بحکم بابا اتفاق دارند بتحقیق ماسنی لفظی تخمیر بان۔ صاحب شکار و شکار کنندہ و شکاری است۔ خان آرزو بکشی کہ نسبت باحبان و جهانبان کردہ زائد از ضرورت باشد باحبان بمعنی صاحب بان است و کنایہ از باج گیرندہ و جهانبان بمعنی محافظہ جهان کنایہ از پادشاہ است و پس (ارزو) صاحب۔ محافظ۔ صاحب آصفیہ نے کلمہ بان پر لکھا ہے کہ فارسی ایک کلمہ ہے جو اسماء کے آخر میں لگانے سے محافظ۔ وارندہ۔ مالک کے معنی دیتا ہے۔

(۳۳) بان۔ بقول جہانگیری و رشیدی و برہان و جامع بمعنی بام خانہ (مولوی معنوی) سرفرو کردہ و می از بان چرخ ہا تا زخم من چرخ ہا برسان چرخ ہا صاحب ناصری فرماید کہ تبدیل بام است۔ خان آرزو در سراج گوید کہ مرادف بام باشد و میتواند کہ مبدل بود چنانکہ استیم و استین و کجیم و کجین مؤلف عرض کند کہ باہر دو محققین بالا اتفاق داریم کہ میم بہ نون بدل می شود (ارزو) دیکھو بام کے پہلے معنی۔

(۳۴) بان۔ بقول جہانگیری در عربی نام درختی است کہ بر آن خوشبوی شود و آنرا حب البان گویند و در وادیاں بکار بر بند و بیارسی بانگ نامند و بقول برہان آرزو فارسی تخم غالیہ گویند و آن نامند پستہ می باشد لیکن زود می شکند و عربان فستق الہا و یہ خوانند صاحب جامع ہم ذکر این کردہ صاحب ناصری بجا کہ رشیدی گوید کہ این لغت عربیت و فارسی این بانگ بفتح نون۔ خان آرزو در سراج گوید کہ اغلب کہ بانگ مصغریان است نہ لغتی علیحدہ صاحب مؤید این را بذیل لغات فارسی نقل کردہ۔ و بقول صاحب محیط اسم عربی بجزولیت بزرگتر از درخت گز و ثمر آنرا حب البان گویند و نوعی ازین درہند یافتہ می شود کہ آنرا

بکائن نام است و لقبول بعض بکائن حبیب البان را گویند۔ ثمر آن نیرگ سفید۔ ممسک۔
 گران وزن و خوشبوست کہ بہ آسانی منقشر و سودہ می گردد گرم و خشک در دوم و لقبول
 شیخ گرم در سوم و خشک در دوم و در آن تنقیہ است خصوصاً در خزان کہ مقطع اخلاط
 غلیظ و باسکہ و آب مفتوح سد و منافع بسیار دارد (الخ) حقیقت بانک بجای خودش
 عرض کنیم (ارو) بکائن۔ بکائن لقبول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر و مؤنث ایک دخت
 کا نام ہے جسکی پتی نیم کے مشابہ ہوتی ہے اور اسمین بکونون کے کچھے کے کچھے لنگے تین
 صاحب جامع الادویہ نے لغت بان پر بکائن کا حوالہ دیا ہے اور بان کو عربی مانا ہے اور
 اس کا فارسی نام آزاد دخت لکھا ہے مؤلف عرض کرتا ہے کہ (آزاد دخت) پر
 بھی اہل لغت نے بکائن کا اشارہ کیا ہے جو ردیف مدودہ میں گزر چکا ہے۔

(۵) بان۔ لقبول برہان و جامع و سراج و مؤید معنی لاون و آن نوعی از غنبر و شہومات
 باشد کہ عبری حصین البان گویند و لقبول مجتبیٰ خوشبوی از عطریات سنوختنی صاحب محیط
 بر حصی لبان فرماید کہ این را بفارسی حسن لبہ و در انگریزی بن زروبن و ہندی لبان نامند
 و آن صمغ ضر است و کم کام عبارت از انست۔ خوشبو ترین صمغہا۔ گرم در دوم
 و خشک در اول و بسیار جالی و محلل و جذاب۔ طلای آن بہت جس نزلات نافع و
 منافع بسیار دارد (الخ) صاحب آصفیہ کہ محقق زبان اردو ست لبان را لغت
 عربی گوید و محققین عربی زبان ازین ساکت و لقبول صاحب محیط (لبان) لغت ہندی
 است و بسکرت راج رال و ہم او بجاوہ (شیخ ابوالفضل در اکبر نامہ) گوید کہ صمغی است

خوشبو کہ بمعنی آنرا حسن لبہ و حسن لبان نامند و صاحب غیاث این را بدون و اولبان
 بالفح آورده گوید کہ صغنی است کہ آنرا کنند نام است و صاحب منتخب لبان را
 بالضم بمعنی کند آورده و ہم او بر کند نوشته کہ شیر درختی است و صاحب برہان
 لبان را فارسی می داند و گوید کہ صغی کند را گویند و صاحب محیط لبان را مغرب
 داند از لبیان نو کہ لغت یونانی است بمعنی کند و مؤلف عرض کند کہ نتیجہ تحقیق اینست
 لو بان لغت ہندی است و آنچه صاحب آصفیہ این را عربی داند تاج اوست کہ
 لبان عربی را لو بان خیال کرد و از تعریف صاحب محیط کہ نسبت لو بان و لبان
 است بہ تحقیق رسیدہ کہ در ہر دو فرق است بالجملہ بان محقق لو بان ہندی و مقوس
 باشد (حکیم النوری ۵) آہو بسر سبزہ مگر نافہ بیند اخت با کز خاک چمن آب بشد غبر و
 بان را بعض محققین فارسی ہمین شعر البند معنی چہارم آورده اند و بنیال ما مناسب تر
 است برای معنی پنجم (اردو) لو بان بقول آصفیہ عربی اسم مذکر ایک درخت
 کا خوشبو دار گوند جو آگ پر رکھنے سے عود کی طرح خوشبو دیتا ہے۔ کوٹریا لو بان عمدہ
 ہوتا ہے۔ صاحب جامع الادویہ نے لو بان اور لبان دونوں کو ایک جگہ لکھ کر فرمایا
 کہ اسکی فارسی درخت خشک اور عربی منروبہ ایک درخت کا گوند خشک مثابہ صطکی لو بان
 کا رنگ زرد اور خوشبو اور لبان کا رنگ بھورا اور تنخ۔

(۶) بان بقول برہان و مؤید مشک بید را گویند خان آرزو در سراج بجاؤ قوسی گوید
 کہ بار درخت مشک بید کہ از و مشک گیرند صاحب برہان بر بید مشک فرماید کہ نوعی از

بیدار است کہ بہار آن یعنی شگوفہ آن بغایت خوشبو می باشد و عرق آن را بہجت تفریح
 دل و تبرید بیاشتامند صاحب محیط بر بیدیشک گوید کہ اسم فارسی است و آنرا مشک بید
 و گر بہ بید نیز گویند و بحر بی خلاف تلخی و درتف و در شام شاہ بید و در روم بہرامج
 نامند و بقول بعض ضومران و گاہ اطلاق آن بر گل این شجر بقول جالینوس سرد و تر
 و بعضی معتدل گفتہ اند بلطف - مفتوح سہ خفیف دماغی - مقوی دل و دماغ و مطیب
 نفس و منافع بسیار دارد و مؤلف عرض کند کہ ماخذ این غیر ازین نباشد کہ فارسیان
 بر بسبیل مجاز شک بید را نظر بر عطریّت و خوشبویش بان گفتہ باشند مجاز معنی پنجم طاب
 سند استعمال باشیم (ارو) بیدیشک - بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - ایک قسم
 کے درخت کا نام ہے جسکے پھول نہایت نازک اور خوشبودار رنگ میں زرد و گرمال
 بہ بھری و سیاہی ہوتے ہیں اس کا عرق تفریح دل اور تبرید کے لئے استعمال کرتے
 ہیں فرا جاسر دتر ہے صاحب جامع الادویہ نے بیدیشک کے ساتھ بہرامج کو بھی لکھا ہے

بان بریتیا اصطلاح - بقول صاحب چنگیزی زند و پازند یعنی خانہ است (الخ) مؤلف
 و ضمیمہ تبدیل لغات زند و پازند بہ بای فوج عرض کند کہ بیتا غالباً ماخوذ است از بیت
 و بای ثانی کسور و بای معروف و ثانی فوقانی فیل باشد عربی کہ تحقیقش بجای خودش می آید و لفظ
 صاحب بر بان ہم ذکر این کردہ گوید کہ جاکوثر بان درینجا بعضی اول بام کہ سقف باشد
 کلان در ہندوستان و ہم او بر بیتا گوید کہ و معنی لفظی این مرکب - سقف بالائی خانہ
 با اول بٹانی رسیدہ و فوقانی بالف کشیدہ بہ و کنایہ از فیل کہ بلندی و وضع پشتش سقف

<p>را ماند - بدینوجه که جانور پند است و در عجم (بان پرستنه) به های تیز بعد فو قانی قبول نیست فارسیان بهای این لفظی مرکب کردند - صاحب ساطع بزبان سنسکرت بمعنی صحرانشین (اردو) هاتھی - قبول آصفیه - هندی اسم وعابد آمده ولیکن درینجا به ترکیب فارسی هم مذکر فیل - پیل هستی - گج ایک هاتھ والا درست می شود که اسم فاعل ترکیبی است بمعنی پرستش کننده بام و کنایه از گوشه بان پرست اصطلاح - صاحب استاد نشین و زاهد که دائماً گوشه خانه را پسند</p>	<p>بجواز فرینگ فرنگ گوید که بفتح بای فارسی می کند و عبادت الهی مشغول باشد و نظر و رای مهمله و سین بی نقطه در زبان سنسکرت بسوی سقف یعنی به عالم بالا دارد و از قبل گوشه نشین و زاهد را گویند دیگر کسی از محققین باده پرست که از پرستش درینجا محبت غنیمت فارسی زبان فکراین مکرر مؤلف عرض کند که شک نیست که مراد است (اردو) گوشه نشین - و کمیو بل نشست</p>
<p>با تستر اصطلاح - قبول صاحب شمس لغت فارسی زبان است بمعنی کولنگ و نامرک صاحب برهان بر کولنگ گوید که بروزن موشنگ خیر و مختش را گویند مؤلف عرض کند که دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این مکرر و سند استعمال پیش نشد معیار عجم بر زبان ندارند و لغت عربی و ترکی هم نیست نمیدانیم که صاحب شمس این لغت را از کجا پیدا کرده و ماخذ این پیچ معلوم نمی شود و ما استعمالش بنظر نیاید اعتبار را را نشاید (اردو) نامر - و کمیو بامون -</p>	<p>با اندازه گیکم پاد را زن کن اشل - صاحبان خرنیه و امثال فارسی و محبوب الا بل</p>

ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف من
مقصود ہے کہ انسان کو ہر کام اپنے حوصلہ
کند کہ فارسیان این مثل را بجم (اندازہ
نگہدار) می زنند مقصودشان این است **باندام آمدن** مصدر اصطلاحی یکنوا
کہ در ہر کار اندازہ حیثیت و حوصلہ خود ملحوظ باشد از درست اندام و تناسب شدن
باید داشت چنانکہ گویند در مخارج اندازہ (افوری) کار آن عشرت ز تو اندر
داخل نگہدار کہ خرج از آمد بیرون نشود۔ نیافت بوز آنکہ تو چست و باندام آمدی
(پارہ گیم دراز کردن) مصدری است کہ (ارو) سڈول ہونا۔ متناسب ہونا
می آید و این مثل شتق از ہمان است۔ **بانتظر سنجیدن** مصدر اصطلاحی کنایہ
(ارو) صاحب محبوب الامثال نے فرمایا باشد از اندازہ کردن و شناختن نذر لعلہ شاد
بجتنی چادر دیکھواتنے پاؤں پیارو یعنی (صائب) بیش و کم را بانتظر سنجدر روشن گویند
اوڑنی ہواتنے پیارو، صاحب امثال باحتیاجی نیست میزان قیامت را بسنگ و
ہندی نے کھایے، بجتنی چادر دیکھے اتنے (ارو) نظر میں تولنا۔ مشاہدے سے اندازہ
پاؤں پھیلائے، ان تمام کہا تو ن کایہ کرنا۔ پہچان جانا۔

بالقش اصطلاح۔ بقول سروری و برہان سکون وزن و کسراف بن باشد کہ شور و
بریان کنند و خورند و (ون) نیز گویند و عبری جتہ الخضر، صاحب محیط جتہ الخضر فرماتا
کہ ترجمہ آن بھارسی ہیں باشد بضم و بر بن گوید کہ مشہور بہ قہوہ و آن ثمر درختی است
کو ہستانی بہترین آن بتانی از زمین۔ دانہ های سبز توسط در کوچکی و بزرگی خوشبو کو بید

(۳۲۹۱)

(۳۲۹۲)

چرب می باشد و خوش طعم - سرد و خشک در دوزم - پیوست دماغ کند و بخوابی و خشکی مزاج
می نماید جهت تخفیف رطوبات سرفه بلغمی و نزلات و مفتوح سد و او را ربول نافع مرکب تقوی
و تقوی معده - بواسیر و جذام را نافع و رفع ماندگی کند و منافع بسیار دارد ولیکن صداع
می آرد و باعث بیداری و لاغری بدن و زردی رنگ و قطع شهوت و تعلیل بنی و نفخ
و قولنج و مایخولیا و کابوس (الخ) مؤلف عرض کند که راست گفته اند (ه) آن سیه رو
که نام او قهوه پد مانع التوم و قاطع الشهوه پد و به تحقیق ما اصل این (بن قشر) بود قلب
اضافت قشر بن یعنی پوست بن یوقیان عجم بر ما خداین غوز کرده زیادت الف بعد موصوفه
و حذف رای مهمل (بالقش) کردند و طبقا برای بن استعمال کردند و جا دارد که الف
را زائد گیریم بلکه مبدل و او است از بون که بمعنی بن می آید یکی از معاصرین عجم گوید که
این لغت ترکی است بمعنی قهوه - حیف است که محققین ترکی زبان ازین سکت قیام
نایب قولش می کند که شان لغت هم متقانی آنت (ار دو) بن - بقول آصفیه - هندی
اسم مذکر - قهوه - کافی - ایک تخم کا نام جسے بھون کر کھاتے ہیں اور اکثر چای کی طرح جوش
کر کے پیتے ہیں - ہماری تحقیق میں عربی زبان کا لفظ ہے - (محیط المحيط)

<p>بانک بقول صاحب رہنما بحوالہ سفرنا ناصر الدین شاہ قاجار (خزانہ که دران که (لغت انگلیسی زبان) است فارسیان پول برای حصول سودش مخطو کنند صاحب بحذف تحتانی مفرس کرده اند (ار دو) بول چال بر طلق خزانہ و مکان صرفی قانع بنک - بقول آصفیه - انگلش - اسم مذکر -</p>	<p>بانک بقول صاحب رہنما بحوالہ سفرنا ناصر الدین شاہ قاجار (خزانہ که دران که (لغت انگلیسی زبان) است فارسیان پول برای حصول سودش مخطو کنند صاحب بحذف تحتانی مفرس کرده اند (ار دو) بول چال بر طلق خزانہ و مکان صرفی قانع بنک - بقول آصفیه - انگلش - اسم مذکر -</p>
---	---

و هجلمه جهان امانت روپیه رکھا جائے گا کہی
 کوٹھی - بنگ گھر - روپیه جمع رکھنے والی کمپنی - کاف فارسی مقرر کردہ اند دیگر ہیچ (ارو)
 (۲) بانگ - بقول جہانگیر بانون مفتوح معنی درخت بان کا پھل - مذکر -
 حب البان کہ بعضی چارم بان گذشت - بانگ به سکون نون و کاف فارسی - بقول
 صاحب برہان صراحت کند کہ سکون نون و کاف سروری و برہان فریاد و فغان (شداین در
 فارسی است و صاحب جامع ہمزبان برہان طحقات می آید) و فرماید کہ بمعنی مطلق صدا و
 خان آرزو در سراج بذیل بان فرماید کہ غلب آواز ہم (الغوری ۵) ایمن اندر نظارہ گاہ
 کہ بانگ مصغر بان است نہ لغتی علامہ الخ سپہر گویش جانت ز بانگ بلبل رحیل و
 مؤلف عرض کند کہ مقصودش خبرین باشد بہار گوید کہ بہر دو معنی بالا بضم اول نیز استعمال
 کہ کاف عربی است - صاحب ہفت صراحت کنند چنانکہ مسیح کاشی گفته (رباعی) آتش ز بان
 کند کہ بنون و کاف فارسی زده باشد پس شعلہ برین زو بانگ بہ کز بہر چہ لبان خاکستر
 بنیال ما فرید علیہ ہان بان است کہ ہمین معنی گنگ بہ گفتم کہ بدین خان ندامم سرخگ
 گذشت و بحث کاملش بر معنی چارم لفظ بان بہر بانگہ پیرم ز پای تا سرچون گنگ بہ و فرماید
 مذکور شد کاف فارسی در آخر این زیادہ کہ بالفظ آمدن و برداشتن و رسیدن و چرخن
 کردہ بمعنی حب البان استعمال کردہ چنانکہ و زدن و کشیدن مستعمل مؤلف عرض کند
 مرودہ رمی و مرودہ ریگ - خان آرزو کہ کاف کہ بقول صاحب کنز کہ محقق زبان ترکی است
 آخر اعرابی و برای تصغیر گرفته است کم غوری این لغت فارسی زبان است بمعنی صوت و

در ترکی هم مستعمل و اسم مصدر و حاصل
 و ام حاضر (با نگیدن) که می آید و فارسیان
 در لب و لایحه خود بخذف الف بضم اول و کون
 نون و کاف فارسی می خوانند و در کتابت الف
 راقائم دارند چنان است مقصود بهار و کین را
 سندی پیش کرده اش بکارش نمی خورد بلکه از آن
 ثابت می شود که سیح کاشی بانگ بخذف الف
 بالفتح آورده و استعمال گنگ را که بقول قتائل
 اهل لغت بالضم معنی لال و اکلم است بفتح که بجای
 گرفته و در مصرع سوم و چهارم اش بانگ کاف فارسی
 و (گنگ که بالفتح معنی رودخانه مشهور است) این بر بان
 قافیه کرده اگر بقول بهار بانگ را در مصرع
 اول بالضم گیم لازم می آید که در مصرع سوشن گنگ
 هم بالضم گیم و در مصرع چهارم گنگ را که اهل لغت
 بالفتح معنی رودخانه مشهور نوشته اند مضموم خوانیم
 اندر مصیوت و ولفظ جنگ و گنگ را بر خلاف کبھی فریاد هماری
 اهل لغت مضموم گرفتن لازم می آید و اگر بانگ آمدن استعمال صاحب آصفی

<p>(ارو) (۱) اسلام کی دعوت۔ دعوت اسلام۔ اسلام لانے یا مسلمان ہونے کی درخواست۔ گمراہی سے راہ راست کی درخواست۔ صاحب آصفیہ نے (دعوت اسلام کرنا) کا ذکر فرمایا ہے۔ (۲) اذان</p>	<p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ معنی رسیدن آواز راست (حافظ شیراز ۵) کس ندانست کہ منز لگہ معشوق کجاست ہو اینقدر ہست کہ بانگ جرسی می آید (ارو) آواز آنا۔</p>
<p>بقول آصفیہ عربی۔ اسم مؤنث۔ بانگ نماز۔ نماز کے واسطے بلانے کی صدا جو نماز نے عربی زبان میں بنا رکھی ہے۔</p>	<p>بانگ اور اصطلاح۔ صاحب آصفی ذکر بانگ آوردن کردہ از معنی ساکت و سندی کہ پیش کردہ ازان (بانگ اور) سید کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی صدا و شور و افغان برپا کنندہ (ارزقی ہروی بصفہ تیر</p>
<p>عرض کند کہ مرکب اضافی است (ارو) اذان۔ دیکھو بانگ اسلام کے دوسرے معنی بانگداشتن مصدر اصطلاحی۔</p>	<p>۵) فلک پیمای ہجر آشوب عالم سیر نجم تک و شبہ خفتان در پیکانش آتش میخ بانگ آور پک (ارو) شور برپا کرنے والا</p>
<p>صاحب روزنامہ بجوالہ سفر نامہ ناصر الدین قاجار (بانگاہ داشتہ) بمعنی مقید و محبوس نوشتہ کہ اسم مفعول ہمین مصدر باشد کہ بمعنی قید کروں و مقیدداشتن است (ارو)</p>	<p>بانگ اسلام استعمال۔ مرکب اضافی است (۱) کنایہ از دعوت اسلام (۲) اذان باشد (صائب ۵) نالہ عجز و نیش شکد لان و بانگ اسلام و کافر تانست</p>

نظر بند رکھنا۔ نظر بند کرنا۔ بقول آصفیہ	از ہر چہ نحاس تو شود بانگ بر آرد (ارو)
حراست میں رکھنا۔ نگرانی میں رکھنا۔ آپ	صد بلند کرنا۔ آواز دینا۔ بچنا۔
ہی نے (نظر بند) بمعنی قیدی لکھا ہے۔	(الف) بانگ بر ابلق زود اصطلاح۔
بانگ بر آمدن استعمال۔ صاحب آصفی	(ب) بانگ بر ابلق زند (الف) بقول
ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض	شمس زمانہ را خبر کند و محوساز و صاحبان
کند کہ بلند شدن صداست (ملاحامی ۵)	منیمہ برہان و بحر نسبت (ب) گویند کہ (۱) زمانہ
بانگ بر آمد زہمہ گامی گفت یک کشف	و روزگار را زجر کند و آزار دہد صاحب
اینک بدو بط گشتہ جفت (۲) (انوری ۵)	مؤید بر (ب) فرماید کہ ای زمانہ را زجر کند
بر و حلقہ زلفت دلم بہان زو چشم چمن	و محوساز و صاحب ہفت بر (ب) نسبت
بانگ بر آمد کہ این کہ کرد و کہ داند (ارو)	معنی اول با صاحب مؤید اتفاق کردہ فرماید
صد بلند مونا۔ آواز نکنا۔	کہ (۲) اسپ را نیز کند۔ صاحب انشعق
بانگ بر آوردن استعمال۔ صاحب	بہفت۔ مؤلف عرض کند کہ (الف) ماضی
آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف	مطلق و (ب) مضارع مصدر (بانگ
گوید کہ صد بلند کردن و آواز دادن (نظا)	بر ابلق زند) است و بدینوجہ کہ ابلق
(۵) سازن بر آورد بانگ سرود پسرود اسپ	و روزگار است معنی اول این
نوائین تر از صد و رود (۲) (انوری ۵)	مصدر۔ زمانہ را زجر و ملامت کہ دن و
ای شاہ جهان جبہ ز صندوق خزانست	معنی دوش اسپ را اشارہ کردن برای

تیز روی حیف است از محققین بانام و سبزواری (۵) چون طرب از غزل شاہی	نشان کہ بدون تامل بر ماخذ تصرف ہا در این سخن بر خواندہ ز ساکنان خلک بانگ
لفظ ومعنی کردہ اند۔ صاحب شمس بر الف آفرین برخاست ہا (اردو) صد بلند ہوندا	و کرامتی مطلق کند ومعنی مضارع بیان غیر بانگ برداشتن استعمال۔ صاحب
و کاتب چاکدہ تش لفظ زجر را خبر کرد و آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف	صاحبان ضمیمہ برہان و بحر آزار ہم دخل عرض کند کہ (۱) صدا و آواز بلند کردن و
معنی کردہ اند و صاحبان مؤید و ہفت و آند (۲) کنایہ باشد از اذان بقرینہ لفظ مؤذن	محمود و معنی این جادادہ اند و امی بر اینہا (سعدی شیرازی ۵) مؤذن بانگ
کہ یکی از اینہا بر حقیقت معنی ابلق غور نکرد و بی سنگام برداشت ہا نمی دانند کہ چند از	و معنی حقیقی را در اصطلاحی ملحوظ داشت۔ شب گذشت ہا (اردو) (۱) صدا
(اردو) (۱) زمانے کو ملامت کرنا (۲) بلند کرنا۔ شور کرنا۔ (۲) اذان دینا۔	گھوڑے کو جلد چلنے کا اشارہ کرنا حکم دینا بانگ بر قدم زدن مصداق اصطلاحی
(الف) اسی مصدر کا ماضی مطلق ہے بقول جبر شتاب بسیار راہ رفتن و بقول ہما	اور (ب) مضارع۔ جلد و تیز رفتن (محمد قلی سلیم ۵) ز مسجد
بانگ برخاستن استعمال۔ صاحب نعرہ مستان علم زد ہا مؤذن بانگ از انجا	آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف بر قدم زد ہا مؤلف عرض کند کہ چون
عرض کند کہ بلند شدن صداست (شاہی) انسانی یا جانوری را خواهند کہ شتاب رو	

<p>بانگ می زنند و اشارہ آن باشد کہ تیز روان شود و قدم تیز کند از همین رسم این مصدر اصطلاحی قرار یافت و لفظ بسیار راہ در تعریف حجر زائد از ضرورت است و مقصود این اصطلاح بہ تیز گامی فرار شدن (اردو) تیز چلنا جلد چلنا تیزی کے ساتھ فرار ہونا۔</p>	<p>بانگ خلیل اللہی اصطلاح۔ و است گوید کہ کشتی گیران چون حرف را از جا بردارند و خواهند کہ بر زمینش بنید از زمین اللہ اکبری کہ بانگ بلند گویند آنرا بانگ خلیل اللہی خوانند وجہ تسمیہ آنکہ حضرت ابراہیم خلیل اللہ علیہ السلام در جمیع حرکات و سکناات اللہ اکبر گفتی بدین سبب این آواز را باین نام موسوم ساختند۔ (میر نجات ۵) گوش بر حرف تو دارند زمہ تاماہی چ گاہ کشتی چو کشتی بانگ خلیل</p>
<p>پہ خان آرزو در چراغ ہدایت باستان ہمین شعر گوید کہ بانگی رسا کہ پہلوانان ایران نیزند و در انہا موسوم است بہا و صاب بحر و غیاث با و ارستہ متفق مؤلف گوید کہ معاصرین عجم ہم تصدیق قول و ارستہ می مرکب اصنافی است و اجمال بیان خان ماخذ را می پوشد و جدت را می کوشد (اردو) بانگ خلیل اللہی فارسیون (اللہ اکبر) کو کہا ہے جو کشتی لڑنے والے اس وقت کہتے ہے کہ کشتی کو زمین پر دیا رہیں موت اورا اصطلاح۔ کہ کاف فارسی و فتح دال و رای ہملہ مرکب اصنافی است بہ معنی بانگ جس کہ در آجس را گویند۔ (صاب ۵) نصیحت بر نہ انگیزد زمین گیران غفلت را پڑ برہ خوابیدہ سپہا است از بانگ در اخیر (اردو) بانگ جس بانگ در۔ وہ آواز جو گھنٹہ سے نکلتی ہے</p>	<p>بانگ خلیل اللہی اصطلاح۔ و است گوید کہ کشتی گیران چون حرف را از جا بردارند و خواهند کہ بر زمینش بنید از زمین اللہ اکبری کہ بانگ بلند گویند آنرا بانگ خلیل اللہی خوانند وجہ تسمیہ آنکہ حضرت ابراہیم خلیل اللہ علیہ السلام در جمیع حرکات و سکناات اللہ اکبر گفتی بدین سبب این آواز را باین نام موسوم ساختند۔ (میر نجات ۵) گوش بر حرف تو دارند زمہ تاماہی چ گاہ کشتی چو کشتی بانگ خلیل</p>

<p>صاحب آصفیہ نے جس کا ذکر فرما ہے وہ باناگ (قاسم شہیدی) عشق آمد و از بانگ رسیدن استعمال یعنی رسیدن حلقہ در بانگ جس ریخت پر خواست چغیر آواز و صدا باشد صاحب آصفی ذکر این کہ بیا بیان بقض ریخت (اردو) آواز دینا کرده از معنی ساکت (ملاحامی) در قضا آواز آنا۔</p>	<p>صاحب آصفیہ نے جس کا ذکر فرما ہے وہ باناگ (قاسم شہیدی) عشق آمد و از بانگ رسیدن استعمال یعنی رسیدن حلقہ در بانگ جس ریخت پر خواست چغیر آواز و صدا باشد صاحب آصفی ذکر این کہ بیا بیان بقض ریخت (اردو) آواز دینا کرده از معنی ساکت (ملاحامی) در قضا آواز آنا۔</p>
<p>کہ اوست دایم ترسم باین بس کہ رسید باناگ زون مصدر اصطلاحی بقول ز دور بانگ جرسم (اردو) آواز بخین جہانگیری و برہان و جامع و بحر (۱) کنایہ از باز بانگ روار و اصطلاح بقول برہان داشتن مؤلف عرض کند کہ رسم است کہ و جامع و بحر و جہانگیری در ضمیمہ (۱) چون خواهند کہ کسی را از کاری باز دارند یا کنایہ از دم صور و (۲) کنایہ از بانگی کہ می زنند و این علامت آنست کہ دیگر مکن پیش بادشآن وقت سواری بنزند مؤلف و دیگر میا و این نوعی از تخویف است (اردو) عرض کند کہ مرکب اضافی است (اردو) جب کسی کو کسی کام سے باز رکھنا مقصود ہو تو (۱) بگل اور ترم کی آواز۔ مؤنث (۲) لکارتے ہیں کہ خبردار۔ اس سے یہ مقصد کی صدا جو پادشاہوں کی سواری کے آگے آتا ہوتا ہے کہ وہ اس کام سے باز رہے۔ اسکا مٹوا اور بڑبو کہتے ہوئے چلتے ہیں۔ مؤنث۔ ترجمہ لکارتے ہیں اور خبردار کہنا ہو سکتا ہے۔</p>	<p>کہ اوست دایم ترسم باین بس کہ رسید باناگ زون مصدر اصطلاحی بقول ز دور بانگ جرسم (اردو) آواز بخین جہانگیری و برہان و جامع و بحر (۱) کنایہ از باز بانگ روار و اصطلاح بقول برہان داشتن مؤلف عرض کند کہ رسم است کہ و جامع و بحر و جہانگیری در ضمیمہ (۱) چون خواهند کہ کسی را از کاری باز دارند یا کنایہ از دم صور و (۲) کنایہ از بانگی کہ می زنند و این علامت آنست کہ دیگر مکن پیش بادشآن وقت سواری بنزند مؤلف و دیگر میا و این نوعی از تخویف است (اردو) عرض کند کہ مرکب اضافی است (اردو) جب کسی کو کسی کام سے باز رکھنا مقصود ہو تو (۱) بگل اور ترم کی آواز۔ مؤنث (۲) لکارتے ہیں کہ خبردار۔ اس سے یہ مقصد کی صدا جو پادشاہوں کی سواری کے آگے آتا ہوتا ہے کہ وہ اس کام سے باز رہے۔ اسکا مٹوا اور بڑبو کہتے ہوئے چلتے ہیں۔ مؤنث۔ ترجمہ لکارتے ہیں اور خبردار کہنا ہو سکتا ہے۔</p>
<p>باناگ ریختن مصدر اصطلاحی جب (۲) بانگ زون بقول جہانگیری کنایہ از آندون کسی مؤلف عرض کند کہ ترنیا عرض کند کہ معنی صدا دادن و آواز رسیدن بہ از آزون است و این مجاز معنی اول بانگ</p>	<p>باناگ ریختن مصدر اصطلاحی جب (۲) بانگ زون بقول جہانگیری کنایہ از آندون کسی مؤلف عرض کند کہ ترنیا عرض کند کہ معنی صدا دادن و آواز رسیدن بہ از آزون است و این مجاز معنی اول بانگ</p>

وبس (انوری ۵) باست اربانگ برزنا که های هوی کند پروا میکنند و دور می شوند
 زند پگرگ راسیرت شبان باشد مخفی فارسیان گویند و در همان برکنجشکان بانگ
 مباد که باس لغت عربست بمعنی خوف (وله می زند یعنی می راند و دور می کند و
 ۵) همیش اربانگ برزانه زند خون همچنین گویند و خان برخلان بانگ زند
 شود ژاله در سحاب ازیم (ار دو) مقصود آنست که از پیش خود راند و دور
 لکارنا بقول آصفیه و همکانا و همکی دینا کرد (ار دو) دور کرنا پیرگافا (موبا
 کرک کر بولنا - کی آواز سه چرخون کو آژانامه زور که

(۳۵) بانگ زدن - بقول برهان و بحر کنایه ساخته (چله جاو) کهنا -

از نگا داشتن چیزی مؤلف گوید که فظین (۵) بانگ زدن - بتحقیق ماصدا بر آوردن
 کشت زار روز و شب های و هوی کنند و آواز کردن و این معنی حقیقی است (انوری ۱۲۹۵)
 و صدا بلند سازند تا حیوانات و دزدان (۵) گشت بیفانده کم کن کنایه بادی نه دغان
 آگاه شوند که کسی نگهبان است و مال زراست بانگ بیفانده کم زن که نه نائی نه و رای
 رانف کنند (ار دو) حفاظت کرنا - (ار دو) لکارنا آواز کرنا آواز
 (۳۶) بانگ زدن - بقول برهان و جامع و لگانا - لغره مارنا -

بحر کنایه از راندن و دور کردن کسی از پیش بانگ زن اصطلاح بقول اند بحواله
 مؤلف عرض کند که قریب به معنی سوم آفرنگ فرنگت موذن را گویند دیگر کسی از
 که طبع و راز کشت زار با بوسیده بانگ و همکانا محققین فارسی زبان ذکر این نموده و

<p>سمجھانا۔ یعنی کثرت مشق اور محاورہ کی وجہ سے بغیر قلم و دوات کے صرف انگلیوں پر سوال حساب کو حل کرنا بلا تامل جلد حساب دینا بانگشت حساب کردن (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>استعمال پیش نہ شد مؤلف عرض کند کہ ہم فاعل ترکیبی است ولیکن از مطلق بانگ بدون اضافت ہر اذان یا مؤذن یا سلموۃ و غیر ذلک این معنی را تسلیم نہ کنیم و شتاق سند استعمال باشیم (ار دو) مؤذن۔</p>
<p>بقول وارستہ و بحر مرادف بانگشت حساب دادن۔ خان آرزو و چراغ فرماید کہ کنایہ از سہولت حساب است (سلیم ۵) شمار دور فلک از سلیم گر پرسی ہا چو آفتاب</p>	<p>بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ اذان دینے والا۔ بانگ دینے والا۔ نماز کے واسطے لوگوں کو بلانے والا۔</p>
<p>بانگشت حساب دادن (مصدر اصطلاحی) بقول وارستہ و بحر بی تامل از عہدہ حساب بر آمدن مؤلف عرض کند کہ آنانکہ با علم ہر دو فرق بین یعنی کسی کہ عمل حسابی را بہ سہولت حساب مناسبت کلی دارند بدون خامہ و عجلت بدون مد قلم و دوات بر انگشتان و آئینہ قلم عمل حساب را بذریعہ بنان خود خود می کند آنرا می گویند کہ بانگشت حساب حل کنند از ہمین صفت این مصدر پدید آید می کند و کسی کہ محاسبہ ذمہ خود را بہ ہمین عمل (محسن تاثیر ۵) ہر نقد دل کہ می بردن می دہد نسبت او گفته می شود کہ "بانگشت دست خوش نگار" کہ آخر ہما حساب بانگشت حساب می دہد پس (حساب بانگشت) می دہد (ار دو) انگلیوں پر حساب اور ہر دو مصداق کی است ترکیب مصدر</p>	<p>بانگشت حساب دادن (مصدر اصطلاحی) بقول وارستہ و بحر بی تامل از عہدہ حساب بر آمدن مؤلف عرض کند کہ آنانکہ با علم ہر دو فرق بین یعنی کسی کہ عمل حسابی را بہ سہولت حساب مناسبت کلی دارند بدون خامہ و عجلت بدون مد قلم و دوات بر انگشتان و آئینہ قلم عمل حساب را بذریعہ بنان خود خود می کند آنرا می گویند کہ بانگشت حساب حل کنند از ہمین صفت این مصدر پدید آید می کند و کسی کہ محاسبہ ذمہ خود را بہ ہمین عمل (محسن تاثیر ۵) ہر نقد دل کہ می بردن می دہد نسبت او گفته می شود کہ "بانگشت دست خوش نگار" کہ آخر ہما حساب بانگشت حساب می دہد پس (حساب بانگشت) می دہد (ار دو) انگلیوں پر حساب اور ہر دو مصداق کی است ترکیب مصدر</p>

وادون کردن فرق در معنی پیدای کند چنانکه کردن (خلاق المعانی ه) چون گل تازه
 بالاند کور شد پس هردو را مرادف یکدیگر قرار بانگشت خطاهاش بگیرد و مجر آساش فرو گستر
 وادون چنانکه صاحب بحر و ارسته می کند دست و امان بر سر و مؤلف عرض کند که بلحاظ
 نباشد قاتل (اردو) انگلیون پر حساب تقسیم این مصدر باید که (بانگشت گرفتن
 کرنا چکیون مین حساب کرنا - جلد حساب پیزی) قائم کنیم یا بلحاظ سند (بانگشت گرفتن
 کرنا - بلاتا تامل حساب کرنا - خطا) بخمال یا تخصیص بهتر است از تقسیم
 بانگشت عجیب کسی شمردن | مصدر اصطلاحی (اردو) حساب کرنا - گننا -

(۱۵۶۲۱)

- با سانی عجیب کسی را حساب کردن یعنی بدون بانگ شکستن | مصدر اصطلاحی محب
 ادا و قلم و دوات صرف بواسطه انگشتان شما آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
 عیوب کسی نکردن (صائب ه) آنرا که عرض کند که معنی شور و غوغا بنشدن است -
 بانگشت توان عجیب شمردن و در عالم انشا (وید قزوینی ه) لب نمی بندد ز افغان
 مردان حسابیت و (اردو) انگلیون تاجرس جنبان بود و می طپد در سینه دل
 پر کسی کا عجیب شما کرنا - یعنی سهولت تا بانگ و غوغا بگنند و (اردو) شور
 عیوب کا حساب لگانا - و غوغا بنده مونا -

بانگشت گرفتن | مصدر اصطلاحی - بانگ شنودن | استعمال - صاحب آصفی
 بقول سروری و جهانگیری در ضمیمه و برهان ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
 ورشیدی و بحر و جامع کنایه از شمردن و حساب کند که معنی شنیدن صدا و آواز باشد (خسرو

(۵) تا که ز ساقی شود بانگ نوش پویند بر لب
 دارد او را عفتا گویند مؤلف عرض کند که
 کرد مصرعی از گوش پو (اردو) آواز سننا ماقول جامع و ناصری را که از اهل زبانند متبر
 بانگ عفتا اصطلاح بقول جهانگیر
 تر از خان آرزو دانیم که هند نثر است
 ناصری در ضمیمه و برهان و رشیدی و جاسک و خیال باین است که لفظ عفتا در اینجا بمعنی
 و بحر نام پرده ایست از موسیقی (حکیم سنائی) نایاب پس مرکب توصیفی است یعنی بانگ
 (۵) ز دستان قمری و رو بانگ عفتا زانو نایاب و کنایه از پرده موسیقی و جادو دارد
 بلبل در روز خم مهر با صاحب برهان بر که بلحاظ بلندی آوازش مرکب اضافی گیریم
 عفتا فر باید که سیمرغ را گویند و او را عفتا که همچون آواز عفتا بلند است اگر عفتا بمعنی
 مغرب بضم میم خوانند و بسبب مغربیت گل سازی می آید لازم نباشد که بانگ عفتا را
 بر چیزهای نابود و معدوم و عدم کنند و بمعنی پرده خاص نگیریم و جادو که پرده
 کنایه از هر چیز نایاب باشد خان آرزو در همان عفتا را بانگ عفتا نام باشد. و قیاس
 سراج گوید که حق آنست که مراد از بانگ عفتا غالب آنست که این پرده طنبور است (لاری)
 در اینجا آواز عفتا است که ساز است چنانکه بانگ عفتا - فارسی مین ایک را گنی کا نام
 بر عفتا بیاید و مقابله فرم که مخفف فرما بمعنی جس کا اردو نام معلوم نه ہوگا - مؤنث -
 فی است نیز دلالت بر همی دارد و هم او غالباً به آهنگ طنبور است -
 بر عفتا گوید که نام سازی که در فرنگ شهر بانگ کردن استعمال - صاحب آصفی
 دارد و چون سازند کور نیز گردن دراز و گراین کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند

که بمعنی حقیقی است یعنی صد کردن و آواز	بانگ السیف صدق گرفته پ (ار دو)
دادن (عرفی ۵) موجب دریای طبعش بانگ	آواز دنیا صد اگر نا
کوثر کرد و گفت پ تشنه منشین امی فدا ۵	بانگ گزیدن مصدر اصطلاحی حینا
زاده دریای من پ (ار دو) آواز کرنا	آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
آواز دنیا	عرض کند که بمعنی قبول و پسند کردن بانگ
بانگ کشیدن استعمال صاحب آصفی	است (جمال اصفهانی ۵) بجای نغمه و
ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض	الحان مطربان لطیف پ کسی گزیند آواز
کند که مراد بانگ کردن است و سندان	و بانگ غراب پ (ار دو) آواز پسند کرنا
بر بانگ خلیل الهی گذشت مخفی مباد که درین هر دو	الف) بانگ هارون اصطلاح الف
همین قدر است که در بانگ کشیدن طوالت	ب) بانگ هاون بقول صاحب
صوت است برخلاف بانگ کردن	شمس کنایه از آواز ه دین محمدی علیه السلام
(ار دو) آواز کهنیگر نکالنا	و (۲) علم شریعت صاحبان منیمه برهان
بانگ گرفتن مصدر اصطلاحی حینا	و بحر و مؤید ب) رابفتح واو به هر دو معنی بانا
آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف	نوشته اند مؤلف عرض کند که هاون بقول
عرض کند که اختیار کردن بانگ و مراد از	برهان کبیر و اولعت زنده و پازند است
بانگ کردن و زدن است (جمال اصفهانی)	معنی گاه اول از جمله پنجاه یعنی پنج وقت
۵) ملک و رواند اکبر گزیده پ فلک	عبادت که زردشت قرار داده بود و تا بعد

اومی گردند و هارون بقولش بر وزن قارون	یا خیال شان این باشد که از الف را
نام برادر بزرگ موسی علیه السلام و معنی	مهمله حذف شده هارون باقی ماندندین
نقیب و قاصد و فروماندگی و حیرت و قضا	صورت می بایست که واو و نون هر دو
که این لغت نیز عجیبی است نه فارسی مؤلف	را ساکن گیرند بخیا (اب) به کسر کاف
عرض کند که (الف) تحریف است و دست	فارسی و کسره و او مرکب اضافی است
درازی صاحب شمس که راسی مهمله را زیاده	معنی آواز عبادت اول از پنج عبادت
کرد و بعوض هارون بهتر خیال کرد	زردشان که فارسیان بر سبیل مجاز برآ
که نام پیغمبری است معروف علیه السلام	برای آوازه دین محمدی و علم شریعت است
اما خیال نکرد که از هر دو معنی متذکره بالا	گردند و دیگر هیچ حیف است که سزا
هارون را چه تعلق جزین نیست که (خرموسی)	پیش نشد (ارزو) (۱) دین محمدی کی شهر
را (خرعیسی) کرد و ای برین تصرفات	مؤنث (۲) علم شریعت - مذکر -
بی معنی و آنرا (ب) را بفتح و او نوشته اند	یا نگیدن بقول صاحب اند بجا که فرنگ
جزین نباشد که خیال کسرشان کردند و فتح را	فرنگ بانگ فریاد گردن دیگر کسی احمقین
اولی دانستند و خیال نفرمودند که هارون	مصادر ذکر این نکرد و لیکن خلاف قیاس
بافتح بمعنی ظرفی است که در آن اشیا را	که اسم این مصدر همان بانگ است که گذشت
کوفه سفوف سازند و کنایه از فرج زنان	و تحتانی پنجم زائد و در علامت مصدر رقا
و این را هم از هر دو معانی بالا هیچ تعلق	مقتنین فرس مصدر جعلی و به اصول مصدر

اصلی زیر کہ بانگ معنی آواز لغت فارسی است | حاضرش ہم بانگ (اردو) آواز کرنا
مضارع این بانگ و حاصل بالمصدر و امر - صدا دینا -

بابن | بقول رہنما جو کہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار معنی موز صاحب بول چال ہم ذکر
کرده صاحب محیط بر موز گوید کہ لغت عربی است و نیز عبری طلح و بفارسی بفرک با انگلیسی
پلینٹن و بہندی کیلہ نامند ثم درختی است و در ہند کثیر الوجود۔ بقول گیلانی گرم در
اقل و تر در آخر آن۔ باقوت قابضہ و جالی و کثیر غذا۔ دیر ہضم۔ خون و باہمی افزاید
و مولد خون غلیظ و مستمن بدن و مفرج و ملین خشونت حلق و سینہ و نافع حرقت آنها
و ہتہ حبس شکم و تحریک باہ محروین و دفع لاغری گروہ نافع و بقول شیخ غذای آن
اندک و آن ملین است و نافع سوزش حلق و سینہ و فریہ منی و موافق گروہ و مدتی
و بقول گیلانی در حکم سرد و پیدامی کند خصوصاً در پیران و سرد مزاجان و لہذا بالای
آن غسل و مرتبای زنجبیل می خورند منافع بسیار دارد (الحی) مؤلف عرض کند کہ بآن لغت
فارسی نباشد و نہ ترکی و عربی و سنسکرت است بعضی از معاصرین گویند کہ معاصرین
انرا از زبان روسی گرفته اند و اللہ اعلم بحقیقت الحال اینقدر تحقیق است کہ فارسی قدیم
نباشد (اردو) کیلا۔ بقول آصفیہ نگار۔ موز۔ طلح۔ ایک درخت اور اسکا کھل
کا نام جبہ کدی بھی کہتے ہیں اسکی پھل میٹھی اور لمبی ہوتی ہے۔

پانوا | انیم نون و سکون و اوبقول سروری و جہانگیری و رشیدی و سراج (ا بمعنی
خاتون خانہ۔ صاحبان برہان و جامع گویند کہ عروس ہم صاحب نامری گوید کہ بزرگ

و خاتون خانه صاحب مؤید بر طلق عروس قانع و صاحب فرنگ خدائی می نویسد که
 خانم خانه و خاتون سرای و آن زنی است در یک خانه بزرگ همه باشد و در ترکی
 هم بهی است و سیده متعل (کذا فی الکثر) مؤلف گوید که این مرکب است از
 لفظ بان و و اول نسبت بان بمعنی بام و مراد از بلندی پس معنی لفظی منسوب به بلندی
 که مقام خاتون بزرگ ایوان خانه باشد که گریسی آن از گریسی مکان بلند و بخشش بر
 (ایوان) گذشت و دیگر هیچ (خاتونی) کافوم گرچون تو در اسلام و کفر هیچ بانو نخواهد
 یا دیده ام (ارو) بانو بقول اصفیه فارسی اسم نثرت خاتون خانه بیوی بیگم گهر کی مالک
 (۲) بانو بقول سروری و جهانگیری و جامع صراحی گلاب و شراب و امثال آن و قبول
 بر بان ظرف گلاب و صراحی شراب صاحب رشیدی بذکر این گوید که مستندش ظاهر
 نیست و صاحب ناصری فرماید که صاحب فرنگ برای این معنی شاهی ندارد و صاحب
 مؤید گوید که آنند گلاب و شراب باشد خان آرزو در سراج فرماید که این مجاز است مؤلف
 عرض کند که اشکال صاحب ناصری نسبت این معنی از قول صاحب جامع دفع می شود
 که هر دو از اهل زبانند و صاحب جامع معتبر و قدیم تر از ناصری است جا دارد که
 معاصرین صاحب ناصری بدین معنی بر زبان نداشته باشند و معاصرین ما هم بر زبان ندرند
 ولیکن در صحت لفظ شبهی نیست صراحی گلاب و شراب را بر بیل مجاز بانو نام کرد و نیز از
 مقام آن هم بر بلندی باشد و بر زمین نمی گذارندش (ارو) گلاب یا شراب کی صراحی

و این نوا [القبول ضمیمه بر بان (۱) نام شخصی که در عهد ذوالقرنین بعد از بی نوائی بسیار توانگر

<p>و (۲) خوش آواز را هم گویند صاحب بیت بر معنی اول قانع و گوید که بفتح نون و از معنی ترکیبی ظاهر است که با سامان و سرانجام باشد خان آرزو در سراج پذیر معنی اول بحواله لفظ برهان گوید که بقول قوسی (۳) مطلق کسی که بعد از درویشی تو نگرنده باشد مؤلف عرض کند که کلمه بادریغی بمعنی مفرد هم است که افاده معنی اسم فاعل کند و معنی لفظی (بانو) صاحب برگ و نوا مقابل بی نوا و صاحب آواز و آهنگ هم پس معنی دوم و سوم یکی است (اردو) (۱) بانوا - عهد ذوالقرنین مین ایک شخص گزرا ہے جو فلاکت کے بعد تو گم ہوا۔ مذکر (۲) خوش آواز (۳) تو نگمر۔</p>	<p>قوسی گوید که بانوان لفظی است که بحسب ظاهر صیغه جمع است یعنی عروسان و خواتین بزرگ لیکن بانو که مفرد است نیز استعمال می شود و در اشعار خاقانی مدار برین است که در صفت زن خاقان کبیر لفظ بانو و بانوان را علی سبیل الترادف اطلاق می کنند و لفظ عرض کند که مقصودش همین که (۱) جمع بانو موافق قیاس و متعل است و (۲) مفرد علییه بانو بمعنی واحد و لیکن استعمال این را شایسته سند باشدیم که ذکرش غیر از خان آرزو دیگر کسی از محققین فارسی زبان نکرده (اردو) (۱) بانو کی جمع - بیگمات بیگین بیگم - (۲) و مکیو بانو۔</p>
<p>بانوان خان آرزو در سراج گوید که بربادت الف و نون بمعنی خاتون خانه و صراحی نیز نوشته اند و این مجاز است و بمعنی زن خدا گفته اند مقابل خدا چنانکه که خدا و کد بانو و</p>	<p>بانوائی اصطلاح - همان بانوا بمعنی سوم اوست که گذشت - مرکب با تحتانی مصدری کنایه از تو نگری مقابل بی نوائی (انوری) (۵) گر شمار بانوائی بدیده شد و رچه مار</p>

بی نوائی بدچگشت (ار دو) تو انگری تپول آن که دال همله حذف شود چنانکه بدتر و بتر
 آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - دو تندی - و بای فارسی به بیم بدل شود چنانکه سپار و
 (الف) بالف (ب) بانوج صاحب هفت بر (الف) و سماروک و بازیمیم به نون تبدیل یا بدچ
 (ب) بانوج گوید که بفتح اول بالف کشید کجیم و کجین و واو به تخمائی بدل شود چنانکه
 و ضم نون به و او رسیده و جیم زده - جای انگور و انگیر و جادارد که بار اخفف باو گیر
 خوابی که بجهت اطفال سازند و از جانی ویند و نوج درخت کاج و صنوبر یا شبیه به صنوبر
 و طفل را در آن خواباند و حرکت دهند تا و به جیم فارسی هم آمده - و مجازاً به معنی مطلق
 در هوا آید و رود و ریمانی را نیز نامند درخت پس معنی مطلقى باو نوج به اصناف و
 که در ایام عید و نوروز از جای بلندى همله باو درخت و گماید از ریمانی که بر درخت
 یا شاخ درختی آویزند و زنان و دختران آویخته بوسیله آن در هوا آیند و روند و مجاز
 بر آن نشسته در هوا آیند و روند - صاحبان گواره طفلان جیم عربی بفارسی یا بالعکس
 جهانگیری و شمس و برهان و جامع و سراج - آن بدل شود چنانکه کاج و کاج این است
 این را به جیم فارسی نوشته اند مؤلف عرض حقیقت این لغت و ماخذ آخر الذکر اولی
 کند که اصل این باو پیچ است بدل همله و از اول دست که در آن تبدیل بعد تبدیل
 بای فارسی و تخمائی و جیم فارسی به دو معنی راه نمى یابد و الله اعلم بحقیقه الحال (والا دی
 مذکور و بانوج به حذف دال و تبدیل بای) طارمی از سرای تست فلک به منطقه
 فارسی به نون و تخمائی به و او و بدل اخفف ریمان بانوج است (ار دو) و کمیو

بادیچ - گہوارہ - بقول آصفیہ - ہندی ہم
 مذکر بچوں کے بہلانے کا جھولا - ہم
 - ہنڈولا - کھٹولا -

بانو کشپ - اصطلاح بہ فتح کافی فارسی
 و شین معجمہ مفتوح و سین ساکن بابای ایجد
 بقول صاحب جہانگیری و برہان و رشیدی
 و جامع و سراج نام دختر رستم است صاحب
 برہان برگشپ فرماید کہ بضم اول و فتح
 ثانی و سکون سین بے نقطہ و بای ایجد یعنی
 جہندہ و خیر کنندہ و بفتح اول یعنی پرست

پس (بانو کشپ) فک اضافت توصیفی
 باشد یعنی خانی کہ پرستیدہ باشد و اگر کشپ
 را بضم گیریم معنی خانم جہندہ و خیر کنندہ
 (حکیم فردوسی) از آتش کسی کشت بانو
 کشپ را با خواستہ سچو آذر کشپ (اردو)
 بانو کشپ رستم کی بیٹی کا نام ہے یونٹ
 بانون - اصطلاح - بقول شمس لغت فارسی

بمعنی آفتاب دیگر کسی از محققین فارسی زبان
 ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ اگر سب
 استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ لون
 زائد است چنانکہ گذارش و گذارش و آفتاب
 را بانون گفتن استعارہ ایست و بانوے
 مشرق کہ می آید کنایہ باشد مخرج و بیان صاحب
 شمس بدون سند اعتبار را نشاید معاصرین
 عجم بر زبان ندارند (اردو) و دیگر آفتاب
 کے دوسرے معنی۔

بانوی برق - اصطلاح - بقول مؤید ہاشم
 را گویند چنانکہ بانوی شرق آفتاب را دیگر
 کسی ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ صاحب
 مؤید (بانوی شرق و بانوی برق) را یکجا
 نوشتہ گوید کہ آفتاب و مہتاب است و ما
 بلف و شمر تب معنی بالاقام کردہ ایم
 و خیال ما این است کہ کاتب مؤید شرق
 را برق نوشت و اگر برق را مضاف الیہ

بانوگیریم خلاف قیاس نیست و مقصود صاحب آفتاب کے دوسرے معنی۔

مؤید از ماہتاب ماہ است نہ پرتو ماہیف یا نوئی مدائن اصطلاح۔ بقول صاحب

است کہ سند استعمال پیش نشد معاصرین عجم ناصری کہ بذیل لفظ بانو نوشته کنایہ از شیرین

برزبان ندارند (اردو) چاند۔ مذکر۔ است کہ معشوق فریاد وزن خسرو بود

یا نوئی بہشتی رخت اصطلاح۔ بقول (ولہ ۵) بانوئی مدائن آنکہ خسرو ساخت

اندکجو الہ منظر العجائب بمعنی معشوق سبز پوش قصرش کہ سود بر فلک پہلو؛ این چارچا

است دیگر کسی از محققین فارسی زبان غنصر نیک پست؛ بتا و بنا و بانی و بانو

این نگر دو معاصرین عجم بر زبان ندارند صاحب اند نقل نگارش مؤلف عرض

ولیکن خلاف قیاس نیست کہ مرکب توصیفی کند کہ صاحب ناصری از اہل زبانست

است و (بہشتی رخت) اسم فاعل ترکی و قولش قابل اعتبار و این کنایہ منظر بہشت

(اردو) معشوق سبز پوش۔ مذکر۔ حسن و شہرت شیرین خلاف قیاس نباشد

یا نوئی ختن اصطلاح۔ بقول بحر آفتاب۔ مرکب اضافی است (اردو) شیرین

باشد مؤلف عرض کند کہ ختن نام بہشت۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔

از چین و مملکت چین از بلاد شرق است فرہاد کی معشوقہ خسرو پرویز کی بیوی۔

پس بانوئی ختن مرادف بانوئی مشرق بہشت (از آصفیہ ۵) چاٹ دی فرہاد کو اور

کہ می آید بابتی حال مرکب اضافی و کنایہ باشد جا لگی خسرو کے ہاتھ؛ تو تو اسی شیرین ٹھانی

مشتاق سند استعمال باشیم (اردو) دیکھو بن گئی بازار کی؛

بانوی مشرق اصطلاح - بقول برہان گوید کہ آن جانی باشد و رزیر ناف متصل ورشیدی و جامع و نامصری و جهانگیری در بہ آلت مردی و زنی کہ موسی از انجا برمی آید ضمیمہ) کنایہ از آفتاب عالم تاب است و آنرا العربی عانہ می گویند مؤلف عرض (حکیم ثنائی ۵) در سایہ تو بانوی مشرق کند کہ مرکب است از بان کہ مبدل بام گرفتہ جای یار در یاست در خبریہ و سیرغ است و ہای نسبت بمعنی منسوب بام یعنی در حصار یار مؤلف عرض کند کہ مرکب منسوب بہ بلندی و کنایہ از زہار کہ نقاش اضافی است (اردو) دیکھو آفتاب کے بلند باشد (اردو) پیرو - بقول آصفیہ ہندی - اسم مذکر - ناف سے نیچے کا حصہ دوسرے معنی -

بانوی مصر اصطلاح - بقول اندر شمس زہار - عانہ -
زلیخا مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی **بانیان** اصطلاح - بقول ضمیمہ برہان و این کنایہ باشد و موافق قیاس (اردو) بحر اہجینی حاجتمندان و (۲) مخلوقات زلیخا - بقول آصفیہ عربی اسم مؤنث غریزہ صاحب مؤید بر معنی اول فالغ و معنی دوم مصر کی بیوی جو حضرت یوسف علیہ السلام را مرادف معنی اول قرار می دہد و فرماید کہ پر عاشق ہوئی تھی اور اُس کے اصرار سے غلام حاجتمندان ای مخلوقات و صاحبان ہفت نام پادشاہ مصر نے یوسف کو خرید لیا تھا - اند مؤید مؤید - مؤلف عرض کند کہ قابل بانہ - بقول سروری و جامع و سراج بروژ بی نیاز کہ او باری تعالیٰ است و کلمہ بان و معنی عانہ کہ زہار باشد صاحب برہان و ریخا بمعنی ہند ہم اوست یعنی کسانی کہ تہی

یعنی جاجتمندان کہ بحجرات پاکش کے از حاجت مند ان - مذکر - (۲۰) مخلوقات
مخلوقات بی نیاز نیست ہر دو معنی درست بقول آصفیہ - عربی - اسم مؤنث مخلوق
است (اردو) (۱) حاجت مند کو کی جمع ۔

بانی کار - اصطلاح - بقول انسہ بخوالہ فرنگ فرنگ بکاف عربی (۱) بنا و حمار و مصنف
و مؤلف کتاب مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این بنا کنندہ کار و تخصیص این بدو معنی
بالا متعاضی سند استعمال کہ محققین فارسی زبان ازین اصطلاح ساکت اند ولیکن خلافت
قیاس نیست فک اضافت است شتاق سند استعمال باشیم (اردو) (۱) معمار -
بقول آصفیہ عربی - اسم مذکر عمارت بنانے والا (۲) مصنف - بقول آصفیہ عربی
اسم مذکر کتاب تصنیف کرنے والا - کتاب بنانے والا - مؤلف - اسم مذکر - تالیف
کرنے والا مختلف کتابوں کی امداد سے کتاب بنانے والا ۔

یاو - بقول ناصری بروزن ساو نام پیر شا پور بن کیوس بن قباد کہ ملازمت در گاہ خسرو
پرویزی نمود و شیرویه اوراد و بند کشیدہ خانہ اور ابغارت برد و در زمان نیر و گرد
خلاص شدہ بہ مازندران آمد و بہ عبادت مکرہ کوسان بعبادت مشغول شد و در اینجا
پادشاهی یافتہ و بعد از و سرخاب و مہروان و شروین و قارن و رستم شہر یاری
یافتند و ایشان را آل باوند خوانند (الخ) مؤلف عرض کند کہ باو بقول مؤید و
منتخب در عربی زبان بمعنی تکبر کردن و مازیدن است و بقول ساطع و سنکرت بمعنی
باد و جوششی معروف مراد فی چپک - عجیبی نیست کہ در وجہ التسمیہ موسوم کی ازین معانی

دخلی باشد و در فارسی زبان و ترکی بیچ معنی ندارد (اردو) باو۔ شاپور بن کیوس
بن قباد کے بیٹے کا نام۔ مذکر۔

باواش [قبول شمس لغت فارسی است۔ خیابزرگ را نامند کہ برای تخم دارند۔
مولف عرض کند کہ محققین فارسی زبان و ترکی و عربی ازین لغت ساکت فارسیان
خیابرا (بادرو) و (بادرنگ) نام نہادہ اند کہ بجای خودش گذشت و درین لغت
لفظ باو ہم بزبان سنکرت بمعنی باد است پس عجیبی نیست کہ این لغت سنکرت باشد
ولیکن صاحب ساطع کہ محقق سنکرت است ازین لغت ساکت۔ مجرد قول صاحب
شمس اعتبار را نشاید کہ کار بہ بی تحقیقی گیرد (اردو) وہ بڑا کھیرا جو تخم کے لئے رکھ
چھوڑین۔ دیکھو باد رنگ۔

باوتا شکن اصطلاح۔ قبول ضمیمہ برہان و بحر (۱) بمعنی بت شکن و (۲) اشارہ
بہ ابراہیم علیہ السلام مؤلف عرض کند کہ باوتا قبول معاصرین زروشت موقوف
لغت بت باشد بمعنی بت و بت مکتوب آن حیف است کہ محققین فارسی قدیم
این را ترک کردہ اند۔ بایں حال۔ اسم فاعل ترکیبی است و معنی اول لفظی و معنی دوم
کنایہ باشد کہ پیغمبر ابراہیم بت شکنی می کرد (اردو) (۱) بتوں کو توڑنے والا۔
بت شکن۔ (۲) ابراہیم علیہ السلام جن کا لقب خلیل اللہ تھا اور آپ کو بت شکن
بھی کہتے تھے۔ آذر بت تراش کے فرزند۔ مذکر۔

باوج رفتن مصدر اصطلاحی کنایہ از بلندی حاصل کردن است (طہوری)

(۷) برون نیامدہ از حقیض لپی طبع پڑ زبان بدون کلمہ آنکہ ہم می آید چنانکہ باتر اگر با وج روی و روشوی بلند آنجا پڑ (اردو) کاشی گوید (۷) تو و دوری ز غیر استغفر بلندی حاصل کرنا۔

با وجود اصطلاح۔ بقول اندکجوانہ فرنگ سادہ لوحی با ورم افتد پڑ (عرفی ۷) فرنگ بمعنی اگرچہ با و وصف (ظہوری ۷) منم آن مایہ فطرت کہ گراضاف بود پڑ با و وجود آنکہ صفها کرده راست پڑ آہ فرنگستان گفت باندیشہ فہیم پڑ (اردو) با و اشراف و زینت پڑ (اولہ ۷) با و وجود آنکہ با و وصف صاحب آصفیہ نے ترک فرمایا غارت تاخت بر بود و نبود پڑ مایہ داران اور اردو میں متعل ہے جیسے با و وجود راہمان کم صبری بسیار ہے پڑ مولف میرے روکنے کے وہ چلے گئے با و عرض کن کہ کلمہ با و ریخا بمعنی معیت است میرے اصرار کے انھوں نے پروانہ کی وجود بمعنی خودش و استعمال این در فارسی و کن میں بھی اس کا استعمال ہے۔

با و ر بقول سروری بمعنی قبول داشتہ و تصدیق کردہ قول کسی را (سحدی ۷) چنین گفت دیدم گرت با و راست پڑ کہ یک دانہ گندم بہا من در راست پڑ صاحب برہان گوید کہ بروزن خاور بمعنی قبول و تصدیق سخن باشد و بمعنی استوار و راست و استوار داشتن ہم نظر آمدہ و بقول رشیدی مخفف (بہ آور) است و آور بمعنی یقین گویند کہ با و کر و یعنی مقرون بہ یقین ساخت و تردد و تکرار کرد و بقول جامع قبول و تصدیق و راستی و استوار۔ صاحب مؤید بحوالہ زفا لگو یا

ہنرمندان برہان و بقول فدا فی قبول و یقین خان آرزو در سراج گوید کہ بمعنی تصدیق
 سخن و بذکر قول رشیدی فرماید کہ آن بر تقدیری باشد کہ او بمعنی یقین بہ ثبوت رسد
 و تحقیق آن بر آور گذشت (انہی کلامہ) و ہم او بر (آور) بجوالہ رشیدی گفتہ کہ
 بمعنی یقین و آوری بمعنی صاحب یقین (شمس فخری ۵) بندہ او بود فلک بی شک
 پد چاکر او بود جهان آور پد (روز بھان ۵) اگر سلیم حبیبہ عشقی بخور تریاق فقر پد مسلم
 گرد دت آور چو سلمان داشتن پد (رودگی ۵) کسی را کہ باشد بدل مہر حیدر
 پد شود سرخ رود در دو عالم بہ آور پد (ابوشکور ۵) کسی کو بخشہ بود آوری پد نذر
 بکس کینہ و داوری پد و فرماید کہ آور بمعنی یقین مشکوک است مگر آنکہ مثل جہانگیری
 و سروری باتباع شمس فخری بی نتیجہ و تحقیق آورده اند و اگر گوی کہ از بیت ابوشکور
 و روز بھان و رود کی معلوم می شود کہ آور بالیقین بمعنی یقین است گوئیم لائلم
 بلکہ آنچہ دریافت صاحب ذائقہ سخن فہمی می شود انیت کہ بمعنی ولا و محبت خاندان
 نبوی است پس این معنی دیگر باشد کہ ہیچ کلمی از صاحب فرسنگان بدان پی نہر و معنی
 یقین در بیت ابوشکور درست نمی شود مگر بہ تکلف کہ آور بمعنی (بہ آور) یعنی یقین
 گفتہ شود چنانکہ در بیت فخری است (الخ) مؤلف عرض کند کہ مابحث (آور)
 را بذیل (باور) بدین وجہ جادادہ ایم کہ (آور) ماخذ (باور) است و بحثی کہ درین
 کتاب بر (آور) بجای خودش گذشت اندر آن تحقیق خان آرزو ترک شد ازینست
 کہ تلافی مافات ہمد ریخامی کنیم از صراحت بالا مستحق شد کہ خان آرزو (باور) را

بمعنی تصدیق سخن تسلیم می کند ولیکن اصل این را که قبول رشیدی (به آور) است
 تسلیم نمی فرماید زیرا که (آور) را بمعنی یقین تسلیم نمی نماید مگر گوئیم که صاحبان سروری
 و شمس فخری از اهل زبانند و قول شان برای تحقیق معانی لغات فارسی زبان کافی
 است و محققین هند نیز ادعای صاحب جهانگیری و برهان هم تسلیم کرده اند پس خان آرزو
 را نمی رسد که در زبان مادری شان اینگونه سخن آفرینی کند چنانکه عادت اوست
 اصرار او برین است که در اشعار تنگ گره بالا لفظ آور بمعنی ولا و محبت است مگر
 که خان آرزو ذوق سخن ندارد در مصرع اول شمس فخری لفظ بی شک تأیید آن
 می کند که در مصرع دومش (آور) را بمعنی یقین گیریم شاعر گوید که فلک لاریب
 بنده آنست و جهان یقیناً چاکر اوست - نمیدانیم که خان آرزو درین شعر آور را
 بمعنی یقیناً چه تکلف می داند و چه اصراحت نمی کند که بچه بمعنی گیریم و در مصرع دوم
 کلام رود کی آور را بمعنی ولا و محبت گیرد و بی داند که در مصرع اول لفظ هر موجود
 است و تکرارش در مصرع دوم محل فصاحت و دور از بلاغت باشد پس بمعنی
 یقین درینجا بهترین معنی است - و ای بر ذوق زبانش و ذاق فارسی که در کلام او شکو
 (آوری) را بمعنی صاحب و لای خاندان نبوی گیرد معلوم می شود که بمعنی لفظی مصرع او
 غور نکرد یعنی پوشکوری فرماید که کسی را که به محشر یقین است یعنی جزا و سزای روز محشر را
 تسلیم می کند همچو کس با کسی کینه و داوری نخواهد کرد - پس اگر درین شعر (آوری) را بمعنی
 صاحب محبت خاندان نبوی گیریم بمعنی شعر خط می شود یعنی لفظ محشر متقاضی آن می شود

که محبت خاندان نبوی را متعلق کنیم با محشر یعنی کسی که در محشر با خاندان نبوی محبت دارد و به او
 او کینه و داور می بایستی نباشد سبحان الله چه خوش معنی پیدا کرده است پس نازک خیالان
 تصفیه آن کنند با جمله ما با صاحب رشیدی اتفاق داریم که ماخذ باور آور است تبرکب
 موصده که بمعنی نعیبت باشد یعنی با یقین و مراد از تصدیق قول است و بس بهار
 گوید که با لفظ افتادن و داشتن و کردن مستعمل می گوئیم که انحصار این هر سه
 مصدر در ملحقات باقی نماند که می آید (ار دو) باور یعول آصفیه فارسی استم
 مذکر یقین بهر وسای اعتبار اعتماو

باور آمدن استعمال صاحب آصفی فکر	باور افتادن استعمال صاحب آصفی
این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف	این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
که بمعنی یقین آمدن است (فوقی زیدی) عرض کند که بمعنی یقین آمدن است و مراد	که بمعنی یقین آمدن است (فوقی زیدی) عرض کند که بمعنی یقین آمدن است و مراد
شده عیبی گوئیم میزند و روان ولی پویم	شده عیبی گوئیم میزند و روان ولی پویم
نماید که بود هیچ بر خراعتما و (انوری) با وجود گذشت (ظهوری) باورم	نماید که بود هیچ بر خراعتما و (انوری) با وجود گذشت (ظهوری) باورم
گویش حال من از عشقت میسر پوزمنت	گویش حال من از عشقت میسر پوزمنت
باور نخواهد آمدن (ظهوری) ز ما بی مهر و بد مهر و جفا اندیش نیست پو	باور نخواهد آمدن (ظهوری) ز ما بی مهر و بد مهر و جفا اندیش نیست پو
از زبان لاف گفتن آیدم باور پو گوش	از زبان لاف گفتن آیدم باور پو گوش
از عهد پیغاره نشنیدن برون آید پو	از عهد پیغاره نشنیدن برون آید پو
(ار دو) باور آنا	باور نمی افتد (ار دو) دیگر باور آمدن

باور بودن استعمال - صاحب تصفی یعنی چاشنی گیر و سرکار طعام نوشته (انتها)
 ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف من ز له بردارش بهار به نقل قول سراج سیرکا
 کند که مرادف باور آمدن است و باور را پیشکار نوشته گوید که ظاهر معنی اول اندر
 شدن (کمال اصفهانی ۵) از منت با از همین معنی آخر اندر گرفته باشند مؤلف
 مباد این سخن بزرگه در این قول باور عرض کند که از صاحب لغات ترکی مستحق
 نیستیم (اردو) باور سونا دیکو باور شد که لغت ترکی زبان است و وضع لغت
باورچی اصطلاح - بقول منیمه برهان شاهد آن است که چی در فارسی زبان چیز
 در هندوستان مطبخی و آش پز را گویند نیست بلکه در ترکی معنی صاحب آمده که فاده
 و فرماید که باین معنی بجیم تازی هم آمده و این معنی فاعلی کند آنچه فارسیان این را معنی
 لغت خوارزم است صاحب لغات ترکی چاشنی گیر و پیشکار طعام گرفته اند مجاز باشد
 این را معنی پزنده لغت ترکی گوید و بقول که باور را معنی تصدیق و چی را معنی صاحب
 مؤید سجاوله رسا که علمی و فنی معنی چاشنی گیر گرفته باشند و صاحب تصدیق کنایه از چاشنی
 که بر سر طعام می باشد - خان آرزو در سفره شایان که قبل از آنکه ملک آغاز طعام
 سراج سجاوله ملحقات برهان ذکر معنی اول آن کند چاشنی گیر همه اغذیه را بمقدار قلیل می چید
 کرده گوید که معلوم نیست که لغت کجاست و تصدیق خوبی اطعمه کند تا بادشاه مطمئن می
 و فرماید که قوسی که زبان دان و فاضل و از نیکه غل و میویشی دروغیت (اردو)
 اهل صفایان است در ذیل لغات فارسی باورچی - بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر

<p>اعتبار دار - خانسان - کمانا پکانے والا پنج باورچی - باورچی - لقبول آصفیه - فارسی - اسم مذکر باورچی - اصطلاح - لقبول اندجواز پنج فرنگ - معنی مطبخ مؤلف عرض کند که قلب اضافت مرکب اضافی است (اردو) خانه باورچی کا قلب اضافت -</p>	<p>اعتبار دار - خانسان - کمانا پکانے والا پنج باورچی - باورچی - لقبول آصفیه - فارسی - اسم مذکر باورچی - اصطلاح - لقبول اندجواز پنج فرنگ - معنی مطبخ مؤلف عرض کند که قلب اضافت مرکب اضافی است (اردو) خانه باورچی کا قلب اضافت -</p>
<p>باورد - لقبول سروری بروزن ناورد مرادف ابیورد که گذشت و لقبول برهان بفتح و او و سکون را و دال بی نقطه نام بلده ایست در خراسان گویند که کی کاؤس زمینی باوردین کور در با قطع مقرر فرموده بود و این شهر را دران زمین بنا نمود و بنام خود کرد و لقبول جامع بلده در خراسان خان آرزو در سراج فرماید که مخفف ایاورد که (ابیورد) امالہ آنت نام شهری از خراسان بنا کرده باوردین کو و متاخرین غیر آن بیای معروف گویند مؤلف عرض کند که اشاره این بر ابیورد گذشت و ماخذ این هم مہدرا بخاند کور و آباورد مرید علیہ این است نہ این مخفف آن چنانکہ خان آرزو گفته (اردو) دیکھو ابیورد -</p>	<p>باورد - لقبول سروری بروزن ناورد مرادف ابیورد که گذشت و لقبول برهان بفتح و او و سکون را و دال بی نقطه نام بلده ایست در خراسان گویند که کی کاؤس زمینی باوردین کور در با قطع مقرر فرموده بود و این شهر را دران زمین بنا نمود و بنام خود کرد و لقبول جامع بلده در خراسان خان آرزو در سراج فرماید که مخفف ایاورد که (ابیورد) امالہ آنت نام شهری از خراسان بنا کرده باوردین کو و متاخرین غیر آن بیای معروف گویند مؤلف عرض کند که اشاره این بر ابیورد گذشت و ماخذ این هم مہدرا بخاند کور و آباورد مرید علیہ این است نہ این مخفف آن چنانکہ خان آرزو گفته (اردو) دیکھو ابیورد -</p>
<p>باورداشتن - استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ معنی اعتبار کردن و راست شمردن (ولہ ۵) (خسرو ۵) دلم بردی و خوشتر اینکہ گرسن بگویم بیدلم باورنداری ب (انوری ۵) (اردو) باور کرنا - سچ سمجھنا -</p>	<p>باورداشتن - استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ معنی اعتبار کردن و راست شمردن (ولہ ۵) (خسرو ۵) دلم بردی و خوشتر اینکہ گرسن بگویم بیدلم باورنداری ب (انوری ۵) (اردو) باور کرنا - سچ سمجھنا -</p>

پاور دی بقول برہان و ہفت و اند	باور ت پ (انوری س) گویم کہ کاراز
بر وزن پامودی (۱) منسوب بہ باوردو	غم عشقت بجان رسید پ گوی مرا حدیث
(۲) نوعی از آتش آردیم مؤلف عرض	تو باور نمی شود پ (اردو) دیکھو باور آمدن
کند کہ بایں نسبت در آخر باوردوزیادہ	باور کر رون استعمال - صاحب آصفی
کرده اند و آتش آرد کہ بدین اسم موسوم	ذکر این کردہ از معنی ساکت و بقول سنہا
مخصوص و منسوب باشد بشہر باورد کہ باور	بجو کہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار معنی
بطریق خاص می پذیرد و بقول خان آرزو	در یقین کردن (مخلص کاشی س) خامیہ جا
سراج منسوب بشہر یار صاحب شہر (ار)	صرف آن موی میان سری کند پ اینچنین
(۱) باورد کے رہنے والے - اہل باورد	قول ضعیفی را کہ باور می کند پ (ظہوری س)
منسوب بہ باورد (۲) باوردی - مؤنث -	ایدل در بیگانگی می زن کہ باور میکند پ جہو
ایک خاص قسم کی آتش کو کہتے ہیں جو شاہ	کردی آشنا آن آشنا نیز را پ (صائب
باورد کے نام سے منسوب ہے -	(س) ناگزرد و استخوانم تو تیا آن سنگدل
باور شدن استعمال - صاحب آصفی	و نیت ممکن در دنگین مرا باور کند پ -
ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض	(انوری س) نمی گویم کہ تقصیری ز رفتہ آ
کند کہ یقین شدن و یقین آمدن مراد	پ درین مدت کہ نتوان کرد باور پ (اردو)
باور آمدن (ظہوری س) چو من نیت	باور کرنا -
یک بندہ دیگر ت پ قسم می خورم تا شود	باور گشتن استعمال - صاحب آصفی ذکر

این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند عرض کند که صراحت ماخذ این بر با وجود
 که مرادف باورشیدن است (خبر و ه) گذشت (ار دو) دیکو با وجود -
 نگشتی ناله کس باورم اکنون که غم دیدیم باو قار اصطلاح بقول اندجوا له فرنگ
 ار کسی نالش کندیم باورم آید (ار دو) فرنگ بعضی باعترت و با تمکین مؤلف
 باور مونا - عرض کند که کلمه باورینجا معنی مفید هم است
 باوریدن | بقول اندجوا له فرنگ فرنگ که افادت معنی اسم فاعل کند یعنی لفظی
 بعضی اعتماد داشتن و باور نمودن - مؤلف این وقار دارنده و صاحب وقار -
 عرض کند که دیگر محققین مصادر فارسی ازین مخفی مباد که وقار لغت عرب است
 ساکت و لیکن باصول ما خلاف قیاس است بفتح اول معنی تمکین و گرانباری و کبر و او
 مصدر اصلی است که از اسم جامد فارسی خواندن نوعی از تفریس است (که ان فی الغیث)
 زبان که باور است بزیادت تحتانی و (ار دو) باوقار اردوین که سکتین
 علامت مصدر دین وضع کرده اند - امر بعضی غرت مند -
 حاضر و حاصل بالمصدر این هم باور باوقار گردیدن | استعمال یعنی لکین (۲۵۵)
 است و باور و مضایع (ار دو) و باعترت شدن است (صائب ه)
 باور کرنا - یقین کرنا - فلک زلنگرین باوقار می گردود زمین
 باوصف | بقول اندجوا له فرنگ ز سایه من بی قرار می گردود (ار دو)
 بفتح و او مرادف باوجود باشد مؤلف معزز مونا -

باول بقول سروری و برهان و جامع بفتح و او نام وضعی است که آنجا جامه های ششمین
 بغایت خوب بافند صاحب رشیدی گوید که مرادف بآبل است بضم سوم شهری قدیم
 در سواد عراق عرب نزدیک کوفه که پای تخت فرود و سائر جبار به بود و الحال خراب است
 و چون در کلام عرب فاعل بضم عین نیامده - کسور می خوانند و هم او گوید که صاحب فخر
 جهانگیری باول را غیر بآبل پنداشته و خطا کرده و سامانی گفته که باول لغتی است در
 بآبل یا معریش بآبل و صحیح اینست چه لفظ بآبل در کلام مجید واقع و لفظ عجمی بی تغییر
 در کلام فصیح خاصه قران واقع نشود و منسوب بدان را باولی گویند خان آرزو در سر
 تذکره قول رشیدی و سامانی فرماید که درین بچند وجود بحث است اول آنکه در اصطلاح
 شعر النبیج باولی مطلقاً نیست من ادعی فعلیه السند بلکه اگر نام بآبل بمیان می آید
 سحر و جادو گفته می شود و دوم آنکه در کلام مجید عجم بدون تعریب نیز آمده چنانکه لفظ آرزو
 و نیز تعریب وقتی حاجت افتد که حرفی که در زبان عرب نبود در آن لفظ بوده باشد و در صورت
 ضرورت است و الا ضرورت نیست پس گاهی تعریب کنند و گاهی نکنند چنانکه لفظ آرزو
 (الخ) صاحب ناصری بر ذکر قول رشیدی و جهانگیری و سامانی قانع بضم او بر لفظ بآبل
 که بموحده سوم بر معنی سوش گذشت صراحت کرده است که و را آنجا وقتی جامه های ششمین
 خوب می بافند و باول نیز همین معنی آمده مؤلف عرض کند که شهرت بآبل و باول
 برمانی بصنعت جامه های ابریشمی بقول صاحب ناصری متحقق خان آرزو که هیچ باولی
 را در کلام شعر نیافت ما از کلام خاقانی پیش می کنیم (ه) هر صلقه کز و تن ولی یافت

خوشیہ نیچ باولی یافت ہا ازہمین شعر صاحب سروری ہم استناد کردہ کہ خود او ہم از اہل زبانت مابعدیکہ تحقیق این لغت کردہ ایم باؤل بیل همان بآئل است کہ بیہ و سحر معروف و تبدیل موحده بہ و آ و موافق قیاس چنانکہ آب و آو و اگر خان آرزو یا جہانگیری باؤل را و رای بآئل پندار و ادعای اوست و من ادعی فعلیہ السند ما بر قول صاحب ناصری اٹکا کنیم کہ صاحب زبان است۔ و قول رشیدی را باور کنیم کہ خلاف ناصری نیست (ار دو) و دیکھو بآئل کے تیسرے معنی۔

<p>باولی بقول ضمیمہ برہان (۱) جانوری باؤل گذشت۔ صاحب غیاث ہم ذکر این کہ بعضی از پروبال وی کندہ در پیش باؤل کردہ (ار دو) (۱) دیکھو باولی (۲) باؤل و شاہین نوتیار کردہ سر دہندتا باسانی باولی کا سبدل۔ شہر بابل کار ہنہ والا یا اور ابگیر دو بر شکار چالاک شود بہار منسوب بہ بابل۔</p>	<p>باولی و بولی گوید کہ همان بابلی کہ گذشت (امین مستقی ۵) شاہین بخت خصم شکار ترانیافت ہا دست زمانہ ہر گز محتاج</p>
<p>باولی و بولی و بولی گوید کہ همان بابلی کہ گذشت (امین مستقی ۵) شاہین بخت خصم شکار ترانیافت ہا دست زمانہ ہر گز محتاج</p>	<p>باولی ہا مؤلف عرض کند کہ ما حقیقت باہلی ذکر این بہ ہمین معنی کردہ و حقیقت این ماخذ این بر باہلی ذکر کردہ ایم و (۲) بمعنی بر لفظ باہلی مذکور (ار دو) شکاری پند منسوب بہ بابل کہ نسبت بر لفظ باؤل ہا کے روبرو کسی پڑیا یا او پر پند کو بعض کردہ اند چنانکہ نیچ باولی و سندش بر لفظ پر نوچ کر اڑانا کہ شکاری جانور اسکو</p>

<p>جلد شکار کر سکے اور شکار کا عادی ہو۔ درون آن نهند صاحب برہان فرماید صاحب آصفیہ نے (باولی دنیا) پر فرمایا ہے کہ بروزن کا بین سبد کوچکی کہ زنان پنبہ یعنی بہتری دنیا بھڑکی دنیا شکاری کہ خواہند برسند دران نهند و لقبول پرند پر کسی دوسرے پرند کو چھوڑ کر تیز اور جامع سبد کوچکی کہ دران پنبہ گزارند۔ دلیر کرنا جبرت دینا۔ و لقبول رشیدی سبد کوچکی کہ ریمان دران</p>	<p>باوی القبول ناصری کہ بذیل لفظ باو نوشتہ نام طائفہ از الوار فارس است کہ درجا ولایت کوہ لیلونہ نشستہ اند و محل سکونت آنہا را باشت بروزن چاشت نامند و طائفہ عرض کند کہ وجہ تسمیہ جزین نباشد کہ بزیا یا یی نسبت در آخر (باو کہ گذشت) این طائفہ را منسوب بدان کردہ اند کہ از نسلش باشد و اللہ اعلم (اردو) باوی ایک قوم یا گروہ کا نام ہے جو فارس کے بھٹک سے ہیں۔ نوٹ۔</p>
<p>نہند خان آرزو در سراج فرماید کہ سبد کوچک کہ زنان پنبہ و ریمان دران نهند و فرماید کہ تخصیص رشیدی بر ریمان تنہا خطاست مؤلف عرض کند کہ تعریف خطاست مؤلف بہتر از ہمہ و تخصیص خان آرزو بانہا خطاست و ریمان را از باوین بیچ تعلق نیست بلکہ آن مخصوص است برای پنبہ و چون رشتہ تیار شود آنرا در باوین نمی گذارند و باوین مخصوص است برای پنبہ کہ پیش از رشتن دران گزارند و این مبدل باوین</p>	<p>باوین القبول جہانگیری باو اوکسورویا است یعنی منسوب بہ باف کہ معنی افزار معروف سبد کوچکی کہ پنبہ را کہ می رشتند جلا بہکان گذشت قابل شد بہ و او</p>

چنانکه فرنج و ورنج و معنی لفظی این منسوب	بر چرخ می ریند ورشته سازند (ار دو)
به افزار جلا بگان و کنایه از سب کو چیک که	و چیموئی سی توگری جس مین جلا ہے روئی
پنبه در ان گذارند و کم کم از و گرفته	یا روئی کی یونیان رکتے ہیں یونٹ۔

باه | بقول ضمیمه برهان شهوت را گویند که آب پشت و کمر است صاحب مؤید همس
هم این را بذیل لغات فارسی جاداده صاحب انند فرماید که لغت عرب است یعنی
جماع و نکاح و شهوت پشت و شهوت افرائی و صاحب منتخب که محقق لغات عرب
است بر جماع قانع مؤلف عرض کند که خبرین نیست که محققین بالالغت عرب را
بفارسی جاداده اند تا مح شان بش نیست و فارسیان استعمالش کرده اند (ار دو)
باه - بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - شهوت - مردی -

بابا | بقول ضمیمه برهان نوعی از طعام است که عربان باجه گویند و صاحبان مؤید
وانند و هفت این را بذیل لغات فارسی جاداده فرمایند که پاچه نیز گویند (به باجم
فارسی) و صاحب شمس هم این را لغت فارسی داند مؤلف عرض کند که اصل
این (پا آهار) است به بای فارسی یعنی خورشی که از پای سازند یا بمعنی حقیقی اوست
و آهار بمعنی خورش گذشت بای فارسی عبری بدل شد چنانکه تپ و تب و اسپ و آب
و الف محدود و سوم و رای مملکه بکثرت استعمال حذف شده با آ باقی ماند و طعامی
خاص را بدین اسم موسوم کردند که پاچه نام دارد و پاچه خورشی است که از پای
و کله گوشت می پزند که بجای خودش می آید (کذا فی الانند) و (باجه) به موحده و جمیع

عربی معرب پانچہ باشد و بس (اردو) ہناری بقول آصفیہ اسم مؤنث۔ ایک قسم کا شور بے دار سالن جو رات بھر بکتا ہے اور صبح کو خمیری روٹی کے ساتھ اکثر کھایا جاتا ہے مؤلف عرض کرتا ہے کہ دکن میں ہناری اُس سالن کا نام ہے جو سری اور پائیون کو رات بھر گلا کر پکاتے ہیں اور ناشتہ صبح میں روٹی کے ساتھ کھاتے ہیں۔ کون کا استعمال پانچہ کا ترجمہ ہے۔

<p>باہار اصطلاح۔ بقول سروری بچوالہ نسخہ میرزا بوزن ناہار پہلوی باشد کہ در قزوین رامندی گویند و بقول جہانگیری و برہان و جامع (۱) ظرف و آوند را مانند (۲) روش گویندگی باشد کہ آن را پہلوی و رامندی نیز خوانند صاحبان رشیدی و ناصری بذکر معنی دوم نسبت معنی اول فرماتے کہ ظرف با طعام باشد نہ ظرف مطلق چہ باہار مخفف باہار است مرکب از با یعنی مع و آہار یعنی خوراک و معنی ترکیبی آن با خوراک چنانکہ در لغت آہار گذشت۔ صاحب مؤید ربیع معنی اول قانع خان آرزو</p>	<p>در سراج گوید کہ از ذات کلمہ حیان متباد می شود کہ بمعنی ظرف خوراک و مرکب است از با و آہار و لیکن در فرہنگہا بمعنی مطلق ظرف نوشتہ و نسبت معنی دوم فرماید کہ نوعی از لغات کہ آنرا بفرس جامہ و رستمہ و الیوم و رقرؤین و صفایان را وندی و آریا خوانند (کذا فی القوسی) مؤلف عرض کند کہ محقق حقیقت جو یعنی خان آرزو و بر نقل اقوال اکتفا کرد و تحقیق خود را بر خلاف عادت گذشت ما عرض میکنیم کہ معنی اول مطلق است اما مخصوص ظرف طعام نہ ظرف با طعام چنانکہ خیال سطحی رشیدی است</p>
--	---

ماخذ این همانست که رشیدی ذکرش کرد لیکن پس معنی لفظی این مرکب - توالی دارنده	استعاش برای مطلق ظرف طعام است و گنایه از لهجه زبان پهلوی و راوندی
خواه خالی باشد یا پر از طعام آنانکه مطلق که به لفظ را کشیده گویند نه نوعی از نعمات که	ظرف نوشته اند مخصوص بظرف طعام خان آرزو ذکرش کرده و حقیقت است از و
نگرده اند پی بحقیقت وضع لغت نبوده که جامه و آرامه بجای خودش بدین معنی ذکر کرده اند	نسبت معنی دوم عرض می شود که در آن (اردو) (۱) ظرف غذا کھانے کا برتن - مذکر
هم کلمه بامفید معنی فاعلی است و هار (۲) زبان پهلوی و راوندی کالجه جو به لفظ	بقول برهان معنی توالی و پی در پی آمده کو کھینچکر کہتے ہیں - مذکر

بابست بقول برهان و هفت بروزن آفت سنگی باشد سفید بزرگ قریشناقصی
 و چون نظرم دم بران افتد بی اختیار بجنده در آیند و منبع آن دریاست و آنرا
 بعربی حجر الضحک خوانند صاحب جامع هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که بهت
 به قول محیط المحيط در عربی زبان سنگی را گویند که سفید و براق که بفارسی آنرا بابست
 گویند و نیز در عربی بحجر الضحک مشهور (الخ) بنجیال ما بابست مفرس است که فارسیان
 در لب و لجه خود (بهت) را به کشش بای موحده گویند و همین کشش آواز را با آزار نام
 است که بر معنی دوم لغت گذشته گذشت دیگر هیچ (اردو) حجر الضحک - مذکر
 ایک سفید اور چمکیلے پتھر کا نام ہے جسکو دیکھنے والا بے اختیار ہنستا ہے -

بابده اصطلاح - بقول اند بخواجه فرنگ فرنگ بفتح ها و وال ایچ لغت فارسی است

(۳) باہر دوزیر اور این ہر سہ کردہ	بمعنی راست و درست۔ دیگر محققین فارسی
(۲) ترجمہ بضمین است و (۱) گوید کہ	زبان ازین ساکت مؤلف عرض کند
(۳) ترجمہ کمترین	کہ ہدی لغت عربست بقول منتخب بافتح ترجمہ بفتحین و
بمعنی سیرت و سیرت نیکو داشتن عجیبی کہ دو حرف نخستین و دومین را مضموم	نہست کہ فارسیان تحتانی آخر را بہ ہای ہن و مفتوح و کسور بخوانند مؤلف عرض
بدل کرد و نہ چنانکہ بدرسی و بدرہ و کلمہ کند کہ کلمہ با درین ہر سہ مرکب بمعنی	بامعنی ہفتم اوست کہ افادت معنی است و بس (اردو) (۱) بضمین
فاعلی کند پس معنی لفظی این سیرت نیکو	کما یہ از راست و درست بامتی حال کے ساتھ (۲) بفتحین۔ ایک لفظ کے حرف
طالب سند استعمال باشیم کہ صاحبان اول و دوم کے فتح کے ساتھ (۳) بکثرت	انند و فرہنگ از اہل زبان۔ ایک لفظ کے حرف اول و دوم کے
نہودہ اند کہ مجرد قول شان قابل تسلیم	معاصرین عجم بر زبان نذرند (اردو) باہر کہ بند و کمر مقولہ۔ بقول مؤید بخوانہ
راست۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ سید	صاحب استعمال (۱) باہر دوزیر
درست۔ صحیح۔	صاحبان ہفت و اندہم ذکر این کردہ اند
(۱) باہر دوزیر	مؤلف عرض کند کہ کہ سبتن بمعنی مقابلہ
(۲) باہر دوزیر	کردن بجای خودش می آید۔ کم التفاتی

بہرہ محققین بالابیش نیست کہ این را بصورت مؤلف عرض کند کہ فارسیان چون ترقی مقولہ نوشتہ اند قاتل (اردو) دیکھو کہ کتب کسی را روز افزون بیند برای او استعمال بمعنی مقابلہ کرنا۔

پاہر کہ خواہی استعمال۔ صاحب اندام مصیبت بیند بخت او مثل (ب) زنند را مراد ف (بہر کہ خواہ) نوشتہ حوالہ بہار و ہر اصل (الف) آنت کہ باہر کہ طالع رست و بر (بہر کہ خواہ) از طاوحتی سدی آوردہ آید دولت از چپ و راست آید (اردو) کہ بمعنی (باہر کہ خواہی) محی آید مؤلف عرض صاحب محبوب الامثال نے (الف) کہ قاتل کند کہ ضرورت نہ داشت کہ (باہر کہ خواہی) لکھا ہے کہ: "خدا دیتا ہے تو چھپر بھاٹ کے را در لغت جادہیم کہ بمعنی لفظی و حقیقی است دیتا ہے" خدا دیتا ہے تو نہیں پوچھتا کو محاورہ و اصطلاحی خاص نیست (اردو) ہے: "دکن میں اس موقع پر کہتے ہیں" "تو جس کے ساتھ چاہے۔"

(الف) باہر کہ راست آید مثل۔ صاحب جاتی ہے: "صاحب محاورات ہند از چپ و راست آید" خربہ و امثال نے لکھا ہے: "جب آوے برسن کا چاول" (ب) باہر کہ مصیبت آید فارسی و محبوب پچھو اگنے نہ پڑ و اباو: "یعنی جب خدای تعالیٰ از چپ و راست آید" الامثال ذکر برساتا ہے تو پچھو اکی پڑ و انہ پڑ و اکی: "عام معنوں میں یہ بھی قریب قریب (الف) ذکر (ب) کردہ از معنی و محل استعمال سا کا ترجمہ ہے لیکن دکن کی کہاوت سب سے

که باصول مامصدر اصلی است که از اسم جا	با همان صاحب سروری بر جهان قضا
مفرس وضع شده واسم مصدر و حاصل	که مرادف فلان است که شخص مجهول باشد
بالمصدرش با یک است که گذشت (ارو)	و گوید که در فرنگ باضافه الف با همان
شکنجه مین کینچنا - بقول آصفیه - کولھومین	هم آورده (علی حسن باغزی ۷) چشم
پیدنا - غدا بخت دینا - آپ ہی نے	چرا کہ کند روی ساقی پڑ نہ گوشم بزد
(شکنجه کریم) پر فرمایا ہے دکھ دینا تکلیف دینا	حدیث نہانی پڑ نہ سرب سر و آرزو ہم
با ہم بقول ضمیمہ برہان (۱) بمعنی یکدگیر	نخواہم پانگویم فلانی تو یا باہمانی با صاحب
و بقول مؤید و ہفت کیجا و (۲) با غم و ہم	جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع ہم ذکر
مؤلف عرض کند کہ بمعنی اول مخفف	این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ کلمہ با
(با ہم گیری) یعنی با یکدگیر بالاتفاق و فیما بین	درینجا زائد است و بس (ارو) فلان
چنانکہ "من او با ہم تقسیم و میراث پدی	بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر شخص فرضی
را با ہم تقسیم کردیم" و بمعنی دوم لحاظ معنی	اسکا ڈھمکا - عمر - زید - بکر - خالد - ولید
لفظی آن ہم و غم دارندہ اگرچہ موافق قیاس	للو - جگدر - حامد محمود -
است ولیکن طالب سند استعمال باہم	با ہم باہم کشیدن مصدر اصطلاحی
(ارو) (۱) با ہم - بقول آصفیہ بل جگدر	بقول ضمیمہ برہان و بحر کنایہ از بند و بچیر
آپسمن - میل ملاپ سے - ایک دوسرے	کردن باشد مؤلف عرض کن کہ (آہم)
کے ساتھ - باتفاق فیما بین (۲) غمگین -	کشیدن) بہ ہمین معنی گذشت پس معنی با ہم

<p>خودش می آید و این هر دو مصداق مرکب ^{مشتا} بقول آصفیه - سر لژانا - متک بازی کرنا</p>	<p>قیاس نیست ولیکن سندی پیش کرده صاحب جهانگیری برای (شیر و شکر) است ^{بر} (الف) یا هم بازی بگیر ماحم بازی ^{مشتا}</p>
<p>این مصداق و این هر دو از همان اصطلاح ^{مشتا} (ب) یا همه کجکلاه یا ماحم ^{مشتا}</p>	<p>شیر و شکر مرکب شده است و بس - خزینه ذکر (الف و ب) کرده و صاحب (اردو) شیر و شکر نهونا - بقول آصفیه</p>
<p>کحل مل جاننا - (سوز) دختر زراستو ^{مشتا} معنی و عل استعمال ساکت مؤلف عرض</p>	<p>نذر سوگئی یا سوز مل شیر و شکر گوئی ^{مشتا} (الف) مقوله سوقیان عجم است چون</p>
<p>یا هم کله زون ^{مشتا} مصدر اصطلاحی بقول کسی را بنید حیلید بازی و فریب و دغا کینه</p>	<p>صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصر الدین ^{مشتا} استعمال (الف) کنند مقصود آنست که تو با هم</p>
<p>قاچار با یکدیگر مناطحه یعنی جنگ بر و کله ^{مشتا} حیلید بازی و فریب و دغا می کنی و با کیر ما</p>	<p>کردن مؤلف عرض کند که فارسیان ^{مشتا} هم یعنی بازی تو بمانی سزد الا کیر ما و ما را</p>
<p>مجرد (سر کله زون) هم گویند ^{مشتا} (کذا فی النسخ) بازی تو خبر داریم و فارسیان استعمال با</p>	<p>و کله بقول برهان معنی سر هم آمده مطلقاً ^{مشتا} برای متکبران می کنند یعنی به مخاطب متکبر</p>
<p>اعم از سر انسان و حیوان و فرق سر را ^{مشتا} می گویند که با همه تکبر می کنی و کلاه خود را</p>	<p>نیز گفته اند (الخ) پس معنی لفظی این هم ^{مشتا} کج می داری (چنانکه عادت متکبران است</p>
<p>موافق قیاس است (اردو) ^{مشتا} و لیکن عجب است که با ما هم مقصود آنست</p>	<p></p>

کہ درجہ مابتر ازتست و ترا حقیقہ میدانیم فارسی زبان ذکر این نکر و مؤلف عرض
 کجکلاهی تو برای دیگران باشد و پیش ما کند که خلاف قیاس نیست اما شاق سند
 بیج (اردو) (الف) دکن میں بازاری استعمال میباشیم و (۲) معاصرین عجم کسی را
 لوگ کہتے ہیں، ایک ہی مکاری اور چال بازی ہم گویند کہ داما گوشہ نشین است و چون
 ہمارے لوگ سے ہے (ب) کی نسبت دکن مروج ہوا و جمع شوند شریک حال شان
 کی کہاوت ہے خدا کی قدرت اتنا ہر ہم می شود و چون تنہا باشد باز با شغال
 ہم سے بھی اکثر نے لگے، یعنی غور کرنے لگے خودش انہماک دارد (اردو) باممہ و
 باممہ کہ صاحب اندکوالہ فرسنگ بے ہمہ - انھیں دو معنوں میں اردو میں لکھتے ہیں
 گوید کہ معنی با وجود کہ مؤلف عرض کند کہ باہو بقول سروری و جہانگیری بضمتہ ہا
 دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این (۱) چوب دستی کہ شتر بانان بدست گیرند
 نکر و معاصرین عجم ہر زبان نذرند طالب (حکیم سوزنی ۵) ہر کہ از پشت دلش با
 سند استعمال باشیم (اردو) باوجود کہ ولای تو فکند ہا زخم باہو خورد از حادثہ
 باوصفیکہ - جیسے باوجودیکہ آپ سچہ چرخ بلند ہا (استاد فرخی ۵) من چون
 ہو پھر ایسی بات کہتے ہو: چنان بدیدم جتم ز جای خواب ہا باہو
 باممہ ولی ممہ استعمال - صاحبان بدست کردہ با شتر شدم فراز ہا و بقول
 بجوالہ منظر العجائب گوید کہ (۱) از صفات برہان مطلق چوب دست بزرگی صاحب
 حق سبحانہ تعالی است - دیگر کسی از محققین رشیدی بذکر معنی بالا گوید کہ ازینجا است کہ

در جاماسب نامه تعمیر از حضرت موسیٰ بسنخ را و در ہند گاوان را مخفی مباد کہ بر ہم ہند
 شبان باہو وار کردہ بمعنی صاحب عصا چہ بر سر این چوب خار آہنی ہم نصب کنند
 عصا۔ باہوی درخت باشد مجازاً صاحبان و جادو دارد کہ با را بمعنی ہفت ہش گیریم کہ
 ناصری و جامع بر چوب دستی و عصا قلع۔ افادہ بمعنی فاعل کند و ہو بضم اول قول
 (ناصری ۵) باہو چو شبان وادی امین و بر ہان کلمہ الیت از برای آگاہیدن
 تشگفت کہ اژدہا کنی باہو خان آرزو و خبردار کردن مستعمل پس چوبی را باہونام
 و سرانج گوید کہ بمعنی چوب دستی بجز است کردند کہ اشارہ خبر داری بوسیلہ آن کنند
 و فرماید کہ تخصیص رشیدی بہ چوب دستی یعنی استعمال آن چوب اشارہ کند برای
 کہ شتر بانان بدست دارند بچیب است تیز روی و جادو دارد کہ باہو را مبتدل بازو
 کہ از خصوصیت مقام ناشی باشد مؤلف گیریم بمعنی چارمش کہ زای تہوز باہای متوز
 عرض کند کہ باہ و باہنہ بقول ساطع لغت بدل شود چنانکہ اشارہ این بر بازو کردہ ایم
 سنکرت است بمعنی بازو (الخ) پس (اردو) وہ مختصر سی لکڑی جکے ذریعہ سے
 فارسیان و اولنبت در آخرش زیادہ چار پایون کو جلد چلنے کا اشارہ کرتے ہیں
 کردند کہ بمعنی تنوب بہ بازو است و کنایہ اور اُون کے پیچھے مین چوتے ہیں موٹ
 گرفتند از چوبی کہ بوسیلہ آن چار پایان را (۳) باہو بقول سرودی وجہ بگیرد و پید
 می رانند و برای تیز روی بدان اشارہ و ناصری و جامع بمعنی بازو و صاحب بر ہان
 چنانکہ در عرب شتران را و در فارس خرن صراحت کند کہ از آرنج تا سر دوش باشد

مؤلف عرض کند کہ زای مہوش بہ ہای مہوش - ہا عقل و ہوش اردو میں بقاعدہ بدل شد چنانکہ برآز و براہ دیگر ہیچ فارسی مستقل ہے ۔	مؤلف عرض کند کہ زای مہوش بہ ہای مہوش - ہا عقل و ہوش اردو میں بقاعدہ بدل شد چنانکہ برآز و براہ دیگر ہیچ فارسی مستقل ہے ۔
(اردو) دیکھو بازو کے پہلے معنے ۔	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
(۳۴) ہامو - بقول ناصری بمعنی لعون تعالیٰ بایسٹون کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این کرد	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
مؤلف عرض کند کہ با اعتماد صاحب ناصری محیط بر بایسٹون بہ تحتانی چہارم نوشتہ کہ از اہل زبان است توانیم عرض کرو کہ	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
بآدریج بمعنی سیر و ہمش یعنی استعانت و ہو فرماید کہ بضم اول و سکون ثانی و وال ضمیر راجع لسوی خدا چنانکہ او تعالیٰ شانہ	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
(اردو) لعونہ تعالیٰ - اللہ کی مدد سے ۔	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
ہاموش و رشید اصطلاح - بقول صاحب	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
رہنما بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
عقلندہ و لائق - صاحب بول چال ہم مجبور	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
معاصرین عجم ذکر این کردہ مؤلف عرض	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
می کند کہ مجبور ہا ہوش ہم بمعنی ہوش و عقل	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
دارندہ درست باشد کہ کلمہ بآدریج بمعنی	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد
ہفتش - افادہ بمعنی فاعلی کند (اردو)	ہامون بقول شمس لغت فارسی و مراد

توفیق بالغ و حرافت است حتی کہ وہاں لکھا صاحب محیط نے ناگر موتہ پر لکھا ہے کہ
 بکشايد و اخراج دم نماید و ریح را پرانگندہ موتھا کی ایک قسم اور موتھا پر سعد کا حوالہ
 کند و محرق خون است خواص بسیار دارد۔ دیا ہے۔ صاحب فرنگ آصفیہ نے موتھا
 (الخ) صاحب برہان ذکر مشکک کردہ برگیاہ پر فرمایا ہے۔ اسم مذکر۔ ناگر موتھا۔ ایک
 خوشبو قانع و فرماید کہ اسم آن در عربی سعد قسم کی گھانس۔ جس میں سے خوشبو
 است مؤلف عرض کند کہ حیف است دار جرین نکلتی ہیں عربی میں اسکو
 کہ ماذکر (باسیون۔ بہ تختانی چہارم) اش سعد کہتے ہیں۔ صاحب ساطع نے بھی موتھا
 مکر ویم با آنکہ بر (باسیون۔ موصدہ چہارم) پر سعد کو فی لکھا ہے اور ناگر موتھا پر
 اشارہ آن کردہ ایم۔ ازینجاست کہ ثنائی مشکک زیر زمین۔
 مافات درینجامی کنیم باجملہ باہون را بدین باہم بقول صاحب اندکجا کہ فرنگ
 معنی غیر از صاحب شمس و دیگر کسی تنوشت فرنگ لغت فارسی است بمعنی (۱) دریا
 و فارسی این مشکک است کہ بجای خود شور و (۲) رود باری کہ پایاب نباشد
 می آید محققین فارسی زبان و مفردات و (۳) اسپ قوی و توانا صاحب کنز فراید
 طب باہون را ترک کردہ اند و تحقیق مشکک کہ لغت فارسی است و در ترکی زبان برا
 کہ لغت کدام زبان است (ارو) بحر ویم مستعمل مؤلف عرض کند کہ در عربی
 ناگر موتہ۔ بقول جامع الادویہ سعد کو فی زبان بہ بمعنی زیادہ شدن آمدہ پس
 ۔ مشکک زمین ایک جڑ ہے گول اور لابی باہم اسم فاعل اوست بمعنی زیادہ ہونہ

<p>عجمی نیست که فارسیان این را مفرس کرده برای دریای شورا استعمال کرده باشند که روز بروز زیاد شود از مجرای آب زمین (۳) جاندار گهوڑا از بردست گهوڑا بگذرد و جز روندش هم تعلق دارد باین معنی یعنی با هیچ دلاور سپهر قضا نیست مثل دوم مجازش که دریای بزرگ را هم همین صاحبان خرنیه و امثال فارسی و محبوب نام موسوم کردند و معنی سوم را هم مجاز گیریم ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض که اسپ قوی و توانا هم مثل موج دریا کند که فارسیان این مثل را در تعریف بر می خیزد و جدا دارد که اسم جامد فارسی مرگ استعمال کنند که چون قضا آید هیچ قدیم گیریم ولیکن محققین فارسی زبان این مانع روندش (ار و و) بقول صاحب ساکت و معاصرین عجم بر زبان ندارند محبوب امثال موت سالتا نوین همی نہیں چوڑ واللہ اعلم بحقیقه الحال (ار و و) (۱) وکن مین کتے مین موت کبھی نہیں ملتی</p>	<p>سمندر و کجواسمندر (۲) بڑی ندی جو همیشه پھر پھر مچا اور پیاپ نہا موت (۳) جاندار گهوڑا از بردست گهوڑا بگذرد با هیچ دلاور سپهر قضا نیست مثل صاحبان خرنیه و امثال فارسی و محبوب ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض فارسیان این مثل را در تعریف اسم جامد فارسی مرگ استعمال کنند که چون قضا آید هیچ محققین فارسی زبان این مانع روندش (ار و و) بقول صاحب بر زبان ندارند محبوب امثال موت سالتا نوین همی نہیں چوڑ (ار و و) (۱) وکن مین کتے مین موت کبھی نہیں ملتی</p>
<p>بای بقول سفرنگ بیای مؤتده بالف ویای تحتانی (۱) یعنی باشنده مؤلف عرض کند که معنی حقیقی این (۲) هست و وجود و قیام و کائنات و همین است اسم مصدر باییدن و بودن که بجای خودش می آید و استعمال فارسیان قدیم معنی باشند از همین است بجز (ار و و) (۱) رهنه والا قائم (۲) هست بقول آصفیه فارسی جس کا سنکرت است ہے اسم مؤنث ہستی بود قیام وجود کائنات</p>	<p>بای بقول سفرنگ بیای مؤتده بالف ویای تحتانی (۱) یعنی باشنده مؤلف عرض کند که معنی حقیقی این (۲) هست و وجود و قیام و کائنات و همین است اسم مصدر باییدن و بودن که بجای خودش می آید و استعمال فارسیان قدیم معنی باشند از همین است بجز (ار و و) (۱) رهنه والا قائم (۲) هست بقول آصفیه فارسی جس کا سنکرت است ہے اسم مؤنث ہستی بود قیام وجود کائنات</p>
<p>بایا بقول سروری معنی در بایست حساب جہانگیری فرماید کہ مرادف بایست و بایستہ</p>	<p>بایا بقول سروری معنی در بایست حساب جہانگیری فرماید کہ مرادف بایست و بایستہ</p>

بایتری بسی زخم ابر بر نبات با مؤلف	بمعنی ضروری و بقول برهان بمعنی در بایست
عرض کند که آنچه صاحب رشیدی بایست	و ضروری و آنچه در کار و محتاج الیه باشد
و بایستن را هم برین قیاس گوید انجمن	صاحب رشیدی گوید که بمعنی بایسته و ضروری
خبر نذر و از قیاس سطحی کار میگردد سامانی و رشیدی	و برین قیاس است بایست و بایستن
و خان آرزو که اینر مخفف بایان خیال کرده اند	و بجوای سامانی فرماید که مخفف بایان که
بجقیقت پی برده اند که بای بلغت زند و پارتی	اسم فاعل است از بایستن و بقول
باشند و هستی دارند و قائم آمده چنانکه بایست	جامع چیز ضروری و ضروری و بقول ناصر
و هم بای امر حاضر است از مصدر بایست	چیزی لازم و واجب و محتاج الیه و صاحب
می آید و بایا زیادت (الف) در آخرش	نوادری بایستن ذکر این کرده فرماید که می
افاده معنی فاعلی کند چنانکه از گویا و گویا	که بمعنی ضروری و ناگزیر و برین قیاس است
جو یا ذکر این قاعده فارسی بر الف	بایان و بایسته و بایست خان آرزو در
سراج گوید که بوزن آیا بمعنی بایسته و بایست	از جوی - جو یا ذکر این قاعده فارسی بر الف
که تعریفش بر (اسم حال) کرده ایم پس	سراج گوید که بوزن آیا بمعنی بایسته و بایست
و فرماید که بعضی گفته اند که مخفف بایان که	و فرماید که بعضی گفته اند که مخفف بایان که
اسم فاعل است از بایستن و دوریت	اسم فاعل است از بایستن و دوریت
سامانی و رشیدی و خان آرزو و سکندری	سامانی و رشیدی و خان آرزو و سکندری
خورده اند که این را مخفف بایان بخذف	که در بعضی جاها نون اسم فاعل را حذف
نمون گرفته اند اگر چه حذف نون آخر هم خلاف	نمایند چون پیران و پیرا (حکیم سوننی)
قیاس نیست چنانکه ایشان و ایشان و این و	از بهر تازه بودن و لهامی خاص و علم

آتی ولیکن بوجود قاعده خاص ضرورت اند **بایان** اصل است و **بایا** مخفّش و **بایان** که مخفّف گیریم پس معنی تحقیقی این باشد و اسم فاعل است از **بایستن** مؤلّف قائم و مجازاً بمعنی ضروری و محتاج الیه عرض کند که **بای** امر حاضر (**باییدن** که می آید) (**ار دو**) رهنه والا قائم ضروری و **بایان** اسم حالش بمعنی **باییده** و پیچ تعلق **بایا** هم بر آمدن مصدر اصطلاحی از **بایستن** ندارد و صاحب مواردین بقول اند بخواجه فرنگ فرنگ بانجست بدر حاصل بالمصدر **بایستن** شمار در تحقیق و روزگار خود جنگ کردن مؤلّف ما و مصدر است یکی **بایستن** و دیگری عرض کند که محققین صاحب زبان ازین است **باییدن** و بقول صاحب موارد (**بایستن**) و معاصرین عجم بر زبان ندارند و معنی تحقیقی چهار حاصل بالمصدرش (۱) **بایست** و این **بایست** مقصود نمی کند طالب استعجال (۲) **بایسته** و (۳) **بایا** و (۴) **بایان** و هر می باشیم (**ار دو**) بدقتی که ساه جنگ چهار بمعنی ضروری و ناگزیر پس وجهی نیست **بایان** صاحب نوادر ذکر این بذیل که سوم و چهارم را با وصف وجود مصدر مصدر **بایستن** کرده گوید که **بایا** بمعنی **باییدن** متعلق به **بایستن** کنیم تسامح محققین ضروری و ناگزیر است و برین قیاس ازین است که از مصدر **باییدن** بی خبر **بایان** و **بایسته** و **بایست** و می **بای** و **بایا** که بایش می آید (**ار دو**) ضروری و ناگزیر که نا **بای** بنون نفی بمعنی محال و ناممکن و **بایا** بقول صاحب غنیمه برهان بمعنی شاید و رشیدی و خان آرزو بذیل **بایا** گویند که باشد و صاحب مؤید بخواجه شرفنامه برهانش

و صاحب ہفت ہم ذکر این کرده و از طریزبان
 محققین بالاطاہر است کہ اسم جامد فارسی تحقیق الاصطلاحات بمعنی باختن (حکیم
 زبان دانستہ اند۔ بہ تحقیق مؤلف مضارع حاذق گیلانی ۵) ایلی زغشوہ ہای تودل
 باییدن است کہ می آید بمعنی ضروری باشد بای دادہ پشیرین ز جلوہ ہای تو خاطر نگارہ
 و ہست شود و (بود۔ بہ ضم موحده و فتح و) مؤلف عرض کند کہ بای بمعنی ہست وجود
 چنانکہ : باید کہ این کار کنی یا یعنی لازم است و قیام و کائنات بجایش گذشت پس بمعنی
 ترا کہ این کار کنی و از ہمین معنی حقیقی فارسی تحقیق این مصدر مرکب۔ وجود و قیام
 بجای بمعنی لائق و سزاوار پیدا کردہ اند چنانکہ راز دست دادن است و کنایہ از
 (باید و شاید) و شاید ہم مضارع شائین باختن (اردو) ہارنا۔
 و شایان اسم حال اوست و شایان باید متعلق نیکو از مثل۔ صاحبان
 اسم مصدرش بحث کامل این بجایش آید ہر دوکان کہ باشد خرنیہ و امثال
 (سعدی شیرازی ۵) دوستان منع کفندم فارسی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 کہ چرا دل متبادم و باید اول ز تو پرسید عرض کند کہ معاصرین عجم ہمین مثل را بخیتر
 چنین خوب چرائی؟ (اردو) چاہئے لازم تخفیف (متاع نیک ہر دوکان کہ باشد)
 ہے۔ صاحب آصفیہ نے (باید و شاید) بر زبان دارند و این بجائی زنند کہ مقصود
 پر فرمایا ہے کہ۔ فارسی۔ جیسا چاہئے جیسا از خوبی مال باشد کہ ہمیشہ مرکوز خاطر خرید
 لائق ہے۔ است و خریدار را ہیچ سروکار از دوکاندا

نہ نشہ کہ زید باشد یا کبر بعض خریداران فارسیان گویند بسیار آئر مسلمان باشند
 کہ پانہ خریداری مال از دکان خاص یا برہمن متاع نیک ہر دکان کہ باشد
 نظر بر خوبی مال اوست کہ شہرت گرفتہ (ارو) دکن میں (متاع نیک ہر
 فارسیان ہمین مثل را در غیر دکان و خرید دکان کہ باشد مستعمل ہے نیز کہتے ہیں
 ہم می زنند مثلاً مارا شخصی در کار است چیز اچھی ہو یا نہ سے ہو یا وان سے
 کہ مہندس کامل باشد ولیکن این قسم اسکا مطلب یہ ہے کہ جس دکان سے چا
 مہندس بدست نمی آید الا در یہ مہندان خرید کر و مگر مال اچھا رہے۔

یا سیم بہار و ذکر این کردہ از معنی ساکت و فرماید کہ طابہ نصیر آبادی در احوال میرزا
 ابوالحسن نوادہ میر ابوالمعانی نوشتہ کہ میر ابوالمعانی در خدمت شاہ الیاس
 قاضی کمال اعتبار داشت رقبی باو عنایت کردہ بود کہ ہر زمین با سیری کہ در ان
 ولایت باشد آبادان کند جہت خود پنچہ شصت و دو تومان از مال ابوسید
 مقرر بودہ نہ مؤلف عرض کند کہ لہذا العجب محقق حاطب اللیل مغہ تعریف این
 با گذشتہ نقص تحقیق خود را پر و انداشت نہید اند کہ لغت عربی زبان است
 و الا در تالیف خودش جانیہ او و خیال اینکه شاید لغت فارسیان است عبادت
 طابہ نصیر آبادی را نقل کرد و تصفیہ آن بذمہ ما نہا و حقیقت اینست کہ با ترہ زبان
 عرب زمین خراب و نامرور را گویند (کذا فی منہی العرب) فارسیان بخذف ہا
 آخر اسمش کردہ اند (ارو) بنجر بقول آصفیہ ہندی۔ اسم نوشتہ وہ

جود است. بولی جوتی نه گئی ہو۔ افتادہ۔ غیر ضرورہ۔ بلا تردد۔

بایست	بایست بقول ضروری کسب یا حی حلی معنی نیست کہ این حاصل بالمصدر راست معنی
(۱) حاجت و ضروری باشد (البالمثل)	ضرورت و لزوم و احتیاج و همین است
گفت من پاسخ تو باز دهم یا نه	معنی حقیقی این محققین بالاحقیقت پی برده اند
بایست تست ساز دهم یا صاحبان چنانچه	بایست تست ساز دهم یا صاحبان چنانچه
و جامع این را مرادف بایا گویند یعنی ضرور	مصدر بایستن (ار دو) (۱) ضرورت
و ضروری صاحب برهان فرماید کہ بمعنی	مؤنث. لزوم. نہ کر۔ احتیاج. مؤنث۔
در بایست و ضروری و محتاج الیہ بمعنی	(۲) ضرور ہوا۔ لازم ہوا۔ درکار ہوا۔
چنانکہ می باید و می شاید ہم معمول است و حسنا	بایستن بقول بحر کسب یا حی حلی ضرور
رشدی بذیل بایا فرماید کہ بمعنی بایستہ و	شدن و لازم گردیدن و درکار شدن
ضروری و برین قیاس است بایست	و محتاج الیہ شدن (کامل التصرف)
و بایستن و بقول ناصری مرادف بایا و بایستہ	و مضارع این (باید و مراحت فرید
معنی چیزی لائق و واجب و محتاج الیہ و	کند کہ صیغہ مضارع و حال این مصدر
بقول صاحب ہوار و حاصل بالمصدر	قبول میم شکمہ و یای خطاب و کلمات جمع
بایستن مؤلف عرض کند کہ بایستن مصدر	حاضر و غائب بلحذف دال ضمیر واحد
می آید یعنی ضرور شدن و لازم گردیدن	غائب نمی کند و صیغہ اسم فاعل و امر
و درکار شدن و محتاج الیہ شدن و شک	و نہی نیز نیامده و بقول ہوار و ضروری

و ناگزیر بودن و گوید که بایست و بایسته	بائس علامت مصدر تن زیاد کرده
و بایا و بایان بمعنی ضروری و ناگزیر محال	ساختند و بمعانی تنز کرده بالا استعنائش کردند
بالمصدرش صاحب نوادر و معنی مصدر می	مضارع این بنی آید و آنچه باید مضارع
همزمان موارد و گوید که بایا بمعنی ضروری	این خیال کرده اند سکنه ری خورده اند که
و ناگزیر و برین قیاس بایان و بایسته و	باید مضارع مصدر باییدن است و باییدن
بایست و می بای و فرماید که نا بای نبودن	مرادف بایستن یقینین فارسی زبان گفته اند
نفی بمعنی محال و ناممکن صاحب کسر که محقق	که اگر ماقبل آخر ضامی سین غیر منقوله و صرف
ترکی زبانست می فرماید که مصدر فارسی	پیشینش الف بود آن سین در مضارع
است و در ترکی بمعنی لزوم و اقماع محتمل	جائی بهای مفتوح بدل گرد و چنانکه خواهد از
و بقول فرنگ خدائی که از معاصرین عجم است	خواست و جائی بیای مفتوح چنانکه آید
لازم و ضرور و واجب بودن است	از آر است و بصورتی که حرف پیشینش
و بس مؤلف عرض کند که این مصدیر	غیر الف باشد در مضارع آن سین بیشتر
باصول ما جعلی که اسم مصدر این بائس	(بعد نقل فتحه بر حرف پیشین) حذف نموده
لغت عرب است که بقول محققین لغات	شود چنانکه باید از بایست و شاید از بایست
عرب بمعنی حاجت مند و سخت اسم	و تواند از تو آست و داند از دانست و
فاعل است از ماده بائس که بمعنی تعجب	زید از زریست و گردید از گریست (کذا)
و سختی و احتیاج و قوت آمده فارسیان بر	فی تحقیق القوانين) ما می گوئیم که یقینین بنی

از ماخذ مصادر و اسم مصدرش این بقولش غیر ماضی و مستقبل و اسم مفعول نیاید
 همه جگر کا و بیہادر تالیف قواعد کرده اند (اردو) ضرور ہونا۔ لازم ہونا۔ درکار ہونا
 مابین قاعدہ راور (بایستن) ضرور خیال **بایستن** بقول اندکچوانہ فرہنگ فرنگ
 نمی کنیم و نسبت دیگر اشک بجا می خودش بمعنی ضروری و واجب العمل و بقول فرہنگ
 بحث کنیم و بآیا و بآین و می بای و نا بای فذائی ہر چیز کہ در کار و بگوئہ ما محتاج باشد
 ہمہ متعلق است بمصدر بآیدن۔ بی خبری مؤلف عرض کند کہ خبرین نیست کہ یا می
 محققین بالا از وجود مصدر بآیدن اینہا لیاقت در آخر مصدر بایستن زیادہ کردہ اند
 را بحقیقت نبرد۔ خان آرزو و تجاہل عارفان کہ گذشت چنانکہ خوردنی و دیدنی و شنیدنی
 کند و باو تم تحقیق این مصدر را ترک (اردو) اردو میں لفظ قابل کے ساتھ
 می کند و بر بایامی فرماید کہ مختف بایان استعمال ہوتا ہے جیسے "قابل دید" ہے
 و اسم فاعل است از بایستن و امی برو دیکھنے کے قابل ہے "ہم نے کے قابل ہے"
 کہ در بایستن و بآیدن فرقی نکر دہنا اور بایستنی کا ترجمہ۔ ضرورت کے مطابق
 بحر کہ این را کامل التصریف گوید تاسامح لائق کار اور ضروری بھی ہو سکتا ہے۔
 اوست و بلحاظ تعریفش کہ در دیباچہ ضروری بقول آصفیہ واجبہ۔ لازمی۔
 کتابش گذشت سالم التصریف باشد و **بایستن** بقول سروری آنچہ محتاج الیہ و
 صراحت فرمیش کہ بالا گذشت حالا مطلوب باشد۔ (ابن یمن ۵) غرقہ بحر
 ہیچ ضرورت ندارد کہ در (سالم التصریف) غم شدم بفرست یک سفینہ کہ بہت

بایسته که صاحب جهانگیری و ناصری و کند؛ بایسته هستی و ناگزیر باش هر آنکه بود
 برهان این را مرادف بایا و بایسته نشود بود همیشه هست جاوید پای ناچار پای
 که بپایش گذشت (امیر خسرو) ساحل بیگان مان بی آغاز و انجام الخ) و فرماید
 عزیز تر شده از آب تشنه را خواهند نم که بایسته بمعنی واجب و هستی بمعنی وجود
 ز خواسته بایسته تر لبی و بقول جامع چیز پس معنی ترکیبی اش واجب الوجود شد و
 ضروری و ضروری مؤلف عرض کند که آن موجودی بود که خود وجود آنرا واجب
 بای معنوی بر آخر بایسته زیاده شده است و ضروری شمارد و این ترجمه پدری زلفا
 و بس - فارسیان استعمال این بمعنی لائق است و به نقل چارمین فقره (نامه شت
 هم کنند (ارو) ضروری مؤلف لائق ساسان نخست) کننده است بایسته هستی
 بایسته هستی اصطلاح بقول برهان شایسته هستی رای فرماید که یعنی واجب الوجود
 و بحر و جامع کنایه از واجب الوجود چنانکه صانع و خالق ممکن الوجود و بحر التفسیر ساسان
 شایسته هستی هم واجب الوجود را گویند پنجم می فرماید که (بایسته هستی) بمعنی واجب الوجود
 صاحب ناصری بخواجه دستگیر گوید که این را و شایسته هستی) بمعنی ممکن الوجود الخ) مؤلف
 ترجمه واجب الوجود دانستن غلط صریح که عرض کند که در بایستن و شایستن فرق
 شایسته هستی ممکن الوجود است و آن را واجب و امکان پیدا شد و در معنی بیان
 شایسته بودن نیز گویند (انتهی) صاحب نظر کرده محققین اول الذکر شبه نیست الا
 نقل بست و هستی فقره (نامه شت حی فرم) اینکه صاحب برهان در معنی شایسته هستی

غلط کرده و مابحث این بجایش کنیم و قل
 صاحب ناصری را نسبت اصطلاح زیر
 بحث غلط دانیم (اردو) واجب الوجود پس این مفسر باشد والله اعلم بحقیقه
 بقول آصفیه عربی جبکی ذات اپنی ہستی (اردو) بایک نام ایک شخص کر رہی
 یا وجود میں غیر کی محتاج نہ ہو جبکی ذات
 اسکے وجود کی مقتضی ہو جیسے خدای تعالیٰ کی
 بایک **ایک** بقول برہان کبر ثالث و سکون
 رابع و کاف نام مردی صاحبان چھکے
 و رشیدی و جامع و سراج و ناصری و سین
 اند و مؤید ذکر این کرده اند مؤلف فارسی زبان ازین ساکت مؤلف عرض
 عرض کند کہ حیف است کہ صفات این کند کہ لغت شریذ و پانڈاست و باش
 مرد بیچ معلوم نشد و اگر مقصود محققین مجرب کہ بمعنی قدیم گذشت فحقیق و ماخوذ از
 الہام حکم است این قسم لغات واحد ہمین لغت باشد و جادار د کہ این را
 نیست بائی حال ترک این بر بیان فرید علیہ (ہاے) گیریم کہ ہمین معنی گذشت
 تفوق داشت اتباع شان کرده ایم کہ یا ہاے را مخفف این (اردو) قیام
 این را گذشتیم خیال ما نیست کہ فارسی وجود نہ کر۔ دیکھو ہاے۔
 بر آخر لغت عربی بائس کہ بمعنی حاجت ہند **ایکان** بقول سروری کاف برور

<p>بادیان حافظ و خازن و فرماید که آذر بایکان) که اسم ناحیه است مشهور سنتری - پهرے دار -</p>	<p>فارسی - اسم نکر محافط چوکیدار پاسبان</p>
<p>مرکب است از آذر و بایکان یعنی</p>	<p>بایک چشم دیدن مصدر اصطلاحی</p>
<p>بیت النار و حافظ النار چه دران</p>	<p>بقول بحر مرادف از یک چشم دیدن مؤلف</p>
<p>ناحیه آتشکده بسیار بود و بایکان معرب</p>	<p>عرض کند که معنی حقیقی این همین قدر است</p>
<p>بایکان است کذا فی معجم البلدان</p>	<p>که مشاهده به یک چشم و چشم دیگر را نکرده</p>
<p>برهان و جامع این را به کاف فارسی و</p>	<p>ولیکن معنی اصطلاحی در انحال پیدا می شود</p>
<p>صاحب ناصری معنی هم زبان سروری</p>	<p>که این را رضاف کنیم بسوی دو کس یا همه</p>
<p>و صراحت کاف نکر دغان آرزو در سر</p>	<p>یعنی (بایک چشم دیدن دو کس را یا همه را)</p>
<p>هم بکاف فارسی ذکر این کرده ماخذ</p>	<p>اے بنظر مساوات دیدن دو کس را یا همه را</p>
<p>(آذر بایکان) گوید مؤلف عرض کند</p>	<p>(تاثیر) مرا از فطرت خورشید تابان</p>
<p>که با سبب معنی وجود و قیام و باشند بجا</p>	<p>این پسند آمد که بایک چشم می بیند بزرگ</p>
<p>خودش گذشت و گان بقول برهان با</p>	<p>و خرد دنیا را با فقره) ما همه موجودات</p>
<p>کاف فارسی یعنی لائق و سزاوار پس معنی</p>	<p>دنیا را بایک چشم می بینیم - (اردو)</p>
<p>لفظی این سزاوار قیام و وجود و کنایه از</p>	<p>و کمی و از یک چشم دیدن -</p>
<p>محافط و خازن پس به کاف فارسی است</p>	<p>با یکدیگر استعمال - بقول اندجوانه فرننگ</p>
<p>نه عربی (اردو) نگاهبان بقول آصفیه</p>	<p>بایکدیگر و با یکدیگر و بهم مؤلف</p>

عرض کند که معنی حقیقی است (ارو) **باگیر** بقول صاحب غنیمہ برهان موجب
 را گویند دیگر کسی از محققین فارسی زبان
باگیر گر سنجیدن مصدر اصطلاحی - ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که بانی
 بمعنی مساوی قرار دادن است (مهوری) بمعنی قیام و وجود بجایش گذشت و اگر
 (۵) مهر و کین را در ازل باگیر سنجیده بقول برهان بمعنی کننده و سازنده که
 پاکین تو چند است مهر من بآنقدر است فاده معنی فاعلی کند وقتی که با کلمه دیگر
 (ارو) باجم تون - دونون کو هم وزن ترکیب شود (الخ) پس باگیر اسم فاعل
 گرنا - مساوی گرنا - ایک درجه میں قرار دینا ترکیبی است بمعنی وجود و قیام دارنده
باپگان همان باپکان است که کاف و کنایه از موجب و سبب و باعث و وجه
 عربی گذشت و ماخذ این همه را بخاند کور (ارو) موجب بقول آصفیه عربی
 (ارو) و دیکھو باپکان - اسم مذکر سبب - باعث - وجه -

پانیدن اصطلاح - بقول اندوشت بفتح تحتانی و سکون نون و دال ابجد بالف
 کشیده و نون زده لغت فارسی است که میانخی را گویند مخفی مباد که میانخی بمعنی قاصد
 است و پانیدن بقول صاحب کثره بای فارسی لغت فارسی که در ترکیب معنی
 و زمین مستعمل و بقول برهان میانخی کننده مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی
 است مرکب از پان و دان - بین لغت عربست بمعنی در میان فارسیان نریاد
 الف بعد موحدہ مفرسش گرد و بقا عدہ اسم فاعل ترکیبی مرکب گرد و بقا

و آن که امر حاضر و انسنت است پس معنی لفظی این در میان داننده و مراد از این
فیما بین داننده و کنایه از قاصد و پائیدان که به بای فارسی می آید مبدل است
که موحده به بای فارسی بدل شود چنانکه تب و تب (ارو) و دیکھواسک۔

باین ریش و فش مثل صاحبان دارد و علمائے بر سر و علمائے رافش در پس
خریبۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این گذارد مردمان اوراد و بادی النظر صاحب
کرده از معنی و محل استعمال ساکت۔ علم و نیک بخت دانند با سجد بالاین ریش
مؤلف عرض کند که این مثلی نیست (وفش) و بجا و رۃ فارسیان معنی (با این
بلکه معنی حقیقی است فارسیان چون کسی بزرگی) باشد و بس (ارو) دکن
را که بصورت نیک بختی می نماید مرکب مین بخت مین "با این ریش و فش" به افعال
فعل ذمی بنید بختی او گویند که "بجان" اس کا مقصد یہ ہے کہ با وجودے کہ
باین ریش و فش این کار می کنی "و این چہرے سے بزرگی کے آثار نمایان ہیں
مقولہ عجم است یعنی با وجودیکہ بصورت ایسے افعال کرتے ہو۔

آثار بزرگی داری و بلیت خلاف آن یا یونیسیتی اصطلاح بقول ضمیمہ
مخفی مباد کہ موحده اول معنی (با وجود) برہان ضروری العدم و لقبول اند
است و فش لقبول برہان آنچه از سر جوالہ فرسنگ فرنگ فانی نیستی پیر
دستار بمقدار یک وجب بطریق علاقہ مؤلف عرض کند کہ اصل این بایا
گذارد۔ حاصل اینست کہ کسی کہ ریش نیستی بود بایا معنی ضروری گذشت

و نیستی بمعنی خودش که مقابل هستی باشد که اسم مصدر این بای لغت فارسی پس (با نیستی) بمعنی حقیقی ضروری العلم است و بجای خودش گذشت و بمعنی و نیستی پذیر درست باشد الف چارم بل لفظی این بلحاظ معنی اسم مصدر (۲) است شده و آنچه که تاغ و توغ (ار دو) شدن و بودن است و آنچه محققین بال فانی بقول آصفیه عربی - فنا مونه والا این را مرادف بایستن گرفته اند مجاز باشد نیت و نابود مونه والا (ذوق ۵) و محتاج نداشتن محضی مباد که بای ام حاضر کیا جانین هم زمانه کو حادث ہے یا قیوم و نابای نپی و باید مضارع این صا با کچھ بلا سے اپنی کہ مین فانیون مین هم نوادر می بابے و نابا سے را بذیل بایستن بقول اندکجوالہ فرنگ ننگ مصدر بایستن آورده بی خبری بروزن سایدن (۱) بمعنی بایستن - اوست از ماخذ (سید حسن اشرفی ۵) صاحبان بحر و موار و نوادر که محققین ای خوشایند تر از زیبائی چشم بدو مصادر فارسی زبانه ازین مصدر چنین می بائی (ار دو) (۱) دیکھو ساکت و ما این را مصدر اصلی دیکھ بایستن (۲) دیکھو بودن -

موحد و با موحد

ببا بقول جهانگیر با قول مفتوح (۱) در خانه گویند و لقبول برهان و نامری و جاج (۲) آشی را هم که از بن نرند - خان آرزو در سراج بذکر قول برهان گوید که بمعنی دوم ظاهر مرکب است از با و بن و لون بن را بنا بر تخفیف حذف کردند

(الخ) مؤلف عرض کند کہ ماخذ معنی دوم را درست بیان کرد کہ موافق قیاس است و با معنی آتش بجایش گذشت و ماخذ معنی اول را برای ما گذاشت مخفی مباد کہ در خانہ و سر را در عربی باب گویند و بیا مفسر است بہ قلب بعض چنانکہ اسطرخ و اسطرخ و افرار و افرار و باتون و باتون (اردو) (۱) در وازہ گھر کا مذکر (۲) آتش بن یعنی وہ آتش جو تھوہ کے سفوف سے بنائی جاتی ہے۔ یونٹ۔

بیاد برداردن | مصدر اصطلاحی بر بیا لفظ چاق اگر بقاف باشد ترکی خواهد بود و ضائع کردن است و کلمہ بر زائد باشد کہ قاف در فارسی نیست و اگر بدل بود (انوری ۵) بخاک در کندش ہم زمانہ موافق لہجہ عراقیان متاخر شکل است چون قارون و بیاد و در دہش ہم زمانہ نیز کہ در قوافی قاف واقع گشتہ و آن چون قارن و (اردو) بر باد کرنا۔ چوبی باشد سر کچ ہیئت مخصوص (شغالی بقول آصفیہ۔ تباہ کرنا ضائع کرنا۔ نیست ۵) قوای ماسکات کو تہی نمود ترا بے و نابود کرنا۔

بیاد چاق گرفتن | مصدر اصطلاحی عرض کند کہ بلحاظ تعمیم بیان کردہ آتش بیاد خان آرزو در چراغ ہدایت گوید کہ بزیر است کہ (بیاد چیز ی گرفتن) را قائم تعمیم ضرب چاق گرفتن است و فرماید کہ این کہ از استعمال آن چہ حرکت ہو اید اشد لفظ مخصوص چاق نیست بلکہ (بیاد و شام) و مصدر خاص در تعمیمش داخل باشد گرفتن) و (بیاد کرہ گرفتن) نیز آمدہ و مخفی مباد کہ چاق بقول خان آرزو در سر

بجواله برهان گزانهین شش پرده و درین آه ماد و جهان را بباد داد و از بس ادب
 زمان چوب دستی سرگرمه دار را گویند - نقاب بران رو گذاشتیم و (صائب)
 و صاحب لغات ترکی گوید که عصای کلزله (۵) می دهد از پرشانی خرمین گل را با
 سرانام است (انتهی) بای حال باد و بس که گل را خاریش عنایلیان کرده و
 درینجا یعنی صدمه و آسیب است که معنی (انوری ۵) دادم و جهان بباد
 پانزدهم گزشت (ارو) صدمه چاق عشقش و ما را بدو حبه بزگیر و (ارو)
 پنچانما - بر باد کرنا - و بکیر باد بر دادن -

بیاد و ادون | مصدر اصطلاحی بقول بیاد و شنام گرفتن | مصدر اصطلاحی
 ضمیمه برهان و بحر و اندک نایه از نیست - بقول بحر صدمه و شنام رسانیدن و
 و نابود کردن مؤلف عرض کند که مراد عرض کند که خان آرزو در چرخ بدیل
 از بر باد و ضائع کردن است (ظهوری) (بیاد چاق گرفتن) ذکر این کرده و
 (۵) در و ام دیده گوش گرد کرده لفظ با و درینجا هم معنی پانزدهم است
 عقل و هوش و طاقت باد و ادو حسن یعنی صدمه (ارو) گالیون سے چوٹ
 نکلست و (وله ۵) آبر و دطلب کرنا - گالیان دینا -

بیاد و ادو | مصدر اصطلاحی بقول بیاد و رفتن | مصدر اصطلاحی بقول
 (وله ۵) دل را نفسی نکرده طوفان و بحر و اندک نابود شدن مؤلف عرض
 ماموس غمش باد و ایم و (وله ۵) طوفان کند که لازم بیاد و ادون است (ظهوری)

<p>(۵) شکیب و صبر و دل و دین بباد رفت کہ تعریف ہر کی ازین اصطلاحات اخذ کنند ہمہ پہچانگر و ہواش منور تا چہ کند (صائب) بجایش گذشت و نفس را درین مصدر (۵) بباد رفت سرخچہ تا دہن و اگر دہ (اصطلاحی بمعنی دشنام گرفتن محل غورست کہ خندہ ز تہ دل بدعا زده است (ارو) و خیال ماکنایہ از شور و غوغا توان گرفت بر باد ہونا بقول آصفیہ تباہ ہونا۔ اجڑنا۔ ازین ادعای مادر معنی شعر نقصانی پیدا نہی شود و این مرادف (بہ باد دشنام گرفتن) بباد کردن مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>بجووانند مرادف بباد دادن (ارو) از مبتدای شور و غوغا کردن محققین بانام و نشان غور نکرده اند۔ قتال (ارو) بباد و نفس گرفتن مصدر اصطلاحی و یکھو بباد دشنام گرفتن اور ہمارے معنون بقول وارستہ و بحر و آند مرادف بباد دشنام گرفتن یعنی صدمہ دشنام رسانیدن۔ دہوم چانا۔ (شفیع اثر ۵) گرفته است بباد و نفس بسیار آوردن استعمال یعنی شمر کردن</p>
<p>خلایق را فقیر شہر حق صاب تا بر ارد است بمعنی تحقیقی۔ (النوری ۵) فتح باب پوست پہ و فرماید کہ باد بدین معنی مخصوص گفت بسیار آورد و قلب دی ماہ شلخ نفس و دشنام نہی باد گرز و باد تیر و بسد را (ارو) بار و ر کرنا بار و ر کرنا باد سیلی وغیرہ ہم آمدہ مؤلف عرض کند بسیار آوردن مصدر اصطلاحی</p>	<p>دشنام گرفتن یعنی صدمہ دشنام رسانیدن۔ دہوم چانا۔ (شفیع اثر ۵) گرفته است بباد و نفس بسیار آوردن استعمال یعنی شمر کردن خلایق را فقیر شہر حق صاب تا بر ارد است بمعنی تحقیقی۔ (النوری ۵) فتح باب پوست پہ و فرماید کہ باد بدین معنی مخصوص گفت بسیار آورد و قلب دی ماہ شلخ نفس و دشنام نہی باد گرز و باد تیر و بسد را (ارو) بار و ر کرنا بار و ر کرنا باد سیلی وغیرہ ہم آمدہ مؤلف عرض کند بسیار آوردن مصدر اصطلاحی</p>

<p>بہمان است کہ بر (آوردن بازار) گذشت بیا ز سچہ در آمدن مصدر اصطلاحی (صائب ۵) عیب صاحب نہن ان چند بقول بحر لموعب کردن است مؤلف بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل عرض کند کہ موافق قیاس است و کنایہ باشد کف پر خار آری پو (ارو) دیکھو شتاق سند استعمال باشیم (ارو) کھیل آوردن بازار - کو دین مشغول ہونا۔</p>	<p>بہمان است کہ بر (آوردن بازار) گذشت بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل مصدر اصطلاحی (صائب ۵) عیب صاحب نہن ان چند بقول بحر لموعب کردن است مؤلف بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل عرض کند کہ موافق قیاس است و کنایہ باشد کف پر خار آری پو (ارو) دیکھو شتاق سند استعمال باشیم (ارو) کھیل آوردن بازار - کو دین مشغول ہونا۔</p>
<p>بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل مصدر اصطلاحی (صائب ۵) عیب صاحب نہن ان چند بقول بحر لموعب کردن است مؤلف بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل عرض کند کہ موافق قیاس است و کنایہ باشد کف پر خار آری پو (ارو) دیکھو شتاق سند استعمال باشیم (ارو) کھیل آوردن بازار - کو دین مشغول ہونا۔</p>	<p>بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل مصدر اصطلاحی (صائب ۵) عیب صاحب نہن ان چند بقول بحر لموعب کردن است مؤلف بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل عرض کند کہ موافق قیاس است و کنایہ باشد کف پر خار آری پو (ارو) دیکھو شتاق سند استعمال باشیم (ارو) کھیل آوردن بازار - کو دین مشغول ہونا۔</p>
<p>بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل مصدر اصطلاحی (صائب ۵) عیب صاحب نہن ان چند بقول بحر لموعب کردن است مؤلف بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل عرض کند کہ موافق قیاس است و کنایہ باشد کف پر خار آری پو (ارو) دیکھو شتاق سند استعمال باشیم (ارو) کھیل آوردن بازار - کو دین مشغول ہونا۔</p>	<p>بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل مصدر اصطلاحی (صائب ۵) عیب صاحب نہن ان چند بقول بحر لموعب کردن است مؤلف بیا ز آری پو چند از ان گلبن پر گل عرض کند کہ موافق قیاس است و کنایہ باشد کف پر خار آری پو (ارو) دیکھو شتاق سند استعمال باشیم (ارو) کھیل آوردن بازار - کو دین مشغول ہونا۔</p>

برودہ ایم با سایہ بر بالای خودی انگند دیوار دیگر می باشد و خصوصاً برای کسی می شود	ما مؤلف عرض کند که بلند کردن است که باغهای بهانی کسی کاری کند می گویند که
و بس (اردو) معراج کوپنچا نابند کرنا خطای اوثیت که بیال دیگر می پرواز می کنند	و بس (اردو) معراج کوپنچا نابند کرنا خطای اوثیت که بیال دیگر می پرواز می کنند
بیال دیگر پرواز می کند مثل (بیال) (اردو) دکن مین کہتے ہیں ہم خوب	بیال دیگر پرواز می کند مثل (بیال) (اردو) دکن مین کہتے ہیں ہم خوب
دیگر می پرواز کردن) کنایہ باشد از کاری جانتے ہیں انکی اڑان اپنے پروون پنہن	دیگر می پرواز کردن) کنایہ باشد از کاری جانتے ہیں انکی اڑان اپنے پروون پنہن
بزور و حمایت کسی کردن که می آید و بهار ہے یعنی در پرده کوئی اور شخص اسکو	بزور و حمایت کسی کردن که می آید و بهار ہے یعنی در پرده کوئی اور شخص اسکو
همین مصدر را در ردیف بای فارسی پرواز مد ویر ہا ہے اور یہ کام کر رہا ہے نیز	همین مصدر را در ردیف بای فارسی پرواز مد ویر ہا ہے اور یہ کام کر رہا ہے نیز
بیال دیگر می کردن) نوشته و سندی که از کہتے ہیں کہ کسی اور کے برتے پر کو دتا ہے	بیال دیگر می کردن) نوشته و سندی که از کہتے ہیں کہ کسی اور کے برتے پر کو دتا ہے
میرزا طاهر وحید و رانجا آورده برے یعنی اور کے سہارے پر یہ کام کرتا ہے۔	میرزا طاهر وحید و رانجا آورده برے یعنی اور کے سہارے پر یہ کام کرتا ہے۔
(پرواز بہ بال دیگر باشند) است صاحب الف) بیال دیگر می پرواز کردن	(پرواز بہ بال دیگر باشند) است صاحب الف) بیال دیگر می پرواز کردن
خرنہ و امثال فارسی ذکر این کرده اند (ب) بیال دیگر می پرواز کردن	خرنہ و امثال فارسی ذکر این کرده اند (ب) بیال دیگر می پرواز کردن
و صاحب محبوب الامثال تحتانی بر لفظ دیگر (ج) بیال کسی پرواز کردن	و صاحب محبوب الامثال تحتانی بر لفظ دیگر (ج) بیال کسی پرواز کردن
می افزاید مؤلف عرض کند کہ این مثل (د) بیال کسی پرواز کردن	می افزاید مؤلف عرض کند کہ این مثل (د) بیال کسی پرواز کردن
است ما خود شوق از مصدر بالا و بر زبان (ه) بیال کسی چولان کردن	است ما خود شوق از مصدر بالا و بر زبان (ه) بیال کسی چولان کردن
معاصرین یا می حتی بعد لفظ دیگر می باشد۔ (و) بیال کسی رقص کردن	معاصرین یا می حتی بعد لفظ دیگر می باشد۔ (و) بیال کسی رقص کردن
فاریان استعمال این بحق کسی کنند کہ کار و حمایت و مدد کسی کاری کردن۔ خان	فاریان استعمال این بحق کسی کنند کہ کار و حمایت و مدد کسی کاری کردن۔ خان
تقوت بازوی خود کنند و کارش بامداد آرزو و چراغ نسبت الف) بذر معنی با	تقوت بازوی خود کنند و کارش بامداد آرزو و چراغ نسبت الف) بذر معنی با

<p>گوید کہ جولان ورقص کردن نیز صاحب کو دنا۔ کسی کے ہاتھ پر کٹ پتلی بن کر ناچنا (ج۔ د۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجا بیتی کی مدد سے کام کرنا۔</p>	<p>انند کر (ب) بدون ہای وحدت و ذکر یعنی خود وجود و معطل رہنا اور دوسرے (ج۔ د۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجا بیتی کی مدد سے کام کرنا۔</p>
<p>بزرگی فروختن صاحب بجا بگیری بزرگ بیالین سر نہاون (مصدر اصطلاحی) (ب) گوید کہ کنایہ از کار بجا بیتی پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن (ج۔ د۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجا بگیری بزرگ بیالین سر نہاون (مصدر اصطلاحی) (ب) گوید کہ کنایہ از کار بجا بیتی پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن</p>	<p>برون و صاحب سروری (در طعنت) (ب) بر بنی خیز و شور شراب بخت من (ج۔ د۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجا بگیری بزرگ بیالین سر نہاون (مصدر اصطلاحی) (ب) گوید کہ کنایہ از کار بجا بیتی پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن</p>
<p>بجا بیتی کسی کا پیش برون صاحب بیالین فرار آمدن (مصدر اصطلاحی) (ب) گوید کہ کنایہ از کار بجا بیتی پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن (ج۔ د۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجا بگیری بزرگ بیالین سر نہاون (مصدر اصطلاحی) (ب) گوید کہ کنایہ از کار بجا بیتی پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن</p>	<p>برہان ہر بیان سروری مؤلف عرض قریب بتر آمدن و پرشش احوال و عبادت (ج۔ د۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجا بگیری بزرگ بیالین سر نہاون (مصدر اصطلاحی) (ب) گوید کہ کنایہ از کار بجا بیتی پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن</p>
<p>کنند کہ طرزیان سروری و بیان بہتر از کردن (انوری) (ب) بصد لطیفہ بیالین (ج۔ د۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجا بگیری بزرگ بیالین سر نہاون (مصدر اصطلاحی) (ب) گوید کہ کنایہ از کار بجا بیتی پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن</p>	<p>و دیگر تحقیق است و این کنایہ باشد از جو من فرار آمدن و مراد چو در کف خواب و غمار (ج۔ د۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجا بگیری بزرگ بیالین سر نہاون (مصدر اصطلاحی) (ب) گوید کہ کنایہ از کار بجا بیتی پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن</p>

صدایند کنم چرخ را بیا م بر آیم (ارو)	حد اعتدال را نگاه نذر دجی او این مثل
کوٹھے پر برآمد ہونا۔	می زنند (ارو) وکن مین کہتے ہیں
بیا م بلند دست بر آئش صاحبان	بڑی لگا کر آسمان پر نہیں جاسکتے جو
آسمان نتوان سنا	شخص اپنے حوصلہ اور حد سے بڑھ کر بلند
فارسی ذکر این کردہ از معنی محل استعمال	پروازی کرنا چاہتا ہو کہ لے کہتے ہیں
ساکت مؤلف عرض کند کہ معاصرین	واہ جناب آپ تو مڑی لگا کر آسمان پر
عجم بر زبان دارند و بجای لفظ رسانید	جانا چاہتے ہو چھت پر سے مارے پکڑنا
لفظ رساند استعمال کنند استعمال این	چاہتے ہو نیز کہتے ہیں یہ تو جنون اور
بجای (اندازہ نگہ دار) می شود یعنی بلند	خطبے کیا تاثر پر چڑھ کر آسمان پر جاؤ گے
پروازی حدی دارند بناید کہ پا از حد	کیا اچک کر آسمان پر سوار ہو گے
اعتدال بیرون نہیں کسی کہ در بلند رو	اچک کر تارے نہیں توڑ سکتے

ببتک بقول جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع و ناصری با اول مکتوب بٹانی
 زود و تابی فوقانی مفتوح پارہ از خوشہ انگور و شراب بود کہ چند دانہ مانند خوشہ
 کوچک یکجا جمع آمدہ باشد و آنرا بزبان قزوینی آترغ گویند خان آرزو در سراج
 بر ذکر قول رشیدی و برہان قانع صاحب برہان ہمین لغت را بہ ہمین معنی بجای
 فارسی اول و دوم ہم آورده صاحب اند صراحت کند کہ لغت فارسی است
 مؤلف عرض کند کہ اسم جامد گیریم یا مرکب از توتہ و کاف تصغیر توتہ بقول رب

نامند و خان آرزو در سراج ہم ذکر این کرده مؤلف عرض کند کہ ما این را مبتدا
و بر دانیم کہ می آید و او بدل شد بہ موحدہ چنانکہ آو آب و و بر لغت عرب است
بقول منتخب البحتین یعنی ششم شتر و ششم ناک شدن و صاحب غیاث بحوالہ صراح گوید کہ
و بر بالفتح جانور است شبیہ بکر بہ و صاحب اندنہم گوید کہ بالفتح لغت عربی است اہم
جانور کی مانا بکر بہ مگر خود ترازان و آنرا بفارسی ونگ گویند و در ترکی ستور و صاحب
برہان برونگ فرماید کہ لغت البحتین یہاں جانور کہ بھربی و بر گویندش (الخ) پس متحقق شد
کہ بتر بدین معنی مفرس است و خود خان آرزو و بر را بدین معنی لغت عرب تسلیم کرد
اما بہ بیان ما خد بتر خیال خود را بسوی و بر نبرده (ارو) بتر ونگ فارسی مین
ایک صحرائی جانور کا نام ہے جو بلی سے مشابہ ہوتا ہے جو دو دم نہیں ہوتی اس کے پوست
سے پوستیں بناتے ہیں۔

(۲) بتر۔ باقول و ثانی مفتوح بقول جہانگیری و برہان و رشیدی و ناصری و جامع
نانی باشد کہ در میان روغن بریان کنند صاحب مؤید این را بالفتح گوید مؤلف عرض
کند کہ بت بہ تشدید موحدہ دوم بقول اند لغت عرب است بمعنی روش و کودک
و فر بہ جادار و کہ فارسیان بہ تحفیف و ہوا می نسبت در آخرش زیادہ کردہ باشند
چنانکہ انگشت و انگشتیں معنی لفظی این منسوب بکودک فر بہ و کنایہ از مانی معروف
کہ بہ نسبت دیگر ناہا بسبب روغن و خمیر بالیدہ می باشد۔ یکی از معاصرین عجم
با ما گفت کہ وجہ تسمیہ این خرن نیست کہ فارسیان در میان گردہ بتر و از اطرافش

بانگشت خود نقش کشی کنند کہ ہیئت مجعوش آراشا بہ می کند بصورت شیر بر و شکل نان
ہمچون صورت بیری نماید ما گوئیم کہ اگر ہمچنین است مجاز معنی سوم باشد و بصورت
اول مفرس (اردو) ببر فارسی میں ایک خمیر دار روٹی کا نام ہے جو کبھی میں تلے
میں جیہے دکن کا پھلکہ اور اس پر نقش و نگار ایسا ہوتا ہے کہ اس روٹی کا گردہ ببر
کی صورت کے مشابہ ہوتا ہے۔ مؤنث۔

(۳۳) ببر بقول جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع و مؤید با اول مفتوح و ثانی زو
نام درندہ ایت معروف صاحب ناصری این را ہم بفتح اول و دوم آوردہ کہ
کہ درندہ ایت قوی پیکل از امثال شیر و فرماید کہ رسم کی را از انہا کشتہ و برا
خود جائہ خنگ دوختہ و آن را (ببر بیان) گویند و در شام نامہ بسیار مذکور و قبول
منتخب بالفتح ببر لغت عرب است بمعنی درندہ معروف از قسم شیر و بوجہ جمع آن
اما صاحب سوار السبیل گوید کہ ببر لکون دوم مقرب است از (ببر فارسی بفتح)
کہ شیر نر باشد و محققین لغات عرب ہمہ انش معاصرین عجم بر زبان دارند و صاحب
رسماء بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این کردہ گوید کہ شیری کہ موی دارد
مؤلف عرض کند کہ بعد تحقیق ما لغت فارسی است و در ہندوستان ببر بہ نسبت
کہ طرف ہر دو گوش و اطراف سرش موی بلند باشد (اردو) ببر بقول آصفیہ عربی
اسم مذکر۔ ایک قسم کا بڑا شیر جو افریقہ کے جنوب میں پایا جاتا ہے۔ بفتح ہر دو با غلط ہے
(۳۴) ببر بقول جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع و مؤید با اول مفتوح و ثانی زو

جلیه جامه بود از پوست درنده که رستم آنرا هنگام خنک پوشیدی و صاحبان جهانگیری
 و برهان بقول بعض گویند که پوست کوان دیو بوده و آنرا بر بیان نیز نامیده اند -
 (فردوسی ۵) چو من ببر پوشتم بر وزن بر دیا سر جرخ و مه اندر آرم بگرد و کاخان
 در سراج نسبت معنی سوم و چهارم گوید که آنچه معلوم می شود هر دو یکی است و جامه مذکور
 از پوست درنده مذکور بود و به تحریک و سکون و دم هر دو درست است چنانکه گرسنه
 و گرسنه و ترش و ترش و فرماید که جامه رستم را (بر بیان) و بر تنانیز گویند مؤلف
 عرض کند که محقق آخر اندک که معنی سوم و چهارم را یکی می داند تسامح اوست اگر جامه
 رستم از پوست ببر باشد و بجز آن جامه را بر نام کرده باشند از ریضورت بیچگاه
 نتوانیم گفت که هر دو یکی است - قتال (اردو) ببر فارسیون نے اُس پوستین
 کو کہا ہے جو رستم نے اپنے لئے پوست ببر سے بنایا تھا - مذکر -

(۵) ببر - بقول برهان و مؤید کبیر اول موش را گویند و لعلی فاره خوانند مؤلف
 عرض کند که حیف است که سندا استعمال پیش نه شد محققین زبان دان و معاصرین عجم
 ازین ساکت اگر سندا استعمال پیش شود توانیم عرض کرد که اسم جامه فارسی زبان
 باشد دیگر بیچ (اردو) چو با - بقول آصفیه - اسم مذکر - موسا - موش - فار -

(۶) ببر بر وزن مکر بقول بهار نام دیوی که کوان نیز گویندش و او را رستم در
 حدود شام شته از پوست او زره ساخته و آن زره از عرق و حرق امین بود
 و تیغ و تیر در و کار نمی کرد مؤلف عرض کند که دیگر محققین فارسی زبان ازین

ساکت اگر سند استعمال پیش شود تو انیم خیال کرد که لقب باشد نظر بر شجاعت و تنوع
 این دیو که استعاره آن را بر نام نهاده باشد مجاز معنی سوم (ارو) ایک دیو کا
 لقب بر ہے جس کا نام اکوان تھا جو رستم کے ہاتھ حرد و د شام میں مارا گیا۔ مذکر
 (۷) بیر بروزن کمر بقول بہار بحوالہ متاخرین یعنی پہلوان مؤلف عرض کند کہ
 محققین زبان دان و معاصرین عجم ازین ساکت خلاف قیاس نیست کہ بیر الاستغ
 بمعنی پہلوان گیریم (ارو) پہلوان بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ سخت
 بدن کا آدمی۔ توانا۔ قوی جثہ۔ دلاور۔ دلیر۔ بہادر۔

بیر الہ بقول برہان بضم اول بروزن برغالبہ ملقب شد و پازند و اولیست
 کہ آنرا شجرہ رستم گویند و آن زراوند طویلست باروغن بر بدن مانند شیش
 را بکشت صاحب محیط فرماید کہ اسم زراوند طویل و بر زراوند طویل فرماید کہ مضمی
 گویند کہ نبات این را با فریقہ شجرہ رستم و بعضی اندلس شجرہ مصدر و سمقار
 و سمقران و بیونانی ارسطو کوخس و قسططیس نامند بجہی است کہ طعم آن
 تلخ باندک زہومت و آن را عطاران در تربیت روغن ہا استعمال می کنند و
 بہترین آن سطر زعفرانی است و آن گرم در سوم و خشک در دوم۔ در نبات
 لحم قروح و اصلاح قروح خبیثہ موافق تر و منافع بسیار دارد الخ مؤلف عرض
 کند کہ بیر الہ۔ بکسر موحده اول و سکون ثانی و تشدید لام و تائی مدورہ بقول
 محیط محیط لغت افریقی است زراوند طویل را گویند فارسیان بہ تخفیف لام و

تبدیل نامی مدورہ بہ ہای ہوز و تصرف در اعراب استعمال این کردہ اند پس منفر
 باشد (ار دو) زراوند دراز و طویل بقول جامع الادویہ ایک درخت کی چوبچ
 جگر و طحال کو مضر۔ رطوبت کو جذب کرتی ہے اور ورمون اور ریاح کو تحلیل
 سدون کو کھولتی ہے (الخ)

ببر بیان اصطلاح۔ صاحب سروی می پوشید خان آرزو در سراج بذیل بیر
 گوید کہ (۱) جامہ بود از پوست ہلنگ گوید کہ جامہ رستم را ببر و ببر بیان ہر دو
 یا ببر کہ رستم پوشیدی و بعضی گویند کہ گویند مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی سوم
 پوست اکوان دیو بود و بقول بعض از است کہ این ملبوس جنگی را بنام جانوری
 بہشت آوردہ بودند صاحبان ہما گئی موسوم کردند کہ از پوست آن ساختہ شد
 و رشیدی فرماید کہ معنی بیر است کہ گذر و وجہ تسمیہ ہما بنام کور مکتب اضافی است
 (فردوسی ۵) یکی درع پوشم ز ببر بیان و ببر کہ بہمین معنی گذشت مخفف این (ار دو)
 کہ کز آب و ز آتش نیابد زیان و نہ تیرو ببر بیان۔ رستم کے اُس لباس کا نام ہے
 نہ نیزہ گذار آیدش نہ از ہیچ زخمی ہنگام جو ایک شیر یا دیو یا کسی جانور کے پوست
 آیدش نہ ز خفتان و جوشن فزون و نہ گدازد سے بنایا گیا تھا۔ مذکر۔

ہمی نام ببر بیان خواندش صاحب (۲) ببر بیان بقول برہان جانور است و شمن
 برہان آوردہ کہ بکسر رائے قرشت ہما شیر و شیر شرزہ ہمانست اور رستم اندر
 جلیہ جامہ کہ رستم روز ہای جنگ کوہ ہای شام گشت و پوست آن را جلیہ

جامه ساخت خاصیتش آنست که در آتش و لهجه مقامی تحتانی اول را هم حذف کرد
نه سوزد و در آب غرق نه شود و هیچ حربه بر آن و شیرزه بر وزن هرزه بر زبان ماند و
کار نکند و گویند وقتی در زمان نوشیر و ان همین لغت بمعنی خشمگین و برهنه دندان
آن جانور به هم رسیده بود و نه اسوار را کشن و زورمند هم آمده و اطلاق این بغیر از
او فرستادند و آن جانور در میان آن عجا شیره و پلنگ بر سب و دیگر می گفتند و همین را فایان
افتاد و همه را مجروح ساخت و کشت و خورد و بیان گویند صاحب هفت بحواله قنیه گویند
صاحب مؤید گویند که نام جانور است که ما و آن که بیان بفتح اول درنده است دشمن
وی در کوه قاف است و گذر وی در کوه شیر پس بر بیان بمعنی شیرزه باشد که و را
البرزاق و در ستم او را در کوه شام کشت شیر و دشمن شیر است و لفظ ببر درین
مؤلف عرض کند که ببر جانور است معروف مرکب بمعنی نوع باشد و این مرکب است
از اقسام شیر که ذکرش بر معنی سوسن کشت که ترکیب عام با خاص مقصود را ظاهر
و شیرزه بقول برهان بحواله مؤید درنده است که چنانکه روز یکشنبه و شهر حیدر آباد
غالب تر از شیر درنده و معاصرین عجم گویند بای حال بر بیان درنده است از
که اصلش شیر زای بود بمعنی زاینده شیر اقسام شیر و قوی از شیر و دشمن شیر و مجبور
و پدر شیر و از معنی لغوی تفوق و ترجیحش شیر بر و مجبور بیان هم به همین معنی است
ظاهر می شود که بکثرت استعمال تحتانی آخوه (اردو) و کبوتر که شیر می خور
حذف الف به های متوزیل شد و ب (م) بر بیان بقول برهان دیباچه نش

رومی را نیز گفته اند که هر ساعت بزرگی نثار
وارسته و بجز گوید که دیبای معلّم است ساخت (الخ) مؤلف عرض کند که
که در این روم یافتند که آن بابوان مختلفه بنیال مانام نباشد بلکه لقب او یعنی نظر بر
در نظر هاجلوه کند (طالب آملی ۵) نیز خوشنوازی و شجاعت اکوان آنرا بر بیان
ولی زالم انیک اینک پرتن حله داغ گفتند مجاز معنی دوم (ار ۱۰) بر بیان
بر بیان هم پرتن (زکی ندیم ۵) نیز از انک فارسیون نے اُس دیو کو کہا ہے جس کا نام
بر بیان پوش مرا پرتن و دختر رستم اکوان تھا دیکھو اکوان -
دستان ابراست و صاحب مؤید هم ذکر (۵) بر بیان - وارسته گوید که شعری ستاؤ
این کرده مؤلف عرض کند که محققین معنی پہلوان آرنوار کلام محسن تاثیر سند
صاحب زبان کسی ذکر این معنی نکرد و از گیر (۵) خبر یک سخن از طوطی نطقه تراود
هر دو اسناد بالا معنی اول پیدا است اگر ابلق ز دورنگی نیز بر بیان هم مؤلف
سندی دیگر برای استعمال این معنی بدست عرض کند که درین شعر بر بیان مرکب اضافی
آید تو انیم عرض کرد که مجاز معنی اول است باشد که بیان خود را با بر تشبیه داده است
نظر بقوش و صفاتش (ار ۱۰) بر بیان و بر معنی همان شیر است که بجایش گذشت
فارسیون نے دیبای رومی کو کہا ہے - نیز بنیال ماطفی نادر که درین شعر (بر بیان)
(۴) بر بیان - بقول وارسته و بجز نام دیو را معنی پہلوان گیریم و بهتر از ان است
که آن را اکوان نیز گویند و او را رستم در بیان خود را نظر بر روز بیان تشبیه هم

بایبر (اردو) پہلو ان - بقول آصفیہ - بیکشید، ہم جلوہ اندیشال کس و پر نیان
فارسی - اسم مذکر - سخت بدن کا آدمی کس پر خفی مباد کہ از ہر دہنا و آخر الذکر صمد
درست اندام - سخت و توانا - قوی جثہ - اصطلاحی

(الف) بیکشیدن	مصدر اصطلاحی (د) بیکشیدن	معنی لباس
(ب) بیکشیدن	ساجان مؤید (ه) بیکشیدن	پوشیدن پیدا
(ج) بیکشیدن	وانند و جفت (و) ہر اوف بیکشیدن	باشد (ظہوری ۵)

ذکر (بیکشیدن) کردہ گویند کہ ای آغوش یکا گئی کشودیم، خود را و ترا بیکشیم
محکم در کنار گرفت - مؤلف گوید کہ (اردو) الف و ب وج وہ آغوش
متعلق است بمصدر (الف) کہ بمعنی در مین لینا - بقول آصفیہ کمال عنایت و محبت
کنار گرفتن است و (ب و ج) مرادش سے بغل مین لینا - نہایت شوق سے بغل گیر
(ظہوری ۵) چو این گفت بیکشیدن ہونا - گلے لگانا - (د) لباس پہننا -

گفتم، کہ جان جان و قرار دلی و نور بصیرت بیکشیدن مصدر اصطلاحی
(ظہوری ۵) دعوی اتحاد ظہوری غلط - بقول بحر بمعنی سست بستن مؤلف عرض
نیت، بر خویش و انکم بغل اور بیکشتم، گند کہ مقابل تنگ بستن باشد و این کنایہ
(ولہ ۵) نزدیک شد کہ جوشن غیرت بیکشتم کہ از معنی حقیقی پیدا می شود صاحب
کشم، بر روی غیر تیغ دعای سحر کشتم، مؤید ذکر (بیکشیدن) گندنا بستہ (کردہ گوید
(ولہ ۵) تشریف زیب عشق ظہوری کہ ای سست بستہ (الخ) و این نامی مطلق

(۴۹۷۹) (۴۹۸۰)

(۴۹۸۱) (۴۹۸۲)

<p>همین مصدر راست و بقول صاحب شمس (بر برگ گندنا مانده) بمعنی ست مانده و بجا مانده بخمال با خطای اوست که بعوض لبتن مصدر ماندن را استعمال کرده است یا تصرف کاتبش مخفی مباد که گندنا نوعی از سبزه خوردنی است مثل سیر (گندانی الغیاث) ما ذکرش بر آخر لطیف کرده ایم پس چیزی بر بعوض رسن از برگ نازکی لبتن گویا لبتن است که مقصود اصلی لبتن ازان حاصل نمی شود و همین است و بکنایه از دو سیلاباندهنا - براس نام باندهنا - دکن مین پهلپهلما باندهنا بکنند مین -</p>	<p>عرض کند که ما ذکر معنی اول بر استرنگ کرده ایم و سپهر را بنجا نوشته ایم که آن را بتازی و سیر و ج به تختانی اول و حامی خطی خوانند و سیر و ج الصنم هم و صاحب منتخب گوید که به تختانی اول و موحده دوم مردم گیاه و بحواله قاموس فرماید که بتقدیم موحده بر تختانی هم به همین معنی آید پس بخمال ما تساجح محققین بالا باشد که این را لغت فارسی قرار دادند اگر تصدیق استعمال این در فارسی بهر دو موحده شود و تا نیمه عرض کرد که تختانی اول بدل شد به موحده چنانکه بالیوس و بالیوس و حامی خطی را بغلطی کتابت جیم عربی کردند و این تبدیل خلاف قیاس است اندرین صورت این را مفسر گیریم نسبت معنی دوم هیچ معلوم نشد که مقصودش چیست و صاحب مؤید ازین ساکت بغلطی صاحب ضمیمه برهان</p>
---	--

(۱۱۱۱)

می نماید یا کاتبش (اردو) (۱) دیکھو	بہ بستر قیادون استعمال۔ دراز کشیدن
استرنگ (۲) پھوڑنا۔	بر بستر (ظہوری ۵) بالین قبول نیت
بیس آمدن	مصدر اصطلاحی بقول رنگہای باغ خلدہ از خار کوی عشق لیتر
بجہ معنی ترک دادن و بس کردن مؤلف	فادہ ایمہ (اردو) بچھونے پر لٹنا۔
عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فاسی زبان	(الف) بیسوون (الف) بقول بحر کبیر
ذکر این نکرد و سنا استعمال ہم پیش نشد۔	(ب) بیسوودہ اول و سکون ثانی و
معاصرین عجم بر زبان نذازند شاق سنا و او معروف (۱) دست زد و (۲) دست	باشیم (اردو) بس کرنا۔ صاحب تصفیہ مالیدن و (۳) لامسہ کردن و مس نمودن
نے اس کو ترک کیا ہے اور (بس کرو) پر و (۴) سوراخ کردن (کامل التصریف)	فرمایا ہے کہ (محاوہ) ختم کرو۔ جانے دو و مضایع این بسیار۔ و فرمایا کہ باید دست
ٹھیر و جب رہو۔ موقوف کرو۔ صبر کرو۔ کہ در اول مصدری کہ حرف بابی مکیور	قانع ہو۔
یہ بستر افگندن	مصدر اصطلاحی۔ از حذف آنها صورت و معنی آن مصدر
کنایہ باشد از بیمار و رنجور کردن (ظہوری)	باقی ماند و صلی باشد و الا اصلی و جوہر
(۵) تاسیہ از رشک خود بہ بستر افگنم	کلمہ بود و (ب) بقول برہان و جامع بر
چشم دارم پریشی از رنگس بیمار او۔	وزن بیہودہ معنی (۱) دست زدہ و (۲)
(اردو) بیمار بنانا۔	دست مالیدہ و سودہ و (۳) لمس کردہ

(۱۱۱۱)

و مس نموده و (۷) سوراخ کرده صاحب	اصلت که از سا و منع شد تفصیلش سجا
ناصری بر معنی دوم و سوم قانع مؤلف	خودش آید و بسودن مخفف بر سودن بچند
عرض کند که بسودن ببای و صلی مصدري	راے مهمله دوم فارسیان بای زائد در او
بهین معنی می آید و جزین نیست که موحده	زیاده کرد و میسودن شد و آنچه پسودن
زائد در او لش زیاده کرده اند و همین	بای فارسی اول و پسودن به بای فارسی
مصدر بای فارسی دوم هم می آید پسودن	دوم می آید و بدل این است که موحده
به بای فارسی اول هم مخفی مباد که سا	ببای فارسی بدل شود چنانکه تب و تب
بقول برهان معنی سائیدن و سودن	پس معنی سوم این بلحاظ اسم مصدر تحقیقی
طرز بیانش در معنی درست نیست و	است و معنی اول و دوم و چهارم مجاز
مقصودش جزین نباشد که معنی لمس	آن مخفی مباد که مضارع این بقاعده فارسی
است و مس که اسم مصدر سائیدن	میسود باشد به کسر موحده اول و سکون دوم
و سودن باشد و خان آرزو هم بر سا	و ضم سین مهمله و فتح واو - آنچه صاحب بحر
گوید که معنی لمس و مس کننده و امریدن	مضارع این را بباید نوشته پی تحقیقت
معنی نیز (الخ) انجیال ما او هم سکندری	نبرده انتهای او بر قاعده ایست که مشتقین
خورد که معنی اسم مصدری را گذشت	بی خبر از ماخذ مدون کرده اند و هودا
و بر اشتقاق سائیدن و سودن نظر	اگر ماقبل آخر ماضی و او بود و مضارع
برگذاشت باجمله مصدر سودن که می آید	بیشتر آنرا بعد نقل فتح بر حرف پیشین بالف

تبدیل داده یای وقایه مفتوح و راء خش	مستقنین فارسی از اصل حقیقت خبر شد
نریاده نمایند چنانکه رباید از ر بود بسیار	تدوین قواعد کرده اند و شتق یک مصدر
از بسو و و ما این قاعده را در پنجابی ضرور	را با مصدر دیگر متعلق کرده اند و اختلاف با
خیال می کنیم و اگر استعمال بسیار بد معنی نظر	ایشان اعتباری است و بر استعمال هیچ اثر ندارد
آید توانیم عرض کرد که از مصدر ربسبایدن	اما از اصول صحیح پامی بیرون نیارد (ار و و)
باشد که حالا متروک الاستعمال است	ماتحه (ار و و) ماتحه (س) چوماس کناد (م) سورخ

بجس بقول برهان بفتح اول و سکون ثانی و ضم لام و سین بی نقطه ساکن ترتیبی
 باشد که از مان خشک بار و غن و دوشاب کنند و بیای فارسی هم آمده و هم
 او بر پیکس بهر دو بای فارسی بزرگ معنی بالا فرماید که بقول بعض اشکنه باشد
 که از روغن و پیا ز بر و غن بریان کرده) و آب و مان خشک سازند صاحب
 ناصری ذکر این کرده و بهر دو بای فارسی هم معنی آخر الذکر آورده صاحبان
 هفت و اند شتق با برهان و ناصری مؤلف عرض کند که بسبب لغتین لغت
 فقهی الارب نرسک و نرسک بقول برهان نام غلّه که عبری عدس گویند
 پس خبرین نباشد که فارسیان از همین لغت عرب زیادت بای زائد در
 اولش لغتی ساختند و برای نانی مخصوص کرده باشند که از غلّه عدس ساخته
 می شد و پس از آن تخصیص عدس در ترتیبش باقی ماند و نشانش در اسم
 بماند لب و لهجه مقامی در اعراب لغت هم تصرف کرد پس این را مفرس گوئیم

و آنچه بای فارسی می آید مبدل این است و بس چنانکه اسب و اسپ و تب و تب
(ار دو) بلبس - فارسی من ایک غذا کا نام ہے جو خشک روئی اور گھی اور
شیرہ سے بناتے ہیں - مذکر -

بہ بنیاد آمدن مصدر اصطلاحی - (جواب کردن) بمعنی جواب دادن و ترجیح	بہ بنیاد آمدن مصدر اصطلاحی - (جواب کردن) بمعنی جواب دادن و ترجیح
بقول سحر بمعنی شروع شدن مؤلف	بقول سحر بمعنی شروع شدن مؤلف
عرض کند کہ حیف است کہ نہ استعمال	عرض کند کہ حیف است کہ نہ استعمال
محققین بالا این فقرہ را اصطلاحی یا مقولہ	محققین بالا این فقرہ را اصطلاحی یا مقولہ
پیش نشد معاصرین عجم بزبان ندارند و	پیش نشد معاصرین عجم بزبان ندارند و
قرار داده اند و سیوی نفس جان کردن	قرار داده اند و سیوی نفس جان کردن
محققین صاحب زبان ساکت و لیکن	محققین صاحب زبان ساکت و لیکن
را چہ بصورت مصدری قائم نکردند و	را چہ بصورت مصدری قائم نکردند و
خلاف قیاس نیست (ار دو) شروع ہونا	خلاف قیاس نیست (ار دو) شروع ہونا
حق آنست کہ این بمعنی حقیقی است و استعمال	حق آنست کہ این بمعنی حقیقی است و استعمال
سیوی نفس مکن جان اصطلاح - مصدر کردن بجای خودش مذکور شود	سیوی نفس مکن جان اصطلاح - مصدر کردن بجای خودش مذکور شود
صاحب مؤید بحوالہ اصطلاح گوید کہ یعنی	صاحب مؤید بحوالہ اصطلاح گوید کہ یعنی
(ار دو) لذت نفس پرانی جان کو فدا کرے	(ار دو) لذت نفس پرانی جان کو فدا کرے
جان را تابع و مطیع نفس مگردان صاحب	جان را تابع و مطیع نفس مگردان صاحب
بہانہ کچھ ماورمی خورد مثل صاحبان	بہانہ کچھ ماورمی خورد مثل صاحبان
ہفت صراحت فرید فرماید کہ یعنی - از	ہفت صراحت فرید فرماید کہ یعنی - از
برای لذت نفس جان خود را مدہ مور	برای لذت نفس جان خود را مدہ مور
عرض کند کہ صراحت معانی لفظ تو بجایش	عرض کند کہ صراحت معانی لفظ تو بجایش
و کردن بمعنی دادن بجای خودش می آید	و کردن بمعنی دادن بجای خودش می آید
چنانکہ (واو کردن) بمعنی داد دادن و	چنانکہ (واو کردن) بمعنی داد دادن و
این مثل قرار یافت از حکایتی کہ، زنی	این مثل قرار یافت از حکایتی کہ، زنی

با بچہ خود بردوکان شیرین فروشی رفت کلک مرا آفتاب می داند بچہ کہ برودہ ام بیاض
 طفل شیرخوارش از حرکات طفلی دست بر سحر مسودہ را بچہ (صائب ۵) تا برد این
 طبق شیرینی زد شیرینی فروش بخندید گفت غزل تازہ صائب بہ بیاض بچہ همچو خورشید
 کہ بچہ تو شیرینی می خواہد مادرش دست بکف خامہ زر و دار و صبح بچہ وارستہ (بیاض
 دراز کرد و خوردن گرفت و گفت کہ و ورق و کاغذ بردن) البوثیقہ اسناد ذیل
 بہ ہمین یک وسیلہ ذریعہ شیر خودم اورا بمعنی بالا گوید (طالب آملی ۵) نقل آن
 شیرینی بخور انعم (انتہی) از ہمین واقعہ این راز بر ورق بردند بچہ وان ورق را بنثر
 مثل قراریافت (اردو) دکن میں کہتے حق بردند بچہ (ولہ ۵) حرف سخای تو چو
 پن ۵ اما کو بچہ کے طفیل میں خوب چلت بکاغذ برد ویر بچہ از نوک خامہ اش نقطہ
 ملی ۵ بچہ کہاوت اسی فارسی مثل کا ترجمہ زر و فر و چکد بچہ صاحب اسناد نقل نگارش
 بہ بیاض بردن (مصدر اصطلاحی) بچہ مؤلف عرض کند کہ ما با ستنا و کلام
 بقول بحر مسودہ را صاف کردن صاحب قدسی و فیضی و صائب با صاحب بحر اتفاق
 تحقیق الاصطلاحات بذیل (از سواد بہ داریم و از مصدر وارستہ اگر بہ ورق
 بیاض بردن) ذکر این کردہ کہ بجایش بردن) قائم کنیم سند طالب آملی بکارش
 گذشت (حاجی قدسی ۵) سواد شعر نمی خورد کہ از ان (نقل بر ورق بردن)
 خامہ چون برد بہ بیاض بچہ تر رشک آورد بمعنی نقل نوشتن و نقل تحریری کہ درون پست
 آب سیاہ چشم سود بچہ (فیضی ۵) سواد و (حرف بکاغذ بردن) البوثیقہ سندش بمعنی

مطلق نوشتن است لهذا العجب چه مایه بیضه کرنا - کہتہ ہیں -
 بی اعتنائی در تحقیق فارسی زبان بکار برده **بیض کشیدن چیرنی** مصدر اصطلاحی
 - وارسته نگاہ بر تعمق نہ نگارد و نقل و کمالش در عرض بیع آوردن چیز و قابل بیع
 عقل ندارد - محقق مباد کہ (بیاض) بقول قرار دادش (ظہوری) قیمتی نالہ
 منتخب بمعنی سپیدی است و بقول غیاث بہ بیع کشیدہ نفس مایہ دار اما آخر (ارغی)
 کاغذ سادہ مانوشہ پس معنی لفظی مصدر - معروض بیع مین لانا - فروخت کے قابل قرار
 (بیاض بردن سواد یا سوڈہ یا عرل) **بہین تفاوت رہ از** مثل صاحبان
 نقل کردش بر کاغذ سادہ و کما یہ از **کجا است تا بجای** خرنیہ الا مثال
 تبیین آنت کہ صاف کتہ پس تحقیق و احسن ذکر این کردہ از معنی ساکت لفظ
 متقاضی آنت کہ ہجرو (بیاض بردن) گوید کہ فارسیان چون در دو واقعہ فرقی
 را بغیر مفعولش مصدر اصطلاحی ندانیم و اختلافی کامل بیند این مثل را زنند
 قتال (اردو) صاف کرنا - بقول مثلاً زید کتہابی نوشت در علم نجوم و بکر
 آصفیہ - سوڈہ کو ٹھیک کر کے لکھا - ہم و ہر دو مدعی فضیلت تا لیف خود
 مؤلف عرض کرتا ہے کہ صاحب آصفیہ بودند چون عالمان کی را از ان ہر دو
 نے غور نہیں فرمایا - ہما کو ٹھیک کر کے پسند کر کے را بد و گیری ترجیح دیند این
 لکھا پیرا اعتراض ہے - سوڈہ کی صا مثل را زنند و ہمچنین است کہ واقعہ ہو
 نقل کرنا مقصود ہے اسی کو دکن مین میشود و چون حقیقت حال در یا نقد مٹی

شہرت یا مبالغہ یافتہ درینجا ہم استعمال و فروتنی گردن - صاحب بحر جبین مصدر
 جبین مثل می کنند مقصود ازین مثل است مرکب را به جبین معنی (خط بیینی کشیدن) آورد
 کہ فرق بین دو چیز را بوسیله این خطا کہ کنند و بہار (خط بر خاک یا بر زمین کشیدن) بہ
 مخفی مباد کہ این مثل مال حافظ شیراز است ہمین معنی قائم کردہ چیف است کہ سند
 چنانکہ گفتہ (۵) صلاح کار کجا و سن استعمال پیش نہ شدہ خلاف قیاس نیست
 ضرب کجا پو بیدین تفاوت رہ از کجاست معاصرین عجم بر زبان ندارند مخفی مباد کہ
 تا کجا پو (اردو) زمین آسمان کا کسی کہ اظہار عجز و فروتنی کند کورنش بجا آورد
 فرق پو صاحب آصفیہ نے اس کا ذکر و کورنش لغت ترکی زبان - سلامی را گویند
 فرمایا ہے - اسم نکر - نہایت فرق اور کہ بر روی جبین افتادہ همچون سجدہ جبین
 بہت بڑا تفاوت - اختلاف عظیم - دکن بر زمین ہند کہ بر خاک خط بیینی قائم شود و
 میں کہتے ہیں کہ کہان یہہ اور کہان وہ بعضی در میان جبین و خاک کف دست
 زمین و آسمان کا فرق ہے (ریشک خود را ہند و بعضی رومال و ردای خود
 ۵) ہے زمین و آسمان کا فرق اصل و را و سلام و کورنش الی اللہ و ارضی
 نقل میں پو عارض جانان کہان روی و کن مرقع است کہ خدقیان دیہی پیش
 مہ کامل کہان پو حاکم کنند کہ علامت بسیار فروتنی است
 مصدر جبین است کہ صاحب لغات ترکی بر
 اصطلاحی - بقول انند و غیاث کجا عجز

<p>کورنش یایش کنیم (اردو) ناک گھنا - (۲) دم ناک مین آنا - ناک مین دم آنا بقول بقول آصفیه - ناک رگڑنا رشت سماحت آصفیه - عاجز ہونا - تنگ ہونا - زندگی سے کرنا (انشاء) لگا دے یہاں وہاں کیا نیز ار ہونا - تنگی سے جان بلب ہونا -</p>	<p>جوز توڑ پڑے ناک گھستے ہیں وان سو کر وٹ</p>
<p>بابی موحده بابای فارسی</p>	<p>بہ مثنی رسیدن مصدر اصطلاحی - (الف) سیا آمدن مصدر اصطلاحی -</p>
<p>بقول سحر (۱) قریب برگ شدن و (۲) از (ب) سیا آمدن طفل بقول انس (الف) زیت تنگ آمدن صاحبان غیث و انس ہم ذکر این کرده اند حیف است کہ سند استعمال پیش نشد معاصرین عجم بزبان ندارند خیال ما این است کہ اصل این مثنی رسیدن نفس است کہ وقت مرگ نفس اخیر در مثنی باشد یعنی چون حرکت دل بند شود هوای نازکی از مثنی خارج می شود و معنی دوم مجاز آن اگر نہ استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ فارسیان بخلاف لفظ نفس استعمال این کرده اند (اردو) (۱) قریب المرگ ہونا - کوئی دم کا ہمجان ہونا (الف) بی محل است معاصرین</p>	<p>زیت تنگ آمدن صاحبان غیث و انس ہم ذکر این کرده اند حیف است کہ سند استعمال پیش نشد معاصرین عجم بزبان ندارند خیال ما این است کہ اصل این مثنی رسیدن نفس است کہ وقت مرگ نفس اخیر در مثنی باشد یعنی چون حرکت دل بند شود هوای نازکی از مثنی خارج می شود و معنی دوم مجاز آن اگر نہ استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ فارسیان بخلاف لفظ نفس استعمال این کرده اند (اردو) (۱) قریب المرگ ہونا - کوئی دم کا ہمجان ہونا (الف) بی محل است معاصرین</p>

عجم (الف) را بمعنی پیاده پا و بدون سوار آمدن استعمال کنند و بمعنی حقیقی است و کھڑا ہونا۔	عجم (الف) را بمعنی پیاده پا و بدون سوار آمدن استعمال کنند و بمعنی حقیقی است و کھڑا ہونا۔
بیا برخاستن استعمال بقول اند اخص است از تنہا ایستادن و برخاستن و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و (صائب ۵) پیش سائل چه ضرور	(ب) بمعنی لفظی خودش متعل (اردو) (الف) پیدل آنا (ب) بچے کا چلنا چلنے لگنا جیسے، ماشا اللہ اتوجہ چلنے لگے میں انکی کیا عمر ہے۔
است بیا برخیزند از سر مال یہ تعظیم گدا برخیزند مؤلف عرض کند کہ بمعنی تحقیقی است یعنی پاشدن برخاستن از جای نشست (اردو) اٹھ کھڑے ہونا	بیا اندر آمدن مصدر اصطلاحی۔ لقبول ہفت کنایہ از غریب و افتاد و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس
است بیا داشتن استعمال بقول صاحب روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار بمعنی قائم داشتن است مؤلف عرض کند کہ مقصودش بحالت استادگی و است (ظہوری ۵) رسید قوت منفع	است و لیکن مشتاق سند استعمال می باشیم (اردو) لغزش کرنا گرنا۔ بیا ایستادن استعمال بقول اند اخص است از تنہا ایستادن و برخاستن (غنی ۵) چو شیخ شہر ترا دید و رنما زافت
فائدہ تو بان پکڑ آہ خیمہ افلاک را بیا دارد (اردو) قائم رکھنا کھڑا رکھنا	بدومی اگرچہ بیا ایستاد باز افتاد و مؤلف عرض کند کہ ازین سند معنی قیام پیدیت دارد (اردو) قائم رکھنا کھڑا رکھنا

و مشاهده کرده ایم که عامل مذکور مقابل	حالت قیامین رکعتی -
معمول می نشینند و هر دو پنجه دست خود را	بپاره دست مالیدن مصدر
بر چهره معمول چنان حرکت می دهد که پنج	اصطلاحی - بقول صاحب روزنامه بخوان
انگشتان هر دو دست از بالای جنبش	فرمانده ناصرالدین شاه قاجار معنی مالیدن انگشتان
آغاز کرده تا حقه زیرین رخسار می رسد	بدست مؤلف عرض کند که کسی را به
دو بار بار این قسم حرکت می کند تا بوسیله	انگشت های دست سودن است تا بخوان
آن معمول از پیش می رود و پس از آن	در آید و درین مصدر انگشتها را پاره دست
از معمول به پیش سواها می کند و او در	گفته اند اگر چه از مطلق مالیدن هم همین
عالم بهوشی جالبش می دهد پس معاصرین	معنی پیدای می شود و لیکن درین تعمیم مالیدن
بپاره دست مالیدن هم حرکت را	کف دست هم داخل می شود و محاوره معجم بپاره دست مالیدن همین حرکت را
گفته اند (ار دو) انگلیون سے پہلانا -	معجم تخصیص انگشتان دست را از لفظ پاره
بپاشیدن (مصدر اصطلاحی) صاحب	پیدا کرد و صاحب رنما باند این فقره روزنامه
بفت ذکر (بپاشد) کرده گوید که یعنی استاده	را پیش کرده بپاره دست مالیدن
شد مؤلف عرض کند که ماضی مطلق است	خواه بانید و صراحت کند که عامل سمر زم
از مصدر بپاشیدن را (بمعنی استادن -	بر چهره معمول دست خود را از دو آهسته
صاحب بجز بکر معنی اول فرماید که (۲) معنی	آهسته می مالد و او را بهوش می کند و ذکر
توقف کردن معاصرین معجم معنی اول را بجز	همین است در فقره بلا (الخ) مامی گوئیم

دارند و از معنی دوم ساکت حیفاست (اردو) (۱) کہرا ہونا۔ بقول آصفیہ	کہ سداستعمال پیش نشد یعنی اول کنایہ (اٹھنا۔ استادہ ہونا) (۲) توقف کرنا۔
باشد و معنی دوم خلاف قیاس۔ ٹہرنا۔	

بیاغرا ہای فارسی دوم و فتح غین بمعجم بقول شمس پلپا را گویند۔ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف عرض کند کہ پانغره بمعنی داء الفیل بجایش می آید و مجرد پانغره بمعنی ستون خانہ آمدہ پس غلطی کتابت صاحب شمس است کہ این را بزبان موحده قائم کرد حیفا است کہ سداستعمال پیش نشد و حقیقت پانغره و پانغریاں مذکور شود اگر سداستعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ این مرکب است از با موحده کہ افادہ معنی در کند و پانغره بمعنی حقیقی اوست و غر بقول برہان برآمدگی اعضا یعنی گلوہ در گردن یا پیشانی پس معنی لفظی این در ہم در پای و این کنایہ باشد از مرض فیلیا۔ مجرد قول صاحب شمس اعتبار را نشاید (اردو) فیلیا۔ بقول آصفیہ ایک مرض کا نام جو اکثر بار دوا و مرطوب ملکوں میں ہوتا ہے۔ اور اُس سے پاؤں ہاتھی کے مانند موٹا ہوتا جاتا ہے۔ داء الفیل۔ پانغره۔

(۲۱۱)

بیا گرفتین (مصدر اصطلاحی) بمعنی پانغرا غم اوست یکنین بیاگیر دان بسر گیر دہا۔	افکندن یعنی افکندن بر زمین بواسطہ پا (اردو) پاؤں سے گرانا۔
یعنی حملہ کردن بر پای کسی کہ بسبب آن بر زمین آید (نوری ۵) شاہد جانم و دلہ	امریہ ایسا دن و (۲) توقف کردن باشد

<p>یعنی بایت و توقف کن و (۳) امر در نظر موحده در اول فرید همیشه و مثل برین داشتن هم هست از پائیدن و هم او پائیدن را بمعنی در نظر داشتن و چشم بر نداشتن و همیشه پیوسته و جاوید و مداوم بودن آورده صاحب ناصری بذکر هر سه معانی بالا فرماید که (۴) بمعنی دعای پائیدگی نیز آمده</p>	<p>معانی مصدری پس (۵) جستجو کن هم دخل معنی این شود ضرورت نداشت که ذکر اشتقاقش کنیم که معنی خاص ندارد و (۱) کهراره (۲) توقف کر (۳) نظرمین رکعه (۴) همیشه ره (۵) جستجو کر -</p>
<p>یعنی بمان و پائیده باش (حکیم منوچهری) (الف) بیایان آمدن استعمال (الف) (ب) بیایان آوردن بمعنی ختم شدن</p>	<p>(۵) خازنت را گوبنج و راضنت را گوبران و شاعرت را گونخوان و حاجبت را گوبپای و هر نشاطی را بخواه و هر مرد را بجوی و هر وفائی را بیاب و هر تقائی را بیای گوید که پائیدن مصدر است که بقول صاحب بحر بمعنی در نظر داشتن و چشم بر نداشتن و همیشه پیوسته ماندن و جاوید بودن و ایستادن و جستجو کردن بجای خودش می آید و صراحت ما ختم هم در لغزیدن و افتادن مؤلف عرض کند کنیم (پای) امر حاضرش و بیایه بر یاد که صاحب مؤید بحواله قتیبه ذکر (بیای اندر آمدن)</p>
<p>بیای اندر آمدن مصدر اصطلاحی بقول صمیمه برهان و بحر و اندکنایه از لغزیدن و افتادن مؤلف عرض کند که صاحب مؤید بحواله قتیبه ذکر (بیای اندر آمدن)</p>	<p>بیای اندر آمدن مصدر اصطلاحی بقول صمیمه برهان و بحر و اندکنایه از لغزیدن و افتادن مؤلف عرض کند که صاحب مؤید بحواله قتیبه ذکر (بیای اندر آمدن)</p>

بمعنی اخذ نموده و افتاده کند که ماضی بعین مصدر است و (به یا اندر آمدن) به بعین معنی گذشت	پورا نمودن ختم به جانا -
است و (به یا اندر آمدن) به بعین معنی گذشت	استقلال (الف) بی پای باش
تحتانی چهارم درین مصدر زائد است	(ب) بی پای باشیدن
ولس (ارو) و یکو با اندر آمدن -	استاده باش مؤلف گوید که امر حاضر است
(الف) بی پایان رساندن	مصدر از مصدر (ب) که بمعنی استاده بودن
(ب) بی پایان رسیدن	اصطلاحی و توقف کن نیست (ارو) (الف) کهراره
(الف) بجد استهائی رساندن و باختام	بهر (ب) کهرارمها - بهرنا -
رسانیدن است و (ب) لازمش یعنی ختم شدن و بجد استهائی رسیدن (ظهوری)	بی پای سل می اصطلاح - بقول مفت
(س) زاول کرده ام ختم عدوت و محبت که پای سل استعاره باشد از قدح و بیاله	و مؤید معنی قرایه پرمی مؤلف عرض کند
را به پایان می رسانم (الف) (نوری اب) (س) شراب خوری و تحقیقش بجای خودش می آید	در دم فرو دو دست یا زمان نمیرسد
صبرم رسید و بجز بی پایان نمی رسد (وله) لغطی آن قدح می یا قرا به می باشد و ای	ب (س) رای است بی کرانه غم عشقش و بر محققین بانام و نشان که این را در عباراتی
هرچون پای صبر نیست به پایان نرسیم به بای زائد یا معیت و غیره فلک یافته باشند	و داخل اصطلاح کردند موصده را ازین
(ارو) (الف) اختتام کوپنچیا یا ختم کرنا - (ب) اختتام کوپنچیا - بقول امیر -	اصطلاح هیچ تعلق نیست و ضرورت ندارد

<p>کہ لفظ می را ہم اندرین داخل کنیم (اردو) معنی کمال طوع و رغبت بر سبیل کنایہ پیل قرابہ بشراب۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ نے قرآ پر فرمایا ہے کہ اسم مذکر عرق رکھنے کا بڑا شیشہ بہت بڑی بوتل۔ کے آنا۔ کمال رغبت سے آنا۔</p>	<p>بیای حساب آمدن مصدر اصطلاحی بقول بھوانند ماخوذ شدن بحساب (سب) (۵) قدم شمر دہ ہند جن در قلم و خط یک چو عالمی کہ بیای حساب می آید ہ مؤلف عرض کند کہ کنایہ باشد از گرفتاری بیشہ (اردو) محاسبہ میں گٹھنا۔ گرفتار ہونا اپنی قبر کھودنا۔ بقول امیر۔ اپنے پاؤں میں بیای خود آمدن مصدر اصطلاحی بقول بھو کمال طوع و رغبت آمدن و آتہ سے ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ آصفیہ اپنی موت کا آپ سامان کرنا۔ خلاف قیاس نیست معاصرین عجم استعمال این بدون موصدہ اول می کنند گویند ۱۱ ما اور انخوانیم بای خود آمدہ ۱۱ پس</p>
<p>بقول بھوانند در آمدن بہلکہ مؤلف عرض کند کہ کنایہ باشد از دست خود خود را بہ ہلاکت افکندن (نظامی ۵) چو با گور کہ ان ندارند زور پ بیای خود آئند گوران بگور پ (اردو) اپنے ہاتھوں اپنی قبر کھودنا۔ بقول امیر۔ اپنے پاؤں میں آپ کھٹاڑی مارنا۔ اپنے ہی قول فعل سے اپنے آپ کو متفقہ مان پہنچانا اور بقول بیای خود رفتن مصدر اصطلاحی بقول وارستہ و بھو کمال طوع و رغبت رفتن (سلیم ۵) شاہان باغ از بس</p>	<p>بقول بھوانند در آمدن بہلکہ مؤلف عرض کند کہ کنایہ باشد از دست خود خود را بہ ہلاکت افکندن (نظامی ۵) چو با گور کہ ان ندارند زور پ بیای خود آئند گوران بگور پ (اردو) اپنے ہاتھوں اپنی قبر کھودنا۔ بقول امیر۔ اپنے پاؤں میں آپ کھٹاڑی مارنا۔ اپنے ہی قول فعل سے اپنے آپ کو متفقہ مان پہنچانا اور بقول بیای خود رفتن مصدر اصطلاحی بقول وارستہ و بھو کمال طوع و رغبت رفتن (سلیم ۵) شاہان باغ از بس</p>

شورش چشم افتاده اند بگل بیای خویش خود گرفت پاخان آرزو در چراغ هدایت
 از گلبن بدامان می رود بپا مؤلف عرض فرماید که در حصه خود گرفتن چیزی راست
 کند که خود و خویش مراد یکدیگر است و از زاید علیخان سخا سندی آورده که در
 معنی لفظی این بدون طلب کسی رفتن عهد سلطان حسین مرزا صفوی که سلطنت
 و کمال رغبت ازین فعل پیدامی شود بر صفویه برو ختم شده شاه بندر لار بود
 بسیل کنایه (ارو) اپنے پاؤں آپ (۵) میان با مجنون شد چو اقلیچیم قسمت
 جانانہ کہہ سکتے ہیں یعنی۔ بے بلائے جانانہ۔ بیای خود گرفتیم سرسبز خاریابان را پے۔
 بحال رغبت سے جانانہ۔ مؤلف عرض کند کہ در استعمال معاصرین
 بیای خودشان است | مقولہ۔ صاحب عجم بر ذمہ خود گرفتن است چنانکہ بقول گذشتہ
 رہنما بجوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکرش کرده ایم و از سند اول الذکر ہم
 ذکر این کرده گوید کہ بر ذمہ او شان است آن می شود پس عیبی ندارد کہ معنی این (۱)،
 مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس نیست بر ذمہ خود گرفتن قائم کنیم و (۲) در حصہ
 (ارو) انھیں کے ذمہ ہے۔ خود گرفتن (ارو) (۱) اپنے ذمہ لینا
 بیای خود گرفتن | مصدر اصطلاحی (۲) اپنے حصہ میں لینا۔
 بقول بجز و وارستہ در حصہ خود گرفتن۔ بیای داؤن | مصدر اصطلاحی بقول
 (پیام ۵) بسکہ میباک است جانانہ اند بجوالہ فرسنگ فرنگ بمعنی انداختن و
 منکر قلم نشدہ چون حنا خون مرا آخر پنا افکندن مؤلف عرض کند کہ حیف است

که سند استعمال پیش نشد خلاف قیاس نیست	سیدہا کہڑا ہونا (۲) ٹہرنا۔ توقف کرنا۔
معاصرین عجم تصدیق کنند کہ محاورہ سوفیا	بیای غییر سپرون مصدر اصطلاحی
است (ارو) ڈالنا۔	بقول وارستہ و بہار و اندکجستہ اودان
بیای شدن مصدر اصطلاحی بقول	(طالب آملی) از دور چو بیند سران
استدجال فرنگ و فرنگ (۱) راست این	طرف کلاہست ہا بوند و بیای تو سپارند
و بقول شہرہ بہان (۲) ایستادہ شدن	سری را ہا مؤلف عرض کند کہ از سند
و توقف کردن صاحبان مؤید و شمس ذکر	طالب آملی مصدر (سر بیای کسی سپرون)
ماضی مطلق ہمین مصدر کردہ گویند کہ یعنی	بمعنی بر بیای کسی سر نہادن پیدا است کہ
استادہ شد مؤلف عرض کند کہ ہر دو	اظهار عاجزی است و معنی بیان کردہ
معنی موافق قیاس است ولیکن تخصیص است	محققین بالا از سند پیدائیت و خلاف
در معنی اول درست نیست معاصرین عجم	قیاس ہمیدعی سست است و گواہش
استعمال (پاشدن) بمعنی برخاستن می	چست (ارو) کسی کے حصہ میں دینا۔
و موصدہ اقل را محل فصاحت دانند و کسی کے سپرد کرنا۔	
ایستادن را بمعنی توقف کردن استعمال	بیای فلانی است مقولہ بقول جٹا
کنند و انرا (پاشدن) معنی توقف کردن	بول چال بندہ فلان است مؤلف
نمی گیرند پس از برای معنی دوم طالب	عرض کند کہ ہمین اصطلاح بر (بیای خود
سند با شیم (ارو) (۱) اٹھنا۔ کہڑا ہونا (۲) اٹھنا۔	گذشت و درینجا انحصار

نیت چنانکہ در قول گذشتہ بود بایں حال ^{اس} حکو محاورہ دکن میں تلون سے لگنا۔
 قیاس نباشد (ارو) انکے ذمہ ہے۔ کہا جاتا تھا اب یہ طریقہ معنی نہیں رہا لیکن
 بیای کسی چیز پر نہاؤں ^{اصطلاح} اس کی یادگار ایک پرانی کہات ہے یعنی
 صاحب اندگوید کہ ادب آنست کہ چون ^{مست} قاضی جی حبیب سنبھالے۔ کیا کروں تلون
 بزرگی مشرف شو نہ چیزیں بطریق نیاز بگذرانند سے لگی ہے۔ اس کہات کی ایک داستان
 پس اگر آن چیز مناسب شان آن بزرگ چلی آتی ہے۔ کہا جاتا ہے کہ ایک قصاب اور
 است بر ملا والا خفیہ در پای او گذارند۔ جلاہ کے درمیان کوئی نزاع پیش ہوئی
 تعظیماً (خواجہ شیراز) رسید موسم آن دونوں فریق قاضی صاحب کی خدمت میں
 گزرتا چون گرس مست ہو نہد بیای قدح حاضر ہوئے اور مقدمہ کی تحقیقات آپ کے
 بہر کشش درم دار و ہمو تلف عرض کند اجلاس پر کئی دن تک ہوتی رہی اس
 کہ معنی نذرانہ پیش کشیدن است پیش بزرگا عرض مدت میں قصاب روزانہ گاہے
 (ارو) نذرانہ پیش کرنا۔ دکن میں کہتے کی حبیب قاضی صاحب کے گھر پہنچا آتا تھا
 میں، تلون سے لگنا، یعنی نذرانہ پیش اور آپ اسکو نوش جان فرماتے رہے
 کرنا۔ پچھلے زمانہ میں بزرگوں کے روبرو جب فیصلہ سنانے کا وقت آیا تو برابر اجلاس
 جو نذرانہ پیش کیا جاتا تھا وہ انکے قدموں دوسرے فریق نے آپ کے قدم بوسی کی
 کے پاس رکھ دیا جاتا تھا اس طرز عمل سے اور روپیوں کی ایک تھیلی ان کے قدموں
 انکی تعظیم اور اپنا انکسار ظاہر ہوتا تھا۔ کے پاس چھوڑ دی جس کو قاضی صاحب نے

دیکھ لیا اور اُس نذرانہ کی سنگینی کو بھی بقول وارستہ و اندر مبد و اور فتن (اصل)
 معلوم فرمالیا۔ جب مقدمہ کا فیصلہ سنائے (۷) می روم چون لغزش ستان بیای
 لگے تو تہید ہی سے قصاب نے معلوم کیا بیخودی پتا کجا سر بر کم زین سیر بی پر کار
 کہ فیصلہ اُسکے خلاف ہوگا تو اُس نے جرات خویش پے صاحب اند فرماید کہ باستعانت
 کر کے کہا کہ قاضی جی آپ خلاف واقعہ پای دیگر ری فتن (ولہ ۷) رو دچگونہ
 کیا فرما رہے ہیں ذرا جیب سنبھالئے تو آپ بایں ضعف کا رمن از پیش پے کہ من بیای
 اس کے جواب میں کہنے لگے کہ بھائی میں کیا نیم سحر روم از خویش پے (ولہ ۷) بیا
 کروں مجبور ہوں مجھ کو تو تلون سے لگی قافلہ رفتن زمین آید پے چو آفتاب تنہا
 ہوئی ہے۔ واضح ہو کہ محاورہ دکن میں روی سر آمدہ ام پے مؤلف عرض کنند
 جیب سنبھالنا بمعنی زبان درازی کرنا از سرہ سند بالا یہ پیروی کسی رفتن و بر
 مستعمل ہے اور محاورہ اردو میں (تلون) نقش پای کسی رفتن پیداست نہ مبد و
 سے لگنا) بمعنی غصہ ہونا پیروی کرنا۔ سر ہونا کسی رفتن قتال (اردو) کسی کی مدد
 پس قصاب کا اشارہ بھی ذومعنی تھا۔ سے جانا ہماری تحقیق کے لحاظ سے کسی کی
 اور آپ کا جواب بھی ذومعنی تھا اسی قصہ پیروی کرنا۔
 کے متعلق دکن میں وہ کہاوت قائم ہوئی بیای کسی گرختن | مصدر اصطلاحی
 جس کا ذکر اوپر ہوا۔ بقول وارستہ و سحر مبد و اور گرختن و بقول
 بیای کسی رفتن | مصدر اصطلاحی اند باستعانت پای کسی گرختن (والہ ۷) پے

<p>(۵) معلوم شد چو صبر بی پای خرد گریخت بندش گیریم و عام را خاص کنیم (اردو) کز فوج حسن عشوه باوردی رسد مؤلف (الف و ب) تیرے تخت کے آگے اطاعت عرض کند کہ بہ نشان پای کسی و در پس کرتا ہے اور آمادہ خدمت ہے۔</p>	<p>کسی گریختن نہ بد و اوقات (اردو) کسی بیائین و اشتن مصدر اصطلاحی کی مدد سے بھاگنا۔ کسی کے پیچھے بھاگنا۔ بقول روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین</p>
<p>(الف) بیائین تخت تو بند و کمر مقولہ شاہ قاجار نظر زیرین و اشتن مؤلف</p>	<p>(ب) بیائین تخت بند و کمر صاحب صاحب عرض کند کہ باوجودی کہ لفظ نظردین مصدر</p>
<p>ہفت و اشتد ذکر (الف) کردہ گویند کہ اصطلاحی داخل نیت معاصرین عجم اتبعنی یعنی بی پای تخت تو بخیرت ایتد و اوقات را ازین مصدر پیدا کردہ اند چنانکہ “ او بیائین دارد یعنی نظردین دارد و نظرنی بردارد (اردو) نگہ نیچے رکھنا کند کہ (الف) درست است و متصرف منہ پر نہ دیکھنا۔</p>	<p>مؤید در (ب) تسامح اوست بخیاں ما بہر آمدن استعمال۔ پر پیدا کردن و لائق پرواز شدن (انوری ۵) پر کندہ شد مزار ایشان تو یک مرغ فاختہ و آمادہ خدمت شدن بہتر است از نیک بہر نی آید (اردو) پر نکالنا۔ بقول این را مقولہ قرار دہیم و مصرع کسی را اصفیہ نئے پر لانا۔ اڑنے کے قابل ہونا</p>

<p>سر و اثر اصطلاح صاحب مؤید گوید کہ کونامی نیرنگان را بپرکار از اثر ماند کو ای خالی کن و بساز (کنافی الاوات) و ز فیض جام ذکر خیر در دوران بود جم را اقول این امر پر داختن است پس آنہم مؤلف عرض کند کہ وای محققین بانام معانی درین ہم باشد صاحب ہفت بر و نشان کہ مادر متعلق بہ پرکار کردہ اند امر پر داختن قانع مؤلف عرض کند و غور نکردند کہ تعلق ماند بہ کونامی است کہ موصدہ اول زائد است و مجر و پرداز مقصود شاعر عربین نباشد کہ کونامی نیرنگان امر حاضر پر داختن و حاصل بالمصدر از اثر پرکار یعنی دور پرکار باقی ماند چنانکہ ہم محققین بانام و نشان را اضافہ حجم ذکر خیر جم از فیض دور جام در دوران تالیف مقصود است کہ اشتقات را مینو است حاصل نیست کہ نہ این مصدر و بخیل ماتحصيل حاصل (اردو) ازین شعر قائم شود و نہ معنی بیان کردہ محققین بالا پر داختن کا امر حاضر و کیو پر داختن پدیدت قائل (اردو) باقاعدہ ہونا ہمارے کے کل معنے۔ خیال کے لحاظ سے ایسے ترجمہ کی ضرورت نہیں۔</p> <p>(۱) پرکار بودن مصدر اصطلاحی (۲) پرکار ماندن بقول بحر بقاعدہ ہوا و بلند شدن (انوری ۵) باز و قانون بودن صاحب غیات ہم ذکر ممکن تو ہر جا کہ یہ پرواز آید ہا سفر و (۳) ہمین معنی کردہ و وارستہ و اندر ۲ و رز و بدخواہ تو چون بوتیار رہا (اردو) را باستانہ دکلام صائب آورده (۵) اثرنا۔ پرواز کرنا۔</p>	<p>سر و اثر اصطلاح صاحب مؤید گوید کہ کونامی نیرنگان را بپرکار از اثر ماند کو ای خالی کن و بساز (کنافی الاوات) و ز فیض جام ذکر خیر در دوران بود جم را اقول این امر پر داختن است پس آنہم مؤلف عرض کند کہ وای محققین بانام معانی درین ہم باشد صاحب ہفت بر و نشان کہ مادر متعلق بہ پرکار کردہ اند امر پر داختن قانع مؤلف عرض کند و غور نکردند کہ تعلق ماند بہ کونامی است کہ موصدہ اول زائد است و مجر و پرداز مقصود شاعر عربین نباشد کہ کونامی نیرنگان امر حاضر پر داختن و حاصل بالمصدر از اثر پرکار یعنی دور پرکار باقی ماند چنانکہ ہم محققین بانام و نشان را اضافہ حجم ذکر خیر جم از فیض دور جام در دوران تالیف مقصود است کہ اشتقات را مینو است حاصل نیست کہ نہ این مصدر و بخیل ماتحصيل حاصل (اردو) ازین شعر قائم شود و نہ معنی بیان کردہ محققین بالا پر داختن کا امر حاضر و کیو پر داختن پدیدت قائل (اردو) باقاعدہ ہونا ہمارے کے کل معنے۔ خیال کے لحاظ سے ایسے ترجمہ کی ضرورت نہیں۔</p> <p>(۱) پرکار بودن مصدر اصطلاحی (۲) پرکار ماندن بقول بحر بقاعدہ ہوا و بلند شدن (انوری ۵) باز و قانون بودن صاحب غیات ہم ذکر ممکن تو ہر جا کہ یہ پرواز آید ہا سفر و (۳) ہمین معنی کردہ و وارستہ و اندر ۲ و رز و بدخواہ تو چون بوتیار رہا (اردو) را باستانہ دکلام صائب آورده (۵) اثرنا۔ پرواز کرنا۔</p>
---	---

باشد و بقول رشیدی مرادف بیسودن	بقول بحر مرادف سودن صاحب نوادر فرماید که
بمعنی سودن دست یا عضوی را بچیزی	بمعنی سودن دست یا عضوی دیگر بچیزی محبت
(ابوالفرح ۵) بعون عدل توصیاً و	موارد هم برانش و فرماید که بیسودن بمعنی پس و آسه
عقل بسیار و کم روی و مو و پنجه بی وسیله	حاصل بالمصدر و بسیار و مضاعف این مؤلف
دام به خان آرزو در سراج به نقل	عرض کند که ساویدن که می آید اصل است و همین مصدر
قول رشیدی گوید که ظاهر آنست که	بزیادت کلمه بر (بر ساویدن) شد و ازین زیادت
بای اول جزو کلمه نیست بلکه بائیت	بیچ اثر در معنی پیدا نشد و پس از ان بحذف
که در او ائمل مصادر و افعال زیاده	رای ممله بسیار وین و بزیادت موخده در
می کنند چنانکه برفت و برفتن و بسودن	اولش بسیار وین شد و پس از ان بتبیل
مخفف بر سودن که سبذل آن فرسودن	موخده دوم به بای فارسی بسیار وین
است باشد - صاحب بحر گوید که بمعنی سودن	قرار یافت بهر شش معانی بالا - حالا عرض
و ساویدن است کامل التصریف و مضارع	می شود نسبت ناخذ که اسم این مصدر
این بسیار و بسودن بقولش بمعنی (۱) ساس	سا باشد بمعنی پس و مس که حقیقت آن
کردن و (۲) سائیدن و آس کردن و	بر (بیسودن) گذشت بای زائد و آخرش
(۳) ریزه کردن و (۴) کهنه ساختن و	زیاده کرده ساسی کردند و بقاعده مضارع
شدن و (۵) بدست و پای مالیدن و	بزیادت تحتانی مکسور و علامت مصدر
(۶) صلا می نمودن عطر و گیاه و ساویدن	و آن مصدری ساختند (سائیدن) شد

و پس از آن تختانی اول به و او بدل شده	و سوزان بمعنی لمس و لاسمه یعنی دست
سآویدن شد چنانکه انگیر و انگور این است	یا عضوی را بچیزی کشیدن یا بجائی مالیدن
حقیقت وضع بپیاویدن پس بمعنی اقبل	صاحب جامع این را مرادف بپسودن نوشته
بمخاطب ما حاصل است و دیگر بمه معانی مجاب	بمعنی لمس کردن و عضوی را بچیزی مالیدن
آن مخفی مباد که در سآویدن و آس کردن	و صاحب جهانگیری همزبانش و لقبول نوادر
و ریزه کردن و بدست و پای مالیدن	فرید علییه بپسودن و لقبول موارد حاصل المصدا
و صلا بیه نمودن - لمس حقیقی موجود است	بپسودن و بپیاویدن بمعنی لمس و لاسمه
ولیکن معنی چهارم خلاف قیاس است و بنی	مؤلف عرض کند که طرز بیان صاحب
بر قول مجرب و صاحب بحر طالب سزا استعمل	برهان در غلط اندازد که بمعنی مصدری می
می باشیم و ذکر اختلاف معانی سودن که	و صاحب جامع و جهانگیری تسامح کرده که
در میان محققین واقع است بجای خودش	مرادف مصدر شمرده و صاحب نوادر
می آید و در اینجا بر قول مجرب و صاحب بحر اکتفا	سکندری خورده که این را فرید علییه بپسودن
کرده ایم (اردو) (۱) چھونا - (۲) پینا -	آورد و صاحب موارد در حقیقت این
(۳) ریزه ریزه کرنا - (۴) پرانا کرنا پرانا	خبر ندارد که حاصل بالمصدر می پندارد
هونا - (۵) ہاتھ سے ملنا - پاؤں سے ملنا او	حقیقت اینست که بپسودن بروزن نامی مطلق
کہند لانا (۶) کوٹنا - ہاون مین یا حل کرنا -	حاصل بالمصدر بپسودن است و بپسودن
بپسودان لقبول برهان بادل ایجد بروز	فرید علییه آن بمعنی لمس و مس (اردو)

مس - لقبول آصفیه عربی - اسم مذکر - لمس	عضنوی بچیری است و پیودان بمعنی لاسه
کسی چیز کو با تخته یا کسی عضو سے چھونا - قوت	حاصل بالمرور راین و پسا و مضارعش
لاسه - وہ قوت جس سے نرمی سختی - سردی	و صاحب نوادر پندارنش مؤلف عرض
گرمی وغیرہ کو محسوس کر سکیں -	کنند کہ سودن کہ بجایش می آید اصل این است
پیودن - لقبول برهان بر وزن بر بولون	و (بر سودن) - زیادت کلمہ بر فرید علیہش و
معنی پیودان کہ لمس و لاسه کردن است	بجذف راسی جمله لبودن مخففتش و زیادت
مؤلف عرض کند کہ تسامح اوست کہ	موخده پیودن فرید علیہش و بقاعده تیل
این مصدر است و پیودان فرید علیہ حال	پیودن مبتدیش کہ موخده بہ بای فارسی
بالمصدرش چنانکہ بجایش گذشت صاحب	بدل شود چنانکہ تب و تب و اسم مصدر
جہانگیری گوید کہ بمعنی سودن یعنی دست	سودن همان لغت سا باشد کہ بمعنی لمس
یا عضنوی را بچیری مالیدن و لقبول بحر (۱)	دس می آید - الف آخر بدل شد بہ واو چنانکہ
دست زدن و (۲) دست مالیدن و (۳)	تاغ و توغ و علامت مصدر دتن در آخرش
لاسه کردن و مس نمودن و (۴) سوراخ	زیادہ کردہ مصدری ساختند کہ در پیش
کردن و مضارع این پساید و لقبول رشیدی	اختلاف است چنانکہ بالا مذکور شد و ہر
و خان آرزو در سراج مرادف پسا ویدن کہ	چہا معنی بیان کردہ صاحب بحر واضح تر
گذشت - صاحب مواردین را با پسا ویدن	از بیان دیگر محققین و تحقیق مضارع این
نوشتہ فرماید کہ سودن و مالیدن دست یا	پیودن و کبیر موخده و سکون بای فارسی و منعم

<p>سین مهله و فتح و او صاحب بحر مضارع این بسپاید نوشته که مضارع بسپاییدن است و بسپاییدن مصدری نیامده و حسن سوار و مضارع این را بسپاو گفت که مضارع بسپاویدن است و لای بر محققینی که بر قواعد فارسی اعتنائی کنند قول صاحب بحر و موارد را نسبت مضارع این بدون سند تسلیم نمی کنیم و اگر استعمال بسپاو و ببطر آید تو انیم عرض کرد که از مصدر بسپاویدن است و اگر استعمال بسپاید پیش شود بوثیقه آن مصدر (بسپاییدن) بهر دو شکاتی پنجم و ششم قائم کنیم و نمی شود که آنرا مضارع بسپودن خلاف قیاس قرار دهیم حاصل نیت که معنی سوم اصل است و دیگر همه معانی مجاز آن (حکیم سوزنی) بجاک وادی آن چهره که آبله کرد و بآستین صریح را چه زبان نیت و خواب پشت خواب آرام</p>	<p>نرم بسپودم (ابوالفرح) کوه بسپود زخم تیرش گفت (صاعقه) است این نه تیر و اعوشاه (میر مغزی) سینه تیرش جو بسپودم زیر پر نیان (گفتم) این سینه نرمی پر نیان دیگر است (کمال اسمعیل) لعل ترا شبی بسپودم من و منور و می لبیم از حلاوت آن گربه وار دست (ارشد) و بکیو بسپودن -</p>
<p>پشت خوابیدن مصدر اصطلاحی بقول وارسته بآرام خواب کردن (اشرف) کنون که بچو تو مردی برای خود دید به عروس و مهر ز شادی به پشت خوابیدن مؤلف عرض کند که از معنی لفظی و استعمال اشراف ثابت است که معنی این را و بهشت خوابیدن و سنان افتادن است معنی بیان کرده وارسته اصلا در محاوره فارسی زبان نیت و خواب پشت خواب آرام</p>	<p>پشت خوابیدن مصدر اصطلاحی بقول وارسته بآرام خواب کردن (اشرف) کنون که بچو تو مردی برای خود دید به عروس و مهر ز شادی به پشت خوابیدن مؤلف عرض کند که از معنی لفظی و استعمال اشراف ثابت است که معنی این را و بهشت خوابیدن و سنان افتادن است معنی بیان کرده وارسته اصلا در محاوره فارسی زبان نیت و خواب پشت خواب آرام</p>

بهمن باشد (اردو) چت سونا چت پرنما بهر دو دست عنانم گرفته است پابر و
 به پشت سرفقادیون خار مصدر اصطلاحی او به پشت کمانم گرفته است پابر مؤلف
 کنایه باشد از تکلیف دادن و در پی انداختن عرض کند که معنی اول اندک بهتر است از
 شدن که خار زیر بر سر می خلد و مانع رخت آخر اندک (اردو) تیر برسانا -
 و آرام است (صائب ۵) می کشد آخر به پشت هم رفتن مصدر اصطلاحی
 به بخلت کا مجویهای دهر پو خار خار زو بقول و ارسته و بحر و غیاث (۱) بمز
 خواهد به پشت سرفقادی (اردو) کانتو هم کار کردن و (۲) مجازاً مفاعله
 پر لوثنا بقول آصفیه مضرب ریه تیر پنا را گویند (شفائی ۵) رفتن به پشت
 تملانا - به قرار ریهنا (امانت ۵) عمر هم و زادند سه و چار پوزان نکستی
 بهر کانتون پو لوثا گلر خون کی یادین پو جا از نسل شما گشت فراوان پو مؤلف
 هستی محضه صحرا کا دامن بهو گیا پو عرض کند که مقصود از معنی دوم است
 به پشت کمان گرفتن مصدر اصطلاحی که فعلی را بمقابل یکدیگر کردن چنانکه در
 بقول بحر و خان آرزو (در چراغ) تیر باران بلا دهم و بعضی بلا د عرب - زید با بکر
 کردن بر کسی (تاثیر ۵) تاثیر با اشاره ابرو لواطت کند و بکر بازید و همین است
 ز به طرف پو سنگین دلان به پشت کافم مفاعله و بخیال ماسعنی دوم معنی حقیقی
 گرفته اند پو صاحب اند گوید که کنایه از تیر این مصدر راست و معنی اول مجازش
 برون انداختن (صائب ۵) زلفش جیف است که دیگر محققین فارسی زبان

ازین مصدر ساکت و معاین عجم متعین مد و سه کام کرنا (۲) با هم لواطت کرنا
خیال مکنند (اردو) (۱) ایکد و سرے یکھ اسکے ساتھ اور وہ اسکے ساتھ -

بیغا | بقول برهان و جامع باغین نقطه دار بر وزن طوطی را گویند و آن پرند
ایست مشهور و معروف صاحب غیات بر طوطی گوید که معرب توتی از رشیدی و
آن طائر است سبز که عرف آنرا طوطا نامند و صاحب رشیدی بر (توتی بهر و فوطی)
گوید که مرغ معروف که طوطی می گویند (الخ) مخفی نهاد که بیغا در عربی بقول نتهی الارب
طوطی سبز لرغت عرب است و بقول صاحب محیط محیط طوطی سبز رنگ با منقار
سرخ که زبانش مثل انسان باشد و نقل کلام انسان کند و ما تحقیق کامل این بیایش
کنیم صاحب ناصری فرماید که بیغا لغت عربی است و در لغت فرس بیغا را بیغا
خوانده اند و بای فارسی رایای تختانی دانسته اند و آن را بمعنی طوطی یا مرغ دیگر
شمرده اند (حکیم قطران تبریزی ۷) هوا چون پشت شاهین زمین چون سینه بیغا
و زصلصل ساخته غلغل زبلبل ساخته عنقا که خان آرزو در سراج مذکر قول برهان
گوید که این بچند وجه غلط است یکی آنکه با هر دو بای تازی است و دوم آنکه بای
دوم شد و است نه مخفف سوم آنکه لفظ عربی است نه فارسی و جمیع این مراتب
از حیوة الحیوان و میری بوضوح می پیوندد (انتهی) مؤلف عرض کند که مقصود صاحب
ناصری همین قدر است که بتختانی دوم هم بهین معنی می آید و اعتراض خان آرزو غلط است
و قول برهان صحیح باشد ازینکه محققین اهل زبان بیغا به با دوم فارسی و بیغا به تختانی دوم

<p>را بمعنی طوطی تسلیم کنند و استعمال حکیم قطران هم سداوست و معاصرین عجم هم ازین تلمیح خبردارند پس عیبی نیست که این هر دو را بمبدل بغای عربی گیریم که موحده اول و دوم لغت عربست بهمین معنی و بای عربی بدل شود بای فارسی و تحتانی چنانکه تب و تب و بالبوس و بالیوس پس توانیم گفت که هر دو مفرس است. خان آرزو غور و تحقیق را اختیار نکرد (ار دو) منصوص بهندی. اسم مذکر لبقول آصفیه لغوی معنی ٹھہر بولا شیرین گفتار اصطلاحی توتما طوطی هندوستان جو اینی خوش گفتاری کے سبب ہر لغت پر</p>	
<p>بمقتی در بند مقولہ بقول صاحب ضمیمہ کہ مختصر باشارہ پف تست و کنایہ ازین برہان کنایہ از آنست کہ باندک پتیری موفقت کہ باندک توجہ تو کار من می بر آید فارسیان است صاحب بحرین را (به یعنی در بند است) گویند باند ادا مادر یغ مکن کہ کارم یعنی بضم بای فارسی آورده صاحب اندر در بند است (ار دو) ادنی توجہ پر موفقت</p>	<p>بالتفاق بجز گوید کہ از زبان داناں (بپف) (الف) میکنند (بقول نوادر الف) کاسہ گری و البتہ است) نیز شنیدہ شد و (ب) میکنند لغتی است در آنگین</p>
<p>هم بدین معنی (بموی بند است) و (بپیچ در بالف و هم برین قیاس (ب) (بیکین) بند است) و (بحرفی و نبی بند است) بصیغہ امر خان آرزو در سراج بحوالہ مؤلف عرض کند کہ پف لبقول اندر برہان نسبت (ب) فرماید کہ (۱) یوزن لغت فارسی است بمعنی بادیکہ از دہان و معنی بنگن کہ امر است از فگندن و (۲) بر چنری زنند معنی لفظی این ہمین است کنایہ از طعام سرباز زون و کسی را گویند</p>	

کہ از غایت سیری نگاه بطعام کنند و فرمایند گذاشته ذکر امرش کردند صاحب نوادر
 که تحقیق آنست که معنی سر باز زدن از خوب کرد که (الف) را در مصداق رقم
 طعام تبکن است بتای قرشت چنانکه کرد ولیکن او هم از اصلش بخیر بود و بدو
 در جهانگیری آمده نه بای فارسی و نیز کبر حجت بسوی آنگندن رفت و بخيال ما
 اول است محضت بیگین که بدلتش فلکین وب هر دو بکاف عربی است که ماخذ
 است پس بای آن خبر و کلمه نباشد راقی افکندن فلک لغت عربیت و ما اشاره
 صاحب برهان (ب) را آورده چنانکه این بر افکندن کرده ایم نسبت معنی دوم
 خان آرزو نقلش کرده و صاحب ناصری (ب) عرض می شود که خان آرزو درست
 همزمان برهان مؤلف عرض کند که افکندن گوید که بدین معنی به تایی فوقانی عوض بای
 اصل است به کاف عربی و فرید علیّه آن فارسی بجایش می آید پس اگر (ب) را بمعنی
 افکندن با الف وصلی و حقیقت ماخذ دوم مبدل تبکن گیریم که به فوقانی دوم
 و معانی این بر افکندن مذکور شد و (الف) می آید یعنی شود که موحدہ به فوقانی یا بعکس
 مبدل بکندن باشد که موحدہ در اولش آن بدل نمی شود پس خبرین نباشد که تمام
 زائد است و فابدل شد به بای فارسی برهان خیل کنیم و صاحب ناصری در
 چنانکه فیل و سیل و سفید و سپید و (ب) اکثر لغات نقل برهان برداشته و تحقیق
 امر حاضرش تحقیقین با نام و نشان تحقیق خود را بر عالم بالا گذاشته (ار دو) (الف)
 را از دست داده اند که حقیقت مصدر و دیکهو افکندن (ب) (۱) افکندن کا امر

<p>یعنی ڈال۔ گرا (۲) کھانے کے طرف گاہ نہ کر مستعمل و بہرہ گفتن کنایہ باشد بہرہ ہوست افتادون مصدر اصطلاحی و ایما گفتن (اردو) اشارۃ کنایۃ بقول بحر غیاث جوئی و غنیت و بدگوئی گردنا کہنا کسی بات کو صاف نہ کہنا۔ درپردہ صاحب غیاث بحر غیب جوئی گردن قانع کہنا۔ صاحب آصفیہ نے (درپردہ) و صاحب اندیم ذکر این کردہ صاحب پر فرمایا ہے کہ خفیہ پوشیدہ اشارۃ کنایۃ برہان (ہوست کسی افتادون) را بہ عین ہوشین مردم افتادہ بقولہ صاحب معنی آورده و خان آرزو در سراج گوید خرنیہ و اشغال فارسی ذکر این کردہ از کہ کنایہ از عیب گردن است مؤلف معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسی عرض کند کہ ہوست بقول برہان بمعنی غیبت چون بنید کہ کسی غیبت مردمی کند بحق ہم آمدہ کہ بدگوئی و مذمت باشد۔ خلافاً کہ او استعمال این بقولہ کنند و این مشتق و نیست شتاق سند استعمال باشیم (اردو) فرید علیہ است از مصدر (ہوست افتادون) غیبت گردنا۔ بقول آصفیہ۔ بدی گردنا پیٹھ کہ گذشت (اردو) لوگون کی غیبت پیچھے برا کہنا۔ بدگوئی کرنا۔ کرتا ہے۔ دکن میں کہتے ہیں پیٹھ پیچھے</p>	<p>بہرہ گفتن بہرہ گفتن مصدر اصطلاحی۔ کہنے کا عادی ہے۔</p>
<p>بقول بحر غیاث و اندیم درپردہ بہ پہلو رفتن مصدر اصطلاحی بقول گفتن یعنی بر فرمایا گفتن مؤلف عرض کند کہ ہوست درینجا استعارۃ بمعنی پردہ مبادی حال می باشد (مثلاً آثار بخاری ص)</p>	<p>بقول بحر غیاث و اندیم درپردہ بہ پہلو رفتن مصدر اصطلاحی بقول گفتن یعنی بر فرمایا گفتن مؤلف عرض کند کہ ہوست درینجا استعارۃ بمعنی پردہ مبادی حال می باشد (مثلاً آثار بخاری ص)</p>

عاشقان را در طلب مشق ریاضی کردن این مثل را بجای آورند و معاصرین است بطلانی که آموز اول را به پہلو میرود و مجسم ہم بر زبان دارند (ار و و) نام مؤلف عرض کند کہ بہ پہلو حفظ و بہ و پیام سے نامتا ہندین ہے پہلو آمدن و بہ پہلو رفتن ہر تہ مرادف یکدیگر بہ سمانہ زون مصدر اصطلاحی بقالب است و خصوصیت با افعال ندارد و جو رنجش است منفی سہا کہ پیانہ بمعنی قالب آید طفل در سدا این مصدر را مخصوص با و تحقیقش بجای خودش کنیم (حافظ شیرازی) و نہی کند (ار و و) کروٹ لینا۔ بقول صفیہ دیدم کہ مالک و دیخانہ زونہ گل اوم بہر تہند و اس پہلو سے اُس پہلو پر مونا۔ بہ پیانہ زونہ معاصرین و بمعنی این شعر پیانہ زانہ بہ پیانہ شرب میگیند و بعضی بمعنی شرب اندر بیوتہ خزانہ ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف بمعنی شعر انجمن لطیف میشود کہ بمعنی قالب عرض کند کہ فارسیان چون کسی را بہ بینند (ار و و) ساخچے مین ڈالنا۔ بقول آصفیہ کہ پیغام قبول نہی کند و مصالحت نہی نماید قالب مین ڈالکر بنانا۔

بای موحدہ نامای فوقانی

بت (۱) بقول سروری و جامع و ناصری بفتح با۔ آہار جولاہگان باشد و فرماید کہ بیای فارسی ہم آمدہ و غالباً کہ بیای فارسی اصح باشد و بقول برہان بفتح اول و سکون ثانی آتشی کہ جولاہگان بر روی کار مالند و فرماید کہ در عربی نیز نمین معنی دارد۔ مؤلف عرض کند کہ ما این لغت را بدین معنی در لغات عرب نیاقیم و توانیم عرض نہ

کفارسیان این را از لغت بہات کہ دیکرت بمعنی خشکہ آمدہ بتخفیف ہا و الف وضع کرد
مخصوص کرد و مذبرای آشی کہ جولاہگان استعمالش کنند خان آرزو در سراج ہم بذیل
لغت (بتہ) اشارہ این یعنی بت کردہ است (استاد عمارہ ۵) ریشی چگونہ ریشی
چون مالہ بت آلودہ پاگوئی کہ دوش تاروزان ریش گوہ پالودہ (اردو) وہ آہار
اور کلف جولاہ ہے کپڑا بستہ وقت استعمال کرتے ہیں۔ مذکر۔

(۲) بت۔ بقول برہان و ناصری بالفتح بمعنی لیف جولاہگان صاحب جامع فرماید کہ
بتارہ مؤلف عرض کند کہ اسم جامد فارسی زبان باشد صاحب اندر جولاہ قوسی
برلیف گوید کہ دستہ گیاهی باشد کہ جولاہ پیشکار خود را بدان ترکند و آب زند (اردو)
جولاہون کا وہ بُرش (مذکر) یا (کونجی) مونث جس کو وہ گھانس سے بناتے ہیں اور
پانی میں بہگو کر اپنی نوٹ پر چڑھتے جاتے ہیں۔

(۳) بت۔ بقول برہان و جامع بالفتح مرغابی را نیز گویند و معرب آن بط است
صاحب ناصری فرماید کہ از ہمین است خربت کہ بط بزرگ را گویند صاحب فرما
فدائی کہ از معاصرین عجم است ذکر این کردہ مؤلف گوید کہ این ہم اسم جامد فارسی
زبان است (اردو) مرغابی۔ دیکھو اردک۔

(۴) بت۔ بقول برہان و جامع و ناصری بضم اول معبود و معبود کا فران باشد کہ
بعربی صنم خوانند (سعدی ۵) بتی دیدم از عاج در سومات، ہر مرتع چو در
جاہلیت منات، صاحب مؤید بذیل لغات فارسی صراحت کند کہ آنچہ پرستند

صورت نگاشته و ساخته از چوب و گل و غیر آن بهار بر بطلق صنم قانع. صاحب فرنگ
 فدائی که از معاصیرین عجم است فرماید که هر چه از سنگ و چوب تراشیده آنرا پریش کنند
 ترجمه صنم. صاحب سخندان گوید که همین را در سنسکرت بَد - بدل مَهله گویند رخا
 آرزو در سراج گوید که مطلق معبود و سجود کا فرمان بت نباشد چه آفتاب و گنگ
 و آتش را هم بعضی از اینها پرستند و بت گویند مؤلف عرض کند که صاحب ساطع
 ازین ساکت و صاحب کنز که محقق ترکی زبانست این را به همین معنی لغت ترکی
 گوید. اگر بت را بقول صاحب سخندان لغت سنسکرت گیریم این سبدل آنست
 که دال مَهله را بالفوقانی بدل کرده اند چنانکه تنبوره و دنبوره و اگر بقول صاحب
 کنز لغت ترکی دانیم خبرین نیست که فارسیان استعمال این کرده اند و معنی تحقیقی این
 صنم و صورتی که از مس و طلا و نقره و سنگ و چوب و گل و غیر فلک درست کنند
 و بجا زمین صورت که پریش آن می شود و این تعلق دارد با معنی ششم مخفی مباد که بقول
 بعض بت مخفف (باوتا) است که به همین معنی لغت زند و یاثرند است چنانکه اشاره
 این بر (باوتا شکن) کرده ایم (ارودو) بت بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر
 صورتی - صورت - پتلا - لعبت - پرتما - صنم - و صورت جو پتیرا و پیتیل و غیره می
 بنا کر پوجین -

(۵) بت - بقول برهان و جامع و ناصری و مؤید بالضم کنایه از عشوق (ظهوری)
 (۶) باغ گویب می دراز اشکم پوسینه چاک بت گل اندامم پم مؤلف عرض

کند که استعاره باشد نه کنایه (اردو) بت بقول آصفیه اسم مذکر معشوق (از
 آصفیه) بت بنایا به بتون که قیامت میں بھی ہو داد مانگی نہ خدا سے یون ہی خاموش
 (۶) بت بقول ضمیمہ برهان و خان آرزو در سراج باصطلاح ساکنان عبارت از
 منظر هستی مطلق است که آن حق تعالی باشد پس بت من حیث الحقیقت حق باشد
 نه باطل مؤلف عرض کند که بت پرستان همین منظر هستی مطلق را می پرستند و این مجاز
 معنی چهارم است (اردو) هستی مطلق کا منظر - مذکر -
 بتا بقول سروری و جهانگیری و جامع به تائی قرشت بعد از بار و زن بیاد معنی
 بگذارد (ابوشکور) بتا روزگاری بر آید برین بکنم پیش هر کس هزار آفرین بگو
 (۷) بگفتا نه آخر دهان ترکم بوتا جان شیرنش در سر کنم ب صاحب برهان صراحت
 کند که بکسر اول است صاحب رشیدی گوید که بتائیدن بمعنی گذاشتن مصدری
 می آید و این امر حاضرش صاحب ناصری گوید که اصل این (بھل تا) بوده یعنی بگذارد
 چیزی را تا چنین و چنان شود - بلی در فارس بسیار استعمال کنند چنانکه سعدی گفته
 (۸) بتا هلاک شود دوست در محبت دوست بکه زندگانی او در هلاک بود
 دوست بفرماید که آنرا (بل تا) نیز گفته اند مؤلف عرض کند که سخن آفرینی صاحب
 ناصری است که این را مخفف (بھل تا) قرار می دهد و از اشتقاق مصدر (بتائیدن)
 خبر ندارد ب تحقیق ما (الف) اسم مصدر بتائیدن است که می آید ما خود از بت
 که بقول منتخب بالفتح و تشدید تائی فوقانی بمعنی بریدن است فارسیان تخفیف

و زیادت الف در آخرش معنی قطع گرفتند و (ب) امر حاضر از مصدر بتائیدن که می آید پس بفتح اول است که موحده اول اصلی است و مصدر این هم بفتح اول می آید آنانکه این را کبسر اول آورده اند پی تحقیق نبرده (ار و و) (الف) قطع بقول آصفیه عربی اسم مذکر تراش - برید - بیونت (ب) چمپور - چمپور ناگا امر -

(۲) بنا - بقول سروری بجوانه فرسنگ و بقول جهانگیری و جامع بفتح با - نوعی از طعام را گویند صاحب برهان گوید که عربان بهط و نبات گویند و باین معنی باتشید ثانی هم آمده صاحب نتهی الارب بهط را به تحریک ثانی و تشدید طای حطی فرماید که عربان بهتا نوعی از طعام که برنج را با شیر و روغن پزند صاحب رشیدی فرماید که بتا و بتة بفتح با خشکه پداو - مؤلف گوید که اصل این بتة باهای هوز آخر است که بدل شد با چنانکه خاره و خارا خان آرزو در سراج بر بتة گوید که بقول رشیدی خشکه و بقول برهان نوعی از طعام که بهطه گویند و بدین معنی به تشدید ثانی هم آمده ولیکن تحقیق نیست که این لفظ مشترک است در فارسی و هندی - غایتش در هندی بار را به تغییر حجه مخلوط بها خوانند و آن تلفظ مخصوص هندیان است و بتة اعم است از خشکه چیرا که خشکه همان برنج را گویند که بعد از پختن آب آن را دور کنند و بتة مطلق است خواه آب آن را دور کنند خواه نکنند و این غذای مردم بنگاله و کشمیر است بنا بر کثرت شالی درین ملک و مؤید اینست که در برهان بت بفتح و سکون فوقانی یعنی آهار جو لاهیگان و آشی که بر روی کار مالند آورده و اغلب که بهطه معرب بهتة هندی است (۳)

مؤلف عرض کند کہ بقول ساطع بجات در سنکرت بمعنی خشک آمدہ کہ برنج پختہ باشد و بجات بقول آصفیہ لغت ہندی است مرادفش و آنچه خان آرزو در خشک و بتہ و قی پیدا کردہ است کمی معلومات اوست اہل دکن نیک دانند کہ خشک عام است برای برنج پختہ اعم از پیکہ آتش را بر آتش خشک کنند یا بصورت کثرت آب آن را دور کنند و بجات بزبان سنکرت ترجمہ خشک یعنی برنج پختہ باشد و بس فارسیان بخلاف سوم بہت کردند و این لفظ را بعضی بمعنی شیر برنج استعمال می کنند و بقول بعضی فیرنی باشد و بعضی برانند کہ نوعی از طعام است و بعضی حلوائی برنج را گفته اند و معرب آن بھط است باشد یا شیدطای حطی (کنافی البربان) و بقلب بعضی ہمین بہت را بتہ کرند و بمعنی خشک ملا و مستعمل شد و بتبدیل باہ الف بتا مبدل اوست کہ زیر بحث است و مقصود از خشک پلاؤ پلاؤ باروغن و گوشت باشد یعنی غیر از چلاؤ یعنی پلاؤ و برنج باگوشت و روغن باشد و چلاؤ و برنج باروغن و بتہ و بتاؤ مرادف پلاؤ پس در تعریف این خشک داخل کردن خطا است کہ در لفظ پلاؤ خشک داخل است (ارو) پلاؤ بقول آصفیہ فارسی اسم مذکر ایک قسم کا کہانا جو گوشت اور چاول ملا کر پکاتے ہیں۔

نباہ رفتن مصدر اصطلاحی بمعنی چچ اگر بستم یا چرا باب روم رشتہ رفو خام است و تاب خوردن و شکمگین شدن کہ تاب بمعنی (ارو) چچ و تاب کھانا بقول آصفیہ چچ و تاب و قہر و غضب بجایش می آید۔ دل ہی دل میں غم و غصہ سے گھٹنا۔

ظہوری شگاف جیب مراد و خند نباہ شدن مصدر اصطلاحی بمعنی

(۲۲۲)

(۲۲۲)

<p>پچ و تاب خوردن و سوزن که تاب بمعنی پچ و تاب و صراحت می آید (الفوری ۵) ۱- رخت رشک آفتاب شده پز آفتاب از رخت بتاب شده پز (اردو) پچ و تاب کھانا جلنا بتابیدن [بقول مؤید (سجوالقنیہ) بمعنی بلذاتن دیگر کسی از محققین فارسی زبان (اردو) دیکھو بتابیدن۔</p>	<p>ذکر این کرد و جزین نیست که تسامح اوست که بجای تختانی چهارم موحده را نقل کرد و جا وارد که دست تصرف نقل نویسنش دراز شد بتای حال حقیقت این بر (بتابیدن) بیان کنیم که بتختانی چهارم و پنجم می آید (اردو) دیکھو بتابیدن۔</p>
--	--

ببات صاحب شمس گوید که لغت فارسی است بمعنی (۱) بریده (۲) توشه و (۳) زحمت خانه و (۴) طیلسان و ضر و سوف و فرماید که باین معنی بت نیز آمده مؤلف عرض کند که همه محققین فارسی زبان ازین لغت ساکت و بحث بت بجایش گذشت و معاصرین عجم هم بر زبان ندارند مجرب بیان شمس بدون سند استعمال اعتبار را نشاید مخفی نهاد که بت بدون الف در عربی زبان بمعنی طیلسان آمده کذا فی محیط المحيط و بتا بقول منتهی الارب بر زبان عرب بمعنی توشه و رخت عروس و مسافر و مرده و متعل خانه (انتهی) پس جزین نیست که محقق بی تحقیق لغت عربی را فارسی گفت و در معنی هم تصرف کرده مرده را بریده نوشت۔ خدایش بیامزد (اردو) (۱) کاٹا ہوا (۲) توشہ۔ بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مذکر۔ زاد راه۔ وہ کھانا جو مسافر اپنے ساتھ لے جائے (۳) گھر کا سامان۔ مذکر (۴) طیلسان بقول غیاث التالسان کا معرب۔ وہ چادر جو عرب میں خطیب اور قاضی اپنے کندھے پر اوڑھتے ہیں۔ مونت خزا یک شیشی کپڑے کا

نام ہے اور بقول بعض وہ کپڑا جو پشم اور ابریشم سے بنا جاتا ہے۔ صاحب آصفیہ نے صوف پر فرمایا ہے کہ عربی۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کا دبیر جامہ پشمینہ۔

باتامہ | بقول بول چال لغت فارسی است بمعنی آلو و سیب زمینی صاحب لغات جدید عرب در تالیف خود (الدلیل علی المولود والدخیل) فرماید کہ در محاورہ معاصرین عرب ہمین لفظ بہ ہمین معنی مستعمل و صراحت کند کہ از لغت انگلیسی وضع شد مؤلف عرض کند کہ مقصود شہ جزین نباشد کہ از پستی تو کہ بیابے فارسی اول و تامی ہندی دوم و تحتانی سوم و تامی ہندی چہارم و او لغت انگلیسی است بای فارسی را بالعربی چنانکہ تپ و تب و تحتانی را بالف بدل کرد و چنانکہ بریغان و ارغان و ہردو تامی ہندی را بہ فوقانی و او را بہ ہائے ہوز چنانکہ آوسو و آوسہ و بازو و بازہ صاحب محیط بر آلوئی فرنگ گوید کہ رنگش اغبر و در مقدار برابر آملہ تاسیب و در ہند بذریعہ اہل فرنگ رسیدہ کشتکار آن می شود و اکثر آزاہا گوشت یا تنہا پختہ بطریق مان خورش می خورد و مثل اروی لعابیت مذاارد و خستہ باشد ویرہضم و مقوی باہ و ظاہر در مزاجش گرمی و خشکی محسوس می شود و سودا ویت ہم دارد چرکہ از کثرت خوردنش خارش پیدا می شود و قابض طبع است (انتہی) حاصل نیست کہ بر زبان معاصرین عجم لضم اول و فتح فوقانی دوم است (ارو) آلو بقول ہم مذکر۔ زبان سنسکرت میں آکہ جس کا مادہ اول بمعنی جڑ ہے پس آکہ کی معنی جڑ و لہ ترکاری۔ ایک قسم کی گول گول ترکاری جس کا مزاج سرد و خشک ہوتا ہے کبھی

صرف ترکاری اور کبھی گوشت کے ساتھ پکا کر اور اور طرح سے بھی کھاتے ہیں۔

بتاراج آمدن استعمال صاحب اند کہ نہ بریکد ر ہند چوں مغلسان خزانہ بتاراج

بر معروف قانع مؤلف عرض کند کہ جی می دہند (اردو) لٹوانا۔ صرف کرنا۔

تاراج شدن است و تاراج بمعنی غارت (تاراج کرنا۔ بقول آصفیہ۔ غارت کرنا۔

وازم جدا کردن کہ بجای خودش می آید۔ برباد کرنا۔

حیف است کہ سند استعمال این پیش نشد بتاراج گرفتن مصدر اصطلاحی۔

معاصرین عجم بر زبان دارند (اردو) آسانی برداشتن و بدون دقت

تاراج ہونا۔ غارت ہونا۔ لٹ جانا۔ برداشتن و کشیدن و حاصل کردن

بتاراج دادن مصدر اصطلاحی مراد (مکشیدن چیزی) کہ می آید (ظہوری)۔

صاحب اند بر معروف قانع مؤلف مشک صد تار ریم از نفس زلف آہم لٹا

عرض کند کہ تاراج کردن و صرف کردن و برگرفت (اردو) دکن میں کہتے ہیں، کچھ

بہ میغابرون (سعدی شیرازی) بیک پر کھینچ لانا، کچھ تاکے پر ٹھانا، آسانی سے حاصل

ہفتہ نقدش بتاراج داد و بدرویش سکین (کچھ تاکے سے باندھ لانا بھی کہہ سکتے ہیں مصلحت

و محتاج داد و (ظہوری) نیغما گنجہا کے لازم کا استعمال کیا ہو دیکھو (آمدہ رلمکشیدن)

بتاراج بقول برہان بروزن شرارہ لیف جولامہکان و شومالان و آن جاروب

مانند ہے کہ جان آتش و آہار بر تار مالند۔ صاحبان مؤید و جامع و سرلج ہم ذکر

این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ موحده اول زائد و تار بمعنی تحقیقش کہ مقابل

پود باشد وہاں ہوز در آخرش برای نسبت یعنی چیزی کہ منسوب است بہ تار و کنایہ از آلہ کہ ذکرش بالا گذشت (اردو) جولاہون کی وہ کوچنی جس سے آتش اور آہار تانے پر لگاتے ہیں۔ موٹ۔

(الف) بتازگی	(الف) بقول اند کردہ کاف فارسی بجائش آوردند و تازگی
(ب) بتازہ	بحوالہ فرنگ فرنگ یعنی نوی ضد کنگلی است پس بای مفید
مرادف (الف) (والہ ہوی) بفرقتہ	معنی معیت در اولش آوردہ بمعنی از سر نو
بغم دل از غم خریدہ را پرفتم بتازہ این	مرادف (الف) استعمال کردند و معنی در
رہ صدرہ بریدہ را پ (سلیم) خطش	حال بیان کردہ صاحب اند و درست
بتازہ باعث ناز و نیاز شد کہ کوتاہ کرد	نیت دیگر بیچ (اردو) (الف و ب)
زلف و شکایت دراز شد کہ صاحب از سر نوئے سرے	

بحر و وارستہ ہم (ب) را مرادف (الف)	(الف) بتاز پانہ گرم داشتند
قرار دادہ اند مؤلف عرض کند کہ تازہ	(ب) بتاز پانہ گرم کردن اصطلاحی
معنی تولقیض کہنہ و بمعنی حادث و ضد صاحب بجز نسبت ہر دو گوید کہ بہ تنزی و	
پیر مردہ بجای خودش می آید و چون خواہند خستہ بر سر کاری آوردن و فرماید کہ	
کہ یای مصدری در آخرش زیادہ کنند ماخذ آنکہ اسپ را ساعتی قبل از سواری	
بقاعدہ فارسی ہاں ہوز آخرہ را حذف یک میدان جولان دہند و بتاز پانہ گرم	

تاد سواری سرکشی نہ کند و در تاختن نفس گرفته نہ	ایں ہر دو مصدر بمعنی حقیقی مطلقاً برای گرم کردن
نشود۔ وارستہ بر ذکر رب، قانع و برے آن ذکر	اسپ است ذریعہ تادیانہ و کنایہ از آمادہ
ہیں معنی کند (دشاپور) آہم بتا زیانہ مرا گرم داشتہ	کردن کسی بکاری بسبیل جبر از اسناد پیش شدہ ہم ہیں
تا و کہ ام معرکہ سمریید ہد مرا از روغانی (۵) تاکہ	معنی پیدا است و آنچه قبل از سواری اسپ تند را
وہ عنان مرا دم فلک بدست از حالا بتا زیانہ مرا	در حلقہ دوری دہند تا تنہایش کم شود و بسواری طبع
گرم کردہ است از مولف عرض کند کہ در تعریف	عنان باشد آنرا ازین مصدر اصطلاحی تعلقہ نیست۔
ماخذ انچہ بیان کردہ اند تعلق ازین اصطلاح ندارد	دارد (و) کسی کام پر سختی سے آمادہ کرنا۔

بتاسانید	صاحب اند بوالہ لطائف فرماید کہ یعنی بتراسانید و صاحب غیاث ام ذکر
ایں کردہ مولف عرض کند کہ ہر سہ محققین بالا از مصدر تاسانیدن سب خبر اند کہ بمعنی کلا فشرذ	
می آید و ہیچ تعلق از معنی تراسانیدن ندارد۔ پس موحدہ اول زائد است و تاسانید ماضی مطلق	
ہماں و معنی ایں کلا فشرذ دیگر ہیچ (از و) گلا گھوٹا۔	

بت اشرفی	اصطلاح بقول بھورتیکہ
بر اشرفی مسکوک کنند خان آرزو در چراغ و بہار	اشرف از حرص چہ چہسی بزر و سیم مگر تو چوں
گوید کہ در عہد اکبری و جہانگیری یک روی اشرفی	بت اشرفی از بہر زرت ساختہ اند از مولف
بصورت گا و امثال آن نقش می کردند و ظاہراً	عرض کند کہ معاصرین عجم بدون اصناف اشرفی
مرا داز اشرفی ہوں است کہ در دکن رواج دارد	را گویند کہ بران نقش بتہ باشند و دریں وزا
یا مطلق طلای مسکوک (سعید شرف ۵) اگر دو این قلب ہضافت است و برے مطلق	سورن را کہ سلوکہ برطانیہ باشند ہمیں نام توہا

طلای مسکوک کہ غیر بت مسکوکہ باشد نہ توان استعمال	جو اشرفی بر مسکوک ہو اور بلحاظ معنی آخر صورت
کردخان آرز و غور نہ کرد (ارو) و صورت	دار اشرفی - مکتبہ -

بتا شہ بقول انند بھوالہ فرنگ فرنگ بفتح تشین معجمہ لغت فارسی است برای نوعی از شیرینی دیگر محققین فارسی زبان ازین ساکت و بقول صاحب ساطع (بتا شہ) لغت سنسکرت است پر سین ہملہ و شین معجمہ ہر دو و در آخرش الف - گردہ را گویند کہ از شکر سازند و بمعنی ب نیز **مولف** عرض کند کہ معنی آن خوالد کر حقیقی است و مجازاً بمعنی شیرینی خاص استعمال شد نظر بر شہابست حباب اگر نہ استعمال پیش شود تو اینم عرض کرد کہ مفترس است کہ الف آخر بدل شد بہ ہائی ہوڑ - چنانکہ یاسا و یاسہ (ارو) بتا سا و بتا شہ بقول آصفیہ - ہندی - اسم مذکر - حباب ببلبلہ ایک قسم کی شیرینی جو بشکل حباب ہوا بھر کر بتائی جاتی ہے -

بتا وار بقول سروری و جہانگیری و رشیدی و برہان و ناصری و جامع بروزن ہوا دار بمعنی عاقبت و انجام و آخر کار (عنصری ۵) من خوب مکانات شہا باز گذارم ڈامن جن شہا نیز گذارم بہ بتا وار پڑ (حکیم سوزنی ۵) گل شد و برد بہ کون داغ و در دیش گیرم پڑا ترے ماند از ان داغ بتا وار مر پڑ **مولف** عرض کند کہ جہیز نیست کہ مرگب باشد از بتا و آہ - بتا بکامل لغت سنسکرت است بمعنی واقعہ و حادثہ و صراحت این بر مصدر (بتا سیدن) می آید و وا کلمہ فارسی زبان است بمعنی صاحب و خداوند - پس صاحب و واقعہ و حادثہ کنایہ باشد از انجام گاہ کہ بعد از واقعہ ہار و دہد - انقبیل را ہوار کہ اسپ را گویند و جادو دارد کہ کلمہ و آہ را بمعنی لائق و شائستہ گیریم چنانکہ شاہوار پس اندرین صورت معنی نفلی ایں لائق و سزاوار واقعہ و حادثہ باشد

<p>وکنایہ از انجام کار فاعل (ارو) عاقبت بقول آصفیہ - عربی - اسم نونث - آخر - انجام - پایان - آخر کار</p>	<p>وکنایہ از انجام کار فاعل (ارو) عاقبت بقول آصفیہ - عربی - اسم نونث - آخر - انجام - پایان - آخر کار</p>
<p>مصدر (رون) در آخرش مرکب کرده مصدر</p>	<p>بتائیدن بقول سروری و رشیدی بتا</p>
<p>ساختند بمعنی گذاشتن و گزرائیدن آنانکه لیک</p>	<p>ترشت و دو یاسه حطی پوزن و مانیدن بمعنی</p>
<p>بفتح اول گرفته اند بمعنی حقیقت ما خنبرده اند</p>	<p>بگذراشتن صاحب بحر فرماید که بر وزن گرائیدن</p>
<p>مقتنن فرس این را مصدر سماعی گفته اند و ما</p>	<p>بمعنی گذاشتن و گزرائیدن (کامل التصریف)</p>
<p>منکر از ان مطلقا این را هم مثل دیگر مصداقها</p>	<p>مضارع این بتاید - صاحبان مواد و نوادر هم فکر</p>
<p>دانیم و قیاس ماهاں که ذکرش بالا گذاشت و بتا</p>	<p>این کرده اند - صاحب هفت صرحت فرماید که کبسر</p>
<p>بمعنی بگذار امر حاضر این و سند این بر بتا گذشت</p>	<p>اول باشد مولف عرض کند که موحده اصلی</p>
<p>(ارو) گزرائنا بقول آصفیہ چھوڑنا ترک کرنا -</p>	<p>است و ماخذ این بت کبسر اول کب زبان سنکرت</p>
<p>رها کرنا - و گذاشت کرنا - بسر کرنا -</p>	<p>بقول صاحب ساطع بمعنی قدرت و دستگاه</p>
<p>بت پرست استعمال بقول انند سواکه</p>	<p>آمده و بقولش بتنا مصدر بت بمعنی گذاشتن</p>
<p>فرهنگ فرهنگ صحنم پرست - صاحب فرهنگ</p>	<p>حالتی یا حادثه بر کسی و مرادش بتنا بذات تثنی</p>
<p>فدائی گوید که هر که بت را پرستد پیش آں نماز</p>	<p>و دم و بتانا متعدی آں بمعنی گذرائیدن پس</p>
<p>بر دو برابرش پیشانی بر خاک نهد مولف عرض</p>	<p>فارسیان همین بتا را که بمعنی واقعہ حادثہ اسم جا</p>
<p>کند که اسم فاعل ترکیبی است (ارو) بت پرست</p>	<p>مصدر بتنا است بزبادت تحتانی بقاعده خود</p>
<p>بقول آصفیہ فارسی - اسم مذکر - مهورتی کو</p>	<p>بتاے کردند - چنانکه پا و پاچی و تاج و جاسی پس</p>
<p>پوچھنے والا -</p>	<p>از ان بقاعده مصداق جعلی تحتانی مکسور و مغلک</p>

بت پرست را در کعبہ دیو گیر و

مثل

سروری بر بتنوز بہ فاعوض بای فارسی فرماید کہ

صاحبان خزینۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این

بر وزن نفقور (۲) منقار مرغ را ہم گویند و چون

کرده اند و از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف

تخفہ آورده کہ مرغان را منقار باشد و چہار پایا

عرض کند کہ فارسیاں در مذمت بت پرستی این مثل

و مردم را پیرامن دہان - خان آرزو در سراج

زنند - مقصود آنست کہ بت پرستان را در کعبہ

ذکر بتنوز و بتپوز و بدپوس و بدپوز و بدپوز کرده -

ہم خدا حاصل نہ شود بلکہ دیو گیرد - زیرا کہ عمل

مؤلف عرض کند کہ پوز بہ بای فارسی در آئے

شان بد است حاصل اینست کہ عمل نیک بآ

ہوز اسم جاد فارسی زبان است بمعنی پیرامون

بد عمل را از مقام مقدس نتیجہ خوبی بدست نیاید

کہ اگر دواں حیوانات و منقار مرغان کہ بجا

(اردو) دکن میں کہتے ہیں "اندھوں کو کعبے میں

خودش می آید و بت بمعنی مرغابی است کہ گذشت

بھی خدا نہیں ملتا اس کا مطلب یہ ہے کہ کوہ

پس این مرکب قلب اضافت است بمعنی منقار

باطنوں کو کعبہ سے کچھ فائدہ نہیں ہوتا - یعنی خدا

بت بمعنی خاص و بر سبیل مجاز عام شدہ برای مطلق

شناس اور خدا طلبوں کا عمل ان کو ہر جگہ رہی

مرغان و پس انان ناواقفین ماخذ برای حیوانات

کرتا ہے اگر عمل نیک سے محروم ہیں تو ان کیلئے

ہم استعمال میں کردند و معین است اصل و بدپوز

خانہ خدا میں بھی خدا نہیں ملتا -

سببش کہ فوقانی بہ وال بدل شود چنانکہ بتنورہ

بت پوز اصطلاح صاحب رشیدی این

و تنورہ و بدپوس ہم مہمل آں کہ نامی ہوز

مراد بتنوز و بدپوز و بدپوس و بدپوز آورده گوید

بہ سین مہمل بدل شدہ - چنانکہ آیاز و ایاس و در بدپوز

کہ (۱) پیرامون دہان کہ پوز نیز گویند و صاحب

ہم بای فارسی بہ فاعل شدہ - چنانکہ سپید و سفید

<p>(اردو) (۱) انسان کے لئے مہنہ کا حلقہ مذکر۔ بہائم کے لئے مہنہ مذکر۔ (۲) چوچ بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مؤنث۔ منقار پرندوں کا مہنہ۔ بت تراش اصطلاح۔ بقول بہار۔ (۱) معروف و حاشیہ نگارش گوید کہ صنم تراش مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است قرینہ نہیں دیکھا گیا۔</p>	<p>(۲) حجاز لقب آذر پیر ابراہیم علیہ السلام چنانکہ بت شکن لقب ابراہیم است (اردو) (۱) بت تراش بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مذکر۔ بخت ساز۔ مورتی بنانے والا (۲) ابراہیم علیہ السلام کے باپ کا لقب جن کا نام آذر تھا۔ مگر اسکا استعمال بدو قرینہ نہیں دیکھا گیا۔</p>
<p>بتخفہ بقول وارستہ یعنی بتخفگی۔ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر ایں نہ کرد مؤلف گوید کہ از قبیل بتنازگی و بتنازہ کہ گذشت۔ مشتاق سند استعمال باشم۔ موحده اول زائد است یعنی میت (اردو) خوبی کے ساتھ عمدگی کے ساتھ صاحب آصفیہ نے تخفگی پر فرمایا ہے۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ عمدگی۔ خوبی۔ بہتری۔ بھلائی۔</p>	<p>بقول ضمیمہ برہان بفتح اول و سکون ثنائی و خائے شخہ یعنی (۱) افشردن۔ صاحب شمس گوید کہ لغت فارسی زبان است و بذکر معنی اول فرماید کہ (۲) یعنی کتاب مغان و قیل و حیل ابراہیم علیہ السلام گویند تفسیر نژد۔ دیگر محققین فارسی زبان ازیں ساکت مؤلف عرض کند کہ مقصود محقق اول الذکر از معنی افشردن حال</p>
<p>بالمصدرش باشد یعنی افشردگی۔ اما طالب سند استعمال باشم کہ مجرد قولش بحالت سکوت و گیر محققین و معاصرین عجم کافی نیست و مصدر بتجنیدن نیامدہ بخمال ماسما محقق است کہ (بتخ) را کہ بہ موحده و فوقانی و نون و جیم عربی یعنی اول می آید تصحیف کرد و نسبت معنی دوم معاصرین زردشت گویند کہ مخفف</p>	<p>بالمصدرش باشد یعنی افشردگی۔ اما طالب سند استعمال باشم کہ مجرد قولش بحالت سکوت و گیر محققین و معاصرین عجم کافی نیست و مصدر بتجنیدن نیامدہ بخمال ماسما محقق است کہ (بتخ) را کہ بہ موحده و فوقانی و نون و جیم عربی یعنی اول می آید تصحیف کرد و نسبت معنی دوم معاصرین زردشت گویند کہ مخفف</p>

(تجملہ) است بفتح اول وضم سوم مرگب ازبت
و خدا کہ بزبان سنکرت بت مخفف بات بمعنی
سخن است (هکذا فی اللسان طبع) ومعنی لفظی
ایں سخن خدا و کنایہ از کتاب مغان یا صحف ابراہیم
یا تفسیر نزد باشد بائی حال از برای ایں ہم طالع
سند استعمال باشم (اردو) (۱) دیکھو بتیج (۲)
کتاب مغان یا صحف ابراہیم یا تفسیر نزد کوٹار
نے بتیج کہا ہے۔

بتخاک | بقول سروری بحوالہ شرفناہ
بر وزن دنبال و بقول برہان و ناصری و
جامع و سراج نام موصی است - نزدیک
بکابل **مولف** عرض کند کہ وجہ تسمیہ ایں
بزمین نباشد کہ خاک ایں موضع براے بت ساز
موضوع یا واقعہ بت متعلق ازین باشد و
اعلم بحقیقتہ الحال (اردو) بتخاک ایک موضع
کا نام ہے جو کابل کے قریب ہے۔ بزرگ۔

بتخال | بقول برہان بوہت و انسد بضم
اول و سکون آخر کہ لام باشد نام بتخانہ ہیست
و بتخالہ بروزن بزغالہ ہم گویند صاحب جامع
فرماید کہ بمعنی بتخانہ و بتکہ خانہ آرزو و در سراج
گوید کہ غالباً تصحیف بتخاک باشد کہ نام ضمیمی
است نہ نام بتخانہ **مولف** عرض کند کہ تسامح
محققین اول الذکر است کہ بتخانہ خاص را
بتخال گفتہ صاحب جامع کہ از اہل زبانست
این را بمعنی بتخانہ و بتکہ آورده و خال بقول
برہان و فارسی زبان علم را گویند بہ فتح عین
و علم بقول منتخب بمعنی کویہ و نشان و نام مذکور
معروف بود پس معنی لفظی ایں کہ قلب اضافت
است نشان بت و کوہ بت و کنایہ از بت خانہ
توان گرفت و نظر بر اعتماد صاحب جامع ہا
کنیم کہ فارسیان بتخانہ را بتخال و بتخالہ ہم گویند
و جادوار کہ بتخالہ مہمل بتخانہ گیر ہم خلاف قیاس
و بتخال مخفف بتخالہ (اردو) بتخانہ بقول
آصفیہ - فارسی - اہم مذکر - مندر شوالہ مورث گھر

<p>بتخانه استعمال - بقول نند و بهار معروض صاحب فرهنگ فدائی صراحت کند که نازک (ظهوری ۵) بیفزائی اگر قدر حرم گردد حرم گردد بت پرستان که جای نهادن بت هست مؤلف عرض کند که قلب اصناف خانه بت یعنی خانه آصفیه - فارسی - اسم مذکر - مندر - شواله - مورت گهر</p>	<p>بتر بقول اندر سجاوله فرهنگ بفتحین مخفف بدتر است (شیخ شیراز ۵) بتر نام که خواهی گفت آنی بتر که دائم عیب من چون ندانی بتر (انوری ۵) نیک ناما تونیک میدانم بتر که ز بد حال من بتر است مؤلف عرض کند که اگر بفتحین گیریم دال مهمله را مخذوف دانیم و اگر فوقانی مشد گیریم - مبتدل که دال مهمله به فوقانی بدل شود چنانکه زردشت و زرتشت صاحب قانون و تنگیری بدتر و بتر اهرم بسند این تبدیل آورد صاحب کنز این را بدو تشدید یعنی بدتر لغت ترکی گفته (اردو) بدتر بقول آصفیه فارسی - نهایت خراب - ادنی درجه کا -</p>
<p>بتر از کشیدن (مصدر اصطلاحی) بقول اندر وزن کردن به ترازو - سید حسین خالص ۵ آب انگور بکتر بود از هر آب بتر ما کشیدیم مگر بتر از وی قدح بتر مؤلف عرض کند که چیزی را کشیدن و آوردن و نهادن به ترازو کنایه باشد از وزن کردن (اردو) تولنا</p>	<p>بتر از آمدن (مصدر اصطلاحی) چکیدن باشد (ظهوری ۵) جوی خوار از رگ ایماں بتر از آمد بتر خلش غمزه هند و پسری در کار است بتر (اردو) تراوش کرنا تراوش هونا - بقول آصفیه - بپکن - بتر راه اصطلاح بقول بحرمان راه</p>

صاحب غیاث گوید کہ بلضم و اضافت مانع راہ
 است **مؤلف** عرض کند کہ مراد ننگ راہ
 یعنی ہر گاہ ننگے یا بستہ در راہ باشد مانع و حائل
 راہ رواں می شود و این کنایہ باشد بترکیب اضافی
 (اردو) ننگ راہ۔ بقول آصفیہ۔ فارسی
 اسم مذکر۔ وہ پتھر جو راستہ میں پڑا ہو آنے جانے
 والوں کا تحلیل و دہ ہو۔ سدا راہ۔ مانع۔ مزاجم
 (میر) بے لطف تیرے کینہ کو تجھ تک پہنچ
 سکیں ہم تو ہیں ننگ راہ اپنے کتنے یہاں
 و ان تک تو

بترجا اصطلاح بقول جہانگیری در
 ضمیمہ (۱) کنایہ از قبل و دوبر باشد و اس را
 بتازی عورتین گویند۔ (سراج الدین کوئی) ۵
 غنچہ گر پیش آں دہن خندد تو برتر جای بختین
 خندد تو د کمال ہمیں ۵ پیش روی تو گر
 بخندد گل تو بہتر جای گلستان خندد تو خان آرزو
 مذکر۔

در سراج فرماید کہ تحقیق آنست کہ عبارت است
 از قبل و دوبر زن و دوبر مرد آلت تناسل۔ صاحبان
 رشیدی و ناصری ہم ذکر این کردہ اند صاحبان
 برہان و جامع بذکر معنی اول فرمایند کہ (۲)
 فرجہ بامین ناخن و گوشت را ہم گفتہ اند کہ
 چرک در آن جمع می شود **مؤلف** عرض کند
 کہ قلب اضافت جای بتر باشد کہ معنی لفظی این
 جائے کہ بسیار بد است و کنایہ از ہر دو معنی بالا
 صاحبان بحر و بہار عجم ذکر این بزیادت تحتانی
 در آخر کردہ اند و بر معنی اول قلن و صاحب موی
 بر معنی تحقیقی اکتفا کردہ کنایہ را بگذاشت (اردو)
 (۱) فرج۔ دیکھو اوک۔ دوبر۔ بقول
 آصفیہ۔ عربی۔ اسم مؤنث۔ مقعد۔
 مبرز۔ گانڈ (۲) ناخن اور گوشت
 کا درمیانی خلا جس میں میل جمع ہوتا ہے

الف بترک صاحب شمس بھوالہ تبخری نسبت دالف گوید کہ در فارسی کلیم

(ب) بترکان

باریک را گویند که از پیشم سازند و (ب) هم بقولش لغت فارسی و کبسر یکم و سوم یعنی پیدا آورده مؤلف عرض کند که محققین فارسی زبان و معاصرین عجم ادیب هر دو لغت ساکت اگر سند استعمال پیش شود تو انیم قیاس کرد که اسم جامد باشد یا مرکب از بتر و گان - صاحب ساطع گوید که بتر به بای فارسی لغت سنسکرت است که کبسر اول و سکون بی یعنی پدر و اب و بضم اول و سکون فوقانی یعنی پسر باشد و گان بقول بران به کاف فارسی یعنی لائق و منزه و اریس معنی لفظی این لائق و منزه و اریس و کنایه از پیدا آورده - بای فارسی بدل شد به موصد چنانکه تپ و تب و کاف فارسی به عربی چنانکه گند و کند - اعراب بیان کرده صاحب شمس بر خلاف این است و مجرد قولش بدون سند استعمال اعتبار را نشاید که بے تحقیقیش اظهار من الشمس (اردو) (الف) باریک کبسل - مذکر (ب) پیدا کرنیوالا - مذکر -

بت رویان

اصطلاح - بالضم بقول و برای معنی دوم الف و نون آخر را برای مویذ یعنی خوب رویان - صاحب هفت گوید که (۱) یعنی خوب و (۲) یعنی خوب رویان مؤلف عرض کند که معنی لفظی این روی بت دارندگان و کنایه از خوب رویان مخفی بهاد که (بت روی) اسم فاعل ترکیبی است و اگر الف و نون آخر از آن گیریم و (بت رویان) را مرید علییه (بت روی) قرار دهیم بر سبیل کنایه معنی اول پیدا می شود

جمع گیریم - طالب سندی باقیم (اردو) (۱) خوب بقول آصفیه - فارسی زرشت کافیتض عمد - آبهجا - (۲) خوب رویان - حسینان که میسکتے ہیں -

بتره بقول انند سحوا که فزنگ فزنگ بنت اول و ثمالث لغت فارسی (۱) مرد و گردن کشی و کششی (۲) مجروح مؤلف عرض کند که اگر

سند استعمال برای هر دو معانی پیش شود تو انیم
 عرض کرد که برای معنی اول ہای نسبت بر لفظ
 بتر زیادہ کردہ اند یعنی چیزے کہ منسوب بہ بتر
 باشد ترمو سرکشی است و سکون فوقانی تصرف
 محاورہ و برای معنی دوم بتر را بالفتح لغت
 عرب گیریم کہ بمعنی بریدن آمدہ (کذا فی المختص)
 ہای ہتوزہ در خواصی بقاعدہ فارسی افادہ معنی
 مفعولی کند چنانکہ بالیدہ از بالید و عجب نیست
 کہ بر ماضی زبان عربی قاعدہ فارسی را جاری
 کردہ اند و بیج عجب نیست کہ پس قسم تصرفات
 فارسیان در لغات عرب بسیار واقع و تصرف
 در اعراب ہم تصرف ثنائیت و پس - (ارو)
 (۱) ترمو بقول آصفیہ عربی اسم مذکر - سرکشی
 نا فرمانی (۲) مجروح بقول آصفیہ عربی - گھا
 زخمی - وہ شخص جس کے زخم لگا ہو۔
ہت زر (اصطلاح بقول دارستہ و جروہا
 مراد (بت اشرفی) است کہ بجایش گذشتہ
 (طغرا) رخسار بت زر کہ نبودش مرزہ کیو
 ناگشتہ نظر کردہ آن رو مرزہ دارد و **مؤلف** گوید
 کہ مرکب اضافی است (ارو) و بکھوت اشرفی
بستان استعمال - بقول بہار و انند معرو
مؤلف عرض کند کہ از قبیل گلستان یعنی جا
 کہ بت ہای بسیار قائم بود (حکیم رودگی)
 تا با گذر کردہ گلزار و بہستان و گلزار زبولیش
 شدہ بستان چو بستان و (ارو) وہ مندر
 جہاں بہت سے بت قائم کئے گئے ہوں - مذکر
بت سرخاب زای اصطلاح - بقول
 رشیدی بمعنی صراحی - خان آرزو در سرخ گو
 اگر بت بضم اول است پس معنی صراحی خواہد
 مطلقاً و اگر بفتح باشد بنا بہبت سرخاب - پس
 بمعنی ظرف مقرر ی شراب خواہد بود کہ آن را
 بط و طاق نیز خوانند **مؤلف** عرض کرد کہ
 دریں اصطلاح بت بالفتح باشد قطعاً بمعنی مرغابی
 کہ معرب آن بطہ طای حطی است ذکر این ہر

سوم بت گذشت و در سرخاب (۱) صفت آن کہ شکندہ بت و در (۲) صفت ابراہیم علیہ السلام قریب سرخاب ہم نام پندہ است و ہم (شراب را گویند) بقہش کہ بت ہارامی شکست (صائب ۵۲) قلب اضافت آب سرخ (پس بت سرخاب زای زبت چون پاک سازد بت شکن بت خانہ مارا کہ کنایہ از صراحی شراب است نہ مطلق صراحی نمی آیم) کہیر وید بت از دیوار و در کا شائے مارا (۱) (ارو) کہ خان آرزو بت را بالضم چگونہ بمعنی صراحی مطلق (۱) بت شکن کہہ سکتے ہیں بمعنی عام اُس شخص کے نوشت قاتل (اردو) شراب کی صراحی نوشت لے جو بتوں کو توڑے (۲) ابراہیم بت شکن بت شکن اصطلاح - بقول بہار صریح ایک پیغمبر علیہ السلام کا نام تھا جو آذر بت و مقصودش جزمین نہ باشد کہ اسم فاعل ترکیبی است تراش کے فرزند تھے۔

بتبع | بقول برہان و ہفت کسر اول و سکون ثانی و عین بے نقطہ بلغث اہل برہنہ شربت مست کنندہ بعضی گویند از غسل و بقول بعضی از خرمای تر سازند **مولف** عرض کند لغت عرب است و بقول منتخب بالکسر شراب و بنیندہ غسل کہ آتداد کند و جوش زند و بدین معنی کسر با و فتح تانیہ آمدہ (الخ) پس تمام برہان است کہ ایں را لغت فارسی زبان خیال کردہ (اردو) شراب اور بنیند جو شہد سے بنائی جاتی ہے یا خرمائے تر سے۔ مولف۔

بتغور بقول ہفت بفتح اول و سکون ثنائہ و فراید کہ بجای غین منقوطہ فہم بنظر آمدہ و فوقانی و ضم غین معجمہ ہوا و رسیدہ و رای ہلکندہ صاحب درسی و پہلوی ہوض رای ہلکندہ آخر	معنی (۱) اگر دگر دکلاہ (۲) منقار مرغان (۳) زامی ہوز نوشتہ بمعنی دوم و سوم قانع مولف پیرامون دہان مطلقا خواہ انسان باشد خواہ حیوان عرض کند کہ مبتدل ہان بپہوز است کہ بہ باہی
--	--

<p>فارسی سوم و زامی ہوز در آخر گذشت ربای فارسی بدل شد بہ غین مجھے چنانکہ پرویزن و غزوین و زامی مہملہ آخر را بدل کردند بہ زحی ہوز چنانکہ اینزان و انیزان و معنی اول درینجا زائد است کہ پتہوز صرف بر معنی دوم و سوم مثال و برای معنی اول مشتاق سند استعمال می باشیم۔ (ارو) (ا) ٹوپی کی دیوار جو چند وے کے اطراف ہوتی ہے۔ مذکر۔ (۲) و (۳) دیکھو (ربت پوز) بت فریب اصطلاح۔ بقول جہانگیر غنی (۱) نام روز بہت و چہارم است از ماہ ہای ملکی۔ صاحب ناصری ہذکر معنی اول فرماید کہ (۲) کنایہ از معشوق صاحب جمال (دلہ رع۔ ۲) بدلہ گرفت ای بت بت فریب تو صاحب جامع فرماید کہ نام روز چہارم است از ماہ ہای ملکی (ربت چہارم) و صاحب بحر مشفق با او مکولت عرض کند کہ معنی حقیقی ایں فریبندہ</p>	<p>بتاں و کنایہ باشد از معشوق و معنی اول ہم گننا باشد کہ تاریخ معینہ ماہ ملکی رابت فریب گفتند از نیکہ مجمع حسینان در اس تاریخ بہ تفریح و تفریح از خانہ ہای خود بیرون می آید و بہ مقامات خاص جمع می شود چنانکہ یکی از معاصرین عجم با ما ذکرش کرده و نسبت اختلاف تاریخ چہارم و بہت چہارم قول صاحب جامع را مستبعد و اینم کہ از اہل زہد ملک شاہی نام است و جلالی ہم و مبداء اس تاریخ عہد جلال الدین ملک شاہ سلجوقی است کہ بحث کاملش بر سال ملک شاہی) می آید (ارو) (۱) فارسیوں نے ماہ ہای ملکی کی چوتھی تاریخ کو ربت فریب، اس لئے کہا ہے کہ اس تاریخ میں حسینوں کا مجرم تفریح و تفریح کے لئے باغات میں جمع ہوتا ہے (۲) معشوق صاحب جمال۔ مذکر بمقوڑ بقول سروری مراد پتہوز بہر دو معنی (سوزنی) نہادہ اندزن پچھن از سر مار</p>
--	--

بساں سگ بچہ بتفوز بزد سوراخ پڑ صاحب	بفاسست بدل باے فارسی و صاحب
جہانگیری گوید کہ حکیم ازرقی در صفت زمستان گفته	مؤید بجوالہ فرہنگ فخر نویس گوید کہ باطامی مطبقہ
(۵) بند پولاد بر دهن باید پڑ آہوار بر تہر نہند	ہم آمدہ مؤلف عرض می کند کہ حقیقت
بتفوز پڑ (حکیم سوزنی ۵) عاریت اداہ پیر	تبدیل این بر (بتپوز) بیان کردہ ایم کہ بامی
سبست و ریش و بتفوز پڑ بہ بخارا شدہ ہنگام صہی	فارسی سوم عوض ناگہشت و ذکر ہر سہ معنی بر
علم آموز پڑ صاحب برہان این را بہر سہ معنی	(تہغور) گذشت چیف است از خان آرزو کہ (تپوز)
(تہغور) آوردہ کہ بہ غین مجھے عوض فامی سوم	بہ غین مجھے سوم را تصحیف خیال کردہ و ما بجای
گذشت و فرماید کہ بہ غین نقطہ دار عوض فام	خودش تبدیل را ثابت کردہ ایم آنا کہ
بنظر آمدہ صاحب ناصری این را مبتدل (تپوز)	بغور و فکر و تلاش کار نمی گیرند رجوع بہ تصحیف
گفتہ صاحب جامع متفق با برہان خان آرزو	کند و این بعید است از شان تحقیق (ارو)
در سراج فرماید کہ غالباً غین تصحیف باشد و صحیح	دیکھو تپہوز و تہغوز -

بتک بقول جہانگیری و جامع (۱) خط و کتابت و نامہ را گویند صاحب برہان گوید کہ
 بکسر اول و ثانی و سکون کاف در ترکی نیز ہیں معنی دارد صاحب ناصری بذکر معنی اول فرماید
 کہ (۲) بمعنی پروانہ و امثالش کہ برای خروج و دخول شہری از کار گذاران گیرند و دریں ایام
 بجای فارسی و بجای کاف ہای ہوز مشہور و مستعمل و مہاشرایں کار را ترکان تلکمی گویند خان
 در سراج بذکر معنی اول می فرماید کہ بنتی اول و دوم (۳) ظرف شراب کہ بصورت بط سازند
 و آنرا بطر ہم گویند کہ معرب است - و بتک مصغر آن صاحب لغات ترکی این را بمعنی اول لغت

ترکی گفته فرماید که در فارسی هم متعل - مَوْلُفْ عرض کند که متحقق است که لغت زبان ترکی است بمعنی اول و معنی دوم مجاز آن در استعمال فارسیاں و بمعنی سوم لغت فارسی است که کاف تصغیر بر لغت بست زیاده کرده اند و لیکن برای معنی سوم طالب سند باشیم که مجرّد قول خان آرزو کفایت نمی کند (ار و و) (۱) خط - مذکر (۲) پروانه بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - اجازت نامه - فرمان شاهى و غیره - لیسنس - پاس (۳) بطے - وه جام شراب جو شکل بط بنایا جاتے - مذکر -

پنجی

صاحب ضمیمه برهان گوید که کبسر اول و ثانی نویسنده و این لغت می باید که ترکی باشد چه ترکان نوشته را بتاک گویند - صاحب موید این را بنیل لغات فارسی آورده و به تحت لغات ترکی جانداوه خان آرزو در سراج - بصراحت نویسد که لغت ترکی است

صاحبان شمس و هفت این را بفتح اول و ثانی لغت فارسی گفته اند مَوْلُفْ عرض کند که آنرا که این را لغت فارسی دانسته اند تسامح شان است که بر ما خذ غور نه کرده اند ما بر لفظ بتاک صراحت کرده ایم که لغت ترکی است

و کلمه چي هم مال ترکی زبان است - چنانکه در برخی و با و برخی و صاحب لغات ترکی خود پنجی را بمعنی نویسنده می نویسد - پس شک نیست که لغت مرکب ترکی زبانست (ار و و) نویسنده بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - لکھنے والا - محرز - منشی -

پنجاهم | بقول برهان و ناصری و بهار بالضم بمعنی تبحر باشد چه کرده بمعنی خانه آمد (عز و) کس غناں گیر نشد ورنه من از بیست مردم بگذر تا در تنگه در سایه ایماں فتم تر

و بزبادت های هوز هم به همین معنی می آید پس
قلب اضافت است بمعنی حقیقی (ارو) (۱)
بتکده بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - مندر
شواله - مورت گهر -

بتکن | صاحب سروری بحواله نسخه میرزا
گوید که کسر با و سکون تا و فتح کاف (۱) از
طعام سر باز زن است و بحواله مؤید فرماید که
(۲) امر است از مصدر بتکنیدن و بتکنیدن
که به همین معنی می آید - صاحب جهانگیری این
بکاف عجمی آورده بذکر معنی اول فرماید که (۳)
تختی که بزرگراں آنرا بر زمین شدیدار کرده کشند
تا کلو خها شکسته گردد و آنرا مالک نیز گویند صاحبان
ناصری و رشیدی متفق با جهانگیری و صراحت
کاف نمی کنند که فارسی است یا عربی - صاحب
مؤید بحواله ادات بصراحت کاف فارسی
فرماید که نوعی از ساز زرگری است مای گوئیم که
غلطی کتابت بزرگری را - زرگری کرده باشد و

صاحب جامع بصراحت کاف فارسی نگردد
این کرده و صاحب هفت گوید که بجای
موحده تختانی - بای پارسی هم دیده شد
مکلف عرض کند که بتکنده موحده مفتوح
و کاف فارسی مفتوح و دال مهمله آخر لغو
زردشتان معاصر بمعنی نفرت از طعام است
بوجه سیری و مرگب از بت که بمعنی آتش گذشت
و گند که بمعنی بوی بد می آید - قلب اضافت
بمعنی بوی بد طعام که بوجه سیری نفرت پیدا
کند و این مرگب اسم جامد فارسی قدیم است
معنی مطلق تنفر از طعام و بتکن حذف
دال مهمله مخففش - آنچه محققین بالا این را
بالکسر نوشته اند - نظر بر لب و لجه سوزیال
باشد که از ماخذ بے خبر و از صحت لفظ کار
ندارند - پس همین است اسم مصدر بتکنیدن
که بمعنی سر از طعام باز زن می آید و امر
حاضرش هم و اصل این مخفف که بتکن است

اسم مصدر بتگندیدن کہ مصدر دیگر و مراد بتگندن است این است حقیقت معنی اول دوم کہ طرز بیان محققین بالا اظہار حقیقت نکرد و نسبت معنی سوم بیچ ماخذ بفہم مانیاد جزویا کہ ایں را مرگ از بہت و کتن گیریم کہ بہت بہ بای فارسی بقول ساطح لغت سنکرت است بمعنی برگ و کتن بکاف عربی امر حاضر از کنند پس معنی لفظی این کنندہ و دور کنندہ برگ ہا و صاف و پاک کنندہ کشت و کنا یہ از تختہ کہ بوسیلہ آن زمین شدیاد شدہ را صاف و پاک کنند۔ بای فارسی بہ عربی بدل شد چنانکہ تبت و تب و جادارد کہ ایں را اسم جامد فارسی زبان گیریم۔ و اللہ اعلم بحقیقۃ الحال۔

بہ بای فارسی بقول ساطح لغت سنکرت است بمعنی برگ و کتن بکاف عربی امر حاضر از کنند پس معنی لفظی این کنندہ و دور کنندہ برگ ہا و صاف و پاک کنندہ کشت و کنا یہ از تختہ کہ بوسیلہ آن زمین شدیاد شدہ را صاف و پاک کنند۔ بای فارسی بہ عربی بدل شد چنانکہ تبت و تب و جادارد کہ ایں را اسم جامد فارسی زبان گیریم۔ و اللہ اعلم بحقیقۃ الحال۔

الف بتگندن (الف) بقول برہنہ
ب بتگندیدن بکسر اول بر وزن بتگندن
از غایت سیری میل طعام نکردن و چیزی نخوردن و (ب) بقولش بر وزن دل رنجیدن مراد (الف) کہ سر باز زدن و میل بطعام نکردن است۔ صاحب سروری بذیل بتگن اشارہ کرد و دو کردہ و صاحب رشیدی نسبت ہر دو فرماید کہ سر باز زدن از طعام از غایت سیری است۔ صاحب بحر ہر دو را بکاف فارسی آوردہ معنی یا برہان متفق و فرماید کہ (الف) کامل التصریف کہ مضارعش بتگند و (ب) سالم التصریف کہ بعد حذف نون مصدر بنای ماضی اور مشتقات

است و معنی هر دو بوجه سیری سر از طعام با	سالم باشد و تبدیل و حذف در حرف اصلی
زدن و نفرت کردن و هر دو کامل التصریف	آن راه نیاید و غیر ماضی و مستقبل و اسم مفعول
تسامح صاحب بحر است که (ب) را سالم	نیاید صاحب موار و بزرگ هر دو گوید که مضارع
التصریف نوشت و بتکن اسم مصدر و حاصل	را الف (ب) بتکنند و مضارع (ب) بتکنند و اسم
بالمصدر و امر حاضر الف و بتکنند به سکون و	فاعل و امر و حاصل بالمصدر هر دو بتکنند و امر
اسم مصدر و حاصل بالمصدر و امر حاضر	کاف فارسی نمی کند صاحب نوادر نسبت هر دو
(ب) و تسامح صاحب سوار و خان آرزو	فرماید که بفتح و بالکسر هر دو آمده خان آرزو در
که بتکن را اسم فاعل گفته و آنچه خان آرزو	سراج فرماید که بفتح اول و کاف است و بتکن
بتکن را در بعض فرنگ بمعنی مصدر دیده	اسم فاعل آن و فرماید که بتکن در بعض فرنگ
است فرق مصدر و حاصل بالمصدر نفخیده	بمعنی مصدر نیز آمده - مؤلف عرض کند
این است حقیقت این هر دو صادر از (و)	که هر دو بفتح است و صاحب نوادر که بالکسر
سیری کی وجهه کشیده است به پیچید لینا -	گفته غور بر ماخذ کرده باصول مقتنین فرس
نفرت که (ا)	(الف) اصلی و (ب) جعلی و هر دو سماعی و
بتکوب استعلا ح مفعول سر و بی بتای	باصول ماهر و جعلی و قیاسی است که وضع
قرشت و کاف بوزن محبوب ریچالی است	شد از بتکن و بتکنند که اسم مصدر هر دو است
که از مغز گردگان و شیر و ماست درست کنند	صراحت این بر بتکن گذشته و بمدر انجا
(شمس فخری) بر شبنم در او شده و شیر و غنم	تصفیه این کرده ایم که هر دو بکاف فارسی

<p>از مرثانی کہ ذکرش بالا گذشت۔ دیگر هیچ و بتکوت بہ فوقانی آخرہ مبتدل آن کہ موحده با تائے قرشت بدل شدہ باشد خلاف قیاس مفتوح و ثبانی زودہ و کاف مضموم و واو مجمل است۔ صاحب رشیدی ہم ذکر این کردہ صاحب برہان گوید کہ بجای موحده آخر تائی قرشت ہم گفتہ اند یعنی (بتکوت) بروزن فروت و بجای کاف لام ہم می آید یعنی بتکوب۔ صاحب سروری ذکر بتکوت کردہ فرماید کہ مراد ہما بتکوب است۔ صاحب جامع بذکر معنی بالا</p>	<p>لوزینہ در مذاقش بتکوب می نماید بـ صاحب جہانگیری فرماید کہ این را از مغر جوز و ماست و شبست سازند و صراحت مزید کند کہ با اول مفتوح و ثبانی زودہ و کاف مضموم و واو مجمل است۔ صاحب رشیدی ہم ذکر این کردہ صاحب برہان گوید کہ بجای موحده آخر تائی قرشت ہم گفتہ اند یعنی (بتکوت) بروزن فروت و بجای کاف لام ہم می آید یعنی بتکوب۔ صاحب سروری ذکر بتکوت کردہ فرماید کہ مراد ہما بتکوب است۔ صاحب جامع بذکر معنی بالا</p>
<p>بتکوت (اصطلاح) ہاں بتکوب کہ بہ نکاح عربی سوم و موحده آخر گذشت و این مبتدل آنست ما اشارہ تبدیل ہمدرا سجا کردہ ایم صاحب سروری ذکر این کردہ و خان آرزو در سراج بذیل بتکوب این را تصحیف دانستہ و ما با او اتفاق نہ داریم و تبدیل خلاف قیاس گفتہ ایم۔ ازینکہ مثالی دیگر برای تبدیل موحده بافوقانی الی الآن نیافتہ ایم و جا دارد کہ</p>	<p>گفتہ کہ مرثانی است۔ خان آرزو در سراج بذکر قول برہان فرماید کہ (بتکوت) و (بتکوب) اغلب کہ از تصحیفات و بتکوب تحقیق است مؤلف عرض کند کہ بت بمعنی آتش سجا گذشت و مجازاً بمعنی خورش و کوب امر حاضر مصدر۔ کویدن کہ می آید و این مرگب اسم مفعول ترکیبی است بمعنی خورش کویدہ و کتا</p>

همدیس تالیف تلاش مایلین را موافق قیاس
 کند. مقتضین فارسی زبان تبدیل حروف را بر
 وجودند قائم کرده اند و بس و بدون وجودند
 تصحیف گویند و ما هیس تصحیف را تبدیل خلط
 قیاس گوئیم و هر دو اعتباری است اگر وجود
 این لغت بقول سروری ثابت نمی شد مجرود
 بیان برهان را که بذیل بتکوب آمده کافی نیست
 صاحب سروری از اناهل زبان است و ذکر
 این کرده ما را نمی رسد که قولش را در لغات زبان
 مستبر ندانیم - خان آرزو که قیاس تصحیف می کند
 از حقیقت ماخذ بتکوب هم خبر ندارد (ارو)
 و کیو بتکوب -

بتکیش | اصطلاح - بقول سروری بحواله
 تحفه بتای قرشت و کاف و یای حطی تیردان
 باشد و بقول برهان و ناصری بر وزن در پیش
 تیردان پرازیرو فرماید که معنی ترکیبی این بت
 مانند چه بت لیف جولا همگان و کیش مانند را گو

صاحب جامع همزباننش و فرماید که تیردان
 پرازیرو مانند چاروب می نماید - خان آرزو
 در سراج بذکر قول برهان گوید که محل نظر است
 چرا که لیف بتاره است نه بت و نیز بت بمعنی
 اهارست که لیف در آن تکرارده بر تار مانند و
 و بهماز اگر گفته اند چنانکه او آورده کیش بمعنی دین
 است نه مانند - آری تمام کلمه مرکب افاده
 تشبیه کند لیکن اطلاق بر ذی عقل باشد چرا که
 اطلاق کیش در محلی باشد که صاحب آن آدمی
 است (انتهی) **مکولف** عرض کند که بت
 بمعنی لیف جولا همگان بجایش گذشت - خان
 آرزو خبر ندارد که کیش بمعنی عبادت و خلعت
 هم آمده نه مجرود دین چنانکه بد کیش - بد خورا
 گویند - پس اگر بتکیش را بمعنی خوسه بت دانند
 گیریم و نظر بر شایسته تیردان و ترکش که تیر
 در خود دارد (و چنانکه بت تارها در خود دارد)
 آنرا بتکیش نام نهیم چه عیب است خان آرزو

<p>لون (انتهی) پس اس اصطلاح فارسی کا ترجمہ تیروں سے بھرا ہوا ترکش ہے۔ ہنگامہ استعمال بقول بہار و اندر بت تراش مولف عرض کند کہ کلمہ گر بقول برہان بمعنی کتندہ و سا زنده کہ افادہ معنی ناعلیت کند و قیہ کہ یا کلمہ دیگر ترکیب شود و چون کوزہ گر و کاسہ و امثال آں (ظہوری ۵) از قیشہ ملاست عشق تو گشتہ ریش تو پاے سلامت بت و بتگردین چه بحث (ارو) دیکھو بت تراش۔ ہنگامہ ہماں بتکن کہ بکاف عربی گزشت و بحث این ہم ہمدرد انجا مذکور (ارو) دیکھو بتکن۔ بتکندن بحث این بر بتکندن و بتکنیدن بتکنیدن بکاف عربی گزشت (ارو) دیکھو بتکندن و بتکنیدن۔</p>	<p>کہ کیش را مخصوص بہ ذوی العقول کند اس تخصیص خبر می دہد ازینکہ ذوق ماخذ ندارد و نمیداند کہ برای ماخذ اسم اینگونه موشگافی ضرورت ندارد و مخفی مباد کہ مجر و کیش ہم بہنی تیردان آمدہ۔ پس این لطف ماخذ است کہ برای تیردان بتگیش نام کردند و این فک اضافت باشد کہ اصل این باضافت بت بسوی کیش بود و اضافت را افکنند معنی لفظی این لیفہ کہ تیردان است۔ اضافت تشبیہی چنانکہ آئینہ دل۔ پس ترکش را بطور عام لیف گفتن و اضافت آں بسوی تیردان کردند برای ترکش کہ پرازی تیر باشد عیب ندارد و شک نیست کہ همین است ماخذ این اصطلاح کہ خان آرزو را مثل نظر است و نی فرماید کہ اگر این ماخذ درست نباشد و دیگر چه باشد (ارو) ترکش بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مذکر۔ تیردان۔ تیر رکھنے کا نالہ</p>
--	--

بتلاب

بقول جہانگیری و رشیدی با اول مکسور ثبانی زودہ غلاف گل خرما را گویند قنار
(کوزہ مخ) نیز خوانند صاحبان برہان و ناصری و جامع و سراج ذکر این کرده اند -
مکولف عرض کند کہ بت بالکسر بقول ساطع در سنکرت بمعنی قدرت و دستگاہ و
(لابہ) بقولش بمعنی نفع پس اگر فارسیان ترکیب این برد و لغت سنکرت و حذف
ہای ہوز اسم فاعل ترکیبی ساختہ باشند معنی لفظی این قدرت نفع دارندہ و قادر
بر نفع باشد و کنایہ از غلاف گل خرما کہ نفع نخلہ منحصر بر دست و جاد دارد کہ بت را بفتح
بمعنی صوف گیریم کہ لغت عربست و لآب ہم عربی است بمعنی سنگلاخ - پس معنی
لفظی این صوف سنگ لآخ دارندہ و کنایہ از غلاف گل خرما و تصرف در اعراب
کہ فتح اول را بکسرہ بدل کردند تصرف فارسیان است بہر صورت مقس باشد
واللہ اعلمہ بالجملہ می توانیم کہ این را اسم جاد فارسی زبان گیریم (ارو و) نخت
خرما کے پھول کا غلاف - مذکر -

(الف) بتلخ و ترش رضی بودن	بہ محنت و مشقت روزگار (حکیم خاقانی ۵)
(ب) بتلخ و ترش رضا و ادون	بتلخ و ترش رضا و ادون گیتی بر تو کہ نیشخوری
(ج) بتلخ و ترش رضا و ادون	از بیشخوری حلوان صاحب برہان نسبت رب
در سراج ذکر (الف) کردہ گوید کہ کنایہ از رضا بودن برنج و محنت زمانہ و رب بقول جہانگیری در ضمیمہ کنایہ از راضی شدن است	بذکر معنی بیان کردہ جہانگیری فرماید کہ رضی شدن قسمت رزق از قلیل و کثیر و قناعت و سیری و گر سگی و فقر و فاقہ و سختی و نرمی و زنگ

<p>صاحب بحر تعریف مختصر و مفید کند و ما با تعریفش اتفاق داریم کہ مختل رنج و محنت شدن است و بس صاحب شمس ذکر (ج) نواختن دائره برآید و نیز تنگت دائره نام کرده کہ امر حاضر (الف) است دیگر هیچ - مؤلف عرض کند کہ نظر بر سند خاقانی باید کہ مصدر ر بتلخ و ترش خوان رضا دادن) قائم شود محققینی کہ لفظ خوان را ازین مصدر اصطلاحی ترک کرده اند ذوق زبان نداشتند (ارو) (الف و ب) گرم و سرد سہنا بقول آصفیہ حوادث زمانہ کی برداشت کرنا (ج) اسی مصدر کا امر حاضر -</p>	<p>بدر کردہ است صاحب بحر بہ نقل تعریف وارستہ گوید کہ تنگت بکسر تین آواز کیہ از نواختن دائره برآید و نیز تنگت دائره نام بازی است کہ طفلان خطی کشیدہ مہرہ بازی کنند و مہرہ ہر کہ ازان دائره برآید بر دایرہ (ارو) خاص قسم کی آوازوں سے مخل مجلس کو مجلس سر اٹھالو طیان ایران جب کسی شخص کو اپنی محفل میں مخل خیال کرتے ہیں تو اس کو مجلس سے اٹھانے کے لئے خاص قسم کی آوازیں نکالتے ہیں جن کو پہچان کر وہ مجلس سے اٹھ جاتا ہے -</p>
<p>بہمنای گوشت مردن بہ کہ تقاضای رشتہ قضا بان واحسن ذکر این کردہ از سنی و مخل استعمال است مؤلف عرض کند کہ این شعر مال سعدی شیراز است فارسیان این را در مذمت دام و قرض استعمال کنند و بس (ارو) ادھار کھاتے</p>	<p>بتلنگ دائره بدر کردن وارستہ گوید کہ لوطیان ایران نوائی دارند کہ برای دفع مخل مجلس خوانند چون از سروا شود گویند بہ تنگت دائره بدر کردیم و تنگت دائره و دوف را با نگشتان ز نوست تا صدا برآید طغرا در رسالہ و حیدریم حرمت مشغولی ساز ہارا بتلنگ</p>

<p>عربی۔ اسم مذکر۔ برابر۔ یکسان۔ سنا اعضا۔ کم نہ زیادہ۔ آپ ہی نے متعل پر لکھا ہے کہ مساوی المزاج جس میں افراط و تقریط نہ ہو۔ اوسط درجہ کا۔</p>	<p>بھوکا پڑا رہنا اچھا ہے یا صاحب محبوب لاٹ نے اس کا ذکر فارسی مثل کے مقابلہ میں کیا دکن میں کہتے ہیں بھوکا مرے اُدھار نہ کھا بت تار سیدہ اصطلاح۔ صاحب</p>
<p>بتن برداشتن مصدر صطلحی بقول وارستہ و بحر تحمل کردن ناملائم مکروہ۔ بہار گوید کہ سخن کسی را متحمل شدن (رضی دانش ۵) بتن حرف لباس از خود نمایان بر نہیدارم بز چو صحر جانم</p>	<p>انند سحوالہ مظہر البجائب گوید کہ بمعنی معشوق کم سن است مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس نیست و ایں کنایہ باشد۔ (ارو ۹) کم سن معشوق۔ مذکر۔ بتناسب استعمال۔ صاحب و زنا</p>
<p>عریانی من دامن داری (حسن رفیع ۵) بہیکس گلہ از بوریامی فقر مکن کی اگر از و بتورنجی رسد بتن بردار و مؤلف عرض کند کہ کنایہ باشد و بس (ارو ۹) ناملائم باتوں کا تحمل کرنا۔ برداشت کرنا۔</p>	<p>سحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار نوشته کہ بقدر اعتدال مؤلف عرض کند کہ تناسب بقول منتخب لغت عرب است بمعنی باہم دگیر پیوند شدن۔ پس استعمال فارسیان مجاز است و بہنہی</p>
<p>بتن برگرفتن مصدر صطلحی بقول وارستہ و بحر بہار مراد (بتن برداشتن) کہ گندشت (ظہوری ۵)</p>	<p>این را مفسر گیریم (ارو ۹) تناسبات کے ساتھ۔ اعتدال کے ساتھ۔ صفا آصفیہ نے اعتدال پر لکھا ہے کہ</p>

آورده خوش معامله هجر در میان کجا ن داده ایم | مرگ بتن برگرفته ایم (ار دو) دیکهو بتن برداشتن -

بتمنیک | بقول شمس بابای فارسی بمعنی در سینه باشد صاحب برهان بر (تبنک) گویند

که بابای فارسی هم آمده در سینه زرگری و صفاری باشد و آن قابلی است که چیزها از طلا و نقره و اشال آن در آن ریزند **موکلف** عرض کند که تعریف کاملش بجای خود آید در اینجا همین قدر کافی است که صاحب شمس غلط کرده است که این را بر زیادت خود اول آورده و آنرا اصلی گرفته - معاصرین عجم ازین ساکت و محققین فارسی زبان فکر این نموده اند و سند استعمال پیش نه شد (ار دو) دیکهو تبنک -

بتنج | بقول سروری بفتح با و تهای قرشت و سکون نون (ا) افشردن باشد

صاحب برهان همزمانی سروری گوید که مکسر اول (۲) امر است از تنجیدن یعنی دریم هیچ و بیفتار و از پی درای و صاحب ناصری نقل نگارش و صاحب جامع همزبان خان آرزو در سراج بذکر هر دو معانی بالا گوید که ظاهر از اصل کلمه نیست **موکلف** عرض کند کمی پرسم از و که اگر از اصل کلمه نیست بفرماید که چیست این است حقیقت تحقیق محققین بانام و نشان مخفی مباد که تنجیدن بر وزن رنجیدن بمعنی پیچیدن و در سیم افشردن و در سیم کشیدن و از پی در آمدن و فراهم نشانیدن و تنج بدون موحده اسم مصدر و بدین معنی با موحده نمی آید و نیز امر حاضر است بهمه معانی بالا و بدین معنی با موحده مکسور می آید که زائد باشد حیث است که محققین بالا موحده را مفتوح گرفته اند و برای معنی اول هم آورده اند و تعریفش معنی مصدری بیان کرده و طرز بیان شان موحده اول را

اصلی ظاہری کند و حقیقت آنست که زائد باشد و بمعنی اول زائد ہم نمی آید کہ اسم جامد است (ار و و) (۱۱) بنہوڑ بقول آصفیہ - اسم مذکر - رس - عصارہ - افشرہ - (۲) تنجیدن کا امر حاضر بمعنی بنہوڑ وغیرہ دیکھو تنجیدن -

بتنگ آمدن | مصدر اصطلاحی - بقول بحر عاجز | متعدی بتنگ آمدن است کہ گشت آمدن و بیزار شدن صاحب اندر بتنگ آمدن از بیزار بمعنی عاجز و بیزار کردن (ظہوری) را بمعنی عاجز و ملول شدن نوشته صاحب | بتنگ آمدن از بی ہمدی ہار و کبوتر آریم | در دلم آوردہ تنگی را بتنگ | از بزرگی خویش را جامیدہ | (ار و و) | تنگ کرنا | مگر اینجا کہ ہم پیوند فریادی بہ فریادی | بتنگ کرنا -

عرض کند کہ بتنگ آمدن ہم بہ ہمیں معنی **بتنگار** | اصطلاح - بقول ضمیمہ می آید چنانکہ | بتنگ آمدن بتنگ آمدن | بربان و بحر و اندر گناہ از نقاش و مصور **مکوٹ** عرض کند کہ بت در اینجا مجازاً بتنگ ہونا کہہ سکتے ہیں - صاحب آصفیہ نے بتنگ پر فرمایا ہے کہ عوام بتنگ کی جگہ بولتے ہیں - بمعنی عاجز - پس بتنگ ہونا بھی کہہ سکتے ہیں - بمعنی عاجز ہونا -

بمنور | بقول شمس بالغت (۱) | مگر گدازگر دہان و قیل (۲) | منقار (۳) | آزار دہان بیزار ہونا -

بتنگ آوردن | مصدر اصطلاحی | و فرماید کہ بیای فارسی ہم آمدہ **مکوٹ**

عرض کند که هیس لغت به بای فارسی سوم	صاحب شمس باشد معاصرین مجسم بر زبان
عوض نون بهر دو معنی اول الذکر بجای	ندارند بدون سند استمال اعتبار را
خوش گذشت نون به بای فارسی یا بکس	نشانید که بی تحقیقی صاحبش اظهر من الشمس
آں بدل نمی شود - محققین فارسی زبان	(ار و و) (ا و ۲) و کچھو بتیوز (۳)
ذکر این نکرده اند و معنی سوم هم اختراع	منہ کی بیماری - مؤنث -

بتو

صاحب سروری بخواہ نسخه کمیزا فرماید کہ بکسر و فتح با وضعم تا (۱) بمعنی قبتہ مانند ی کہ بر سر عصا و دستہ تازیانہ و امثال آں نہند - صاحب جہانگیری گوید کہ بہ واو معروف است صاحبان برہان و رشیدی و جامع و ناصری و سراج ہم ذکر این بفتح اول و ضم دوم کردہ اند مؤلف عرض کند کہ بنیال ما مفرس است کہ واو نسبت برلنت ربت - بالکسر و بالضم زیادہ کردہ اند کہ بقول ساطع بمعنی مشت زنی و قدرت و دستگاہ آمدہ (ار و و) مُتہ بقول آ صفیہ ہندی - اسم مؤنث - قبضہ - دستہ -

(۲) بتو - بقول سروری و برہان بکسر و فتح با وضعم تا سنگ دراز کہ بآں دار و کو بند و آنرا بتہ نیز گویند و بحر بی متع خوانند - صاحب جہانگیری گوید کہ بہ واو معروف است - صاحبان رشیدی و جامع و ناصری ہم ذکر این کردہ اند و خان آرزو در سراج فرماید کہ امین ہماں بتا است کہ الف بہ واو بدل شد مؤلف عرض کند کہ بیچ تعلق از بتا ندارد کہ بہ الف آخرہ گذشت نمیدانیم کہ خان آرزو چہ طور

حوالہ آں کردہ بہ تحقیق مابعدل بتہ باشد کہ ہای ہوز آخرہ بفتح اول و ثانی می آید ہای ہوز بدل شدہ و اوچنانکہ آوسہ و آوسو و ماخذ بتہ بجایش عرض کنیم (اردو) دستہ مذکر۔ دکن میں اُس دراز اور دو پتھر کا نام ہے جو ہاون کے ساتھ ہوتا ہے جس سے ہاون میں دوائیں کوئی جاتی ہیں۔ صاحب آصفیہ نے (ہاون دستہ) کا ذکر فرمایا ہے اور مجر و دستہ کو ان معنوں میں نہیں لکھا۔ نیز دکن میں بتہ اُس دراز اور گل پتھر کا نام ہے جس سے سل پر مصالحہ پیسا جاتا ہے جس کو محاورہ ہند میں بتا کہتے ہیں صاحب آصفیہ نے بتا پر فرمایا ہے کہ مصالحہ پیسنے کا وہ کپڑا ہوا پتھر جس کو سل پر گر دتے ہیں۔ ہماری رائے میں نعت زیر تعریف کا ترجمہ۔ دستہ ہے۔

(۳) بتو۔ بقول سروری بحوالہ فرہنگ بکسر و فتح با وضعم تا بمعنی قیف کہ ازاں گلاب عرق وغیرہا دشیشہ کنند۔ صاحب جہانگیری فرماید کہ یہ واو معروف است۔ صاحبان رشیدی و جامع دناصری ہم ذکر ایں بفتح اول و ضم دوم کردہ اند۔ صاحب برہان گوید کہ باین معنی بکسر اول ہم آمدہ خان آرزو در سراج فرماید کہ ایں عام است خواہ برای شیشہ باشد خواہ برای دتہ کہ روغن در اں کنند و فرماید کہ تخصیص رشیدی و جہانگیری و برہان بہ شیشہ خطا است مؤلف عرض کند کہ تخصیص روغن برای دتہ ہم درست نیست و بہ تحقیق ما (از معاصرین عجم) مخفف (دتوکن) کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی داخل کنندہ کہ تو بالضم بقول برہان یعنی درون است مقابل بیرون۔ بعضی ایں را اسم جاد فارسی زبان دانند واللہ اعلم۔ صاحب نفائس برقیف گوید کہ

لغت ترکی است و بفارسی تنگاب بہ کاف فارسی و صاحب برہان بر تنگاب قیف را
عربی گفته (ار دو) قیف بقول آصفیہ - ترکی - اسم مذکر - ایک ٹونٹی دار ظرف کا نام
جس کا منہ اوپر سے کھلا ہوا اور نیچے ایک نلی لگی ہوئی ہوتی ہے اس کے ذریعہ سے
رقیق چیز بوتلوں وغیرہ میں بہ آسانی بھری جاتی ہے - کیف - پیک -

(۴) بتو - بقول سروری بخوالہ فرہنگ و بقول جہانگیری و جامع و برہان بفتح باؤ
بمعنی جاسیکہ ہمیشہ آفتاب بران تابہ صاحب جہانگیری فرماید کہ ایس ضد نسا باشد -
صاحب ناصری گوید کہ در اصل بتاب بلکہ باتاب بود یعنی گرمی و پر تو آفتاب آفتاب
می گرفته خان آرزو در سراج فرماید کہ صاحب رشیدی ایس معنی را حقیقی پنداشتہ حقیقہ
مجاز است مولف عرض کند کہ مقصود خان آرزو جز میں نباشد و ماہم با و اتفاق
داریم کہ ایس معنی مجاز معنی پنجم است کہ می آید یعنی بتو کہ بمعنی مشرق آمدہ مجازاً برای
جای ہم مستعمل شد کہ آفتاب دامنہ بران تابہ گویا اس مقام دامنہ مشرق است و نفاذ
بیان کردہ صاحب ناصری درست نیست کہ بتو را محقق باتاب گیریم حقیقت بخداین
بر معنی پنجم می آید (ار دو) وہ مقام جہاں آفتاب ہمیشہ طلوع رہتا ہے اور غروب
نہیں ہوتا - نسا کا ضد جہاں ہمیشہ رات رہتی ہے اور آفتاب طلوع نہیں ہوتا یا
پہاڑوں کی بلندی کی وجہ سے دھوپ کم آتی ہے یا نہیں آتی -

(۵) بتو - بقول جہانگیری و رشیدی و جامع و ناصری و سراج باؤل و ثانی مفتوح
بمعنی مشرق و بقول برہان مقابل مغرب - مولف عرض کند کہ ثو بفتح بقول

برہان یعنی تابست کہ تابش آفتاب و امثال آس باشند۔ پس فارسیان بای مصاحبت
 و راولش آورند و برای مشرق استعمال کردند معنی لفظی این با تاب و تاب دارندہ
 و گناہ از مشرق دیکہ ہیج (ارو و) مشرق بقول آصفیہ - عربی - اسم مونث - جی
 شرق یعنی روشنی نکلنے کی جگہ - طلوع ہونے کا مقام - سورج نکلنے کی جگہ - مغرب کا
 نقیض - دیکھو بابل کے دوسرے معنی -

(۶) بتو - بقول جامع - بفتح اول و ضم ثانی و بتہ روغن صاحب مویہ نسبت این گوید
 کہ بالفتح و الکسر است - صاحب برہان مشتق باموید - صاحب غیاث بر دتہ گوید کہ
 صحیح بالفتح است و بالضم خطاست بمعنی طرف چرمین کہ اکثر دریاں روغن پر کنند
 صاحب منتخب ہم ذکر این کردہ فرماید کہ طرف روغن است مویہ کثرت عرض کند کہ
 مجاز معنی سوم باشد کہ دتہ بای چرمی در عجم و عرب و ہند مشابہ قیف باشد بالکسر
 یعنی حصہ بالائی آں تنگ و حصہ پائینش فراخ - پس فارسیان مجازاً دتہ روغن را
 ہم بتو گفتند (ارو و) کپا بقول آصفیہ - ہندی - اسم مذکر - چمڑے کا پھولا ہوا
 پھوٹے نہہ کا طرف جس میں گھی یا تیل رکھتے ہیں اور اسے اونٹ کے چمڑے سے
 بناتے ہیں - دتہ -

بتوارک | بقول جہانگیری چاہی باشد کہ غلہ دران مدفون سازند - صاحبان
 برہان و سروری وغیرہا میں معنی بر (بتوارک) نوشتہ اند کہ بتقدیم و تاخیر ہی معلوم
 و الف می آید و ماتحقق این ہمدرا سجا کنیم - (ارو و) دیکھو بتوارک -

بتواز

بقول برهان بروزن

شهباز آرامگاه و نشیمن باز و شاهین
و امثال آن صاحب ناصری گوید که بتواز
بدال مهله عوض فوقانی هم آمده که معنی
نشیمن کبوتر و باز باشد که دو چوب بر زمین
فرورند و چوبی برز بر آن نهند و آنرا آده
نیز گویند و (۲) معنی مطلق آرامگاه هم
(شمس فخری ۵) ملاذ سیف و قلم خسرو
حشم پاک هست اهل جهان را جناب او بتواز
صاحب مویید بحواله زفا نگویا ذکر معنی اول
کرده خان آرزو در سرانج بذکر معنی اول فرما
که شهزور بای فارسی است و هم او در بتواز به
بای فارسی فرماید که آنرا آده نیز گویند و فرق
کند که بتواز برای جانوران شکاری و آده
برای کبوتران بیشتر متعمل فرمایند که بعضی به
بای تازی و بعضی به رای مهله نوشته اند
تصحیف است و نیز گوید که بعضی معنی مطلق

آرامگاه و جای نشستن گفته اند و این غیر متعارف
و شهزور است (انتهی) مولا فاعل عرض کند که
بت معنی مرغابی بجایش گذشت و تار به
رای مهله بقول برهان معنی لیاقت چنانکه
شاهپور و گوشوار (الخ) پس بتواز به موحده
اول و رای مهله در آخر معنی جای که لائق
مرغابی است و مجازاً لائق مرغان و کنایه
از آده - پس رای مهله بدل شده زای هتوز
چنانکه انیران و انیزان این است حقیقت
بتواز که خان آرزو تصحیفش شمارد و کار از
تحقیق ندارد چیزی که اصل است آن را
تصحیف گفت و حقیقت ماخذ را نهفت و بتواز
ببای فارسی که می آید مبدل این (چنانکه شب
و شب و شب و شب) و هر چه تغریق در
بتواز و آده کرد عکس حقیقت است که آده
برای جانوران شکاری است و بتواز مرادش
و آده برای کبوتران اصلاً مخصوص نیست و آنچه

معنی دوم را غیر متعارف فرمایند شمس فخری
 چشمش کشاید معنی دوم مجاز معنی اول باشد و
 بس مخفی مباد که بد و از که به دال جمله عوض
 فوقانی می آید بدل اینست چنانکه تنبوره و
 بنادیتے ہیں (۲) آرام اور رحمت کا مقام۔ مذکر۔

توخت بقول برهان بر وزن بسوخت ماضی توختن است یعنی جمع کرد و بیندخت

و اداکر و گذارد۔ اعم ازینکه نماز باشد یا قرض و دین و امانت و بمعنی کشید و فرو برد و گسار
 کشیدن انتقام و فرو بردن چیزی در جای باشد۔ صاحب ناصری به نقل برهان فرماید که
 توختن بمعنی کشیدن و آن را توزیدن نیز گفته اند و بر بس قیاس توخت و توخته خان آرزو
 در سراج بنقل قول برهان گوید که تحقیق آنست که بای موحده زائد است که در او اکل
 افعال و مصادر زیاده کنند و این لفظ را از لغات اضداد شمرده اند **مؤلف** عرض کند
 که ماضی توختن را با بابی زائده ضرورت نداشت که در ردیف بای موحده جا دهند ذکر
 مصدر برای همه مشتقاتش کافی بود۔ صاحب برهان توخت را هم بجای خودش نوشته و
 توختن را هم ننمودیم که درین تکرار چه صحت اندیشید۔ اکنون ناگزیر است که حقیقت ماخذ
 معانی مصدر این راه مدبرینجا بیان کنیم۔ ماخذ این توز است که بضم اول بمعنی تاخت
 و تاراج می آید و از همین اسم مصدر رسه تا مصادر وضع شد (۱) توزیدن و در مخفی
 توزیدن بضم اول و کسره و و م (۳) توختن که زای هنوز توز را به خامی همه بدل کردند
 چنانکه قرآن و فراخ و پس از این بزیادت علامت مصدر تن در آخرش مصدری ساختند

وضعی تحقیقی این هر سه مصدر (۱) تاخت و تاراج کردن است - صاحب موار ذکر این معنی
 کرده و صاحبان بحر و برهان این معنی را در توختن ترک کرده اند و (۲) به معنی فراهم آوردن و
 انداختن و این مجاز معنی اول است (حکیم نزاری تهستانی ۵) خلقی زبذل شملت
 از راق توخته از جرقی ز عدل کاملت آرام یافته از صاحبان موار و بحر و برهان ذکر این معنی
 کرده اند و (۳) بر کشیدن و کشیدن چون - کینه توختن - و این هم مجاز معنی اول است و هر
 سه محققین بالا ذکر این کرده اند (حکیم خاقانی ۵) از پی کیس توختن از خصم تو از آب
 زره دارد و آتش سنان از و (۴) فرو کردن و فرو بردن چون خار توختن و این هم مجاز معنی
 اول است که در تاخت و تاراج این همه صفتها واقع شود و ما دارد که این را به معنی هشتم
 متعلق کنیم (حکیم سنائی ۵) خلق اگر در توخت ناگه خار از تو گل خویش از و درین خار
 هر سه محققین بالا ذکر این کرده اند و (۵) گذاردن و واپس دادن و ادا کردن چون
 وام توختن و نماز توختن - شک نیست که این را از معنی اول هیچ تعلق نیست و در اینجا
 توختن مبدل دوختن است که معنی ادا کردن می آید - اعم از اینکه قرض و وام باشند یا نه
 و ال مهله بدل شده به فوقانی چنانکه زرششت و زرششت (رضی الدین نیشابوری ۵)
 ایاستوده بزرگی که وام شکر ترا از زبان بنده تو توختن نمی داند از (حکیم سوزنی ۵)
 خوش بخندید و مرا گفت بدین زر نشود که نه ترا ساخته کار و نه مرا توخته وام از و (۶) بقول
 برهان و بحر و موار و خواستن - صاحب موار و سندی که از اسدی پیش کرده ازاں بوضوح
 می پویند که این معنی متعلق به معنی سوم است و هر نه از (۵) به تیغ و سنان هر کجا کینه توخت

گهی دل درید و گهی سینه دوخت و (۷) بقول هر سه محققین بالا بمعنی جستن بالضم و اینهم مجاز
معنی اول است و (۸) بقول هر سه محققین بالا بمعنی دوختن و ماخذ این بر معنی پنجم گذشت
که مبتدل است و (۹) بقول سواد و بمعنی فرارسانیدن و این من و چه متعلق بمعنی پنجم باشد بحال
هر قدر معانی که درین مصدر است در ماضی مطلقش هم که زیر بحث است باشد را رو و ختن
کاماضی مطلق اس کے تمام سنون پیشاں یعنی را تاخت و تاراج کیا - لو تاراج کیا - فرام کیا - جمع کیا (۱۰)
کھینچا - لیا (۱۱) چھو یا (۱۲) ادا کیا - واپس دیا (۱۳) چا ہا (۱۴) دھونڈا (۱۵) سیار (۱۶) پہنچا یا -

بتوراک | بقول سروری بجوالہ فرہنگ و بقول رشیدی (۱) بمعنی چاہی باشد کہ غلہ دران
پنہاں کنند و مدفون سازند صاحب جہانگیری ہمین لغت را بقلب بعض بتوراک نوشته لیکن
حالہ سروری دلیل آنست کہ غلطی کتابت جہانگیری باشد کہ جہانگیری و فرہنگ ہر دو یکی است
صاحب برہان صراحت کند کہ بفتح اول و ثانی مضموم ہوا و رسیدہ و رایابی نقطہ بالف کشیدہ
و بجاف زدہ چاہی باشد کہ غلہ و امثال آن دران کنند و غلاشہ و خاک ہر بالای آن ریزند و
(۲) بمعنی دف و دائرہ ہم آمدہ و فرماید کہ بمعنی آخر بتقدیم نامی توہشت بر بای ابجد ہم صاحب ناصر
نہ کر معنی اول گوید کہ این را بفارسی گوری نیز گویند بجاف فارسی زیراک کہ گور ماند کہ قبر باشد و ذکر
معنی دوم ہم فرمودہ صاحب جامع ہم ذکر ہر دو معنی کردہ خان آرزو و سرانہ بتقدیم نامی اول
دوم فرماید کہ این خطاست و تصحیف و تلفظ و معنی و بتوراک بتقدیم فوئانی بمعنی طبلہ کہ مزارع
دارند برای رمانیدن مرغان مؤلف عرض کند کہ وضع لغت ترکی غماست و نویسندہ محققین
ترک ادب ساکت و بعض محققین صراحت فارسی کردہ اند مرگب یافتہ می شود و لیکن از بای کہ پیش

محقق نمی شود چاره نیست جزین کہ اسم باید گیریم معنی دو تمحقق است بہ سند قول محققین ال
 زبان همچون صاحبان جامع و ناصری قول خان آرزو نسبت تصحیف لفظ خطای اوست اگر بتوا
 بہ موصدہ اول اصل گیریم بتورا کہ بفوقانی اول قلب بعض است و اگر ثانی الذکر را اصل گیریم
 اول الذکر را قلب بعض گیریم چنانکہ باتون و ماتون و انباتون و ابناخون و آغلدہ و
 و آغلدہ و افزار و افزار و اسطرخ و اسطرخ مخفی مباد کہ بک بمعنی اول یعنی است کہ می آید -
 (ارو) (۱) دکن میں کہو بالفتح اس گڑھے کو کہتے ہیں جس میں اناج اس غرض سے دفن کرتے ہیں
 کہ اس میں کھنگلی پیدا ہو۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ نے کہو پر فرمایا ہے کہ اسم مذکر۔ غار۔ گڑھا۔ قصبات
 الہ آباد میں اسی کہو کو کہتوں کہتے ہیں اور عموماً اردو میں مکتا۔ صاحب آصفیہ نے مکتا پر فرمایا ہے
 ہندی اسم مذکر۔ وہ گڑھا جس میں غلہ بھر کر اوپر سے پاٹ دیتے ہیں تاکہ ایام قحط میں گراں ہو کر کچے
 زمین و وز کو ٹھا جس میں اناج بھرا جاتا ہے۔ کھتی۔ نہان خانہ۔ مطہورہ۔ (۲) دکن۔ دائرہ۔ مذکر و کھوتہ

بتوک

بقول سروری سید احمد السنہ حسین دفائی گوید کہ مرکب است از بت و واو نسبت و کاف
 بتامی قرشت اوزن قبول طبعی چوبین بر مثال دن زائد چنانکہ زکو و زلوک و پرستو و پرستوک
 کہ بقاللاں دارند و اجناس در آن کنند استاد معنی لفظی این منسوب بہ مرغابی و بط و کنا بہ
 پنجیک (۵) میں فراموش نکردم کی خواہم کرڈ از جہتی کوشی مذکورہ بالا و پنچہ بہ فوقانی اول
 اس بتوک جو آن تانہ ایشان تراؤ فرماید کہ بتقیم و موصدہ دوم بہ ہمین معنی ہی آید قلب بعض است
 آہر باینہ نظر رسیدہ صاحبان برہان و جامع ہم چنانکہ باتون و ماتون و اسطرخ و اسطرخ (ارو)
 ذکر این بفتح اول و ثانی مضموم کردہ نام کو کہت

بتوه

بقول شمس لغت فارسی است بفتح و او فارسی بجزه ایست ترش هندی چو که گویند و بوجه الّه
 ابراهیمی بفتح یکم و ضم دوم (۲) ابوه و در سکندری (۳) یعنی خرمن مؤلف عرض کند که محققین
 فارسی زبان و معاصرین عجم ازین سبک و در ترکی زبان و لغات عرب و سنسکرت هم یافته نمی شود
 ننید انیم که لغت کدام زبان است و مقصود از او فارسی چیست صاحب شمس دانما به بی تحقیقی
 کار گیر و اعتبار را نشاید - فارسیان این را بمعنی اول سرخ پای و بعضی ترش و تروشه و ترشک
 خوانند (کذا فی النفاکس) و تعریف این بجای خودش آید (ارو) (۱) و کیهو سرخ پای (۲) نیز
 بقول آصفیه فارسی - اسم مذکر - هنگامه - هجوم - جنگ - بهیر ط (۳) خرمن - فارسی - اسم مذکر -
 کھلیان - انبار غله - ده غله کا و بهیر جس میں ابھی تک بھس نہ نکالا ہو -

بتو

بقول سروری بر وزن پشته سنگی باشد که
 بر روی آب چینی صلا یه کنند و آن را بتو نیز گویند
 صاحب جهانگیری گوید که با اول و ثانی مفتوح (۱)
 مراد بتو بمعنی دوم و در (۲) خشکه پلا و - و آنرا به
 نیز گویند صاحب رشیدی همز بان نش و صاحب
 مذکر هر دو معانی بالا فرماید که بمعنی اول با ثانی
 مشد و نیز آمده و صاحب جامع مذکر هر دو معنی
 بالا فرماید که (۳) بتشدید ثانی بمعنی علامت و
 نشانه نیز آمده صاحب مؤید بمعنی اول قانع
 خان آرز و در سراج فرماید که این لفظ مشترک
 در فارسی و هندی غایتش در هندی بارابہ تعبیر
 مخلوط به یا خوانند و آن تلفظ مخصوص هندی است
 و بنه اعم است از خشکه چرا که خشکه همان برنج را
 گویند که بعد از پختن آب را دور کنند و بنه غدا
 خوانند آب آن را دور کنند و بنه غدا
 مردم هنگامه و کشمیر است بنا بر کثرت شالی دریا
 و دریا و اغلب که بهر طه معرب بهته هندی است
 و بمعنی سنگی که بدال دارد و غیره ساینند و بنه چینی

<p>مشتربک است در فارسی و ہندی (الخ) صاحب سختن لای می فرماید کہ معنی دوم در سنگرت بہکت باشد و بزبان ہرچ بہات و بہتہ بمعنی خشک و عرض کند کہ معنی اول بہ تخفیف مفرس دانیم کہ فارسیان بہ تخفیف تشدید فوقانی آورده اند و تشدید لغت سنگرت است کہ در فارسی تسلسل شد نسبت معنی دوم عرض می شود کہ ترجمہ خشک و سنگرت بقول ساطع بہات است و بہات را وزینہ کہ بہ سرخ - کھوج -</p>	<p>این ہم مفرس است کہ فارسیان لغت ہندی پتیا کہ بقول ساطع بفتح اول و تخفیف دوم بمعنی ہر و نشان بود بہ تبدیل بای فارسی بعربی (چنانکہ تپ و تب) و تبدیل الف با ہای ہوز (چنانکہ باسا و یاسہ) و تشدید فوقانی مفرس کردہ بہاں معنی استعمال کردند (۱) و (۲) دیکھو پتو (۲) دیکھو پتا (۲) پتیا بقول آصفیہ - ہندی - اسم مذکر - نشان سرخ - کھوج -</p>
<p>بتہ کار و اسیرین مصدر صطلحی - بقول در یافت حقیقت کار و ادراک نفس الامری و عرض کند کہ این کنایہ باشد - محقق محترم معنی حاصل بالمصدر بیان کرد مقصودش معنی مصدر است یعنی در یافت حقیقت کار کردن و از حقائق کار و اوقات (اردو) ہر کام کی تہ کو پہنچنا - صاحب آصفیہ (تہ کو پہنچنا) کا ذکر فرمایا ہے کسی بات کے مفر کو پہنچنا اصل مطلب دریافت کر لینا حقیقت کو پہنچنا - نشان کو پہنچانا -</p>	<p>لشکریاں دہند و بہتہ مرادش - فارسیان بہات مفرس کردہ بہ تخفیف ہای دوم و الف سوم و ہوز ہای ہوز در آخر بہتہ و برای خشکہ پلا و استعمال کردہ کہ مقصود نشان از برج با گوشت و روغن پیچتہ و مخلوط است نہ خشکہ خالص انچہ خان آرزو در تفریق خشکہ و بہتہ فرق ظاہر کردہ ہر دو را ہرچ بہتہ محض قارمی دہد تسامح و کم غوی است بتہ و تبدل بتاکہ بجایش گذشت پلا و با گوشت و روغن باشد نہ خشکہ بہات نسبت معنی سوم عرض می شود کہ</p>

بتیا

بقول برهان بفتح اول و سکون ثانی و

است بمعنی مرد خرداندام و آنکه قاتش بقدریک

تختانی بالف کشیده بمعنی سینه باشد و آنرا عبری

و جب بود فارسیان بتصرف خفیف در اعراب برای

صدر گویند و بکسر اول هم آمده صاحب ناصری

سینه استعمال کردند و جادار که اسم جامد فارسی زبان

نقل نگارش و صاحب جامع و خان آرزو در سر

گیریم و لیکن وضع لغت متقاضی آن نیست

هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که مفسر است

والله اعلم بحقیقة الحال (ارو و)

که بتیا بکسر اول و دوم بقول ساطع لغت سنکرت

سینه - بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر چچانی صدر - و غیر

بتیار

بقول سردری بتای قرشت بروزن اسم (۱) بمعنی رنج و مشقت باشد (بالفتح ۵)

بروزن عدلش میز انهای ظلم سبک و بعون رایش بتیارهای و هر سلیم و صاحب برهان گوید که

بالکسر بهجی اول و نیز (۲) بمعنی شیشه قارور که یار را نیز گویند و بفتح اول (۳) هر چیز که در نظر زشت و

قبیح نماید - صاحب ناصری نقل نگارش صاحب جامع این را مراد و بتیاره زیادت بای هتوز

در آخر گوید و بذکر معنی اول و دوم و سوم فرماید که (۴) بمعنی غول بیابانی و دیونیز مؤلف عرض کند که

بتیار و سنکرت بقول ساطع بکسر اول و فتح دوم بمعنی درد و غم آمده و بای هتوز در فارسی زبان

به تختانی بدل شود چنانکه شاهگان و شایگان و رای اهل در آخر نامده هم دید چنانکه شتا و شتار پس

جادار که این را مفسر گیریم بمعنی اول و دیگر همه معانی مجاز آن و جادار که اسم جامد فارسی قدیم

گیریم به همه معانی تصرف در اعراب نیز جلب و لجه فارسیان است و پس (ارو و) (۱) پنج بقول

آصفیه فارسی - اسم مذکر - دکه - درد - غم - محنت - بیماری (۲) قاروره کاشیشه - مذکر (۳) لیک

چیز چون نظیرش برمی معلوم بود - بری صورت - بد صورت - موت (۴) غول بیابان بقول آصفیه

فارسی - اسم مذکر - چهل و ا - دیو بیابان - بھوت - پریت - جن - شیطان (تشنه) میری
وحشت نے چراغ راہ جو بھجھا اُسے پڑا کھدو کھلا کر مجھے غول بیابان بن گیا پڑا

بتیارہ

بقول برہان کہسرا اول و فتح فحس کہ اس اثر دہا جنگ بتیارہ بود پڑا باز فرماید کہ بہرہ
(۱) سچ محنت (۲) بلاؤ آفت و بفتح اول (۳) ہر چیز میں معانی صحیح است و در پارسی متداول و اینست
کہ مردمان آنرا دشمن دانند (۴) ہر صورتی کہ در نظر با در اصل (بتیارہ) بود یعنی رفیق بد و رشت و مکروہ
رشتہ و قبیح نماید و (۵) غول بیابانی و دیورانی نیز دال و تا بیکہ گیر تبدیل یا بند (چنانکہ زردشت و زرتشت
گویند صاحب جامع این را مرداف بتیار گوید کہ و گوید کہ معنی غول بیابانی در بہان آورد و ایں نیز
گذشت صاحب ناصری فرماید کہ معنی بتیار و ہر ازاں قبل است و اینقدر افزاید کہ پتیرہ نیز بمعنی کڑو
چیزی مہیب مکر وہ کہ دبیر و بی اختیار کسی آید طبیعت است کہ بجایش می آید و خیال مکر و مخفی
خواہ حادثہ زمانہ و خواہ بلیتہ فلک و حکم قدر و خواہ جائز و بدل ایں صاحب مؤید نہ کر معنی اول و دوم ہوا
(انوری ۱) چون لطفش آید بتیارہ زمانہ ہوا آں لسان الشعر فرماید کہ بتقدیم ستانی بر فرقانی ہم
چو قہرش آید اقبال آسمان ہر است و رسد و افکار آمدہ مکر و کثرت عرض کہ کثرت بعض باشد چنانکہ
شروانی ۱) اسی خواجہ کہ سرعت ساعی عربم تو ز مابون و بآئینہ تحقیق مکر و (۶) بمعنی فکر و ترو و
بتیارہ و شکر باد بزاں و ہر (ولہ ۱) گردش ہم آمدہ کہ باز معنی اول است و فردوسی ۱) بتیارہ
افلاک با بتیارہ ککش خجل و صورت تقدیر و آئینہ زمانہ با قضا چارہ پڑا نہ سودی کنر هیچ بتیارہ و خیال با
علمش عیان پڑا و فرماید کہ معنی رشت و مہیب آمدہ اگر ماخذ بتیارہ را کہ گذشت صحیح دانیم ہی ہوز در آخر
فردوسی ۱) جہانی بران جنگ نظارہ بود پڑا ایں زمانہ است و اگر ماخذ ایں ربیان کردہ صفا ناصری

<p>گیریم بیتیاری که گذشت بپنجتفت این باشد والا اول اتوی من الشانی بالجملة - معنی اول اصل است و دیگر همه معانی مجاز است و آنکه در بعض معانی این و بتیاری اختلاف است نتیجه نوره باشد (ارو) (۱)</p>	<p>و دیگر بیتیاری که پیشتر معنی در صورت موت (۵) قول بیان و دیگر بیتیاری که چوتھے معنی نکر - نکر و موت - ترو - نکر - بیتیرا بقول صاحب شمس بضم اول فتح دوم لغت فارسی است یعنی آفتاب موقوف عرض کند که تسامح است که لغت عرب را فارسی گفت و این بقول محیط المحيط لغت عرب است به همین معنی - (ارو) و دیگر آفتاب -</p>
<p>بیتینج چیدین مصدر اصطلاحی - بقول محرو انند یعنی بریدن است (ناظم بر وی) که بیتینج شدم بخون کشیدند مرا و شمع شدم به بیتینج چیدم مرا و سیلی خور ز بد خشک و ستم گویی و از خاک تیمم آفرینند مرا موقوف گوید که بریدن بمقراض نه محض بریدن و چیدین تقاضای این معنی می کند و این کنایه باشد مرا و مقراض زون و کردن که بقول نفائسین یعنی آمده (ارو) کترنا - بیتینج و آمدن (مصدر اصطلاحی) بقول کثرنا بقول انند بحواله فرنگ فرنگ لغت فارسی است یعنی نقیله و هم ادو بر نقیله گوید که لغت عرب است</p>	<p>موقوف عرض کند که کنایه باشد معاصرین عجم به زبان دارند (ارو) مارا جانا - بیتینج و کفن بر زیر علم فشن مصدر اصطلاحی بقول انند تن برگ دادن (میر خسرو) (۵) جاں دید چو خور ز بهی سلطان نهانش و بسته کفن و بیتینج بر زیر علمش شد و موقوف عرض کند که کنایه باشد و نه پیش کرده محقق بند نیز از معنی است نه لفظی اگر از همین سند مصدر لفظی معنوی بید کنیم بیتینج و بسته بر علم شدن (ارو) موت پرآمده هونا -</p>
<p>بقیله</p>	<p>بقول انند بحواله فرنگ فرنگ لغت فارسی است یعنی نقیله و هم ادو بر نقیله گوید که لغت عرب است</p>

ماخوذ از قتل بالفصح که بمعنی تافتن و تامیدن و بتقدیم لام خطاست و غنچه از تشبیهات اوست و با لفظ
تافتن و سوختن و کردن و نهادن متمم مؤلف عرض کند که مبدل است که فابو حده بدل شود
چنانکه زفان و زبان صاحب برهان پر کلیته که به بای فارسی و لام تحتانی و فوقانی و های هوزنی
گوید که معرب آن فقیله است و الخ اخیال مافقیله اصل است که ماخوذ است از قتل و بقیله مبدل
و مفترس که زیر تعریف است و کلیته که می آید مبدل و قلب بعض فقیله که فاب به بای فارسی بدل شد
چنانکه قیل و قیل و نام و تحتانی را مقدم کرد در بر فوقانی - و گیکر بهیج -

موحده باجم عربی

بج بقول سروری بحواله تحفه بفتح باراء اندرون دهن دشمن فخری ۵ بی مدحت تو هر که زبان
بکشاید بداندانش کند چرخ برون یک بیک از بج و بحواله فرهنگ گوید که بضم با و بحیم فارسی همین
معنی آمده صاحبان رشیدی مؤید و جامع و ناصری و برهان و سراج هم ذکر ایں کرده اند مؤلف
عرض کند که بج بقول منتخب بفتح و تشدید جم شکافتن ریش - و جادارد که فارسیان بتخفیف بر بی
گوشت گرداگرد و دمان استعمال کرده باشند که اندرون شکاف دمان است و همین را در فارسی
جای دمان گویند و بمنت عرب لثه که بدمان چسبیده باشد و صاحب منتخب بر لثه فرماید که گوشت
گرداگرد دمان است اندر نیصورت بالفصح و مفترس باشد و جادارد که مبدل بز گیکریم که به زنی
هوزر آخر بالفصح بمعنی زمین و پشت بلند می آید فارسیان زای هوز را به جم عربی بدل کرده بمعنی لثه
استعمال کردند که مانند پشت بلند است در دهن چنانکه سوز و سوج والله اعلم بحقیقه الحال
ولیکن محققینی که به تعریف ایں اندرون دمان را آورده اند پی حقیقت نبوده اند که سندش فخری هم

مقتضی معنی بیان کردہ ماست (ارو) سوزا بقول آصفیہ - ہندی - اسم مذکر - وہ گوشت جس سے دانت نکلے ہیں - دانتوں سے اوپر کا گوشت - لٹہ - جاے دندان - گوشت ہن دندان -

(۲) - بج - بقول سروری بھی پیش دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نہ کرد اگر سند استعمال پیش تو انیم عرض کرد کہ مجاز معنی اول است و باعتبار محقق صاحب زبان بدون سند ہم یعنی تسلیم توان کرد و مقصودش از پیش سر غیر از چین نباشد کہ آنہم مثل پشتہ بلند باشد و من وجہ تعلق از زمانہ

کہ بر معنی اول گذشت (ارو) پیشانی - بقول آصفیہ - فارسی - اسم مؤنث - ناصیہ - ماتھا - جبین -

(۳) - بج - بقول سروری بحوالہ سامی و بقول برہان و جامع گوشت روی باشد نزدیک

کنارہ لب مولف عرض کند کہ حیث است کہ سند استعمال پیش نہ شد طرز تعریف محققین بالا

حقیقت معنی را در خدا در معلوم می شود کہ ہماں لٹہ را کہ بر معنی اول گذشت بیان کردن می خواہند

و قوت بیان ندارند اگر چنین نہ باشد پس گوشت روی نزدیک کنارہ لب چہ باشد خواہد شد

یا گوشتی کہ دندان در و قائم است یعنی ہماں لٹہ - ہر چہ پیش ماست سند استعمال شمس فخری است

کہ بر معنی اول نقل کردہ ایم و از آن معنی لٹہ بخوبی پیدائی شود و ای بر سروری و جامع کہ از ان

کہ حقیقت معنی را تا کنونی بیان نہ کردند کہ خوانندہ خوش بفہمد و تحقیق ما ہمیں قدر است کہ در بیان

معنی اول سکنہ ری غورہ اند (ارو) دیکھو بج کے پہلے معنی -

(۴) - بج - بقول سروری یعنی آب و زہاب و ہم ا و بحوالہ فرہنگ گوید کہ بالایش آب و شرب

و امثال آن و صاحب برہان بر زہاب فرماید کہ تراوش آب باشد از کنار رود خانہ و چشمہ و

تالاب و امثال آن و موضع چشمہ یعنی جایی کہ آب از انجائی جوشد خواہ زمین باشد خواہ شگاف

و آبی کہ قعرش پیدا باشد و چشمہ کہ ہرگز نہ ایستد و پیوستہ رواں باشد و ہم او بر حج گوید کہ یعنی
 زہاب و پالایش آب و شراب و امثال آن و ماخذ برہان فرہنگ جہانگیری است و صاحب
 ناصری نقل نگار برہان و صاحبان جامع و رشیدی و سراج بر پالایش آب و شراب قناعت
 کردہ اند **مولف** عرض کند کہ بمعنی بلندی آب از کنارہ رودخانہ چشمہ و تالاب و امثال
 آن یا بلندی شراب از شیشہ و غیر ذلک باشد کہ از جوش آب و شراب پیدا شود و طرز بیان دیگر
 درست نیست تراوش غیر از پالایش باشد کہ پالایش بلندی آب است از کنارہ رود چشمہ و تالاب
 و دیگر طرف آن چنانکہ می ازدخ و شیشہ و تراوش نتیجہ آن یعنی جوش آب و شراب پالایش کند
 می چکد پس در معنی پالایش تراوش را داخل کردن و درازنازک خیالی است و ماخذ این کہ بایشہ
 بلند تعلق دارد چنانکہ بر معنی اول گذشت متقاضی پالایش است نہ تراوش و انچہ صاحب
 سروری در معنی این مجرد آب را داخل کردہ است هیچ تعلق از پالایش ندارد اگر باعتبار قولش
 کہ صاحب زبان است این معنی را معتبر دانیم جزیں نیست کہ بخا و معنی پالایش گیریم (ارو)
 ابال بقول اصفیہ - ہندی - اسم مذکر - جوش - ایتہان (راخ) **مولف** عرض کرتا ہے کہ وہ ابال
 جو تالاب یا ہندی یا چشمہ وغیرہ سے پانی بوجہ کثرت ابلتا ہے یا شراب قح اور شیشہ وغیرہ سے جوش
 کی وجہ سے ابلتی ہے اور بلحاظ معنی آخر الذکر دیکھو - آب -

(۵) سج - بقول جہانگیری با اول مضموم ہذا گویند کہ برادر گو سفند است و بعر بی معر خوانند
 صاحبان برہان و رشیدی و ناصری و جامع ہم ذکر ایں کردہ اند - خان آرزو در سراج فرماید کہ مبتد
 بر است کہ ہم بل زای آید **مولف** عرض کند کہ با خیال نمان آرزو و اتفاق داریم کہ زای ہوز

بدل می شود به جیم عربی چنانکه سوز و سوج (اروو) بکرا - بقول آصفیه - هندی - اسم مذکر بزرگ
 (۴) بچ - بقول جهانگیری و دربان ورشیدی و جامع و ناصری و سراج با اول مکسور برنج است
 که بحر بی از گویند و مؤلف عرض کند که اسم جاد فارسی زبان است یا مخفف برنج که رایج
 و نون را حذف کردند (اروو) چاول - بقول آصفیه - هندی - اسم مذکر - برنج - ایکس فیدله نگا
 و بجا | بقول بهار - ترجمه بموقع چون حرف بجا و بوسه بجا است (صائب) کی ره بوسه
 آب کج دهن خواهد برد و سرگانی که ز من حرف بجا نشنیده است (دوله) دیوان ما و خورا
 منگن بروز محشر و در غدر خشم بجا یک بوسه بجا ده (ماهوری) بجا است التفات تو بغیر
 نداشت و بغیرگی مشور و طعن بجا ترس و مؤلف عرض کند که بمعنی متقی بجا و درست
 است خلاف بجا و مزید علیه این است بجای که بزیادت تحتانی و آخری آید و تکمیل این
 کنیم (اروو) بجا - بقول آصفیه - فارسی - جاس - تمحیک - درست - بچ - بے شک است صحیح

(۵۰۶۴)

<p>چیزی چون تسلیات و بندگی و جزآن صاحب ذکر (بجا آورد) بمعنی معلوم کرد - کرده - مؤلف گوید که ماضی مطلق همین مصدر است بمعنی اول و بمعنی دوم نیز مستعمل - صاحب هفت همین مصدر بزیادت تحتانی زائد بعد الف سوم یعنی ر بجا آوردن - به همین دو معنی آورده طالب سنج اول می باشد (الوزیری) طاعت بادشاه وقت</p>	<p>بجا آمدن مصدر اصطلاحی - بجای خویش رسیدن و بر جای مناسب رسیدن و فعل درست کردن (صائب) نکشی پای خود از کلبه صاحب گردانی که چه مقدار بجای آئی (اروو) موقع آنا - مناسب مقام پرآنا و درست کام کرنا - چنانکه بجا آوردن مصدر اصطلاحی - بقول سراج دانند و بجز (۱) شاختن و دانستن و (۲) بفعل آوردن</p>
--	---

<p>ہر کہ در بندگی بجای آرد (۱) (ارو) پہچاننا۔ جانا (۲) بجالانا۔ بجانا۔ بقول آصفیہ فعل متعدی تمیل حکم کرنا۔ انجام دینا۔ انصرام کرنا۔ (الف) بجای افتادن مصدر اصطلاحی۔ ہٹو</p>	<p>بجایش (۲) معنی بجای خود آمدن قائم کنیم کہ بر (بجای افتادن) عضمنی آید۔ دینر معنی حاصل بالمصدر بر مصدر آوردن شعار قانون دانان زبان بنیاد و بیمار آوردن معنی دوم (الف) شریک کردن صحیح بنیاد (الف) (ارو) (الف) اگر پڑنا (۲) اپنی جگہ پر آ جانا (ب) صاحب فرار ہونا۔ یعنی بیمار کو ناتوانی سے اٹھنے بیٹھنے کی طاقت نہ رہنا۔ صاحب آصفیہ (صاحب فرار) پر فرمایا ہے کہ احم مذکر وہ بیمار جو بستر سے نہ اٹھ سکے وہ مریض جس کی بستر سے کمر لگ گئی ہو۔</p>
<p>وارستہ (۱) از ناتوانی از پا افتادن عموماً در (۲) باز بیماری خصوصاً در حشی (۵) در ہوامی گلشن صدرہ جو مرغ بستہ بال تو کہہ ام آہنگ پرواز بجای افتادہ ام (۲) (شفائی ۵) خستہ در محبت سر بہبود نیست تو بار بار گشتہ و دیگر بجای افتادہ است (ولہ ۵) خستہ جانی کہ بتدبیر تغافل بہ شدت باز پرہیز نکردست و بجای افتادہ است (۲) صاحب بحر مذکر معنی اول نسبت معنی دوم باز گشت بیماری گوید۔ بہار ہمیں سند آخر شفائی را بر۔ (ب) بجای افتادن بیمار آورده از معنی ست مؤلف عرض کند کہ (الف) یعنی اول دست است و (ب) صاحب فرار شدن ہیں از (الف) معنی دوم پیدا کردن قابل نظر است و جانا</p>	<p>بجای افتادن عضو از جارفہ مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر وانند۔ بجای آمدن عضو مذکور مؤلف عرض کند کہ ضرورت ندارد کہ (از جارفہ) را در مصدر اصطلاحی داخل کنیم مجرد (بجای افتادن عضو) برای ایس معنی کفایت کند (اشرف ۵) (ارو) از حب وطن آدم خاکی سو خاک تو عاقبت عضو ز جارفہ بجای افتد (۲) (ارو) کہ ہر عضو جانا</p>

بجاخلی فلاں رفتن

مصدر اصطلاحی

و بحث کامل این بر (فرمودن) کنیم که محل آنست
معنی بمباد که درین مصدر اصطلاحی بای اینست
حذف شده است و این محاوره فارسیان است
یعنی اصل این یکجایی خالی آمدن) بود (ارو)
خالی شده جگه پرانا - فروکش هونا -

صاحب تحقیق الاصطلاحات ذکر این کرده فرماید
که در ولایت ایران رسم است که هر کافرینی بسفر
می رود همان روز یا رانش با هم اتفاق کرده می کشند
که بجاخلی فلاں رویم پس بسکن اومی روند و
جای او را همور میدارند (واقع بٹالوی)

بجاگذشتن

و بحر و اندر معنی گذشتن و رفتن (فغانی)
فرمودت و کوه ملاست بجاگذشتن و کار تمام
ناشده در پیش باگذشتن و موقوف عرض کند
که کم التفاتی محقق بلگرامی است که (بجاخلی آمدن)
را (رفتن) قائم کردند و بظراف ادعای اوست
و تسامح اوست که فرمودن را بمعنی آمدن گرفته
آنانکه بسند اشعار این معنی را گرفته اند بر محاوره
زبان فارس غور کرده اند که لفظ اراده محذوف است

بجاگذشتن مصدر اصطلاحی - بقول مرسته
و بحر و اندر معنی گذشتن و رفتن (فغانی)
فرمودت و کوه ملاست بجاگذشتن و کار تمام
ناشده در پیش باگذشتن و موقوف عرض کند
که کم التفاتی محقق بلگرامی است که (بجاخلی آمدن)
را (رفتن) قائم کردند و بظراف ادعای اوست
و تسامح اوست که فرمودن را بمعنی آمدن گرفته
آنانکه بسند اشعار این معنی را گرفته اند بر محاوره
زبان فارس غور کرده اند که لفظ اراده محذوف است

بجبال

بقول سروری بحمیم تازی بر وزن و معانی (۱) ز گال آمده که انکشت باشد و بقول

رشیدی و جهانگیری با (۲) اول مضموم (۳) انگر صاحب برهان صراحت فرماید که انگر کشته یعنی زغال
و زغال افروخته یعنی انگر صاحب ناصری همز بانث صاحب جامع بر انگر کشته قانع خان آرزو

سراج معنی زغال را صحیح و اندکوکوت عرض کند که وضع لغت متقاضی آنست که سنسکرت باشد اما صاحب ساطع ذکر این نه کرد و عجیبی نیست که از همین مأوّه مصدر هندی رجحانا متعلق باشد اگر ماخذ این همین باشد تا نمید تحقیقی می شود که بمعنی اخگر گشته و زغال نوشته اند و اگر نه معنی دوم هم بپست آید توانیم که مجاز معنی اول گیریم و جادوار که اسم جامد فارسی زبان گیریم و الله احلمه - آنچه صاحب بران زغال افروخته را اخگر گفته بحث آن بر اخگر گذشت که در هر دو فرق است (ارو) (۱) کوکلا - بقول آصفیه - هندی - اسم مذکر - دکیهو اشتور (۲) دکیهو اخگر -

بجایماندن مصدر اصطلاحی - بقول وارثه ندادن و باختدال دادن - صاحبان هوند شمس و بجز لازم بجایماندن که گذشت (مخلص کاشی) ذکر امر حاضر همین مصدر کرده اند (حافظ شیرازی) نخواهم که چیزی بجایماند از من بگو که دیگر رجوعی بدینا ندارم بگو (مستشم کاشی) باز ما را جان استقبال که جهان پر بلا کند و بگو لغت عرض کند که باید که (بعدل دادن چیزی) بدین معنی قائم کنیم که بجانش می آید و سند عاقل متقاضی آنست - لفظ جام دل در سینه ام و نه بگو با تا به تفسیده هرگز دانه می سازد و بگو لغت عرض کند که با بجایش تفسیه منبش کرده ایم (ارو) ابی جگر پر قائم رہنا - سیم عمل دادن | مصدر اصطلاحی - بقول (ارو) اعتدال سے دینا - کم نه زیاده -

بجایماندن | مصدر اصطلاحی - بقول بجزا

<p>ناخوش و بیدار شدن هر کس عرض کند که (۳) جان کے برابر بھجا جانا۔</p>	<p>مقصودش از تنگ و بیزار شدن است (دوشی) بجان آمده اصطلاح - بقول بحر و اندناخو</p>
<p>از انهم کسی نمی پرسد اگر پرسد کسی حاکم و با و گویم خود</p>	<p>آن قدر که من بجان آید و (ظہوری ۵) قسم</p>
<p>بجان تو و جان هر که زنده تست و که بے رخ تو ظهور</p>	<p>زبان بجان آمده و زبانی در مسموم خوان آمده و</p>
<p>ز جاں بجان آمد و (۲) بقول اندر آمادہ مرگ</p>	<p>و قریب مرگ شدن (انوری ۵) جانان و لم از</p>
<p>عنت بجان آمد و جانم ز تو بر سر جاں آمد و</p>	<p>سند دوم این معنی بر بجان آمده می آید که اسم مفعول</p>
<p>ازین مصدر است و بتحقیق مادر (۳) کنایہ از</p>	<p>مقبول جان شدن از قبیل بدل آمدن (ظہوری ۵)</p>
<p>در چشم برون گر بدر آید ز دلها و آنها که بجا نہا بط</p>	<p>نظر آید و حیث است از صاحب اند که بجا</p>
<p>آمدن را بمعنی کشتن و قتل آوردن نوشته و</p>	<p>نی الحقیقت معنی بجان آوردن است که</p>
<p>(ارو ۱) ناخوش ہونا - تنگ ہونا - بیزار ہونا</p>	<p>(ارو ۱) ناخوش ہونا - تنگ ہونا - بیزار ہونا</p>
<p>(۲) جان سے بیزار ہونا - آمادہ مرگ - قریب الگ ہونا</p>	<p>جان سے بیزار ہونا - آمادہ مرگ - قریب الگ ہونا</p>

<p>بجانب تو کز زار و دوی تیری جان کی قسم - بجانب خواستن مصدر اصطلاحی - از قبیل ^{بستن} _(لعل) ^{بستن} _(لعل)</p>	<p>به معنی اول خوش می نماید که بعد از کشتن اظهار مردی داخل خود ستائی است از اینجا که</p>
<p>و بجانب دل خواستن یعنی رغبت بجانب کردن (انوری ۵) باند که بجانب خدمت میمون تو خواهم تو در لطف تو دانم که مرا نیز تو خواهی (اردو) دل سی چاهنا</p>	<p>حکم می دهد که بر زبان میار و (۲) یعنی بنگ آمدن نیز صاحب بحر گوید که ناخوش و بیدماغ کردن رصائب ۵) گلزار من برون از پرده بوی</p>
<p>بجانب رسانیدن مصدر اصطلاحی -</p>	<p>خود میار بی قرار را بجانب از آرزوی خود</p>
<p>بقول محمدانند مراد بجانب آوردن (رصائب ۵) برسانید چاک قدم یار مرا تو که رسانید بجانب این دل بیمار مرا تو (اردو) و بگو بجانب آوردن -</p>	<p>میار تو مکولف عرض کند که ذوق محاوره و اتفاق معاصرین اهل زبان برین است به معنی آماده مرگ و از جانب بیزار و بنگ کردن</p>
<p>بجانب بستن مصدر اصطلاحی - بفتح ری</p>	<p>مستعدی معنی دوم بجانب آمدن که گذشت ^{بستن} _(لعل) ^{بستن} _(لعل)</p>
<p>مهل محفظ داشتن جان و حفاظت جان کردن و جان بر شدن (انوری ۵) از چنین صید بر مکش دندان تو ز انتقامش بجانب سخو اهی است روله ۵) نان و آبش مخور که هر که خورد از هرگز</p>	<p>آورد بجانب مارا بجراس ستمگارش تو ای مرگ نمرودی آخر چه بلاداری تو (اردو) قتل کرنا جان لینا (۲) بیزار کرنا - بنگ کرنا (۳) جان بیزار کرنا - مر نه بر آماده کرنا -</p>
<p>از دست او بجانب نرهد تو (اردو) جان بجانب جان برهونا -</p>	<p>بجانب تو مقوله - موحده اول برای قسم است به معنی قسم بجانب تو (ظهیری ۵) با گفتگوی</p>
<p>بجانب رسیدن مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>غیر از مرا چه کار تو پروای جان خویش ندارم</p>

(لعل)

(المجدد)

بجان زینہار یافتن

مصدر اصطلاحی - پنا

جان یافتن و جان را سلامت بردن (انوری ۵)
 بادام تو بخون دلم سعی کرد یک پز از لطف پشته تو
 بجان زینہار یافت (ارو) جان کو پناہ ملنا -
 جان بچانا - جان بچنا -

بجان کسی افتادن

مصدر اصطلاحی - بقول

دارستہ و بجر و مانند در صد و قتل او بودن (سلاکت)
 (۵) خلق عالم خوش بجان یکدگر افتاده اند تو برخ
 خودی کشد از کینہ ہاشمش پز (ارو) جان کالا گو
 ہونا - بقول آصفیہ - جان کا خواہان ہونا - شکن جان
 ہونا - قتل کے درپے ہونا -

بجان کوشیدن

استعمال - بدل و جان کوش

کردن سعی بلیغ نمودن (ظہوری ۵) روز شب
 در پائلان آنکہ می کوشم بجان پز شاہ و زوز لطفش
 آخر شاہکاری می زند (ارو) دل و جان سے
 کوشش کرنا - سعی بلیغ کرنا -

بجان لرزیدن

مصدر اصطلاحی - بسیار تر

بسیار تر

بمحرادف بجان آمدن مولوت عرض کند کہ

مرا دت معنی اول و دوم است و ہای معنی سوم
 مشتاق سند استعمال باشم اگرچہ خلاف قیاس است
 (ظہوری ۵) بجان رسیدہ ام از زاہان انفعی پز
 سری بصہبت زندان بادہ نوش کشم تو یعنی بتنگ

بیز ارشدم (انوری ۵) در کوی غمت بجان رسیدم

گفتم تو کجا و در چہ کوی تو یعنی بیدیاغ شدم (ظہوری ۵)
 شکایتیم ز نا مہربانی اونست پز بجان رسیدہ ام
 از دست مہربانی خویش پز (صائب ۵) اگرچہ
 ہر نفسم گرم کردار و ان غم است پز بجان رسیدہ ام از
 وضع بیخانیہ خویش پز (ارو) دکھیہ بجان آمدن
 کے پہلے اور دوسرے معنی -

بجان رنجیدن

مصدر اصطلاحی - بسیار

رنجیدہ شدن و بدل رنجیدہ شدن و رنج مخفی شدن
 (ظہوری ۵) بجان رنجیدہ و دل می کند اثبات
 نفی این پز نمی آید مہرج با ورتازگی (ارو)
 بہت رنجیدہ ہونا - دل میں ناخوش ہونا -

(المجدد)

(المجدد)

(المجدد)

<p>و خوف جان کردن (صائب ۵) چون چراغ صبحی دم خورشیدی لرزد بجان ز تابیاض گردن سیمین او شد آشکار (دله ۵) بر نهال تو صبا دوش بجان می لرزد ز نایس زمان بار و از میوه ایوان شده</p>	<p>بجای تو (صائب ۵) سپرده جای تو هر کس ز بزم پر رفت ز توئی بجای همه هیچکس بجای تو نیست (ارو) (۱) دیکهو بجا (۲) حق می (۳) جگه پر (۴) معاوضه می بجای آوردن مصدر اصد صامی - بقول سرور</p>
<p>(ارو) بهت دژنا خوف جان کرنا - خوف سبک بجان واحد اصطلاح - بقول اندک بواله فزنگ فنگ - تنها و غصه و منفرد امکولف عرض کند که فلان قی نیست مشتاق شد استمال می باشیم دارو و تنها بقول آصفیه - فارسی - اکیلا - فرد - جدا - جریده مجرد - اکانت -</p>	<p>بجای تو (صائب ۵) سپرده جای تو هر کس ز بزم پر رفت ز توئی بجای همه هیچکس بجای تو نیست (ارو) (۱) دیکهو بجا (۲) حق می (۳) جگه پر (۴) معاوضه می بجای آوردن مصدر اصد صامی - بقول سرور</p>
<p>مزیله هاه (بجاء آوردن) که بدون ستمانی چارم بجایش گذشت (ارو) دیکهو بجا آوردن (الف) بجای خود اصد لاح - بقول بحر - مراو بجای خویشین بمعنی لائق و درخور گویا ترجمه وضع فی محله است صاحب شمس (ب) بجای خود است رابطنی وضع اشی فی محله</p>	<p>بجای تو (صائب ۵) سپرده جای تو هر کس ز بزم پر رفت ز توئی بجای همه هیچکس بجای تو نیست (ارو) (۱) دیکهو بجا (۲) حق می (۳) جگه پر (۴) معاوضه می بجای آوردن مصدر اصد صامی - بقول سرور</p>
<p>آوردن و صاحب مویید ذکر (ج) بجای خود بود کرده فرماید بمعنی وضع اشی</p>	<p>بجای تو (صائب ۵) سپرده جای تو هر کس ز بزم پر رفت ز توئی بجای همه هیچکس بجای تو نیست (ارو) (۱) دیکهو بجا (۲) حق می (۳) جگه پر (۴) معاوضه می بجای آوردن مصدر اصد صامی - بقول سرور</p>

فی محله باشند و صاحبان هفت و اند گویند که معنی
(۱) بر وضع و آیین خود بود و صاحبان ضمیمه بر بان
محل چقا (د) (۱) اپنی جگه پر هونا (۲) بر محل هونا
محرز که مصدرش موقع پر هونا -

(د) بجای خود بودن می فرایند که یعنی ^{الشی} (الف) بجای خویش (اصطلاح - الف)

فی محله موقوف عرض کند که (الف) اسم مصدر (د) بجای خویش آتن

و (د) امر و موقوف یعنی قریب (د) و (ج) مضارع و (د) و معنای مرادف (بجای خودی که گذشت و

و ماضی مطلقش - پس تسامح محققین بالاست (ب) بمعنی حقیقی است یعنی بجای خود رسیدن

که در معنی هر یکی فرق نکرده اند بالجملة الف بمعنی (۱) و بمقام خود آمدن (ظهوری ۵) که در معنی (۱) و (۲)

بجای خود (۲) فی محله یعنی بر موقع و بر محل (د) بجای خویش یا سر را به پیشینی زانو گذاشتیم (ارو)

(۱) بر جای خود است و (۲) فی محله است یعنی محل (الف) و (د) و (ج) بجای خود و (د) اپنی جگه پر آنا -

و بر موقع است و (ج) (۱) بر جای خود می باشد یا بجای خویش آتن

بجای خود موقوف عرض کند که مرید علیه (بجای خویش) است که خویش و خویشین هر دو بیک

(د) (۱) بجای خود بودن و (۲) وضع اتشی فی محله معنی آید (ارو) و (د) و (ج) بجای خود -

یعنی بر موقع و بر محل و در خود مقام خود بودن است (بجای رساندن) استعمال بمعنی حقیقی است

یعنی رسانیدن بمقامی و بعدی رسانیدن (ظهوری) (۱) اپنی جگه پر (۲) موقع او محل پر (ب)

(الف) (۱) بجای خود بودن و (۲) موقع او محل پر (ب) (۱) بجای خود بودن و (۲) موقع او محل پر (ج) (۱)

(۱) بجای خود بودن و (۲) موقع او محل پر (ب) (۱) بجای خود بودن و (۲) موقع او محل پر (ج) (۱)

(۱) بجای خود بودن و (۲) موقع او محل پر (ب) (۱) بجای خود بودن و (۲) موقع او محل پر (ج) (۱)

<p>بجای رسام (اروو) جگه پر پینا - مقام پر پینا بجای گنجیدن مصدر اصطلاحی - بقول بحر</p>	
<p>بجای رسیدن استمال - صاحب اندوکر محال شادمانی نمودن مؤلف عرض کند که فارسیان این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که معنی گویند که ادا شادمانی (در خود گنجی) یا (در جامه حقیقی است یعنی بمقام و منزل رسیدن (لفظی)) نمی گنجد و نمی گویند که در خانه نمی گنجد پس مصداقها آرد اوگان بجای رسیدند و هم تر زان رهرواں که (در خود گنجیدن) و (در جامه گنجیدن) را که بجای گرد پس کارواں خورد (اروو) جگه پر پینا مقام پر خوش می آید به تمهیم جای آوردن درست نباشد (اروو) جامه میں بچولانہ سمانا - دیکھو استخوان در پینا - منزل پر پینا -</p>	<p>بجای گنجیدن - پست نه گنجیدن -</p>
<p>بجای کسی چیزی کردن مصدر اصطلاحی - خان آرزو در سران گوید که در حق کسی کار کردن سندیاں دکلا عرض کند که بجا می گذشت مؤلف عرض کند که سستی در او سوا و غیره بجای خوش می آید و در سستی است که لفظ (بجای) معنی (کج) موده اول ناماست پس (اروو) بحر بقول اصفیه بجای خودش گذشت (اروو) کسی کے حق میں کج کرنا فارسی - حرف ربط - جز - سوا - علاوه - بن - بجز -</p>	<p>تف بحر - بقول اندوخاله فرنگی گنجی بنیر و بدون مو عرض کند که سستی در او سوا و غیره بجای خوش می آید و در سستی است که لفظ (بجای) معنی (کج) موده اول ناماست پس (اروو) بحر بقول اصفیه بجای خودش گذشت (اروو) کسی کے حق میں کج کرنا فارسی - حرف ربط - جز - سوا - علاوه - بن - بجز -</p>
<p>بحس بقول برهان و جامع و مویک لفتح اول و ثانی و سکون سین بی نقطه (ا) نرزه یعنی که آن پیرهای بینی باشد و (۲) یعنی نرمی و سستی هم آمده - خان آرزو در سران بزرگ هر دو معنی بالا گوید که حسا رشیدی بهیم فارسی و شنین معجمه بهیم معنی آورده و قوسی به سین مهله بمعنی سستی و پیری نوشته و در جهانگیری مشقت و رنج نیز گفته و هیچ یک از پس سندیا و رده و اغلب که در نرزه یعنی و نرمی و سستی تصحیف واقع شده لیکن تعیین تصحیف هیچ یکی از پس هر دو نتوان کرد - صاحب ناصری ذکر کرد</p>	

می کند و گوید که بچش به شین معجمه مبدل است مؤلف عرض کند که صاحب جهانگیر می مشقت
 بر (بچش) می آورد که بهیم فارسی و شین معجمه می آید - مخفی مباد که بچش بقول محیط المیط به فتح مؤلف
 و سکون بهیم عربی لغت عرب است بمعنی رواں شونده و آب جاری در واں کننده لازم
 و متعدی هر دو پس فارسیان به تصرف در اعراب و معنی پرده بینی را که رواں کننده نزله
 و مانع است بدین اسم موسوم کردند و این مفسر باشد و معنی دوم را به سبیل مجاز گیریم که نرمه
 بینی هم نرم است و خیال خود نسبت معنی مشقت بر بچش ظاهراً کنیم که ازین جاتعلق ندارد
 قول صاحب جامع که از اهل زبانست برای معنی دوم معتبر و اینهم و برخلاف محقق تصحیف
 پسندی گوئیم که این قسم تحقیق چنانکه اومی کندشان محققین نباشد (اروو) را، نه تنها - بقول
 آصفیه هندی اسم مذکر سوراخ بینی - منخره - و کن بین بکپور می گویند - (۲) نری سستی بزرگ
بجست | بقول سروری بحواله زفا گوید و بقول برهان بلطخ با و بهیم و سکون مهله (۱) آور
 هر چیز باشد و فرماید که بخای حجه نیز باین معنی آمده صاحب برهان گوید که (۲) بکسر اول باضی هستن
 و تلفص کردن نیز صاحبان جامع و ناصری و مؤید و اند هم ذکر هر دو معنی کرده اند مؤلف
 عرض کند که این را بمعنی اسم جامد فارسی زبان گفته اند و ما هم اتفاق داریم و این قدر صراحت
 مزید نکنیم که باجا بقول ساطع لغت سنسکرت بمعنی نامی که می نوازند و هیس است اسم مصدر
 باجنا و بجنا که مصداق سنسکرت است و معلوم می شود که اهل هر دو زبان اسم جامد بجست و باجنا
 از ماده واحد وضع کرده اند و عجیب نیست که بجست بمعنی صد لغت سنسکرت باشد و فارسیان
 نا واقف از ماخذ و کتابت این سین مهله زائد کردند و سوقیان استعمالش کردند و محاوره فاضل

والله اعلم بحقیقة الحال که قیاس ما بیشتر از این راه نمی یابد نسبت معنی دوم عرض نموده
که موقعه اول نام است و جنت بالفتح و بالضم ماضی مطلق جستن باشد که بالفتح و بالضم می باشد
بحث کامل معنی این بر صدرش کنیم (ارو) (۱) آواز بقول آصفیه - فارسی - اسم مونث
شبه - الاپ - بانگ - بانگ - پکار - صدا - الخ (۲) مصدر جستن کا ماضی مطلق بای زبان
بجشاک | بقول اند بجاله فرنگ فرنگ کسر اول و فتح دوم و شین معجمه بالف کشیده و
تازی لغت فارسی است بمعنی (۱) نعلبند و در (۲) آهنگر و در (۳) غله فروش - دیگر کسی از محققین فارسی
زبان ذکر این نکرد و معاصرین عجم بر زبان ندارند حیف است که سند استعمال پیش نشد ماخذ این
جزوین نباشد که پز آخ لغت فارسی قدیم است بمعنی گذار معاصرین عجم تصدیق این کنند
ماده آس نیز باشد و بجایش مبدل آس که زای هوز بدل شد به جمیم عربی چنانکه چوزه و چوجه و
سوز و سونج و شین معجمه مبدل غای معجمه چنانکه فراختن و فراشتن و سارخاک و سارشاخ
پس بجشابه بای فارسی و جمیم عربی قلب بعض بجایش است و بجشابه بای عربی عوض بجایش
مبدلش چنانکه تپ و تب کاف آخر برای نسبت بمعنی کسی که باگذا نسبت دارد - آهنگر است
و سن و مبر نعل بند هم و غله فروش را بدین اسم موسوم کردن بلحاظ ماخذ البته خلاف قیاس باشد
و جادار که این را مفسر س گیه هم از هر دو لغات عرب که سچ بقول منتخب بالتشدید بمعنی زدن است
و شاک بقول اند بمعنی مرد تیز و چالاک پس مرد تیز و چالاک و زدن آهنگر است
و من و مبر نعلبند و غله فروش را هم توان گفت که غله را کو بیده صاف و پاک کند و این هر
معنی کنایه باشد (فالاحزادى من الاول) و عیبی ندارد که این را بهر سه معنی هم جای گیریم

(ارو و) (۱) نعلبند نذر بقول آصفیہ - چوپایوں کے سُموں میں نعل لگانے والا (۲) لومار بقول آصفیہ
 ہندی - اہم نذر - آہنگ - حاد - لوہے کی چیزیں بنانے والا (۳) غلہ فروش - بقول آصفیہ - اہم نذر -
 بنیا - بقال - اناج بیچنے والا -

ہجشک | بقول برہان و جامع کبسر اول بروزن سرشک (۱) بمعنی حکیم و دانشمند بود و در (۲) مخف
 ہجشک ہم کہ گنجشک باشد و عبری عصفور خوانند صاحب ناصری بذکر ہر دو معنی نسبت معنی
 اول گوید کہ بمعنی پزشک ہم آید بہ بای فارسی وزای ہوز - صاحب برہان پزشک را بہ کسر
 بای فارسی و کسر زای ہوز بمعنی اول نوشتہ کہ می آید - خان آرزو در سراج ہجشک بہ کسر موعده
 و جیم فارسی بمعنی طبیب و گیاه فروش - آوردہ گوید کہ پزشک بہ بای فارسی وزای ہوز مبتدل
 آنست و ہم ادب پزشک بہ موعده وزای ہوز گوید کہ تحقیق آنست کہ درین زای فارسی است نہ
 تازی چہ تبدیل آن بہ جیم دلالت دارد بریں و صاحب برہان گنجشک را بہ کاف فارسی بضم
 اول و کسر ثالث آوردہ و صاحب غیاث بہ کاف عربی مؤلف عرض کند کہ بمعنی اول
 پزشک اصل است و اہم جامد فارسی زبان بہ بای فارسی وزای ہوز مکسور و ہزشک کہ بہ بای موعده
 وزای ہوز کبسر ہر دو می آید مبتدلش کہ بای فارسی بہ موعده بدل شود چنانکہ پت و تب و انچہ خان آرزو
 بر (ہزشک - ہو موعده) تحقیق خود بہ زای فارسی ظاہر کند مخرج و طبع آزمانی اوست کہ کسی از انہ
 ذکر (ہزشک یا پزشک) بہ زای فارسی نکرد و خود او ہم بجایش تجاہل کردہ و توجہی کہ پیش کردہ
 مسئلہ تبدیل جیم عربی است فنی دانکہ جیم عربی بہ زای ہوز و بالعکس آن ہم بدل شود چنانکہ در
 بحث ذکرش کردہ ایم - بالجملہ ہجشک مبتدل ہزشک است کہ زای ہوز بہ جیم بدل شد چنانکہ

چوزه و چوچه و سوز و سوج و بچشک که بابای موحده و جیم فارسی بکسر تین به همین معنی می آید
 بمبدل بزشک گیریم که زای هوز به جیم فارسی هم بدل شود - صاحب قانون دستگیری ذکر این تبدل
 بوثیقۀ همین سند کرده و جادارد که بچشک را که به جیم فارسی می آید بمبدل همین بزشک گیریم که جیم
 عربی بفارسی بدل شود چنانکه کالج و کلّاج این است حقیقت معنی اول - حال اعراض می شود نسبت
 معنی دوم که اصل این گنجشک است به ضم کاف فارسی و کسره جیم عربی و بمبدل آن بزشک بکسر
 موحده و کسر جیم عربی که کاف فارسی به موحده بدل شود چنانکه گاله و باله اما بکسر اول بزشک اعتراف
 داریم که چرا بضم اول گیریم و مخفف همین بزشک - بزشک است که بخلاف نون آمده چنانکه
 ایشان و ایشا و این و آسی و اگر گنجشک را به کاف عربی معتبر دانیم چنانکه بعضی محققین خیال
 کرده اند که تصفیه آن بجایش کنیم، اندرین صورت هم تبدیل کاف عربی به موحده موافق قیاس
 است چنانکه کوشاسب و بوشاسب خلاصه این است که تنویر حرکات در تبدل نتیجه محاوره و تنویر
 است که از حقیقت لفظ خبر ندارند و میزین اتباع زبان شان کنند و دیگر هیچ - (اروو) (۱)
 حکیم بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - دانا - عقلمند - هوشیار - فیاسوف - طبیب - بید (۲) گنجشک
 بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - چرلیا - گوتریا -

<p>بجی حق آمدن مصدر اصطلاحی - بقول بحر شورو غوغا نمودن - مخفی بهاد که (جی حق) بقول اند بکسر هر و جیم عربی نعت عرب است مخفف (حقیقه و حقیقه و حقیقه بمعنی فریاد زدن (سلاکت می) را نیا فقیم - صاحب اندوژه دار قول خود است</p>	<p>ما توانی هنر خویش نهان ساز چو عیب و زساک از بے هنرانی که بجقوت آیند و مکتوف عرض کند که ما بحدیکه در لغات عرب جستیم (جی حق) (و حقیقه) (حقیقه و حقیقه و حقیقه بمعنی فریاد زدن (سلاکت می) را نیا فقیم - صاحب اندوژه دار قول خود است</p>
---	--

آٹاج معجم بہ غامی معجم عوض قاف در عربی زبان معنی	کرنا۔ ہندی۔ بکواس کرنا۔ یا وہ گوئی کرنا۔
شور و غوغا کردن و بانگ زدن آمدہ (کذا)	ہرزہ سرائی کرنا۔ صاحب آصفیہ نے جھک
فی محیط المحيط پس جزیں نیست کہ فاریان بجا	جھک کا ذکر فرمایا ہے۔ ہندی اسم ہونٹ
معجمہ رابعات بدل کردہ مفترس کردہ اند چنانکہ	بیک۔ جب۔ بکواس۔ یادہ گوئی۔ ہرزہ
بجتماع و جتماع و برق (ارو) جھک جھک	سرائی یا جیسے ہر روز کی جھک جھک میلا ناک میں دم تھا

بچکم بقول سردری بحیم د کاف تازی بوزن شبنم خانہ تابستانی باشد (رودکی ۵) از تو خالی
 نگار خانہ چرم باز فرش دیبا کشیدہ بر بچکم صاحب برہان این رایہ ہین معنی بہ جیم فارسی آورده و
 خان آرزو در سراج بر (بچکم بہ جیم فارسی) گوید کہ بشکم بہ شین معجمہ عوض جیم فارسی ہم آمدہ و فرماید کہ
 صاحب رشیدی بکسر اول و بای فارسی (بچکم) آورده و صحیح همان است کہ بالاند کور شد و قول
 قوسی ہم همان و باز فرماید کہ بعضی دیشکم۔ بای فارسی و تاسی قرشت خواندہ اند و اس تصحیف بشکم
 است و بای فارسی خطاست (افنی کلامہ) و بشکم بہ بای فارسی بالکسر و بالفتح و شین معجمہ بمعنی
 مطلق ایوان و بارگاہ آمدہ (کذا فی البرہان) مؤلف عرض کند کہ اصل این بشکم است کب
 از بشک و نیم تخصیص بشک بقول برہان بالفتح بمعنی شبنم است و بہ بای فارسی ہم بہ ہین معنی
 آمدہ (الخ) و نیم تخصیص ہچوں پنجم و چارم پس معنی لفظی این مخصوص بہ شبنم و کنایہ از شبنم خانہ
 و سرتابہ تابستانی و بچکم تبدل آں کہ شین معجمہ بہ جیم عربی بدل شود چنانکہ کاش و کلج و دیکم
 بہ جیم فارسی ہم تبدلش کہ شین معجمہ بہ جیم فارسی بدل شود چنانکہ کاشی و کاچی و اگر سند استعمال
 پیش شود (بچکم بہ فوقانی دوم) ہم تبدل بشکم کہ شین معجمہ بہ فوقانی ہم تبدل یابد چنانکہ خرش

ورخت و ریچکم بہ بای فارسی و جیم فارسی) مبتدل تجکم باشد کہ موحده را بہ بای فارسی بدل کنند
چنانکہ اسب اسب و تب و تب و بلانا ماخذ فتح اول صحیح باشند کہ سر (فتائل) (اروو) سر و
بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - و یکھو باختہ کے چوتھے معنی -

بجگر شیشہ شکستن | مصدر اصطلاحی - ساختن است و این کنایہ باشد (ظہوری ۵) ہم
مراد (شیشہ در بجگر شکستن) است کہ می آید کہ برو کہ تحفہ مرہمی شود و ساقی شکستہ ام بجگر شیشہ
بقول صاحب بحر (مجموع کر دن بگر و ر) بی قرأ (اروو) (بجگر کو زخمی کرنا) بے قرار کرنا -

بجگل | بقول انند جو کہ فرنگ بفتح اول و ثالث و رابع لغت فارسی است بمعنی خم یا
کہ در آن شراب نهند و فرماید کہ با جیم فارسی ہم آمدہ مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود
اسم جامد فارسی زبان گفتن آسان است اما وضع لغت متقاضی آنست کہ این را مرکب دانیم
از لفظ ج و گل و ہای نسبت - جج بالفتح بمعنی بالالیش آب و تراوش آن بجایش گذشت و
گل بالقلم بمعنی مطلق سرخ می آید و این مجاز باشد - پس معنی لفظی این منسوب بہ بالالیش آب
و کنایہ از خم یا صراحی شراب باشد دیگر ہیچ اندرین صورت باید کہ بضم کاف فارسی خوانیم (ارو)
خم بقول آصفیہ - فارسی اسم مذکر - شراب کا میٹکا - مذکر - شراب کی صراحی - مونث - صراحی کی تعریف
بآبوتہ پر گزری رہے -

بجگل | بقول بہان بضم اول و ثانی بر وزن دہل استخوان شتالنگ است و آن در میان بندگا
ساق پای می باشد و تازی کعب خوانند صاحب رشیدی بجگل و بجول و بژول ہر جہا
بضم تین مراد یکد گیر گفتہ فرماید کہ استخوان کعب کہ ہاں بازی کنند صاحبان ناصر می و ہفت دانند

(۱۱۱۱۱)

ہم ذکر کریں کردہ اند صاحب جامع ہر زبان رشیدی خان آرزو در سراج فرمایند کہ مخفف بجز اول اس بزرول
 کہ زابجیم بدل شد یعنی با صاحب رشیدی متفق مولف عرض کند کہ بزرول ہو قعدہ وزای ہوز نیامدہ و بجز
 بہ بای فارسی و جیم عربی بہ ہمین معنی آمدہ و اصل لغت فارسی بجزول است بہ بای فارسی وزای فارسی صاحب
 کتوز ہم کہ مخفف ترکی زبان است اس راحت فارسی گفتہ پس بزرول بہ مو قعدہ وزای فارسی مبدلش کہ با
 فارسی ہو قعدہ بدل شد چنانکہ تپ و تب و بجزول بہ مو قعدہ و جیم عربی مبدل بزرول کہ زای فارسی جیم عربی
 بدل شد چنانکہ کزک و کجک و بجزل مخفف بزرول کہ واو حذف شد چنانکہ خاموش و خامش و همچنین بجزل
 مخفف بجزول۔ این است حقیقت، اخذ این اسم جامد فارسی زبان گوئیم مخفین نازک خیال در تعریف اس حصار
 کافی نہ کردہ اند (۱) یعنی حقیقی کعب است (۲) بر سبیل مجاز استخوانی چہار گوشہ و دراز کہ بد اس بازی کنند و بعضی
 قرعہ نامند (ارو و) (۱) شخنہ کی ہڈی مویث صاحب اصفیہ نے کعب پر فرمایا کہ کعبی اسم مذکر استخوان (۲)
 وہ جو پہل ہڈی جسے نزد بازی مین چھیکتے ہیں اور ہار جیت کرتے ہیں۔ پاسہ۔ آپ ہی نے پاسا اور پاسا فرمایا
 ہندی اسم مذکر۔ قرعہ کعب۔ لیکن بقول صاحب ساطع یہ دونوں لغات سنسکرت کے ہیں۔

جلا آمدن مصدر اصطلاحی۔ جلا گرفتن در شون۔ آخر بجلا خواہم زد یعنی کوچہ و بازار سلامت باشند شون
 شدن (صاحب ۵) روی چوں آیینہ بہاں کن از شون عرض کند کہ جلا بقول منتخب لغت عرب است بفتح و بالمد از شون
 کہ زفاکستہ و بجا بجا آئی (ارو و) جلا پانا۔ مجلی ہونا۔ بیرون کردن چیزی روشن و آشکارا صاحب اند سحوالہ
جلازون مصدر اصطلاحی۔ بقول بہار۔ شہی الارب معنی اول را لازم ہم گیر و پس بجلازون
 و وارستہ و بجز بفتح جیم (۱) از حجاب بر آمدن و بقی (۲) بمنی جلا وطن شدن و کردن باشند و از سند
 شدن (میرزا جلال اسیر ۵) ز اہداز دست تو میرزا جلال اسیر ہم معنی جلا وطن شدن پیدا است

(۵۸۱)

پس معنی اول را مشتاق سند دیگر باشیم و شکست
 کہ (بر جلازدن) بمعنی بر آمدن می آید ولیکن (جلا
 زدن) را برای معنی اول سند دیگر باید (ارو و)
 (۱) باہر آن۔ لیے پردہ ہونا (۲) جلا وطن ہونا۔ جلا
 وطن کرنا۔
دالف بجگہ چیزی مصدا صطلحاہی۔
دب بجگہ چیزی فتن (الف) مراد بلباس
 چیزی باشد و (ب) بقول وارستہ و سحر وانند بشکل
 او متشکل شدن (سلاک یزدی الف) پریراوان کسی کی شکل اختیار کرنا۔

دجھم بقول برہان بضمتہ اول وسکون ثانی ویم کہ نماز است کہ سیوہ درخت گز باشد و بعربی ثمر الطرف
 خوانند و کبسر اول ہم آمدہ صاحبان ناصری و جامع ہم ذکر ایں کردہ اند۔ صاحب انداین را نسبت فانی
 گفتہ صاحب محیط بر ترجمہ گوید کہ بفتح تین بدیار مصر اسم گز نمازج است و گویند عصی الراعی و برکز نمازج
 فرماید کہ کز مارق و کز نمازک و کز نماز ثمر اثل و طر فارا گویند و بر طرفای فرماید کہ بفتح ط و سکون را
 و فتح فا و الف اسم عربی است۔ ہیونانی اریقایہ شتا و آقلا و طلس و برومی تمور لقا و بسریانی عوا
 و بفارسی گز و بہندی جہا و گویند۔ و د و نوعی باشد بزرگ آں را اقل نامند و بتانی است
 و شر آں مدور و عذہ نام دارد و بہندی (چھوٹی مائیں) و کو چاک آں صحرائی و مخصوص باسم طرفا
 و شر آں مثلث و بعربی جزو الطرفا و ثمرہ الطرفا و کز نمازج و بفارسی گز نماز و و بہندی (ڑی مائیں)

گویند و درخت آن مثل اثل است الا کو کثر سر و خشک در اول و گویند خشک در دوم و شیخ سر و خشک در دوم گفته و در آن جلا و تحلیل و قبض و تقطیع و تنقیف است و منافع بیشمار دارد (الح) **لفظ** عرض کند کہ این لغت دیار مصر است عربی باشد (ارو) مائیں - بقول آصفیہ - ہندی - اسم کو ایک درخت کے پھل کا نام جو بازو سے مشابہ ہے۔ مائیں کی دو قسم ہیں (۱) بڑی مائیں (۲) دوسری چھوٹی مائیں۔

<p>بجنگ بودن نگاہ مصدر اصطلاحی بقول نگاہ باشد۔ مشتاق سند استعمال باشم (ارو)</p>	<p>بجز تیز دیدن۔ دیگر کسی از محققین فارسی زبان</p>
<p>تیز نگاہ کرنا۔ صاحب آصفیہ نے لفظ تیز پر</p>	<p>ذکر ایں نکرد و معاصرین عجم بر زبان ندارند۔ لیکن</p>
<p>تیز نظر۔ تیز نگاہ کا ذکر فرمایا ہے۔ آپ ہی نے گھوڑا پر</p>	<p>خلاف قیاس نیست کہ تیز دیدن بسوی کسی جنگ</p>
<p>فرمایا ہے تیز نگاہ سے دیکھنا خفگی کی نظر سے دیکھنا</p>	<p></p>

بجنود | صاحب ہفت بجو کہ قنیہ گوید کہ بضم اول و سکون جیم و ضم و نون بواور سیدہ و دال مجملہ زوہ (۱) بمعنی تدر و پرندہ آمدہ۔ صاحب شمس بہین لغت را بمعنی (۲) تندر و غرندہ گوید و صراحت کند کہ لغت فارسی زبان است مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر ایں نکرد و معاصرین عجم ہم بر زبان ندارند و بختور بہ ہوتہ اول و خامی سمجہ و تحتانی سوم و رای پہلہ در آخر بمعنی رعد و شیر غرندہ و بختوہ بہ ہای ہوز آخرہ ہم بہ بہین معنی می آید و تحقیقش ہمدرا بخانکیم در بخا قیاس بہین قدر می خواہد کہ صاحب ہفت نظر بر التباس لفظی بختور را بجنو نوشت و صاحب شمس پیروی او کرد و مگر در معنی تصرفی زائد نکرد و چنانکہ کاتب ہفت تندر و غرندہ را (تدر و پرندہ) نوشت حیث است کہ محققین از احتیاط کار نمی گیرند۔ اگر سنی بیان کردہ

صاحب هفت راسندی پیش شود تو انیم عرض کرد که اسم جامد فارسی زبان است و بمعنی دوم هم این لغت را بدون تسلیم نه کنیم که پایہ صاحب شمس کتر است از ہمہ محققین (اردو) (۱) تذر و ایک جنگلی مرغ کا نام ہے۔ مذکر (۲) رعد۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ بجلی کی کرک گرج۔ گر گر اہٹ۔

• بچو | بقول کوتید بالفتح و ضم دوم خرمن باشد و صراحت کند کہ لغت فارسی است و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر ایں نہ کرد و معاصرین عجم ہر زبان ندارند اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ اسم جامد باشد مخفی مباد کہ بتو بہ فوقانی دوم عوض موقدہ وہای ہتوز در آخر بہ ہین معنی گذشت (اردو) و یکھو بتوہ۔

• بجوار حق پیوستن | (مصدر اصطلاحی) تابکی ریش کا و باشد کس بچند چوں ابلہان دم بقول انند بجوار الفزہنگ فزنگ کنایہ از مرد است مولف عرض کند کہ معاصرین عجم ہر زبان دارند و موافق قیاس است (اردو) جوار حق میں جگہ پانا۔ مرنا۔ و کن میں مستعمل ہے۔

• بجوال رفتن | (مصدر اصطلاحی۔ بقول انند) کناہ از دغا و فریب خوردن (ظہوری ۵) رفت۔ دغا و فریب خورد۔ از ہمین رسم این صدد اصطلاحی قائم شد (اردو) دھوکا کھانا۔ فریب میں آنا۔

• بجوج | بقول دارستہ و بہار بہر دو جیم تازی بروزن لجوج نام شخصی از مشاہیر قمر سفان (ناظم تبریزی ۵) در ہند اگر کسا شود و جنس کون کشی بڑ دہرہ بجوج و ملک عراق نہ بڑ

مؤلف عرض کند کہ لغت زندہ پازندی نماید کہ فارسیان قدیم بچو جیا مادہ حیوان و فرج زنان گویند و جادارو کہ ایں اسم از ہین لغت وضع شدہ (اردو) بجوج قمرساقون کے ایک نامی شخص کا نام تھا۔ مذکر۔

• **بچو جیا** | بقول برہان و ناصری (درجہ نگیری ضخیمہ) باجم بروزن فلونیا بلغت نژد و پاؤند (۱)، مادہ ہر حیوانی و (۲) فرج زنان را گویند و در فرسنگ فدائی نوشتہ کہ ہر کہ نشان مادگی داشتہ باشد بتازی مؤنث مؤلف عرض کند کہ یکی از معاصرین زروشان گوید کہ بچو ج بلغت قدیم فرج زنان را می گفتند ہتی کلامہ چہف است کہ کتب لغات ایں لغت را ترک کردہ اند۔ پس معلوم می شود کہ در فارسی قدیم کلمہ یاد آ خر کلمہ افادہ معنی فاعلی و اتصاف و نسبت می کرد چنانکہ در سنکرت۔ صاحب ساطع کہ محقق لغات سنکرت است ذکرش کردہ چنانکہ کپڑا بڑا زرا گویند پس معنی لفظی ایں فرج دارندہ و در محاورہ مخصوص بہ مادہ حیوان و معنی دوم سہیل مجاز از بی خبری ماخذہ محاورہ شدہ اللہ اعلم (اردو) (۱) مادہ حیوان - مذکر (۲) فرج مؤنث - دیکھو اوک۔

• **بجور** | بقول برہان و ناصری و جامع بکسر اول بروزن کشور نام ولایتی است مابین کابل و ہندوستان۔ صاحب ہفت این قدر اضافہ کند کہ ایں ولایت نزدیک سواد تیراہ است و بکسر اول و سکون جیم و فتح و او درای مہلہ زردہ آمدہ مؤلف عرض کند کہ از جغرافیہ زمانہ حال مہیج نشان ایں ولایت بستہ نمی آید الا بجور بزیادت نون بعد جیم مقامی است در شمال مشرق دہلی (اردو) بجور ایک ولایت کا نام تھا جو کابل اور ہندوستان کے درمیان واقع تھی جغرافیہ حال سے اس کا پتا نہیں چلتا البتہ بجور ایک مقام ہے جو دہلی کے شمال شرق میں واقع ہے۔

بخوش آمدن

(۱۵۵۱)

مصدر اصطلاحی (۱) بمعنی نیا

(ظہوری ۵) گفتیم کہ بخوش آمدہ ام از ہمہ برتر

گرم شدن المئات و خوش زدن چنانکہ بخوش

آمدن آب و شیر و می خون و دیگر امثال آن

از گرمی آتش یا حرارت و تازت سندان از صرغ

اول صائب بمعنی دوم می آید۔ (اردو) خوش

میں آنا۔ بقول آصفیہ۔ کھد بانا۔ بلبلے اٹھنا۔ البنا۔

(۲) بالیدن و شگفتہ شدن چیز می و سوز پیداکردن

چون اصناف این بسوی غیر المئات کنند چنانکہ بخوش

آمدن خاک این مجاز معنی اول است (صائب ۵) غونا

اردی آتشناکی آید بخوش از ازم گرم بہار غاک آئی

بخوش از (اردو) بالیدہ ہونا۔ شگفتہ ہونا۔

(۳) و ذوق یافتن و ولولہ پیدا شدن چنانکہ

ز بخوش آمدن دل اصائب ۵ زہر نوادل

عشاق کی بخوش آید ز عنایب مگر نالہ بگوش آید

(اردو) خوش میں آنا۔ بقول آصفیہ۔ ولولہ اٹھنا

(ذوق پانا۔ ولولہ پیدا ہونا۔ متاثر ہونا کہہ سکتے ہیں)

(۱۵۵۱)

(۱۵۵۱)

(۱۵۵۱)

(۲۳۵۵)

آورد آں ماہ را از مردی باید نگہار و عنان آہ را تو (اردو) (الف) و (و) نارب (دو) و (تا) -

بجہ | بقول سروری و سراج یوزن پشتہ نام مدینہ است میان فارس و اصفہان و صاحب برہان گوید کہ نام جائی و مقامی صاحب رشیدی با اتفاق سروری صراحت مزید کند کہ بفتح با و جیم تازی مشد و باشد و صاحب جامع مستفق بابرہان صاحب انندیس رالفت فارسی گفتہ مؤلف نقل کند کہ تہ بفتح تزمین و پشتہ بلند را گویند (کذا فی البرہان) پس بخيال ما تہ اصل است بمعنی بالا و سچ بستلش کہ زای ہوز بہ جیم بدل شد چنانکہ چو تہ و چو تہ فارسیان ہای نسبت در آخرش آوردہ نام مدینہ نہادند کہ بر پشتہ بلند واقع باشد و معنی لفظی ایں منسوب بہ پشتہ بلند (اردو) بجہ ایک شہر کا نام ہے جو فارس اور اصفہان کے درمیان واقع ہے مذکر۔

بجہت | بقول اند سجالہ فرہنگ فرنگی بفتح فرماید کہ در جیون کشتی سوار شد و قیل کنایہ از بمعنی بسبب و علت مؤلف عرض کند کہ گریہ بسیار مؤلف عرض کند کہ معنی اول غلا موقدہ اول زائد است و معنی از متعل (اردو) سبب سے وجہ سے۔

بجیون نشستن | مصدر اصطلاحی - بقول ضمیمہ برہان و مجردا کنایہ از جیون گذشتن (۲) کنایہ کشتی جیون نشستن و (۳) گریہ بسیار کردن صاحب توتید ذکر ماضی مطلق ایں سجالہ قنویہ کردہ گوید کہ ای جیون را عبور کرد و سجالہ ادوات

قیاس است و مخالف معنی لفظی - معاصرین نجم بر زبان ندارند - طالب سند استعمال باشیم مجرود قول محققین بالا کافی نیست و معنی دوم موافق قیاس باشد - مقصود معنی سوم ہمین قدر است کہ از کثرت گریہ دریای اشک رواں می شود گویا باکی در جیون نمی نشیند مبالغہ شاعری است دیگر هیچ مخفی مباد کہ در اینجا جیون بر سبیل مجاز معنی عام

گیریم نہ رود خاص و حق آنست کہ این مصدر (اردو) (۱) ندی پارہنادر کشتی میں بیٹھنا (۳) بہت اصطلاحی را (بدیانشستن) قائم کنیم کہ بجای خود نشستن رونا آ نکھوں سے دریا بہانا۔

موحدہ باہیم فارسی

بیچ | بقول جہانگیری و جامع (۱) اندرون لبنوس و آنرا اکتب و کتب نیز گویند و پور بہای جلی (۲) تا سیلیت نیزیم پر از باد کن بچست و کز بہ تپا پنج باز خوری تو ز ما بہ یک و (۳) موی پیش سر صاحب برہن صراحت کند کہ بضمت اول و سکون ثانی است۔ صاحب رشیدی فرماید کہ در سروی بہ فتح جیم عربی است و این درست تر است چہ قافیہ شعر بہ فتح جیم تازی است نیز فرماید کہ صاحب فرہنگ جہانگیری این بیت را از قطعہ پنداشتہ کہ قافیہ اش برضمت جیم فارسی است و قافیہ شعر پور بہا برکات تازیست نہ بر جیم چنانکہ صاحب فرہنگ گمان بردہ خان آرزو در سراج نسبت سنی اول بذکر قول برہان گوید کہ بدین معنی جیم تازی گذشت و نسبت سنی دوم فرماید کہ بالفتح باشد و بفارسی لبنوس ہم مؤلف عرض کند کہ جزئ نیست کہ بمعنی اول مبتدل سنج بمعنی اوش کہ بجیم عربی گذشت و صراحت ماخذ ہمدراخا کہ وہ ایم۔ جیم عربی بفارسی بدل شد چنانکہ کاتج و کاتج و بمعنی دوم ہم مبتدل سنی دوم سنج است و اختلاف در معنی این نتیجہ محاورہ باشد کہ پیش سر موی پیش سر گذر بر سیل مجاز و حرکت اول این لمحاظ ماخذ کہ ذکرش بہ سنج۔ بجیم عربی) کردہ ایم فتح باشد۔ صاحب رشیدی بخشی کہ بر قافیہ شعری کند بی حاصل محض (اردو) (۱) دیکھونج کے پہلے معنی (۲) کا کل بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم کوثر۔ سر کے بڑے بڑے آگے لٹکے ہوئے ہلکا بال۔ زلف۔ گیو۔ لٹ۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ یہ تعریف درست نہیں ہے فارسیوں نے کا کل

کو غیر زلف کہا ہے کاکل وہ بال ہیں جو پیشانی سے اوپر ہوتے ہیں اور زلف سے بلند (عباس تلخی)
 (۵) زلف از کاکل پریشان خاطر است ز زیر دست چوں خودی بودن بلاست و۔

ہجاق

بقول وارستہ سجاوہ نصاب ترکی یہ بای فارسی و جیم فارسی مشتد و لغت ترکی است

بسنی کار و رفوقی یزدی (۵) شب فراق خروس سحر نفس نکشید ز خوش آن زمان کہ سرش را بہ برز
 از ہجاق ز صاحب غیاب یہ موحده آورده گوید کہ بعضی ہزن نوشتہ اند و فرماید کہ در مصطلحات بہ
 تشدید جیم فارسی آمدہ۔ مولف عرض کند کہ صاحب کنز ایں را بہ موحده و تخفیف آخر۔
 لغت ترکی گفتہ و صاحب لغات ترکی ہم بکسر موحده آورده۔ جنین نیست کہ فارسیان بہ تشدید
 جیم فارسی استعمال لغت ترکی کردہ اند۔ مغرس باشد و بس۔ اگر عوض موحده بای فارسی تحقق شود
 چنانکہ وارستہ ذکرش کردہ توانیم عرض کرد کہ مبتدئش باشد کہ موحده بہ بای فارسی بدل شود ہجاق
 تب و تپ۔ کلام فوقی یزدی برای تصفیہ حرف اول کافی نیست۔ مشتاق سند دیگر باشیم۔

(اردو) چھری بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مؤنث۔ کثر لک۔ لمبا چاقو جو بند نہ ہو سکے چھوٹا چھری

ہجاء آوردن

مصدر اصطلاحی۔ بقول اند

سجاوہ فرہنگ سکندر نامہ بذلت رسانیدن است
 می آید (اردو) نیچا دکھانا۔ بقول آصفیہ ذکر نیچا
 دیگر محققین ازیں ساکت و نہ استعمال پیش نہ شدہ۔
 خفیف کرنا۔ ذلیل کرنا۔

ہج

بقول سروری بضم و کسر ہر دو با وجیم اول نیز فارسی (۱) سخی باشد کہ پوشیدہ از مردم

گویند و در (۲) لفظیست کہ شبانان بزرگ را بدان خوانند و شمس فخری (۵) درستہ انصاف جمال الحق و آئینہ
 ہرگز سخن ظلم نہ گویند بہ ہج ہج و آواز دہرگ شبانان ہج شبانان و خوانند شبانان گلہ را حملہ ہج ہج و شمس

بصراحت ہر دو جیم فارسی نسبت معنی اول فرماید کہ حرف زون باشد در نہایت آہستگی۔ و سرگوشی
 را نیز گویند و لفظیت کہ شناساں ہر زبا بدان نوازش کنند و پیش خود خوانند و آراستہ بذکر معنی اول
 از ظاہر نصیہ آبادی سند آورده (۵) بفریاد و افعال بزم شراب و پلچ پلچ آہستہ در رخت خواب
 صاحب بحر ہم ذکر ہر دو معنی کردہ خان آرزو در سراج بر معنی دوم قانع و فرماید کہ بچہ مبتدل بز
 یا بر عکس اس مؤلف عرض کند کہ سرگوشی بہترین تعریف معنی اول است و امن بمعنی اول
 اسم جامد فارسی زبان باشد و بمعنی دوم مبتدل بز بزر چنانکہ خان آرزو اشارہ آں کردہ (اردو)
 (۱) سرگوشی بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ کہسریہ ہر۔ کانابھوسی۔ کاناباتی۔ آپ ہی نے
 ٹکس ٹھپس۔ بھی انہیں معنوں میں لکھا ہے۔ اسم مؤنث (۲) ایک خاص قسم کی آواز جس سے
 پھر واسے اپنے بکروں کو بلاتے ہیں (یہ ہر ملک میں مجاہد ہے۔ دکن میں اودہ۔ اودہ)

بچراغ رسیدن	مصدر اصطلاحی۔ بقول	استناد کردہ (۵) روزی از آنجا کہ فراخی رسید
جہانگیری در ضمیمہ (۱) کنایہ از رسیدن بخد مت بزرگی (۲) رسیدن بدولتی صاحبان بریان و بحر فرمایند کہ رسیدن بدولتی یا خدمت دولت صاحب توتید نسبت معنی اول رسیدن بدانش گوید خان آرزو در سراج بر معنی اول قانع حسب سروری در لطافت خود ہمین مصدر را بہجتائی ششم بہمین دو معنی آورده و برای معنی اول از کلام نظامی	باد سلیمان بچراغی رسید یا و صاحب رشیدی ہمزانش و صاحب شمس ذکر این دماضی مطلق این بہر دو معنی کردہ مؤلف عرض کند کہ صاحب جامع و نامری کہ از اہل زبانند ازین ساکت غلام قیاس نیست بلحاظ فروغ چراغ یعنی بہ روشنی واصل شدن کنایہ باشد از حضوری بخد مت و چون یا بزرگی حصول دولت ہم سند نظامی بکار این معنی	

<p>مؤلف عرض کند کہ مچرگ بقول جہانگیر سی بہترین می آید و صاحب برہان معینی یکار نوشتہ و جیم فارسی ہم آوردہ چیف است کہ خان آرزو حجت صحت مچرگ پیش نہ کرد و ماعرض کنیم کہ (ہزرگ) بہ ضم موعده و سکون زای ہوز و فتح رای ہملہ و سکون کاف فارسی اصل است معنی لفظی ایں رگ بُزدارندہ و کتایہ از فرغِ خُبر و سخرہ و بیکار۔ زای ہوز بدل شد بہ جیم فارسی چنانکہ پزشتک و پششتک و کاف فارسی بدل شد بہ کاف عربی چنانکہ گند و کتہ۔ اختلاف اعراب نتیجہ بے خبری از ماخذ باشد کہ در محاورہ و استعمال واقع شد و پنجہ مچرگ و مچرگ بہ سیم اول و جیم عربی و فارسی می آید آں ہم ببدل بزرگ است کہ موعده بہ سیم ہم بدل شود چنانکہ عزوب و عزوم و زای ہوز بہ جیم عربی و فارسی چنانکہ ہسوز و سوز و پزشتک و پششتک پس صحت مچرگ و غیر صحت ہچرگ کجا باقی ماند چنانکہ خیال خان آرزو بلکہ خلاف خیالش تحقیق ماکہ ہمنی بر قیاس صحیح است ہچرگ اصل است و مچرگ بدلتش و چوں اہل زبان</p>	<p>کہ متعلق بہ (سیدن باوچراغ) است۔ طالب بند و دیگر ہاشیم۔ معاصرین عجم بر زبان ندارند (اردو) ۱ دولت مند۔ تو نگری کسی بزرگ کی خدمت میں حاضر ہونا ۲ دولت مند ہونا۔ ہچراغ گذشتن مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر و مویہ و ہفت رسیدن بخدومت کا علی و عارفی موعده عرض کند کہ گذشتن معنی رفتن آمدہ و گذانی الموانع و چراغ درینجا بظاہر و غوش استعارہ باشد از عارف کامل بوجہ روشنیش و معنی ایں مصدر را بر سبیل کنایہ گیریم۔ طالب سند استعمال ہاشیم کہ متعقین اہل زبان و معاصرین عجم ازین ساکت (اردو) کسی عارف کامل کی خدمت میں حاضر ہونا۔ ہچرک بقول سروری بحوالہ شرف نامہ بہ جیم فارسی بوزن مرفق۔ بخرد۔ و فریب خوردہ و بخوالہ ادوات الفضلا مکسر باو جیم و سکون را ہم آمدہ صاحبان بران و جامع و مویہ ہم ذکر این کردہ اند خان آرزو در سر گوید کہ متعقین آنست کہ سیم فتح جیم و کاف فارسی</p>
---	---

<p>یعنی صاحبان سروری و جامع چرک را بہین معنی فارسی تسلیم کرده اند خان آرزو را نمیرسد کہ باہند نثر ادبی حکم صحیح و غیر صحیح بدون حجت و برہان دہچنانکہ عادت ادست (اردو) فریب کھایا ہوا۔ احمق۔ بچرم خام کشیدن مصدر اصطلاحی بقول انند تغذیب کردن و اس نوعی از سیاست می باشد مکلف عرض کند کہ مقصود محقق ہند نژاد جزین نباشد کہ غیر اردو پست بڑیگا و وغیرہ فلک تنڈیا باندکنند۔ ہین مصدر از نظر ما گذشت و محققین اہل زبان معاصرین ازین ساکت۔ بدون سند استعمال تسلیم نتوان کرد (اردو) جانوروں کی کھال میں ہند کرنا۔ یہ تغذیر کی ایک قسم ہے جو مجرم کو کھال میں داخل کرتے ہیں۔</p>	<p>بچر بقول شمس البفتح لغت فارسی است بمعنی کمینہ مکلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و معاصرین عجم ہر زبان ندارند بنیال مارای اہلہ در آخرباشد عوض زای ہوتا ز اندر نہ صورت ماخذ بچرک دانیم کہ بکاف گذشت و عبادار کہ اس را مخفف بچرک گیریم والا خراولی من الاول۔ باشی بدون وجود سند استعمال مجر و قول صاحب شمس اعتبار را شاید (اردو) کمینہ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اوچھا۔ کم ظرف۔ دون ہمت۔ سفلہ۔ فرومایہ۔ آپ ہی نے لچر پر فرمایا ہے (اردو) انارٹی۔ بیروت بچش بقول جہانگیری در شیدی و برہان با اول از ماخذ یافتہ نمی شود چارہ نیست جزین کہ این را بدین شانی مفتوح (۱) نرم یعنی (۲) سستی و (۳) بیخ و شقت مکلف عرض کند کہ جزین نیست کہ این را مبتدل بچس دانیم کہ بجم عربی و سین مہملہ بہر دو معنی اول گذشت۔ چنانکہ کاج و کاج کستی و کستی صرحت ماخذ ہمدرا بخاکرہ ایم و معنی سوم ہم غار و لیکن بچش</p>
<p>اسم جاگیر گیریم طالب سند استعمال با شیم کہ محققین اہل و معاصرین عجم ازین ساکت (اردو) (۱) دیگر بچس کے پہلے معنی (۲) سستی۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ ہم کاہلی۔ الکسی۔ جیتی کا نقیص (۳) مشقت بقول آصفیہ۔ عربی۔ اہم کوٹ۔ محنت۔ تکلیف۔ دکھ۔</p>	<p>از ماخذ یافتہ نمی شود چارہ نیست جزین کہ این را بدین شانی مفتوح (۱) نرم یعنی (۲) سستی و (۳) بیخ و شقت مکلف عرض کند کہ جزین نیست کہ این را مبتدل بچس دانیم کہ بجم عربی و سین مہملہ بہر دو معنی اول گذشت۔ چنانکہ کاج و کاج کستی و کستی صرحت ماخذ ہمدرا بخاکرہ ایم و معنی سوم ہم غار و لیکن بچش</p>

بچشک

بقول جہانگیر درخیدی با اول فانی

و معنی دوم مجازاں کہ گیارہ فروشان ہم دم طبابت

مکسور (۱) طبیب را گویند و اس را پزشک نیز خوانند

(خاقانی ۵) ہرنگ زر شک شد سر شکم پزشک

موج پشکم پز صاحب برہان بزرگ معنی اول فرماید کہ (۲)

گیارہ فروش را ہم گویند صاحب جامع ہمزانش حساب

سوید گوید کہ ہفت تین و قیل کسر دوم و ایضاً بفتح

اول در ادات بابای فارسی صحیح است معنی (۳)

رگ زن و طبیب کذا فی الشرفنامہ و بحوالہ ادات

گوید کہ طبیب و فرماید کہ صحیح بہ بای عربی است کہ

در لسان الشعر اہم کہ مرجع ادات انفضلاست

در باب بای تازی آورده خان آرزو در سراج با

برہان بہر دو معنی متفق گوید کہ پزشک ببدل

ایں مؤلف عرض کند کہ ماہر (بچشک) کہ بر وقار

وحیم عربی گذشت حقیقت ایں بیان کردہ ایم

کہ اسم جاد فارسی زبان پزشک است بہ بای

فارسی وزای ہوز خان آرزو و غورنکر دبا کلمہ مراد

است معنی اول (بچشک) - بہ بای عربی و حیم عربی

معنی دوم مجازاں کہ گیارہ فروشان ہم دم طبابت

میزنند و مجہلا را گیارہ مخصوص برای علاج امراض

می دہند کہ در دکن آنرا (کچے گاندی) نامند و معنی

سوم ہم مجاز باشد کہ جراح و رگ زن را بیں اسم

موسوم کردند کہ معالجہ زخمی کنی و بچوں طبیب مخفی نہا

کہ بحاظ ماخذ ایں کسر اول و دوم صحیح است (۴)

(۱) و بچشک کے پہلے معنی (۲) کچے گاندی - دکن

اُس سبزی فروش کو کہتے ہیں جو کسی قدر خواص نباتات

سے واقف ہوتا ہے اور علاج الامراض میں خاص خاص

پتوں کا استعمال کرتا ہے جو نیم حکیم کا مصداق ہے

ممالک مغربی و شمالی اودہ میں بوٹی فروش کہتے ہیں

(۳) رگ زن - بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر

فضا در فصد رکھولنے والا - جراح -

بچشک صاحب انند بہ فتح اول فرماید کہ ایں

کلمہ را در وقت قبول کردن امری بر زبان رانند

تعطیلاً لامرہ (خواجہ شیراز ۵) گفتیم کہ وہاں سبت

کا مراں کنند و گفتا بچشک ہم چہ تو گوئی ہماں کنند

ونیز فرماید کہ ربط بین المصرین و درین بیت تاوٹی
 و توچیہ می خواہد و اغلب کہ معنی تولہ کیم بر سبیل استفہام
 انکاری باشد و سوال از زمان نباشد قتال مہوٹ
 عرض کند کہ از کلام خواجہ بشیر از مصدر (چشم کردن)
 پیدا است کہ بجای خودش می آید در اینجا ہمین قدر
 کافی است کہ فارسیان استعمال این بدون موقدہ
 بیشتر می کنند بظہار امتثال امر یعنی زد کہ گوید کہ
 زد و دیرو و بیا و مخاطب جواب می دہد کہ چشم
 یعنی بالراس والعین و بسر و چشم تعمیل حکم می کنم
 پس در اینجا چشم مخفف (بچشم) است و (بچشم)
 مخفف (بسر و چشم تعمیل حکم می کنم) و معنی لفظی این
 بالای چشم و با چشم و بوسیله چشم - مابعد ذوق زبان
 گوئیم کہ مجرد (چشم) داخل محاورہ باشد نہ (چشم)
 (اردو) بسر و چشم - بقول آصفیہ - فارسی -
 سر آنکھوں سے - بطیب خاطر - خوشی سے لطف
 عرض کرتا ہے کہ بہت خوب - جو حکم - جی اچھا یہ حکم
 کے حکم کا جواب ہے جو محکوم دیتا ہے اور اسی

موقع پر حاکم کی تنظیم کے لئے بسر و چشم کہتے ہیں
 چشم آمدن | مصدر اصطلاحی - بقول
 برہان (۱) چشم زخم را گویند یعنی آزاری کہی سین
 و بقول بحر (۲) بزرگ نمودن در نظر کسی ہم صاحبان
 مودہ و جامع بر معنی اول قانع و خان آرد و در سر
 بحوالہ برہان ذکر معنی اول و در چراغ ہدایت
 ذکر معنی دوم کند (سلیم ۵) ہرگز مرا چشم نیاید
 فلک سلیم ز در حیرت کہ از چہ بود چشم من کہ بود
 مکتوف عرض کند کہ معنی حقیقی این (۳) بنظر
 آمدن چنانکہ مکتوب توالی الاکان چشم من نیاید
 یعنی ندیدم اورا و معنی اول و دوم بر سبیل کنایہ
 باشد (اردو) دکن میں کہتے ہیں آنکھوں میں
 پڑنا یعنی نظر لگنا جیسے نا حق آنکھوں میں پڑ گیا
 یعنی اس کو نظر لگ گئی (۲) آنکھوں میں آنا - بقول
 ہمہ نظروں میں سمانا - (اسیر ۵) میری آنکھوں میں
 آؤ تم اگر شہنشاہ قامت ہو تو شجر ہوتا ہے اکثر
 سبز دیا کی ترائی سے تو دکن میں کہتے ہیں

<p>تحقیق ظاہر است کہ خریدار متاع را برای خریداری بتوجہ تمام می بیند (اردو) خریداری کی نگاہ سے دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>	<p>آنکھوں میں بھرنے۔ آنکھوں میں چھنا۔ اسیرینائی نے (آنکھوں میں سمانا) برنریا ہے۔ نظروں میں بھلا معلوم ہونا۔ نہایت پسند آنا (برق) تو نے بڑے سے بے پردہ دکھائی صورت تو پھر مری آنکھوں میں ہرگز نہ سما یا کوئی پردہ، نظر آنا۔ دکن میں کہتے ہیں آنکھوں سے گزرنایا</p>
<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>	<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>
<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>	<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>
<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>	<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>
<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>	<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>
<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>	<p>دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔ دیکھنا کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>

بچشمداشتن

(مصدر اصطلاحی) بقول دارش

عرض کند کہ مرادف معنی دوم و سوم (بچشم آمدن) باشد ضعیف است کہ سند استمال پیش نہ شد لیکن خلاف قیاس نیست (ارو) و بچشم آمدن کے دوسرے اور تیسرے معنے۔

بہ بحر وانند نظر بند کردن (حسن بیک رفیع) چون کسی از چرخ بگیرد کہ مردم را چشم باز چو ابروی تنہا پیوستہ می دارد نگاہ بزمؤلف عرض کند کہ از شد

بچشم دیدن

استمال صاحب انند گوید کہ خبر

پیش کردہ محققین بالا مصدر (بچشم نگاہ داشتن) پدید است طالب نہ دیگر باشیم و گوئیم این مصدر

احتمال صدق و کذب ہر دو دارا تا وقتی کہ گفتہ شود بچشم خود دیدہ ام یا گیش خود شنیدہ ام یا اصلاً کذب را در اس دخلی نباشد و بر قیاس بیایستاد

ہم بر زبان معاصرین عجم است بمعنی (نظر داشتن) و نگہان بودن صاحب بحر بر (نظر بند) فرماید کہ

و بیارفتن (میر خسرو) رفتن جانرا بچشم خود دیدن و ہیکس از من بچشم خویش می بینم کہ جانم می رود و (سعدی) بچشم خویش دیدم در بیان از کہ

معنی مجبوس است پس نظر بند کردن بمعنی مجبوس و مقید کردن باشد اندرین صورت و بمعنی این تنہا (نظر بند) را داخل کردن خلاف مقصود است کہ

آہستہ بہت برداشتہ بان بزمؤلف عرض کند کہ از ہر دو سند بالا مصدر (بچشم خود یا بچشم خویش دیدن) پدید است کہ بجای خویش گذشت و بچشم دیدن ہم

نگہانی محض و رای قید و بند باشد (ارو) آنکسوں سے رکھنا بقول امیر نظر حفاظت سے رکھنا۔ نگہانی کرنا (ہلال) رات دن آنکھوں ہی میں رکھتے ہیں

عاشق ان کو بڑا پیک نظارہ نگہبان رہا کرتے ہیں و خود خویش درین مخدوف است و این ترجمہ (رای العین) است (ارو) اپنی آنکھ سے دیکھنا۔

بچشم درآمدن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر وقع و دار داشتن و اعتبار پیدا نمودن مؤلف

بچشم روشنی کسی رفتن

مصدر اصطلاحی آرزو

در چراغ هدایت گوید که برای مبارکباد کسی رفتن که چشم روشنی مبارکباد است (تاثير ۵) حرف از فرد غروی تو هر گاه می رود بخت بچشم روشنی ماهی رود و (مزا جلال اسیر ۵) برق نگاه گرم

تو آئینه را که خست و آتش بچشم روشنی خاره می رود و (بو طالب کلیم ۵) بچشم روشنی داغهای کهنه و (تبشیر نیک تازه در مکه دال کرد و صاحبان بحر

اندر هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که اصل این (روشنی چشم) و نور نظر و قلب اضافتش (چشم روشنی) و این مرگب وضع شد برای مرده میلاد

که مولود را نور دیده پدر گویند و مجازاً برای هر یک مرده متعل شد یعنی برای غیر مولود هم پس (بچشم روشنی کسی رفتن) مصدر اصطلاحی قرار یافت

برای مبارکباد یعنی رفتن برای تهنیت (ار دو) مبارکباد که لئے جانان تهنیت کے لئے جانان -

بچشم شنیدن

مصدر اصطلاحی - بقول اتر

و بحر واندر و کنایه از دیدن (روحید ۵) روشن گهر

بود و نسب نامه بے نیاز و بشتو بچشم دعوی و تیرا

مؤلف عرض کند که صاحب موارد شنیدن را بمعنی دیدن باستان و همین شعر آورده و صراحت

ماخذش همدرا بخانیم (ار دو) دیکھنا -

بچشم کردن مصدر اصطلاحی - بقول سروری

و جهاگیلی و ملقات (۱) کنایه از انتخاب کردن -

خاقانی (۵) ما را بچشم کرد که تا صید او شدیم و زان پس بچشم حمت بر ما نظر نداشت و صاحب رشیدی

بذکر معنی اول گوید که (۲) چشم رسانیدن (که چشم زخم رسانیدن است) صاحب برهان بذکر معنی اول

دوم فرماید که (۳) تند و تیز نگریستن صاحب جامع همزبان و وارسته بذکر معنی اول گوید که (۴) دق و دقار گذاشتن (طغزل ۵) جام جم خویش را بچشم کند

چون در آید بچشم جانان و صاحب بحر ذکر هر چهار معنی بالا کرده و صاحب مؤید بر معنی دوم و سوم قانع و خان آرزو در سر لرح ذکر معنی اول و دوم بقول الفاظ

<p>رشدی کند و گوید کہ بعضی یعنی تند و تیز نگریستن نوشتہ اند و این مصدر اصطلاحی را بذیل استعارات جاوید کہ معاصرین عجم و محققین اہل زبان ازین ساکت مؤلف عرض کند کہ تعریف استعارہ را فراموش از سند کلام صائب چشم بینندگان مقبول کردن کرد تا کنایہ را استعارہ پنداشت و تحقیق (۵) عزیز پیدا است (ارو) آنکھوں میں مقبول بنانا۔</p>	<p>اشتن و محبت و توقیر کردن (حافظ شیراز) ہ چشم کم دیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول چشم کردہ ام بروی ماہ سیما را تو خیال بہر خطی نقش بستہ جانی تو مخفی بہاد کہ مقصود راستہ از معنی چارم جزین کہ ہ چشم حقارت دیدن است مؤلف عرض کند نباشد کہ چیزی را بی توقیر کنند و سبک دانند و این کنایہ کہ باضافت توصیفی چشم باشد و کم درجہا بمعنی است از معنی لفظی داخل چشم کردن یعنی پنهان و مخفی حقارت۔ جیف است کہ سند استعمال پیش نہ شدہ کردن چنانکہ از سند طغرائی کشاید (ارو) (۱۱) منتخب کنایہ نگاہ میں رکھنا (۲) نظر لگانا (۳) گھور کر دیکھنا (۴) نازند و محققین اہل زبان ازین ساکت (ارو) ذلیل کرنا (۵) آنکھوں میں رکھنا۔ بقول امیر عزیز رکھنا آنکھوں سے گرا دینا بقول امیر سید ر اور حقیر کرنا۔ (صبا) ہوں عزیز دشت میں سودای چشم تیار (آتش) شمعون کو تو نے دل سے پروانوں کو رکھتے ہیں آنکھوں میں ہر دم کی طرح آہو مجھے تو اتار اتر آنکھوں سے بلبلوں کی گلشن گرا دے ہیں ہ چشم کسی شیریں کردن مصدر اصطلاحی۔ حقارت کی نگاہ سے دیکھنا بھی کہہ سکتے ہیں۔</p>
<p>بقول بحر و اند خوش آئندہ کردن۔ (صائب) ہ چشم کشندہ مردم اصطلاح۔ بقول اند گوشہ گیران را ہ چشم خلق شیریں کردہ است تو خال بحر و اند خوش آئندہ کردن۔ (صائب) ہ چشم کشندہ مردم اصطلاح۔ بقول اند بحر و اند خوش آئندہ کردن۔ (صائب) ہ چشم کشندہ مردم اصطلاح۔ بقول اند</p>	<p>بقول بحر و اند خوش آئندہ کردن۔ (صائب) ہ چشم کشندہ مردم اصطلاح۔ بقول اند بحر و اند خوش آئندہ کردن۔ (صائب) ہ چشم کشندہ مردم اصطلاح۔ بقول اند بحر و اند خوش آئندہ کردن۔ (صائب) ہ چشم کشندہ مردم اصطلاح۔ بقول اند بحر و اند خوش آئندہ کردن۔ (صائب) ہ چشم کشندہ مردم اصطلاح۔ بقول اند</p>

<p>مؤلف عرض کند که مصدر (بچشم کردن) بمعنی چشم زخم رسانیدن گذشت و این مشتق از بهان است (چشم گفتن) پیدای شود که چون حکم را قبول کنند گویند "دیگر ایچ (ارو) نظر لگانه والا چشم زخم بیناید والا" چشم یا حیف است که نداشتن پیش نه شد و تحقیق ما بچشم گراں شدن مصدر اصطلاحی - ناگوار (۲) اشاره چشم کردن هم ندای از کلام حافظ شیرازی بر لفظ و بار شدن در چشم از قبیل بر دل گراں شدن (۳) اول ز رشک محرم سر سره دل غ بود چون خوا رفته رفته بچشم گراں شدم (ارو) آنکھوں میں بقرول اسیر - بکھینچ جھنا - ناگوار ہونا -</p> <p>بچشم گفتن مصدر اصطلاحی - بقرول بحر (۱) قبول کردن مؤلف عرض کند که حقیقت (بچشم) این بر بچشم داشتن (گذشت (ارو) دیکھو بچشم داشتن</p>	<p>بجای خودش گذشت و این معنی در محاوره فارسیان از چشم زخم رسانیدن گذشت و این مشتق از بهان است (چشم گفتن) پیدای شود که چون حکم را قبول کنند گویند "دیگر ایچ (ارو) نظر لگانه والا چشم زخم بیناید والا" چشم یا حیف است که نداشتن پیش نه شد و تحقیق ما بچشم گراں شدن مصدر اصطلاحی - ناگوار (۲) اشاره چشم کردن هم ندای از کلام حافظ شیرازی بر لفظ و بار شدن در چشم از قبیل بر دل گراں شدن (۳) اول ز رشک محرم سر سره دل غ بود چون خوا رفته رفته بچشم گراں شدم (ارو) آنکھوں میں بقرول اسیر - بکھینچ جھنا - ناگوار ہونا -</p> <p>بچشم گفتن مصدر اصطلاحی - بقرول بحر (۱) قبول کردن مؤلف عرض کند که حقیقت (بچشم) این بر بچشم داشتن (گذشت (ارو) دیکھو بچشم داشتن</p>
<p>بچک بقرول جهانگیری با اول دشانی مفتوح نام کی از اسلحه صاحب برهان فرماید که اسلحه که غیر الموم و بقول جامع سلاح غیر معلوم صاحب شمس فرماید که نام یکی از صلحا (وای بر نقل نویس مطبع که اسلحه را نقل کرد) خان آرزو در سراج گوید که اغلب که بچک به نون است و هم او بر بچک به نون اول و جیم عربی مفتوح گوید که نوعی از تیر مرداف تبرزین و تبر کی بخت و اغلب که هر دو یکی است چون قاتل در فارسی نیست فارسیان بکاف خوانده اند صاحب برهان بر بچک گوید که با جیم فارسی هم آمده و ترکمان بخت خوانند و تبرزین به فغانی اول مفتوح و موده ثانی مفتوح بقرول برهان نوعی از تبر که سپاهیان در پہلوی زین آپ بندند و بجان لغات ترکی گفته از بخت بنون اول است حسب لغات ترکی چاق را کسره موده و فتح جیم فارسی بمعنی کار دار</p>	<p>بچک بقرول جهانگیری با اول دشانی مفتوح نام کی از اسلحه صاحب برهان فرماید که اسلحه که غیر الموم و بقول جامع سلاح غیر معلوم صاحب شمس فرماید که نام یکی از صلحا (وای بر نقل نویس مطبع که اسلحه را نقل کرد) خان آرزو در سراج گوید که اغلب که بچک به نون است و هم او بر بچک به نون اول و جیم عربی مفتوح گوید که نوعی از تیر مرداف تبرزین و تبر کی بخت و اغلب که هر دو یکی است چون قاتل در فارسی نیست فارسیان بکاف خوانده اند صاحب برهان بر بچک گوید که با جیم فارسی هم آمده و ترکمان بخت خوانند و تبرزین به فغانی اول مفتوح و موده ثانی مفتوح بقرول برهان نوعی از تبر که سپاهیان در پہلوی زین آپ بندند و بجان لغات ترکی گفته از بخت بنون اول است حسب لغات ترکی چاق را کسره موده و فتح جیم فارسی بمعنی کار دار</p>

(۱) (۲) (۳)

(۱) (۲) (۳)

(۱) (۲) (۳)

و خان آرزو در چراغ هدایت تنجاق را به نون اول و جیم عربی دوم نام سلاخی نوشته و صاحب کنز بر
 پنجتنی به موحده اول و جیم فارسی دوم وقاف و تمنانی آخر فرماید که بترکی سنگین را گویند و صاحب اند
 بر تنجک به نون و جیم عربی مفتوح فرماید که سبذل و مخفف تا جح که تبرزین باشد و گوید که بترکی پنجتن
 بقاف باشد - صاحب برهان هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که پنجتن به نون اول و جیم فارسی
 وقاف در لغات ترکی یافته نشده نمیدانیم که خان آرزو و دیگر بعض محققین چطور این را لغت
 ترکی قرار داده اند و تنجاق را به موحده اول و جیم فارسی والف وقاف بمعنی کار و معتبر دانیم که صاحب
 لغات ترکی تصدیق این کرده - پس بچک سبذل و مخفف همین باشد که فارسیان الف را تخفیف کردند
 وقاف را به کاف بدل کردند چنانکه باق و پاک و قند و کند - پس بچک بمعنی کار باشد و اگر سبذل
 بچک بمعنی تبرزین گیریم تبدیل نون به موحده یا بالعکس آن خلاف قیاس است و اگر معنی بچک
 بمعنی تبرزین تحقیق می بود همین تبدیل را خلاف قیاس و سند اول این قسم تبدیل قرار می دادیم اگر
 چاره جزین نیست که سلاح نامعلوم را کار و قرار دهیم و تنجاق را مانخذ (ارو) به صری لغت دهیم
 . **سچکم** | بقول برهان - افتتاح اول و کاف بروزن ششم (۱) خانه تابستانی و (۲) خانه که اطراف آن را
 شبکه کرده باشند و (۳) ایوان مصطفی و با نگاه راهم گویند و (۴) بمعنی گرگ هم آمده که عبری ذکب خوانند
 و بکسر اول هم درست است - صاحب جامع بذکر معنی سوم و چهارم معنی اول و دوم را واحد پندارد
 و فرماید که خانه تابستانی که اطراف آن را شبکه کنند - خان آرزو در سراج این را مرادف بشکم بشیج
 دوم گفته مؤلف عرض کند که بحث کامل این بر سچکم به جیم عربی دوم گذشت بمعنی اول و معنی دوم
 داخل معنی اول است چنانکه صاحب جامع نوشته طرز بیان برهان در هر دو فرق پیدا کند و دیگر هیچ سومی

مجاز منسی اول که خانه تابستانی را مطلقاً برای ایوان و صفه و بارگاه استعمال کردند نسبت منسی چنانچه
عرض می شود که اسم جامد فارسی قدیم باشد معاصرین عجم آنرا گرگ گویند و آن درنده ایست معروفند که
صاحب محیط بر گرگ فرماید که بستم کاف فارسی و سکون رای مهمله و کاف فارسی لغت فارسی در بیان است
بعضی نوک و خطائف و ذواله و سرخان و سلق و قسام و شندمان و قلوب و قلب و عسار و عسار
و عسار و عسار و عسار و تبرکی خورد و بهندی بخت یا بختی بک نانمان / این حیوانی
معروف خاکستری رنگ - جبری النفس - دندانش مثل کل یعنی بعضی در بعضی - میند و برگر سنگی صبر
می کند و باخذ هوا گاهی زندگانی می کند و در شکم آن حرارتی است که بدان استخوان صممت همضم می کند
مگر خسته خرا - و مثل سگ جفتی کند بالتهام و لهذا گفته اند که در حالت جفتی کشتن آن با ماده سهل باشد
و از عجیب امر آنست که بیک چشم خواب کند و بچشم دیگر بیدار می باشد و چون آنرا بچوب و شمشیر
و زخمی شود از آن آوازی ناید تا آنکه بمیرد و حاسه ششم آن قوی می باشد حتی که مشوم را از یک فرسخ
ادراک می نماید و گویند تا گرگ دیوانه نشود گوشت آدمی نمی خورد و چون بوی خون بشم و یا بوی
آدمی خون آلوده نهد نگذارد او را تا ندر دهر چند آن آدمی قوی و زور آور و مسلح پوش باشد و اکثر
آنرا وقت صبح خواب می آید مثل سگ و گویند چون برگ غنصل خورد فی الحال بمیرد و گرگ گاه
سرخورد مگر و قتیکه رنجور گردد مانند سگ و گربه و قصبه جمیع حیوانات از عضله و عصب است لغیر
رو به و ذکر گرگ که استخوان است بالای آن عروق و رباطات پیچیده در پوست کشیده - بالجمله
طبع آن گرم و خشک در سوم و گیلانی گوید که آن گرم مزاج است و سرگین آن شدیداً بحرارت
و قوی التحلیل و جهت همه امراض ظاهری و باطنی حادث از سردی مفید و چون تعلیق آن بر سر سوز

در مزرع ہند کبوتران وغیرہ نہا نیاند کسی کہ تعلیق چشم راست آں بر خود نمایند از درندگان خوف کنند بلکہ
 هیچ درندہ بر آں ظفر نیابد و چون از جلد آں طبل سازند و میان طبلہای دیگر ہوا زند آں آواز آں جملہ طبلہا شق
 گردد و چون بسرگین آں در جای بجز نمایند و نشان از آنجا بگریزند و اگر چشم آں بر طفل آویزند در خواب
 نترسند و دندان آں و قطعہ جلد آں ہمین عمل دارد و چون دم آں در سکن بڑا اندازند از خوف آں
 ہلاک شوند و چون در چراگاہ گاویا و بیزند ہر چند کہ گادگر سنہ باشد اصلا در آں داخل نہ شود۔ و چون
 آنرا در دروازہ قریہ دفن کنند گرگان قریب آں نیاند و اگر تعویذ عداوت و دشمنی با ہم ہل
 چنانچہ رسم اہل تکیہ است بر جلد بڑکے آںرا گرگ خوردہ باشد بخویند سیال آنہا اصلا محبت باقی نماند
 و چون آں جلد را صاحب خارش پویشد صحت یابد و منافع بیشمار دارد (الخ) (اردو) ۲۱۰ - دیکھو
 بحکم (۳) ایوان بقول امیر - فارسی - مذکر - محل - مکان (طفرہ) (مانہ آکے وہ ایوان جنہم میں کھڑا
 مڑہ سے میں نے بحث سائباں بنایا تھا) (۲) دیکھو اویس کے پہلے معنی -

بچگان بقول انند بالفتح بتجفیف و تشدید جم فاری کو دکان و طفلان و شیر خواران (خاقانی
 ۵) ابراہو ابر کل چکان ماند بزرگی و ایگان تدر کا م روی بچگان بستان نیزہ داختم و مہو لفت
 عرض کند کہ جمع تجہ بقاعدہ فارسی کہ بحدت ہای ہوز آخرہ کاف فارسی بوض آں زیادہ کردند و
 الف و نون جمع دوا خزش باشد و بس (اردو) بچے مذکر - بچہ کی جمع بحالت اضافت بچوں جیسے
 بچوں کا کھیل - صاحب آصفیہ نے سچی پر لکھا ہے اسم مونث - بھوٹی لڑکی - دختر (الخ) اس کی
 جمع بچیان اور بحالت اضافت بچیوں جیسے "بچیوں کی آواز"۔

بچگان افگندہ اصطلاح بقول مؤید سجوالہ (میں الفوائد (۱) مظلوم (۲) خوار شدہ و خوار کردہ

اصطلاح بقول بحر هر دوم مرد	الف) بچگان چشم	و (۳) بر زمین انگنده صاحب هفت هم ذکر هر معنی
کید گیر (۱) قطرات اشک (۲)	ب) بچگان دیده	کرده - دیگر معاصرین عجم و محققین اهل زبان ازین
مردم چشم مولف عرض کند که هر دو معنی کنایه باشد		ساک مولف عرض کند که (انگندن بچگان) یا
و موافق قیاس فارسیان طفل اشک هم گفته اند		بچگان انگندن) مصادر اصطلاحی نیست که این
در برای معنی دوم مشتاق سند با بنیم - صاحبان مریخ		اسم مفقوش گیریم و اگر سند استعمال این اصطلاح پیش
و ضمیمه بران و هفت و اند (کوب) ذکر معنی اول		توانیم گفت که چون بر حاکم ظلم شود حمل را می انگند
کرده اند (ارو) (۱) دیگر اشک (۲) مرد که دیگر انگور		یعنی سقوط حملش می شود پس ازین نتیجه برسانی
اصطلاح بقول بحر شاخهای تاک	بچگان زر	بالا را بر سبیل کنایه پیدا توان کرد و از معنی سوم
بهار گوید که کنایه باشد (استاد فخری) (۳) زبان بچگان		محققین غیر از خوار کرده شده نباشد طرز بیان
زبان باز کرد پوست ز نامهربانی از چوبیل کرد مهرگان		بمنظور اندازد با جمله آنکه سند استعمال بدست نیاید
مولف عرض کند که مرکب اضافی است و موافق قیاس		اعتبار را نشاید (ارو) (۱) مظلوم - ظلم کیا هوا -
دخت انگور کی شاخیں مونت -		گرفتار ظلم (۲) خوار - ذلیل کیا هوا (۳) زمین پر گرا
بقول بحر بان و جامع هفت و سراج و اند بر وزن کجیل شخصی را گویند که پیوسته لباس خود را		بچیل
		صانع کند و چرگن و ملوث گرداند مولف عرض کند که به بای فارسی هم می آید - اسم جامد فارسی و بان
		باشد به بای فارسی و این بسند آن که بای فارسی به وجه بدل شود چنانکه تپ و تب (ارو) و تب
		چو همیشه اپنے لباس کو صانع کرے اور سیلا کچیلار کھے -
		بچیم بقول سروی و بران و جامع و سراج - کبیر با و فتح جهیم فارسی (۱) کاری بنظام (شاکر بخاری)

بهرانه شکر کنم نعمت ترا شب و روز که از تو اختر من سده گشت و کار بچم ز و فرماید که بچم یعنی نظام و رونق است (۲) و امر جمیدین رشیخ سعدی (۱) یکی سر برار از گریان غم تو بگام دل با جوانان بچم صاحب مویید یعنی دوم قانع مویید عرض کند که بچم به جمیع فارسی مفتوح بمعنی خرام و آراسته می آید پس بچم بمعنی اول مرید علیه بچم باشد به موعده زانده در اولش اندر نیصورت باید که بفتح اول خوانیم و کسره اول را غیر از تصرف محاوره ندانیم و بمعنی دوم امر حاضر جمیدین است به بای زانده کسور و از سند اول مصدر مرکب (بچم گشتن کار) بمعنی آراسته شدن و نظام پذیرفتن کار پدید است پس معنی اول آراستگی و نظام باشد و معنی دوم خرامان شود و صراحت کامل جمیدین بجای خودش می آید صاحب رهنما سحرالکشف ناصرالدین شاه قاجار (۳) بچم را بمعنی بچه من نوشته و این بفتح اول مصحف بچه من بحدف های تیز و نون خراب باشد تصرف محاوره فارسی است و بس (اردو) (۱) آراستگی - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - زیبایش - سجاوٹ - نظام - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر ترتیب انتظام - آراستگی (۲) و بچم جمیدین کا امر حاضر (۳) میر بچه -

<p>بچند بقول اند سجاوٹ فرهنگ بچند استقامت مقداری کنتا - کس اندازی کس زن و تعداد کس بوا</p> <p>بچنگ افتادن مصدر اصطلاحی - کلا به باشد اگر فشار بچگی شدن و بقبضه در آمدن (نظهور می آید) بچنگ دل فتاد و بچنگ عتاب شد</p> <p>گل بانگ بلبلان همه تحسین زاغ است و بچنگی که از سند ظهوری (بچنگ افتادن) پدید است نه افتادن</p>	<p>بچیمت مویید عرض کند که بمعنی حقیقی است و موعده اول زیاد کرده اند بلفظ چند که بر کثرت باشد و موعده بمعنی معاوضه چنانکه بر معنی یازده گشت پس معنی این (معاوضه چند) و تخصیص باقیمت ندارد (اردو) کس قدر - بقول آصفیه اردو -</p>
--	--

<p>بچنگ و دناں راہ یافتن</p>	<p>عبی ندارد کہ فتادون مخفف افتادون است (اردو)</p>
<p>بقول اند بخواہ فرہنگ سکندر نامہ بصورت یافتن۔ مولف عرض کند کہ بچنگ و دناں</p>	<p>گر فتار ہونا کسی کے قبضہ میں آنا کسی کے پنجہ میں</p>
<p>عقدہ کشائی کنند و از ہین عمل پر سبیل کنایہ معنی صعوبت و دقت حاصل می شود۔ ہر وقت قیاس باشد۔ حیث است از صاحب اند کہ کلام نظامی رانقل نہ کرد (اردو) مشکل اور ہوت اور دقت کے ساتھ راہ پانا۔</p>	<p>بچنگ دان</p> <p>مصدر اصطلاحی۔ بقبضہ کسی دادن است (صائب ۵) نمیدادم بچنگ آتش دست اگر دل را بزم عاجز چہ بایں بیضہ نوا می کردم (اردو) کسی کے قبضہ میں دینا۔ کسی کے پنجہ میں گرفتار کر دینا۔</p>

(۲۳۶۵)

(الف) بچواک	(الف) بقول اند۔ بفتح اول و سکون دوم لغت فارسی است بمعنی کسک زبانی
(ب) بچوہ	بزبانی ترجمہ کند و فرماید کہ اس ترجمہ را (ب) بفتح بچوہ گویند صاحب شمس

بر ذکر (ب) قانع مولف عرض کند کہ ہین دولت بہ بای فارسی بہ ہین معنی می آید و بقول معاصرین رز وشت (ب) اسم جامد فارسی قدیم است یعنی خند و یا خند بمعنی ترجمہ۔ و ایں بدل آں کہ بای فارسی بحر بی بدل شود چنانکہ آسپ و آسب پس بای ہوز آخر (ب) را با ب بدل کردند چنانکہ خارہ و قارہ و کاف نسبت در آخرش زیادہ کردند چنانکہ سنگک پس معنی لفظی (الف) منسوب بہ ترجمہ باشد و کنایہ از ترجمہ۔ خان آرزو بر (بچواک) بہ بای فارسی و جم فارسی) نہ کہ ہر دو معانی فرماید کہ در سروری لغت اول ہم بمعنی ترجمہ آندہ و لیکن بدین معنی بچواک صحیح باشد و می تواند کہ ایں لفظ ماخوذ از بچوہ باشد کہ مخفف آں پنج بمعنی آہستہ گفتن بود و کلمہ اک برای نسبت باشد پس

معنی ترکیبی اس چنیس بود کہ حرفی باشد کہ مثل سخن گفتن بہد گیر بود و اس ترجمہ است و بریں تقدیر بضم او
خواہد بود نہ فتح (الز) ماگویم کہ منید انہم کہ بیج و پچور اب معنی آہستہ گفتن از کجا پیدا کرد و قطع نظر از دیگر
محققین خود خان آرزو ہم بیج و پچور ابجای خودش نہ نوشت (بیج بیج) البتہ بمعنی سرگوشی آمدہ
ولیکن بیج تعلق بلفظ پچو اک ندارد و محقق باخبر تصنیف لغات ہم می کند۔ ایجاد بندہ باشد اگرچہ
کنندہ (ار دو) (الف) مترجم۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ ترجمہ کرنے والا۔ ایک زبان سے
دوسری زبان میں بیان کرنے والا۔ ترجمان۔ دو بہا شاداب) ترجمہ بقول آصفیہ۔ عربی۔
اسم مذکر۔ ایک زبان سے دوسری زبان میں بیان کیا ہوا۔ اُلہا۔

بسیچہ | بقول بہار تبشیر و تخفیف (۱) طفل و بچہ سائر حیوانات (۲) قسمی از مہر ہای شطرنج کہیر
اس مانند پیادہ بود (محمد قلی سلیم ۵۲) افگندہ بساط عشرتی و واریم ہر یک بچہ بہر چو شطرنج کہیر
صاحب جامع بمعنی اول قانع۔ صاحب اند نقلش نگار و از حقیقت معنی دوم خبرند اردو فارسی
بر و کہ بجا الہ فرہنگ فرنگ معنی سوم ہم پیدا کرد یعنی (۳) بچہ بفتح اول و کسر جیم فارسی بمعنی چرا
و برای چہ۔ مؤلف عرض کند کہ حقیقت معنی دوم برد بچہ کہیر) می آید۔ نسبت معنی سوم عرض
کہ بای معیت در اول کلمہ چہ باشد و بس (ار دو) (۱) بچہ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ جھوٹی
عمر کا۔ پاک۔ نتا۔ طفل شیر خوار۔ دورہ پیتا۔ بال۔ کودک۔ جھوٹی عمر کا جانور۔ (۲) شطرنج کہیر
کے مہروں کی ایک قسم جو پیادوں کے مانند ہوتی ہے (دیکھو بچہ کہیر) (۳) کس لئے۔ کس واسطے۔
کیوں۔ کس وجہ سے۔

بچہ آوردن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر | مراد بچہ کشیدن بمعنی بچہ زادن صاحب آصفی

<p>ذکرا این کرده (خسرو ۵) سگ آورد و بچه گرفت و هشت کس نخورد و دو سه بچله بود و در صحنه در کوئی پُر مَوَلَف عرض کند که موافق قیاس است (ارو ۹) بچه جننا -</p>	<p>استعمال اعتبار را شاید (ارو ۱۰) خون سرخ مذکر (۲) بحرین کے شیر سے نسبت رکھنے والا (بہمنی) بچہ انگور اصطلاح - بقول بہار و بحر و انسند کنایہ از شراب انگور (میر مغزی ۵) آراستہ بزم تو پر از بچہ حور است و از بچہ حور ابستان بچہ انگور و مَوَلَف عرض کند کہ کنایہ باشد از قبیل دختر رز کہ شراب از انگور پیدا شود (ارو ۱۰) انگوری شراب مَوَلَف -</p>
<p>بچہ آتی اصطلاح - بقول شمس بالغ (۱) خون سرخ (۲) آنچه منسوب باشد بشیر بحرین - مَوَلَف عرض کند کہ آتی بقول منتخب بالغ و و تشدیدیم و یا آنکہ خواندن و نوشتن بتواند یا آنکہ بغضت آتی باشد کہ کتاب بخواند باشد و بقول غیاث و انس منسوب بہ اُمّ یعنی مادر یعنی کسی کہ پدرش در ایام طفلی او میرد و از تربیت پدر محروم بوده در گفتن مادر یا دایہ پرورش یابد - پس خون سرخ را بچہ آتی گفتن کنایہ باشد غیر لطیف و سید انیم کہ از معنی دوم مقصود صاحب شمس حبیت و خود او ہم تعریف شیر بحرین بہای خودش نکرد و معاصر ازین اصطلاح ساکت و محققین فارسی زبان ذکر این نکرده اند و خود قول صاحب شمس بدون سند</p>	<p>بچہ باز اصطلاح - بقول وارسته و بہار و بحر امر و پرست (رفعی یزدی ۵) مانگی و رند و بچہ بازیم دیوانہ کون خوش قماشیم و مَوَلَف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی با بچہ بازی کننده و کنایہ از لوطی و منظم (ارو ۱۰) لوندے باز بقول آصفیہ (ارو ۱۰) اسم مذکر - امر و پرست - شاہد باز - بچہ باز - کوک باز - لوطی - معلوم -</p>
<p>بچہ برآوردن مصدر اصطلاحی - بقول بہار و انس بمعنی بچہ زادن و بسند این کلام خسرو را پیش کشی</p>	<p>بچہ برآوردن مصدر اصطلاحی - بقول بہار و انس بمعنی بچہ زادن و بسند این کلام خسرو را پیش کشی</p>

<p>خان آرزوست کہ (بچہ پیر) را کہ بہ ہر دو موحدہ بود بہ بای فارسی اول تحتانی دوم عوض بانی (بچہ پیر) کرد حالا ضرورت معنی شعر پیش آمد برای آنکہ معنی اصطلاحی (بچہ پیر) قائم کند۔ پس در مصرع اول (دو آریم) را بہ تبدیل دال ہلہیہ واو و واو دوم بہ دال (دو آریم) نوشت و خیال بجز شعر نکرد و روح تسلیم را بہ ریشمان کرد۔ پس از ان (بچہ پیر) را بمعنی قسمی از مہرہ های شطرنج کبیر مثل پیادہ (قائم کرد و غور نہ کرد کہ اندرین صورت بعد تصریف مکرر ہا بالا ہم معنی شعر درست نمی شود و تمیزش در بہار) ہمین معنی دوم را از (لفظ) بچہ پیدا کرد یعنی با ستند و ہمین شعر بہر لفظ (بچہ) نقل معنی دوم کرد و جرأت نکرد کہ بچہ آریم را دست تصریف بر ہر دو مصرع بالا دراز کند و ہمین امتیاط او را اورا مجبور کرد کہ معنی دوم پیدا کردہ است و خود را بہ مجرد لفظ (بچہ) قائم کند زیرا کہ در سند او (بچہ پیر) نبود و ای محققین ما بعد کہ نظر بہ اعتبار</p>	<p>کہ بہر بچہ آوردن) گذشت مؤلف عرض کند کہ آن مخصوص باشد برای جانور اینکہ از بیضہ خود بچہ برارند و (بچہ آوردن) عام باشد کہ گذشت اگرچہ سند استعمال پیش نہ شد ولیکن معاصرین عجم ہر زبان دارند (ارو) بچہ نکالنا (انڈوس سے)۔</p> <p>بچہ پیر اصطلاح۔ بقول خان آرزو در چراغ ہدایت بہ تشدید و تخفیف (۱) معروف و در (۲) قسمی از مہرہ های شطرنج کبیر مثل پیادہ۔ صاحب نقلش برداشت (سلیم ۵) انگندہ بساط عشرتی دو آریم تو ہر یک بچہ پیر جو فرزند کبیر تو زلہ بردار ٹیک چند بہار بر (بچہ) می فرماید کہ مجرد بچہ باشند و تخفیف قسمی از مہرہ های شطرنج کبیر و آں مانند پیادہ بود و در شطرنج متعارف و بند قول خود همان شعر سلیم را بہ الفاظ حقیقی حسب ذیل نقل کند (۵) انگندہ بساط عشرتی دو آریم تو ہر یک بچہ پیر جو شطرنج کبیر مؤلف عرض کند کہ معنی اول حقیقی است بہر یکب اصنافی و معنی دوم۔ پیدا کردہ</p>
--	--

<p>خان آرزو و بهار نقلش برداشته و با دواق لیف خود مانگاشتهند حقیقت این است که (بچه پیر) ^{بچه پیر} نام مهره شطرنج کبیر نیست و (شطرنج کبیر) شطرنجی دیگر غیر از شطرنج متعارف نیامده و هیچ متحقق ذکرش نکرده تا آنکه خود خان آرزو و بهار هم ذکر مستقل (شطرنج کبیر) بجای خودش نکرده چنانکه فاریان شطرنج کبیر مهره های صف اول شطرنج متعارف را گویند یعنی هر دو فیل و شتر و اسب و شاه و وزیر که قد و قامت شان بزرگ از مهره های صف دوم است - مهره های صف دوم را شطرنج سنیر نامند که پیاده های کوچک قد و روست معاصرین هم تصدیق این می کنند - پس شاعر گوید که بساط عیسی مانگنده دو قار و ستار می باشیم و هر یکی را از ما بچه در بر چنانکه شطرنج کبیر را پیاده در بر است یعنی پیش هر یک مهره کلاں صف اول پیاده کوچک تا در صف دوم بچه را ماند و بر - این است حقیقت شعر و تصرفات خان آرزو و لفظ و معنی و پیر و پیک</p>	<p>مانع بد و ن غور و تفتق - حاصل اینست که سخی دوم (بچه پیر) بیان کرده خان آرزو و ایجا بدنه را ماندا گز کنده باشند و سخی ندارد - معاصرین هم ازین معنی بی خبر اند و متحققین زبان دانان همچون سردری و نادر و جامع و بهرمان ذکر این نکرده اند - جادار و کسب توسینی (۲) بچه پیر را بمعنی پیر نابالغ گیریم که همچون بچه گان حرف می زند و عقل ندارد و کار از تحقیق نگیرد - فتاقل (ارو) (۱) بزرگ کابچته - مذکر - (۲) بقول خان آرزو جس کی همنه تردید کی همنه مهره های شطرنج کبیر کی ایک قسم جو پیدلوس کی مانند ہے (۳) پیر نابالغ - بقول آصفیه - بوڑھا پیر قوف - بوبک - وہ بوڑھا جو ناہیج بچوں کی باتیں کرے - مذکر - بچہ تا نگرید مادر شیر ندید مثل صاحبان خن و امثال فارسی ذکر این کرده اند صاحب محبوب اللہ شیر مجہد بر آخرد (مادر) زیادہ می کند و در تحقیق معنی و عمل استعمال ساکت موقوف عرض کند کہ</p>
---	---

فاریان این مثل را بضرورت سعی و تدبیری زنند۔
 گویند کہ در ہر کار سعی و طلب شرط است گریہ بچہ ہم
 سعی را مانکہ بی آن مادر شیر نمی دہد (اردو) بن مانگے
 مان بچہ کو دودہ نہیں دیتی صاحب محبوب الامثال
 نے اس کا ذکر کیا ہے۔

بچہ خورا اصطلاح۔ بقول بہارکنایہ از ساقی
 محبوب کہ گویا ز خور زادہ است۔ سند این بچہ (بچہ) الگو
 گذشت مؤلف عرض کند کہ الف آخر در خورا
 زائد است و بس چنانکہ دانی و دانیہ۔ معنی سبب کہ
 خورا بالفتح لغت عرب است بقول منتخب زن سبب
 و سبب و سیاہ چشم کہ سپیدی و سیاہیش کجبال باشد
 پس جادار کہ درین اصطلاح ہمین لغت عرب را
 مضاف الیہ دانیم کہ ضرورت الف زائد بقاعدہ
 فارسی باقی نماند فالخورا ولی من الاحول۔
 (اردو) ساقی بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔
 شراب پلانے والا۔
 بچہ خور اصطلاح۔ بقول جہانگیری در ضمیمہ۔
 مراد بچہ خورشید۔ (۱) کنایہ از غسل و یا قوت و زور
 فقرہ و دیگر جواہر و فلزات (حکیم خاقانی ع) سنگ
 بچہ خورد شکم است بچہ صاحبان رشیدی دہرمان
 و بحر و سراج ذکر این کردہ اند۔ صاحب جامع فرمایند
 (۲) علتی را نام است کہ در بچہ دان طفل را تلف کنند
 مؤلف عرض کند کہ معنی اول مرکب اضافی است
 و حاصل معادن را بچہ خورازاں نام کردہ کہ جواہر
 و فلزات در معادن پیدا می شود از گرمی آفتاب
 و معنی دوم اسم فاعل ترکیبی است بدون اضافت
 بعض اطباء می معاصر گویند کہ این مرض در رحم واقع
 می شود بسبب امراض خباثت صاحب نطفہ
 کہ جنین را نقصان رساند و پیش از وقت سقوط
 حمل شود (اردو) (۱) جواہر اور فلزات کو فارسی
 بچہ خور کہا ہے۔ مذکر (۲) ایک مرض کا نام فارسی
 بچہ خور ہے جو رحم میں بچے کو تلف کر دیتا ہے۔
 کہا جاتا ہے کہ اس کا سبب جنین کے باپ کا مرض
 میں مبتلا ہونا ہے۔

<p>بچه خورشید</p>	<p>اصطلاح - صاحب سروری</p>	<p>عام است از تخصیص خون درست نمی شود - پس</p>
<p>در لمحات گوید که کنایه از جواهر و لذات است</p>	<p>صاحب جهانگیری در ضمیمه این را مرد بچه خورشید گفت</p>	<p>اتفاق داریم با محققین آخر الذکر (ارو) دیگر</p>
<p>صاحبان برهان و رشیدی و بحر و جامع و سراج</p>	<p>بچه دار اصطلاح - بقول اند بخواه فرنگ</p>	<p>اشک خونین -</p>
<p>ذکر این کرده اند و ما صراحت کامل بر بچه خور</p>	<p>کرده ایم که گذشت (ارو) دیگر بچه خور</p>	<p>(۱) زنی که بچه دارد و (۲) زن حامله هم - دیگر کسی از</p>
<p>رالف (الف) بچه خونی</p>	<p>اصطلاح - بقول جامع</p>	<p>محققین فارسی زبان ذکر این اصطلاح نکرد و لیکن</p>
<p>دب (ب) بچه خونین</p>	<p>و جهانگیری در ضمیمه (ب)</p>	<p>خلاف قیاس نیست (ارو) (۱) بچه والی و</p>
<p>کنایه از اشک باشد در حکیم خاقانی (۵) هر دم هزار</p>	<p>بچه خونین کنم خاک تو چو بعبتان دیده بزدان</p>	<p>زن باردار - و عورت جس کبریشت میس بچه بوم</p>
<p>در ارم تو و بقول برهان و سراج کنایه از اشک</p>	<p>گلگون - صاحبان موی و رشیدی و هفت ذکر</p>	<p>بسنی ز بدان در خم - دیگر کسی از محققین فارسی</p>
<p>رالف (الف) هم کرده اند بمعنی اشک سرخ که عاشقان</p>	<p>و غمخیزگان را باشد مولف عرض کن که در دو</p>	<p>بر زبان دارند (ارو) بچه دان بقول آصفیه فارسی</p>
<p>و غمخیزگان را باشد مولف عرض کن که در دو</p>	<p>مرتب توصیفی است - بمعنی حقیقی اشک نریز</p>	<p>اسم نذر - رحم - کوک - و جگه جهان بچه رها</p>
<p>مرتب توصیفی است - بمعنی حقیقی اشک نریز</p>	<p>بخون - یای نسبت در آراؤل است و یا و</p>	<p>بچه در شکم و نامش مظفر مثل - صاحبان خنجر</p>
<p>بخون - یای نسبت در آراؤل است و یا و</p>	<p>در آخردوم - معنی بیان کرده جامع و جهانگیری که</p>	<p>و امثال فارسی و محبوب امثال ذکر این کرده</p>
<p>در آخردوم - معنی بیان کرده جامع و جهانگیری که</p>	<p>از معنی و محل استعمال سکت مولف گوید که فارسی</p>	<p></p>

<p>اصطلاح بقول رشیدی شوس بچہ طاؤس (۱) آتش (۲) آفتاب (۳) لعل و یا قوت - موکلف عرض کند کہ کنایہ باشد ولیکن وجہ کنایہ نیست اصطلاح - بقول بہار و بحر کنایہ از مہامی زیر لب فرو دین (ملا ابوالبرکات منیر) بچہ بازی اگر نمیداند بچہ ریش را نہادہ چہ را نہادہ عرض کند کہ ایس موی چند متصل باریش بر بلندی (۲) دیکھو آفتاب (۳) دیکھو باکند -</p>	<p>بچوں شہرت چیز ہی پیش از وقت بیندایں شل را زنند (اردو) بقول صاحب محبوب الامثال بہیت پڑی بوند اور نام رکھا محمود بچہ ریش اصطلاح - بقول بہار و بحر کنایہ از مہامی زیر لب فرو دین (ملا ابوالبرکات منیر) بچہ بازی اگر نمیداند بچہ ریش را نہادہ چہ را نہادہ عرض کند کہ ایس موی چند متصل باریش بر بلندی لب زیرین بچہ را ماند بقابلہ ریش دیگر بیچ مرکب اضافی است (اردو) بچی - بقول آصفیہ ہندی</p>
<p>بچہ طاؤس علوی اصطلاح - بقول (جہانگیری در ضمیمہ) کنایہ از (۱) آفتاب و (۲) آتش و (۳) یا قوت و لعل یا بشد صاحب برہان مذکور ہر سہ معنی بالا (۴) روز روشن ہم گفتہ صاحب بحر و بہار عجم و سراج و (مؤید بہ حوالہ قیہ) و (ناظر) در لطافت ذکر ہر چہا معنی بالا کردہ اند موکلف عرض کند کہ (طاؤس علوی) کنایہ از آفتاب گرفته اند و اضافت بچہ بسوی او کردہ اند پس قیاس متقاضی آنست کہ آتش و یا قوت و روز روشن (بچہ طاؤس علوی) گوئیم کہ ایس ہر سہ از آفتاب</p>	<p>اسم مؤنث - ریش بچہ - واطمی کا امام - وہ چند بال جو نیچے کے ہونٹ اور تھوڑی سی بچ میں ہوتا ہے بچہ زادون استعمال - صاحب آصفی ذکر ایس بحوالہ بہار کردہ از معنی ساکت موکلف عرض کند کہ بیتی (۱) زائیدن زن بچہ را و (۲) پیدا شدن بچہ - لازم معنی اول کہ زادون بقول سواد لازم و متعدی ہر دو آمدہ (اردو) (۱) بچہ جٹا (۲) بچہ پیدا ہونا -</p>

پیدا شده اند چنانکه (بچه خورشید) و خود آفتاب را
بدین نام موسوم کردند خلاف قیاس باشد مثل
طالب سند استعمال باشیم خصوصاً برای معنی
اول صاحب ناصری که از لیل زبانت بر
نقل بهمان قناعت کرد و حق تحقیق زبان خود را
ادانه کرد و مخفی مباد که اگر طاوس علوی گفته
فلک را گوئیم اندر آن صورت معنی اول درست
می شود که بچه فلک آفتاب را توان گفت لیکن
فاریان (طاوس علوی) فلک را نه گفته اند
و تحقیق کاملش بجای خودش کنیم (اردو) ۱)
و بیکسو آفتاب (۲) و بیکسو آتش (۳) و بیکسو بکند
(۴) دن - مذکر -

بچه طاوس علوی آشیان اصطلاح -
بمعنی موتید و هفت و اندک نایب از آنکه است
که (طاوس علوی آشیان) آتش باشد چرا که غفلت
است مؤلف عرض کند که موافق قیاس است
زیرا که افکار بچه آتش است جیف است که سند

استعمال پیش نه شد - صاحب جهانگیری بر بچه
طاوس علوی از حکیم خاقانی سندی آورده که
بکار این می خورد (ص) دفع سه بار را قفس کردند
زاهن پس در روز بچه طاوس علوی آشیان
افشاند اندر (اردو) و بیکسو افکر -

بچه طناری اصطلاح - بقول صاحب
سجوا که سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار معنی طفل
عشوه که مؤلف عرض کند که به تختانی آخره
محمول که برای وحدت است - مرکب اضافی باشد
معنی خودش (اردو) عشوه که لڑکا - مذکر -
بچه کشیدن مصدر اصطلاحی - بقول بهاء
و بجز و اندک معنی بچه زادن (میر خسرو) ۵)
خرسندی است دارد و استرونی حرص بزرگاز و نایب
بچه همی توانا کشند و مؤلف عرض کند که
زادن بمعنی لازم و متعدی هر دو آمده و بنیال
این مخصوص است برای متعدی (اردو)
بچه جتا -

بچہ کو

اصطلاح بقول سروری (۱) حرامزادہ

(۱) حرامزادہ بقول آصفیۃ فارسی -

گویند و آنرا خشک و سست و سست و فغاگ نیز خوانند صاحب جهانگیری فرماید کہ (۲) کنایہ از شخصی کہ در طفولیت از کوچه برداشته باشند و در عربی لقیط

ولد الزنا - و زنازادہ (وہ بچہ جو بے نکاح پیدا ہوا ہو) (۲) گلی کوچه میں پڑا ہوا بچہ جس کو اسکی ماں نے جن کو کوچه میں پھینک دیا ہو - مذکر -

خوانند - صاحبان برہان و جامع و بحر بہ نقل عبارت جهانگیری کنایہ را ترک کرده اند - خان آرزو در

بچہ مچہ اصطلاح - بقول رہنما بچہ کو نظر ناصر الدین شاہ قاجار تابع ہل باشد مولف

گوید کہ بچہ کہ از کوچه برداشته پرورش دہند مولف عرض کند کہ فگ اضافت (بچہ کو) باشد کہ معنی لفظی این بچہ کہ در کوچه یافتہ شد و این معنی حقیقی

(۱) بچہ کچہ - بچہ وچہ - دکن میں مستعمل جیسے "ان کو بچہ وچہ نہیں ہے"

صاحب جهانگیری غلط کرد کہ معنی حقیقی را کنایہ نو اگر ازین معنی کنایہ پیدا کنیم معنی اول حاصل میشود کہ در بلاد عجم بچہ حرامزادہ را مادرش در کوچه

بچہ مینا اصطلاح - بقول اندنوالہ فزہنگ فزنگ بکسریم و سکون تحتانی و نون بالغ کشیدہ کنایہ باشد از شراب مولف

نی اندازد و عثمان سرکار اورا بر میدارند و پرورش کنند - صاحب مؤید بہین را بچہ کوی بزیادت تحتانی در آخر نوشتہ و صاحب شمس بزیادت موحده ثانی برای نسبت بچہ کوئی آوردہ -

کہ شراب در شکم مینا باشد - شاق سند استعمال باشیم (۱) دیکھو این العنب -

تصرفات موافق قیاس و فضول است -

بچہ نو اصطلاح - بقول برہان و جامع و بحر و سراج بفتح نون و سکون و او (۱) حادثہ

گویند کہ تازہ بہر سیدہ باشد و (۲) نتیجہ ہر چیز و
 (۳) شاخہای تازہ و شگوفہ ہای نور سیدہ - بہار
 معنی دوم را ترک کرد - جادار و کہ داخل معنی
 اول کردہ باشد - صاحبان موید و ہفت بر
 (بجہ نو بر آورد) می فرمایند کہ یعنی نتیجہ نو پیدا کرد
 مرکولف عرض کند کہ کنایہ باشد و بس (ارو) کہتے ہیں " خدا کی شان ہے کل ہر
 (۱) نیا عادتہ - مذکر (۲) ہر کام کا نتیجہ - مذکر (۳)
 نئی شاخیں - مؤنث - نئے شگوفے مذکر -
 ہم سے برابر ہی کا دعویٰ کرتے ہیں
 بجہ ہای یک و جی | اصطلاح بقول رہنما (بالت بھر کے بجٹے) بھی کہتے ہیں -

بجیز | اصطلاح - بقول برہان و موید بکسر اول بروزن ستیز کہین و کوچک ترین و کمینہ
 و کمترین ہر چیز ناگویند خان آرزو در سراج نقل ایں برداشت و تحقیق ماہما گذاشت
 صاحب جامع فرماید کہ تحف بی چیز است - صاحب ہفت بفتح اول آوردہ گوید کہ بکسر
 ہم می آید مرکولف عرض کند کہ مراد ناچیز باشد کہ ناکارہ و نابکار و ناکس و بیقدر و بیہج
 گویند - صاحب بحر ناچیز گوید کہ محقر و فرومایہ باشد پس جزمین نیست کہ محققین بالاد تعریف
 لغت الفاظ غیر مناسب استعمال کردہ و معنی تحقیقی از قیاس دور کردہ اند - سند استعمال پیش نہ شد
 کہ تصفیہ آخری کردیم لیکن معاصرین بحم با اتفاق دارند و حالا بر زبان شان بجیز متروک است
 و ناچیز مستعمل - صاحب ہفت بر ماخذ غور نکرد کہ بفتح نوشت (ارو) ناچیز بقول صفتیہ

فارسی - به حقیقت ناکاره - نابکار - بیقدر - ناکس - بیچاره - بگما - هیچ بلوچ - ذلیل و خوار -

بیکیزی بر آوردن مصدر اصطلاحی - فتنال (ارو) کسی چیزی کی قیمت دینا -

صاحب اندک گوید که با در و راه و مانند آن معنا **بیکیزی پرداختن** مصدر اصطلاحی -

کنند یعنی (۱) بند کردن در و غیر آن و ازین
ما خود است (۲) بمعنی پوشیدن مکتف
که حیث است که سند استعمال پیش نه شد معانی
بر زبان ندارند و مستقیم و متاخرین ازین است
(ارو) (۱) بند کرنا (۲) چھپانا -

بیکیزی بها دادن مصدر اصطلاحی - بقول
و ارسته و اندک قدر و مقدارش گذاشتن - صاحب

هین مصدر را بزیادت یا می زائد و وحدت
بیکیزی بهائی دادن) قائم کرده معنی با و ارسته
متفق (موسن استر آبادی) بر بهائی مده
بهر رقیب قیمت طاعت را یا معلوم شود
عرض کند که ازین سند - مصدر در بها بیکیزی دادن
عیب شاید که باحوال هنر پرداز دژ (ارو)

پیدا است که بمعنی بهای چیزی دادن است - کسی چیزی کی جانب رجوع هونا - رغبت کرنا -

معنی بیان کرده و ارسته و اندک اصلا پیدانی ننود **بیکیزی رسیدن** مصدر اصطلاحی (ارو) نگاه

(۶۶۸۱)

(۶۶۸۱)

از چیزی و اصل شدن بدان و راه یافتن با پنجر مسادی بجهنا -

(انوری ۵) آخر پس از انان چیزی نرسد چیزی نبود. پنجری لرزیدن | مصدا اصطلاحی بقول

هر که نداند چیزی و (۲) بر تبه رسیدن (سعدی) بهار را کنایه از رحم آوردن بر چیزی و (۲) باک

(۵) آنکه ناگاه کسی گشت چیزی نرسید و (۲) داشتن از چیزی (صائب ۵) دلم بپای دانا

بمکین و بزرگی بگذشت از همه چیز و (اردو) غنچه‌ی لرزد و که بلبلان همه‌ستند و باغبان تها

(۱) آگاه هونا - کسی چیز تک پنچنا (۲) مرتبه پنچنا

پنجری زدن | مصدا اصطلاحی - بقول

میل کردن چیزی اگر گین بیک رزمی (۵) اول کنایه باشد مگر طالب سند استعمال باشیم که

چشم گرانده کی بکودی زنده پاک و در بوشتا غیر از بهار دیگر کنایه محققین ذکر این نکرد (اردو)

حسن ز با دام نورس است (حافظ شیراز ۵) رحم کرنا (۲) ڈرنا -

فرست نگه فتنه چو در عالم افتاد و عارف بجام پنجری نگر فتن | مصدا اصطلاحی بقول

زد و از غم گراں گرفت و (اردو) کسی چیز کی اند سحوا لہ فرنگ فرنگ در حساب و شمار نیاید

جانب میل کرنا - چیزی را یعنی حقیر پنداشتن آنرا مولف عرض کند

پنجری بنجیدن | مصدا اصطلاحی - بقول

اند چیز برابر بر شمردن (شاعر ۵) بار بار استعمال باشیم (اردو) حقیر بجهنا - دکن میں کہتے ہیں

بنجیدیم خود را در و قار و اور زنگین بر زمین شمار میں نہ لانا - یعنی حقیر بجهنا -

نشست ما بر خاستیم و (اردو) کسی چیز کے بچین گا و زادن | مصدا اصطلاحی بقول

انند و بهار کنایه از نعمت غیر مترقی یا یافتن -
 (لفظی ۵) بهند وستان پیری از خرفاند و
 پدر مرده را بچین گاو زادن مؤلف عرض کند
 که بجان الله تحقیقین با نام و نشان چه خوش -
 حاصل کرنا -

اصطلاحی ازین شعر پیدا کرده اند جیف است
 از ایشان که از مصرع اول بهر حاصل نکرده و
 (بهند وستان از خرفاندن) را مصدری قرار
 نداده حقیقت اینست که (گاو زادن) اصطلاحی
 بمعنی میراث و نفع کشیر یافتن که بجای خودش
 داند (خرفاندن) مصدری است اصطلاحی بمعنی
 آوردن (خرفاندن) حاصل کرنا -

مردن که بجایش گذشت ملک چین را داخل
 اصطلاح کردن خبری دهد از طرز تحقیق شان
 (اروو) دیکهو گاو زادن بمعنی میراث یا نفع کشیر
 حاصل کرنا -

که لفظ خود در اینجا محذوف است مقابل بحال
 شدن صاحب روزنامه بحواله سفرنامه طرالدین
 قاجار این را بمعنی صحت یافتن نوشته درست گویند
 اصطلاحی - بقول
 حاصل شدن
 انند و بهار بمعنی حاصل شدن مؤلف عرض کند

موحده بابای حطی

بجای شدن

(۲۳۶۸)

خود بر حالت خود صحت و اعتدال مزاج است
(اردو) حالت اصلی پر خود کرنا - اصلی حالت
آنا - صحت پانا -

بحال خویشتن افتادن | استعمال معنی

بحال خود بودن است - بدون مداخلت کسی
لازم در بحال خویش گذاشتن (که می آید و نماند)
بر (بحال کسی افتادن) می آید (اردو) اپنے
حال پر بڑا رہنا -

بحال خویش گذاشتن | استعمال - دخلت

نکردن - معنی حقیقی باشد (ظهوری) صبر
عزالتی دادم قرار کنج تنهایی پر بحال خویش اگر
بلکه از دم شوق تقاضائی پر (اردو) اپنے حال پر
بچھڑ دینا - کوئی مداخلت نکردنا -

بحال کسی افتادن | مصدر اصطلاحی - بقول

وارسته و بجز و مانند متوبه بحال او شدن (در بیج
سمرقندی) | چون نمی افتد بحال من کی آں
به که من پر بعد ازین در گوشه افتم بحال خویشتن

(۲۳۶۹)

مؤلف عرض کند که مراد (بحال کسی افتادن)
است که گذشت و (افتادن بحال کسی) هم تبا
نمکورشند (اردو) دیکھو افتادن بحال کسی -

بحال کسی نگر نیستن | مصدر اصطلاحی -

توجه کردن بحال کسی باشد (انوری) | بختی آنکه
داده بت جمالت پر بحال بنده بنگر کیر ملامت
(اردو) کسی کے حال پر توجہ کرنا کسی پر متوجہ ہونا
(الف) | بچھو پھ آبادی | اصطلاح - (الف)

(ب) | بچھو آبادی | بقول صاحب نیا

صاحب رهنادب (بابه های حطی عوض موقوفه
پنجم نوشته گوید که بمعنی هیئت شهر است صاحب
بول چال لفظاً متفق با صاحب روزنامه و
فرماید که جسم آبادی و حلقه آبادی و هیئت جمعی
شهر - مؤلف عرض کند که بقول نئی اللرب بچھو

به ضم اول و سکون مای حطی و ضم موقوفه و و
ساکن و فتح های حطی بامای ہو ز ساکن لغت

(۲۳۷۰)

بمعنی اصل و میان چیزی و وسط آن صاحب محیط محیط به معنی کشادگی بهم آورده پس تسامح صاحب روزنامه باشد که به موحده پیغم نوشت	مرگب اضافی است و معنی لفظی این کشادگی و وسعت آبادی - پس کثرت آبادی را هم توان گفت (دارد و) آبادی کی کثرت و وسعت (مؤقت)
---	--

بحث بقول بهار با لفتح و اکا و یدین سخن و مجازاً را بمعنی جنگ و نزاع - بالفظ دراز کردن و رفتن و کردن متمم مؤلف عرض کند که باحای حطی ساکن و ثنای مثلث لغت عرب است بمعنی واکا و یدین سخن و زمین (کذا فی المنتخب) فارسیان این را بمعنی نزاع لفظی با متقابل استعمال کنند (۲۰) گفتگو و مذاکره و با مصداق فارسی مرگب می شود که در محقات می آید (اردو) را بحث بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - لغوی معنی کھودنا مجازاً بات کی چھان بین - نزاع لفظی - تکرار - مباحثه - جھگڑا (۲۱) گفتگو - مؤنث - تذکره - مذکر -

بشجیات اصطلاح - بقول برهان - بفتح اول و سکون ثانی و ثنای مثلث مفتوح و جیم با لفت کشیده و بغوتانی زده لغت یونانی است بفارسی متمم - سرخ مرد را گویند که بعربی عصا الرا و آن رستنی باشد - سرخ بسیاهی مائل - تقطیر البول را نافع - صاحب محیط پر سرخ مرد و فرایده اسم فارسی است و بهندی لال ساگ و آن از بقول معروفه - اللحم و ساد پیخته می خورند - بهتر ناخوش بانان در بلاد هند است - سرد خشک در دهم و گویند گرم خشک در آن و بهتر آن تازه و در آن اندکی قبض - التیام جراحات تازه کند و ضماد آن نافع رمد است و چون آب آن با کافور در بینی چکانند - رعا ف را قطع کند و خوردن آن نوز الدم رحم و نفث الدم بند سازد و معده و امعاء پاک کند و ادرا حیض نماید و منافع بسیار دارد (الخ) (اردو)

لال ساگ - بقول آصفیہ - اسم مذکر - ایک قسم کا سرخ ساگ جسے لال چولائی بھی کہتے ہیں -

بحث رفتن استعمال - صاحب آصفی
 ذراں می کنند بحث و در نہ چر اکند کہی ہوشیار چو
 مثال کنند در سستی بہم نزاع و من می کنم
 کہ مراد بحث شدن است لازم بحث کردن
 (صائب ۵) ز خار و تعلق کشیدہ دامن
 کہ بحث بر سر یک سوزن میخافت (امیر شاہی)
 سبزواری (۵) گفتش جان وادشاہی بی تو
 کہ معنی حقیقی این مجر و گفتگوی باہمی و ہمین است
 بحث در خضر و میخامیر و در (اردو) بحث ہونا
 معنی اول کہ خان آرزو معرفش گفت - چنانکہ

بحث شدن مصدر اصطلاحی - صاب
 ۳ صفی از معنی این ساکت مولف عرض
 کہ مبنی بحث واقع شدن باشد (عالی شیرازی)
 (۵) از مقولات عشر شد بحث داماد عروس
 کہ کرد بناقص عیار بحث و معنی دوم نزاع لفظی
 این زکرم و کیف می گفت او مٹی می گفت (۱) کہ سندش بالا گذشت (اردو) (۱) گفتگو کرنا -
 (اردو) و دیکھو بحث رفتن -
 ذکر کرنا (۲) بحث کرنا - نزاع لفظی کرنا -

بحث کردن استعمال بقول بحر و خان
 در چراغ ہدایت (۱) معروف و در (۲) بجاز نزاع
 و جنگ کردن (سلیم ۵) مستند الی مدرسہ
بحث یافتن استعمال - صاحب آصفی
 صراحت معنی این نکرد و سندی پیش کرد و جمال
 صغہانی (۵) ہم کر گرد میان پیک گمرہ مدہ و

<p>بہم سخن راہ دہانت بحث شکل یافتہ مؤلف عرض کند کہ بمعنی تحقیقی است یعنی خیال کردن مدتک - جس مدتک -</p>	<p>بمعنی بست و دو م کہ گذشت (اردو) ایک مدتک - جس مدتک -</p>
<p>(اردو) بحث خیال کرنا پیسے کے ہم اس کو وقت طلب بحث خیال کرتے ہیں یا پاتے ہیں بحدیث بر نیامدن مصدر اصطلاحی بقول انند بھوالہ فرہنگ فرنگ بمعنی فاش شدن بدلت وازعہ آں بر نیامدن - مؤلف عرض کند کہ بحث</p>	<p>(الف) بحدیث آمدن مصدر اصطلاحی تقریر کردن و سخن کردن باشد (انوری ۵) تا زبان زخمہ بود چوں بحدیث آید عود ز آدین نغمہ بود پس بجزوش آید نی ز مخفی مباد کہ ... (ب) بحدیث آمدن عود آکنایہ باشد از آواز دادن ساد (اردو) (الف) بات کر ناب ساز کا آواز کرنا - بجننا -</p>
<p>بحدی بقول انند بھوالہ فرہنگ فرنگ برترتہ و بغایتی مؤلف عرض کند کہ تمنائی آخر یای وحدت است یا موصول و موحده اول</p>	<p>بحدیث بودن استعمال - خوف کردن و گنا کشیدن و احتراز کردن (صائب ۵) از صحبت افسردہ روانان بجز رباش ز جویای جگر سوختگان ہجو شرر رباش ز (اردو) خوف کرنا - احتراز کرنا -</p>
<p>بحر بقول وارستہ (۱) معروف و (۲) بمعنی غور و فکر (مفید بلخی ۵) ہر چند قطرہ است بظاہر دل کباب ز بحر زده بین کہ چہ عثمان آتش است ز زکی ندیم ۵) دل بشوق طلب گوہر نہ پیدائی ز زورق افکن شدہ در بحر عجب دریائی ز می فرماید کہ در محاورہ گویند کہ در بحر کاف یعنی بجز کار فتم خان آرزو در چراغ ہدایت گوید کہ بمعنی دریا شہرت دارد و (۳) ظاہر بمعنی کاروان</p>	

(۱۳۶۱)

(۱۳۶۲)

کشتی و جهاز که مصطلح اهل بیگانه است نیز آمده (فرح الله شوستری س) بنی سینه دریا دلالان گنج خشت
 برای بحر خدا آفرید دریا را و فرماید که اگر مرد از دریا رود و دای کلان باشد بحر عبارت از محیط بود و الله اعلم
 و هم او از معنی دوم هم کرده - صاحب جامع فرماید که در عربی بمعنی دریای آب و غیره - بهار نسبت
 معنی اول گوید که بالفتح دریا و جوی بزرگ - ابحر و بحار جمع آن و بآه پایاں - بکیراں - پر آشوب -
 تلخ رو - سبک روح - گراں لنگر - گوهر بار - گوهر خیز - گوهر زای هر یک از صفات اوست و ذکر
 معنی دوم و سوم هم کرده مؤلف عرض کند که بحر لغت عرب است بمعنی اول یعنی دریا و
 و جوی بزرگ (لکن فی المنتخب) و محققین عربی زبان این را بمعنی دریای شور نوشته اند و جوی بزرگ
 بهماز باشد - قول صاحب محیط المحيط در خصوص معتبر است که البحر خلاف البر نسبت معنی دوم
 عرض می شود که از سند مفید یعنی (بحر زردن) بمعنی غوطه زدن پیدا است که بجای خودش در ملحقات
 ذکرش کنیم و از سند زکی ندیم هم بحر بمعنی عمق پیدا است که مجاز معنی اول است و از همین معنی مجاز
 در مرکبات این که می آید بمعنی غور و فکر حاصل می شود ولیکن در مجر و لفظ بحر بمعنی غور و فکر نیست
 و محققین بالا غور نکرده اند و همین معنی از سند فقره وارسته پیدا می شود که بذکر محاوره نقل کرد پس
 متعقبات شد که معنی دوم بر سهیل مجاز عمق است و پس حالا عرض می رود از معنی سوم که پیدا کرده
 خان آرزوست و ایجاد بنده را مانند اگر چه گنده باشد و استنادش از کلام فرح الله شوستری است
 حیث است که بر نزاکت معنی غور نکرد و خیال سطحی - معنی کاروان کشتی و جهاز پیدا کرد و در آخر تحقیقش
 سفینه طوفان زده خان آرزو اندکی کم ناری رسد که دریا را و دکلان گرفت و بحر محیط - آری آری
 همین است تحقیق و همین تحقیق معنی شعر الطیف گرداند یعنی شاعر گوید که عشق بحر است که در سینه دریا را

ہی گنبد و ایں عجوبہ ایست کہ در عالم عشق خداوند کریم بحر برای دریای آفرید و حقیقت عکس این است
یعنی دریای برای بحر آفریدہ شدہ یعنی ہمہ دریا ہا در محیط داخل می شود و نہ خط در دریا۔ چنانکہ در عشق۔
پسہ متحقق شد کہ در کلام فرح اللہ شوستری بحر بمعنی اول است و حنی سوم را پیدا کردن خبری دہد
ازین کہ موجد این ذوق سخن ندارد۔ مخفی مباد کہ بعض محققین بحر بمعنی بحر شعر ہم گرفته اند و حاضر
کامل این معنی بحر شعر کنیم (ارو و) (۱) بحر بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ سمندر۔ بڑا دریا۔ دریای
(۲) عمق۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ گہرائی۔ قعر۔ دریای تہاہ (۳) قافلہ بحری۔ مذکر۔
(۴) دیکھو بحر شعر۔

(۱۰۹۱۱)

بحر ایضی اصطلاح۔ از جغرافیہ انگلیسی پیدا است کہ بحر سفید در شمال روس واقع است
و آبش سفید است مقابل بحر اسود (ارو و) بحر ایض۔ مذکر۔ اُس سفید سمندر کا نام ہے جو
از روی جغرافیہ انگریزی شمال روس میں واقع ہے۔

(۱۰۹۱۲)

بحر احمر اصطلاح۔ مرکب توصیفی است
یعنی دریای سرخ۔ و این محیطی است۔ میان افریقہ
و عربستان کہ از جغرافیہ زمان حال وجود این پستیا
و گویند کہ رنگ آبش مائل بہ سرخی است و بزبان
انگلیسی (روسی) نام دارد (ارو و) بحر احمر۔ مذکر۔
ز جسم و طبع تو بہرند مایہ و مادہ تو چه بر اثر و چه بر
ہیں سمندر کا نام ہے جو افریقہ اور عربستان کے درمیان
واقع ہے جس کے پانی کا رنگ مائل بہ سرخی ہے۔
انگریزی زبان میں اس کو (روسی) کہتے ہیں۔
جغرافیہ حال میں اس کا ذکر ہے۔
بحر اخضر اصطلاح۔ بقول ضمیمہ زبان
و بحر و بہار (۱) کنایہ از آسمان (میر معزی ۵)
بحر اخضر آتش و آب و مٹو لٹ عرض کند
کہ مرکب توصیفی است۔ اخضر بمعنی سبز رنگ آمدہ

معنی لفظی این ترکیب تو صیفی بحر سے کہ سبز رنگ است
پس کنایہ لطیف شد برای فلک - مراد است
(بحر خضر) کہ می آید و بقول خیاش (۲) دریائی است
کہ بجانب شرقی آن چین و مغرب آن بین و بہ
شمال آن ہند و جنوب آن دریائی محیطہ طوش
دو ہزار فرسنگ و عرضش پانصد فرسنگ و جزا
آباد بسیار دارد یکی ازاں سرانید است و جزا
کہ معنی لفظی آید، دریائی سبز و سبز بودن در زمین
فرضی است یا از کثرت عمق سبزی نمودہ باشد
(انتہی کلامہ) مای گوئیم کہ نہ چنین باشد بلکہ بحر
کہ بحر اخضر نام است رنگ مائل سبزی است چنانکہ
بحر اسود آتش مائل سیاہی است (ارو) (۱) آتش مائل
و کھو آسمان - اسیر مینائی نے تشبیہات آسمان میں
بحر اخضر کا ذکر فرمایا ہے - مذکر - (۲) ایک خاص
سمندر کا نام بحر اخضر ہے جس کی مشرق میں چین
واقع ہے - مذکر -

فرضی است یا از کثرت عمق سبزی نمودہ باشد
(انتہی کلامہ) مای گوئیم کہ نہ چنین باشد بلکہ بحر
کہ بحر اخضر نام است رنگ مائل سبزی است چنانکہ
بحر اسود آتش مائل سیاہی است (ارو) (۱) آتش مائل
و کھو آسمان - اسیر مینائی نے تشبیہات آسمان میں
بحر اخضر کا ذکر فرمایا ہے - مذکر - (۲) ایک خاص
سمندر کا نام بحر اخضر ہے جس کی مشرق میں چین
واقع ہے - مذکر -

معنی لفظی این ترکیب تو صیفی بحر سے کہ سبز رنگ است
پس کنایہ لطیف شد برای فلک - مراد است
(بحر خضر) کہ می آید و بقول خیاش (۲) دریائی است
کہ بجانب شرقی آن چین و مغرب آن بین و بہ
شمال آن ہند و جنوب آن دریائی محیطہ طوش
دو ہزار فرسنگ و عرضش پانصد فرسنگ و جزا
آباد بسیار دارد یکی ازاں سرانید است و جزا
کہ معنی لفظی آید، دریائی سبز و سبز بودن در زمین
فرضی است یا از کثرت عمق سبزی نمودہ باشد
(انتہی کلامہ) مای گوئیم کہ نہ چنین باشد بلکہ بحر
کہ بحر اخضر نام است رنگ مائل سبزی است چنانکہ
بحر اسود آتش مائل سیاہی است (ارو) (۱) آتش مائل
و کھو آسمان - اسیر مینائی نے تشبیہات آسمان میں
بحر اخضر کا ذکر فرمایا ہے - مذکر - (۲) ایک خاص
سمندر کا نام بحر اخضر ہے جس کی مشرق میں چین
واقع ہے - مذکر -

معنی لفظی این ترکیب تو صیفی بحر سے کہ سبز رنگ است
پس کنایہ لطیف شد برای فلک - مراد است
(بحر خضر) کہ می آید و بقول خیاش (۲) دریائی است
کہ بجانب شرقی آن چین و مغرب آن بین و بہ
شمال آن ہند و جنوب آن دریائی محیطہ طوش
دو ہزار فرسنگ و عرضش پانصد فرسنگ و جزا
آباد بسیار دارد یکی ازاں سرانید است و جزا
کہ معنی لفظی آید، دریائی سبز و سبز بودن در زمین
فرضی است یا از کثرت عمق سبزی نمودہ باشد
(انتہی کلامہ) مای گوئیم کہ نہ چنین باشد بلکہ بحر
کہ بحر اخضر نام است رنگ مائل سبزی است چنانکہ
بحر اسود آتش مائل سیاہی است (ارو) (۱) آتش مائل
و کھو آسمان - اسیر مینائی نے تشبیہات آسمان میں
بحر اخضر کا ذکر فرمایا ہے - مذکر - (۲) ایک خاص
سمندر کا نام بحر اخضر ہے جس کی مشرق میں چین
واقع ہے - مذکر -

بہار گوید کہ مرادف و سحر نغمہ کہ می آید مولف نے
 کہ مرکب اضافی است و تحقیق لفظ اصول بجایش
 گذشت و حقیقت کامل این در سائل علم موسیقی
 مندرج (اردو) تال بقول آصفیہ ہندی۔ بحر الماس ہے جس کے جزائیں الماس کی کان
 اسم مؤنث۔ اصول نغمہ کے ضبط کرنے کے واسطے
 ہاتھ پر ہاتھ مارنا دال لکھنؤ۔ مذکر بولتے ہیں (آپا ہی
 نے سربہ فرمایا ہے۔ ہندی۔ اسم مذکر۔ تال۔ تان
 علم موسیقی کا موضوع۔ بلندی و بستی کے اعتبار
 سے اس کے سات درجے ہیں جن کی تفصیل ست
 سروں میں لکھی گئی ہے۔

بحر الماس اصطلاح بقول ضمیمہ برہان
 ہفت (۱) دریائی است کہ در جزائر اس کان الماس
 است۔ صاحب میوید بکر معنی اول فرماید کہ
 تیغ و (۳) اکبینہ را ہم گویند صاحب شمس متفق
 باموید مولف عرض کند کہ عجیبی نیست کہ شجر
 بحر الماس گفتم باشد و جادارو کہ نظر بر معدن الماس
 بدیں آسم موسوم شد اما محققین بالاصراحت مذکورہ

اصطلاح۔ تحقیق ما
 معنی لفظی ہر دو (۱) بحر
 (الف) بحرینی پائیاں
 (ب) بحر بیکراں

<p>و بزرگ است (صائب الف) (۱) اگر چه طوفان از جگر دایست بر دریا سوار شود دست و پا نمی کند در بحر بی پایان تاثر صاحب جهانگیری در لطافت فرماید که (ج) (۲) کنایه باشد از عالم ملکوت (انوری ب) (۳) حمار که در برین آنگین گون طارم بگردانده از بوی پیکان خندق و صاحبان برهان و جامع و فاضلی در طحقات (همین معنی را بر (ج) بحر پیکان خندق نقل کرده اند و استناد</p>	<p>صوفیان عالم معنی که عالم روح باشد و بقول بعض عظم (عبادت گاه فرشتگان) (ارو) (الف و ب) (۱) بهت بزرگند جس کی حد اور کناره نه ہو (ج) (۲) عالم جبروت - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - اصطلاح تصوف میں خدای تعالی کا مرتبہ چونکہ جبروت کے معنی عظمت و بزرگی کے ہیں۔ اس سے عالم عظمت و جلال اسماء صفات الہی و مرتبہ وحدت کو جو حقیقت محمدی و شتاق مرتبہ صفات ہے</p>
<p>شان خیر از کلام انوری نباشد کہ برداشت حیف است کہ بر معنی شعر غور نہ کروند از کلام انوری محرر و ذکر پیکار (بمعنی عالم ملکوت و جبروت پیداست موقوف عرض کند کہ بعض محققین در عالم جبروت اصطلاح تصوف گفته اند بمعنی مرتبہ صفات تعالی شانه - مخفی مباد کہ جبروت بمعنی عظمت و بزرگی است از پنجا است کہ عالم عظمت و جلال اسماء صفات الہی و مرتبہ وحدت را عالم جبروت گفته اند در عالم ملکوت) عالم فرشتگان باشد مگر بعد از صفات</p>	<p>عالم جبروت کہتے ہیں (عالم ملکوت) بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - عالم فرشتگان - مگر صوفیوں کی اصطلاح میں عالم معنی جو عالم ارواح ہے بعض نزدیک عالم غیب (فرشتوں کی عبادت گاہ) - بحر چگل اصطلاح - بقول جهانگیری در ضمیمہ نام دریایست - صاحب برهان گوید کہ دریای است در ترک ان منسوب بہ شہری کہ آنرا چگل می گویند صاحب این را دریای عظیم ترکان گفته و بقول صاحب در ایچہ و اح شمس بر دریای عظیم تان موقوف</p>

که مرکب اضافی است که بحر ابسوی چهل مضاف
 کرده اند و چکل بقول برهان کبسر اول و ثانی نام شهر
 از ترکستان که مردم آنجا لغایت خوش روی می باشند
 و گل ولای و چون رانیه گویند (ارو) بحر چکل مذکر
 یک خاص سمندر کا نام ہے جو شهر چکل میں واقع ہے
بحر خضرا اصطلاح - بقول بهار و بحر مراد

معنی اول بحر خضر که گذشت مؤلف عرض کند که
 مرکب توصیفی است و خضر لغت عرب است
 بالغت بمعنی هر چیز سبز (خواجہ جمال الدین سلمان)
 بغایت فضای کبریایت و بیرون از ریاض سبز
 طام و از هر وقتش جو بحر خضر او آونجه صد هزار نم
 (ارو) و بگو بحر خضر کے پہلے سنے۔

بحر خوارزم استعمال - بقول سروری دریا
 که آب موی - آنجا جمع شود صاحب جهانگیری
 و ملحقات بر نام دریائی قانع صاحب برهان
 با اتفاق قول سروری گوید که محیط آس صد فرنگ
 است و صاحب هفت هزار و بقول موی

دریائی است که چکل بخطه بلاد خوارزم مؤلف
 عرض کند که آن موانم دریائی است که تعریفش بجا
 خودش گذشت - پس معلوم می شود که بحر خوارزم محلی
 در خوارزم که دریای آمود و داخل می شود دیگر مانج
 (ارو) بحر خوارزم - مذکر - خوارزم کا سمندر جس
 دریای آمود داخل ہوتا ہے۔

بحر دوست اصطلاح - بقول ضمیمہ برهان
 و بحر و موید کنایہ از سخنی مؤلف عرض کند که
 بدون اضافت اسم فاعل ترکیبی است که خلق
 و اما از دست او سیراب شود و فیض یابد (ارو)
 دریادل - و بگو ابر دل۔

بحر دمان بهیچ عمل اصطلاح - بقول
 برهان و بحر و جامع و موید کنایہ از ابر است که
 تقاطر کند صاحب ناصری در ملحقات گوید که
 کنایہ از ابری که برف بار د (حکیم خاقانی ۵)
 چون غن طلق است و طل بحر دمان بهیچ عمل
 خورشید در تصعید و حل آتش در اعضا داشته

مکلف عرض کند که شارح کلام خاقانی غنی	بمنزل روغن طلق طلق است و در یار و منده
محمد و او و علوی شاد یا بادی در نقل مصرع اول داد	از باد صبا مانند سیما در لرزه و بخارا و بالا برنده
عطف را از میان طلق و طلق بر میدارد و گوید که	است و آفتاب در تصعید و حل است ای آنجا
طلق سنگی است سپید طلق درخشانده مشهور	در یار با بخرارت تابش خود بر شکنند و از هوا بر می
که طبق های آن از یکدیگر جدا می شود (ابرک)	گرداند و حل می کند ای ازاں ابر باران می بارد
وازاں و غن بجکت کشند و آن در کیمیاگری بکار آید	و برای تصعید و حل آتش در تن خود موجود دارد
و نیز و آتش است و سوخته نشود و طلق باران	حاصل بیت آنست که بسبب حرارت آفتاب از
قطره (و بقول بعضی شبنم) و بخردمان در یار و منده	در یار بخاری خیزد و چون در هوا می رود بار می شود
و زین عمل برنده و تصعید طبعی گرفتن و در	وازاں باران بهاری بار و کلف عرض کند
اصطلاح کیمیاگران - سیما و جز آن در دو کتوره	که اگر بقول محققین بالا از این اصطلاح کنایه ازاں
یا در دو دیک مهر کرده در آتش نهند تا از کتوره	تقطر کنند گیریم - معنی شعر درست نمی شود و اگر
یا دیک زیرین بر آید و کتوره یا دیک زیرین بچقد	بقول ناصری ابر برف بار گیریم در این صورت هم
و اینجا از تصعید بر آمدن ابر از دریا به هوا مراد است	لطافت معنی پیدا نمی شود - خیال مایلین است
و خل گداخته شدن و آب گشتن چیزی بعمل اینجا	که از بخردمان، که زین عمل صفت اوست
از حل باران مراد است و از آتش گرمی آفتاب	کوه های برف مراد است نه ابر برف بارنده -
مراد است و درین بیت همه اسباب کیمیاگری در	کوه های برف را (بخردمان) ازین وجه گفتند که
و درین ابهام است و معنی شعر آنست که از قطرات	آتش نسل در یار و اوا می باشد و (زین عمل)

<p>ازینو جو گویند کہ از گزنی آفتاب آبر می برد۔ پس شاعر گوید کہ بحر دمان بہت غل (یعنی کدو ای برت ہجور بار سخن طلق است در حل و ہجور ظل بینی مثل شبنم است در پرندگی و این پنجہ خورشید است کہ در حل و تصعید آتش در اعضائی خود دارد دیگر پنج (اردو) قطرے بر سانسے والا ابر۔ مذکر۔ بر بر سانسے والا ابر۔ مذکر۔ اور لمحاظ ہمارے معنوں کے برن کا پہاڑ۔ مذکر۔</p>	<p>کنا یہ باشد۔ سند میں از سفید یعنی بر لفظ بحر گذشت مراد (بحر) بحر چیز می رفتن (کہ بجای خودش گذشت (اردو) (۱) غوطہ مارنا۔ ڈوبنا (۲) تہ کو پہنچنا۔ بقول آصفیہ کسی بات کے مغز کو پہنچنا حقیقت کو پہنچنا۔ انتہا کو پہنچنا۔ اصل مطلب دریافت کر لینا۔ منشا کو پہنچنا (دیکھو بحر چیز رفتن) استعمال۔ بقول ضمیمہ برہان دریای زنگبار است گویند کہ ہر کہ از اس آب</p>
<p>بحر و در جب ہم رساند و مغرب آں بحر الزنج۔ مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی است بمعنی حقیقی (اردو) بحر زنگ۔ زنگبار کا دریا بحر سیہ۔ استعمال۔ بقول اند و غیاث دریای عمیق و ظناک مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی و سیای رنگ باز عنق بسیار ظاہر شود کہ خطرناک است و ظاہر تریب بحر اود (اردو) عمیق سمندر خطرناک سمندر (مذکر) بحر شعر۔ اصطلاح۔ بقول بہار و وزن شعر بر قیاس بحر اصول کہ گذشت (صائب ۵)</p>	<p>اصطلاح۔ بقول۔ بحر و اند و غیاث۔ کشتی باشد مؤلف عرض کند کہ کشتی سند استعمال باشیم کہ محققین اہل زبان ازین اصطلاح ساکت اند۔ مرکب توصیفی است۔ و خلاف قیاس نیست (اردو) کشتی بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مؤنث صحیح (گشتی) ناؤ۔ بیڑی۔ سفینہ۔ زورق۔</p>
<p>بحر زون۔ مصدر اصطلاحی (۱) غوطہ زدن کہ معنی حقیقی است و (۲) بہ کاری رفتن۔ و این</p>	<p>(۲۳۵۶)</p>

و در بحر شعرا منشی از لاف بهتر است و دست دراز
 حجت غیر شناور است و صاحب اند بر بحر گوید
 که تجانز بمعنی وزن شعراست بشاهبخت آنگاه بخوبی
 دریا مشتمل است بر انواع جواهر و نباتات و حیوانات
 بحر عرض نیز مشتمل است بر انواع شعرا یا همچنانکه
 کسی در دریا افتد حیران و سرگردان می شود و چنین
 کسی که در بحر اشعار افتد بجهت تغیراتی که در ارکان
 واقع است متغیر می شود که این چه تغییر است و چه
 وزن دارد و فرماید که عدد بحر شعر نوزده است
 طویل - مدید - بسیط - وافر - کامل - هزج - رجز
 رمل - منسرح - مضارع - متعقّب - محجّث -
 سربلج - مدید - قریب - خفیف - مشاکل -
 متقارب و متدارک موقوف عرض کند که
 معنی لفظی این دریای شعراست که از گوهرها
 پیدای شود و کنایه از بحر مخصوص و معروف که
 حقیقت آن در کتب عروض مذکور (ار دو)
 بحر بقول آصفیه اسم مؤنث - وزن شعر مجازاً
 نظم که انیس و فنون میں سے ہر ایک وزن کو بحر
 کہتے ہیں۔
 بحر عثمان اصطلاح - بقول ضمیمہ برہان
 (۱) دریای است عمیق کہ دریاں لولومی باشند و (۲)
 نام قصبہ ہیست بر کنار دریا کہ آنرا استخار ہم گویند
 و (۳) کنایہ از چشم ہم - صاحب متوید بر ذکر معنی اول
 و دوم قانع و استخار را صحاح نوشتہ - صاحب
 گوید کہ بالضم عین ہملہ و فتح میم دریای محیط و بحر اعظم
 گویند و نام شہری بر کنارہ دریای صاحب ہفت
 ذکر معنی اول و دوم کردہ - صاحب غیاث بحار
 کشف بر عثمان گوید کہ بالضم نام شہر ہیست در بین
 بر کنارہ بحر اعظم یعنی دریای محیط - لہذا دریای اعظم را
 بدان نسبت کردہ دریای عثمان گویند و صاحب
 منتخب بر عثمان فرماید کہ بالضم نام شہری بہ بین و
 بالفتح و تشدید میم شہر ہیست بہ شام - صاحب
 منہی الارث حکایت گوید کہ شہر ہیست بر لب عثمان مقصود
 از عثمان غیر از بحر عثمان نباشد یعنی عثمان را بحار بحر
 عثمان

<p>بالفتح ابرسفید و نام شمشیر جعفر طیار رضی اللہ تعالیٰ عنہ و محیطی را نام است کہ بر کنارہ عثمان واقع و بمعنی دوم غلط است کہ عثمان را بحر عثمان نوشت و برامنی سوم طالب سند استعمال باشیم و اگر بدست آید تو انیم عرض کرد کہ استعارہ ایست نہ کنایہ۔ فتاؤل تسامح صاحب برہان است کہ صحار را استعار نوشت</p>	<p>گرفتہ مؤلف عرض کند مرکب اضافی است و محیطی را نام است کہ بر کنارہ عثمان واقع و بمعنی دوم غلط است کہ عثمان را بحر عثمان نوشت و برامنی سوم طالب سند استعمال باشیم و اگر بدست آید تو انیم عرض کرد کہ استعارہ ایست نہ کنایہ۔ فتاؤل تسامح صاحب برہان است کہ صحار را استعار نوشت</p>
<p>بحرف آمدن مصدر اصطلاحی بقول بحر سخن گفتن مؤلف عرض کند کہ ما سند در کلام ظہوری یافتہ ایم (۵) حدیث فارخوس کے اوسبہا زبان بحر گل و نستر نئی آید (اردو) بات کرنا۔ (الف) بحر فنی باشد مقولہ بقول و سترہ و بحر سخن انہی شود۔ صاحب تذکرایں گوید کہ لایں حاورہ است و بحر من نہی باشد) ای حرف من نہی شود۔ بہار ذکر (بحرف من نہی باشد) کردہ گوید کہ ای حرف مرا منی شود۔ مؤلف عرض کند کہ صاحب بحر ذکر مصد (ب) بحر کسی بودن بمعنی سخن آونید کردہ (الف) مشتق ہمین مصدر اصطلاحی و مقولہ خاص نیست (اردو) (الف) اوس کی بات</p>	<p>صاحب برہان است کہ صحار را استعار نوشت (اردو) (۱) بحر عثمان۔ مذکر۔ ایک بڑے سمندر کا نام جو کنارہ عثمان پر واقع ہے اور عثمان ایک شہر کا نام ہے جس کو عربی میں صحار بھی کہتے ہیں جوین میں واقع ہے (۲) عثمان۔ مذکر۔ ایک قصبہ کا نام ہے جوین میں واقع ہے جس کے سمندر کو بحر عثمان کہتے ہیں (۳) آنکھ۔ مؤنث۔ امیر مینا نے تشبیہات چشم عاشق میں دریا کا ذکر فرمایا ہے اصطلاح۔ بقول برہان و بحر و انند دریای کا شجر است گویند۔ اگر کسی سنگی دراں انداز و طوفان شود ہشا بہ کہ ہم ہلاک نزدیک باشد مؤلف عرض کند کہ غمام بقول منتخب</p>
<p>بحر غمام اصطلاح۔ بقول برہان و بحر و انند دریای کا شجر است گویند۔ اگر کسی سنگی دراں انداز و طوفان شود ہشا بہ کہ ہم ہلاک نزدیک باشد مؤلف عرض کند کہ غمام بقول منتخب</p>	<p>نام ہے جوین میں واقع ہے جس کے سمندر کو بحر عثمان کہتے ہیں (۳) آنکھ۔ مؤنث۔ امیر مینا نے تشبیہات چشم عاشق میں دریا کا ذکر فرمایا ہے اصطلاح۔ بقول برہان و بحر و انند دریای کا شجر است گویند۔ اگر کسی سنگی دراں انداز و طوفان شود ہشا بہ کہ ہم ہلاک نزدیک باشد مؤلف عرض کند کہ غمام بقول منتخب</p>

نہیں سنتا۔ توجہ نہیں کرتا ہے (ب) کسی کی بات زبان ندارند۔ مشتاق سند با شیم (اردو) آپ کے سنتا۔ ماننا۔ توجہ کرنا۔

بحرف گوش نہادوں | مصدر اصطلاحی | بحر قطاس | بقول مولف نام دریا

سخن کسی را توجہ شنیدن (ظہوری ۵) ہر اہم قطاس درال باشد و اس گاہیست کہ دم از اہر گرد

ظہوری غنی غنی گوش و با گفت و گوئی کہ خاموش کردہ اسپان و بر سر علم بند و فرماید کہ در فرنگی نوشتہ کہ

مارا ہر (اردو) کان لگا کر سنتا۔ بقول آصفیہ۔ گاہیست کہ در کوہ ہای ختمی باشد **مولف**

مستوجہ ہو کر سنتا۔ غور و توجہ سے سنتا۔ و حیوان عرض کند کہ محققین فارسی زبان ازین سکت

دیکر سنتا۔ (ظفر ۵) نہ رد کو میرے غواروں کو و سند استعمال پیش نہ شد۔ صاحب غیاث فریاد

میرا حال سنے سے لگا کر کان سن لو تم وہ کیا کہ قطاس بضم اول و سین مہملہ معرب۔ تو تاس

کہتے ہیں کہنے دو تو لفظ ترکی است بمعنی موی دم گا و کوہی کہ اس را

بحرفی بند است | مقولہ۔ بقول بحرے کجا و گویند و صاحب برہان فرماید کہ قطاس

بحرفی در بند است | بامہل موقوف است بغت رومی گاہیست بحری کہ دم اور اہر گرد

و لکہ کسی از محققین فارسی زبان ذکر میں نہ کر حلیت اسپان و بر سر ہای علم بند و بقول بعض در

کہ سند استعمال پیش نہ شد **مولف** عرض کند کہ کوہ ہای خطائی باشد (انتہی) **مولف** عرض کند

خلاف قیاس نیست۔ یعنی فارسیان می گفتند کہ اگر ایں گا و را از حیوانات بحر تسلیم کنیم (بحر قطاس)

کارما بحر شامند است (یا در بند است) ہیں مرکب اضافی باشد یعنی بحری کہ درال قطاس است

باشارہ شامکناش کارما می شود و معاصرین عجم بحث کال قطاس سبحانین (اردو) بحر قطاس

<p>فاریان زبدان کمان فاصلہ را گفتند کہ میان و کمان بہم رسد (اردو) فارسیوں نے اُس فاصلہ کو بحر کمان کہا ہے جو کمان کھینچنے پرزہ اور کمان کے درمیان پیدا ہو۔ مذکر۔</p>	<p>مذکر۔ ایک خاص سمندر کا نام ہے جس میں دریائی گاہے ہوتی ہے۔ بحر کمان اصطلاح۔ بقول وارستہ و بحر و بہار فاصلہ کہ بعد کشیدن کمان میان زہ و</p>
<p>بحر گان اصطلاح۔ بقول انند بھو الہ فرہنگ فرنگ ملاح کشتی بان را گویند حیثیت از صاحب بحر کہ این اصطلاح را گذارشت۔</p>	<p>کمان بہم رسد (صائب) نیست ممکن تیر در بحر کمان نگر کند و چون حضور دل بر زیر آسمان پیدا شود و (ولہ) با قامت خم حلقہ بگوش در دل باش و در بحر کمان روی مگردان زشتا و</p>
<p>خلاف قیاس نیست کہ گان بقول برہان چل در آخر کلمہ آید افادہ معنی لائق و سزاوار و پیوستگی بہر است۔ ملاح کشتی بان باشد و این کنایہ لطیف۔ معاصرین عجم بر زبان دارند (اردو)</p>	<p>(ولہ) عمر را قامت خم باز ندارد و زشتا و تیر را بال و ہزار بحر کمان تر نہ شود و میرزا معترف کند۔ پس کسی کہ با بحر پیوستگی دارد و لائق و سزاوار (ع) چراہر لحظہ طوفانی نسا زد کشتی دل را و</p>
<p>کئی جوں پنجہ سپین نہاں بحر کماں دارد و (ولہ) بحر مازندرانی (ع) آنچو ماہی بدل خاک طلبد در دل خصم و ہر خدنگی کہ شد از بحر کمان تو جدا و (ولہ) بحر عرض کند کہ مرکب اضافی است و فاصلہ میان و کمان را بحر گفتن جزمین نباشد کہ بہت عربی</p>	<p>کئی جوں پنجہ سپین نہاں بحر کماں دارد و (ولہ) بحر مازندرانی (ع) آنچو ماہی بدل خاک طلبد در دل خصم و ہر خدنگی کہ شد از بحر کمان تو جدا و (ولہ) بحر عرض کند کہ مرکب اضافی است و فاصلہ میان و کمان را بحر گفتن جزمین نباشد کہ بہت عربی</p>
<p>بہمنی زبدان ہم آمدہ (کذا فی المنتخب) پس و گوہر نیز اسم فاعل ترکیبی است (صائب) (ع)</p>	<p>بہمنی زبدان ہم آمدہ (کذا فی المنتخب) پس و گوہر نیز اسم فاعل ترکیبی است (صائب) (ع)</p>

<p>آسمان را گویند۔ صاحب آند گوید کہ بہ تشدید نام کنایہ از آسمان است مؤلف عرض کند کہ آسمان را بی ستون گویند و معلق بودنش از نظر ثابت پس کنایہ لطیف است بہ مرکب توصیفی (اردو) دیکھو آسمان۔</p>	<p>خاشکی دریاؤ گفت و گو خس و خاشاک اوست نہ پاک کن از خار و خس این بحر گوہر خیز را (اردو) بحر گوہر خیز فازی ترکیب سے کہہ سکتے ہیں وہ سمند جس میں موتی پیدا ہوں۔ مذکر۔ بحر محیط اصطلاح۔ بقول بحر (۱) نام دریائی</p>
<p>(۲) کنایہ از آسمان صاحب آند بذکر معنی دوم نسبت معنی اول گوید کہ دریائی است سبب منتہا در مغرب صاحب موتی این ہر دو معنی را بذیل ثنائی عرب آورده و صاحب شمس ہمزبانیش (انوری) (۳) مجد بین بواحسن عمرانی آنکہہ بود در بحر اول و بحر محیط است و کنش ابر بہار و مؤلف عرض کند کہ بہر دو معنی مرکب توصیفی است و وجہ کنایہ معنی دوم ہمین است کہ آسمان عالم را احاطہ کرده است (اردو) (۱) بحر محیط۔ مذکر۔ ایک دریا کہ کنار ہے جو مغرب میں واقع ہے۔</p>	<p>بحر نغمہ اصطلاح۔ بقول بحر و بہار دارند مردون بحر اصول کہ گزشت مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی است و موافق قیاس بحر نغمہ بر زبان دارند (اردو) بحر نغمہ کہہ سکتے ہیں۔ دیکھو بحر اصول۔</p>
<p>بحر ننگ اصطلاح۔ بقول شمس معنی نہج دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف عرض کند کہ قلب اضافت ننگ باشد اگر نہ استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ استعارہ ایست۔ خیال ماین است کہ بحر ننگ آنا کہ بہ بہمن معنی نمی آید بدست درازی کاتب شمس (بحر ننگ) شد (اردو)</p>	<p>بحر محیط است و کنش ابر بہار و مؤلف عرض کند کہ بہر دو معنی مرکب توصیفی است و وجہ کنایہ معنی دوم ہمین است کہ آسمان عالم را احاطہ کرده است (اردو) (۱) بحر محیط۔ مذکر۔ ایک دریا کہ کنار ہے جو مغرب میں واقع ہے۔ (۲) دیکھو آسمان۔</p>
<p>بحر مطلق اصطلاح۔ بقول بحر و غیاث</p>	<p>بحر مطلق اصطلاح۔ بقول بحر و غیاث</p>

اصطلاح - بقول برہان	بحری قطاس	تینج کو تھٹ - دیکھو آئینہ دست -
وہنت واندہ - بھٹم قاف - گاوی است	اصطلاح - الفا	(الف) بحر ہنگ آتار
بحری کہ دُم آترا بر گردن اسپاں و بر سر علم بند	بقول برہان	(ب) بحر ہنگ آسا
و بقول بعض گاوی کہ در کوه ہای خطائی باشند	و بقول بعض گاوی کہ در کوه ہای خطائی باشند	بحر وہنت و درجہ انگیری و ضمیمہ کنایہ از شمشیر
صاحب جامع ہین را از بحری قطان (نوشته)	صاحب جامع ہین را از بحری قطان (نوشته)	و (ب) بقول بحر و برہان وہنت مرادش حساب
مؤلف عرض کند کہ غلطی نقل نگار طبع	مؤلف عرض کند کہ غلطی نقل نگار طبع	ناصری ہم در ملحقات ذکر این کرده مؤلف
میش نیست کہ سین ہملہ را نون نوشتہ و ثابت	میش نیست کہ سین ہملہ را نون نوشتہ و ثابت	عرض کند کہ ہر دو مرکب توصیفی است معنی
قطاس را بر (بحر قطاس) بیان کردہ ایم و	قطاس را بر (بحر قطاس) بیان کردہ ایم و	لفظی این بحری کہ بجز ہنگ می خورد - کنایہ لطیف
این قلب اصناف قطاس بحری است و	این قلب اصناف قطاس بحری است و	است - نظر بر آبداری و خوش آرایش (ارو)
آنا کہ گا و خطائی را گفتمہ اند غور بر ماخذ نگراں	آنا کہ گا و خطائی را گفتمہ اند غور بر ماخذ نگراں	تینج - مؤثرت - دیکھو آئینہ دست - زبان دانان
(ارو) وہ گاہے جو بحر قطاس میں پیدا ہوتا	(ارو) وہ گاہے جو بحر قطاس میں پیدا ہوتا	ارو نے بھی تینج کو بحر اور ہنگ تشبیہ دی ہے
ہے جس کے دُم کو گھوڑوں کی گردن اور علم	ہے جس کے دُم کو گھوڑوں کی گردن اور علم	بحر و سنج اصطلاح - بقول (جہا انگیری)
لٹکاتے ہیں - مؤثرت -	لٹکاتے ہیں - مؤثرت -	در ملحقات) و بقول برہان و جامع و موسیقی بحر
ہفت (۱) کنایہ از فلک و (۲) کنایہ از دست	ہفت (۱) کنایہ از فلک و (۲) کنایہ از دست	مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است
و موافق قیاس و کنایہ لطیف (ارو) (۱)	و موافق قیاس و کنایہ لطیف (ارو) (۱)	جمع شدہ اندر یکجائی کا شمی (۵) اشک نشان
آں گہر بی بہا بغیرت بحرین شدش دیدہ ہاژ	آں گہر بی بہا بغیرت بحرین شدش دیدہ ہاژ	دیکھو آسمان (۲) سخی کا ہاتھ - مذکر -

<p>صاحب تحقیق الاصطلاحات نسبت معنی اول فرماید که نام بندر سیست که مروراید در دریای محاذ آل پیدای می شود و در اقصای ممالک از انجا می برند (منه ۵) ازدو چشم تر سن اشک بدر می آید و بطریق که زحمرن گهر می آید و مولف عرض کند که و چه سیر بالا درست است صاحب گوید که و عدد گاه ملاقات بهتر موسی و بهتر خضرو</p>	<p>نگر نقش بحساب (ار و و) (۱) مستبر جاننا صاحب آصفیه نگر گنتی میں لانا، پر فرمایا ہے کہ شما میں لانا۔ خاطر میں لانا (منه ۵) مرستے ہیں و ہزاروں کوئی پوچھتا نہیں کہ اسے میری زندگی تجھے گنتی میں لاسے کون (۲) مواخذہ کرنا۔ دیکھو ابواب کردن۔</p>
<p>بحق پیوستن مصدر اصطلاحی بقول بحر وفات یافتن صاحب انند ہم بحوالہ فرما ذکر امیں کردہ۔ موافق قیاس است و بر زبان معاصرین عجم مستعمل (ار و و) مرنا۔</p>	<p>الیاس علیہم السلام ہما بخاست (ار و و) (۱) بحرین ایک شہر کا نام ہے مذکر (۲) دریائے روم فارس کو بھی بحرین کہتے ہیں۔ مذکر۔</p>
<p>بحساب گرفتن مصدر اصطلاحی بقول خان آرزو در چراغ بہتر دانستن (تاثیر ۵) آں قدر ہا کہ سہر است بخود خصم بعین و غیر خود را عجیب نیست نگیر و بحساب و صاحب فرماید کہ مستبر داشتن و در شمار آوردن و (۲) مواخذہ کردن (دولہ ۵) ناز تحویل کند انکہ بعاشق شنب و روزی کہ حساب است کہ ہرگز</p>	<p>بحق پیوستن بقول برہان۔ بکسر اول و ضم ثانی و فتح قاف و سکون وال یعنی قواف کن صاحب ہفت و انند نقلش برداشتہ اند مولف عرض کند کہ قواف بقول منتخب بر آمدن با و از سینہ و بر آمدن روح یا نزدیک شدن بہ بر آمدن صاحب غیاث صراحت مزید فرماید کہ با و از سینہ بر آمدن باشد کہ از قعر معدہ صعود می کند</p>

بطرف فوق و اس را بفارسی کہکبک گویند و در
 ہندی بچکی و ہنگ بضم اول بر وزن تنگ
 و مکسر اول ہم بقول برہان بمعنی کہچہ کہچہ بن گویا شد
 و ترجمہ اس در عربی فواق و ہم او کہچہ را بمعنی
 فواق آورده و کہتہ بضم اول و فتح ثانی ہم ہین
 معنی ہی آید پس فارسیان کہتہ را کہکبک کردند
 بترجیف ہای ہونوز آخرہ و پس ازاں ہای ہونوز
 را بہ حامی حقیقی بدل کردند چنانکہ (نہادند) و
 (نوح آوند) صاحب قانون دستگیری فرما
 کہ در عربی ہم ہین قسم تبدیل راہ یابد چنانکہ
 (وہ آک) را (صحاک) کردند پس ازاں کما عربی بقا
 بدل شد چنانکہ کند و قند و امین تصرفات
 از فیضان صحبت عربان است کہ در محققان
 کردند حق بمبدل کہکبک است بمعنی فواق
 و اسم مصدر حقیقین بمعنی فواق کردن کہ
 مصدر رست جعلی بقاعدہ مقنین فارسی زبان
 و قند مضارع اس و بقندہ مزید علیہ اس بنیاد
 موشہ در اولش بمعنی فواق کند۔ اعراب
 بیان کردہ محققین بالاتامید خیال مای کند۔
 مصدر حقیقین متروک و محققین مصادر
 ازاں ساکت یعنی اس را ترک کردہ اندوین
 وجود مضارعش این مصدر را از صفحات
 خیال مخفی کند (ارو) بچکیاں لینا۔ بقول
 آصفیہ فواق گرفتن کا ترجمہ۔ کثرت گریہ
 خواہ شدت زاری سے سانس روک روک
 لینا۔ عالم نزع میں سانس اکٹھرنے لگنا۔
 یہ ترجمہ ہے (حقیقین) کا۔ اور اُسی مصدر
 کا مضارع (بچکیاں لیوے) ترجمہ ہے اس
 فارسی لفظ کا جو زیر بحث ہے۔
بحق و اصل شدن مصدر مطلق
 کنایہ باشد از وصل حق و مردن (صائب
 ۵) موش با جارب در سواخ تنوانست
 رفت از خواجہ با چند میں علالتی چون بحق
 وصل شود (ارو) حق سے وصل ہونا۔

بحکم

بقول اندہجوالہ فرہنگ فرہنگ

یا بلحاظ ضرورت یہ کام کرنا چاہیے (۲) حکم سے

حکم کے مطابق۔

بمعنی (۱) بمقتضای (سعدی شیرازی ۵) کہ

فردا بپیک اجل در رسد و بحکم ضرورت

زبان درکشی و مولف عرض کند کہ (۲)

بمعنی حقیقی یعنی ترجمہ باذن و بفرمان یعنی

موافق حکم و از حکم (ارو و (۱) بمقتضای بقا

بلحاظ - اردو میں مستعمل ہے جیسے بمقتضای ضرورت

سرکار کے حکم سے۔

بحکم دولت استعمال بقول صاحب روزنامہ

بحوالہ سفیرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار بحکم سرکار مؤلف

عرض کند کہ متعلق بمعنی دوم (بحکم) است کہ گذشتہ

و مقصود از سرکار حاکم وقت و ملک باشد (اردو)

سرکار کے حکم سے۔

بحل

بقول ضمیمہ برہان بکسر اول و ثانی بمعنی بخشایش و عفو باشد۔

خان آرزو در

چراغ ہدایت فرماید کہ بکسر اول و فتح دوم خطاست چرا کہ بادل و غافل قافیہ کردہ اند

پس صحیح بکسر دوم است بہار گوید کہ بکسر اول و فتح دوم بخشیدن خون است و جز آن

و بالفظ کردن مستعمل صاحب مؤیدہجوالہ لسان الشعر ذکر ایں کردہ گوید کہ بکسر تین عفو

باشد و پس صاحبان انند و غیاث گویند کہ چون در فارسی حامی حطی نیامدہ ظاہر الفظ عربی باشد

و حالانکہ در لغات معتبرہ عربی مثل صراح و قاموس و منتخب و غیرہ مادہ بحل ہیچ معنی نیامدہ

ازین معلوم شد کہ در اصل بہل بودہ باشد بفتح اول و کسر ہامی ہوز صینۃ صفت مشبہ بمعنی

ترک کردہ شدہ و برابر گذشتہ شدہ و مجازاً بمعنی معاف مستعمل - ماخوذ از بہل بفتح کہ مصدر

عربست بمعنی ترک کردن و گذاشتن برابر گذشتہ افی الصواح و القاموس پس از غلطی کا تبان

قدیم و از عدم التفات اہل تعلم و تعلیم بجای حطی شہرت گرفت یا آنکہ در اصل بہل بکسر تین

باشد

صیغه امر از هیدن بمعنی گذاشتن که در بعضی محل بمعنی اسم مفعول واقع می شود چنانکه گزین که
 صیغه امر است بمعنی اسم مفعول مستعمل می شود - پس بهر تقدیر به بای هنوز درست می باشد
 مگر آنکه بودن های حطی با بدل باشد چنانکه در چیز و حال که در اصل هیز و مال بوده لیکن
 این قسم دعوی ابدال خالی از ضعف نمی ناید و می تواند که بجل به فحش و تشدید است بمعنی
 بحال شدن چه بای موحده مفتوحه برای ظرفیت یا معیت باشد بقاعده فارسی و حلّ بالفتح
 و تشدید لام مصدر عربی است بمعنی خلال شدن چنانکه در ثقب است و فرمای که سروری که
 شارح گلستان است بر بی هین توجیه آخر اختیار کرده مؤلف عرض کند که تحقیق این
 که اصل این محل است لغت عرب بمعنی حلال که حاصل بالمصدر باشد و تصرف فارسیان
 است که به تخفیف خوانند و فتح اول را به کسر بدل کردند و موحده زائد در اولش آورده
 مفرس کردند و بمعنی حلال شد و عفو مجاز آن و اگر این را ما خود از لغت عرب (پهل)
 گرفته قاعده تبدیل بای هنوز به های حطی جاری کنیم هم درست می شود که این قسم تبدیل در فارسی
 زبان راه یافته چنانکه صراحت آن بر لفظ حقد کرده ایم ولیکن توجیه اول بهتر است از آخر
 و همین محل - اسم مصدر (هیدن) قرار می باید - بقاعده تبدیل مذکور که بجای خودش می آید -
 آفرین بر خان آرزو که بر کسر و فتح حرف دوم تحقیق را ختم کرد و از چراغ هدایت رهنا
 تحقیق پندار شد - و ای بر صاحبان خیانت دانند که امن را از امر حاضر مصدر هیدن
 گرفته می فرمایند که بمعنی اسم مفعول می آید چنانکه گزین و نمی دانند که معنی اسم فاعل مفعول
 از امر حاضر پیدا نمی شود الا به ترکیب آن با لفظی که همین مرکب - اسم فاعل و مفعول ترکیبی

نام دارد و آنچه قیاس بر غلطی کتابت کرده اند خیال سطحی است و گمراہیج - آنچه بہار استعمال این باکر دن مخصوص کند از ملحقات این کمی آید - باقی نماند (اردو) معاف - در گزر - عفو - بخشایش - حلال -

بجھل ساختن استعمال - صاحب صنی	بجھل کردن استعمال - صاحب صنی
از معنی ساکت موقوف گوید کہ حلال کردن و روا ساختن و ناقابل مواخذہ قرار دادن است (حزین) فقیری اسن و آفت ہاست و دستگاہی را بوجھل سازد مبروم فلس ماہی خون ماہی را بوجھل قرار دینا ناقابل مواخذہ قرار دینا -	کہ گذشت در شریف تہریزی خون و ظم و کرم حلال بوجھل ز تنم بروی و کرم بوجھل بوجھل (ظہوری) بوجھل یا نہ ریخت خون مرا بوجھل کرم ار پشیمان نیست (اردو) دیکھو بوجھل ساختن -

بجھرا | بقول برہان و جامع بر وزن نصیر نام راہبی و زاہدی است نصرانی و قصہ شناس او پینہر آخر الزمان را در تاریخ ہست - صاحب اند این را ننت عربی گفتہ نمیدانیم کہ محققین بالا چرا این لغت را در لغات فارسی جا دادہ اند (اردو) بجھرا ایک راہب اور زاہد نصرانی کا نام ہے جس نے پینہر آخر الزمان علیہ الصلوٰۃ والسلام کو پہنچا تھا - نگار

موحدہ ہا خامی شتھ

بخار | بقول جہانگیری باوّل مضموم دا، علم و فضل باشد (فرخی) فخر کند روزگار تو بہترین کار حاصل بزرگی توئی و اصل بخاری بوجھل صاحبان جامع و رغیدی و برہان و سرل و ناہی

ذکر لیں کردہ اند بہار گوید کہ (۲) بالضم معروف است و این عربی است و بجاز (۳) برابر اطلاق کنند۔ صاحب غیاث فرماید کہ بخار یعنی علم غیر از لطائف و کتب دیگر بنظر نیامده مؤلف عرض کند کہ اگر بنیند بنظر نیاید و اگر بیند۔ نظر کشاید بالجملہ بمعنی اول اسم جادہ فارسی زبان و انیم و بمعنی دوم لغت عرب است بقول منتخب بالضم تفسیر کہ از چیزی ننک و گرم برآید نسبت بمعنی سوم طالب سند استمال باشیم کہ غیر از بہار دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد (ارو) (۱) علم۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ دانش۔ دانائی۔ واقفیت۔ گیان۔ خبر۔ آگاہی۔ کسی فن خاص کی مابیت سے واقفیت ہونا۔ (۲) بخار۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ وہ حرارت جو کسی تریا گرم چیز سے نکلے۔ (۳) دیکھو ابر۔

<p>سرای تجارت دارد و در وہ ارک اس شہر کئی بنگ ایک دروازہ روی بمغرب دارد و گرداگرد حصا چہارہ ہزار و سید صد و ہفتاد و دو قدم تخمین آمدہ و فاصلہ سمرقند و بخار اسافت مسی و شت فرنگ و طول بخار ایک ماہ راہ و سمرقند قند در توران بزرگ تر است۔ در توران بزرگ تر آن بلاد است۔ اما در ترکستان شہر از ان مہتر بسیار است۔ صاحب متوید گوید کہ در عالم خلای از و نیکو تر جای کمتر بود و آنرا قمتہ الاسلام نیز گویند</p>	<p>بخارا بقول برہان بضم اول بروزن ملا شہریت مشہور از ماوراء النہر و مشتق از بخار بمعنی بسیار علم و چون در ان شہر علما و فضلا بسیار بودہ اند بنا برین بدین نام موسوم شد صاحب رشیدی فرماید کہ ماخوذ از بخار و معنی الف زائدہ بسیار بود صاحب ناصر می بذکر وجہ تسمیہ بالا فرماید کہ آنرا بخارای شریف ہم گویند یازدہ دروازہ و دو صد در سہ بزرگ و کوچک ہفت مسجد جامع بزرگ و چہل گرماہ و صد و پنجاہ</p>
--	---

چرا کہ معادن و مسکن کلام فقہ است و حافظ شیرازی

بخارات - مذکر۔

(۵) اگر آس ترک شیرازی بدست آورد مال را با

بخار بر آوردن (مصدر اصطلاحی)۔

بخال ہندوین بخشم سمرقند و بخار را با کٹر مولوی ہندی

پیروں آوردن بخار باشد و بیرون آوردن

(۵) آس بخار آمدن دانش بود و پیرس بخار

بخار دل (انوری ۵) گرمی و تیزی آس شیر

ہر کہ آتش بود و پیرولہ (۵) ای بخار و دانش افزا

ہمانا کہ مراکز بر سر و مغز تو گوئی کہ بر آ و بخار کا

بودہ پیر لیک از سن عقل و دین بر بودہ و مصور

(اردو) بخار نکالنا۔ بقول آصفیہ۔ دل کا

عرض کند کہ از بخار مشتق نیست۔ چنانکہ صاحب

چوش نکالنا۔ کہ ورت نکالنا۔ غبار نکالنا۔

برہان گفتہ و از بخار ماخوذ نیست چنانکہ صاحب

غصہ اتارنا۔ پیر نکالنا۔ رنج نکالنا۔

رشیدی آورده بلکہ مرکب است از بخار و الف آخر

بخار و خانی (اصطلاح)۔ مرکب توصیفی۔

کہ بمعنی بسیار آمدہ (اردو) بخار۔ اسم مذکر۔ ایک

بخارات معدنی را گویند کہ سبب زلزله زمین

مشہور شہر کا نام جو ماوارالنہر سے مشہور ہے

است (انوری ۵) زہیم او ہمہ شب بخار

اور توران میں واقع۔

دشمن بہست پیر چو از بخار و خانی زمین کہ زلزلا

بخارات معدنی (اصطلاح)۔ بقول رہنما

(اردو) زمین کے وہ بخارات جو زلزلہ کے

سبب الہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار بخار یا دغان

باعث ہوتے ہیں۔ مذکر۔

کبریت را گویند و صاحب بول چال گوید کہ بخار

بخار گاز (اصطلاح)۔ بقول صاحب رہنما

کبریت را نام است مؤلف عرض کند کہ

سبحانہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار۔ گیا

مرکب توصیفی است (اردو) گندھک کے

و گیاہ۔ لغت انگریزی است بخاری را گویند

(۱۲۱)

(۱۲۲)

رقیق و سیال و مثل ہوا سبک ترین می باشد از گریبان صبح باغ ارم و بہار بذر کہ معنی اول
و چون سرد شود آب گردو مرکب اضافی است گوید کہ (۲) بہنی علم و فضل و ازین مرکب
بترکیب لنت انگلیسی بعد تبدیل کہ گیاس را است بخارا و ہذا ہوا الحق۔ صاحب اند
گا ذکر دند بخت تسمانی و تبدیل سین مہلکہ ہذا نقلش نگار د و ذوق تحقیق ندارد و مؤلف
ہو ز۔ چنانکہ سوار و غ و زمار و غ پس این مفہوم عرض کند کہ بتجار بمعنی علم و فضل گذشت
باشد۔ و گاہ بمعنی در لغات فرس نیامده پس ننید انیم کہ بہار این را با وجود دیا نی نسبت
(ار دو) گیاس۔ مذکر۔ ایک رقیق۔ سیال در آخرش چطور۔ مرادش گفت و بتجار را چنان
ما دہ جو شکل ہوا نہایت ہلکا ہوتا ہے۔ اور متعلق باین کرد۔ وای بر صاحب اند کہ
جو سرد ہونے کے بعد پانی بجاتا ہے۔ چہ کار بہ تحقیق نبرد و ہوا الباطل۔ حال
بخاری اصطلاح۔ بتول و ارستہ و ہجر اینست کہ اگر معنی دوم این منسوب بہ بخارا
(۱) در بلا و سرد سیر طاقی سر کشادہ در دیوار خانہ گیریم درست باشد و بخاری بمعنی علم و فضل
سازند و آتش در آن پر کنند تا خانہ گرم باشد اصلاً نیست و (۳) بمعنی دیگران و صراحت
(شفیع اثر ۵) لشکر دی را بکوی اہل دنیا این بر بخاریہا می آید (ار دو) (۱) چہنی۔
بار نیست کہ کز بخاری است نارین قلعبا دکن میں اوس محراب دیواری کا نام ہے
در ہر مکان (۲) (باقہ کاشی ۵) در بخاری مرغ جس میں موسم سرما میں آگ رکھتے ہیں اور اس کے
و برکت بامنی و روزگار ہر د ویا راں یاد باز بخارات کا منفذ چھت میں ہوتا ہے۔ اور
(سجرا کاشی ۵) باخو بخاری تو بر شک و اسی محراب میں سے آہنی بیخیں تمام دیواروں میں نہیں

<p>پھیلانی جاتی ہیں جن سے سارا مکان گرم رہتا ہے۔ امیر مینائی نے اس کو (آتشخانہ) فرمایا، مگر۔ دیکھو آتشخانہ۔ جس کے اردو ترجمہ کے قریب میں اس کا مفصل بیان ہے (۲) بخاری بخاری کا رہنے والا (۳) چوٹھا۔ بقول آصف ہندی۔ اسم مذکر۔ دیکھان۔ آتشدان۔ کے تیسرے معنی۔</p>	<p>پس معنی میں چطور واحد باشد و معلوم می شود کہ معاصرین عجم دیکھان را ہم بخاری گفته اند و معنی لفظی این منسوب بہ بخار و کنایہ از دیکھان و بخاریہا جمع آں بمعنی دیکھانہا فتا تل (اردو) چوٹھے۔ مذکر۔ چوٹھا کی جمع۔ دیکھو بخاری</p>
<p>بخاطر آوردن استعمال۔ بقول انند سحوالہ فرہنگ فرنگ بیاد آوردن و بہ خیال آوردن و یاد کردن مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این بدل آوردن است و در محاورہ فارسیان کہ تصدیقش معاصرین عجم ہم می کنند بمعنی متذکرہ بالا (اردو) یاد کرنا۔</p>	<p>ہندی۔ اسم مذکر۔ دیکھان۔ آتشدان۔ کے تیسرے معنی۔ بخاری عمارت اصطلاح۔ قلب اضافت عمارت بخاری۔ مراد بمعنی اول (بخاری) است کہ گذشت صاحب رہنما بچو کہ سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار ذکر این کردہ و صاحب بول چال ہم این را آورده۔ (اردو) دیکھو بخاری کے پہلے معنی۔</p>
<p>بخاطر داشتن استعمال۔ در خیال داشتن و یاد داشتن۔ صاحب رہنما ذکر ماضی مطلق این کردہ فرماید کہ (بخاطر داشتن آں ایام را) معنی آں زمانہ را در خیال داشت (اردو) اصطلاح پید است کہ کلمہ ہا برای جمع باشد خیال میں رکھنا۔ یاد رکھنا۔</p>	<p>بخاریہا اصطلاح۔ بقول روزنامہ بچو کہ سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار بمعنی دیکھان مؤلف عرض کند کہ مؤلف روزنامہ در عرض معنی بے التفاتیہا بکار بردہ و غور نکردہ ازین اصطلاح پید است کہ کلمہ ہا برای جمع باشد</p>

<p>افگندن مولف عرض کند کہ (۲) معنی حقیقی این بر زمین افگندن است - صاحب جهانگیری در محققات (ب) بنجاک افگنده را بمعنی مظلوم و خوار</p>	<p>اصطلاح - بقول انند - ای برای خاطر فلان مولف عرض کند کہ مقصودش جزمین نباشد کہ بملفوظ خاطر فلان و بدلیجی فلان</p>
<p>نوشته و صاحب رشیدی بر مظلوم قانع و خان در سراج ہمزباش مولف عرض کند کہ اسم مفعول ہین مصدر اصطلاحی است بہر دو معنی بالا - صاحب متبہ بحوالہ قنیہ (بنجاک افگندہ) کی</p>	<p>(علی خراسانی ۵) ازین کہ شہرہ ام بغم افسانہ گوش کن بیک حرف من بنجاطر دیوانہ گوش کن بیک (ارو) خاطر سے پاس و لحاظ سے جیسے تہا کی خاطر یا تہاری خاطر سے یہ کام کروں گا صاحب آصفیہ نے (خاطر) پر فرمایا ہے - مرضی - خوشی -</p>
<p>را اصطلاح قرار دادہ گوید کہ ای مظلومی داری و فرماید کہ اقول یعنی خوار و زبون داری و صاحب شمس ہمزباش - وای بر متحققین نازک خیال کہ داری (را) شریک اصطلاح کردند و مصدر اصطلاحی را گذاشتند (اردو لاف) (۱) خوار کرنا - ذلیل کرنا - ظلم کرنا - (۲) زمین پر</p>	<p>پاس - لحاظ - جیسے تہاری خاطر - بنجاطر گزار کردن مصدر اصطلاحی - گذشتن بنجاطر باشد (ظہوری ۵) زیاد من شود آلودہ خاطرش ترسم بجز بنجاطرش بکنم گر گذارمفت مست بجز (اردو) خاطر میں گذرنا - دل میں خیال آنا -</p>
<p>دے مارنا - گرانا - صاحب آصفیہ نے (دو مارنا) بقول برہان و بحر جامع و انند و ہفت (۱) کنا ہے - پنک دینا - پھینک دینا (ب) از مظلوم و خوار و ظلم کردن و خوار می وزاری (۱) مظلوم - ذلیل - خوار - (۲) زمین پر گرانیہوا -</p>	<p>(الف) بنجاک افگندن مصدر اصطلاحی بقول برہان و بحر جامع و انند و ہفت (۱) کنا ہے - پنک دینا - پھینک دینا (ب) از مظلوم و خوار و ظلم کردن و خوار می وزاری</p>

(۲۲۲۱)

(۲۲۲۱)

بہ خاک انپاشتن

اصطلاح - بمعنی سپرد خاک

کردن و دفن کردن و خراب کردن (ظہوری)

(۵) حسن از غمرہ چوں سنال برداشت

گلبر عشق را بہ خاک انپاشت (اردو) پر خا

دفن کرنا (خاک میں ملانا) بقول آصفیہ - برابر کرنا - ابا نثار

بہ خاک برابر شدن

مصدر اصطلاحی -

بر باد شدن و همچوں خاک بی حقیقت شدن و

معدوم شدن (صائب ۵) اگر سخن ز کسای

نشہ بہ خاک برابر نہ چہ اہم چو ز نے گردا کتاب

بر آید (اردو) خاک میں ملنا - بقول آصفیہ

بر باد و ملی نشان اور ناپید ہونا (میر ۵) ہم

خاک میں ملے تو ملے لیکن اسے سپرد خاک اس شے

بھی راہ پہ لانا ضرور تھا

بہ خاک برابر کردن

مصدر اصطلاحی -

بقول بحر و اند نیست و ناموہ کردن - خراب ساختن

خان آرزو و در سراج ہم ذکر ایں کردہ (مولانا ساجی)

(۵) چو سہر و ناز تو مشکین لباس در بر کرد مرا

چو سایہ بہ خاک سیہ برابر کرد (صاحب ساند)

این را مرادف (بہ خاک سیہ برابر کردن) گفته ہو

عرض کند کہ (سیہ) را داخل اصطلاح کردن -

از ذوق زبان بیرون و محقق را از پایہ تحقیق

می انگند - متعدی مصدر گذشتہ باشد (اردو)

خاک میں ملانا - دیکھو بہ خاک انپاشتن -

بہ خاک بردن

مصدر اصطلاحی - بقول

اند بجا کہ فرہنگ فرنگ بگور بردن مؤلف

عرض کند کہ داخل خاک کردن است (اردو)

قبیر میں لیجانا -

بہ خاک تیرہ برابر کردن

مصدر اصطلاحی -

خان آرزو و در سراج گوید کہ نیست و نا بود کردن

مرادف بہ خاک و بہ خاک سیہ برابر کردن - مؤلف

عرض کند (بہ خاک برابر کردن) بجایش گذشت

و تیرہ صفت خاک است و خارج از اصطلاح

ایجاد بندہ باشد اگر چہ گذہ - وای بر محققین با

نام و نشان کہ موجبہ این قسم اصطلاحات باشند

(اردو) دیکھو بھناک ابر کر دن -

بمعنی حقیقی و (۲) ذلیل و خواکر دن مراد ف

بھناک چپانیدن

مصدر اصطلاحی -

بھناک انگندن (ظہوری ۵) بھناک رنجیت

بقول ضمیمہ برہان و بحر و انند بمعنی خوار و زار و ذلیل

خونم کرشمہ رنگینی تہ کہ عید از گل قمر باں گہش

ساختن مکتوف عرض کند کہ خلاف قیاسیت

خنا برداشت تہ (صائب ۵) ز عطر خون

ولیکن مشتاق نہ استعمال باشیم کہ از نظر مانگد

غزالان بھناک می ریزد تہ اگر گنہ خود از زلف

(اردو) دیکھو بھناک انگندن -

مشکبار کنی تہ (اردو) دیکھو بھناک انگندن -

بھناک در کر دن

مصدر اصطلاحی -

بھناک سیاد برابر کردن

مراد ف بھناک کردن و بھناک برابر کردن است

صاحبان بحر و انند (دخان آرزو در سراج)

کلمہ در زائد باشد (انوری ۵) بھناک در کندن

این را مراد ف (بھناک برابر کردن) نوشته اند

هم زمانہ چوں قارن تہ بہا بردہش ہم زمانہ

مکتوف عرض کند کہ همان است وہاں -

چوں قارون تہ (اردو) دیکھو بھناک برابر کردن

لفظ سیاد را در اصطلاح داخل کردن غلطی

بھناک رفتن

مصدر اصطلاحی - بقول

محققین بانام و نشان و سندی کہ برد بھناک

وارستہ و بحر و انند دفن شدن (میر آلی ہمدانی

برابر کردن) گذشت سند این ہم (اردو) دیکھو

(۵) روزی کہ در دیار محبت روم بھناک تہ

بھناک برابر کردن -

جبریل عشر خوان شودم بر سر مزار تہ (اردو)

بھناک طپیدن

مصدر اصطلاحی طپیدن

بر زمین این معنی حقیقی است (صائب ۵) در

دفن ہونا -

عین وصل می طپد از تشنگی بھناک تہ آرزو کہ شوق

بھناک رنجیدن

استعمال در بھناک انگندن با

(۵۷۹۱۱)

<p>تشنه دیدار کرده است بز (اردو) تره پنا - کشت (در خاک کردن) و (در خاک کردن) معنی هر دو یکی است ولیکن باعتبار لفظ سند پیش شده ازین تعلق ندارد (اردو) (۱) زمین پر دگرگونی (۲) دفن کرنا -</p>	<p>تره پنا - بشاک نشانیدن استعمال - همان بشاک افشانیدن که گذشت (صائب ۵) پیش از خزان بشاک نشاندم بهار خویش بزم دران بگریختن</p>
<p>بشاک نشانیدن مصدر اصطلاحی - کشت باشد از ذیل کردن (صائب ۵) افتادگی بر آورد از خاک دانه را بز گرد بکشی بشاک نشان نشان را بز (اردو) ذیل کرنا -</p>	<p>افشانیدن که گذشت (صائب ۵) پیش از خزان بشاک نشاندم بهار خویش بزم دران بگریختن کار خویش بز (اردو) بکجهو بشاک افشانیدن - بشاک کردن مصدر اصطلاحی - بقبول وارسته (۱) باصطلاح کشتی گران حریف را بر زمین نواختن و از جا برداشته بهر دو پا و بهر دو دست</p>
<p>بشاک نشستن مصدر اصطلاحی - بشاک کردن زمین کنایه باشد از ظهوری ۵ - بمبراست هر که بنشیند بشاک از خاک برخیزد بز ز پا افتادگی دستی دهم کافلاک برخیزد بز (اردو) آنکس که ۵ - سپهر را از لباس عزادون آسیم بز سر برید منکسر هونا - عاجزی کرنا -</p>	<p>نواختن و از جا برداشته بهر دو پا و بهر دو دست مثل چاروا استادان دیر سخات ۵ - چه عجب گر بزمین آرمی و در خاک کنی بز با فلک کشتی خصمانه خود پاک کنی بز و در ۲) دفن کردن (سليم) ۵ - سپهر را از لباس عزادون آسیم بز سر برید منکسر هونا - عاجزی کرنا -</p>
<p>بشاک و خون نشانیدن مصدر اصطلاحی - صاحب اند بجا که بهار ذکر این کرده است ساکت مؤلف عرض کند که مرادف بشاک نشانیدن که گذشت (صائب ۵) نشانیدی</p>	<p>خورشید را بشاک کنیم بز صاحب بجز از زواید معنی اول احتراز کند و بر (بزمین انداختن) قانع و ذکر معنی دوم هم کند - مخفی مباد که از بند معنی اول (در خاک کردن) پدید است - اگر چه</p>

(۶۰۳۸)

(۶۰۳۸)

(۶۰۳۸)

از فریب وعده صد بارم بنجاک و خون بکشد می شود و لطف هوا بر تنش قبای حریر بکشد و درین بهار
یکبار از دل امیدوار من بکشد (اردو) و بکشد گنہگار گنہگار بنجام بکشد مؤلف عرض کند بنجام
بنجاک نشانند -

بنجاک یکساں کردن | مصدر اصطلاحی - فی الالبهکان - کہ بجاییش می آید و این مرادف
خان آرزو در سراج گوید کہ نیست و نابود کردن (بچرم خام کشیدن) است کہ گذشت (اردو)
و خراب ساختن مؤلف عرض کند کہ مرادف و بکشد بچرم خام کشیدن -

همان بنجاک برابر کردن، کہ گذشت (اردو) **بنجام گرفتن** | مصدر اصطلاحی - بقول اند - مرادف
و بکشد بنجاک برابر کردن -

بنجام کشیدن | مصدر اصطلاحی - بقول و اثر از او گیم عریاں ساخت بکشد از پوست براند و بنجام
در پوست و باغت ناکردہ کشیدن چہ گنہگارا گیرند بکشد مؤلف عرض کند کہ خام بمعنی پوست خام
در پوست فروسگ و گاومی کشند دکلیم (اردو) است کہ می آید (اردو) و بکشد بچرم خام کشیدن -

بنج | اصطلاح - بقول بحر و غیاث بہر دو بای مفتوح بمعنی خوش آمد و آفرین کلمہ
ایست کہ بوقت تحنن چیزی گویند مؤلف عرض کند کہ لغت عرب است و صاحب منتخب
ذکر این بہ همین معنی کردہ معاصرین عجم ہر زبان دارند - بنجیال ماسنی خوش آمد متعلق باین نباشد
و فارسیان در خیر مقدم استعمال این نکنند (اردو) و بکشد آفرین کے دوسرے معنی -

بخت | بقول سروری و جہاگیری و جامع (۱) معروف کہ بعر بی جد گویند - صاحب برهان
صراحت کند کہ مقصود از معروف طالع باشد - صاحب رشیدی گوید کہ بمعنی بہرہ و حصہ صاحبی

فرماید که بمعنی آثار سعادت است عموماً و در خیر و نشر استعمال می شود و بمعنی طالع مشهور و بمعنی حصّه و بهره نیز صاحب فرهنگ فذالی گوید که آنچه را هنمون خوبی و نیکی و بلندی و فراخی و دستگاری کنونی و روزگار مردم است و نیز بمعنی تجم (طالع و نصیب و قسمت و سعادت) آمده و مردم آنرا نیک بخت می نامند - صاحب سوار السبیل که محقق معربات است آورده که بخت لغت فارسی است بمعنی نصیب و سعادت - خان آرزو در سراج بحواله صراح فرماید که بمعنی بهره و حصّه معرب است و تحقیق خود گوید که بمعنی طالع که در فارسی مشهور است لغت عربی است نیز فرماید که شیخ ابوعلی سینا را در شفا بخشی است در ابطال بخت و اتفاق و از اینجا معلوم می شود که معینش قریب بمعنی اتفاق باشد که موجود شدن چیزی است بدون علت تامه بهر گوید که بمعنی بهره و نصیب و بدین معنی در عربی نیز آمده و در عرف بمعنی طالع مستعمل و - بد - بر خورده - برگزیده - برگشته - بزرگوار - بلند - بی اثر - بیدار - بی سرمایه - پریشان - پریشان روزگار - پریشان کار - پست - تباه - تلخ - توانا - تیره - جوان - چرب دست - خجسته خال - خفته - خواب آلوده - خواب رفته - خواب زده - خوابناک - خوابیده - و نرم - دندان خا رسا - زبلون - زمین گیر - سخت گیر - سیاه - شکسته - شور - شوریده - ظلمت آفرین - عالی - عنان تا فته - غنوده - فرخ - فرخنده - فرومایه - فیروز - قوی گردن - گرانخواب - مقبل - ملک گیر - نامتام - ناشاد - نافرمان - نگون - و ازگون - از صفات اوست مؤلف عرض کند که بمعنی بهره و نصیب لغت عرب است (کذا فی المنتخب) فارسیان استعمالش کرده اند و همین است بخت لغت عربی بالفتح بمعنی بهره و بخت (کذا فی المنتخب)

که صاحب سروری بذیل بخت ذکرش کرده - و جادارد که بقول غیاث سجا که جواهر الحرف
مبتدل بخش باشد یعنی بهره و نصیب و حصه - شین مجمه بدل شده فوتانی چنانکه بخش و
اندر نیصورت بخت را معرب بخش دانیم و عجمی نیست که فارسیان از بخت عربی به
تقریب بخش کرده باشند والله اعلم بحقیقه الحال (سده ۵) یکی مشت زن
بخت روزی نداشت بز نه اسباب شامش مهتانه چاشت بز (از ناصری ۵) دیدار شد
میترو بوس و کنار هم بز از بخت شکر دارم و از روزگار هم بز (حافظ شیرازی ۵) باز موده
درین شهر بخت خویش بز بیرون کشید باید ازین شهر رخت خویش بز (اردو) بخت بقول
آصفیه - فارسی - اسم مذکر - و بکھو اورند -

(۲) بخت - بقول سروری و رشیدی و سراج کابوس باشد و بقول برهان و جهانگیری سیاهی
باشد که در خواب بر مردم افتد و آنرا فرونگ نیز گویند و بتازیش کابوس - صاحب جامع فرما
که سیاهی و واهنه که در خواب مردم را فرو گیرد و آنرا فرونگ گویند - صاحب ناصری فرمایند
دیوی را گویند که در خواب آدمی را فرو گیرد و در حقیقت آن مرضی است که ماده اش ملغم است
با غلبه سودا و عوام گمان دیوی کرده اند و آنرا خنک و فرونگ گفته اند و کابوس بقول غیاث
حالی است که مرد خفته را فرو گیرد و آنچنان باشد که آدمی شکل مهیب یا هنگامه آفتی در خواب
دید می ترسد - به پنجیکه بدن همه گراں معلوم می شود و خروش کردن با و از دست هم نمی
و اکثر بودن این حالت را اطباقا مقدمه صرع نوشته اند و این را صاعظ ویند لان نیز نامند
و بفارسی سکاچه - به پنجی اسم جاد فارسی زبان است (اردو) کابوس بقول آصفیه عربی

اسم مذکر۔ دیکھو استنبہ۔

(۳۳) بخت۔ بقول سروری جانوریت کہ بلیخ شبیہ باشد (شیخ آذری ۵) دابہ دیگر است
بختش نام بچون ہیر و شود سوام و ہمام و فرماید کہ این بیت مشعر این است کہ نام یکے
دواب باشد چہ جانور شبیہ بلیخ را دابہ نگویند۔ صاحبان جہانگیری و بہرہان و رشیدی و جامع
و ناصری و سراج جانور شبیہ بلیخ اکتفا کردہ اند اشکال سروری نسبت این معنی معقول است
و اگر بر اعتبار صاحب جامع و ناصری کہ اہل زبانند نظر کنیم تو انیم گفت کہ بخت بیان کردہ
شیخ آذری و رای ایں باشد کہ در دواب ہم یافتہ می شود و جادارد کہ جانوری باشد شبیہ
بلیخ کہ بر زمین سیر می کند خلاف بلیخ کہ معنی حقیقی دابہ ہر حیوانی کہ بر زمین راہ رود۔ بائی
حال اسم جاد فارسی زبان باشد (اردو) ایک جانور ہے جو بلیخ کے ساتھ مشابہت رکھتا ہے
جس کو فارسیوں نے بخت کہا ہے۔ افسوس ہے کہ اس کا اردو نام معلوم نہ ہو سکا۔ مذکر۔
(۳۴) بخت۔ بقول بہرہان بخت اول نام پادشاہی بود۔ ظالم کہ بیت المقدس را خراب کرد
صاحب جامع گوید کہ اور بخت النصر ہم گویند۔ صاحب ناصری فرماید کہ نام محارب بیت المقدس
کہ آنرا بخت النرسی می خوانند و بخت النصر بہ صادمعرب و مقلوب نرسی است و بایں
نام دو تن بودہ اند اول بخت النرسی بزرگ از پادشاہاں کلدانیوں بہینیوی و آں مردی عالم
بود و دوم خراب کنندہ بیت المقدس کہ ظالم بود در میانہ این دو نفر و بیست و چہل و ستہ
سال فاصلہ بود ثانی را گویند مسخ شدہ است و در تواریخ مسطورہ مؤلف عرض کند کہ
بخت بمعنی بندہ بر معنی ششمی آید و این مرکب اضافی است و بیں (اردو) بخت ایک پادشاہ

نام تھا جس نے بیت المقدس کو بر باد کیا اسی کو بخت النصیری کہتے ہیں اور کلدانیوں کے ایک دوسرے بادشاہ کا بھی بخت نام تھا جو عادل تھا۔ مذکر۔

(۵) بخت۔ بالضم لقب صاحب ناصری یعنی پسر و لقبول بعض بندہ و این اصح است حساب برہان بر بخت گوید کہ بر وزن سوخت یعنی پسر و برادر دختر است و خان آرزو ہم در سرچ بر بخت فرماید کہ بمعنی پسر است و محقق این بخت مؤلف عرض کند کہ فارسیان دختر را دخت و پسر را بخت گویند و بخت و دخت محقق بخت و دختر باشند یکی از معاصرین زروشت می فرماید کہ بزبان ژند و پارند پسر را بخت می گفتند و بنت را دختر ولیکن بخت بزبان معاصرین بحکم باقی نماند (تم کلامہ) ما گوئیم کہ از اوراق کتب لغات ہم محو شد با بجملة بخت محقق همان بخت معدوم است کہ ما و را بر اوراق جامید مییم۔ لغت فارسی زبان است آنچه خان آرزو بخت را محقق بخت گوید سکندری می خورد بخت و دخت فرد علی بخت و دخت باشد بو و انہما رخمہ کہ ترکیان در استعمال خود زیادہ کردہ اند و در فارسی ہم مستعمل شد و او زائد در فارسی ہم می آید چنانکہ افتاد و افتاد (ارو) لڑکا لقبول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر۔ ابن خلف۔ فرزند۔

(۶) بخت۔ بقول رشیدی بالضم بمعنی بندہ کہ بخت نسر بمعنی بندہ بت کہ نسر نام داشت چہ اور اپیش آن بت گذاشتہ بودند و بدان بت منسوب شد خان آرزو در سراج ذکر این کردہ گوید کہ چنانکہ بخت شوع کہ نصرانی بود بمعنی بندہ ایشوع و ایشوع بزبان نصاری نام مبارک عیسی علیہ السلام و گوید کہ بدین معنی غیر فارسی است صاحب ناصری ہم ذکر

این کرده مؤلف عرض کند که معنی تحقیقی این همان پس که بر معنی پنجم مذکور شد و مجاز بنده را گفته اند چنانکه غلام که معنی کودک است بر سبیل مجاز نوکر و بنده را گویند و این بلا شبهه لغت فارسی است چنانکه بر معنی پنجم مذکور شد بنیدانیم که خان آرزو چطور این را غیر فارسی گفته (ار دو) بنده بقول آصفیه فارسی - اسم مذکر غلام - نوکر - فرمان بردار و کیلیک

(الف) بخت آزمای اصطلاح بقول بهار آزمودن بخت و (بخت آزمائی) حاصل آزمودن بخت (خواجه نظامی) که برخیز بامصدرش یعنی آزمایش بخت - در کلام و بخت آزمائی بکن به هلاک چنان اثر دهائی خواجه نظامی در آزمائی و اثر دهائی هر دو بکن به و فرماید که گریبای معروف خوانند یا به معروف است ولیکن در آزمائی یا به اثر دهائی و آزمائی اول برائے نسبت و یا به مصدری است و در اثر دهائی یا می ثانی مصدری خواهد بود - مؤلف عرض کند وحدت و شک نیست که یا به وحدت که (ع) کین ره که تو میروی به ترکستان است را مقتنین فارسی مجهول گفته اند ولیکن در به معنی تحقیقی را میگذارد و معنی مصدری را بیان می کند بخت آزمای (۱) بمعنی تحقیقی امر حاضر است از بخت آزمودن) و (۲) اسم فاعل ترکیبی است بمعنی آزماینده بخت و سند نیست که یا به اول در هر دو را می دست نظامی برائے - - - - - که آزمون آزمون و اثر دهائی را اثر دهائی (ب) بخت آزمائی کردن باشد بمعنی کردن پس یا به مصدری بر آزمای

زیادہ شدہ (آزمائی) شد و یابی وحدت برآوردہا بڑا بخت و برچہ ہے اسے عید کو بھی چار پیسے
 زیادہ کردہ (آزدہائی) کرد و نجیف است از ہنہن مجھرتے آپ فرماتے ہیں کہ عورتیں
 محققین با نام و نشان کہ حقیقت جو بیان محاورہ بڑے الفاظ کو زبان پر لانا بھی بڑا خیال کرتی
 ایران را بہ ترکستان می برند۔ قتال (اردو) میں اس سبب سے وہ اکثر اچھے لفظوں سے اس
 (الف) (۱) بخت کی آزمائش کر (۲) بخت کو کا برعکس مراد لیا کرتی ہیں (انتہی) مؤلف
 آزمانے والا (ب) بخت آزمائی کرنا۔ صاحب عرض کرتا ہے کہ اس مقام پر بختا ور اپنے
 آصفیہ نے بخت آزمائی پر فرمایا ہے نصیبہ کی حقیقی معنوں میں ہے (بڑا) کے لفظ سے
 آزمائش۔ نوٹ۔

بخت آور اصطلاح بقول بہا یعنی بخت مند پیدا ہوتے ہیں لیکن محض لفظ بختا ور میں بختی
 صاحب اند فرماید کہ آنکہ طالع خوب داشتہ کے معنی نہیں ہیں۔

باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بخت اگر داری برو مثل۔ صاحب
 بمعنی آزمائندہ بخت و کنایہ از صاحب قیمت بر پشت خواب محبوب الامثال
 خلاف قیاس نیست ولیکن طالب سند شہم و گراین کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض
 (اردو) بختا ور بقول آصفیہ۔ اردو میں کند کہ فارسیان این مثل را براے طالع
 نصیب بہا گویند۔ خوش قیمت نصیبہ و نیک استعمال کند مقصود این است کہ بختا
 اقبال مند۔ طالع مند۔ آپ ہی نے فرمایا ہے راضورت سعی نیست اگر نعلت خواب ہم
 کہ بد نصیب کے لئے بھی متعل ہے جیسے کند بخت بیدار اور فائدہ رساند (اردو)

(۱۱۱۱)

دکن میں کہتے ہیں: تقدیر کو تدبیر کی ضرورت	موزی کہ سگ می جنبہ می گرد (اردو)
ہمین: سوتے کو جگا کر دیتا ہے	کبھی جب آئے تو اونٹ چڑھے کو گٹا کاٹ
بخت باز آمدن	مصدر اصطلاحی - کھائے صاحب محبوب الامثال نے اسکا ذکر کیا
بمعنی بیدار شدن بخت و بلند شدن بخت	(۱) بخت بدین کراجل ہم ناز می پاکشد مثل
و این معنی کنایہ پیدامی شود از معنی لغوی این	(۲) بخت بد کرد اگر فالودہ دندان شکن ہا
کہ واپس آمدن بخت است (سعدی)	بذکر ہر دوشل گوید کہ ہر کد ام مثل است
بخت باز آید از ان در کہ کمی چون تو در آید	عرض کند کہ فارسیان این ہر دوشل را در
پاروی میمون تو دیدن در دولت بکشاید	بخت بد می زند مقصود (۱) آنست کہ کسی کہ
(اردو) تقدیر پھر جانا بقول آصفیہ	بخت بد دار دنا ز اجل می کشد یعنی بہر دو
پھر نا - پہلے دن آنا - تقدیر کا سامنے ہونا -	مقصود (۲) بخرین نباشد کہ بخت کسی کہ
اقبال ہونا -	بد است اگر فالودہ خورد با وجود نرمی آن
بخت بد یا کسی کہ یا ر لود مثل صاحب	دندان شکن معاصرین عجم گویند کہ این مثل
سک کرد کہ شتر سوار لود	از واقعہ زبان زد عوام شد کہ کسی روزی خانہ
فارسی ذکر این کردہ از معنی محل استعمال	وسنگریزہ در و بود و اکل از و بخر چون بند
ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسیان این آمد	دندان شکن است و این اتفاقی بود کہ
مثل را در مذمت بخت بد زند مقصود	کا آمد و اگر ازین حکایت قطع نظر ہم کنیم
کہ شتر سوار از بخت بد این نباشد از گزیدن	شاعری دانیم (اردو) برائی کا وقت

تومصری سمجھ کر سنبھلیا کھائے یہ دکن کی کہاوت ترکیبی است بمعنی بخت و ر و صاحب قیمت
 ہے و دیکھو بخت خواب آلودہ رافا لودہ دندان شکن و بلند طالع اگر بدین اسم امیرے یا زیندگار
 بخت برگشتہ اصطلاح بقول بہارالقلب را مخاطب کنند جادو دجیف است از
 اضافت نگوں بخت (سعدی ۵) الا انما
 بلا بر جسد و پیکر کہ آن بخت برگشتہ خود در پلاست و لقب امیرے را ذکر کرد و (۲) باضافت
 و مؤلف عرض کند کہ (برگشتن بخت) و طالع بلند باشد کہ مرکب توصیفی است
 (بخت برگشتن) مراد و (برگشتن اختر) بمعنی (ظہوری ۵) برب چاہ ذوق دل مانده
 بد بخت شدن است و برگشتہ بخت و بخت از بخت بلند و صدمہ بود آن دوستی و
 برگشتہ بدون اضافت بہ ہائے مفعولی افادہ لغزشی در کار داشت و (النوری ۵)
 معنی مفعولی کند یعنی کیسکہ بخت او برگشتہ است اگر دون عبارت پایہ بخت بلند تو کو خورشید
 یعنی بد بخت و (۲) اگر باضافت بخت خویم عکس گو بہ طرف کلاہ تست و (ارو ۱)
 مرکب توصیفی یعنی بختی کہ برگشتہ است (ارو ۱) بلند قیمت یا بلند طالع بقاعدہ فارسی
 (۱) برگشتہ بخت بقول آصفیہ فارسی بخت اس شخص کو کہہ سکتے ہیں جو صاحب قیمت
 بد قیمت - اہاگی (۲) ہری قیمت یونٹ ہو (۲) بلند قیمت قیمت کی بلندی
 بخت بلند اصطلاح بقول اندکوالہ - مؤنث -

غیاث (۱) لقب امیرے زمیندار مؤلف بخت بلند پایہ استعمال - بمعنی بخت بلند
 گوید کہ بدون اضافت بخت اسم فاعل و طالع بلند مرکب توصیفی است (ظہوری)

(۵) بخت بلند پایه ظهوری موافق است که فاعل ترکیبی و اگر باضافت خوانیم (۲) بختی خود را مگر به پاس کسی سرفراز کن (۱) (ار دو) که بیدار است یعنی طالع بلند و خوش ظهوری و کیو بخت بلند -

(۶) بخت بهاری اصطلاح کنایه از بخت بسست مایه خواب پسین فسانه تو (۱) (وله) خوش و بخت بلند مرکب توصیفی باشد ظهوری سرخ و رومن و پای بخت بیداران (۱) بصدر (۵) خار و خس کوئی شدم از بخت بهاری فسانه رگ گردنم خواب شده (۱) (انوری) (۵) در خاطر مافتاد که گلزار برایم (۱) (ار دو) بخت بیدار توحی لاینام (۱) ملک تأیید تو ملک لایزال (۱) (ظهوری) (۵) بخت بیدار پرستم و کیو بخت بلند -

(۷) بخت بی برگ اصطلاح کنایه از بخت بد مرکب توصیفی است (ظهوری) (۵) غیر افسانه ما (۱) (ار دو) (۱) بیدار بخت قبول بار دل یقین دامنم نخواهم داد بار پذیردنها آصفیه - اقبال مند خوش نصیب (۲) طالع بخت بی برگ من و بر بار زد (۱) (ار دو) بیدار - مذکر جاکتی هوئی قسمت - اچھی قسمت بری قسمت - مونث -

(۸) بخت بیدار اصطلاح بقول اندر است بمعنی بخت بد مقابل بخت بلند (ظهوری) بجواله فرنگ فرنگ (۱) بمعنی بختا ور (۵) اگر مدعی رود بفلک زیر دست است مقابل خوابیده بخت مؤلف عرض کند (۱) بالادویش اینهمه از بخت پست ماست که این معنی بدون اعصاف باشد - اسم (ار دو) طالع بلند کالقیض بری قسمت بخت

(۶۵۸)

(۶۵۸)

(۶۵۸)

<p>بخت تر اصطلاح - بقول اند و بهار آنکه طالع خوب داشته باشد و بدین معنی جوآن مراد ف بخت سبز که می آید سداستعمال پیش هم آمده مؤلف عرض کند که بدون اضافت نشد مرکب توصیفی است و موافق قیاس است و (۲) باضافت مرکب توصیفی کنایت معاصرین عجم بر زبان ندارند بدون سند از بخت نیک و طالع بلند (انوری ۱۵)</p>	<p>بخت تلخ اصطلاح - مرکب توصیفی است (۱۵) آنجا که ظل و امن بخت جوان تست و از چاه حبیب پیرین چرخ پیر باد و (اردو) از رخ گریه شور و مگر روزی پاد بخت تلخ من قندی بدرخند و نکدانش و (اردو) آقا بلند بختا و ر خوش نصیب (ذوق ۵) بر می قسمت - مؤنث -</p>
<p>بخت تلخ اصطلاح - مرکب توصیفی است (۱۵) آنجا که ظل و امن بخت جوان تست و از چاه حبیب پیرین چرخ پیر باد و (اردو) از رخ گریه شور و مگر روزی پاد بخت تلخ من قندی بدرخند و نکدانش و (اردو) آقا بلند بختا و ر خوش نصیب (ذوق ۵) بر می قسمت - مؤنث -</p>	<p>بخت تیره گردیدن مصدر اصطلاحی به یمن و سعادت کاترے سر سهراب (۲) سیاه شدن بخت و کنایه از بد شدن طالع بخت چون خندان بود مثل صاحب سندان بدندان شکند محبوب الا مثل ذکر این کرده از محل استعمال ساکت مؤلف بخت جوان اصطلاح - بقول بهار (۱) عرض کند که فارسیان این مثل را بخت تلخ</p>

(۱۵۶۳۵)

(۷۶۳۸)

استعمال کنند و اصطلاح بخت خندان بمعنی بخت او خوابیده است - اسم فاعل ترکیبی
 بخت خوش و طالع بلند ازین مثل - من چه (اردو) (۱) طالع خوابیده بقول آصفیه
 حاصل می شود - مبالغه شاعری است که بخت خفته - سویا هو انصیبا - (آز رده
 را بدندان شکستن گفته اند) (اردو) دکن (۵) بیه طالع خوابیده جاگه مین نه جاگین
 مین کیتے مین "قسمت لوها چباے قیمت گے پوگک جاگیگی آنکھ اپنی جب وقت دعا
 ہوگا پو (۲) وہ شخص جو بد قسمت ہو -

(۲۱۹۸)

بخت خام کار | اصطلاح - مرکب توصیفی | بخت خندان | اصطلاح - مرکب توصیفی

است کنایه از بخت بد (ظهوری ۵) بمعنی بخت بلند و بخت خوش باشد سنان
 توشه آوارگی بخت است بخت خام کار | من وجیه از مثل (بخت چون خندان بود
 می کنم صدعی در نرافتن آامی روم پو | سندان بدندان بشکند) پیدا است که بجا
 (اردو) بری قیمت - مؤث - خودش گذشت (اردو) اچھی قیمت ہو

(۲۱۹۹)

بخت خفته | اصطلاح (۱) مقابل بخت | بخت خواب آلود | اصطلاح - مرکب توصیفی

بیدار که کنایه از بخت بد - مرکب توصیفی | است مرادف بخت خفته (ظهوری ۵)
 است معاصرین عجم بر زبان دارند ظهوری | بروی بخت خواب آلود اشک غصه زد
 (۵) غالباً مرده بخت خفته من پو ورنه خواب آبی پو برای پاس دولت دیده بیدار
 اینقدر نمی باشد پو (۲) بقول اند بواله پیدا شد پو (اردو) ویکھو بخت خفته -
 فرنگ فرنگ بدون اضافت بمعنی کسی که بخت خواب آلود را فالوده دندان شکن مثل

صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده از محل که صاحب قیمت کو کسی فکر و تر و دوا و رکوش
 استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسین کی ضرورت نہیں ہوتی۔
 این مثل را بجای بدبخت استعمال کنند و این **بخت و اشتق** | مصدر اصطلاحی میباشد
 مبالغہ شاعری است کہ دندان از فالودہ قیمت بودن است (سعدی ۵) یکے
 می شکند و این مرادف (بخت بدگرداگر) مشت زین بخت روزی نداشت پانہ اسبا
 فالودہ دندان بشکند) باشد کہ بجایش گذشت شامش مہیانہ چاشت پ (اردو) صاحب
 (اردو) دکن میں کہتے ہیں یہ بدقیمت اگر قیمت ہونا۔ صاحب تقدیر ہونا طالع ہونا
 فالودہ کھائے تو دانتوں سے چہا بیانہ جائے **بخت و ڈرم** | اصطلاح۔ مرکب توصیفی است
 بخت واری برو بہشت **بخت و اشتق** | بمعنی بخت بد کہ و ڈرم بقول برہان بمعنی افسردہ
 صاحب خزینۃ الامثال ذکر این کرده از و ٹھکین می آید (انوری ۵) یک نالہ کہ
 محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ کک تو کند در مد ملک پ (انجا کہ عدو شو
 فارسین این مثل را برای طالع نیک می نہ و بدبخت و ڈرم را پ (اردو) برقی قیمت نش
 مقصود انیت کہ چون صاحب بخت ہستی **بخت و دندان حای** | اصطلاح۔ بقول
 برو خواب کن ضرورت تدبیر و دوا دوی برہان ورشیدی و بحر و سراج و (جہانگیری
 ندارد این جہانیت کہ زیادت لفظ اگر گذشت (اردو) در ضمیمہ) کنایہ از طالع ناموافق و بخت علیہ
 قیمت والے کو خدا چھت پھاڑ کر دیتا ہے (حکیم خاقانی ۵) چون کنار شمع بینی ساق
 بیہ کہوت دکن میں مستعمل ہے مقصد بیہ من دندانہ وار پ (اردو) ساق من خائیدہ گوئی

(۲۰۴۰)

(۲۰۴۱)

<p>بخت دندان خای من پامو لاف عرض کند وصل اما پامو زرم رہ بہ نرم یار بخت دون کہ مرکب توصیفی است و (دندان خای) اسم نیندازد و (ارو) بری قسمت۔ موٹ فاعل ترکیبی کہ بصفت بخت آمدہ مخفی مبادہ بخت بقول صاحب فرہنگ فدائی کہ از معانی کہ (دندان خاییدن) بمعنی چاویدن دندان عجم بود (۱) نام نخستین شہر بلخ مو لاف عرض است کہ در عالم غصہ رونما بدین معنی کنی کہ (۲) بمعنی پس کہ صراحتش بر معنی بخت این بخت غصہ و رہا شد و کنایہ از بخت گذشت بخیاں ما بخت بمعنی اول مرکب است ناموافق (ارو) بری قسمت یوٹ۔ از بخت و راے مہمل کہ افادہ معنی نسبت کند بخت دو ماہ اصطلاح بقول ہفت قلم بمعنی منسوب بہ بخت چنانکہ انگشت و انگشترو</p>	<p>بخت دندان خای من پامو لاف عرض کند وصل اما پامو زرم رہ بہ نرم یار بخت دون کہ مرکب توصیفی است و (دندان خای) اسم نیندازد و (ارو) بری قسمت۔ موٹ فاعل ترکیبی کہ بصفت بخت آمدہ مخفی مبادہ بخت بقول صاحب فرہنگ فدائی کہ از معانی کہ (دندان خاییدن) بمعنی چاویدن دندان عجم بود (۱) نام نخستین شہر بلخ مو لاف عرض است کہ در عالم غصہ رونما بدین معنی کنی کہ (۲) بمعنی پس کہ صراحتش بر معنی بخت این بخت غصہ و رہا شد و کنایہ از بخت گذشت بخیاں ما بخت بمعنی اول مرکب است ناموافق (ارو) بری قسمت یوٹ۔ از بخت و راے مہمل کہ افادہ معنی نسبت کند بخت دو ماہ اصطلاح بقول ہفت قلم بمعنی منسوب بہ بخت چنانکہ انگشت و انگشترو</p>
<p>باضافت بختی کہ اقبال اور اشبات دوامی بخت بہ معنی اول بمعنی چہارم اوست کہ نام نباشد مو لاف عرض کند کہ مرکب اضافی دو پادشاہ است جادارو کہ واقعہ تاریخی این است دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر شہر خصوصیتی داشتہ باشد باکی از ان ہر دو این نکر و سند استعمال پیش نشد معاصرین شاہ (ارو) (۱) بلخ۔ مذکر ایک قدیم اور عجم (بخت چند روزہ) گویند شتاق سند مشہور شہر ہے خراسان میں واقع (۲) دیتیو باشیم (ارو) چند روزہ خوش قسمتی موٹ بخت کے پانچویں معنی۔</p>	<p>باضافت بختی کہ اقبال اور اشبات دوامی بخت بہ معنی اول بمعنی چہارم اوست کہ نام نباشد مو لاف عرض کند کہ مرکب اضافی دو پادشاہ است جادارو کہ واقعہ تاریخی این است دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر شہر خصوصیتی داشتہ باشد باکی از ان ہر دو این نکر و سند استعمال پیش نشد معاصرین شاہ (ارو) (۱) بلخ۔ مذکر ایک قدیم اور عجم (بخت چند روزہ) گویند شتاق سند مشہور شہر ہے خراسان میں واقع (۲) دیتیو باشیم (ارو) چند روزہ خوش قسمتی موٹ بخت کے پانچویں معنی۔</p>
<p>بخت دون اصطلاح۔ مرکب توصیفی است بمعنی بخت بلند و مساعد و معنی لفظی این (۵) ریاضت ہائے عشق دادہ استعداد بختی کہ روز بروز بلند شود (النوری ۵)</p>	<p>بخت دون اصطلاح۔ مرکب توصیفی است بمعنی بخت بلند و مساعد و معنی لفظی این (۵) ریاضت ہائے عشق دادہ استعداد بختی کہ روز بروز بلند شود (النوری ۵)</p>

<p>بخت روزافزون و قریح روز و شب جاودان دولت فرا و خصم کاه پر (اردو) اچھی قسمت - روزافزون قسمت - مؤنث بخت زبون اصطلاح - مرکب توصیفی دست و پائے یار می ریزد (وله) بخت است بمعنی بخت بد (ظهوری) شاه باز سبزی ز خدا پوچھا می خواهم که بهالم رخ من که غنقا را بداند پیشه و در شکارش باشد پر خون کبف پای کسی که (وله) سبز واری بخت زبون سر داده ایم (اردو) بخت از وجود خاکی من مانده است که بخت سبزی قسمت - مؤنث - کو که منظور نظر گردم ترا (وله) حسن فیض</p>	<p>پس معنی این بخت نیک درست است - درین بستان سراسر است از ان بخت حنا دانم که شست خون خود در دست و پائے یار می ریزد (وله) بخت است بمعنی بخت بد (ظهوری) شاه باز سبزی ز خدا پوچھا می خواهم که بهالم رخ من که غنقا را بداند پیشه و در شکارش باشد پر خون کبف پای کسی که (وله) سبز واری بخت زبون سر داده ایم (اردو) بخت از وجود خاکی من مانده است که بخت سبزی قسمت - مؤنث - کو که منظور نظر گردم ترا (وله) حسن فیض</p>
<p>بخت ساز و ار اصطلاح - مرکب توصیفی آب خضر از عشق صائب می برد بخت سبز است بمعنی بخت مساعد (انوری) تا مخالف گشت بخت ساز و ارم کار من راست چون زلف نگارستان پریشان آمد است (اردو) اچھی قسمت - مؤنث بخت سبز اصطلاح - بقول بحر طالع خوب بهار گوید که کنایه باشد مؤلف عرض کند و سفید مبدل سپید که بای فارسی به فابل شود چنانکه گو سفند و گو سپند (ظهوری) (خان آرزو در سراج) بمعنی نیک هم آمده بخت سپید ساخته شام و بحر مراد روزم</p>	<p>بخت ساز و ار اصطلاح - مرکب توصیفی آب خضر از عشق صائب می برد بخت سبز است بمعنی بخت مساعد (انوری) تا مخالف گشت بخت ساز و ارم کار من راست چون زلف نگارستان پریشان آمد است (اردو) اچھی قسمت - مؤنث بخت سبز اصطلاح - بقول بحر طالع خوب بهار گوید که کنایه باشد مؤلف عرض کند و سفید مبدل سپید که بای فارسی به فابل شود چنانکه گو سفند و گو سپند (ظهوری) (خان آرزو در سراج) بمعنی نیک هم آمده بخت سپید ساخته شام و بحر مراد روزم</p>

(۵۰۶۱)

(۵۰۶۱)

<p>سیاہ کردہ زلف چوتیرت (ا اردو) چچی (ا اردو) بری قیمت - مؤنث - بخت شور اصطلاح - بقول بحر طالع خس قیمت - مؤنث -</p>	<p>بخت سیہ اصطلاح - مرکب توصیفی است بمعنی بخت بد کہ فارسیان سفید را برائے نیکو استعمال کنند و سیاه را برائے بد (ظہوری ۵) بخت سیہ است اگر ظہوری ۶ و در سند ہماے رشک زراغ است ۶ (ولہ ۵) پریشانم از طرہ او بگویم ۶ کہ طرفی ز بخت سیہ بر نہ بخت ۶ (ا اردو) بری قیمت - مؤنث -</p>
<p>بخت سیہ اصطلاح - کناہیہ از بخت بد (صائب ۵) صائب و دواع بخت سیہ کار لغت مستقل بدین اسم قائم نکرد (ا اردو) خویش کن : این سرمہ را بجاک صفایان چہ می و بکھو بخت کے دوسرے معنی -</p>	<p>بخت سیہ اصطلاح - کناہیہ از بخت بد (صائب ۵) صائب و دواع بخت سیہ کار لغت مستقل بدین اسم قائم نکرد (ا اردو) خویش کن : این سرمہ را بجاک صفایان چہ می و بکھو بخت کے دوسرے معنی -</p>
<p>بختکار اصطلاح - بقول ناصری بروزن گفت یا رنطول را گویند و آن دوائی حیات است کہ باہم جو باشند و بدن بیمار را بدان شویند مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و مخفی مباد کہ بختگاوبہ واو آخر عروض راے مہملہ بہ ہمین معنی می آید نہیں نباشد کہ صاحب ناصری تسامح کرد یا نقل نویسی و او را راے مہملہ نوشت و اگر سند تھا این پیش شود تو انیم عرض کرد کہ کاف فارسی بعرلی بدل شد چنانکہ گند و گند و وا و بدل شد</p>	<p>بختکار اصطلاح - بقول ناصری بروزن گفت یا رنطول را گویند و آن دوائی حیات است کہ باہم جو باشند و بدن بیمار را بدان شویند مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و مخفی مباد کہ بختگاوبہ واو آخر عروض راے مہملہ بہ ہمین معنی می آید نہیں نباشد کہ صاحب ناصری تسامح کرد یا نقل نویسی و او را راے مہملہ نوشت و اگر سند تھا این پیش شود تو انیم عرض کرد کہ کاف فارسی بعرلی بدل شد چنانکہ گند و گند و وا و بدل شد</p>

بہ رائے مہملہ چنانکہ کلا و تکلا و صراحت ماخذ این بر پنجگامی آید (ار و و) دیکھو پنجگام و۔

بخت کہ برگرد و واسپ تازی کر و دوش
بجوالہ سامی فرماید کہ بضم با و سکون خاے
ی صاحبان محبوب الامثال و خزینہ و امثال فارسی
معرین کردہ از محل استعمال ساکت مؤلفہ
عرض کند کہ فارسیان این مثل را بخت بد بخت
می زنند و ما شنیدہ ایم کہ بر زبان معاصرین عجم
درین مثل کاف بیان و لفظ تازی نیست میگفتند
بخت برگرد و واسپ خر گرد و یکمی از معاصرین ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ بخت
عجم با گفت کہ این مثل متعلق است یا حکایتی کا و) ببا می فارسی و کاف عربی بہین معنی می
گویند کہ گدائی را سلطانی اسپ عطا کرد و او
بخانہ برد و ذریعہ حفاظت نہاشت شب
عیاران اسپ را در دیدند و خری را بجا
گذاشتند۔ بامداد گدای بیچارہ فغان برد
و بر زبان سوقیان عجم این مثل آمد (ار و و) کہ اصل این (بختہ اوک) بود کہ کاف نسبت
کم بختی آئے گھوڑا گدای ہا بنجائے دکن میں درین داخل است۔ قلب نمودہ پنجگام و
ساختہ اند چنانکہ آتشخور کہ در اصل آتشخور
مستعمل ہے۔
بخت کا و اصطلاح صاحب سروری بود نیز فرماید کہ رشیدی کہ معنی ترکیبی آن

<p>آب بخت گفته غافل (انتهی) بخيال مؤلف پس همه بختناک بود مرکب از بخت و آب و کاف نسبت و جادو دارد که کاف آخر از اندک گیریم معنی لغوی این چیزیکه بخت شده با آب مخفی مباد که بخت اسم مصدر و حاصل بالصدر بختن</p>	<p>شکل گذشته ذکر کرده ایم که در مطبوعات (بخت) پیش ازین گذشت (ارو) و دیگر (بخت) چون خندان بودندندان بدندان بشکند (بخت خواب آلوده را فالوده دندان شکن) بخت مراد اصطلاح کنایه باشد از</p>
<p>است و مراد از جو شامده که تعریفش بالا مذکور شد و آب به تبدیل موحده با و آو آو شد و این بجای خودش گذشت و کاف آخر القاعده قلب بعضی بعد لفظ بخت آوردند (بختکاو) اچھی قیمت - مؤنث -</p>	<p>بخت مراد اصطلاح کنایه باشد از از بخت خوش (ظهوری) کالاس دوستداری تا که کس باشد خوش انگه رخت مار بخت مراد باشد (ارو) اچھی قیمت - مؤنث -</p>
<p>بخت مساعد اصطلاح بخت موافق و بخت خوش باشد (انوری) جدا بخت مساعد که سوس حضرت شاه پور کرد و هم داد پس از چندین گاه پور (ارو) اچھی قیمت - مؤنث -</p>	<p>شد و در اصطلاح زیر بخت موحده عوض با فارسی و کاف فارسی بعوض کاف عربی بر سبیل تبدیل است چنانچه تپ و تب و گند و کند (ارو) و دیگر اسپرم آب - بخت گر کرد و از پالوده دندان شکن</p>
<p>بخت مند اصطلاح - بقول بهار و اند مثل صاحبان خرنه و امثال فارسی ذکر این کرده اند و حقیقت این را بر هر دو معنی جوان بخت نیز آمده (ابوطالب کلیم)</p>	<p>بخت گریاری دهد و دندان شکن بخت گریاری دهد و دندان شکن بخت گریاری دهد و دندان شکن</p>

(۱۰۰)

(۱۰۰)

<p>بخت نام فرمان بفرمان گزینا شد گو میباش میراب آب حیوان بود و مؤلف عرض کند (انوری ب) لے بخت نامساعد باری که مستند بقول برهان یعنی صاحب و خداوند تو خود چه چیزی و وے یا ناموافق آخرتو با است چنانکه در دمنند و حاجتمند پس معنی که مانی و (ارو) بری قیمت یوث -</p>	<p>بخت نامعنی است لفظی این صاحب قیمت و کنایه از خوش قسمت باشد (ارو) قیمت والا - بقول آصفیه بخت نامعنی است بخت موافق و بخت مساعد (ظهوری ب)</p>
<p>بخت نامعنی است بخت موافق و بخت مساعد (ظهوری ب) دلم گردیده نازک شیشه دارم باز میلزم بخت نامعنی است بخت نامعنی است (ارو) بری قیمت یوث -</p>	<p>بخت نامعنی است بخت موافق و بخت مساعد (ظهوری ب) دلم گردیده نازک شیشه دارم باز میلزم بخت نامعنی است بخت نامعنی است (ارو) بری قیمت یوث -</p>
<p>بخت نامعنی است بخت موافق و بخت مساعد (ظهوری ب) دلم گردیده نازک شیشه دارم باز میلزم بخت نامعنی است بخت نامعنی است (ارو) بری قیمت یوث -</p>	<p>بخت نامعنی است بخت موافق و بخت مساعد (ظهوری ب) دلم گردیده نازک شیشه دارم باز میلزم بخت نامعنی است بخت نامعنی است (ارو) بری قیمت یوث -</p>
<p>بخت نامعنی است بخت موافق و بخت مساعد (ظهوری ب) دلم گردیده نازک شیشه دارم باز میلزم بخت نامعنی است بخت نامعنی است (ارو) بری قیمت یوث -</p>	<p>بخت نامعنی است بخت موافق و بخت مساعد (ظهوری ب) دلم گردیده نازک شیشه دارم باز میلزم بخت نامعنی است بخت نامعنی است (ارو) بری قیمت یوث -</p>

(۱۱۰۰۰)

(۱۱۰۰۰)

کنایه از بخت بد (ظهوری) کار دل از رفت و در چاه نرختان کهنه شده (اردو)
یاری بخت گون گردید پست و پالایش از جا بری قسمت - مؤنث -

بختو قبول سروری بجای معجمه و تائے قرشت بوزن بدخودا، رعد باشد (شمس)
فخری (۵) از رشک کلک تو ناله کن ابرو که خلقش نام کرد دستند بختو و فرماید که در یکی
از نسخ (بختو) به نون بنظر رسیده بوزن شیرو نیز فرماید که در فرنگ بضم با و تا آورده
بمعنی (۲۱) هر چه غرزه باشد عموماً و رعد خصوصاً صاحب جهانگیری گوید که بختو و بختو و بختو
هر سه با اول مضموم و ثانی زده و تائی فوقانی مضموم هر چه غرزه را گویند عموماً و رعد را
خصوصاً صاحبان برهان و جامع هم بانش صاحب ناصری بذکر معنی جهانگیری فرماید که
این را بفارسی تندر هم گویند و فرماید که در فرنگ بجای تائون آورده و بختو و بختو
به اضافه ها و آهم ذکر کرده همه به تصحیف خوانده اند اما در نسخه معتبره مثل تفسیر البفتح را
و در سامی فی الاسامی معنی (۳) برق گفته اند و اعتماد بر قول ایشان بیشتر است فطاهر
مشترک است در معنی رعد و برق خان آرزو در سراج گوید که معلوم میشود که بختو بجای
مهمه و تائے قرشت رعد است و چون حای مهمه در فارسی نیامده پس بختو بدین معنی
بجای معجمه و تائے قرشت خواهد بود و بنون یعنی برق و از شعر رودگی چنان معلوم شود
که بختو معنی رعد بتائے قرشت است بفتح تا (۵) چون باباگ آند از هوا بختو می خور و
باباگ چنگ در و دشو و مؤلف عرض کند که صاحب سروری همین شعر رودگی را باند
بختو آورده که بنون عوض فوقانی می آید و قافیه مصرع دوم که روتی آن نون است

تأییدش می کند اگرچه در اینجا اختلاف آن هم جائز است و خیال خان آرزو در اعراب لون
 که بفتح گیر و درست است و آن مخصوص باشد با نخبه که بنون سوم می آید صاحب سروی
 آنرا که اول نوشته لغت زیر بحث بالضم است آنچه خان آرزو و خیال خود اصل این
 لغت را به حائطی یعنی رع خیال کرده بے دلیل محض نمی گوید که لغت که ام زبان بود که
 فارسیان به تبدیل حائطی به خائے مجمله تحتو کردند زیرا که بحقوبه بے حائطی بدین معنی در کلام
 عرب نیامده و محققین نیز کی هم سکوت کرده اند و تبدیل حائطی با خائے مجمله بالعکس
 آن هم در قواعد فارسی نیست و اے بر تحقیقش که ادعای بی دلیل و خلاف قیاس کند ما
 بحدیکه جستم و غور کردیم ما خداین خبرین نباشد که تحتو اصل است بالضم و فوقانی منوم
 اسم جامد فارسی زبان و تحتو و تحتو که می آید ضرب علییه آن زیادت را بے مملو و های
 هنوز چنانکه شناسنا و خوشنوار و خوشنواره و آنچه نخبه به بنون عوض فوقانی می آید
 آن هم اسم جامد است - جادارد که آن را مبدل گیریم و همین یک لغت را سند تبدیل
 فوقانی به بنون قرار دهیم که نخبه به بنون و های هنوز هم به همین معنی می آید - اختلاف اعراب
 نتیجه لب و لجه مقامی است دیگر هیچ آنچه صاحب ناصری غیر (نخبه - به فوقانی) دیگر لغات
 را تصحیف گوید حقیقت را نمی جوید جائی که تبدیل و زیادت موافق قیاس باشد
 آن را تصحیف نام نهادن خطاست - حالا عرض می شود نسبت معنی که از شناس
 فخری و رودگی معنی را مدحقق است آنانکه معنی برق هم گرفته باشند آنرا مجاز گوئیم
 و آنچه خان آرزو (نخبه - به بنون سوم) را مخصوص به برق کند هم بے دلیل است

چون از ماخذ پنجو خبر نذر داین تخصیص را از کجای آورد (خان آرزو بخواه قوسی) و صاحب
 سروری بخواه نسخه وفائی (خجوبه فوقانی) را بمعنی (۴) شوے مادر آورده و صاحب
 برهان همین معنی بر (خجوبه - به نون سوم) نوشته گوید که پدر اندر را گویند که شوهر مادر باشد
 مؤلف عرض کند که مقصودشان خبرین نباشد که پدر بر بیب و بدین معنی هم اسم جا
 فارسی زبان گیریم و جادار که استعاره باشد از معنی اول که پدر بر بیب خود با بگ
 زند همچون رعد و محبت و شدت پدری نذر و چنانکه با پسر خود اگر چه این بد اخلاقی با
 جهل مخصوص است ولیکن اعتبار بکثرت عمل است - که سو قیان عجم پدر اندر را پنجو نام
 نهادند (اردو) (۱) رعد - مذکر - و پنجو (۲) هر گز بنه والا (۳) برق - مؤنث
 و کیهو او خش (۴) سوتیلا باب بقول آصفیه - بهندی - اسم مذکر - و دباب جکه منطفه
 سے آپ نہو - بگے باپ کا منقیض - دوسرا باپ -

بخت و اتفاق اصطلاح - بقول اند	چیز بمقدار است چنانچه پاره شیشه یا پار
و غیاث منفعت کثیر حاصل شدن کسی	ظروف چینی درین چاه نو کنند و یافتن
بلا وجه و بے سعی و تلاش چنانچه مال یافتن	پیش آمدن مکر و ہی که در آنجا وجودش متصور
کسی در زمین یاد داشته چاه کندیدن	نباشد اتفاق گویند - مؤلف عرض کند که
و فرق در میان (بخت و اتفاق) آنکه	حیف است که محققین بالا تطویل بخت را
بخت خاص است و اتفاق عام اگر یافتن	پندیدند معاصرین عجم با اتفاق کنند که
منفعت کثیر است بخت گویند و اگر یافتن	(بخت و اتفاق) بجائی مستعمل می شود که چیز

خلاف توقع بدست و بظهور آید و دیگر هیچ (اردو) دو چشم و غریب و با ابر بہا رکاہی و بخت و بخت و اتفاق۔ اردوین بھی ستمل ہے۔ مطیر و لقبول برہان بفتح اول ہم آمدہ صحت (فارسی ترکیب) جیسے بخت و اتفاق کی بات ہے کہ انکو کوکری ملگنی یا خزانہ ہاتھ آگیا۔ بخت و دولت بکار وانی نیست [مثل جتا] گلدستہ ذکر این کردہ۔ مال سعدی شیرازی است کہ صورت مثل گرفت و مصرع ثانی این جز بتائید آسمانی نیست کہ مقصود اینست کہ بے از ناواقفان کا خوش بخت و صاحب دولت می شوند۔ فارسیان این مثل را بر آ طالع مندان می زنند۔ مرادف (اگر روزی بدانش بر فردی) (اردو) ویکھو۔ اگر روزی بدانش بر فردی

بختور [اصطلاح]۔ بقول جہانگیری با اول مضموم ثانی زده و تاے فوقانی مضموم (۱) مرادف معنی اول و دوم بختو کہ گذشت (استاد رودکی) حاضر شود زاشک

بخت و اتفاق۔ اردوین بھی ستمل ہے۔ مطیر و لقبول برہان بفتح اول ہم آمدہ صحت (فارسی ترکیب) جیسے بخت و اتفاق کی بات ہے کہ انکو کوکری ملگنی یا خزانہ ہاتھ آگیا۔ بخت و دولت بکار وانی نیست [مثل جتا] گلدستہ ذکر این کردہ۔ مال سعدی شیرازی است کہ صورت مثل گرفت و مصرع ثانی این جز بتائید آسمانی نیست کہ مقصود اینست کہ بے از ناواقفان کا خوش بخت و صاحب دولت می شوند۔ فارسیان این مثل را بر آ طالع مندان می زنند۔ مرادف (اگر روزی بدانش بر فردی) (اردو) ویکھو۔ اگر روزی بدانش بر فردی

بختور [اصطلاح]۔ بقول جہانگیری با اول مضموم ثانی زده و تاے فوقانی مضموم (۱) مرادف معنی اول و دوم بختو کہ گذشت (استاد رودکی) حاضر شود زاشک

بخت و اتفاق۔ اردوین بھی ستمل ہے۔ مطیر و لقبول برہان بفتح اول ہم آمدہ صحت (فارسی ترکیب) جیسے بخت و اتفاق کی بات ہے کہ انکو کوکری ملگنی یا خزانہ ہاتھ آگیا۔ بخت و دولت بکار وانی نیست [مثل جتا] گلدستہ ذکر این کردہ۔ مال سعدی شیرازی است کہ صورت مثل گرفت و مصرع ثانی این جز بتائید آسمانی نیست کہ مقصود اینست کہ بے از ناواقفان کا خوش بخت و صاحب دولت می شوند۔ فارسیان این مثل را بر آ طالع مندان می زنند۔ مرادف (اگر روزی بدانش بر فردی) (اردو) ویکھو۔ اگر روزی بدانش بر فردی

بختور [اصطلاح]۔ بقول جہانگیری با اول مضموم ثانی زده و تاے فوقانی مضموم (۱) مرادف معنی اول و دوم بختو کہ گذشت (استاد رودکی) حاضر شود زاشک

ہو خیرین نسبت کہ این مزید علیہ تجتو باشد (ار دو) دکیو تجتو۔

بختہ بقول سروری بروزن تختہ (۱) گو سپندہ سالہ باشد یا چہار سالہ (سوزنی) چو گرگ کرسنہ اندر رفتہ میان رسمہ پچہ میش و چہ برہ دندانش را چہ بختہ چہ شک پد و بجوالہ نسخہ میرزا فرماید کہ گو سپندہ نرسہ سالہ صاحبان جہانگیر، و جامع ذکر معنی آخر الذکر کردہ اند (حکیم نزاری) بدین شکرانہ داد آن ہرزہ اندیش پد و پانصد بختہ حربہ بدر ویش پد صاحب رشیدی بر گو سپندہ سالہ قانع و بقول برہان و ناصر گو سفند نرسہ سالہ یا چہار سالہ و خان آرزو در سراج ذکر بعضی اقوال بالا کردہ مؤلف عرض کند کہ بخت با لضم معنی پسر یعنی پنجمین گذشت فارسیان ہائے نسبت در آخرش زیاد کردہ گو سپندہ نرسہ سالہ را نام نہادند کہ سہ سالہ یا چہار سالہ باشد و رائے این ماضی مستحق نمی شود (ار دو) تین یا چہار سالہ عمر کا نہ بکرا۔ مذکر۔

(۲) بختہ۔ بقول برہان و جامع و ناصر، و سروری بجوالہ نسخہ میرزا) بمعنی ہر چیز پست کنندہ صاحبان رشیدی و جہانگیری می فرمایند کہ چیزے کہ پست آن را باز کردہ باشند (اشیر الدین خسیکتی) باز ترا کہ شاہ طہور است چون عقاب ہاز گو سفند بختہ فلک مستہ باد پد (حکیم سنائی) صحن حلوا و مرغ و نادہ نان پد پختہ بختہ برہ بریان پد خان آرزو در سراج ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی اول است مخصوص بر گو سپندہ پست کنندہ و مجاز مجاز برائے ہر چیز پست کنندہ (ار دو) چمڑا چھیل ہوا بکرا اور ہر چیز جس کا پست نکالے ہوں۔ مذکر۔

(۳۳) بختہ۔ بقول سروری و برہان و جامع بحوالہ نسخہ میرزا المعنی ونبہ فربہ۔ صاحب مؤید فرماید کہ ونبہ فربہ وپروردہ۔ خان آرزو در سراج ذکر این کرده گوید کہ ہمان معنی اول است مؤلف را باخان آرزو اتفاق است و اگر بہ صفت فربہ ہی مخصوص کنیم مجاز معنی اول است و بس (اردو) موٹا اور تیار۔ ونبہ۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ نے ونبہ پر فرمایا ہے۔ فارسی۔ اسم مذکر یا بیڈہا۔ وکن مین ونبہ اُس خاص قسم کے مینڈھے کو کہتے ہیں جسکی دُم چوڑی اور زبردست ہو کہا جاتا ہے کہ اُسکی نسل عرب سے ہند میں لائی گئی۔

(۳۴) بختہ۔ بقول سروری بحوالہ فرہنگ گو سپندہ انخابہ دیگر کے از محققین فارسی زبان ذکر این نکر دنجیال اما مجاز معنی اول است۔ بس و بلحاظ معنی خاص قول صاحب سروری بشتابہ سند است کہ از اہل زبانست (اردو) خستی کیا ہوا بکرا۔ مذکر۔

(۳۵) بختہ۔ بالفتح بقول رشیدی محصلہ کہ شب در خانہ رعایا نزول کند و فرماید کہ شبیر در گیلان مستقل و بقول برہان و جامع محصل و تحصیلدار۔ صاحب ناصری بنقل قول رشیدی گوید کہ اصل این بختہ بضمت خا بودہ یعنی شب خجفتہ چہ بلفظ دری تبرستان خجہ مخفف خجفتہ و گتہ مخفف گفنتہ متداولست خان آرزو در سراج نقل قول رشیدی کردہ مؤلف عرض کند کہ ما نسبت ماخذ این با صاحب ناصری اتفاق داریم کہ از اہل زبانست۔

(اردو) وہ محصول دار جو رعایا کے گھر میں شب باش ہو یعنی رعایا کا مہمان۔ مذکر۔

<p>بختیار اصطلاح۔ بقول بہار و انند مراد کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی کسی کہ بخت جوآن کہ گذشت مؤلف عرض کند معین و یار اور ست کنایہ از خوش نصیب</p>	<p>بختیار اصطلاح۔ بقول بہار و انند مراد کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی کسی کہ بخت</p>
---	---

درماندہ آورده از روز نخست بختیار	(ارو) و کیونجیاور۔
از طہوری اختیاری برنداشتہ	بختیار (اصطلاح)۔ بایہ مصدری بر لفظ بختیار افزوده اند۔ بمعنی خوش (ارو) بختاوری۔ بقول آصفیہ۔ قسمتی است (طہوری) ہر کے اسم مؤنث۔ خوش قسمتی۔

(۱۰۷۴)

بخند بقول بہان و سروری و جامع و ناصری و سراج بر وزن بخند ریم آہن را
گویند (شمس فخری) اگر آہنگران شکر جو دو تو گویند پیکورہ درون ز رشود حبلہ
بخند پیکورہ عرض کند کہ ریم آہن کثافت آہن است کہ در آتش جدا شود (کذا
فی البرہان) ترجمہ آن عبری بخت الحديد است اسم جامد فارسی قدیم (ارو)
لویہ کامیل جو گلانے سے جدا ہوتا ہے۔ مذکر۔

بخچیدن بقول اندجواہ فرنگ فرنگ بالفتح (۱) بمعنی دراز و طویل کردن و
(۲) حصار و احاطہ کردن و (۳) گرد گردیدن و (۴) خود را آزادان و فرماید
کہ بخیم فارسی ہم می آید صاحب بحر بخچیدن بہ بے فارسی اول و خاے دوم و خیم فارسی
سوم گوید کہ بمعنی فرسودن و کوفتہ شدن و پہن گردیدن است صاحب ہوار و فرماید کہ
پہن کردن و پہن شدن ہر دو آمدہ و بقول بہان کوفتہ شدن و پہن گردیدن مؤلف
عرض کند کہ مصدر یکہ بہ بے فارسی و خیم فارسی می آید اصل است و بخچ کہ بہ بے فارسی
و خاے بمعنی و خیم فارسی بمعنی پہن می آید اسم مصدر این و ماخذ بخچ۔ یک باشد کہ بمعنی یک
و سطرۃ و مطرق می آید خیم فارسی زائد را بر یک زیادہ کردہ یک ساختند چنانکہ نم را

نچ کرد و بعد از آن کاف فارسی بجای مجمه بدل شده چنانکه فرنگ و فرسخ با هم نچیدن
 بمعنی پهن شدن و کوفته شدن و فرسودن از همین اسم مصدر نچ قرار یافت که بنحیال ما مصدر
 اصلی است زیرا که اسم مصدرش لغت فارسی زبان است و بقول نقینین فارسی مصدر جعلی
 که تحتانی مکسور داخل مصدر راست و نچیدن موحده و جیم عربی که زیر بحث است مبدل آن
 که بای فارسی موحده بدل شود چنانکه تپ و تب و جیم فارسی عبری تبدیل یابد چنانکه کاج و
 و کاج و آنچه صاحب اند معنی دوم و سوم و چهارم و راس معنی اصل مصدر زیاد کرده است
 بدون سند است و اگر سند استعمال پیش شود توانیم عرض کرد که مجاز معنی اول باشد و بس
 (ارو) (۱) در از کرنا (۲) احاطه کرنا (۳) گھومنا طواف کرنا (۴) اینه آنگو تکلیف دیند

نچیدن بقول اند سجا له فرنگ	سجد الله تعالی می فرماید که نچیر بلغت ژند و پاد
مرادف نچیدن که جیم عربی گذشت و ما اشار	بمعنی میدان می آید و ماخذ این نچ که بمعنی
این همد را نجا کرده ایم (ارو) دیکه نچیدن	پهن می آید فارسیان قدیم تحتانی و راس
نچیریدن بقول اند سجا له فرنگ	پتوز زانده کرده اسم جامد ساخته اند تکریم
بافتح و کسبر جیم فارسی (۱) بمعنی غلط اندین و	حیف است که این اسم جامد از صفحات لغات
(۲) غلطیدن بر زمین و (۳) گردش کردن	ستوک است اگر این را مستعمل دانیم ماخذ
و گردیدن صاحبان بھر و موارد و لواور	این مصدر بر سبیل مجاز بدست می آید و الا
که محققین مصادر اندازین مصدر ساکت	فلا- بائی حال مجرب و بیان صاحب اند براس
مؤلف عرض کند که یکی از معاصرین زشت	این مصدر کافی نیست طالب سند باشیم

(اردو) (۱) زمین پر لٹانا (۲) زمین (ب) مذکور شد و معنی برے باشد در
 پر لٹنا (۳) گردش کرنا پھر صاحب دوم کہ بر معنی پنجم (ب) گذشت (اردو)
 اصفیہ نے لوٹ پوٹ ہونا کا ذکر کیا (۱) خدا کی قسم (۲) برائے خدا بقول
 ہے بہ معنی غلطان و پچھان ہونا۔ اصفیہ فارسی۔ تابع فعل۔ از بہر خدا۔ خدا
 بخدا بقول انند بفتح (۱) قسم خداو کے واسطے۔ خدا کو مان کر۔

(۲) برائے خداے تعالیٰ (منہ ۵) **نجدت رسیدن** استعمال۔ حاضر شدن
 بخدا ہر کہ آفرید ترا پرفوت از خوشین بحضور (الوری ۵) بندہ ہر چند نجدت
 چو دیدتہ ام مؤلف عرض کند کہ باے نرسد پشتم نیست بہ تقصیر و کسل پ
 قسم است در اول کہ بر معنی دوازہم (اردو) خدمت میں حاضر ہونا۔

بخرد بقول سروری و برہان و جامع بالکسر و فتح رائے جملہ (۱) یعنی صاحب عقل (حکیم بنا
 دوست دانی نہ بندہ مر خود را پو این بود پیشہ مرد بخرد را پ صاحب ناصر می بند کر معنی
 بالا فرماید کہ اصل این باخرد بودہ ضد بے خرد چہ واضح است کہ خرد معنی عقل آمدہ صاحب
 مؤید بجوانہ لسان الشعر اگوید کہ بالفتح (۲) یعنی آرزو مند ہم خان آرزو در سراج فرماید کہ
 قیاس می خواہد کہ مفتوح الاول باشد یعنی کسی کہ باخرد و عقل باشد ولیکن شہرت کبر اول
 وارد و میتوان کہ آن باے کسور نیز بمعنی باے مفتوح بود چنانکہ از بعضی عراقیان صاحب روض
 شنیدیم کہ (بخانہ رفیق) را کبر اول می خوانند چنانکہ در مرثکان کہ در اصل بفتح دوم بود
 مؤلف عرض کند کہ باے معیت در اول خرد زیادہ کردہ اند و بس و آنچه بالکسر می خوانند

مخاورہ زبان است معنی دوم غیر از مجاز نباشد ولیکن هیچ تعلقی با معنی حقیقی ندارد و طلب
سند استعمال باشیم (ارو) (۱) عقل مند (۲) آرزو مند۔

بخردی | بقول مؤید و ہفت و خیث و اندر صدری بر بخرد زیادہ کردہ اند و گیرہ هیچ
دانائی و ہوشیاری مؤلف عرض کند کہ یے (ارو) غفلندی۔ موت۔

بخرک | بقول سروری بخاورائے مہملہ بروزن مردک بادام کوہی باشد و فرماید کہ در
نسخہ میرزا ابستم بنیر آورده صاحبان برہان و ناصری و جامع و مؤید و سراج و ہفت
ہم ذکر این کردہ اند صاحب محیط فرماید کہ لغت شیرازی است بادام کوہی و صحرائی را
و این ہر دو درخت از درخت بادام بستانی کوچک تر و برگ آن ریزہ و گل آن مائل
بسنخی و باخوشبو و ثمر آن کوچک تر و باتنی و قبض بسیار و غیر حلوز است گرم و خشک در
سوم و بہت تقویت معده و رفع رطوبات و امراض بار دہ آن قوی و اسہال نافع
و منافع بسیار دارد (الخ) مؤلف عرض کند کہ اسم جامد فارسی زبان است۔ جامد
کہ از لغت عربی بخمر کب کردہ اند کہ بقول منتخب لغتین بمعنی بہر چیزی کہ رائج او تہ باشد
کاف تخفیر یا تصغیر در آخرش زیادہ کردند و اختلاف اعراب تصرف زبان فارسی است
و نظر بر تلخی ثمر این عجیب نیست کہ ہمین ماخذ صحیح باشد واللہ اعلم بحقیقۃ الحال۔ اندر سیفوت
مفسر گوئیم۔ (ارو) جنگلی بادام۔ مذکر۔

بخرن کسی افتاد | مصدر اصطلاحی۔ و پامالی او بودن (صائب) مردم جہان
بقول وارستہ و بحر و انس در صد و خرابی من اوقادہ اند پھر گز بہو خاطر موری خیمہ

مؤلف عرض کند کہ افتادن بقصد غارت
 و تاراج رفتن بر بعضی چهل و دو مثل گذشت
 این می بودنی و اینم کہ بہ خلے ہجہ چہ لفظ است
 کہ این معنی پیدا کر دہ زین نیست کہ غلط نگاری
 چنانکہ در دہجہ افتادن و این متعلق است
 کاتبین باشد یا غفلت مؤلف۔ ہائی حال
 بہ ہمان (اردو) کسی کی خرابی کے درپے ہونا
 ما از تحقیق فرید این قاصیم و مجرد بیان
 بخر و ش آمدن | مصدر اصطلاحی۔ ہائی
 بے معنی صاحب شمس را کافی ندانیم (اردو)
 و ہوسے کردن و آواز ہا بر آوردن و شور و
 ایک بڑا دریا۔ مذکر۔

غوغا کردن (انوری ۵) تازبان زخمہ بود
 بخرید آمدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر
 چون بحدیث آید عود پڑا دہان نغمہ بود چون
 و اند خریہ شدن۔ معاصرین عجم بر زبان
 بخر و ش آیدنے پڑا (اردو) شور و غوغا کرنا
 دارند موافق قیاس است (اردو) خریدنا
 بخریچ | بقول شمس نام دریائیت عظیم
 بحریدین | بقول اند بخوالہ فرنگ فرنگ باقیم

کہ ہر کہ از ان آب خور دچرب باشد و فرماید
 (۱) در نزع جان بودن و (۲) از پہلو بہ
 کہ لغت فارسی است مؤلف عرض کند کہ
 پہلو غلطیدن و (۳) نفس تنگ زدن و
 محقق بے تحقیق سند استعمال پیش نکرد و فی
 (۴) نالہ کردن مانند بیاران و (۵) پرتش
 کہ کجا واقع است۔ محققین فارسی زبان
 کردن و (۶) خدمت کے نمودن و (۷)
 ازین ساکت معاصرین عجم بر زبان ندارند
 پری زوہ بودن و فرماید کہ بالفتح (۸) ترقین
 قیاس می خواہد کہ اگر بحر می مخصوص را بدین
 لب کوک و دیگر محققین مصادر ازین مصدر
 موسوم می کردند لفظ بحر بہ ہائے حطی داخل
 ساکت و معاصرین عجم بر زبان ندارند مؤلف

عرض کند کہ اگر سداستعمال این پیش شود تو انیم نفس می گیرند و معنی ہفتم مجاز آن و پیری زرد
 عرض کرد کہ ماخذ این سخن است لغت عرب ہم مجریماران مالہ می کند و نفس تنگ می کشد
 کہ لقب منتخب بافتح معنی بخار بر آوردن و ترقیدن لب کودک تعلق دارد و جرات
 است یا بخار کہ لقبش بالقلم نفی کہ از چہری
 نمناک بر آید فارسیان بقاعدہ مصدا جعلی محاورہ عجم است باقی حال طالب سند
 زیادت تحتانی کسور و جذف الف مصدر استعمال با شیم (ارو) سہکرات مین ہونا
 قائم کرد و معنی سوم و معانی اول و دوم نزع مین ہونا (۲) کروٹین بدلند۔ (۳)
 و چہارم مجاز آن ولیکن معانی پنجم و ششم و ششمی سے دم لینا (۴) کرہا (۵) پریش
 ہفتم و ہشتم را از ماخذ تعلق نمی نمایند الا کرنا (۶) کسی کی خدمت کرنا (۷) آسیب زو
 اینکه در پریش ہم نفس ہامی زنند و کار از ہونا (۸) لڑکون کے مونٹ ترکنا۔

سجریسہ | بقول شمس بروزن در کیسہ معنی پیشانی صراحت کند کہ لغت فارسی زبانست
 و دیگر محققین فارسی زبان و معاصرین عجم ساکت۔ لغت فارسی نمی نماید و در لغات
 عربی و ترکی ہم نیافتیم مگر دیانش اعتبار را شاید (ارو) پیشانی۔ مؤنث۔
تجنس | بقول سروری و برہان و جامع بفتح با و سکون خاے بمعجمہ (۱) پڑمردہ شدہ
 و فراہم شدہ را گویند از رحمتی یا سببی (شمس فخری ۵) چون جان نداد دشمن این
 شاہ بہ بد روزی زمینان کہ دلش گشت ز آسیب فنا بخش صاحب جہانگیری بذکر
 معنی بالا گوید کہ مانند پوستی کہ تف آتش بدان رسیدہ باشد و صاحب رشیدی نقشبست

خان آرزو در سراج گوید که نیز برین قیاس نجستن و نجند و نجسیدن و نجسایدن صاحب منتخب در لغات عرب ذکر نجس بدین معنی نکرده و صاحب اندکجواله منتهی الارب فرماید که لغت عرب است بمعنی کم و اندک و زینبی که بے آب وادن رویاند و نجستی بمعنی آب ناداده و کشت بے نیاز از آب وادن منسوب است بآن و نجوس جمع و محصلی که از مردم بازارستانند و آنچه عشقاران بعد گرفتن صدقه بحیلہ فرد گیرند و نیز کاستن حق کسی را و بیدار کردن بروے و کور کردن چشم و برکندن آن مؤلف عرض کند که از مہ معانی بالا که در عربی است هیچ تعلق از معنی اول الذکر یافته نمی شود. آنچه خان آرزو بر قیاس مصاد و اسم فاعل گوید صحیح نباشد بلکه اسم جامد فارسی زبان است و اسم مصدر نجیدن و نجسانیدن و نجستن که می آید (ار دو) پرموده بقول آصفیہ فارسی کہلایا مہوا۔ مہجایا مہوا۔ افسرده۔

(۲) نجس۔ بقول سروری بجواله تحفه بمعنی عشوه و بقول برهان و جامع و ناصری عشو و ضرام مؤلف عرض کند که فارسیان از معنی چهارم عربی که بمعنی اول ذکرش کرده ایم مجازاً معنی عشوه پیدا کرده اند۔ مفرس باشد (ار دو) عشوه بقول آصفیہ عربی۔ سم مذکر۔ ناز فرب۔ حرکت دل فرب۔ غمزہ۔ ناز و ادا۔ اداسے عشوق۔ کرشمہ۔ نخرہ۔

(۳) نجس۔ بقول سروری بجواله تحفه بمعنی گداز و ریج صاحب برهان گوید که برہم آمدن دل بسبب غمی یا طیشی و گداز و ریج و تابش دل و بقول رشیدی و ناصری بمعنی گدازش و کاهش و نقصان و بقول جامع مالش دل خان آرزو در سراج گوید که بدین معنی لغت

عرب است مؤلف عرض کند کہ مجاز است از معنی چارم و پنجم عربی کہ بر معنی اول ذکر شد گذشت پس مفرس باشد نہ لغت عربی (اردو) ریخ مذکر۔ نقصان مذکر۔

(۴۷) بخش۔ بقول سروری کجا کہ تحفه معنی مزرع بے آب و بقول جہانگیری رشیدی و جامع و سراج زبانی را گویند کہ بے آب دادن از آب باران رزاعت شود و آن را التم نیز خوانا صاحب برہان گوید کہ عبری ہم بدین معنی آمدہ صاحب ناصری فرماید کہ این را دیم نیز خوانند و فرماید کہ تجس بدین معنی عربی است و دیم فارسی مؤلف عرض کند کہ فارسیان لغت عرب را بمعنی خودش استعمال کردہ اند (اردو) و زمین جو صرف بارش کے پانی سے سیراب ہو جب کو دکن میں زمین خشکی اور زمین خریف کہتے ہیں (نوٹ)

(۵) بخش۔ بقول سروری کجا کہ تحفه و برہان و جامع و ناصری بمعنی پوستی کہ پیش آتش بڑ رسد و چین چین شود گویند تجبید مؤلف عرض کند کہ با معنی اول تعلق دارد کہ آن عام است و این خاص دیگر ہیچ (اردو) وہ چمڑا جو آگ کے اثر سے ٹھٹھڑ جائے۔ اینٹ جاے جس پر چھریان پڑ جائیں۔ مذکر۔

(۶) بخش۔ بقول جہانگیری و رشیدی و جامع و ناصری با اول کسور نزمہ بمعنی مؤلف عرض کند کہ جادو کہ این را مجاز معنی اول عربی دانیم (کہ بر معنی اول مذکور شد) و نظر لکھی سوگ نزمہ۔ اسم جامد فارسی زبان ہم توان گرفت (اردو) دیکھو تجس کے پہلے معنی۔

(۷) بخش۔ بقول جہانگیری و جامع و ناصری کسر اول بمعنی سستی۔ صاحب رشیدی مذکر معنی بالا گوید کہ بدین معنی و معنی ششم پیش گذشت مؤلف عرض کند کہ تجس بیجم عربی

وسین مہملہ ہم بدین معنی مذکور شد و جیم عربی بہ خای ہجہ بدل می شود چنانکہ اسفاناج و اسفاناخ
پس جاو ارد کہ این را سہ بدل معنی دوم تجس گیریم (ارو) و دیکھو تجس کے دوسرے معنی۔

<p>بجسان بقول سروری بوزنستان (۱) (تجسیدن) و امر حاضر است از مصدر تجسانید یعنی پژمرده و فراہم آمدہ و رنج دیدہ (روکی) (کہ می آید) پس شامل است بر ہمہ معانی تجسید (۵) از وی اندھی گزین و شادستی و تن و تجسانیدن۔ ضرورت نداشت کہ ذکر شقائے آسانی و بہ تیمار چہاں دل را چہر ابا بد کہ بجسانی این کنند (ارو) و دیکھو تجسانیدن جس کہ و فرماید کہ (۲) بمعنی گداختن و گذاران بیہ امر حاضر ہے او تجسیدن جس کا یہ اسم حال ہم آمدہ نیز فرماید کہ در نسخہ وفائی و شمس</p>	<p>بجسان بقول سروری بوزنستان (۱) (تجسیدن) و امر حاضر است از مصدر تجسانید یعنی پژمرده و فراہم آمدہ و رنج دیدہ (روکی) (کہ می آید) پس شامل است بر ہمہ معانی تجسید (۵) از وی اندھی گزین و شادستی و تن و تجسانیدن۔ ضرورت نداشت کہ ذکر شقائے آسانی و بہ تیمار چہاں دل را چہر ابا بد کہ بجسانی این کنند (ارو) و دیکھو تجسانیدن جس کہ و فرماید کہ (۲) بمعنی گداختن و گذاران بیہ امر حاضر ہے او تجسیدن جس کا یہ اسم حال ہم آمدہ نیز فرماید کہ در نسخہ وفائی و شمس</p>
<p>فخری ہمین معنی گذاران آورده اند (۵) مہملہ بوزن ترساند یعنی گذاران و در پیش مخالف ارچہ کہ خود را چو سنگ می پناشت آتش چین چین سازد (سراج الدین) اجی باز تاب آتش قہر شش چو موم شد بجسان کہ (۵) کفر کو کہ بیت دوزخ اوست بس پائین صاحب برہان بد کہ ہر دو معانی بالا فرماید کہ می تجساند اور آن نفس و فرماید کہ بمعنی (۳) بمعنی خرامان ہم صاحب رشیدی تجس پژمرده کند نیز۔ و بقول صاحب برہان بر</p>	<p>فخری ہمین معنی گذاران آورده اند (۵) مہملہ بوزن ترساند یعنی گذاران و در پیش مخالف ارچہ کہ خود را چو سنگ می پناشت آتش چین چین سازد (سراج الدین) اجی باز تاب آتش قہر شش چو موم شد بجسان کہ (۵) کفر کو کہ بیت دوزخ اوست بس پائین صاحب برہان بد کہ ہر دو معانی بالا فرماید کہ می تجساند اور آن نفس و فرماید کہ بمعنی (۳) بمعنی خرامان ہم صاحب رشیدی تجس پژمرده کند نیز۔ و بقول صاحب برہان بر</p>
<p>گوید کہ بر بن قیاس است بجسان و تجسندہ وزن لرزانند یعنی گدازد و در آزار و رنج و تجسیدن مؤلف عرض کند کہ دای محققین دارد و پژمرده سازد و چین چین گرداند و بانام و نشان کہ ہیچ اعتنا بر قواعد فارسی نمی کنند بخراشد صاحبان انند و مؤید و ہفت ہم و بمعنی دانند کہ بجسان اسم حال است از مصدر ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ تحقق</p>	<p>گوید کہ بر بن قیاس است بجسان و تجسندہ وزن لرزانند یعنی گدازد و در آزار و رنج و تجسیدن مؤلف عرض کند کہ دای محققین دارد و پژمرده سازد و چین چین گرداند و بانام و نشان کہ ہیچ اعتنا بر قواعد فارسی نمی کنند بخراشد صاحبان انند و مؤید و ہفت ہم و بمعنی دانند کہ بجسان اسم حال است از مصدر ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ تحقق</p>

<p>شد که محققین با نام و نشان فرق درسم و (۴) بخرام آوردن مؤلف عرض کند که جامد و مشتق نمی کنند و هیچ یکی از محققین با اسم صدر این (بخش) که بجایش گذشت نمی داند که این مضارع مصدر بخسانیدن و بخستن که می آید بقول تقنین فارسی مصدر است که هم اینان ذکرش می کنند و شامل اسماعی و بخیدن بزیادت تحتانی کسور با علامت برهمه مخفی معانی مصدری بطریق مضارع وند مصدر قیاسی و جعلی و باصول ماهر و دوم پیش کرده سروری برای حال است نه بالا قیاسی که وضع کردند از اسم مصدر بخش مضارع و این دلیل آنست که محقق اهل و بخسانیدن متعدی هر دو معانی بیان کرد و زبان براتکهای زبان خود قواعد فارسی را صاحب موارد موافق قیاس آنچه صاحب ملاحظه نکرد (ار و و) بخسانیدن کامضارع برهان معنی چهارم را خرامیدن نوشته غلط بخسانیدن بقول سروری یعنی شمرده کرده که آن معنی بخیدن است غور بر مصدر ساختن و گذار اندیدن و در رنج داشتن متعدی نکرد که زیر بحث است بخسان صاحب برهان مذکور هر سه معانی بالا گوید که گذشت امر حاضر این اسناد این از رو کی که خرامیدن صاحب بحر فرماید که متعدی بر بخسان و از سر لاج الدین راجی بر بخساند بخیدن است و بس (کامل التصریف) و گذشت (ار و و) (۱) گلو انا (۲) پزمرده مضارع این بخساند صاحب نواد غیر با کرنا (۳) رنج مین رکھنا (۴) خرامان کرنا صاحب موارد گوید که معنی (۱) گذار اندیدن بخش بقول سروری بخای مجله (۱) معنی و (۲) پزمرده ساختن و (۳) در رنج داشتن آواز هر چیز باشد که بر بخت به چشم عربی عرض</p>	<p>شد که محققین با نام و نشان فرق درسم و (۴) بخرام آوردن مؤلف عرض کند که جامد و مشتق نمی کنند و هیچ یکی از محققین با اسم صدر این (بخش) که بجایش گذشت نمی داند که این مضارع مصدر بخسانیدن و بخستن که می آید بقول تقنین فارسی مصدر است که هم اینان ذکرش می کنند و شامل اسماعی و بخیدن بزیادت تحتانی کسور با علامت برهمه مخفی معانی مصدری بطریق مضارع وند مصدر قیاسی و جعلی و باصول ماهر و دوم پیش کرده سروری برای حال است نه بالا قیاسی که وضع کردند از اسم مصدر بخش مضارع و این دلیل آنست که محقق اهل و بخسانیدن متعدی هر دو معانی بیان کرد و زبان براتکهای زبان خود قواعد فارسی را صاحب موارد موافق قیاس آنچه صاحب ملاحظه نکرد (ار و و) بخسانیدن کامضارع برهان معنی چهارم را خرامیدن نوشته غلط بخسانیدن بقول سروری یعنی شمرده کرده که آن معنی بخیدن است غور بر مصدر ساختن و گذار اندیدن و در رنج داشتن متعدی نکرد که زیر بحث است بخسان صاحب برهان مذکور هر سه معانی بالا گوید که گذشت امر حاضر این اسناد این از رو کی که خرامیدن صاحب بحر فرماید که متعدی بر بخسان و از سر لاج الدین راجی بر بخساند بخیدن است و بس (کامل التصریف) و گذشت (ار و و) (۱) گلو انا (۲) پزمرده مضارع این بخساند صاحب نواد غیر با کرنا (۳) رنج مین رکھنا (۴) خرامان کرنا صاحب موارد گوید که معنی (۱) گذار اندیدن بخش بقول سروری بخای مجله (۱) معنی و (۲) پزمرده ساختن و (۳) در رنج داشتن آواز هر چیز باشد که بر بخت به چشم عربی عرض</p>
--	--

خاکدشت اما در سامی فی الاسامی بخت بخت یعنی آواز کردن دماغ خفته کہ می آیند فی فہم
 با و تشدید خا (۲) مخصوص آواز دماغ خفته کہ صاحب برہان معنی سوم را از کجا پیدا کرد
 را گفتہ و آنرا عبری غلط گویا بفتح عین جہ ہر گاہ معنی شکستن و مجروح ساختن در صدد
 و کسر طاء مجملہ اول و سکون یا می حلقی۔ بختن نمی آید پس چطور در ماضی مطلقش باشد
 صاحب برہان بذکر ہر دو معنی بالا گوید کہ معلوم می شود کہ در خیالش مصدر خستن و
 بکسر اول (۳) شکست و مجروح گردانید موصدہ اول زائد باشد دیگر بیچ و دیگر کسی از
 صاحب ناصری ہمز بانث خان آرزو در محققین فارسی زبان با و نیست بدون سند
 سراج بر ذکر معنی اول و دوم قانع مؤلف استعمال تسلیم نکنیم (اردو) (۱) و کینکبت
 عرض کند کہ جا دارد کہ این را سبذ کبت کے پہلے معنی (۲) خرا تا بقول آصفیہ۔ اردو
 گیریم کہ بحیم عربی یعنی اول گذشت کہ بحیم عربی۔ اسم مذکر۔ وہ آواز جو اکثر بلفغی فراجون کے حلق
 بنجائے عجمہ بدل شود چنانکہ اسفاناج و اسفاناج سے سوتے وقت نکلتی ہے۔ نفیر خواب غلط
 و بہتر از ان است کہ معنی دوم اسم جامد۔ خضر (۳) مجروح کیا۔ زخمی کیا۔
 گیریم کہ اسم مصدر بختن است کہ می آید بختن بقول سروری بختن با و فتح خاے
 اندرین صورت معنی اول را بے تعمیم مجازش معجمہ مشدود تا معنی صد کردن دماغ خفته
 گیریم و بختن را کہ بحیم عربی عوض خای عجمہ صاحب برہان این را بے تخفیف آوردہ یعنی بفتح
 گذشت سبذل این دانیم۔ نسبت معنی سوم خاے عجمہ و بقول بحر بختن صد کردن دماغ
 عرض می شود کہ ماضی مطلق مصدر بختن باشد و خواب (سالم التصریف) کہ غیر ماضی و مستقبل

و اسم مفعول بنیاد صاحب موار و با اتفاق قول	و قول صاحب جامع که از اهل زبانست تعمیر کنیم
سروری فرماید که حاصل بالمصدر این نخست	اصل این نخست متن به دو فوقانی بود یکی از ان حاش
به تشدید خاصه معجمه باشد و صاحب نوادر	شده نخستن باقی ماند قبول مقتضین فارسی مصدر
بمربانش - صاحب جامع در اعراب باصفا	سماعی است و باصول ماسمدر قیاسی و اصلی
بجرتشقی مؤلف عرض کند که مرگب است	که نخست بر اسم مصدر گذشت (اردو) خوانند
از اسم مصدر نخست که گذشت و همین است	بقول آصفیه سوتین من فرخ کرنا پنجیمو کونوا (مجره)
حاصل بالمصدر هم ماسدید را غیر صحیح ندانیم	سنه و ه ناله عاشق جو کوئی دم جاگه به اسه تو
ولیکن استعمال فارسیان را بتجنیف تسلیم کنیم	شام سه خراش تا سحر لینا و

بجملوس بقول سروری و برهان و جامع و هفت بجای و سین مهله و لام بر وزن اشکبوس
نام پادشاهی است که قدر را را بقهر برد (حکیم سنائی ۵) حال اصحاب کشف و وقیانوس
و قفصه بجملوس و شهر فوس به مؤلف عرض کند که لقب می نماید از جنس معتف نخست
که بجایش گذشت و توس که یعنی بازی دادن و کج دهان و دهان کج که می آید عجبی نیست که
همین پادشاه در خفصن غلطی می زد و دران حالت دهانش کج می شد یا به تصنع غلطی می زد
و الله اعلم بحقیقه الحال (اردو) بجملوس نام ایک پادشاه گزرا به جوعد را کو لے گیا تھا
بجمل بقول سروری بجای و سین مهله بوزن انجم شربی باشد که از گندم سازند و لولا
محموی ۵) بخور بی رطل و بی کوزه می کوشند روز به نه از انگور و نه از شیر و نه از کنی
نه از بنجم به و بقول رشیدی و ناصری و جامع و جهانگیری و برهان شربتی باشد غیر که از گندم

سازند (حکیم سوزنی ۵) بکنی و بنجم خوردن و زان شوندست و خراب پ زاب تاجی که باشد
 سرد به تنگوز و سیر و خان آرزو در سراج با اتفاق محققین بالا گوید که این را بوزنه نیز
 خوانند و اختمه بدین معنی گذشت مؤلف عرض کند که سیم تخصیص در آخر لغت نجس
 زیاده کرده اند و سیم جمله را متحرک کردند برای سهولت تلفظ معنی لفظی این چیزه که
 مخصوص است برای غلط و کنایه از شرابی که بجز خوردن و نشخوردن طاری میشود و غلط
 می برآید در عالم سستی مصرع اول سند غیر موزون می نماید (۱۱ و ۱۲) دیکو آخمه -

بخشودن بقول اند بخواند فرنگ فرنگ	و خیر نیست که تحتانی بدل شده و او چنانکه
معنی (۱) گفتن و (۲) زدن و (۳) کوفتن	انگیختن و انگور و انگیل و انگول معاصرین عجم
(۴) در و کردن و (۵) آرد کشیدن (۶)	بر زبان نذر اند بدون سند استعمال تسلیتم نکیم
بر کشدن و (۷) ترسیدن و (۸) طپیدن و (۹) آرد و (۱۰) کهنه (۱۱) مارنا (۱۲) کوشنا (۱۳) کلانا	
(۱۴) اند و بگین بودن و (۱۵) گذاختن و (۱۶)	در و کردن (۱۷) آرد چلانا (۱۸) اکھیرنا (۱۹) ژرنا
تغیر دادن دیگر کسی از محققین مصداق در کز این	(۲۰) ترپنا (۲۱) غمگین مونا (۲۲) کلانا (۲۳) تنگیز کرنا
مکر و مؤلف عرض کند که از اسم مصدر نجس	بخشی بقول سروری لفظ با و سکون فا و کسین
وضع کرده اند و متعلق معنی اول دوست معنی	مجموعه (۲۴) شیر مرده و به آب حاصل آمده (ناصر
و هم دیگر به معانی مجاز آن بجز معنی اول	خسرو (۲۵) تو گشتند جهانی زد اس مرگ
که هیچ تعلق از اسم مصدر ندارد و بخبودن	تبرس با کونکو زرد سستی چون گندم بخشی و فرم
مبدل بخیدن است که به تحتانی مرسوم می آید که (۲۶) معنی گذاخته شوی نیز آمده (ولید ۵) اگر	

زری نکند کار بر تو آتش تیز ہا و گرسی بفا گداخت و پڑمرد و فراہم آمد و از تپش آتش	تا بدہمی بخشی ہا صاحب برہان بر پڑمردہ و چین چین شد و قبول سروری
آب و گداختہ شدہ قانع کہ ہمہ متعلق بہ معنی (ب) بخشدن ابو زن ترسیدن (۱) پڑمرد	اول است مؤلف عرض کند کہ ولسے بر (۲) گداختن (۳) در رنج بودن صاحب
محققین اہل زبان کہ ہر شق را اسم جا میدادند برہان نسبت معنی اول گوید کہ پڑمردہ فشن و نی دانند کہ بخشدن مصدریست کہ می آید و نسبت معنی دوم فرماید کہ گداختن و	و بخش کہ گذشت اسم مصدر است و امر حاضر یا اتفاق معنی سوم فرماید کہ (۴) خرامیدن
و بخشی معنی اول حاصل بالصدرش زیادت ہم و صاحب بحر نسبت معنی اول با برہان	یا مصدری معنی پڑمردگی و غیر ذلک و بخشی متفق و بذکر معنی دوم یعنی گداختن نسبت
معنی دوم صیغہ واحد مخاطب مضارعش - معنی سوم فرماید کہ در رنج داشتن است	اگر بر مصدر و قواعد فارسی غور می شد و بذکر معنی چہارم فرماید کہ (۵) چین بر چین
این لغت را بطور مستقل بیان نمی کردند و انداختن (کامل التصریف) و مضارع این	اگر می کردند از حقیقتش خبری دادند (ارو) بخشد صاحب ہوا و در ہر سہ معنی بالا با
(۱) پڑمردہ - بغیر پانی کے حاصل شدہ (۲) صاحب سروری و نسبت معنی چہارم با برہان	متفق و نسبت معنی پنجم فرماید کہ در ہم کشیدن
تو گلے -	(الف) بخشد قبول سروری و برہان نسبت
بنا کے معنی و سین مہلہ بروزن بر چید یعنی	صاحب نوا و بر معنی اول و دوم قانع ہوا

جامع با اتفاق برهان در معنی سوم اینقدر صرف غلط کرده که پرمردن را پرموده ساختن نوشت
 کند که (در رنج بودن) را (رنجنایدن) نوشته و گداختن را گدازانیدن و صاحب جامع
 و از معنی پنجم ساکت خان آرزو در سراج با اتفاق برهان سکندری خورو که در رنج
 بر معنی اول و چهارم گفتا که و موقوف عرض بودن را رنجنایدن کرد این است حقیقت
 کند که محققین با نام و نشان از لازم و متعلق تحقیق محققین زبان دان که غور بر قواعد زبان
 این مصدر به خبر اندر نجاسیدن که گذشت نمی کنند با جمله این مصدر است که مرکب شد از
 متعدی این است و بنجیدن که زیر بحث اسم مصدر نجس و یاسه کسور و علامت مصدر
 است لافش - صاحب سروری ازین خبر (دن) و لقبول متقنین فارسی زبان بر مصدر
 دارد و هر سه معانی بیان کرده است و جعلی و قیاسی است و با اصول ما مصدر
 است و معنی چهارم بیان کرده برهان هم اصلی و قیاسی - از نیکه اسم این مصدر
 بخاطر ماخذ درست باشد که نجس بمعنی عثوه از لغات فرس است - آنچه صاحب موارد
 و خرام هم آمده پس معنی خراسیدن و بر مصدرش را حاصل بالمصدر گوید تسلیم نمی کنیم
 چرا نباشد و معنی پنجم بیان کرده صاحب بحر که حاصل بالمصدرش نجسی است نه نجس
 متعلق است بمعنی اول که چنین بچیدن است (الف) ماضی مطلق این (ار دو) (الف)
 هم پرمردن است و صاحب موارد معنی گدا پرموده هوا سکر (اب) (۱) پرموده هوند سکرنا
 پنجم را درست نوشته که (در هم کشیدن و (۲) گلنا (۳) رنجیده هونا (۴) خروان هونا -
 چنین بچیدن گردیدن) است - صاحب برهان (۵) چنین بچیدن هونا -

<p>بخشیدہ بقول سروری بخائے جحہ وسین پہلہ بوزن برجیدہ یعنی گداختہ و تابیدہ و پڑمردہ و فرام آمدہ (مولوی معنوی ۵) ہچوگر مابہ کہ تغبیدہ بود پاتنگ آبی جانت بخشیدہ بود پ و فرماید کہ ہائے فارسی نیز آمدہ صاحب برہان بذکر معانی بالا گوید کہ خرامان ہم و صاحب ہفت نقل نگارش مؤلف عرض کند کہ می پرسیم خرامان (۵) چین بچین۔</p>	<p>از ایسان کہ چیرانی گویند کہ بر ماضی مطلق بخشیدن ہائے مفعولی زیادہ کردہ اند و چرا بر ہر پنج معنی مصدری بصورت مفعول شامل نباشد یعنی پڑمردہ و گداختہ و تبادلی رنج و خرامان و چین بچین (ار و و) (۱) پڑمردہ (۲) گلا ہوا۔ (۳) رنجیدہ (۴) خرامان (۵) چین بچین۔</p>
<p>بخش بقول سروری بوزن رخش (۱) سحروف و (۲) ماہی و (۳) برج (رودکی ۳) آفتاب آید بخشش زی برہ پاروی گیتی سبرگر و دیکرہ (۴) فردوسی ۳) چوپیدا شد آن چاد و عالج گون پار خور از بخشش و سپیکر آمد برون پار صاحب برہان نسبت معنی اول صراحت کند کہ حصہ و بہرہ باشد و بذکر معنی دوم نسبت معنی سوم فرماید کہ خواہ برج کہوتر باشد خواہ برج قلعہ خواہ برج فلک غالب و در قاطع برہان گوید کہ معنی دوم راست باید و معنی سوم ز نہار نیست مؤلف عرض می کند کہ قول سروری برائے لغت فارسی مبنا نہ سند است و بس و معنی سوم را حجاز معنی اول توان گرفت و از اسناد رودکی و فردوسی اتہا این بمعنی سوم ثابت و غالب ہند شد و را نمی رسد کہ بمقابلہ سروری دم زند کہ جمیش اللسان مغلوب آنست از نیکہ سروری صاحب زبانت و صاحب جامع کہ ہم از اہل زبان است تصدیق ہر سہ معانی بالا کردہ صاحب مؤید بذکر معنی اول بخواند ز فنگویا گوید کہ (۴) بختچین</p>	<p>بخش بقول سروری بوزن رخش (۱) سحروف و (۲) ماہی و (۳) برج (رودکی ۳) آفتاب آید بخشش زی برہ پاروی گیتی سبرگر و دیکرہ (۴) فردوسی ۳) چوپیدا شد آن چاد و عالج گون پار خور از بخشش و سپیکر آمد برون پار صاحب برہان نسبت معنی اول صراحت کند کہ حصہ و بہرہ باشد و بذکر معنی دوم نسبت معنی سوم فرماید کہ خواہ برج کہوتر باشد خواہ برج قلعہ خواہ برج فلک غالب و در قاطع برہان گوید کہ معنی دوم راست باید و معنی سوم ز نہار نیست مؤلف عرض می کند کہ قول سروری برائے لغت فارسی مبنا نہ سند است و بس و معنی سوم را حجاز معنی اول توان گرفت و از اسناد رودکی و فردوسی اتہا این بمعنی سوم ثابت و غالب ہند شد و را نمی رسد کہ بمقابلہ سروری دم زند کہ جمیش اللسان مغلوب آنست از نیکہ سروری صاحب زبانت و صاحب جامع کہ ہم از اہل زبان است تصدیق ہر سہ معانی بالا کردہ صاحب مؤید بذکر معنی اول بخواند ز فنگویا گوید کہ (۴) بختچین</p>

بمعنی نرمه یعنی و ده سستی آمده صاحب نامری بذکر هر سه معنی بالا فرماید که در برهان معنی دوم
 و سوم نوشته و مؤید ندارد و در فرنگ یافته شد مؤلف عرض کند که خود او از ناصر
 خسر و سندی آورده که برای معنی سوم است و بخيال خود سندی معنی اول گرفته است (۱۵)
 که کرد این گنبد فیروزه پیکر پوچین بے روزن و بے بام و بی در پا که ز دیر کار این گنبد
 که پرداخت پاهفت و دو و ده بخش مدور پد صاحب فرنگ خدای بر معنی اول قانع
 خان آرزو در سراج بذکر معنی اول فرماید که در اصل بمعنی انعام و بخشیدن بود که بدین معنی
 شهرت گرفت و بحواله برهان ذکر معنی دوم و سوم کرده گوید که سندی خواهد که در کتب
 معتبره نیست مؤلف عرض کند که فرنگ سروری را ندید پس خطا کیست حال عرض
 می شود نسبت ماخذ که کس لغت سنکرت است به بای فارسی و کاف و سین مملو چنانکه
 سخندان ذکرش کرده پس عجیب نیست که فارسیان بای فارسی را بموتده بدل کردند چنانکه
 تب و تب و کاف بدل شد به خای معجمه چنانکه شاکچه و شامچه و سین مملو تبدیل یافت
 به شین معجمه چنانکه کستی و کشتی و جادار و که این را سبدل تحت گیریم که بر معنی اولش گذشت
 که فوقانی بشین معجمه بدل شد چنانکه رخت و رخش و معنی سوم مجاز این که برج هم دارد
 و حصص دارد و نسبت معنی دوم عرض می شود که اسم جامد فارسی زبان گیریم و نسبت بعضی
 چهارم و پنجم مجرب بیان صاحب مؤید را کافی ندانیم که تجنیم عونی و سین مملو بهین و معنی
 گذشت و بعضی متعین همدراخی اشاره کرده اند که بخش بهیم فارسی و شین معجمه درست باشد
 باقی حال در اینجا بهین قدر کافی است که کاتب مؤید تصرفی کرده است در کتب لغت و کتب

دیگر محققین برای معنی چہارم و پنجم دلیل آنست و تحقیق ما (۶) اسم مصدر بخشدن است بمعنی عطا و این مجاز معنی اول باشد و مصدر بخشدن از همین اسم مصدر مرکب شد کہ می آید۔ (ارو) (۱) حصہ۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ یککڑا۔ بخرہ۔ جزو (۲) مچھلی۔ مونث۔ (۳) برج۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ گنبد۔ راس منازل ستارہ (۴ و ۵) دیکھو کجس (۶) بخشش۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ الغام۔ عطیہ۔

<p>بخشا بقول سروری (۱) بمعنی بخشدہ (ادب) و الف زائد است در معنی دوم چنانکہ آئی صابر (۲) نسبت فضل از دل خشی او گیرد و دانی و جواد و کہ بمعنی دوم امر حاضر بخشاید فروغ پانسخہ جو د از کف بخشاے او گیرد گیریم کہ بمعنی بخشدن می آید (ارو) (۳) بخشنہ سیاح پو و فرماید کہ (۲) امر بہ بخشدن والا (۲) بخش بخشا کا امر حاضر۔ نیز (شیخ سعدی ۵) خور و نوش و بخشا بخشا و بقول اند بجاوہ فرنگ فرنگ بجنوعا و راحت رسان پانگہ می چہ داری ز بہر مستعل۔ بمعنی خدا بخشد مؤلف عرض کند کہ حقیقت کسان پد صاحبان رشیدی و اند ذکر ہر الف دعا بر معنی چہار دہم با و بیان کردہ ایم معنی کردہ اند مؤلف عرض کن کہ محققین بانام و ہمان قاعدہ در اینجا ہم (ارو) بخشے۔ و نشان بحقیقت پے نبرہ اند و بر قواعد فاعلی جیسے (داغ ع) خدا بخشے بہت سی خوبیاں زبان غور نکردہ بخش امر حاضر بخشدن است تحمید مرنے ولے مین پد و الف آخر مفید معنی اسم فاعل چنانکہ بر بخشانیدن بقول بحر الفتح متعدی بخشدن (الف فاعل) مذکور شد چہون دانا و دنیا کہ می آید کامل التصریف باشد و مضارع این</p>	<p>بخشا بقول سروری (۱) بمعنی بخشدہ (ادب) و الف زائد است در معنی دوم چنانکہ آئی صابر (۲) نسبت فضل از دل خشی او گیرد و دانی و جواد و کہ بمعنی دوم امر حاضر بخشاید فروغ پانسخہ جو د از کف بخشاے او گیرد گیریم کہ بمعنی بخشدن می آید (ارو) (۳) بخشنہ سیاح پو و فرماید کہ (۲) امر بہ بخشدن والا (۲) بخش بخشا کا امر حاضر۔ نیز (شیخ سعدی ۵) خور و نوش و بخشا بخشا و بقول اند بجاوہ فرنگ فرنگ بجنوعا و راحت رسان پانگہ می چہ داری ز بہر مستعل۔ بمعنی خدا بخشد مؤلف عرض کند کہ حقیقت کسان پد صاحبان رشیدی و اند ذکر ہر الف دعا بر معنی چہار دہم با و بیان کردہ ایم معنی کردہ اند مؤلف عرض کن کہ محققین بانام و ہمان قاعدہ در اینجا ہم (ارو) بخشے۔ و نشان بحقیقت پے نبرہ اند و بر قواعد فاعلی جیسے (داغ ع) خدا بخشے بہت سی خوبیاں زبان غور نکردہ بخش امر حاضر بخشدن است تحمید مرنے ولے مین پد و الف آخر مفید معنی اسم فاعل چنانکہ بر بخشانیدن بقول بحر الفتح متعدی بخشدن (الف فاعل) مذکور شد چہون دانا و دنیا کہ می آید کامل التصریف باشد و مضارع این</p>
--	--

<p>بنخشانند دیگر محققین فارسی زبان ذکر این مکرر بر حال ما با که هستیم اسیر کنند موافق و معنی دوم اند مؤلف عرض کند که جزین نباشد که اسم غیر از ترکیب حاصل نمی شود چنانکه (خطا بخت)</p> <p>این مصدر همان بخش که بمعنی ششمش گذشت که اسم فاعل ترکیبی است و جاد دارد که این را (اردو) بخشوانا بقول آصفیه - متعدی</p> <p>معنی دوم فرید علی بخشا گیریم بریادت تختانی در آخر چنانکه دنیا و بینای و جاد و جلای -</p> <p>صاحبان هفت و مؤید هم غلط کرده اند که امر بخشانیدن بخشان باشد نه بخشای و امر بخشودن</p> <p>هفت و مؤید نسبت معنی اول گویند که بخشو که او بالف بدل شده بخشا شد (اردو) امر بخشانیدن و بخشودن و صاحب اند</p> <p>بخشایش بخشایش بقول برهان بر وزن افزایش (اردو) بخشایش نداین از صاحب آورده (ع) بمعنی از جرم گناه و تقصیر و از کشتن کسی گذشت</p> <p>نسخه جود از کف بخشای او گیر و سیاح با (ملک شمس الدین کرت ۵) گرفت و مرگشت</p> <p>مؤلف عرض کند که محققین اول الذکر بر سه در صف کین با آنکه بدیم کشتی از روی بے تحقیقی کار گرفته اند حقیقت این است که یقین با اکنون بطبق می دهم در زمین و بخشایش</p> <p>بخشایدن که می آید بریادت الف و تختانی و بخشش چنان است و چنین با و تحقیقی (۲) اول مراد ف بخشیدن است و این امر حاضر بمعنی بذل و عطا هم (سعدی شیراز ۵) زهی</p> <p>نه امر بخشودن (کریا ۵) کریا به بخشای بحر بخشایش و کان جود با که سطر اند از وجود</p>	<p>بخشانند دیگر محققین فارسی زبان ذکر این مکرر بر حال ما با که هستیم اسیر کنند موافق و معنی دوم اند مؤلف عرض کند که جزین نباشد که اسم غیر از ترکیب حاصل نمی شود چنانکه (خطا بخت)</p> <p>این مصدر همان بخش که بمعنی ششمش گذشت که اسم فاعل ترکیبی است و جاد دارد که این را (اردو) بخشوانا بقول آصفیه - متعدی</p> <p>معنی دوم فرید علی بخشا گیریم بریادت تختانی در آخر چنانکه دنیا و بینای و جاد و جلای -</p> <p>صاحبان هفت و مؤید هم غلط کرده اند که امر بخشانیدن بخشان باشد نه بخشای و امر بخشودن</p> <p>هفت و مؤید نسبت معنی اول گویند که بخشو که او بالف بدل شده بخشا شد (اردو) امر بخشانیدن و بخشودن و صاحب اند</p> <p>بخشایش بخشایش بقول برهان بر وزن افزایش (اردو) بخشایش نداین از صاحب آورده (ع) بمعنی از جرم گناه و تقصیر و از کشتن کسی گذشت</p> <p>نسخه جود از کف بخشای او گیر و سیاح با (ملک شمس الدین کرت ۵) گرفت و مرگشت</p> <p>مؤلف عرض کند که محققین اول الذکر بر سه در صف کین با آنکه بدیم کشتی از روی بے تحقیقی کار گرفته اند حقیقت این است که یقین با اکنون بطبق می دهم در زمین و بخشایش</p> <p>بخشایدن که می آید بریادت الف و تختانی و بخشش چنان است و چنین با و تحقیقی (۲) اول مراد ف بخشیدن است و این امر حاضر بمعنی بذل و عطا هم (سعدی شیراز ۵) زهی</p> <p>نه امر بخشودن (کریا ۵) کریا به بخشای بحر بخشایش و کان جود با که سطر اند از وجود</p>
--	---

وجود پد صاحبان اند و بہفت و ناصری ہم ذکر این	نخشايشگر اصطلاح بقول اند بجا الہ
کرده اند مؤلف عرض کند کہ حاصل بالمصدر	فرہنگ فرنگ بمعنی بخشایش کنندہ و مرادف
بخشایدن است کہ می آید دیگر ہیچ (اردو)	الرحیم و بخشايندہ صاحب ناصری ہم بذیل
بخشش بقول آصفیہ فارسی اسم مؤنث	بخشایش ذکر این کردہ مؤلف عرض کند
معافی عفو و انعام عطیتہ	کہ گر بقول برہان افادہ معنی فاعلیت کند
بخشایش آوردن	المصدر اصطلاحی و قتی کہ با کلمہ دیگر ترکیب شود پس از قبیل
صاحب آصفی بذکر این از معنی ساکت (خمر و داوگر است (اردو) بخشنے والا عطا	۵) چو بخشایش آرد جهانی ز جود پد چو لشکر کرنے والا معاف کرنے والا
کشد خصم کوئی نبود پد (کمال آصفہانی ع)	(الف) بخشايندگی صاحب اند بجا الہ
برہان عاشقان بخشایش آرنیارد پد	(ب) بخشايندہ فرہنگ فرنگ بذکر
مؤلف عرض کند کہ بمعنی بخشش و عفو کردن	(ج) بخشايدن ہر سہ گوید کہ (الف)
است پد (اردو) بخشش کرنا عفو کرنا	معنی جود و عطا و عفو چنانکہ شیخ شیراز گوید
بخشایش کردن استعمال صاحب	(۵) متاب اے پارسار و از گنہ گار پد
آصفی بذکر این از معنی ساکت مؤلف	بخشايندگی دروے نظر کن پد و بر ب و ثما
عرض کند کہ بذل و عطا و عفو کردن باشد کہ بخشش کنندہ و مرادف الرحمن است و	مرادف بخشایش آوردن کہ گذشت معاصرین نسبت (ج) می نویسد کہ در محل ترجم و عفو و
عجم بزبان دارند (اردو) دیکھو بخشايدن	جو مستقل صاحب غیاث نسبت (ج) گوید کہ

<p>سپردان اصطلاح صاحب مؤید گوید کہ کنونامی نبررگان را سپرکار از اثر ماندہ ای خالی کن و بساز (کنافی الادات) و ز فیض جام ذکر خیر در دوران بودجم را اقول این امر پر داختن است پس آنہم مؤلف عرض کند کہ وای محققین بانام معانی درین ہم باشد صاحب ہفت بر و نشان کہ ماند را متعلق بہ سپرکار کردہ اند امر پر داختن قانع مؤلف عرض کند و غور نکردن کہ تعلق ماند بہ کنونامی است کہ موصدہ اول زائد است و مجرور پردان مقصود شاعر ضربین نباشد کہ کنونامی نبررگان امر حاضر پر داختن و حاصل بالمصدر از اثر سپرکار یعنی دور پرکار باقی ماند چنانکہ ہم محققین بانام و نشان را اضافہ حجم ذکر خیر جم از فیض دور جام در دوران تالیف مقصود است کہ مشتقات را مینویسد حاصل انیت کہ نہ این مصدر و بخمال ماتحصول حاصل (ار دو) ازین شعر قائم شود و نہ معنی بیان کردہ محققین بالا پر داختن کا امر حاضر دیکھو پر داختن پیداست قائل (ار دو) باقاعدہ ہونا ہمارے کے کل معنے۔ خیال کے لحاظ سے ایسے ترجمہ کی ضرورت نہیں۔</p>	<p>سپردان اصطلاح صاحب مؤید گوید کہ کنونامی نبررگان را سپرکار از اثر ماندہ ای خالی کن و بساز (کنافی الادات) و ز فیض جام ذکر خیر در دوران بودجم را اقول این امر پر داختن است پس آنہم مؤلف عرض کند کہ وای محققین بانام معانی درین ہم باشد صاحب ہفت بر و نشان کہ ماند را متعلق بہ سپرکار کردہ اند امر پر داختن قانع مؤلف عرض کند و غور نکردن کہ تعلق ماند بہ کنونامی است کہ موصدہ اول زائد است و مجرور پردان مقصود شاعر ضربین نباشد کہ کنونامی نبررگان امر حاضر پر داختن و حاصل بالمصدر از اثر سپرکار یعنی دور پرکار باقی ماند چنانکہ ہم محققین بانام و نشان را اضافہ حجم ذکر خیر جم از فیض دور جام در دوران تالیف مقصود است کہ مشتقات را مینویسد حاصل انیت کہ نہ این مصدر و بخمال ماتحصول حاصل (ار دو) ازین شعر قائم شود و نہ معنی بیان کردہ محققین بالا پر داختن کا امر حاضر دیکھو پر داختن پیداست قائل (ار دو) باقاعدہ ہونا ہمارے کے کل معنے۔ خیال کے لحاظ سے ایسے ترجمہ کی ضرورت نہیں۔</p>
<p>(۱) سپرکار بودن مصدر اصطلاح (۲) سپرکار ماندن بقول بحر بقاعدہ ہوا و بلند شدن (اور می) باز و قانون بودن صاحب غیاث ہم ذکر تمکین تو ہر جا کہ بہ پرواز آید ہا سفر و (۳) بہمین معنی کردہ و وارستہ و اندر و رز و بدخواہ تو چون بوتیار ہزار و را باستاند کلام صائب آورده (۴) اثرنا۔ پرواز کرنا۔</p>	<p>(۱) سپرکار بودن مصدر اصطلاح (۲) سپرکار ماندن بقول بحر بقاعدہ ہوا و بلند شدن (اور می) باز و قانون بودن صاحب غیاث ہم ذکر تمکین تو ہر جا کہ بہ پرواز آید ہا سفر و (۳) بہمین معنی کردہ و وارستہ و اندر و رز و بدخواہ تو چون بوتیار ہزار و را باستاند کلام صائب آورده (۴) اثرنا۔ پرواز کرنا۔</p>

(۲) اسکو عطا کر۔	عرض کند که خشک در اینجا بمعنی خشکی است و
بخشش نامه اصطلاح بقول اندکجوانه	خشکی بخفی زخم باعث بسیار تکلیف و بیخ است
فرسنگ فرنگ بمعنی سببه نامه مؤلف عرض	یعنی چون زخم پیش از اند مال خشکی گیر و چوب
کند که موافق قیاس است بمعاصرین عجم بزرگ	بیشتر تکلیف می کشد از اینجا است که معالجین
دارند (ار دو) سببه نامه بقول آصفیه	و انما بادویه لرجه آنرا ترمی دارند که باعث
اسم مذکر و ده کاغذ یاد ستا و نیز جنس مین عطا	اند مال است صاحب اند و صراحت کامل معنی این عفو
کرنی یا محنت فرمانی کا اقرار کما جاے	نکرد با بجمه معنی این مصدر اصطلاحی مبتدا
بخشش کردن مصدر اصطلاحی بمعنی عطا	خشکی زخم کردن است و تکلیف رسانیدن
کردن است (ظهوری ۵) صبار کوی تو کرنا تکلیف پہنچانا۔	ار دو) زخم کی خشکی مین مبتدا
گُل غبار بخشش کند پ زچین سوی توشک تتا	بخشک و تر ساختن مصدر اصطلاحی
بخشش کند پ (ار دو) عطا کرنا۔	بقول اند تو کل کردن (انتخابی ۵) با
بخشک ریش گرفتن مصدر اصطلاحی	قناعت هر که می سازد و تو نگرمی شود پ چون
بقول اند مبتدا گردانیدن بخشک ریش	بخشک و تر بسازد قطره گوهر می شود پ مؤلف
و آن خشکی است که بر روی جوارحت بسته	عرض کند که با گرم و سرد زمانه ساختن باشد
شود (النوری ۵) گیرد فلک از بخشک و بس (ار دو) گرم و سرد سبها بقول	ریشم پ من در مذم بخویشتن خرم پ مؤلف
آصفیه حوادث زمانه کی برداشت کرنا۔	

(۱۷۷۷)

(۱۷۷۸)

بخش گردانیدن	مصدر اصطلاحی - بیان کرده او برای مصدر (بخشیم کردن) باشد
عطا قرار دادن (ظهوری سه) بر خلافی که بحیم فارسی دوم گذشت و معنی مصدر زیر بخش فضل ها گردان بخش به موسم نوروز از دیوا بعضه آوردن است و بس طالب نداشتن است	هست (ار دو) عطا قرار دینا بخش با شیم (ار دو) غضب ناک کرنا بقول اصفیه قرار دینا - بفرکانا غصه دلانا بهیم کرنا - برافروخته کرنا -
(الف) بخش آمدن	مصدر اصطلاحی - (الف) بخشندگی بقول انند مراد ف بخشا یندگی
(ب) بخش رفتن	بقول انند (الف و ب) یعنی (۱) جود و عطا و (۲) عفو (شیخ شیراز سه)
(ج) بخش شدن	تغلیک شدن مؤلف بزرگی بایست بخشندگی کن به که دانه تا نیشتانی
عرض کند که هر سه معنی خشم گرفتن و مبتلا نرودید (ظهوری سه) با وجود تنگ خویش خشم شدن است (نوری ج سه) عدش حال سائل بهتر است به اهل بیت را چه جلتهها از بارین خشم شود به امن بیرون آسمان که در بخشندگی است به مؤلف عرض کند که باشد (ار دو) غصه کرنا غصه هونا بقول حاصل بالمصدر بخشیدن که می آید اصل این بخشید آصفیه خفا هونا - ناراض هونا -	بخش کردن
مصدر اصطلاحی - بقول شمس و از مثال شیخ شیراز مصدر مرکب - - - - -	بخشیدن
تیزنگریستن و نظریه سخن مؤلف عرض کند که چه از زبان صاحب شمس بر آید کمتر اعتبار را شاید حیف است که او بر معنی تحقیق لفظ غوری کند و معنی جود بقول اصفیه - عربی - اسم مذکر - گرم بخش	بخشیدن

<p>معانی - آمزش بخشش (ب) جو دو عطا کرنا۔ بخشش کرنا عفو کرنا۔ بخشندہ بقول صاحب روز نامہ جوائے غنائہ ناصر الدین شاہ قاجار معنی معاف کنندہ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل مصدر بخشیدن مثل بر معافیش است کہ می آید (اردو) بخشندہ بخشندہ آب است کہ مثل - صاحبان ہر چہ باید تر کند خرنیہ و امثال فارسی ذکر این کردہ از محمل استعمال است اند مؤلف عرض کند کہ فارسیان این مثل را بحتی باؤل و سخی می زنند مقصود آنست کہ بخشندہ مبتا بہ آب است کہ ہر کہ پیش آب رو در شود همچنان سائل از بخشندہ بہرہ حاصل کند (اردو) دکن میں کہتے ہیں "سخی کا دریا بہتا ہے" بخشودن بقول جہانگیری باؤل مفتوح کردن و حاصل بالمصدر این بخشش و بخشش</p>	<p>بمعنی بخشیدن رحم کردن (النوری سے) تقصا بادست او ہر ساعنی گفتی نمی گفتمی کہ بخشش نہ دینی مطلبی دارم نہ دنیائی کہ ولیکن ہر کرم واجب بود و رویش بخشودن کہ چون کان درویش گشت از تو چہ ابروے نہ بخشائی کہ (انتادریکی (۷) نگار می در کفم دادی کہ چون آواش بشنودم کہ بر آنکس کین نگار ز کف او گم شد بخشودم کہ صاحبان رشیدی و برہان و جامع و ناصری ہم ذکر این کردہ اند صاحب بخشندہ آب است کہ مثل - صاحبان ہر چہ باید تر کند خرنیہ و امثال فارسی ذکر این کردہ از محمل استعمال است اند مؤلف عرض کند کہ فارسیان این مثل را بحتی باؤل و سخی می زنند مقصود آنست کہ بخشندہ مبتا بہ آب است کہ ہر کہ پیش آب رو در شود همچنان سائل از بخشندہ بہرہ حاصل کند (اردو) دکن میں کہتے ہیں "سخی کا دریا بہتا ہے" بخشودن بقول جہانگیری باؤل مفتوح کردن و حاصل بالمصدر این بخشش و بخشش</p>
--	--

و مضارع این بنشد و بنشاید و فرماید که اکثر اسامی دو معنی استعمال کردند (۱) دادن و عطا کردن
لفظ ثانی یعنی ثانی آمده و لفظ اول مشترک است و ۲) عفو کردن پس رحم کردن داخل معنی دوم
در هر دو معنی اما ازین ماده اسم مصدر بنخشش است مضارع این بنیاده و مضارع بنخشیدن
بدوشیدن و اسم فاعل امر بنخش بیک نشین آید که بنخشند است برائے این مصدر و هم مستعمل شد
چون خطا بنخش و زربخش و از ماده دوم اسم و بنشاید مضارع بنخشاید بنشیند بنشیند صاحب
مصدر بنخشایش و اسم فاعل و امر بنخشای آید موار که این را مستعین بنخشودن و بنخشیدن
و اول را مفعولی ناچار است لفظ یا معنی و کرد و حاصل بالمصدر را بنخشش باشد و همین
ثانی را مفعول نباشد مؤلف عرض کند که حاصل بالمصدر بر اسم بنخشیدن هم صاحب
حقیقت را نه فهمیده و بغرض سخن زیاده خامه موار و غلط کرده که بنخشایش را هم حاصل بالمصدر
فرسائی می کند - اسم مصدر بنخشودن و بنخشیدن این قرار داد و حقیقت بنخشایش حاصل بالمصدر
همان بنخش است که بجایش گذشت بنخشش بنخشاید بنشیند است که می آید و امر بنخشیدن و
چنانکه خیال صاحب موار است فارسیان بنخشودن بنخشش است و اسم فاعل این بنزود
مکسور و علامت مصدر در آن بروز یافته کرده بنخشنده به صاحب موار و سکندر سی خور و که
مصدر بنخشیدن را وضع کردند که باصول ما مصدر بنخشش را اسم فاعل نوشت و مثالی که پیش کرد
اصلی و قیاسی است و باصول مقتنین فارسی بنخشش را اسم فاعل ترکیبی است که معنی فاعلی
جعلی بنخشودن بتدل آن که تحتانی به او بدل بدون ترکیب امر حاضر با اسمی پیدائی شود و
شد چنانکه انگیر و انگور و انگیل و انگول و برای آنچه از ماده دوم بنخشایش را اسم مصدر گفته

<p>ابن ہم غلط است زیرا کہ بخشایش حاصل المصلحت ذکر این نکرد و لیکن خلاف قیاس نیست۔ ہا بخشیدن است کہ می آید و اسم مصدر بخشیدن زائد بر لغت بخش زیادہ کرد و اند چنانکہ همان بخش کہ بالا گذشت و بخشاے امر حاضر است مگر وستمکارہ شتاق سنا استعمال بخشیدن باشد چنانکہ گذشت نہ امر حاضر باشیم (ارو) و کیو بخش کے پہلے معنی۔ بخشیدن و بخشودن چنانکہ او عاے صاحب بخششی بقول اندجوالہ فرنگ فرنگ بافتح سوار دست قبلے محل می گوید کہ بخشیدن را و کسر شین بمعنی (۱) نصیب و حصہ و (۲) دہندہ مفعولی ناچار است و بخشودن را مفعول باشد و شاہرہ دہندہ صاحب فرنگ فدائی ما گوئیم کہ ہر دو مصدر بمعنی متعدی است و کہ از معاصرین عجم بود می نویسد کہ بمعنی دوم بخشیدہ بمعنی عطیہ کردہ شدہ و عفو کردہ شدہ محاورہ ہند است مؤلف عرض کند کہ در مفعول بخشیدن است و برای بخشودن ہم متعل معنی اول ہم یاء وحدت داخل است ۔ این است حقیقت محقق با نام و نشان و باینہ بدون سنا استعمال اعتبار را نشاید (ارو) معلوماتش کہ بیانش قیاس و قواعد ہر دو را (۱) و کیو بخش کے پہلے معنی (۲) بخششی بقول بر طاق دار و ہر چہ در دل آید بقلم می سپار آصفیہ ۔ فارسی ۔ اسم مذکر ۔ فوج کی تنخواہ (ارو) (۱) دینا ۔ عطا کرنا ۔ (۲) معاف کرنے اور حساب و کتاب رکھنے والا تنخواہ کرنا ۔ عفو کرنا ۔ رحم کرنا ۔ بخششی بقول اندجوالہ فرنگ فرنگ بمعنی والے کو کہتے ہیں ۔ حصہ و بہرہ دیکر کے از محققین فارسی زبان بخششی الممالک اصطلاح ۔ بقول اندجوالہ</p>	<p>بخشیدن است کہ می آید و اسم مصدر بخشیدن زائد بر لغت بخش زیادہ کرد و اند چنانکہ همان بخش کہ بالا گذشت و بخشاے امر حاضر است مگر وستمکارہ شتاق سنا استعمال بخشیدن باشد چنانکہ گذشت نہ امر حاضر باشیم (ارو) و کیو بخش کے پہلے معنی۔ بخشیدن و بخشودن چنانکہ او عاے صاحب بخششی بقول اندجوالہ فرنگ فرنگ بافتح سوار دست قبلے محل می گوید کہ بخشیدن را و کسر شین بمعنی (۱) نصیب و حصہ و (۲) دہندہ مفعولی ناچار است و بخشودن را مفعول باشد و شاہرہ دہندہ صاحب فرنگ فدائی ما گوئیم کہ ہر دو مصدر بمعنی متعدی است و کہ از معاصرین عجم بود می نویسد کہ بمعنی دوم بخشیدہ بمعنی عطیہ کردہ شدہ و عفو کردہ شدہ محاورہ ہند است مؤلف عرض کند کہ در مفعول بخشیدن است و برای بخشودن ہم متعل معنی اول ہم یاء وحدت داخل است ۔ این است حقیقت محقق با نام و نشان و باینہ بدون سنا استعمال اعتبار را نشاید (ارو) معلوماتش کہ بیانش قیاس و قواعد ہر دو را (۱) و کیو بخش کے پہلے معنی (۲) بخششی بقول بر طاق دار و ہر چہ در دل آید بقلم می سپار آصفیہ ۔ فارسی ۔ اسم مذکر ۔ فوج کی تنخواہ (ارو) (۱) دینا ۔ عطا کرنا ۔ (۲) معاف کرنے اور حساب و کتاب رکھنے والا تنخواہ کرنا ۔ عفو کرنا ۔ رحم کرنا ۔ بخششی بقول اندجوالہ فرنگ فرنگ بمعنی والے کو کہتے ہیں ۔ حصہ و بہرہ دیکر کے از محققین فارسی زبان بخششی الممالک اصطلاح ۔ بقول اندجوالہ</p>
--	---

<p>فرنگ فرنگ سپہ سالار را گویند مؤلف که بخطای و بخلای هم بدین معنی آمده مؤلف عرض کند که معاصرین عجم تصدیق این می کنند عرض کند که بخطای یعنی (۱) قبا و (۲) کل مرکب اضافی است (ارو) فوج کاسپه را در ویشان بجای خودش می آید و تحقیق معنی بخشیدن اما ذکر این برنجشودن کرده ایم و ماخذ همد را اینجا کنیم در اینجا همین قدر کافی و ذکر ماخذ هم همد را اینجا است (ارو) است که بخطای بغین معجمه و طایه حطی و و کیو بخشودن -</p>	<p>فرنگ فرنگ سپہ سالار را گویند مؤلف که بخطای و بخلای هم بدین معنی آمده مؤلف عرض کند که معاصرین عجم تصدیق این می کنند عرض کند که بخطای یعنی (۱) قبا و (۲) کل مرکب اضافی است (ارو) فوج کاسپه را در ویشان بجای خودش می آید و تحقیق معنی بخشیدن اما ذکر این برنجشودن کرده ایم و ماخذ همد را اینجا کنیم در اینجا همین قدر کافی و ذکر ماخذ هم همد را اینجا است (ارو) است که بخطای بغین معجمه و طایه حطی و و کیو بخشودن -</p>
<p>بخشی گری قبول اند بخوانه فرنگ گنگ سبجه مبتدش که غین معجمه به خایه منقوبه مل عده و خدمت سپہ سالاری است مؤلف شود چنانکه چرخ و چرخ (ارو) و کیو بخطای عرض کند که خدمت قاسم شاهه فوج بخطای مل و اسر و اون اسر اصطلاحی بقول و بدین معنی هم محاوره هند است نه سپہ اند بخوانه ملحات کنایه از بلا و محنت کشیدن سالاری معاصرین عجم با ما اتفاق کنند و بدان راضی بودن مؤلف عرض کند که گویند که در بعض مقامات فارس هم خلاف قیاس نیست ولیکن طالب سند بشیم به همین معنی مستعمل است (ارو) بخشیدگی که معاصرین عجم بر زبان ندارند و دیگر تحقیقین فوج کے تنخواہ تقسیم کرنے والے عہدہ دار ازین ساکت (ارو) رنج و بلا پر صابر چنا کی خدمت کا نام - صاحب آصفیہ نے بخطای مل و اسر و آرم اصطلاح - بقول مؤلف کہا ہے - فارسی - اسم نونٹ - عہدہ صاحب اے بلا کشتی کنم و راضی بیلا باشم مؤلف خطای صاحب سروری بر بخطای گویند عرض کند کہ بخطای مل و اسر و آرم اصطلاح - بقول مؤلف</p>	<p>بخشی گری قبول اند بخوانه فرنگ گنگ سبجه مبتدش که غین معجمه به خایه منقوبه مل عده و خدمت سپہ سالاری است مؤلف شود چنانکه چرخ و چرخ (ارو) و کیو بخطای عرض کند که خدمت قاسم شاهه فوج بخطای مل و اسر و اون اسر اصطلاحی بقول و بدین معنی هم محاوره هند است نه سپہ اند بخوانه ملحات کنایه از بلا و محنت کشیدن سالاری معاصرین عجم با ما اتفاق کنند و بدان راضی بودن مؤلف عرض کند که گویند که در بعض مقامات فارس هم خلاف قیاس نیست ولیکن طالب سند بشیم به همین معنی مستعمل است (ارو) بخشیدگی که معاصرین عجم بر زبان ندارند و دیگر تحقیقین فوج کے تنخواہ تقسیم کرنے والے عہدہ دار ازین ساکت (ارو) رنج و بلا پر صابر چنا کی خدمت کا نام - صاحب آصفیہ نے بخطای مل و اسر و آرم اصطلاح - بقول مؤلف کہا ہے - فارسی - اسم نونٹ - عہدہ صاحب اے بلا کشتی کنم و راضی بیلا باشم مؤلف خطای صاحب سروری بر بخطای گویند عرض کند کہ بخطای مل و اسر و آرم اصطلاح - بقول مؤلف</p>

گردد که مرادف مصدر گذشته باشد چنانچه است و راضی میلا بودن مؤلف عرض کند که در مصدر
از محققین که مصادر را می گذارند و مشتقاتش گذشته خطا باشد و در اینجا بجایش خطا بلا
راضی نگارند. خلاف قیاس نیست. مشتاق را استعمال کرده اند بخيال ما مصدر گذشته
سند استعمال باشیم. معاصرین عجم بر زبان نذرند موافق قیاس است و برای این طالب سند
(ارو) و دیگران خطا بلا سر دادن. باشیم که محققین اهل زبان ازین ساکت
بخاطر بلا سر بر آوردن مصدر را اصطلاحی و معاصرین عجم بر زبان نذرند (ارو)
بقول ضمیمه برهان و بحر کنایه از بلا کشتی گردان و دیگران خطا بلا سر دادن.

بخند بقول سروری و برهان بخا و فابوزن برسد (۱) یعنی عطسه کند و خفیدن بمعنی
عطسه کردن باشد و (۲) بوزن بخور و بمعنی سرفه کند (منجیک ۷) چون بخند صبح
سعادت اثر پادشاه ساگر و دوداد و سحر با مؤلف کند که خفیدن بفتح اول (۱) بخند
شدن و گلو فشردن و (۲) عطسه کردن و (۳) سرفه کردن می آید (۱) سالم
(کذا فی البحر) پس موحده اول زائد است و خند بفتح فامضارع خفیدن. ضرورت
نداشت که یک مشتق را بطریق اسم جامد ذکر کنیم محققین بالا غلط کرده اند که مشتقات را
با موحده زائده در ردیف با جاداده اند مخفی می باد که مصدر خفیدن مرکب است
از خند که بقول برهان بفتح اول و ثانی فشردن گلو باشد و عطسه را نیز گویند و بفتح اول
معنی سرفه هم که لعربی سعال خوانند و همین است اسم مصدر فارسیان بخند های
هتوز آخره به زیادت تحتانی کسور و علامت مصدر ران مصدری ساختن قیاسی

کہ بقول متقین فارسی زبان مصد جعلی است و باصول ما اصلی کہ اسم مصدرش لغت فارسی زبان است مضارع این فخذ و حاصل بالمصدر این همان اسم مصدر و شامل است بہ ہر معنی فوق الذکر صاحبان موارد و نوادر ہم ذکر این کردہ اند ولیکن صاحب موارد معنی دوم را فخذ کردن نوشته و صاحب نوادر ہذا ہذا مؤلف گوید کہ تصنیفہ این از سند استعمال شود کہ لازم است یا متعدی بظاہر قول سروری را معتبر دانیم کہ از اہل زبانست (نوید الدین ۳۵) دماغ صبح را در ہر خفیدن ہر فیض روی او غور شنید ز اید ہزار و دو (۱) چھینکے (۲) کھانے (۳) گلا گھوٹے - گلا گھٹے -

بخج | بقول شمس با اول و ثانی مفتوح نوعی از تبرزین (حکیم سوزنی ع) ترکی مکن بکشتن من برکش بخج ہذا مؤلف عرض کند کہ تعریف بخج بہ موصدہ اول و جیم فارسی و کاف بابیان ماخذش گذشت کہ بمعنی کار و باشد و صاحب شمس ہم ذکرش کردہ جزین نیست کہ بغلطی کتابت دینجا ہم قائم کرد و یا نقل نویسش دست تصرف دراز نمود و باعتبار معنی بیان کردہ اش این را بخج بہ فون اول و جیم خربی دوم صحیح دانیم کہ بمعنی تبرزین بجائے خودش می آید و اشارہ آن ہم بر بخج کردہ ایم بامی حال وجود این دینجا غلط محض است و در کلام حکیم سوزنی ہم تصرف کاتب راہ یافتہ کہ فون اول و جیم دوم را بہ موصدہ اول و ضاع معجمہ بدل کردہ است و بدین وجہ کہ تصرف در حلیہ لغت و نہ راہ یافتہ قیاس غالب این است کہ تصرف نقل نگار نباشد بلکہ تسامح محقق است (اردو) تبرزین - ایک ہتیار کا نام ہے جو زین اسپ کے پہلو میں رکھا جاتا ہے - مذکر -

بجمل بقول بہار بالضم نقیض سخا و نواب از صفات اوست و بالفاظ کردن مستعمل اصائب
 (۷) می شود و فریاد رس فریاد چون گرد و تمام بجمل در فریاد و فریاد رس کردن چرا کہ
 مؤلف عرض کند کہ لغت عرب است بقول منتخب بالضم والفتح و بفتح تین و بفتح تین زفت
 شدن (انہی) فارسیان استعمال این بمعنی حاصل بالمصدر کنند و باصدا و فارسی مرکب
 سازند انحصار بہار باصدا و کردن از لطافت باقی نماند قلت تلاش اوست (ارو)
 بجمل بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر - لالچ - طمع - حرص - کنجوسی - تنگ چشمی - تنگ دلی - خست

بجمل بقول شمس کبر باو کسر لام مرادف و معنی لفظی این تحریر نازک کہ منسوب است بجمل
 پنچو (کہ بہر دو باے فارسی می آید) بمعنی کسی متحرک بخندہ و آید غین معجمہ بدل شد بہ خای
 کہ دست در زیر بغل کند تا او بخندہ افتد معجمہ چنانکہ چرخ و چرخ و بخلوچہ قرار یافت
 و آن را غلیج نیز گویند و بخلوچہ ہم بدین معنی و بخلوچہ بخند و او نسبت محقق است و بس
 می آید - فرماید کہ لغت فارسی است صاحب و حقیقت دیگر مرادفات این بجایش عرض کنیم
 برہان بخلوچہ یہ باے فارسی و حیم فارسی فرماید اندرین صورت اعراب بیان کردہ صاحب شمس
 کہ انگشتان را در زیر بغل کسے بکرت در آورد صحیح نباشد (ارو) گد گدی بقول آصفیہ
 باشد بعنوانی کہ آنکس را خندہ گیر و مؤلف - ہندی - اسم مؤنث - بغل یا تلوے یا کوکھ
 عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو اینم عرض کی کجلی - سلاہت - وہ میٹھی میٹھی کجلی جو
 کہ وہ اصل این بخلوچہ بود مرکب از بغل و انگلیوں کے مس ہونے یا جھانوبین کے رکڑے
 و او نسبت و کلمہ چہ کہ افادہ معنی تصغیر کند جانے سے پیدا ہوتی اور منہسی دلاتی ہے -

<p>دغدغه - غلچ - غلچہ -</p> <p>است (اردو) خلوت میں لیجا بتجلیہ کرنا</p>	<p>دغدغه - غلچ - غلچہ -</p> <p>استعمال - صاحب آصفی از</p>
<p>بخل کردن</p> <p>معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی نالوں</p>	<p>بخل کردن</p> <p>معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی نالوں</p>
<p>و عطا نکردن و تنگ چشمی و دریغ کردن</p> <p>مقابل عطا و بخش کردن باشد - سدا این</p>	<p>و عطا نکردن و تنگ چشمی و دریغ کردن</p> <p>مقابل عطا و بخش کردن باشد - سدا این</p>
<p>بر لفظ بخل از کلام مناسب گذشت (اردو)</p> <p>بخل و زریدن</p>	<p>بر لفظ بخل از کلام مناسب گذشت (اردو)</p> <p>بخل و زریدن</p>
<p>آصفی از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی</p> <p>بخل کردن است (عربی شیرازی) با جوال زر مرد</p>	<p>آصفی از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی</p> <p>بخل کردن است (عربی شیرازی) با جوال زر مرد</p>
<p>و خشم بر بخلوت ہمہ جا آن غم بود قوت و متور پا بسکہ با خود بخل و زر و غم ز</p> <p>است پزیرانش توئی آنکس کہ بخود در سخن غم خوردن خورد پا (اردو) دیکھو بخل کردن -</p>	<p>و خشم بر بخلوت ہمہ جا آن غم بود قوت و متور پا بسکہ با خود بخل و زر و غم ز</p> <p>است پزیرانش توئی آنکس کہ بخود در سخن غم خوردن خورد پا (اردو) دیکھو بخل کردن -</p>
<p>بخل قبول سروری و رشیدی و جهانگیری و جامع و ناصری بخا و لام بوزن و معنی خرفه</p> <p>باشد کہ آن را پر پہن نیز گویند (عجمی) در آوینرم حامل و اریکہ خویش را برو</p>	<p>بخل قبول سروری و رشیدی و جهانگیری و جامع و ناصری بخا و لام بوزن و معنی خرفه</p> <p>باشد کہ آن را پر پہن نیز گویند (عجمی) در آوینرم حامل و اریکہ خویش را برو</p>
<p>و مگر درون و بینہ اش کنم آشوش چون بخلہ با صاحب برہان گوید کہ بعربی بقلہ احمقا گویند</p> <p>خان آرزو در سراج گوید کہ ظاہر ادراصل بوخیلہ بود کہ بخیلہ بہ تختانی بعد خا و بوخلہ بو</p>	<p>و مگر درون و بینہ اش کنم آشوش چون بخلہ با صاحب برہان گوید کہ بعربی بقلہ احمقا گویند</p> <p>خان آرزو در سراج گوید کہ ظاہر ادراصل بوخیلہ بود کہ بخیلہ بہ تختانی بعد خا و بوخلہ بو</p>
<p>بعد باینز آمدہ و این از بہت تخفیف است صاحب محیط بر بخلہ و بخیلہ اشارہ بقلہ احمقا</p> <p>کند و بر طرفہ فرماید کہ بفارسی تو رک و بعربی بقلہ احمقا و بیونانی بوخنی فافیس و بعربی</p>	<p>بعد باینز آمدہ و این از بہت تخفیف است صاحب محیط بر بخلہ و بخیلہ اشارہ بقلہ احمقا</p> <p>کند و بر طرفہ فرماید کہ بفارسی تو رک و بعربی بقلہ احمقا و بیونانی بوخنی فافیس و بعربی</p>
<p>از عیلم و بفرنگی بر قال سالی و بہندی قلفہ و خلفہ گویند و آن دو نوع است بہترین</p>	<p>از عیلم و بفرنگی بر قال سالی و بہندی قلفہ و خلفہ گویند و آن دو نوع است بہترین</p>

(۷۰۴)

آن نوع بزرگ برگ و سرخ ساق۔ سر در سوم و تر در آخر دوم و گویند تر در سوم و قبول شمع
از ان قبض۔ مانع نرف و سیلاب نرمنه و منافع بسیار دارد (الخ) مؤلف عرض کند کہ
بہ تحقیق ما فارسیان از لغت عرب بقول زیادت ہائے نسبت در آخر بقولہ کردند و ضرفہ را
نام نہادند و باز بہ تبدیل قاف بہ خائے مجملہ تحولہ شد چنانکہ برقی و سبخ و باز و او و تحولہ
بدل شد و بخیلہ شد چنانکہ انگور و انگیر و بخلہ مختلف تحولہ باشد و بوضلہ کہ می آید فرید علیہ علیہ
زیادت و آو و چنانکہ مغل و مقول و بوقل مختلف بوضلہ بہ تخفیف ہائے ہوز چنانکہ گواہ و گوا
و ہمہ مقرر سہ پنچہ خان آرزو ذکر بوضیلہ زیادت تحتانی بعد خائے مجملہ کردہ وجودش
یافتہ نمی شود و خود او ہم بجائے مستقلش نہ نوشت طبع آزمائی اوست و بس اگر سند است
پیش شود یا از بیان دیگر محققین تصدیقش می شد قیاس می کردیم کہ فرید علیہ بوضلہ باشد
زیادت تحتانی بعد خائے مجملہ چنانکہ بست و بیت (اردو) خرفہ۔ بقول آصفیہ
عربی اسم مذکر۔ ایک تخم کا نام جو اکثر شندائی مین ڈالتے ہیں اور اسی کا ساگ پکاتے ہیں
بخم بقول سروری بحوالہ مؤید (۱) بفتح با و سکون خانام ولایتی است مشک خیز
و فرماید کہ بحکمت خاہم ظاہر می شود (اشیر خسیکتی ۷) ماہ تو در مشک بخم محل تو با
خزع و ذرم پد شہدیت در آغوش سم نفعیت در کام ضرر پد و فرماید کہ در بیت
مذکور بہ کسر یا نیز توان خواند کہ بالبعنی مع باشد یعنی باخم۔ صاحب جہانگیری ذکر این
باسند بالا کردہ مقصودش خبرین نباشد کہ بحکمت اول و دوم باشد صاحب برہان
گوید کہ بالفتح و فتحین ہر دو آمدہ صاحب جامع ہم ذکر این کردہ صاحب ناصر گوید کہ

کتابت در دست خط - یکجا نمبر درست کیا گیا ہے - خط و نمبر آئی ہے جگہ اس صفحہ پر درست کیا گیا ہے - (۱۰۰ صفحہ) (قاری ناظر)

بر صاحب طبع ذوق سلیم معلوم می شود کہ (شک بخم) کنایہ از زلف خمیده است و
 بخم نام بیچ ولایت و شک نیست (ادیب صابر ترمذی ۵) قدم شد چو دوزلف
 بخم و دست بخم پا دل من شد چو دوشم دژم و دست و دژم پا و فرماید کہ حکیم اسدی
 و فردوسی (کنند بخم) بسیار آورده اند صاحب رشیدی بذکر قول محققین بالا سند دیگر
 می خواهد مؤلف عرض کند کہ آنچه صاحب ناصری این سند را بحتی لغت زیر تحقیق غیر
 متعلق دارد درست است و در معنی شعر هم با او اتفاق داریم ولیکن انکارش از
 تام ولایت قابل تسلیم نیست خصوصاً تصدیق صاحب جامع کار تحقیقین معتبر و صاحب
 زبان است ما را کافی است حیف است کہ محققین بالا نسبت حالات این ولایت صریحت
 کافی نکرده اند و بحدیکہ بیان کرده اند وجودش با عدم مساوات دارد و اگر نام ولایت
 را تسلیم کنیم وجه تسمیہ این متحقق نشد کہ چسبیت و (۲) بہ فتح اول و ضم خائے مجملہ بقول
 صاحب محیط شرابی کہ از آرد گندم و اسثال آن سازند معنی لفظی این چیزے کہ در خم
 است و کنایہ از شراب مذکور (ار ۱۷۰) و (۱) بخم بافتح ایک ولایت کا نام مذکور (۲)
 شراب کی ایک قسم جو آرد گندم و غیرہ سے بناتے ہیں۔ نوٹ۔

<p>بخم آوردن (مکان را بخم آوردن) یعنی کان کشیدن پیدا دادن است (انوری ۵) ژاله سپر برف کہ بجای خودش می آید (ار ۷۰) خم دینا خم بیدار کف کوه ۶ چون رستم میان بخم آورد پیدا کرنا ۷ جھکا نا دکن مین خانا کہتے ہیں۔ مکان را ۸ و از همین سند مصدر اصطلاحی</p>	<p>بخم آوردن (مکان را بخم آوردن) یعنی خم بخم درشدن (مصدر اصطلاحی بقول</p>
--	--

(۱۷۰)

خیمہ برہان و بحر اقبہ رفتن و مراقبہ کردن بوزن دهم (۱) نوعی از حشف کہ آنرا کنگر
 صاحبان مؤید و ہفت ذکر ماضی مطلق این ہم خوانند و بید گیاه ہم گویند صاحب جامع
 کردہ گویند کہ اسے مراقبہ شد مؤلف عرض گوید کہ بخیل ہم ہمین است کہ فی آید صاحب
 کند کہ کنایہ است و معنی اصلی این خمیدن محیط بر پنجم حوالہ کنگر دہد و برگر فرماید کہ
 (ارو) مراقبہ کرنا جنوری دل سے خدا اسم حشف است و بر حشف گوید کہ لغت
 کا دہان کرنا۔ سب چیزوں کا خیال چھوڑ کے بنطی است و بیوانی سقو لوس و اجر بی عکرب
 خدا کا دہان لگانا۔ صاحب آصفیہ نے مراقبہ و ملکین و خریع و بفارسی کنگر و منابت آن
 کا ذکر کیا ہے۔ زمین سنگریزہ و مواضع آبہا۔ بتانی و بری
 پنجم بقول شمس لغت فارسی است و نام۔ بتانی آن گرم در دوم و خشک در اول
 ولایتی مشک خیر دیگر کسی از محققین فاسی و بری آن گرم و خشک در دوم مختلف الطب
 زبان ذکر این نکرد مؤلف عرض کند کہ پنجم بحسب اقلیم و اماکن و دران رطوبت فضلیہ
 بہمین معنی گذشت اگر سنا استعمال این پیش بالطاف و تخفیف و تنقیہ قلیل است چون
 شود تو انیم عرض کرو کہ اسے ہلہ آخر زائد است عرق بدبور او خوشبو گرداند و بوی رطوبت
 چنانکہ تشا و شتا بدون سنا اعتبار را نشا ہفتہ بیرو و منافع بسیار دارد (الخ) و برنگ
 معاصرین ہم ہر زبان ندارند و از حقیقت این فرمایند قبل است و براغر سلس کہ گذشت
 ساکت (ارو) و یکہو پنجم۔ خواہ کہ حشف نوشتہ و بید گیاه و ہم آورده
 پنجم بقول برہان و نامری و سراج و ہفت ہا از پریشان بیانی اینہا خصوصاً در مفردات

طبخیلی پریشان می شویم و برافقنا تو حق که هم ذکر این معنی نمی کنند البته نثرند همین معنی می آید
بجای خودش مذکور شد گنگر سفید را ذکر کرد و محذور قول صاحب شمس بدون سند اعتبار
و خیال ما این است که در بید گیاه و گنگر را نشاید و ما خدا این هم تحقیق نمی شود و خیال ما
فرق است - جا دارد که گنگر سفید را بید گیاه جزین نیت که تجسده را که بعضی معنوی یعنی فیض
نام باشد و نسبت لغت زیر بحث تحقیق ما از مصدر بنجیدن است بنجند نوشت و این
این است که لغت فارسی زبان و اسم جان نتیجه بخیری از ما خداست و بس حیف است
است و صاحب شمس گوید که (۲) بانگ که لغات فرس به بے تحقیق مبله تو جوی صاحبان
کردن باشد با گرفتگی گلو مؤلف عرض کند لغت و ریچه شکل هاست (ار و و) دیگر
که محققین فارسی زبان و معاصرین عجم ازین بنجیده -

ساکت بدون سند استعمال اعتبار را نشاید بخند المقول برهان بفتح اقل و نون بر وزن
که صاحب شمس محقق به تحقیق است (ارو) بر تو (د) رعد برادر بر برق را گویند و (د) بدل
(۱) و یکم و غرطس و اقتصاد قوی (۲) مگلا بیثم ایهم که شوهر را در باشد صاحبان جامع و
هونی آواز - مؤث -
بخند المقول شمس با اقل و ثانی مفتوح
اند و یکمین و افسرده را گویند و آن را نثرند سوم عوض نون گذشت (ارو) و یکم و بخند
نیز خوانند - مؤلف عرض کند که محققین
فارسی زبان ازین ساکت و بر لغت نثرند یعنی بخند باشد که رعد است صاحب مؤید

<p>فرماید کہ: متم تندر و غرندہ کذا فی القنیہ و در دستور بجایہ خاجیم مرقوم است و اللہ اعلم بالصواب مؤلف گوید کہ اگر سداستعمالش شود و توانیم عرض کرد کہ دال مہملہ در آخر این زائد است چنانکہ پیرہن و پیرہند اندر نیصورت کند کہ موافق قیاس و اصول فارسیان است فرید علیہ بخنوا باشد کہ بنون سوم گذشت (ارو) کہ از اسم مصدر بخنو وضع کردہ اند بریادت و دیکھو بخنو کے پہلے سنے۔ تحتانی کسور و علامت مصدر ردن۔ بقاعدہ</p>	<p>بخنوو صاحب برہان این را مخصوص کند برق و فرماید کہ بفتح اول و ثانی و رابع ہم آمدہ و صاحب سروری بجوانہ ادا ت گوید کہ بضم باو لون و سکون خاے مجہ و واو بمعنی برق و بجوانہ شرح السامی گوید کہ بفتح باو لون و واو ہم آمد و بجوانہ فرماید کہ بخنوو بضم باو لون (ناخ ۵) کیا فرا ہو اگر گر بنے سے و تا بمعنی ہر چیز غرندہ عموماً و رد باشد خصوصاً تھکوستے نہ دے گجر بدلی کا</p>
<p>محققین فارسی مصدر جعلی و باصول ہا مصدر اصلی کہ از اسم مصدر فارسی زبان مرکب شد و بخنوو مضارع این و بخنو حاصل المصداق و امر حاضر ہم (ارو) گر بنا۔ بقول آصفیہ ہندی۔ کرنا۔ بجلی کا آواز نکالنا۔ باو لون نخواب آمدن (۱) مرئی شدن چیرے بخواب مؤلف عرض کند کہ (۲) خفتن ہم (ناصر علی ۱۵)</p>	<p>نخواب آمدن (۱) مرئی شدن چیرے بخواب مؤلف عرض کند کہ (۲) خفتن ہم (ناصر علی ۱۵) ہائے تندر و آخر و ما ذکر این بصراحت معنی بر بخنوو کہ وہ ایم و دیکھو بخنوو (ارو) دیکھو بخنوو۔</p>

<p>بجواب آمدنیال او کشیدم در بغل تنگش ^۱ و نظر خالی ^۲ که می افتد بهر سوی و بد خود را بخواب می گشت دیدم صبحدم در گلشن رنگش ^۳ مشب ^۴ و مؤلف عرض کند که بمعنی خوابانیدن (واله هروی ^۵) بخواب ببلبل و گل آمدی است متعدی خفتن (اردو) لیثا - سلانا - مگر که گرفت ^۶ و اگر بسیق بخود آن وین بخوش بخواب داشتن مصدر اصطلاحی - غفلت</p>	<p>خندیدن ^۷ (صائب ^۸) عالم غیب اگر داشتن و بخواب آوردن و خوابانیدن - نیست روان بخش چرا ^۹ و مردگان زنده (نهوری ^{۱۰}) برایم بسته است افسانه ^{۱۱} بخواب همه کس می آیند ^{۱۲} و معاصرین عجم عشق ^{۱۳} که بختم را بخواب افسانه دارد ^{۱۴} - تصدیق معنی دوم می کنند (اردو) ^{۱۵} (اردو) غافل رکنا - سلانا - خواب مین آنا - (۲) سونا -</p>
<p>بجواب درآمدن استعمال - بمعنی خفیه است صاحبان مؤید و هفت ذکر خاصی مطلق این کرد و اند که بمعنی خوابیدن و خفتن است (اردو) سونا بخواب رفتن مصدر اصطلاحی - خفتن (نهوری ^{۱۶}) آورده آنکه دولت بیدار را تخت ^{۱۷} و رفتن از فسانه زهرش بخواب تلخ</p>	<p>بجواب افتادن مصدر اصطلاحی مراد معنی دوم بخواب آمدن (نهوری ^{۱۸}) آرزوی عیش تا افتد بخواب ^{۱۹} و در شب غم گوش بر افسانه باش ^{۲۰} (اردو) آرام اگر نا - بقول امیر - سونا - بخواب و ازین مصدر اصطلاحی - بقول</p>
<p>و اند در ارتکیدن بقصد خواب (باقراکشی ^{۲۱}) اسن رفت ^{۲۲} و در هشتم تا ز اوج اعتبار افتاد ^{۲۳} مگر فهمیده آن بدخو که خواهیم کرد دل ^{۲۴} (اردو) سونا -</p>	<p>بجواب و ازین مصدر اصطلاحی - بقول</p>

<p>بہ خواب رفتن یا مصدراصلی بقول بیداران ہر بعد فائے رگ گردنم خواب شد بخر خدریست کہ بسبب نشستن وزیر عرض بود (ارو) سونا۔</p>	<p>بہر مد صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>
<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>	<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>
<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>	<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>
<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>	<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>
<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>	<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>
<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>	<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>
<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>	<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>
<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>	<p>مخدوم صاحب اندھم ذکر این بزیادت تحتانی در آخر کند (از بہار رسد) از کوشش</p>

(۵۲۱۱)

(۵۲۱۱)

تو بودی ب بازی گروقت کار خواب است (ار دو) خواب میں نظر آتا	
(۱۱۸۸۱) بخواری تن دادن مصدر اصطلاحی - خواری کشیدن و تحمل آن کردن - (نہواری سے) بخواری تن چرادر داده خاشاک سرکوش ب بطرف باغ وستان رفته خود را یاسمین کرده است (ار دو) ذلت و خواری سہنا -	
(۱۱۸۸۱) بخواری قنادن مصدر اصطلاحی - بخوان بقول شمس با اول مفتوح و ثانی ز مبتلاے ذلت و خواری شدن (انوی) زعفران را گویند مؤلف عرض کند کہ محرو مے) اے بخواری قنادہ ہر خصمی کا کاش بیان اوست دیگر محققین فارسی زبان ازین کتاب خصمے تو خار گرفت ب (ار دو) ذلیل معاصرین عجم بر زبان ندارند و ماخذ این و خواری ہونا - بخواست بقول صاحب روزنامہ (ار دو) زعفران بقول اصغیر اسم نوشتہ	
بخوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار کیسہ دیکھو اندرست - بمعنی ارادہ و خواہش مؤلف عرض بخوان سلیم نیشاند اصطلاح بقول مؤید کند کہ موحدہ زائد است در اول خواستہ بخوالہ مؤید الفوائد (۱) یعنی انقطاع از ماسوی کہ بمعنی خواہش و ارادہ می آید دیگر بیچ (ار دو ۲) بمعنی سلامت و بیغمی و خورسندی حیف است کہ سند استعمال پیش نشد نیز بہت صاحب اند ہم ذکر این کردہ نامی دیدیم کہ مقصود صاحب سفرنامہ چہ و صاحب شمس (بخوان سلیم نیشاند) نوشتہ مؤلف بود (ار دو) دیکھو ارادہ - عرض کند کہ مادر کلام خاقانی استعمال این یافتہ	

<p>(۵) بخوان سلوتم نمنا مذ خود حاجت نبود آبخا از گد از بود پ (ارادت) جان واضح (۵) شب پ کہ اشکم خوش نمک بود و رنج زترین نمک نشا هجوم اشک مبتاب کتان دیدہ بود پ این پ پس ازین سند مصدر (بخوان سلوت نشان) شعاعی خط بخود صد پیرین بالیدہ بود پ کو بمعنی تیغ و تارام داشتن پیدا است معلوم شود عرض کند کہ بجای خود شکفتن و ناز کردن کہ در کتابت مؤید غلطی کاتب را یافت و گنا باشد و از اسناد بالا ہم ہمین معنی پیدا می شود تعلقی با معنی حقیقی نیست۔ (ارو) (۱) ماسو قاتل (مسائب ۵) بوترہ از بہر گد از خویش سے بے تعلق ہے۔ (۲) یعنی خوشی یونٹ۔ سامان دادہ اند پ سادہ لوحانی کہ ہیچون بہ بخود آمدن مصدر اصطلاحی بقول اند بخوالہ فرنگ بخود بالیدہ اند پ (ارو) اترانا شکستہ فرنگ بہ ہوش آمدن مؤلف عرض کند کہ قابل خود شد ہونا اپنے میں آپ پھولنا۔</p>	<p>(۵) بخوان سلوتم نمنا مذ خود حاجت نبود آبخا از گد از بود پ (ارادت) جان واضح (۵) شب پ کہ اشکم خوش نمک بود و رنج زترین نمک نشا هجوم اشک مبتاب کتان دیدہ بود پ این پ پس ازین سند مصدر (بخوان سلوت نشان) شعاعی خط بخود صد پیرین بالیدہ بود پ کو بمعنی تیغ و تارام داشتن پیدا است معلوم شود عرض کند کہ بجای خود شکفتن و ناز کردن کہ در کتابت مؤید غلطی کاتب را یافت و گنا باشد و از اسناد بالا ہم ہمین معنی پیدا می شود تعلقی با معنی حقیقی نیست۔ (ارو) (۱) ماسو قاتل (مسائب ۵) بوترہ از بہر گد از خویش سے بے تعلق ہے۔ (۲) یعنی خوشی یونٹ۔ سامان دادہ اند پ سادہ لوحانی کہ ہیچون بہ بخود آمدن مصدر اصطلاحی بقول اند بخوالہ فرنگ بخود بالیدہ اند پ (ارو) اترانا شکستہ فرنگ بہ ہوش آمدن مؤلف عرض کند کہ قابل خود شد ہونا اپنے میں آپ پھولنا۔</p>
<p>و موافق قیاس (ارو) ہوش میں آنا بقول تصفیہ پے بخود بر داشتن مصدر اصطلاحی بقول میں آنا (آپ میں آنا) بقول امیر ہوش میں آنا بخودی میں آنا و ارستہ بمعنی بخود قرار دادن و خاص خود بخود واقفان مصدر اصطلاحی بقول بحر بحال خود دانستن و فرماید کہ بجای خود (بخویش ہم پروا حقن است مؤلف عرض کند کہ گنا بہ باشد و موافق می آید (شیفیع اثر ع) خط تو کشتن اغیار قیاس است ولیکن طالب نہ استمالان شیم ارو پ آجاں پیرا بخود برداشت پ مؤلف عرض کند کہ بخود بالیدن مصدر اصطلاحی بقول صاحب اند برائے خود تجویز کردن چیزے و انتخاب آن مراد بخویش بالیدن (یوسف بیگ ۵) چون شمع کہ برائے ذات خود باشد و بس و ہم او فرماید سوختہ داغ نیاز بود پ بالیدہ جامہ جامہ بخود کہ آنچہ بعد از تنبیع معلوم شد خصوصیت بخود</p>	<p>و موافق قیاس (ارو) ہوش میں آنا بقول تصفیہ پے بخود بر داشتن مصدر اصطلاحی بقول میں آنا (آپ میں آنا) بقول امیر ہوش میں آنا بخودی میں آنا و ارستہ بمعنی بخود قرار دادن و خاص خود بخود واقفان مصدر اصطلاحی بقول بحر بحال خود دانستن و فرماید کہ بجای خود (بخویش ہم پروا حقن است مؤلف عرض کند کہ گنا بہ باشد و موافق می آید (شیفیع اثر ع) خط تو کشتن اغیار قیاس است ولیکن طالب نہ استمالان شیم ارو پ آجاں پیرا بخود برداشت پ مؤلف عرض کند کہ بخود بالیدن مصدر اصطلاحی بقول صاحب اند برائے خود تجویز کردن چیزے و انتخاب آن مراد بخویش بالیدن (یوسف بیگ ۵) چون شمع کہ برائے ذات خود باشد و بس و ہم او فرماید سوختہ داغ نیاز بود پ بالیدہ جامہ جامہ بخود کہ آنچہ بعد از تنبیع معلوم شد خصوصیت بخود</p>

نذر او بل اسناد بغیر نیز آمدہ صاحب بحر ہم (بخود) دران نباشد باید کہ آنرا بجایش ذکر کنیم
ذکر این کردہ - مؤلف گوید کہ این درخور (اردو) اپنے ذمہ لے لینا۔

آن نیست کہ درینجا ذکرش کنیم اگر استعمالی بخود پر داختن | مصدر اصطلاحی - رجوع
بنظر آید کہ لفظ (بخود) دران نباشد باید کہ شدن بخود توجه کردن بوی خود (نوری ۵) و ز
آن را بجایش ذکر کنیم (اردو) اپنے لئے کشادہ روز دیگر چون بخود پر داختہ ہو دیو
چون رخسارمہ پر زخم پیکان یافتہ ہو (اردو) تجویز کرنا - منتخب کرنا۔

بخود بستن | مصدر اصطلاحی - بقول
وارستہ مرادف (بخود برداشتن) کہ گشت

و فرماید کہ بجای (بخود) ہم آید لک
نیز وی ۵) من درین دریادلی بر خود بر (بخود پیچیدن) فرماید کہ پریشان مضطر
نبستم چون حباب ہا گر شکستی می خورم دنیا بودن (تاثر ۵) کردہ رگ پیدا ز خاطر چند

تاوان نیستیم ہا مؤلف عرض کند کہ چیزے را یا قوت لبش ہا غنچہ می چید بخود از لعل خندان
نیز خود گرفتار است و بس و ہم او گوید کہ ہنوز ہا (ظہوری ۵) چون دواں خم فترک
آنچہ بعد از تتبع معلوم شد خصوصیت (بخود) بخود پیچیدن ہا از ظہور لبت کہ نخیر سر تیر شود

بل اسناد بغیر نیز آمدہ صاحب بحر ہم ذکر این ہا (صائب ۵) ہر کہ آمد در غم آباد جهان چن
کردہ مؤلف گوید کہ این درخور آن نیست گرد باد ہا روزگارے خاک خور و آخر بخود

کہ درینجا ذکرش کنیم اگر استعمالی بنظر آید کہ لفظ پیچید و رفت ہا مؤلف عرض کند کہ بدل چن

<p>خوردن است و بس (اردو) دل میں پیچ واقعہ غیر متوقعہ پیش آئےز تعجب یا سرت یا خوف و تاب کھانا۔ اپنے میں آپ پیچ کھانا۔</p>	<p>بخود تراشیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول وارستہ و بجز اوف بخود برداشتن و فرماید کہ بجا بخود (بخود تراش) ہم می آید (زالائی ۵) بخود و سعود شاہی بر تراشند بتراش رشک بر محمود پاشند مؤلف عن کند کہ منسوب کردن چیزی بخود و ہم او گویند بخریدار</p>
<p>جنبیدن (اردو) خود بخود اچھل پڑنا۔ جب کوئی شخص سامنے آجاتا ہے جسکے آنے کی امید نہ تھی یا کسی واقعہ کی اطلاع ہوتی ہے جو متوقع نہ تھا تو خود بخود دل کو ایک حرکت ہو جاتی ہے اور انسان اچھل پڑتا ہے خوشی سے یا تعجب یا ڈر سے۔</p>	<p>تتبع معلوم شد خصوصیت (بخود) نذر دل اسناد بغیر نیز آمدہ صاحب بحر ہم ذکر این کردہ مؤلف گوید کہ این و خور آن نیست کہ در اینجا ذکر کنیم اگر استعالیٰ بنظر آید کہ لفظ (بخود) در آن نباشد باید کہ آنرا بجا</p>
<p>بخود چیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول اسناد بکسر جیم فارسی (۱) کنایہ از تکبر و مغرور بودن (روحید در تعریف جوارب دوز ۵) رخ خود پیا پیش چو مالیدہ ام بہ از ان رو بخود اینقدر چیدہ ام بہ و فرماید کہ (۲) نیز کنایہ</p>	<p>و ذکر کنیم (اردو) کسی چمکوانے سے منسوب کرنا۔ اور اپنے لئے قرار دینا۔</p>
<p>از پذیرفتن (صائب ۵) خمش چو آب گہر می رویم تا دریا پانچیدہ ایم بخود میجو سیل غوغائی (۴) میرزا ابدیل ۵) بیدل بساط و ہم بخود چیدہ چو صبح بہ ورنہ ز جنس ہستی</p>	<p>بخود جنبیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول اسناد حرکت کردن و خبردار شدن گویند بخود جنبیدہ چنبن می شود، مؤلف عرض کند کہ چون کسی با کسی غیر از توقع چارچشم شود یا</p>

من ہرچہ ہست نیست با مؤلف عرض کند او بگوید کہ آنچه بعد از تتبع معلوم شد خصوصیت
 کہ (بخودچیدن چیزی) کنایہ باشد از (۳) (برخود) نذر دہل اسناد بغیر آئندہ صاحب بحر
 حاصل کردن چیزی و بر ذمہ خود گرفتن چیز ہم ذکر این کرده مؤلف گوید کہ این درخور
 و بر سر خود گرفتن بارے از ہر سہ اسناد بالا آن نیست کہ در اینجا ذکرش رود اگر استعمالی
 ہمین معنی پیدا می شود و این من وجہ تعلق و ارتباط نظر آید کہ لفظ (بخود) در آن نباشد باید کہ آن
 با معنی دوم و معنی اول لفظ معنی تحقیقی خلاص را بجایش ذکر کنیم (ار دو) اپنے سر لینا۔
 قیاس است و سندے بکارش نمی خورد لفظ بخود رسیدن مصدر اصطلاحی خود را
 سند دیگر باشیم (ار دو) (۱) متکبر و خود را شناختن باشد (صائب ۵) بیک فروستہ
 ہونا۔ (۲) قبول کرنا (کسی چیز کو حاصل کرنا) است سند و قمر اینجا بخود رسیدیم بعالم
 جیسے فیض حاصل کرنا۔ اپنے ذمہ لینا جیسے رسیدیم (ار دو) اپنے آپ کو پہچاننا۔
 "ناحق ہم نے اس کام کو اپنے ذمہ لیا" بخود سپردن مصدر اصطلاحی بقول
 بخود و دادن مصدر اصطلاحی بقول از دستہ و ارستہ (۱) مرادف بخود برداشتن و فرماید
 مرادف (بخود برداشتن) کہ گذشت و فرماید کہ بعض (بخود) (بخویش) ہم می آید (طالب
 کہ بجائے (بخود) (بخویش) ہم آئندہ (شفیع اثر کلیم ۵) نیست نفس دون امانت دار یک
 (۵) درین زمان کہ بزرگان پناہ کس نشوند جو اعتبار بہ حق بدست ماست گر چیزی بخود
 بکنند انہم از چہ بخود داد کوہ رخنہ غار کہ مؤلف سپردہ ایم کہ نیز فرماید کہ آنچه بعد از تتبع معلوم
 عرض کند کہ سر خود گرفتن است و بس و ہم شد خصوصیت (برخود) نذر دہل اسناد بغیر

تیز آمدہ۔ صاحب بحرجم ذکر این کردہ خان ^{آورد} وارستہ و بحر تحمل ناملاحم کردن و بر روی ^{آورد}
در چراغ هدایت گوید کہ (۲) مغرور بودن (محسن تاثیر) تعدی کہ ز موجت رسد بخود
و گمان بزرگی خود داشتن (شفیع اثر) ^{بگفت} بشکن پو بوصل بحرسی تاجباب و ارا بخا
از سرچیزی کہ سپردی بخودت پو مردم غافل (مخلص کاشی) ^{بگفت} شکستی باتو کار موسی
از ان هیچ بخود نہ سپارند پو مؤلف عرض کند پو بخورلف یار کیدم تو بر خود بشکنی
کہ (۳) بسر خود و بذتہ خود گرفتند و دیگر تیج مؤلف عرض کند کہ (بر خود شکستن) ہم ہمین
و ہر دو سند بالا بکار مای خوردنہ بحق شان معنی می آید و آنچه وارستہ نسبت معنی دوم
نسبت قول آخر اند کہ وارستہ عرض می شود کہ (بر خود شکستن) اشکال را دفع کردہ بجایش
این در خور آن نیست کہ در اینجا ذکرش رود ذکر کنیم و این کنایہ باشد (ار دو) سخت
اگر استعمالی بنظر آید کہ لفظ (بخود) در ان نباشد اور ناملاحم باتون کا تحمل کرنا منہ پر نہ لانا۔
باید کہ آن را بجایش ذکر کنیم و خان آرزو بخود قیادون ^{بگفت} | مصدر اصطلاحی بقول بحر
کہ معنی دوم پیدا کرد بر آں طالب سند معنی بخود قرار دادن و خاص خود دانستن
و گیر باشیم کہ از معنی لفظی این تعلق ندارد مرادف (بخود برداشتن و بستن و تراشیدن
(ار دو) (۱) و یکھو بخود برداشتن (۲) و دادن) مؤلف عرض کند کہ غور نکرد کہ این
مغرور ہونا (۳) کسی کام کو اپنے سر لینا لازم است و مصادر بالاعتدای بحرین
اپنے ذمہ لینا۔ کہ معنی افتادون بسر و افتادون بذتہ است
بخود شکستن | مصدر اصطلاحی بقول قتال حیف است کہ سند استعمال پیش نہ

<p>خوارمی را پد صاحب بحر ہم ذکر این کرده مؤلف عرض کند کہ اختیار کردن و گوارا کردن است</p>	<p>خلاف قیاس نیست (اردو) سر پڑنا بقول آصفیہ - ذمہ ہونا - ذمہ پڑنا -</p>
<p>وارستہ می فرماید کہ مرادف (برخود و بر خویش</p>	<p>بخود و رفتن و مصدر اصطلاحی -</p>
<p>و آنچه از متبع معلوم شد خصوصیت</p>	<p>صاحب اندک جوالہ فرزند گذشتن) و</p>
<p>ندارد بل اسناد بغیر نثر آمده مؤلف</p>	<p>فرنگ ذکر ماضی مطلق این ہر دو مصدر کرد</p>
<p>گوید کہ یعنی از غایت رنج و خجالت سفر و کرد</p>	<p>گوید کہ باید کہ بجای خودش مذکور شود و دین</p>
<p>حیف است کہ سند استعمال پیش نکرد و از یک مقام صراحت این لا حاصل است (اردو)</p>	<p>محققین فارسی زبان کے با اونیٹ - اختیار کرنا - گوارا کرنا -</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این دلالت</p>	<p>بخود و رفتن مصدر اصطلاحی - بقول و</p>
<p>می کند کہ غور کردن و فکر و تامل نمودن باشد</p>	<p>مرادف بخود و رفتن کہ گذشت و فرماید کہ بعض</p>
<p>طالب سند باشیم (اردو) رنج و خجالت سے</p>	<p>بخود - برخود و بر خویش ہم می آید (سنائی)</p>
<p>سر جھکانا غور کرنا - فکر و تامل کرنا -</p>	<p>مردہ و عریان بجا ک کوی و افتادہ ام و</p>
<p>بخود گذشتن مصدر اصطلاحی - بقول</p>	<p>و اسے اگر بخود و گیر و خاک کوے او مراد</p>
<p>وارستہ مرادف بخود برداشتن کہ گذشت و</p>	<p>(صائب) ہنما و سخت تو سہان بخود نمی گیرد</p>
<p>فرماید کہ بجای لفظ (بخود) (بخویش) ہم می</p>	<p>آید و اگر نہ پست و بلند زمانہ سہانست (ولہ</p>
<p>(امعمیل ایما) ہمیشہ مشت زرے میجوے</p>	<p>ولی کہ نقش تعلق بخود نمی گیرد و اگر بدست</p>
<p>نقل بکف و اردو بدہر کہ گذارد و بخویش</p>	<p>فتہ خاتم سلیمان است پد صاحب بحر ہم ذکر</p>

این کردہ مؤلف عرض کند کہ قبول کردن آفتاب نازگیر تست ہے (اردو) دل میں ناز کرنا ہم او فرماید کہ آنچہ بعد از تنبیح معلوم شد خصوصیت فخر کرنا۔

برخود ناز و بل اسناد بغیر نیز آمدہ مؤلف بخود نبودن (مصدر اصطلاحی) بقول گویندگان درینجا بے محل است باید کہ بجایش وارستہ و انداز خود بخیر بودن مؤلف مذکور شود (اردو) قبول کرنا۔

بخود گرم بودن (مصدر اصطلاحی) بقول (شہیدی قی) چو گفتیم کہ بر پشت آمدیم

وارستہ و بجز خود پسند و خود راے بودن (مصدر اصطلاحی) از شوق بخود نبودم و این فہم کردم از خجندہ آفتاب اگر گویدت من باتومی بخم سخت ہے (اردو) آپے میں نہ رہنا۔ مرنج بخون بخود گرم است خود را می ستاید آپ میں نہ رہنا۔ پوش و حواس میں نہ رہنا۔ آفتاب بخود مؤلف عرض کند کہ ما (است) را خودی سے گزر جانا۔ (فقہ) رویان لگن

مشتق مصدر (بودن) نمی دانیم پس سندے کہ اب تم آپے میں نہیں رہے ہو

پیش شد متعلق ازین مصدر نیست ولیکن این بخود نوشتن (مصدر اصطلاحی) بقول

مصدر برائے کنایہ یعنی متذکرہ بالا موافق قی

است (اردو) خود پسند ہونا۔ خود راے ہونا بجائے (بخود) بخود و بخویش ہم می آید۔ محب

بخود نازیدن (مصدر اصطلاحی) بدل بجز ہم ذکر این کردہ (مخلص کاشی) بیا

ناز کردن و بس (ظہوری) گشتی شمار حال دل پارہ پارہ کردم عرض بخود نوشتہ است

در ظہوری بخود ناز بخودم کہ دامن من بخود نامہ ام دریدن را بخود مؤلف عرض کند

(۱۱۱)

<p>از سند بالا نوشتہ شدن چیزے بخود پیدا است بر خجور خاران راہ پونہم بر خجوشین آزار آن راہ بمقصود شاعر آنست کہ من در نامہ خود <u>مولف</u> عرض کند کہ منسوب بخود کردن و ہم او دل پارہ پارہ خود نوشتہ ام و خط من درین گوید کہ آنچه بعد از نتیج معلوم شد خصوصیت را در خود دار و از اینجاست کہ یار من خط مرا بر خود ندارد بل اسناد بغیر نیز آمدہ <u>مولف</u> گوید کہ پارہ پارہ یکند ہم او گوید کہ آنچه بعد از نتیج کہ ذکر این در اینجا بے محل است باید کہ بجایش ذکر کنیم معلوم شد خصوصیت بر خود ندارد بل اسناد (اردو) اپنے سے منسوب کرنا۔</p>	<p>از سند بالا نوشتہ شدن چیزے بخود پیدا است بر خجور خاران راہ پونہم بر خجوشین آزار آن راہ بمقصود شاعر آنست کہ من در نامہ خود <u>مولف</u> عرض کند کہ منسوب بخود کردن و ہم او دل پارہ پارہ خود نوشتہ ام و خط من درین گوید کہ آنچه بعد از نتیج معلوم شد خصوصیت را در خود دار و از اینجاست کہ یار من خط مرا بر خود ندارد بل اسناد بغیر نیز آمدہ <u>مولف</u> گوید کہ پارہ پارہ یکند ہم او گوید کہ آنچه بعد از نتیج کہ ذکر این در اینجا بے محل است باید کہ بجایش ذکر کنیم معلوم شد خصوصیت بر خود ندارد بل اسناد (اردو) اپنے سے منسوب کرنا۔</p>
<p>بغیر نیز آمدہ <u>مولف</u> گوید کہ ذکر این در اینجا بے محل است بجائے خودش باید نوشتہ بنفسہ و ذاتہ صاحب رہنما فرماید کہ بمعنی خود بخود و (اردو) لکھا ہونا جیسے یہ خط میں لکھا ہوا ہے بہ رغبت خود است صاحب بول چال ہم ذکر کریں <u>بخود نہاد</u> مصدر اصطلاحی بقول <u>استاد</u> گوید کہ از خود و صاحب فرہنگ فدائی فرماید کہ مرادف بخود برداشتن کہ گذشت و گوید کہ بے یاری و انبازی و گیری کہ ترجمہ آن بتاریخ بجائے بخود) بر خود و بخودش ہم می آید صاحب باشد <u>مولف</u> عرض کند کہ تعریف فدائی کہ از صاحب بحر ہم ذکر این کردہ (سعید اشرف) در عجم بود خیلے خوش است (اردو) خود بخود بقول آصفیہ خلوت اگر دست دہد و محل حرام ہا نامردی را از خود آپ ہی آپ بے کہے بن چھیکر بن بلاے خود بخود نہاد و مردیت (ملاوشتی) اگر شہ <u>عرض</u> کرتا ہو کہ بن بلاے) کا محل نہیں ہے۔</p>	<p>بغیر نیز آمدہ <u>مولف</u> گوید کہ ذکر این در اینجا بے محل است بجائے خودش باید نوشتہ بنفسہ و ذاتہ صاحب رہنما فرماید کہ بمعنی خود بخود و (اردو) لکھا ہونا جیسے یہ خط میں لکھا ہوا ہے بہ رغبت خود است صاحب بول چال ہم ذکر کریں <u>بخود نہاد</u> مصدر اصطلاحی بقول <u>استاد</u> گوید کہ از خود و صاحب فرہنگ فدائی فرماید کہ مرادف بخود برداشتن کہ گذشت و گوید کہ بے یاری و انبازی و گیری کہ ترجمہ آن بتاریخ بجائے بخود) بر خود و بخودش ہم می آید صاحب باشد <u>مولف</u> عرض کند کہ تعریف فدائی کہ از صاحب بحر ہم ذکر این کردہ (سعید اشرف) در عجم بود خیلے خوش است (اردو) خود بخود بقول آصفیہ خلوت اگر دست دہد و محل حرام ہا نامردی را از خود آپ ہی آپ بے کہے بن چھیکر بن بلاے خود بخود نہاد و مردیت (ملاوشتی) اگر شہ <u>عرض</u> کرتا ہو کہ بن بلاے) کا محل نہیں ہے۔</p>
<p>بخود <u>بقول</u> جہانگیری و برہان با اول و ثانی مضموم و او معروف و رائے موقوف (ا) غسل لہنی باشد کہ آن را بتاریخ میعہ سالک و میونانی اصطافی و بہندی سلا رس خوانند و از دست</p>	<p>بخود <u>بقول</u> جہانگیری و برہان با اول و ثانی مضموم و او معروف و رائے موقوف (ا) غسل لہنی باشد کہ آن را بتاریخ میعہ سالک و میونانی اصطافی و بہندی سلا رس خوانند و از دست</p>

روم حاصل شود خوشبوی باشد بهار گوید که بوزن صور (۲) آنچه بدان بوی دهند و بخورات
جمع آن و فرماید که با لفظ بر آتش انداختن و دادن و سوختن و کردن مستعمل مؤلف عرض کند که
انحصار مصادر بالا در ملحقات باقی نماند که قلت تلاش اوست هم او فرماید که مجازاً (۳)
بمعنی مجمر است (خواجہ شیراز) مرغول را بگردان یعنی به غم سنبیل یا اگر در چین بخوری همچو
صبا بگردان یا صاحب عقیق بر بخور حواله میبده سائله کرده و بر میبده سائله گوید که بیونانی اسطر
و بهندی سلا رس و در انگریزی اسلور کن با سم نامند و آن صمغ یا شیر و زختی است بسیار خوشبو
و درخت آن را در بلاد شام چهر گویند و گفته اند که آن صمغ درخت مران است - و دونه
است یکی سفید که آن را عطاران میبده غنبری نامند و دوم سرخ و آن را سبده مشک نام است
گرم در اول و خشک در دوم خشکی آن کمتر از گرمی و قبول شیخ قوت منصفه ملینه لغایت و سخته
محلکه است دروغنی که از آن در شام میگیرند ملین شدید با بجمه مقوی و محلل ریح و منصف
و منافع بسیار دارد (الخ) مؤلف عرض کند که معنی اول مفرس است از معنی دوم که نظر بر
خوشبوی آن فارسیان بدین نام موسوم کردند و معنی دوم لغت عربی کنافی المنخب (ارو)
(۱) سلا رس و کمیو اسطفی (۲) بخور بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - و هونی خوشبودار چیز و آن
کی و هونی خوشبودار چیزین جیسے مشک و عنبر و غیره (۳) انکیثمی بقول امیر بهندی بنوش
آشدان - مجمر -

بخور آه استعمال - مرکب اضافی معنی آه	بعود دل فرستد یا که مشکوے کسی عنبرین کلام
که مثل بخور است (ظهوری) بخور آه ظهوری شود یا (ارو) بخور آه - مذکر - جیسے دود آه	

(۵۴۴۵)

<p>(اردو) خوشبودار پیڑوں کا دھوان دینا۔ بخورانداختن استعمال۔ صاحب آصفی۔ بخوردینا۔</p>	<p>اردو میں ترکیب فارسی کہہ سکتے ہیں بخورانداختن استعمال۔ صاحب آصفی۔ بخوردینا۔</p>
<p>از معنی این ساکت مؤلف عرض کند کہ یعنی حقیقی است چنانکہ بخور بر آتش ریختن باوقش (۵) نمائے جلوه و برتر بتم غیر افشان پوکشی دامن و بر آتش بخوراند از پو (ظہوری ۵) بخور از بال اندازد بر آتش پوکند پر و اند چون انداز آغوش پو (اردو) بخور</p>	<p>از معنی این ساکت مؤلف عرض کند کہ یعنی حقیقی است چنانکہ بخور بر آتش ریختن باوقش (۵) نمائے جلوه و برتر بتم غیر افشان پوکشی دامن و بر آتش بخوراند از پو (ظہوری ۵) بخور از بال اندازد بر آتش پوکند پر و اند چون انداز آغوش پو (اردو) بخور</p>
<p>بخور زبرد امن اصطلاح۔ خان آرزو در چراغ ہایت گوید کہ بضم و خا و بو اور سیدہ ضابطہ ولایت است کہ خوبان و رعنائان دامن را پہن کردہ بدو وغیرہ و عود معطر سازند و دو</p>	<p>بخور زبرد امن اصطلاح۔ خان آرزو در چراغ ہایت گوید کہ بضم و خا و بو اور سیدہ ضابطہ ولایت است کہ خوبان و رعنائان دامن را پہن کردہ بدو وغیرہ و عود معطر سازند و دو</p>
<p>نذکور را زیر دامن می گیرند و فرماید کہ این معنی از زبان دان بہ تحقیق پیوستہ صاحب بحر ہم ذکر این کردہ بہار این ضابطہ را بزبان مخصوص کنند (محسن تاثیر ۵) شمیم عطر آن فردوس مسکن پو فلک را شد بخور زیر دامن پو مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است</p>	<p>معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ یعنی حقیقی است چنانکہ بخور بہ طبوس دادن (شانی مشہدی ۵) پری بکلبہ مامی کند گذار امشب پوکشی طرہ کہ این کلبہ را بخور دہد پو (ظہوری ۵) طرہ شام ندادی بہ تف آہ بخور پو گر یہ آل ضرور است پے غارہ صبح پو (ولہ ۵) زگر و چہرہ ما دامن عبیر زند پو بدو و سنبل ما طرہ بخور و پو</p>

<p>و معاصرین عجم تخصیص زمان را پسند نمی کنند چنانکه بہار (ار و و) وہ بخور جو دامن کو دئے جاوین۔ بخور زیر دامن بترکیب فارسی کہ گنہ اسم مذکر۔</p>	<p>معاصرین عجم تصدیق این می کنند کہ (۲) بمعنی بخوردان است و طرز بیان صاحب شمس غیر آن کہ مرکب عطریات باشد (ار و و) (۱) وہ پانی یا شربت کا مرکب جس میں عطریات</p>
<p>بخور سوختن استعمال۔ صاحب آصفی از ملاکر آتشدان پر پکاتے ہیں تاکہ خوشبو پھیلے مذکر (۲) دیکھو بخوردان۔</p>	<p>معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی حقیقی است یعنی عود و غیر ذلک را بر آتش ریختن (منظر ۵) شمع افروختہ و ریختہ ہر جانب گل پا مجلس</p>
<p>بخور شیشہ اصطلاح۔ بقول سروری بہ حوالہ شرفنامہ مرادف معنی اول بخور شیشہ کہ گذشتہ</p>	<p>ساختمہ و سوختہ ہر سوی بخور پک (ار و و) بخور جلانا بخور شیشہ اصطلاح۔ بقول شمس بالفتح (۱) و سکون تحتانی و شین دیگر مفتوح است صاحب</p>
<p>صاحب برہان صراحت کند کہ کبیر شین بنقطہ و سکون تحتانی و شین دیگر مفتوح است صاحب</p>	<p>چند از عطریاتی کہ باب یا شربت ترکردہ در جامع و بحر و سراج ہم ذکر این کردہ اند بہار مجلس بر آتش نہند چون دود از ان بر آید ہمہ گوید کہ ہمین است لخمہ مؤلف عرض کند کہ</p>
<p>جامع و بحر و سراج ہم ذکر این کردہ اند بہار مجلس بر آتش نہند چون دود از ان بر آید ہمہ گوید کہ ہمین است لخمہ مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>مجلس معطر شود مؤلف عرض کند کہ ہاں خیر قلب اضافت است بمعنی شیشہ کہ آب بخور برائے نسبت باشد یعنی خیرے کہ منسوب است</p>
<p>در ان است (ار و و) وہ شیشہ جس میں عطریات کا مرکب ہوتا ہے جس کو آگ پر چرکے</p>	<p>بہ شمع بخور مخفی مباد کہ شمع بقول منتخب لفتحیتین و تشدید میم بمعنی بوبیدن است فارسیان درین</p>
<p>سے خوشبو پھیلتی ہے۔ مذکر۔ بخور کردن (مصدر اصطلاحی) صاحب</p>	<p>مرکب بہ تحقیف آورده اند۔ موافق قیاس است</p>

آصفی از معنی ساکت (ظہیری میثا پوری) خوشبو پھیل جائے۔

ز لابه کہ طبعش متوش است ہنوز و شکوہ نکر کن بخور مریم | اصطلاح - بقول سروری کیا
شعلہ سرکش است ہنوز و مؤلف عرض کند کہ پنج انگشت را ماند و بجا الہ شرف نامہ گوید کہ
کہ بعضی عام خوشبو دادن است ولیکن ازین گیاہی کہ مریم دران دست زدہ مانند پنچہ
شعر (بر آتش انداختن بخورش شہید است یعنی گشتہ و بوی خوش وارد و آن را پنچہ مریم نیز
مرکب عطریات بر آتش انداختن (ارو) گویند صاحب برہان فرماید کہ آتش پرستان
بخور دینا۔ عطریات کا دھوان دینا۔ مرکب بوقت ستایش و پرستش آتش بردست گیرند
و آن را شجرہ مریم ہم گویند صاحبان بجز و
عطریات کو آگ پر چرکن۔

بخور گردان | مصدر اصطلاحی صاحب

آصفی از معنی ساکت سند این بر لفظ بخور گشتہ صاحب محیط فرماید کہ بلغت افریقیہ بخور الہ
مؤلف عرض کند کہ آئین آتش پرستان است و بشامی کف مریم و یونانی فعیلا سوس و
کہ ہر شام عطریات را در مجہر انداختہ در ہر گوشہ بسریانی طرادوس و لعربی شجرہ المریم و در
مکان می گردانند و بخور جگہ کیمنان ہم پیش و لغاری سی پنچہ مریم و ہندی ہاتھاجوڑی
می کنند تاکلاہ خود را بالائے آن کنند و وہ گویند نباتے است مائل بہ سفیدی و دران
در کلاہ گیرند ہمین است بخور گردان۔

(ارو) عطریات کو آتشدان میں ڈالکر تمام و دران جلد و تقطیع و تفتیح و جذب و تحلیل
گرمین دور دنیا پھرانا تاکہ ہر گوشہ مکان میں قوی و لطیف است و منافع بسیار دار و

<p>(ب) بخوریدہ بالضم (۱) دیوزدہ و پیری و آسیب زدہ دیگر کسے از محققین مصداق فارسی ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ وضع مصدر (الف) موافق قیاس است کہ از اسم مصدر بخور زیادت تحتانی کسور و علامت مصدر و ن وضع کرده اند و باصول مقنین فارسی مصدر جعلی است قیاس می خواهد کہ (۲) یعنی حقیقی این بخور و اون و کردن باشد ولیکن محققین بالا بر کنایہ سودن و فرسودن قناعت کرده اند کہ برخلاف قیاس نیست زیرا کہ فرسودگی و دودے را ماند اما طالب سند استعمال باشیم حاصل بالمصدر این ہا بخور و مضارع این بخور و د (ب) ماضی مطلق (الف) کہ بران ہائے مفعولی زیادہ کردہ اند و معنی بمعنیہ بالا ہم کنایہ باشد کہ آسیب زدگان را بخور می و ہند و (۲) بخور دادہ شدہ و از معنی اول این تأیید خیال مانبت معنی دوم (الف)</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ ذکر این بر ائلق ہم گذشت و بخور المریم مرکب عربی زبان است و در فارسی ہم مستعمل خیال نمی کنیم کہ عربان نظر بر عطرت ابن بدین اسم موسوم کردند (ار دو) و کچھوئلق بخورہ بقول اند بخوالہ فرہنگ فرنگ لغت فارسی است بمعنی نافہ مشک مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انہم عرض کرد کہ نظر بہ خوشبوئی نافہ زیادت ہا نسبت در آخر بخورہ نافہ مشک را نام نہا (ار دو) نافہ بقول آصفیہ فارسی اسم قناعت مذکور مشک کی تمہیلی جو ایک قسم کے ہرن کے پیٹ سے نکلتی ہے (ز کی ۵) یہ مضبوط ہے نافہ کہان تیرے عشق کا آہو چھپائے پھرتے ہیں دشت ختن میں داغ ہو (الف) بخوریدن بقول اند بخوالہ فرہنگ فرنگ بالضم (۱) سودہ و فرسودہ گردیدن ہم او فرماید کہ</p>
---	--

هم می شود (اردو) (الف) (۱) گلس جانا - (۱) آسبب زوہ یعنی جس پر آسبب کا اثر ہو	دیکھو سوون و فرسودن (۲) بخور و نیاب (۲) بخور و یا ہوا۔
--	--

بخون صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار گوید کہ بمعنی ساق مؤلف عرض
کنہ کہ ماخذ این بیج تحقیق نشدنی دانیم کہ معاصرین عجم از کہ ام زبان گرفته اند تا زمی نیت
و ترکی نباشد اسم جابد دانیم دیگر بیج دیگر محققین فارسی زبان ازین ساکت اند و صاحبان
بول چال و روزنامہ کہ ماخذشان ہم سفرنامہ مذکور است ازین ساکت (اردو)
پنڈلی بقول آصفیہ ہندی اسم مؤنث ساق مانگ کا وہ حصہ جو ٹخنے اور زانو کے بیچ میں
بخون صاحب سروری بحوالہ نسخہ وفائی گوید کہ بجائے مجھے بوزن زبون قرین باشد صاحبان
جہانگیری و رشیدی و بہان و ناصری و جامع ذکر این کردہ اندخان آرزو در سراج
درست گوید و مؤلف را با او اتفاق است کہ چون خوبتر ہوتا ہوں تا کی اثر اوست بدین
اسم موسوم شد (اردو) قرینج دیکھو اختہ پنجم۔

بخون آنہ تختن اسد راضطلاحی آلودہ کنایہ باشد لطیف لفظ چنان بخون نندغذای	(۴۴۴۴)
خون کردن است (نہوری ۵) نشد جسم خون بدہان رسد (صائب ۵) بخت ما و جان تحفہ خنجر بخت بخت را بخون تانیہ پنجم چون بید مجنون سرگون افتادہ است ہر ہر (اردو) خون میں آلودہ کرنا۔ داغ لالہ مان ما بخون افتادہ است ہر ہر	(۴۴۴۴)
بخون افتادن نان اسد راضطلاحی خون جگر پینا یا کھانا بقول آصفیہ غصہ کھانا خون جگر خوردن و تحلیف کشیدن ہمانا این بیچ و تاب کھانا رنج اٹھانا۔	(۴۴۴۴)

(۱۵۴۵)

<p>بجھون افگندن مصدر اصطلاحی بخون آلودہ</p>	<p>بجھون افگندن (شیخ شیراز بے) آنکھ جنگ آرد</p>
<p>کردن و مجروح ساختن (نہواری ۵) یاد دہ</p>	<p>بجھون خویش بازی می کند (سلمان بے)</p>
<p>بخونت افگند در خاطر خود خلیدی آخر (وہ)</p>	<p>در رسن ہاے دوزلف کافرت پیچیدہ ام</p>
<p>۵ زخم عشق خم فتراک بخونم افگند خاطر مہیت</p>	<p>غازیم غازی بجھون خویش بازی می کند</p>
<p>قرارے بطپیدن رفتہ (اردو) آلودہ (اردو)</p>	<p>خواہان قتل ہونا۔ موت کی پروا نہ</p>
<p>خون کرنا۔ خون یی لودہ کرنا۔</p>	<p>بجھون دامن کشیدن مصدر اصطلاحی</p>
<p>بجھون خنجر آلودن مصدر اصطلاحی کتن</p>	<p>دامن را آلودہ بجھون کردن یعنی کناہ از کشتن</p>
<p>باشد از قتل کردن و کشتن (نہواری ۵) باشد (صائب ۵) نیست مانع حسن را ستور</p>	<p>عجب کہ بجھون تو خنجر آلاید کہ ترا کہ رگ</p>
<p>بہ تمنائے بیشتر نہ پرد (اردو) قتل کرنا۔ می کشد (اردو) خون مین دامن آلودہ</p>	<p>از خون ریختن گل بجھون بلبلان در غنچہ دامن</p>
<p>(الف) بجھون خود بازی کردن مصدر کرنا۔ قتل کرنا۔</p>	<p>بجھون در کشیدن مصدر اصطلاحی بسلا</p>
<p>(ب) بجھون خویش بازی کردن اصطلاحی</p>	<p>صاحب بجزوانند (ب) را ذکر کردہ گویند</p>
<p>کہ خواہان قتل و ہلاک خود بودن مؤلف</p>	<p>تازہ روی بہ تکمین ہی گذشت اگر گریہ</p>
<p>عرض کند کہ پرواے ہلاکت خود نکردن</p>	<p>گاہ اشک بجھون در کشیدہ (اردو)</p>
<p>(نہواری الف) بصد بے باکی اول بجھون</p>	<p>خون مین ڈلونا۔</p>
<p>خود کند بازی چو فردا کشتہ آن غمہ بی با</p>	<p>بجھون دل اصطلاح۔ صاحب انند</p>

(۱۵۴۵)

(۱۵۴۵)

(۲۵۳۹)

<p>(بخون دل کار کردن) را نوشته گوید که محبت کے مصدر کا۔</p>	<p>و شقت کار کردن است و از حافظ شیرازی بخون سعی کردن مصدر اصطلاحی سعی در</p>
<p>سند وید (و ہوندا) دامن دوست قتل کردن مخفی مباد کہ درینجا خون یعنی قتل است</p>	<p>بصد خون دل افتاده بدست ہا بفسوسیکند و بس (الوری) بدام تو بخون دلم سعی کرد</p>
<p>خضم رہا نتوان کرد ہا مؤلف عرض کند کہ ایک ہا از لطف پستہ تو بجان زینہا ریافت کہ</p>	<p>مصدر قائم کردہ اتند را سندش بکار (اردو) قتل میں کوشش کرنا۔</p>
<p>منی خورد و از سند خواجہ شیراز مصدر بخون طعیدن مصدر اصطلاحی آلودہ</p>	<p>(دامن بصد خون دل بدست افتادن) خون شدن و فگار شدن (صائب) سپند خال لب ت آتشین عذار اند ہا بخون</p>
<p>(بخون دل) را قائم کردہ ایم کہ گناہ بخون طعیدہ لعل تو آجدار اند ہا (اردو) خون</p>	<p>و شقت است چنانکہ فارسیان گویند میں تڑپنا زخمی ہونا گھائل ہونا۔</p>
<p>بخون دل این حاصل کر دیم یعنی شقت بخون غلطیدن مصدر اصطلاحی مراد</p>	<p>بسیار بدست آور دیم اسے جگر کاوی (اردو) بخون طعیدن (کہ گذشت (ظہوری) جگر کاوی کے ساتھ۔ جان لڑا کر۔ جان مار کر۔ بتان قتل اسیران کام دارند ہا بخون غلطیدن</p>
<p>صاحب آصفیہ نے فرمایا ہے (جان مار کر ہر گام دارند ہا (صائب) در قیامت</p>	<p>کام کرنا) نہایت محنت اور شقت سے کشتہ ناز تو می غلط بخون ہا بر نیاید زو بخون کوئی کام کرنا۔ یہ لفظی ترجمہ ہے صاحب</p>
<p>از زخم تیغ تیز را (اردو) دیکھو بخون طعیدن</p>	<p></p>

(۲۵۴۰)

(۱۰۰۰)

<p>این می کردیم خبرین نیت که کنایہ باشد کہ بجاک و خون انگندہ یا اینکہ مجروح باشد یا کشتہ۔ (اردو) خاک و خون میں گرانا۔ ذلت کے ساتھ قتل کرنا۔ زخمی کرنا۔</p>	<p>بخون کمر بستن مصدر اصطلاحی۔ آمادہ خون و قتل شدن (صائب ۵) ہر گ سنگے کمر بند بخون بن چو مار پو گوشہ غاری اگر سازم وطن در کوہ سار پو (اردو) خون پر کمر باندہنا۔ قتل پر کمر باندہنا۔</p>
<p>بخویش آمدن مصدر اصطلاحی (کمی) باشد از بہوش آمدن و خود را شناختن۔ اند فراموش شدن بعلت خون و قضاخص آن مؤلف عرض کند کہ کسی را بجرم خونریزی گرفتار کردن است طرز بیان اند خاطر مارا ناپسند (تجلی) سلمان ۵) فردا کہ شندہ را شہیدان پو گیر آمد پو (اردو) آپ میں آنا۔ بقول امیر بخون بدین بہانہ پو من دامن آن بکار گیرم پو وز ہر دو جہان کنار گیرم پو (اردو) خون اور قتل کے الزام میں گرفتار کرنا۔ سہلکو ہے انتظار اپنا پو</p>	<p>بخون گرفتن مصدر اصطلاحی بقول بخون بدین بہانہ پو من دامن آن بکار گیرم پو وز ہر دو جہان کنار گیرم پو (اردو) خون اور قتل کے الزام میں گرفتار کرنا۔</p>
<p>بخویش بالیدن مصدر اصطلاحی بقول اند مراد ف بخود بالیدن کہ گذشت (محمّد ہاشم شہید ۵) تا با شق میرسد روفیت می شود پو بسکہ از شوق خرامش راہ می بلد</p>	<p>بخون و خاک انگندن مصدر اصطلاحی بقول خان آرزو در سران کشتن بخواری مؤلف عرض کند کہ چو نگوئیم کہ فکار کردن ہم حیف است کہ نہ استعمال پیش نکر کہ تصنیف</p>

بخویش (مساب ع) مهتر تابان از گداز همان بخود نازیدن که گذشت (ظهوری) خویش می بال بخویش؛ مؤلف عرض کند که ما عشق و جنونش بود پدر بر پدر همه پانام بخویش تحقیق این بر (بخود بالیدن) کرده ایم. دل و الاثر او بین؛ (ارو) دیکو بخود نازیدن (ارو) دیکو بخود بالیدن -

بخویش برداشتن | مصدر اصطلاحی | بر خود بنظر حقارت (واله هروی) بخواب بقول وارسته و اند مرادف بخود برداشتن | بلب و گل آمدی مگر که گرفت بدگریتن بخود مؤلف عرض کند که ما همد را بنجا بخت این آن وین بخویش خندیدن؛ (ارو) اپنے کرده ایم (ارو) دیکو بخود برداشتن - آپ پرهنسا - حقیر سمجھنا -

بخویش بستن | مصدر اصطلاحی - بقول بخویش واد | مصدر اصطلاحی - بقول وارسته و اند مرادف (بخود بستن) مؤلف وارسته و اند مرادف بخود واد | مؤلف عرض کند که ما همد را بنجا تعریف این کرده ایم عرض کند که ما همد را بنجا اشاره این کرده ایم (ارو) دیکو بخود بستن - (ارو) دیکو بخود واد -

بخویش تراشیدن | مصدر اصطلاحی - بقول بخویش سپردن | مصدر اصطلاحی - بقول وارسته و اند مرادف بخود تراشیدن مؤلف وارسته و اند مرادف بخود سپردن مؤلف عرض کند که ما همد را بنجا اشاره این کرده ایم عرض کند که ما همد را بنجا اشاره این کرده ایم (ارو) دیکو بخود تراشیدن - (ارو) دیکو بخود سپردن -

بخویشتن نازیدن | مصدر اصطلاحی - بخویش گذاشتن | مصدر اصطلاحی - بقول

(۱۰۰)

<p>وارستہ وانند مرادف بخود گذاشتن مؤلف (ب) بنجیدہ نسبت (الف) گوید کہ بالفتح پنبہ عرض کند کہ ماہمدر انجا اشارہ این کردہ ایم و ریشم زدن و نسبت (ب) فرماید کہ پنبہ و سند این ہمدرا بنجا گذشت (ار دو) دیکھو ریشم زدہ را گویند (حکیم نزاری ۷) ہمدہشت فروش است در ہم فکندہ پنبہ بخود گذاشتن -</p>	<p>بخویش گرفتن مصدر اصطلاحی بقول وارستہ وانند مرادف بخود گرفتن مؤلف عرض کند کہ ماہمدر انجا اشارہ این کردہ ایم (ار دو) دیکھو بخود گرفتن -</p>
<p>بخویش نوشتن مصدر اصطلاحی بقول وارستہ وانند مرادف بخود نوشتن مؤلف عرض کند کہ ماہمدر انجا اشارہ این کردہ ایم (ار دو) دیکھو بخود نوشتن -</p>	<p>یک کہ بالضم بمعنی ہر چیز گذندہ و نامہوار و بمعنی تپک و مطراق آسنگران ہم آمدہ با فارسی بدل شد بموحدہ چنانکہ اسب و اسب و کاف عربی بدل شد بجائے معجمہ چنانکہ شامی و شامیچہ - پس بنج را اسم مصدر قرار</p>
<p>وارستہ وانند مرادف بخود نہادن مؤلف عرض کند کہ ما اشارہ این ہمدرا بنجا کردہ ایم (ار دو) دیکھو بخود نہادن -</p>	<p>بقول وارستہ وانند مرادف بخود نہادن مؤلف دادہ بزیاوت تحتانی مکسور و علامت مصدر دَن مصدرے ساختند برے پنبہ و ریشم زدن مخفی مباد کہ معنی لفظی این تپک زدن یا نامہوار و پریشان کردن است</p>

و بہ مجاز برائے ریشم و پنبہ زدن مستعمل محیط ہم بر بخیر اشارہ کنکر کردہ مؤلف عرض
شد بقاعدہ محققین فارسی زبان مصدر گذر کہ اسم جابد فارسی زبان است برائے
جعلی و باصول ماصدر اصلی کہ اسم این بخمہ و (۲) بفتح موصدہ زائدہ بر لغت عربی
مصدر مال فارسی زبان است و (ب) خیر کلمہ انیت کہ فارسیان استعمال کنند
اسم مفعول این حیف است کہ محققین مصادر بمعنی نیکو و نیکوئی و این را با مصادر
فارسی (الف) را ترک کردہ اند و محققین فارسی مرکب کنند کہ در مطبوعات می آید گویند
فارسی زبان (ب) را اسم جابد قرار دادہ اند الحمد للہ بخیر است و (۳) بمقام انکار
آفرین بر صاحب فرہنگ فرنگ کہ این مصدر محض ہم استعمال این کنند (ار و و) (۱)
را بے نشان نکرد و تہ خاک نپرد پس بایکہ و کیفو بخمہ - (۲) بخیر بقول آصفیہ خوش و چھی
این را با لضم خوانیم (ار و و) (الف) و ہننا طرح سے - سلامت - جیسے مزاج بخیر (۳)
بقول آصفیہ روئی صاف کرنا - دہنگنا - ہمین بالکل ہمین (شیفۃ ۵) دل دینگے
مال دینگے مگر جان سو بخیر بگوہودہ ہے وہ شخص
(ب) دہنگا ہوا -

بخیر بقول برہان (۱) بر وزن حصیر گیتا جو سر گرم لاف ہے پو
است کہ آنرا بید گیانیز خوانند و آن نوعی بخیر گذشتن استعمال - بخیر و عافیت گذشتن
از کنکر است صاحب جامع گوید کہ مرادف و ہنچ نقصان راہ نیافتن بمعنی حقیقی است
بخمہ کہ گذشت صاحب ناصر فرماید کہ بخیر گویند (ع) رسیدہ بود بلوائی ولی بخیر گذشت
و بخیر نوعی از حریف کہ کنکر باشد و صاحب (طہوری ۵) گزند تو بہ مگر گذر و بخیر ازین

<p>بروی ساقی گلگشت بوستان نذر است (ارو) سوخته بر وزن پیچیدن بمعنی آہستہ بجائی و شکر بخیر گزرنا بخیر و عافیت گزرنا۔ کوئی واقعہ پیش و لغزیدن می آید و خیر بقول برہان کسر اول نہ آنا جیسے ۱۱ الحمد للہ رات بخیر گزری ۱۲ و سکون ثانی بمعنی جست کہ محل خوف واقع شود پس خیال ما نیست کہ در (الف و ب)</p>	<p>شدن چشم و خیرہ شدن نظر (ظہوری ۵) ہر دو سوخته زائد است و منی دانیم کہ محققین کجا بدین زردیدہ سیر گرد و چشم بخیرگی لغت بالا بفتح اول چنان نوشتہ اند و اختلاف و تا نگہ تماشا نیست ۱۳ (ارو) آنکہ کی خیرگی تعجب یا بخیر سے آنکہ کا خیرہ ہونا۔ چکا چونکہ (الف) بخیر بقول اند بجاوئے فرہنگ فرنگ بفتح اول و کسر ثانی و زای ہوز در آخر منی</p>
<p>کمین گاہ و محل خوف و فرماید کہ (ب) بخیر بدین بمعنی دو تا گردیدن بر تعلیم امیرے مؤلف عرض کند کہ دیگر کسے از محققین لغات فارسی ذکر این نکرد و مشتاق شد باشیم و اگر بدست آید تو انیم عرض کرد گذشت راے ہملہ بہ لام بدل شود چنانکہ چار کہ (الف) اسم مصدر (ب) باشد و کسر و فتح و چنان و دیگر ہیچ (ارو) و کیو بخیر و خجہ : امر حاضرش یعنی سباد کہ (خیر بدین) بدون بخیل بقول جہانگیری و برہان و رشیدی</p>	<p>بفتح اول و کسر ثانی و زای ہوز در آخر منی کمین گاہ و محل خوف و فرماید کہ (ب) بخیر بدین بمعنی دو تا گردیدن بر تعلیم امیرے مؤلف عرض کند کہ دیگر کسے از محققین لغات فارسی ذکر این نکرد و مشتاق شد باشیم و اگر بدست آید تو انیم عرض کرد گذشت راے ہملہ بہ لام بدل شود چنانکہ چار کہ (الف) اسم مصدر (ب) باشد و کسر و فتح و چنان و دیگر ہیچ (ارو) و کیو بخیر و خجہ : امر حاضرش یعنی سباد کہ (خیر بدین) بدون بخیل بقول جہانگیری و برہان و رشیدی</p>

و جامع و ہفت یعنی تجلہ کہ مذکور شد مؤلف عرض کند کہ ما بر تجلہ اشارہ این کردہ ہم (ارو) دیکھو تجلہ

بجیمہ | بقول بہار نوعی از دخت معروف و متوجہ سومان و دندان از تشبیہات است
و بالفاظ خوردن و دویدن و زدن و کشودن و گرفتن و گسیختن مستعمل (ملاحظہ فرمائی ۵)
ز نو زیادہ کند زخم درد مند ان را بچاک سیدہ من بجیمہ موج سومان است (ظہری
۵) دندان بجیمہ گشت بخندیدن آشکارا چون نوبت رفو بگریبان ما رسید صاحب
فرنگ فدائی گوید کہ یک گونہ دوزندگی است و ہر بار کہ در پارچہ سوزنی بارشتہ فروئی رنہ
و برمی آید آن را یک بجیمہ می گویند صاحب جامع ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ صاحب
کثر کہ محقق ترکی زبانست صراحت کند کہ لغت فارسی است و در ترکی مستعمل نمیدانیم کہ
صاحبان ناصری و برہان و سراج و غیاث چہر این لغت را ترک کردہ اند با بجمہ نوع
دخت چنان باشد کہ چون سوزن رشتہ دار در پارچہ یک مرتبہ دخت کند و سوراخ
واقع شود یکی داخلی و دیگری خارجی کہ در رفتن و برآمدنش جلے گیرد و بکثرہ ثانی باز سوزن را
داخل می کنند و سوراخ خارجی چنانکہ سلسلہ رشتہ بنظر سلسل باقی می ماند و سوراخ بنظر نیاید
و ہمین سلسلہ باقی ماند تا انتہا۔ ہمین است بجیمہ کہ بہترین اقسام دخت است (ارو)
بجیمہ | بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کی مضبوط اور پاس پاس سیون۔ دوہرا
ٹانکا۔ ٹکا ٹانکا مؤلف عرض کرتا ہے کہ اسی کو دکن مین ٹیپ کہتے ہیں۔ اور ٹیپ مارنا
بمعنی بجیمہ کرنا مستعمل ہے۔

بجیمہ از ختم کشودن | مصدر اصطلاحی۔ آگاہ و خبر دار شدن و بصیرت پیدا شدن

و بخودی و ورشدن صاحب آصفی بریکه نشود
 و ختمه بود و وقت باقی ماند آفتابی راز شود و غنی و دهم محال
 سند طالب آملی پیش کرده که بکار مامی خورد
 آن (ار ۵) (۱) راز کا افتا ہونا (۲) رسوا ہونا۔
 (۳) بخیہ از چشم دلم کشونا آگہ شوم ہم نشین
 بخیہ باب و غمی زندہ اشل صاحب محبوب لاسی
 ر آب غمشیر از سر زانو گذشت
 و گراین کرده از محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند
 (ار ۷) آنکھ کھلنا بقول امیر بصیرت
 کہ مرادف (آب بریسان می بندد) است کہ گذشت فلان
 پیدا ہونا۔ بے خودی و ور ہونا (درد ۵)
 این مثل را بچہ کسی زندہ کہ تلاش امحال کند (ار ۷)
 اسے و رد جبکی آنکھ کھلی اس جہان میں
 دیکھو آب بریسان می بندد و صاحب محبوب لاسی
 شبنم کی طرح جان کو اپنے وہ رو گیا (ظفر)
 فرمایا ہے کہ "دھول کی رستی بٹتے ہوئے"
 (۵) غفلت سے آنکھ تیری جدم کھلیگی
 بخیہ بر اندام بلند (مصدر اصطلاحی۔ صاحب آصفی)
 و گراین کرده گوید کہ بر آدن خیزی بر خیزی (خسرو)
 غافل پر جتنے ہیں بھیہ تماشے دنیا کے خواب
 ہونگے (۵) (علق ۵) ہوگی و ور بخودی اسکی
 (۵) زہار کہ آن بن بقیا حست بنیدہ پاک زنا کیش
 بیک بیک آنکھ کھلگنی اسکی
 بخیہ بر اندام بر آیدہ مؤلف عرض کند کہ چون خیرعت
 بخیہ از روی کار افتاد (مصدر اصطلاحی)
 بخیہ بر اندام نشین نشان او بر پوست اندام گیر و پس
 بقول بحر (۱) ظاہر شدن راز و (۲) رسوا
 شدن صاحبان غیاث و ہفت بر معنی اول
 بخیہ لباس بر اندام باشد کہ انتہای نزاکت جہلم است
 قانع مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این
 و تو تمیم معنی آصفی و و راز نازک خیالی است قتال (ار ۷)
 باقی نماندن یعنی چون بروہن راز دار کہ
 بخیہ لباس کا نشان جہلم پڑنا۔ انتہای نزاکت کا اظہار

(PAPA)

بخیمہ بر خیمہ زون | مصدر اصطلاحی بمعنی چہرہ پر جہریان پڑنا۔

دو خلق و بند کردن چشم باشد صاحب منفی بخیمه بر چهره کردن مصدر اصطلاحی -

بر (بخجیہ زون) سند کے کہ از صائب آورہ بقول بہار (۱) کنایہ از فاش و رسوا کر د

بکار این می خورد (۵) بنحیه از جوهر نرم بر راز مؤلف عرض کند که غیر از نقل نگارش

چشم شوخ آئینہ چہرہ مجرب اوگر دیدیان (انند) کہے با او نیست۔ سدا استعمال پیش

ساز و دراپ (اردو) کسی کی آنکھ بند کرنا۔

بخمیه بر چهره فتن مصدر اصطلاحی بقول اعتبار را نشاید ولی باط مصدر گذشته توانیم

بجھو بہار و چراغ (۱) ظاہر شدن چہینہاں کہ معنی (۲) بے رونق کردن چہرہ گیسیم

وفاش گردیدن راز (شوکت بخاری) (اردو) (۱) رسوا کرنا۔ راز فاش کرنا

شمرم برون نکردیم تو از حجاب با بر چهره (۲) چهره کو بے رونق کرنا۔

رفت بنجیہ زرنگ پریدہ ام پڑ مؤلف عن **بنجیہ برجیدن** (مصدر اصطلاحی)۔ (۱)

<p>(۱) ادھیڑنا۔ بقول امیر سیون کھونا۔ ٹمکنے توڑنا۔ (۲) کپڑے پھاڑنا۔ (دیوانگی سے) (ذوق سے) گذشت (صائب ۵) بخیمہ شبنم و گل بر رخ ناخن ندے خدا نتجھے اے پنجہ جنون پا دیگاتما کار افتاد است ہا ورنہ حیران تو صاحب نظر عقل کے نیچے ادھیڑ تو؟</p>	<p>شدن مرادف (بخیمہ بر چیزے افتادون) کہ گذشت (صائب ۵) بخیمہ شبنم و گل بر رخ کار افتاد است ہا ورنہ حیران تو صاحب نظر نیت کہ نیت ہا مؤلف عرض کند کہ ہا مصد (ب) بخیمہ بر رخ کار افتادون را بہرین معنی</p>
<p>بقول وارستہ (۱) کنایہ از فاش و رسوا شدن است صاحب بحر گوید کہ فاش گردیدن راز و رسوا شدن مؤلف گوید کہ سند استعمال پیش نشد و ما مجرد قول ہر دو محققین ہند تراو را بر اے معنی کہ خلاف قیاس است کافی مذہبیم۔ و اگر از معنی حقیقی کار گیریم معنی این بر عکس بیان شان است یعنی (۲) بند شدن آن چیز کہ عمل بخیمہ چیزے رامی دوز و بند کند نہ فاش قاتل (اردو) (۱) راز فاش ہونا۔ رسوا ہونا (۲) بند ہونا۔</p>	<p>بوسیئہ ہمین سند صائب نوشتہ یعنی ہمین یکند باستناد دو مصدر اصطلاحی است ولیکن از معنی شعر عقدہ در کار افتادون و بند شدن کار پیدا است نہ افشاے راز و رسوائی ضعفی سہاد کہ معنی لفظی ہم تائید خیال مامی کند کہ بخیمہ بر چیزے کردن و دوختن آن اشارہ بند کردن است نہ افشا۔ قاتل حاصل نیت کہ ما (الف) رامادف (بخیمہ بر چہرہ رفتن) گیریم معنی بیان کردہ خود کہ گذشت (ب) را بمعنی بند شدن کار (اردو) (الف)</p>
<p>(الف) بخیمہ بر رخ افتادون مصدر اصطلاحی بقول وارستہ و بحر کنایہ از فاش و رسوا</p>	<p>دیکھو بخیمہ بر چہرہ رفتن (ب) کام بند ہونا۔ بخیمہ بر رخ افتادون مصدر اصطلاحی</p>

<p>بقول وارستہ و بزرگنایہ از فاش گردیدن</p>	<p>بقول وارستہ و بزرگنایہ از فاش گردیدن</p>
<p>راز و رسوا شدن سندے پیش نشد مؤلف</p>	<p>راز و رسوا شدن سندے پیش نشد مؤلف</p>
<p>عرض کند کہ معنی بیان کردہ ہر دو محققین را</p>	<p>عرض کند کہ معنی بیان کردہ ہر دو محققین را</p>
<p>بدون سند تسلیم نہ کنیم و خیال ما ہمان است</p>	<p>بدون سند تسلیم نہ کنیم و خیال ما ہمان است</p>
<p>کہ بر (انجیہ بر رخ افتادن) گذشت (اردو)</p>	<p>کہ بر (انجیہ بر رخ افتادن) گذشت (اردو)</p>
<p>دیکھو (انجیہ بر رخ افتادن)</p>	<p>دیکھو (انجیہ بر رخ افتادن)</p>
<p>انجیہ بر رو فکندن مصدر اصطلاحی -</p>	<p>انجیہ بر رو فکندن مصدر اصطلاحی -</p>
<p>بقول وارستہ متعدی (انجیہ بر رو افتادن) کہ وجہ کنایہ ندارد اصل این (انجیہ بر رو)</p>	<p>بقول وارستہ متعدی (انجیہ بر رو افتادن) کہ وجہ کنایہ ندارد اصل این (انجیہ بر رو)</p>
<p>(قاسم شہدی ۵) نفس سرکش انجیہ بجزئی است کہ بمعنی افسردگی و شکن ہائے رخ باشد</p>	<p>(قاسم شہدی ۵) نفس سرکش انجیہ بجزئی است کہ بمعنی افسردگی و شکن ہائے رخ باشد</p>
<p>بر رو فکندن یا خضم اگر دریائے آتش شد ہمہ محققین در اکثر ملومات انجیہ تاج کردہ</p>	<p>بر رو فکندن یا خضم اگر دریائے آتش شد ہمہ محققین در اکثر ملومات انجیہ تاج کردہ</p>
<p>کفش خاشاک بود پڑ مؤلف عرض کند کہ وغور نفرمودہ قاتل (اردو) (۱) رسوائی</p>	<p>کفش خاشاک بود پڑ مؤلف عرض کند کہ وغور نفرمودہ قاتل (اردو) (۱) رسوائی</p>
<p>مقصودش خبرین نیست کہ کنایہ از فاش مؤث (۲) افشائے راز - مذکر (۳) کام</p>	<p>مقصودش خبرین نیست کہ کنایہ از فاش مؤث (۲) افشائے راز - مذکر (۳) کام</p>
<p>کردن راز و رسوا کردن - ماضی گوئیم کہ مذکر کی خرابی - مؤث -</p>	<p>کردن راز و رسوا کردن - ماضی گوئیم کہ مذکر کی خرابی - مؤث -</p>
<p>(انجیہ بر چہرہ کردن) یعنی بے رونق کردن</p>	<p>(انجیہ بر چہرہ کردن) یعنی بے رونق کردن</p>
<p>چہرہ از شکن ہا و ہمین است تشبیہ انجیہ</p>	<p>چہرہ از شکن ہا و ہمین است تشبیہ انجیہ</p>
<p>و ہمین معنی در سند قاسم شہدی درست</p>	<p>و ہمین معنی در سند قاسم شہدی درست</p>
<p>می شود (اردو) دیکھو انجیہ بر چہرہ کردن</p>	<p>می شود (اردو) دیکھو انجیہ بر چہرہ کردن</p>

صاحب بحر بمنزله و صاحبان رشیدی و بجا می آید و سند حکیم معونی شیرازی واضح تر
 بر معنی اول قانع. خان آرزو در سراج است براس معنی بیان کرده ما (۵)
 ذکر معنی اول کرده در چراغ هدایت گوید که ز زخم تیغ تو آگه شدند مدعیان پافغان
 ظاهر شدن چهره نهان است صاحب آصفی که بنحیه ام آخر بروی کار فتاد و پامعنی کار
 فرماید که کنایه از فاش شدن و فاش کردن بر آری من نشد بوجه آگهی مدعیان و سند
 راز (صائب ۵) مخور بر دل مرا گز زخم دیگر از نظهور سی همدرا بنجامی آید که واضح تر
 و ندان پشیمانی پابندک روزگاری بنحیه ازین و مؤید خیال ما مخفی مباد که (بنحیه
 بر روی کار افتد و مؤلف عرض کند که بر روافد ان) پر شکن شدن و بی روی
 صاحب آصفی غلط کرد که این مصدر را گشتن روست و محققین بالا همدرا بنجام
 متعدی قرار داد و محققین بالا در معنی اول همین قسم تسامح در عرض معنی کرده اند و ما
 و دوم این تسامح کرده اند یعنی (۳) معنی اختلاف خود ظاهر کرده ایم و در همه طبعات
 بند شدن کار و روال شدنش باشد و بس و تفاوت بنحیه آنان بر تسامح خود راه رفته اند
 و همین معنی در مصرع دوم صائب چنانکه می گوید و ما بر اختلاف خود معاصرین عجم با ذوق
 که دلم را گزند مرسان که از زخم و ندان پشیمانی زبان تصفیة این کنند قاتل (ار و و ۱۱)
 تو در مدت قبیل بر روی کار تو بنحیه پیفتد راز فاش هونا (۲) رسوا هونا (۳) کاشم
 یعنی گره در کار تو افتد واضح باد که (بنحیه بر بند هونا - بگشرا -
 روی کار افتاد) مرادف این است که بنحیه بر روی کار انگندن | مصدر اصطلاحی

(۲۲۵۰)

بقول سراج (۱) فاش کردن راز و زکبه بود
 بخیه بر لب خوردن (اصدا اصطلاحی)

بهار همنهانش و صاحب آصفی نقل نکاش بند کرده شدن لب باشد (قاسم شهیدی
 اشیرالدین اخیکتی ۵) همچو سوزن اگر چه ۵ خوشی می تند چون عنکبوتی بر دور و دیوار
 سرتیزی بخیه بر روی کار می فگنی پموتف ۵ خورم صد بخیه بر لب باز اگر سازم دهاغم
 عرض کند که (۲) گره در کار زدن و بند را پ صاحب آصفی بر (بخیه خوردن) همین شهر
 کردن و مزاحم شدن شاعر گوید که اگر چه مانند را آورده (اردو) بخیه لب پر کیا جانا
 سوزن سرتیزی هستی ولیکن از تو کار براری لب بند کیا جانا -

(۲۲۵۱)

نمی شود بلکه از دست تو کار مانند می شود
 بخیه بر لب دیدن (اصدا اصطلاحی)

ماجدیکه ذوق سخن داریم معنی اول را هیچ - یعنی بخیه شدن است صاحب آصفی بر بخیه
 تعلقی ازین شعر بنییم محققین بالا و معنی دویدن سندی که پیش کرده بکار این می خورد
 (بخیه بر روی کار) تسامح کردند و باز در (ظهوری ۵) بر لب طعنه زنان بخیه دوید
 هر یک استعاش همان تسامح را بکار بردند و بار فو حال گریبان گفتم ۵ (اردو) بخیه بنوا
 و هیچ اعتنا بر معنی حقیقی نکردند که تعلق کنایه بخیه بر لب زدن (اصدا اصطلاحی قبول
 با او پیدا شود و قائل مخفی سباد که این معنی بخیه یعنی خاموش شدن و خاموش گردانیدن
 صبر بر گذشته باشد و بس (اردو) (۱) راز (ظهوری ۵) خراش سینه را اگر از شکاف
 فاش کرنا (۲) کام بین خلل پیدا کرنا - کار بر لب سینه بنایم ۵ زدن ان بخیه ها بر لب زخم
 اهل ملامت را ۵ (و ل ۵) بر لب طعنه

همه نه ندینا -

بخیه زردند با تو تا حال گریبان گفتم (۴) (اردو) دیکھو بخیه بروی کار افتادن -

خاموش ہونا خاموش کرنا - بخیه بروی نہادون (مصدر اصطلاحی)

بخیه بروی فتادون (مصدر اصطلاحی) (۱) بند کردن دہن باشد صاحب آصفی

بر رو قائم شدن (ظہوری ۵) عجیبیت گر بخیه نہادون سنہ آورده کہ بکار ما

از گریہ فتد بخیه بروے چکر دغ فروفت می خورد - وبہار این را یعنی (۲) رسوا

اگر گل نکند (۴) (اردو) دیکھو بخیه برخ فتادون (۳) فاش کردن راز آورده بکنند

بخیه بروے کار افتادن (مصدر اصطلاحی) خوردہ - (بدر چاچی ۵) سوزن عیسی شو

بقول جہانگیر در ضمیمہ (۱) کنایہ از فاش بخیه برویم سنہ پیر بہن غم بدوز پر دہ شادی

شدن سرو آشکارا گشتن راز باشد وندی بدر (۴) (اردو) دانستہ بند کرنا - (۲)

کہ از شیر الدین آتشکشی آورده همان است رسوا کرنا - (۳) راز فاش کرنا -

کہ بر بخیه بروے کار افتادن گذشت و این بخیه بستن دہان را (مصدر اصطلاحی) -

تعلق نداشت و مؤلف گوید کہ سوال از آسمان بند کردن زبان باشد (صائب ۵)

است وجواب از ریمان مبحث این بر بخیه بخیہ انجم اگر بند دہان صبح را چہ عنوان

بر روے کار افتادن کرده ایم کہ گذشت کردن رفوچاک گریبان مر (۴) (اردو)

و (۲) یعنی بند شدن کار است (ظہوری) زبان بند کرنا -

بر روے کار من ہر بخیہ افتاد چیدیم بخیہ بلب زون (مصدر اصطلاحی) -

بکارم آید آخر بلب انکار می چنیم ببقول بحر مراد ف بخیه برب زون کہ گذشت

(۱۵۵۱)

(۲۵۵۱)

(۳۵۵۱)

<p>مؤلف عرض کند که موافق قیاس است - ترکیبی ترجمه خیاط حیف است که محقق مندرج (اردو) و کمیو بنجی برب زون -</p>	<p>در دو وقتن و دو زیدن فرق لفظی کند اگر چه</p>
<p>بنجی خورون مصدر اصطلاحی - بقول صاحب آصفی سندے کہ بحر دوخته شدن - صاحب آصفی سندے کہ از قاسم شہدی آورده بر (بنجی برب خورون) خیاط - سینے والا - (ب) بنجی کرنا -</p>	<p>معنی مرادف یکدیگر باشد (اردو) (الف) در زمی بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر -</p>
<p>گذشت مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است (اردو) سیا جانا -</p>	<p>بنجی و ویدن مصدر اصطلاحی یعنی بنجی است صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی گشت</p>
<p>بنجی دار اصطلاح - بقول اندکجو الہ فزنگ آئینہ بنجی دار و مؤلف عرض کند کہ چنانکہ ۱۱ ملبوس بنجی دار ۱۱ موافق قیاس ندارد کہ بکار این ہم می خورد (اردو)</p>	<p>سندش از طہوری است کہ بر (بنجی برب و ویدن) مذکور شد مؤلف عرض کند کہ عجبی</p>
<p>است - اسم فاعل ترکیبی (اردو) بنجی کیا ہوا (الف) بنجی دوز استعمال (ب) بمعنی بنجی</p>	<p>بنجی ہونا - بنجی را برو انداختن مصدر اصطلاحی</p>
<p>(ب) بنجی دوزیدن زون است صاحب آصفی برو انداختن (گوید کہ کنایہ از فاش شدن و فاش کردن راز</p>	<p>صاحب آصفی برو انداختن (گوید کہ کنایہ از فاش شدن و فاش کردن راز</p>
<p>بکار این می خورد (وجہ قرونوی ۵) (اندقی اصفہانی ۵) بود پیوند زلف و دل</p>	<p>چہ گوید کس از شوخی بنجی دوز پاک کرد و بنجی پنهان بود خطش این بنجی را برو انداختن ۱۱</p>
<p>چشم من گشت روز ۱۱ و (الف) اسم فاعل</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ (برو انداختن) بمعنی</p>

ظاہر کردن است و بس و تجنیہ داخل اصطلاح دل و جگر خند و (اردو) رفو کردن کی دوا نیت شاعر گوید کہ پیوند دل بازلف پہنان مؤنث -	
بود چون خط بر عارض پیدا شد (بہ تشبیہ تجنیہ) آن تجنیہ را کہ وجہ پیوند بود ظاہر کرد و محقق بند (الف) تجنیہ ریزہ مصدر اصطلاحی - (ب) (ب) تجنیہ ریزہ (ب) تجنیہ ریزہ (ب) تجنیہ ریزہ	آن تجنیہ را کہ وجہ پیوند بود ظاہر کرد و محقق بند (الف) تجنیہ ریزہ مصدر اصطلاحی - (ب) (ب) تجنیہ ریزہ (ب) تجنیہ ریزہ (ب) تجنیہ ریزہ
نثر ادب یعنی شعر غور نکرد و بہ پیروی تاسع صحتین سلف کہ در لطافت تجنیہ گذشت این مصدر اصطلاحی راقم ساخت (اردو)	نثر ادب یعنی شعر غور نکرد و بہ پیروی تاسع صحتین سلف کہ در لطافت تجنیہ گذشت این مصدر اصطلاحی راقم ساخت (اردو)
تجنیہ کو ظاہر کرنا - تجنیہ رفتن	تجنیہ کو ظاہر کرنا - تجنیہ رفتن
تجنیہ رفتن (اردو) (الف) در زنی - مذکر - (ب) بجاری پیش کرد و همان است کہ بر (تجنیہ بر) تجنیہ کرنا -	تجنیہ رفتن (اردو) (الف) در زنی - مذکر - (ب) بجاری پیش کرد و همان است کہ بر (تجنیہ بر) تجنیہ کرنا -
چہرہ رفتن (مذکور شد عیبی ندارد کہ مجرد تجنیہ رفتن ہم بمعنی تجنیہ شدن باشد (اردو)	چہرہ رفتن (مذکور شد عیبی ندارد کہ مجرد تجنیہ رفتن ہم بمعنی تجنیہ شدن باشد (اردو)
تجنیہ ہونا - تجنیہ رفوکاران	تجنیہ ہونا - تجنیہ رفوکاران
است و در اینجا از تجنیہ مجرور و دخت مراد است (ظہوری) تا کی تجنیہ رفوکاران یا تجنیہ	است و در اینجا از تجنیہ مجرور و دخت مراد است (ظہوری) تا کی تجنیہ رفوکاران یا تجنیہ

عشوہ پہنان ندیدہ پانچیاں (الف) (۲) کھہ سکتے ہیں۔ دخت۔ بقول آصفیہ۔ فارسی	
کنایہ باشد از تکلیف مخفی دادن صاحب اسم مؤنث۔ سلائی سیون۔	
انند ذکر (ب) کردہ بجوانہ فرہنگ فرنگ بخیمہ کردن استعمال۔ بقول بحر و ارستہ	
گوید کہ بمعنی خیاط و بخیمہ کنندہ باشد مؤلف (۱) فاش و رسوا گردیدن بہار گوید کہ کنایہ	
گوید کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) از فاش کردن راز (سالک یزدی ۵)	
(الف) (۱) بخیمہ کرنا (۲) مخفی تکلیف دینا بدمی کہ بخیمہ کند راز من بلند شود پڑ صد	
خندہ چاک از لب گریبان ہا پڑ مؤلف درزی۔ دیکھو بخیمہ دوز۔	
بخیمہ شدن استعمال۔ بمعنی حقیقی است عرض کند کہ (۲) بمعنی حقیقی است یعنی	
یعنی بعل آمدن بخیمہ صاحب آصفی ذکر این بخیمہ ساختن و نسبت معنی اول عرض می شود	
کردہ از معنی ساکت (اشرف ثارند رانی کہ معنی بیان کردہ وارستہ و بجز لازم است	
۵) این بخیمہ کہ می شود و سوزن پختوان و این مصدر متعدی است تسامح ہر دو محققین	
زوجہاں دوز کردن پڑ (اردو) بخیمہ ہونا۔ بیش نیست و آنچه بہار معنی متعدی را ذکر می کند	
بخیمہ کاری اصطلاح بمعنی دخت باشد از معنی سند سالک یزدی برعکس آن ظاہر	
مطلقاً و خصوصیتی کہ درین است ظاہر میشود کہ (بخیمہ کردن راز) بمعنی (۳) درخفا	
(ظہوری ۵) سرنگشت رفوگو بخیمہ کاری داشتن آنست شاعر گوید کہ وقتی کہ راز مرا	
جائے دیگر کرن پڑ کہ با چاک دل مار شستہ مخفی می کند۔ صدائے خندہ از لب چاک گریبان	
سوزن نمی گنجد پڑ (اردو) بخیمہ کاری ہوا بلند می شود و مقصود آنست کہ چون چاکہا سوجود	

درد دل و گریبان عاشق ممکن نیست کہ راز مخفی (کاشی ۵) چاک ہاے جگر مہنجیہ نگیزہ چو گل
 شود۔ بنی دانیم کہ محققین نازک خیال جیو معنی ۶ باقر این سعی رفوسے تو عبت بود عبت ۶۔
 اقل را ازین شعر پیدا کردہ اند۔ جزین نیست (اردو) سنا۔ بقول آصفیہ سیا جانا۔ دخت ہوا
 کہ تسامح در لطافت نجیہ راہ یافتہ کہ در پیروی **بنجیہ گشتن** استعمال۔ صاحب آصفی ذکرین
 آن سکندری می خورند۔ قاتل (اردو) کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ دشت
 راز فاش ہونا۔ (۲) بنجیہ کرنا۔ سینا (۳) راز کو چھپنا و شکستن بنجیہ و دخت باشد از تنگی لباس۔
بنجیہ کشودن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر (سروش طہرانی ۵) بنجیہ در ہنرفس از جانیہ متی
 این کردہ و از کلام طالب آملی استناد فرمودہ گشت ۶ در بر بازندگی حکم قبائے تنگ داشت
 کہ بر (بنجیہ از چشم کشودن) گذشت عینی نیست (اردو) لباس کی تنگی کے وجہ سیون کھن جانا توٹ جانا
 کہ موافق قیاس است۔ یعنی کشودن و دخت **بنجیہ نہا دن** استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این
 بنجیہ (اردو) بنجیہ کھولنا۔ ادھر پڑنا۔ دیکھو کردہ از معنی ساکت و سنا کہ از بدر جاجی پیش
 بنجیہ بر چیدن۔ کردہاں است کہ بر (بنجیہ بر نہا دن) گذشت
بنجیہ گرفتن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر مؤلف عرض کند کہ عینی نیست۔ موافق
 این کردہ از معنی ساکت۔ مؤلف گوید کہ معنی قیاس است بمعنی بنجیہ کردن (اردو)
 بنجیہ قبول کردن و دختہ شدن است (باقر سینا۔ بنجیہ کرنا۔

بای توحدہ با دال مہملہ

بد۔ بقول سروری و برہان و رشیدی و جامع و ناصری بالفتح (۱) ضد نیک۔ خان آرزو

در سراج بذر این سنی گوید که معنی بدی نیز استعمال یا بد چنانکه گویند؛ ما بانیک و بد کس کارند
 مؤلف عرض کند که بد بافتح بقول ساطع در سنسکرت چند و بوم را گویند عجیب نیست که
 فارسیان همین را مفسر کرده بر اسم سنسکرت استعمال کرده باشند و معنی بیان کرده خان
 آرزو و مخفف بدی و جادو که فارسیان این را از لغت عرب بد مفسر کرده باشند که قبول
 اند بافتح و تشدید یعنی تعب و ماندگی و پریشانی است یا از لغت بدو که تخفیف و ال
 مهمل و همزه در آخر بقولش معنی قهر سختین و مبتدا گردیدن به آزار جداری و بیمار شدن
 (اردو) بد بقول اصفیه - فارسی - بُرا - خراب - زشت - (بدی - برای - بهوث)
 (۲) بد - بقول سروری و برهان و جامع و ناصری و سراج بالضم مخفف بود (حکیم اسدی
 ۵) شبی بد زنگی سیه تر ز زلغ پنهان و چو در دست زنگی چراغ پامؤلف عرض کند
 که و اوصاف شود چنانکه هوشیار و هشیار و خاموش و خامش (اردو) تنها بقول اصفیه
 هندی - علامت ماضی بعید - فعل ناقص - بود کاترجمه -

(۳) بد - بقول برهان و ناصری و سراج بافتح - لته و رکوی سوخته را گویند که بجهت
 آتشگیره هشیار کرده باشند مؤلف عرض کند که طرز بیان محققین بالا این را با معنی چهارم
 موافق کند و فرقی در هر دو ندارد زیرا که در هر دو معنی آتشگیره را جاداده اند و از
 مقصودشان بذر هر دو معنی معلوم می شود که در اینجا خس و خاشاک یا لته مراد است که
 برای آتش افروختن مهیا دارند تا آتش بوسیله آن زود گیر و در هندی هم همین رسم است
 که لته های پارچه یا ریزه های پاره چوبین را در روغن تر کرده می گذارند که بیک انگور در آن

آتش بلند شود بائی حال این اسم جامد فارسی زبان است با بجمہ مجاز معنی چہارم باشد کہ می آید
(اردو) وہ آتش یا کدھڑی کا بڑا دھبہ جس پر گیس کا تیل چھڑک کر تیار رکھتے ہیں تاکہ ایک چمکا کر
یا دیو اسلامی سے اُس میں آگ روشن ہو جائے۔ مذکور۔

(۴) بد۔ بقول برہان و ناصر صی بالضم معنی آتشگیرہ و آن چوب بوسیدہ باشد یا گیا ہے کہ
چمقا کر آتش بران زنند صاحب جامع گوید کہ بالفتح معنی قاذو چمقا کر مؤلف عرض کند کہ آتش
پنہ ایست کہ باروت دران داخل باشد چون چمقا کر زنند آن را با آہن چمقا کر متصل دارند
کہ انحر چمقا کر در وافتد و در وقت آتش گیر دجا دارد کہ فارسیان از پد مفسر کردہ باشند
بر سبیل مجاز کہ بقول اندلغت عربست بالضم و تشدید دال مہملہ معنی بد او ساختن برے
زمین از کاه و پنہ و صوف و مانند آن تا پشت ستور ریش نگرود و جا دارد کہ این را اسم جامد
فارسی زبان گیریم (اردو) چمقا کر کی روئی۔ بوٹ۔ جس میں باروت شریک ہوتی ہے
اور چمقا کر کی ایک چمکاری سے فوراً سنگ جاتی ہے۔

(۵) بد۔ بالضم بقول برہان و ناصر صی معنی صاحب و خداوند صی صاحب سراج بالفتح
گفتہ و بقول رشیدی بالفتح معنی مصاحب چون موبد و سپہبد و ہیرید و کہتبد۔ مؤلف
عرض کند کہ بدین معنی اسم جامد است و بدون ترکیب کلمہ بد بالفتی حاصل نمی شود و اگر
صاحب بقول آصفیہ عربی۔ اسم نگر۔ والا جیسے صاحب علم معنی علم والا۔

(۶) بد۔ بالضم بقول برہان و رشیدی و جامع معنی خادم و خدمت گار خان آرزو و در
سراج مذکور این گوید کہ تحقیق این در موبد بیايد انشاء اللہ تعالیٰ مؤلف عرض کند کہ خان زنند

بر موبد ہمان معنی پنجم را ذکر کرد کہ گذشت و این معنی ہم مجازاً است کہ خدمت کار ہم صحبت
آقا دارد۔ دیگر پیچ ولیکن استعمال مجرور بد بدون ترکیب بمعنی خدمت کار از نظر مانگند
قول صاحب جامع کہ از اہل زبانست اعتبار را شاید ولیکن معاصرین عجم بر زبان ندارند
مشتاق سند استعمال باشیم (اردو) خدمتی۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ نو کہ۔ چاکر۔
(۷) بد۔ بالضم بقول رشیدی مرادف بت خان آرزو در سراج گوید کہ مبدل بت مرادف
نست چنانکہ رشیدی گمان برودہ مؤلف گوید کہ تاے فوقانی بدال مہملہ بدل شود چنانکہ
زرتشت و زرتشت و تنبورہ و دنبورہ (اردو) دیکھو بت۔ ۲۴

بد آراہم اصطلاح۔ بقول اندکجوا کہ فرنگ	بد آغاز مؤنث (الف) را مرادف (ب)
فرنگ بمعنی دغا باز و ریاکار مؤلف عرض	قرار دادہ اند (ب) بقول جہانگیری کنایہ از
کنند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد	بد سرشت و بقول بحر و جامع۔ بد سرشت و بد ذات
کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی از بدی آراہم	صاحب ناصری گوید کہ بدصل را گویند و بقول
دارندہ و کنایہ از دغا باز و ریاکار و مشتق بہار بد رگ	و بد سرشت مؤلف عرض کنند کہ
سند باشیم معاصرین عجم بر زبان ندارند (اردو)	تعریف صاحب ناصری بہتر از مہملہ کہ این کنایہ
دغا باز۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔	لطیف و بامعنی حقیقی تعلق دارد کہ ہر کہ اصل
دھوکا دینے والا سکار۔ دس باز۔ چھلیا فیرا	او بد است آن را بد آغاز توان گفت بہار
شک (ریاکار) دیکھو بار یا۔	بد (الف) از ابو شکور سندے آور دہ (۷)
(الف) بد آغاز اصطلاح۔ صاحبان سرور یکی زرتشت رونی	بد آغاز بود کہ تو گوئی بد مردم گزنی

۲۴ (۸) بد۔ بہ تحقیق مجازاً بمعنی شکل و دشوار ہم چنانکہ بر (بد پسند) می آید (اردو) دشواری شکل نشو۔

مار بودیم مخفی مباد کہ آغاز برائے مہملہ اسم صمد	بخصوص خاصہ جائیکہ حقیقت بود اسجا گفتار پُرکوف
آغازیدن است کہ گذشت حیف است کہ باجائش	عرض کند کہ این حاصل بالصدر -----
بالفاظ واضح ذکرش نکردیم و محققین نازک	(ب) بد آمدن است کہ بمعنی ناپسند شدن
خیال ہم صراحتش نکرده اند حالامست بعد از	مصدر مرکب اصطلاحی است و صاحب روزنامہ
جنگ است و بر (ا غار - بالف مقصورہ)	سجوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار از ہمین
چیزے تلافی یافت کردہ ایم صاحب برہان	مصدر (بدم می آید) را ذکر کردہ گوید کہ ناپسند
(الف) را بہ مقصورہ سوم نوشتہ کہ می آید و	می باشد و صاحب رہنما ہم ذکر این کردہ حیف
در نسخہ دیگرش بمہدودہ ولیکن ترتیب ردیف	است از صاحب بحر کہ محقق مصادر است
الفاظ کہ او پابند آنت مقصورہ را قائم	و این را ترک کرد (ار دو) الف - ناپسند
دارد باقی حال الف و ب ہر دو صحیح باشد ناگوار	(بد گوئی) بقول آصفیہ - فارسی - اہم توف
(ار دو) الف و ب - بطینت - بقول آصفیہ بدی غیبت - عیب گوئی - جھوٹ چغنی (ب)	
بدخصلت - بد ذات - بد خو - آپ ہی نے بد ذات	ناپسند ہونا - ناگوار ہونا - بر معلوم ہونا -
پر بھی بطینت کا اشارہ فرمایا ہے اور بد اصل	(الف) بد آموختن استعمال - صاحب آصفی
کو بھی بطور مستقل قائم کیا ہے -	(ب) بد آموز ذکر (الف) کردہ از معنی
(الف) بد آمد اصطلاح - بقول وارستہ و	ساکت و بر (ب) گوید کہ آنکہ تعلیم بد یافتہ باشد
بحر و بہار مقابل خوش آمد (سیر الہی مہدانی)	(سلیم طہرانی) بلبیل گزار ایرانم بد آموز
(ع) چون خوش آمد نکلم نہ آنکہ بد آمد کفر است	کلمہ پُر برہنی تا بد و ما غم سنبل و ریحان ہند پُر

<p>و بہار ہم ذکر (ب) بمعنی مذکور کرد مؤلّف عرض کند کہ آموختن لازم و متعدّی ہر دو است کہ گذشت و آموزیدن را محقّقین فارسی زبان ذکر کردہ اند کہ لازم باشد و بدآئین اصطلاح بقول بہار مراد آموزانیدن کہ بجایش مذکور شد متعدّی بدوضع و بدراہ ماسندین از کلام انوری آن پس آموز اسم مصدر آموزیدن است یافته ایم (س) کہ خواہت مگو نام و کونجبت و جا دارد کہ بہ تبدیل زلسے ہوئے بہ خای بداندیش بدآئین و بد اختر مؤلّف معجمہ (چنانکہ فراز و فراخ) آموز را اسم عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است و بس مصدر آموختن ہم گیریم پس (الف) (ار و و) بد اطوار بقول آصفیہ بدچلن مصدر مرکب است بمعنی تعلیم بد حاصل بر سر دشگون کا۔ آپ ہی نے بدوضع کا کرون و وادن و (ب) را اسم فاعل و ذکر بھی فرمایا ہے بمعنی بدچلن۔ مفعول ترکیبی و انیم بمعنی (۱) تعلیم بد و ہند بد القبول اتدبجو الہ جواہر الحروف (۱) و تعلیم بد یافتہ و در سند سلیم بد آموز اسم بمعنی بسیار بد از عالم خوشا صاحب ہوان مفعول ترکیبی است۔ انوری ہم استعمال در طقات ذکر این کند مؤلّف عرض کند این کردہ کہ بمعنی (۲) بداندیش و دشمن کہ الف آخر ہائے مبالغہ باشد چنانچہ بر است (س) ز رشک رشک بداندیش (الف مبالغہ) ذکرش کردہ ایم و اشارہ تو بہ رنگ لقمہ باز رنج روے بد آموز این ہم ہمدراخا (خاقانی س) بد اسطانی</p>	<p>تو نظیر زیر یہ کو (ار و و) (الف) بُری تعلیم یا نا۔ بُری تعلیم دینا۔ (ب) (۱) بُری تعلیم یا ہوا۔ بُری تعلیم دینے والا (۲) دشمن۔ مذکر بد آئین اصطلاح۔ بقول بہار مراد بدوضع و بدراہ ماسندین از کلام انوری آموزیدن کہ بجایش مذکور شد متعدّی آن پس آموز اسم مصدر آموزیدن است یافته ایم (س) کہ خواہت مگو نام و کونجبت بداندیش بدآئین و بد اختر مؤلّف (چنانکہ فراز و فراخ) آموز را اسم عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است و بس مصدر آموختن ہم گیریم پس (الف) (ار و و) بد اطوار بقول آصفیہ بدچلن مصدر مرکب است بمعنی تعلیم بد حاصل بر سر دشگون کا۔ آپ ہی نے بدوضع کا کرون و وادن و (ب) را اسم فاعل و ذکر بھی فرمایا ہے بمعنی بدچلن۔ مفعول ترکیبی و انیم بمعنی (۱) تعلیم بد و ہند بد القبول اتدبجو الہ جواہر الحروف (۱) و تعلیم بد یافتہ و در سند سلیم بد آموز اسم بمعنی بسیار بد از عالم خوشا صاحب ہوان مفعول ترکیبی است۔ انوری ہم استعمال در طقات ذکر این کند مؤلّف عرض کند این کردہ کہ بمعنی (۲) بداندیش و دشمن کہ الف آخر ہائے مبالغہ باشد چنانچہ بر است (س) ز رشک رشک بداندیش (الف مبالغہ) ذکرش کردہ ایم و اشارہ تو بہ رنگ لقمہ باز رنج روے بد آموز این ہم ہمدراخا (خاقانی س) بد اسطانی</p>
---	--

گور ابو در سنج دل آشوبی پختا در شویا اثر ۵) چوز ر بقرض دہی خواجکی مکن تنخواہ
 گور ابو در گنج تن آسانی ۶) (ارو) بہت بد بقرض دار میا موز بد ادائی را پ موالف
 بد اختر اصطلاح بقول برہان بفتح ہمزہ عرض کند کہ بہر دو معنی اسم فاعل ترکیبی است
 و تاے قرشت و سکون خلے نقطہ دار و و در سند بالا (بد ادائی) زیادت یابی مصلحت
 راے بی نقطہ بد طالع و بد بخت و شوم را است یعنی بد معاملگی نسبت معنی اول عرض
 گویند صاحبان بحر و جامع و ناصری ہم ذکر می شود کہ آد ابغنی چہارش گذشت کہ خوبی
 این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل حرکات معشوق را گفتہ اند چنانکہ ناز و
 ترکیبی است (صائب ۵) نوزد دل اداے معشوق ۶) پس معنی اول متعلق بہین
 باہ گرم من چرخ بد اختر را پزد و د تلخ پروا است یعنی حرکات بطرزے باشد کہ دران
 نیست چشم سخت جگر را پ (الوری ۵) عکس خوش ادائی رو نماید و اداے غیر است
 الا تا سال و مہ را در گذشتن پ بد اختر در موقع سرزند از غیر معشوق چنانکہ کسی در
 قیاس نیک فال است ۶) (ارو) بد بخت تقریر خود بد ادا است یعنی مقصود خود را
 بقول آصفیہ بد نصیب بد قسمت بدقبال بخوش اسلوبی ادائی کند و معنی دوم متعلق
 بد ادای بقول وارستہ و بحر و بہار (۱) کہے بہ معنی اول ادا است کہ رسانیدن باشد بفتح
 است کہ اداے خارج انورزند و آن محروفاً این بد ادائی بمعنی بد معاملگی است برای معنی
 است مقابل خوش اداو (۲) تیر کہے کہ در اول طالب سند باشیم (ارو) (۱) وہ شخص
 اداے قرض حیلہ جو باشد یعنی بد معاملہ (شفیع) جسکی ادا ناخوش ہو (۲) بد معاملہ بقول آصفیہ

<p>فارسی۔ بدعہد۔ لین دین کا کھوٹا۔ ہاتھ کا جھوٹا بددیانت۔ بدار پر کھینچنا۔ دار پر کھینچنے کا ارادہ کرنا۔</p>	<p>فارسی۔ بدعہد۔ لین دین کا کھوٹا۔ ہاتھ کا جھوٹا بددیانت۔</p>
<p>بدار اور سیدن [صدر اصطلاحی۔ (۱)] بدار بر آوردن [صدر اصطلاحی بقول]</p>	<p>بدار اور سیدن [صدر اصطلاحی۔ (۱)] بدار خود رسیدن و (۲) انصاف کردن۔</p>
<p>اندر ادب بدار بستن۔ ہم او (بردار زدن) رام ادب این گردانند کہ مقصودش غیر از</p>	<p>اندر ادب بدار بستن۔ ہم او (بردار زدن) رام ادب این گردانند کہ مقصودش غیر از</p>
<p>از برہایم شاہ داد گراست (۳) صائب (۴) بدار من برس اے عشق پیش ازین پسند کہ</p>	<p>از برہایم شاہ داد گراست (۳) صائب (۴) بدار من برس اے عشق پیش ازین پسند کہ</p>
<p>زمرئہ بلبل از حقیقت گل بود و غیرت منش زندگانی من صرف خورد و خواب شود و</p>	<p>زمرئہ بلبل از حقیقت گل بود و غیرت منش زندگانی من صرف خورد و خواب شود و</p>
<p>بدار بر آورد و مؤلف عرض کند کہ بردار استادہ کردن است نہ بدار کشیدن و زدن</p>	<p>بدار بر آورد و مؤلف عرض کند کہ بردار استادہ کردن است نہ بدار کشیدن و زدن</p>
<p>داوطلب۔ انصاف ہونا۔ داو پانا۔ (۲) دوسرے قاتل (ارو) دار پر پھڑکانا۔ دار پر کھینچ</p>	<p>داوطلب۔ انصاف ہونا۔ داو پانا۔ (۲) دوسرے قاتل (ارو) دار پر پھڑکانا۔ دار پر کھینچ</p>
<p>کا انصاف کرنا۔ فریاد و ستائش سودا (۳) کا ارادہ کرنا۔ دار پر کھڑا کرنا۔</p>	<p>کا انصاف کرنا۔ فریاد و ستائش سودا (۳) کا ارادہ کرنا۔ دار پر کھڑا کرنا۔</p>
<p>عبت نالان ہے اس گلشن میں تو اے بلبل نالان و انہیں بھی رسم یاں کوئی کسی کی داو کو پہنچے و</p>	<p>عبت نالان ہے اس گلشن میں تو اے بلبل نالان و انہیں بھی رسم یاں کوئی کسی کی داو کو پہنچے و</p>
<p>بدار آوردن [صدر اصطلاحی۔ بقول بحر مرادف بدار بستن (کہ می آید) یعنی بردار کشیدن و مرادف بدار آوردن</p>	<p>بدار آوردن [صدر اصطلاحی۔ بقول بحر مرادف بدار بستن (کہ می آید) یعنی بردار کشیدن و مرادف بدار آوردن</p>
<p>مؤلف گوید کہ حیف است کہ سند استعمال دار کد ام است امروز و مؤلف عرض</p>	<p>مؤلف گوید کہ حیف است کہ سند استعمال دار کد ام است امروز و مؤلف عرض</p>
<p>پیش نہ کرد و بنجیال ما بار اوہ دار آوردن کند کہ بستن بدار ارادہ را اظہر کند و معنی</p>	<p>پیش نہ کرد و بنجیال ما بار اوہ دار آوردن کند کہ بستن بدار ارادہ را اظہر کند و معنی</p>

کشیدن بدار ازین پیدانیت سندولانا	توغ و تاغ و ریب و آریب و معنی لفظی این
سانی ہم تائید خیال مامی کند قاتل (اردو)	(بادوز) یعنی دوخت دارنده اگر سند استعلا
دار پر باندہا سولی کار اداہ کرنا۔	پیش شود تو انیم عرض کرد کہ اسم جاد فاسی
بد از بقول اند بخوالہ فرنگ فرنگ بالفتح	بست از بانست معاصرین عجم بر زبان گذارند۔
مرفشگران را مؤلف عرض کند کہ حیفاست	(اردو) چارون اور کفش دوزون
کہ از نوعیت این بخشی نرفت و بخیاں ماغیر از	کے ایک ہتیار کا نام بداز ہے جسکی نوعیت
آدرم نباشد و اصل این بدوز بود کہ سر	کی صراحت فارسیوں نے نہیں کی تھا بسبب محبت
بے موحده کہ او بدل شد بالف چنانکہ	ہے۔ دیکھو آدرم۔

بد اسقان بقول برہان و ہفت و اند بفتح اول ثانی بالف کشیدہ و فون زدہ و یونانی
 حیثی است گرم و خشک و آن را بر لبی کف الکلب خوانند صاحب محیط این را بہ نشین
 معجمہ عوض سین مہلہ آورده گوید کہ معرب است از بدسگان فارسی و باشقان و بدسگان
 و قاتل ابیہ و کف الکلب نیز گویند و یونانی قمار یون و قوماروس گیا ہست شبہہ
 بہ بردی۔ بسیار گرم و خشک و را اول ملطف و محلل و مدربول و ہمتہ امراض بلغمی
 و رطوبی نافع و ہم او بر کف الکلب گوید کہ بد اسقان است و بعض عرب کف المریم
 را باین اسم نامند مؤلف عرض کند کہ بدسگان ہمدین ردیف می آید و بدسقان
 ہم و جزین نیست کہ این مبدل بدسگان است کہ کاف فارسی بہ قاف بدل شد چنانکہ در کتب
 و دہقان و الف زائد بہولت تلفظ آوردند چنانکہ مہار و مہار و دیگر تپچ (اردو)

دیکھو بد رنگان جس پر کامل صراحت کی جا چکی۔

بد اسلوب استعمال۔ بقول اندھجوالہ	از دست و سنگ گستان متعلق بد دست۔
فرنگ فرنگ بفتح اول وضم ثانی بد وضع	سبحان اللہ محقق بانام و نشان چہ خوش
و بد کردار مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل	مصدرے پیدا کر دکہ باے زائد بر مصدر
ترکیبی است (اردو) بد اسلوب بقول آصفیہ	داشتن است و بس (اردو) دیکھو داشتن
بے ڈھنگا۔ بے ڈول۔ بری شکل کا۔ بد راہ۔	بد اصل اصطلاح۔ بقول اندھجوالہ فرنگ
چال چین کا خراب۔	فرنگ بفتح ہمزہ و سکون صا و بمعنی بدتر اور
بد داشتن بقول موارد بمعنی برداشتن	و فرومایہ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی
(گلستان) دست از سن باز مؤلف عرض	است (اردو) بد اصل۔ بقول آصفیہ
کند کہ (دست از کسی داشتن) بمعنی باز رکھنا	کینہ۔ بری نسل کا۔ پاجی۔

بد ارق بقول برہان و جامع و ہفت و ضمیمہ موارد و بر وزن عراق پاجہ تنبان و شلوار	
باشد مؤلف عرض کند کہ وضع لغت تقاضاے آن کند کہ این را ترکی دانیم ولیکن	
صاحبان کثر لغات ترکی ازین ساکت معلوم می شود کہ فارسیان از بد آغ کہ بقول لغات	
ترکی شاخ درخت را گویند بہ تبدیل غین بحجہ باقاف چنانکہ آروغ و آروق این را	
مفسر کرد و نہی پاجہ شلوار استعمال کہ وہ اند کہ ہچوشاخصیت از شلوار (اردو)	
پاچیمہ۔ بقول آصفیہ۔ اردو۔ اسم مذکر یا چیمہ۔ از ار کا وہ حصہ جس میں ایک ٹانگ رہتی ہے	
بد اک بقول ہانگیر بہای مخفی در آخر	اول مفتوح (۱) بد اندیش و (۲) خشم آلود

گویند صاحب رشیدی این را بدون ہائے
مختفی نقل کردہ گوید کہ معنی لفظی این عیب
بدوارد صاحبان برہان و جامع ذکر این بد مزاج مغلوب الغضب - تند مزاج -
کردہ اند خان آرزو در سراج فرماید کہ تحقیق بدام آمدن مصدر اصطلاحی - بقول اند
آنست کہ اک کلمہ نسبت است پس معنی مرادف بدام شدن (لفظی ۷) مرا خواندنی
تیکببی این کسی کہ بہ بدبخت داشتہ خواہ بداندیش خود بدام آمدی پو نظر بخنہ تر کن کہ خام آمدی
خواہ خشم آلود کہ خشم و غضب صفت بدی کہ مؤلف عرض کند کہ فرقی کہ میان آمدن
است مؤلف عرض کند کہ اتفاق محققین بر روشن شدن است واضح ہمین فرق درین ہر دو
کتابت کاف عربی بدون ہائے مختفی است مصدر (ارو) دامین آنا - صاحب آصفیہ
ولیکن آنچه خان آرزو کلمہ اک را برائے نے دامین لانا کا ذکر کیا ہے جو اسی کا متعبد ہوتا
نسبت گوید ما این را در قواعد فارسی نیافتیم بدام آوردن مصدر اصطلاحی - بقول بحر
خیال ما این است کہ اک بمعنوی عیب صید کردن و (۲) تسخیر نمودن مؤلف عرض
و عار و آسب و آفت بجائے خود گذشت کہ کہ متعدی مصدر گذشتہ (ظہوری ۷) و
واک بمقتورہ ہم آمدہ پس (بداک) را ہم اشک لالہ فام آوردہ ام پو تا نہ روغم بدام
فاعل تیکببی چہ انگیریم کہ بمعنی عیب و آفت بد آوردہ ام پو (صائب ۷) می کند از طوق
دارندہ و استعمال این برائے بداندیش و خنک قمری و احماد و خاک سرو پو تا بدام آر و مگر
شد و گیر پیچ (ارو) (۱) بداندیش - بقول آن سرو خوش رفتار را پو (ارو) دامین

(۱۷۱۷)

لانا۔ بقول آصفیہ (۱) جال میں پھنسانا پھینکنا
 بدام در آمدن | مصدر اصطلاحی۔ مرادف
 میں لانا۔ آپ ہی نے مسید کرنا بعض شکار کرنا
 کھٹا ہے (نصیر) دل پر داغ کو میرے بچپور
 چشم گھرونے کا تعجب ہے کہ جیتے کو کیسا ہے (اردو) دیکھو بدام آمدن۔

(۱۷۱۸)

مسید آہونے کا (۲) تسخیر کرنا۔ مسخر کرنا۔
 بدام افتاد | مصدر اصطلاحی۔ گرفتار
 شدن باشد (صائب) دلدار ماست محو است (حافظ شیرازی) بے ماہ مہر افروز خود تا بکند
 خط مشکافم خویش کا مسیاد را کہ دید کہ افتد روز خود کا دامی برای می نہم مرغی بدامی نمی
 بدام خویش کا (حافظ شیرازی) ایدل اندر کا مؤلف عرض کند کہ مانہ پسندیدیم کہ این
 بند زلفش از پریشانی منال کا مرغ زیرک مخصوص با مرغ کنیم کہ بدام زون صید مطلقاً
 چون بدام افتد محل بایش کا (اردو) دیکھو یا بدام زون آہو وغیرہ لک ہم درست باشد
 بدام آمدن۔ (اردو) دیکھو بدام آوردن کے پہلے معنی۔

(۱۷۱۹)

بدام اندرون افتاد | مصدر اصطلاحی بدام شدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول انند
 مرادف بدام افتادن (نوری) غم
 دارم کہ رونے چند بنولیم کہ نیت کا شعر عرض کند کہ موافق قیاس است معاصرین عجم بزبان
 او مرغیکہ آسان اندرون افتد بدام کا (اردو) دیکھو بدام آمدن۔

(۱۷۲۰)

دیکھو بدام افتادن۔
 بدام کشیدن | مصدر اصطلاحی۔ مرادف

<p>بدام آوردن بہر دوتنی (ظہوری ۷۷) بر آہواں تو گردیدہ ختم حینادی پڑ کشیدہ خاطر ہم خوردہ را بدام کشیدہ (صائب ۷۷) اگرچہ از رم آہواست بیش حشمت من پڑ مر اگر بدش حشمتی تو اں بدام کشیدہ پڑ (ولہ ۷۷) خط عذار تو خوشید را بدام کشیدہ پڑ ز ہالہ حلقہ گوش مہ تمام کشیدہ پڑ (ولہ ۷۷) تو اں بصبر سر سر کشاں بدام کشیدہ پڑ کہ نرم نرم خط از حسن انتقام کشیدہ پڑ (اردو) دیکھو بدام آوردن -</p>	<p>جرمن نہ باشد کہ (۱) چیز ی را در دامن کسی ریختن یعنی (۲) کنایہ از ظاہر کردن (طالب آملی ۷۷) کو صبا کزد اسن مژگان گل افشانش کنم پڑ انڈیل در آستین دارد با مانش کنم پڑ (اردو) (۱) دامن ڈالنا (۲) ظاہر کرنا۔</p>
<p>بدامن کسی گرہ بستن استعمال - صاحبانہ ذکر این کردہ از سنی ساکت (میر خسرو ۷۷) غنیمت رفت از چین گل چوں بدو پیوندداشت پڑ بست محکم دامن خود را گرہ بادامنش پڑ مولف عرض کند کہ از سند بالا (دامن را) بادامن گرہ بستن (پیدا است نمی دانیم کہ محققین در چه خیال خاصہ فرسائی می کنند - بخیاں ما مصدر اصطلاحی بالا بمعنی حقیقی است (اردو) دامن میں گرہ باندنا۔</p>	<p>بدامن دویدن اشک مصدر اصطلاحی - بر (اشک دویدن بدامن) مذکور شد و سندش ہم ہمدرا بخاندشت (اردو) دیکھو (اشک دویدن) بدامن ریختن استعمال - بقول اندامی بدامن فرو ریختن بدامن کردن کہ می آید مولف عرض کند کہ موافق قیاس است (اردو) دیکھو بدامن کردن -</p>
<p>بدامن کسی نماز کردن مصدر اصطلاحی بقول انند کنایہ از کمال عفت و پاکدامنی و (سلیم ۷۷) ز پاکدامنی من بعثتی می شاید پڑ کہ نجو صبح بدامن من نماز کند پڑ مولف عرض کند</p>	<p>بدامن کردن مصدر اصطلاحی - بقول انند مراد بدامن ریختن مولف عرض کند کہ مقصودش</p>

کسی را پاکدامن تسلیم کردن است طرز بیان ہندو جیسے "بدوں کی صحت بُری ہے"	غیر دلپسند (اردو) کسی کی پاکدامنی کو تسلیم کرنا۔
پداندیش اصطلاح بقول ہندو بحوالہ فرہنگ	پداندیش بقول ہندو بحوالہ فرہنگ (۱) امر
بالفتح بدخواہ و کینہ خواہ و بدسگال (شیخ شیراز) (۱)	از دانشستن و (۲) یعنی بآں موقوف عرض کند کہ
چشم بداندیش کہ بر کندہ بادبز عجب نماید ہنس	اصل نیت یعنی اول دان است و ہای کسورہ
در نظر تو صاحب ناصری این را معنی بدخواہ گفتہ	زائدہ در اولش و معنی دوم ہای مفتوح است
موقوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است	مقابل بدیں چنانکہ "با" سبب "یا" اصل این
معنی اندیشہ و خیال بد دارندہ (انوری ۵) را	بآں بودہ موحّدہ و الف ممدودہ و نون۔ پس از
دیدہ بدخواہ تو سفید چو قار و زرشک روز بداندیش	و و الف کہ در ممدودہ می باشد الف اول بدل
توسیاہ چو قیر و صاحب مضمی مصدر (بداندیش)	بدوال ہملہ۔ صاحب قانون و شگیری ہندو
را ذکر کردہ چین سند شیخ غیر از آ و ردی ہندو	تبدیل بآں و بآں و بدیں را آورده۔
(اردو) بداندیش و کچھو بداک۔	(۳) جمع تہ زیادت الف و نون جمع (۵)
بدانگوئے استعمال۔ صاحب ہندو بحوالہ	شنیدم کہ در روز اتیہ و بیم ز باں را بہ نیکیاں
فرہنگ فرہنگ گوید کہ معنی بانگوئے و بان طور	بہ بخشد کریم (اردو) (۱) جان۔ جانتا یا امر خا
موقوف عرض کند کہ حقیقت بدآں بجای خود	(۲) اُس اور سے ان دونوں کے استعمال سے
بیان کردہ ایم کہ مبتدل بان است (اردو)	اس فارسی کلمے کے معنی حاصل ہوتے ہیں جیسے
اُس طرح ہر۔ اُس طریقہ سے۔ اُس طور سے۔	اُس سبب سے (۳) بدلوگ۔ بدون۔ بد کی جمع
بد باز اصطلاح۔ بقول ہندو بحوالہ فرہنگ	

<p>اصطلاح بقول انند منافع و بد باطن</p> <p>دور و صاحب (۵) ز خاکساری بد باطنان</p> <p>غریب محو ہوا شود گزندہ چو زہر گشت خاک</p> <p>پھر کو لغت عرض کند کہ کسی کہ کینہ و ربا شد کہ</p> <p>کینہ باطنش ظاہر نہی شود (ارو) بد باطن</p> <p>بقول آصفیہ - کبھی - کینہ ور -</p>	<p>معنی مسخرہ و بذلہ باز و نقل باز مکتوفت عرض کنند</p> <p>کہ اسم فاعل ترکیبی است ولیکن طالب سند</p> <p>استعمال با شیم کہ استعمال این از نظر ناگندشت</p> <p>و جزین نباشد کہ باز بہار ابد قرار دادہ بد بازنہم</p> <p>نہارہ اند (ارو) مسخرہ و کھو اوطا - بہر و پیا -</p> <p>دیکھو ابو قلمون -</p>
---	--

بدن سنج صاحب میوید بذیل لغات فارسی این را آورده گوید کہ معنی ہلیہ باشد (کدانی لغات الطیب)

صاحب محیط ذکر این نکرد و ہر ہلیہ فرماید کہ لغت فارسی است و معرب این ہلیج و ہندی ہتر

و ہرا و اہیہ و اچھو لچھی و در انگریزی مروہن و چھیولک و اس ثمر درخت ہندی است و چھا

نوع و کابلی اس بزرگ ترین - شیخ الرئیس جمیع اقسام این را سر در اول و خشک در دوم

گفتہ و ہمہ مصفی صفا و نافع اس و شرب جمیع ہلیہ جات نافع جذا م و خفقا و توتش و در

طحال و نافع معدہ و ہمہ آلات غذا و منافع بیشمار دارد (الخ) مکتوفت عرض کند کہ چارہ

جزین نیست کہ بدن سنج را اسم جاگیریم باعتبار لغات الطب و میوید ولیکن صحت المای اس

بست مطاع نوکاشور است کہ محقق فاضل حلیہ لفظ کا بیان نکرد و ظاہرا معرب معلوم

می شود ولیکن کتب لغات ساکت (ارو) ہر بقول آصفیہ - ہندی - اسم مؤنث - ہلیہ ایک

قسم کے کیلے پھل کا نام - بھیڑا -

<p>اصطلاح - بہار بذکر این از معنی ساکت</p> <p>و نقل و نگارش انند ہندیہ در دہن مکتوفت عرض کنند</p>	<p>بدن سنج</p>
---	----------------

اس نے حضرت سلیمان سے فریاد کی تو انہوں نے اس کے سونے کے تاج کو اس کی جان کا وبال خیال فرما کر دعا دی کہ ہروں کا تاج ہو جائے۔ چنانچہ جب اس کے سر پر ہروں کا تاج ہو گیا۔

بد برون | مصدر اصطلاحی۔ بقول اسد جوالہ خراب ہو۔ (۲) بد بو (یعنی سڑا نہ رکھنے والا) بھی بقا فرہنگ فرنگ بضم با ی موحد ثانی بمعنی (۱) رنجیدہ کردن و آزر دن مولف عرض کند کہ (۱۲) بمعنی بد خیال کردن است چنانکہ پند مرآۃ

بریں کے ولیکن برائے معنی بیان کردہ اسند طالب سند باشیم (اردو) (۱) رنجیدہ کرنا (۲) بُرا خیال کرنا۔
بد بستان دادن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر در کتب نشانیدن مولف عرض کند کہ موافق قیاس است معاصرین عجم بر زبان دارند مشتاق سند استعمال باشیم (اردو) مدرسہ بھیجا۔

بد بو | استعمال۔ بقول اسد جوالہ فرہنگ فرنگ (۱) مقابل خوشبو مولف عرض کند کہ قابل متنا بوی بد و (۲) اسم فاعل ترکیبی بمعنی بوی بد از اند

بد بین | اصطلاح۔ بقول بحر (۱) عیب جو۔
مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است۔

ور (۲) بصفت چشپی کہ زخم رساند (صائب ۱۵) یعنی وہ جس کو بُری صحبت ہو۔

دیدہ فحاش را میلی است هر خط شعاع از مهر عالیشان بد پر ہیز | اصطلاح - بقول انند بھو الہ

از دیدہ بد بین چه باک تو ز ظہوری ۱۵ در تماش

چشم تابیدن مانند تو چشم بد بین دور حیر نیست

این تو (اردو) (۱) عیب جو - بقول آصفیہ - اسم فاعل ترکیبی است - مخفی مباد کہ پیر ہیز بقول

عیب بین - خردہ گیر - حرف گیر - نقص نکالو

۲) نظر لگانے والی - جیسے نظر لگانے والی آنکھ - خود از مضرت آمدہ پس کسی کہ نگاہ داشت خود از

بد پر تو | اصطلاح - بقول انند بھو الہ فرہنگ مضرت نکند و ہر حکم طبیب عمل نہ نماید بد پر ہیز

بفتح بای فارسی و سکون رای ہملہ مبنی را طالب (اردو) بد پر ہیز - بقول آصفیہ - فارسی - بد پر ہیز

۲) گنہگار و (۳) بد شرست موکلف عرض کند وہ شخص جو بیماری میں ہر ایک چیز کھلے پئے -

کہ قیاس نی خواہد کہ (۴) بمعنی بد صحبت باشد - بلا نوش - بلا چٹ -

ای کسی کہ صحبتش بد باشد و من وجہ معنی اول ہم بد لیسپران خانہ گن | اصطلاح - صاحب انند

بمطابق ہر تو ستارہ بد معنی دوم و سوم غیر از مجاز گوید کہ بفتح کاف و سکون نون بمعنی ناخلفان آئند

نباشد برای ہمہ معانی طالب سند بشیم (اردو) و آنکہ خانہ بد را خشت خشت کندہ بفر و شد

۱) دیکھو بد اختر ۲) گنہگار بقول آصفیہ - فارسی عاصی - خطا وار - قصور وار و (۳) دیکھو بد اصل

یعنی بد ذات - بطینت (۴) بد صحبت کہہ سکتے ہیں ہمزبان مودید و صاحب شمس گوید کہ پسپران بد کہ

خانہ بد راں بفر و شد موکلف عرض کند کہ خانہ

<p>بر بادان و ناخلفان را گویند (بد پسرن) قلب اضافت مرکب توصیفی است و (خانه کن) اسم فاعل ترکیبی صفت مرکب اول بخیاں مادرین اصطلاح خانہ پدر ہم نباشد مطلق خانہ مراد است (اردو) گھر بر باد کرنے والے لڑکے۔</p>	<p>بدی است و مشکل بمعنی دشوار و دشوار چیز نیست کہ آنرا نیک و انیم و در تقسیم بد داخل کنیم پس است فرخی درینجا بدر اجماع معنی دشوار گرفته باشد ازینجا کہ ما بلفظ بدر اشارہ این معنی کرده ایم۔ پس مشکل و چہ بد است اگر ما بد پسند را بھی مشکل پسند گیریم</p>
<p>پہ پسند اصطلاح۔ بقول سروری و جہانگیری و بر مان و رشیدی و جامع معنی (۱) مشکل پسند (فرخی) (۵) سخنانش را بر دیده ہی نقش کنند پڑ پسند ہمہ بصرہ و آن بنیاد پڑ صاحب انند بزرگ معنی اول گوید کہ (۲) کسی کہ برای کسی بدی پسند کند و نیکوئی نخواهد۔ خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول فرماید کہ در ظاہر این لفظ مرکب بنظمی آید لیکن معلوم نیست کہ بد درینجا بچہ معنی است۔ ز کہ بر وارث بہار ہم دوست و فرماید کہ معنی اول از جوہر الفاظ مستفاد نمی شود۔ صاحب صفی نقل نگاہ بہار و مصدر (بد پسندیدن) بہ استناد همین کلام فرخی قائم کرد موکلف عرض کند کہ بد بمعنی اولش خراب</p>	<p>و بد پسند بمعنی دوش که تحقیق است بمعنی خرابی پسند و بدی پسند و نکته چین و بدی و عیب جو ہم آمد یعنی کسی کہ بدی و خرابی پسند کند۔ پس معنی دوم را در کلام فرخی گرفتن بہتر است معنی اول خصوصاً بظاہر معنی مصرع اولش کہ سخن را نقش دید و اگر کہ عیب جو بیان ہمیشہ نظر بر ظاہر دارند و اگر متعلق بمعنی اول ہم کنیم ندارد۔ بیچارہ خان آرزو غور بر معنی نہ کرد و ہمین وجہ بود کہ اورا معنی دومین اصطلاح معلوم نہ شد تا بزلہ برداشش بہ مصدر (اردو) (۱) مشکل پسند۔ بقول آصفیہ وقت پسند۔ و شخص جو وقت طلب مضمون پسند کرتا ہو (۲) بد خواہ</p>

<p>بقول اصفیه - بداندیش - پراچاپنه والا - دشمن - (بداندیش) دیکھو پاک -</p>	<p>(اردو) دیکھو پیوز -</p>
<p>بداندیش - دیکھو پاک -</p>	<p>بدپوس اصطلاح - صاحبان رشیدی و سرلج</p>
<p>بدبخت اصطلاح - بقول اندجوالہ فرہنگ نگہ</p>	<p>ذکر ایں کردہ اندو ما حقیقت ایں با بیان ماخذ</p>
<p>بضم بای فارسی - ستور نارام شدہ کہ متحمل بار نباشد</p>	<p>بر پیوز نوشتہ ایم (اردو) دیکھو پیوز -</p>
<p>مکولف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود</p>	<p>بدتبار اصطلاح - بقول اندجوالہ فرہنگ نگہ</p>
<p>توانیم عرض کرد کہ از قبیل بد لگام است (بدبخت)</p>	<p>بفتح تاسی شنہ و موعده بالف کشیدہ بد نژاد</p>
<p>جانوری کہ بار بیند از دو و اجازت نہ دہد کہ زیر کند</p>	<p>و بد اصل مکولف گوید کہ اسم فاعل ترکیبی و</p>
<p>(اردو) نہ سدا ہو جانور جو پیٹھ پر بوج نہ لاوے</p>	<p>موافق قیاس است (اردو) دیکھو بد اصل -</p>
<p>وے - مذکر -</p>	<p>بد تخمان اصطلاح - بقول بحر و غیاث و</p>
<p>بد پیوز اصطلاح - بقول سردی مرادف</p>	<p>اند (۱) غلہ فروشان و (۲) مزارغان مفلس</p>
<p>ہماں پیوز کہ گذشت (مولوی معنوی ۵)</p>	<p>(۳) مردم ظالم و فاسق مکولف عرض کند کہ</p>
<p>چنان باشد بیان نور ناطق پوز نہ لب باشد نہ از</p>	<p>معنی تحقیقی بد اصل است یعنی بد نژاد و الف</p>
<p>و نہ بد پیوز پوز صاحب جہانگیری فرماید کہ (بد فون)</p>	<p>نون در آ خرش برای جمع و ہر سہ معنی بالا کنایہ</p>
<p>ہم آمدہ - صاحبان برہان و رشیدی و ناصری</p>	<p>فارسیان از غلہ فروشان نعل در آ تشند بوجہ</p>
<p>و جامع و سراج و ہفت و مویذ ذکر ایں کردہ اند</p>	<p>مکرو دغا و گراں فروشی و همچنین از مزارغان مفلس</p>
<p>مکولف عرض کند کہ مبتدل پیوز کہ بہ بای</p>	<p>کہ افلاس شان حیلہ بازی را بیفزاید و ہوس</p>
<p>فارسی گذشت و ما اشارہ ایں ہمہ را سجا کردہ ایم</p>	<p>ہول برد و غا و فریب مجبور کند و مردم ظالم و فاسق</p>

<p>ترکیبی و مرادف بداصل باشد و بس (ارو) و دیکجو بدجشک (۲) مفلس کسا (۳) ظالم اور فاسق لگ دیکجو بداصل -</p>	<p>ظلم و فسق دلیل بدجشی است (ارو) (۱) غله فروش دیکجو بدجشک (۲) مفلس کسا (۳) ظالم اور فاسق لگ</p>
<p>بدترجا اصطلاح بقول سروری (در ملحقات) و رشدی کنایه از دُر باشد و جزد دال هم آید مولف</p>	<p>بدترجا اصطلاح بقول سروری (در ملحقات) و رشدی کنایه از دُر باشد و جزد دال هم آید مولف</p>
<p>عرض کند که (بترجا) گذشت و این اصل است آن مخفف این که بتر مخفف بدتر است بخذف</p>	<p>عرض کند که (بترجا) گذشت و این اصل است آن مخفف این که بتر مخفف بدتر است بخذف</p>
<p>دال مهله - صاحبان بحر و بهار عجم زیادت تستانی در آخر (بدترجای) نوشته اند (ارو) دیکجو بدترجا</p>	<p>دال مهله - صاحبان بحر و بهار عجم زیادت تستانی در آخر (بدترجای) نوشته اند (ارو) دیکجو بدترجا</p>
<p>بدجلو اصطلاح - بقول بحر اسب سرکش به گوید که کسی که مطاوعت سوار نکند (ظهوری ۵)</p>	<p>بدجلو اصطلاح - بقول بحر اسب سرکش به گوید که کسی که مطاوعت سوار نکند (ظهوری ۵)</p>
<p>بدحال اصطلاح بقول اندجواله فرنگ بمعنی بدروز و بدبخت - مقابل خوشحال بهار بر معرود</p>	<p>بدحال اصطلاح بقول اندجواله فرنگ بمعنی بدروز و بدبخت - مقابل خوشحال بهار بر معرود</p>
<p>تانه - از بیکه زحمت تعریف نپسندد مولف عرض که اسم فاعل ترکیبی و موافق قیاس یعنی کسی که</p>	<p>تانه - از بیکه زحمت تعریف نپسندد مولف عرض که اسم فاعل ترکیبی و موافق قیاس یعنی کسی که</p>
<p>خال او خوش نیست و بد است - مشتاق سند استعمال باشیم (ارو) بدحال بقول آصفیه خسته حال -</p>	<p>خال او خوش نیست و بد است - مشتاق سند استعمال باشیم (ارو) بدحال بقول آصفیه خسته حال -</p>
<p>بدجش اصطلاح - بقول اندجواله فرنگ کینه و فزاید و بدتر از اد مولف عرض کند که اسم فاعل</p>	<p>بدجش اصطلاح - بقول اندجواله فرنگ کینه و فزاید و بدتر از اد مولف عرض کند که اسم فاعل</p>

بدخان

اصطلاح - بقول شمس لغت فارسی

بد خدمتی

اصطلاح - خوش ادا نه شدن خدمت کنایه

بالکسر یعنی تره مؤلف

عرض کند که دیگر کسی از گناهکاران بد خدمت

هم بمنی ناکار گذارد گناهکاران

محققین فارسی با او نیست - معاصرین عجم بردان

نمادند استمال پیش نه شد - حواله کتب نه نوشت

ندانم از که در اخلاص دارم خط مو نور با تحتانی آخره بر

اصطلاح پیدا است (انوری ۵) بیک بد خدمتی صبی

و اما خیل بی احتیاط - نه در لغات فارسی یافتیم نه

عربی و ترکی و سنسکرت اعتبار را نشاید (اردو)

اسم فاعل ترکیبی (اردو) ناکار گزاری - مکتوث

(بد خدمت) مصدري است و بد خدمت -

ترکاری - مکتوث -

بدخش

اصطلاح - بقول سروری بفتح با و دال مهله (ا)

گوهر نفیس کافی که معدن آس کوه های مشرق

است و رنگ سرخ دارد (کنانی المودید) (خاقانی ۵) صبح ستاره نمای خنجر تست اندران و گاه

درخش جهان گاه بدخش مذاب یزد و فرماید که مذاب بهمیم و ذال معجمه یعنی گداخته باشد - صاحب جهانگیر

گوید که (۲) نام ولایت بدخشان بود چون لعل از آنجا حاصل شود لعل را نیز بدخش گویند - صاحب

رشیدی فرماید که بدخش لعل باشد و بدخشان ملک معروف الف و نون نسبت است صاه

برهان فرماید که مختلف بدخشان و چون لعل از آنجا آرند لعل را هم بدخش گویند و بدخشانی و بدخشانی

هم بدخش نامند - صاحب جامع بالتفاق برهان گوید که بدخشان مابین خراسان و هند است -

صاحب ناصری بذكر هر دو معنی بالامی نگارد که گویند که مردم بدخشان بخشونت مثل اند و مردوی بود

که آن ولایت بد و منسوب و آن از تعلیم چهارم و بدخشی نام شاعری از اهل آنجا خان آرزو در سراج

بذكر هر دو معانی نسبت معنی دوم فرماید که این ولایت در وسط ایران و توران و هند وستان

واقع کہ لعل انہا بخانیزد و بقول بعض فرماید کہ معدن لعل آنجا نیست بلکہ در آنجا آورده می فروشند مؤلف
عرض کند کہ تحقیق ما همین قدر است کہ بخش یعنی دوم اصل است و ہز یا دت الف و نون مرید علیہ
و معنی اول بجزاں (اردو) (۱) یا قوت - دیکھو بکند (۲) بخشاں مذکر ایک ولایت کا نام جو ایران
اور توران اور ہندوستان کے درمیان واقع ہے - جہاں یا قوت کی کان ہے -

بدخشاں بقول سروری نام ولایتی است میان
خراسان و ہند کہ آنجا کان لعل بود و گو سفندان
در ان ناحیہ کہ برو سوار شوند از غارت بزرگی و
بجوا کہ جو آہر نامہ گوید کہ نسبت لعل بدخشاں نازا
کہ کانش در آنجا است بلکہ بواسطہ آنست کہ از
معاون بدخشاں نقل کنند و آنجا فروشد و فرما
کہ اما اذیر بیت حکیم نالی کان لعل در بدخشاں
(۵) سالہا بایک کہ تا یک سگریزہ ز آفتاب
لعل گرد و در بدخشاں یا عقیق اندرین پڑ صاحبنا
برہان و جامع و موید ہم ذکرش کردہ اند مؤلف
عرض کند کہ حقیقت ایں بر معنی دوم بدخش مذکور
(اردو) دیکھو بدخش کے دوسرے معنے -
بخش مذاب اصطلاح - بقول جہانگیری

ضمیمہ کنایہ از می سرخ سندش ہماں کہ بر بدخش
گذشت صاحب برہان مذکر معنی اول گوید کہ
(۲) کنایہ از لعل بدخشاں ہم - صاحب رشیدی
فرماید کہ معنی لفظی ایں لعل گداختہ و کنایہ از یعنی
اول و (۳) خون - صاحب بحر با برہان متفق
و صاحب جامع بر حنی اول قانع - صاحب تہ
بارشیدی متفق - خان آرزو برہان نسبت
معنی دوم اعتراض کند مؤلف عرض کند کہ
اعتراضش خیلی موبہ کہ بدخش خود لعل است
و مذاب - گداختہ را گویند - اندرین صورت چہرنا
برای لعل بدخشاں نباشد - بالجملہ ایں مرگب
توصیفی است (اردو) (۱) سرخ شراب جو
(۲) دیکھو بدخش کے پہلے معنے (۳) خون - مذکر -

بدخشی

اصطلاح - بقول انندجو الہ فرہنگ

بکسر شین معجمہ (۱) نام شاعری بود از اہل بدخش - صاحب ناصر صری ذکر این ہندیل بدخش کردہ (بدخشی) (۵) زبر و دیراگر شود عالم پادای بدخشی چہ غم کہ در کاین جہاں بچو شیدہ ساعت و ساعتی زیر و ست

زبر است و صاحب موتید این را بمعنی (۲) نعل بدخشی آوردہ و صاحب ہفت ذکر ہر دو معنی کردہ مولف گوید کہ بای نسبت در آخر بدخش نادر کردہ اند بمعنی مسوب بدخش کہ شاعر ہم باشد و نعل ہم مخفی بباد کہ نام شاعر نیست بلکہ تخلص است (اردو)

(۱) بدخشی ایک شاعر کا تخلص ہے جو بدخشاں میں گزرا ہے۔
(۲) بدخشی بدخشاں کے پہلے معنی ہے۔

بدخصل

استعمال - بقول انندجو الہ فرہنگ

بمعنی بد افعال و کردار مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بد طین - بقول آصفیہ - بد راہ - بد رو تیہ - بہا طوار - بد وضع - مولف عرض کرتا ہے کہ بد اطور بھی کہہ سکتے ہیں

بدخط

استعمال - بقول انندجو الہ فرہنگ

بمعنی بد نویس مولف عرض کند کہ لفتح غامی معجمہ اسم فاعل ترکیبی است کہ مقابل خوشخط و خوشنویس یعنی کسی خط او بد باشد (اردو) بد خط - بقول آصفیہ اسم مذکر - بد نویس - بُرے خط والا -

بدخلق

استعمال - بقول انندجو الہ فرہنگ

بضم ثالث بمعنی بد خو و شریر مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی کسی کہ اخلاق او بد باشد - مقابل خوش خلق (اردو) بد خلق - بقول آصفیہ بد مزاج - اٹھڑا - اٹھل کھڑا -

بدخو

استعمال - بقول انندجو الہ فرہنگ

مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی خوی بد وارندہ (صائب ۵) می کند از مہربانی شیر مادر را زیاد و طفل بد خو ہر قدر خون دل مادر کند و (انوری ۵) طعنہ بدگوی می باشد زیانش پڑ ہر کہ در او دلیری بدخوی نیست و (اردو) بد خو - بقول آصفیہ - فارسی - بُری خصلت والا

بیسیرت - باخلاق -	(ب) بد خواب شدن کسی	وازنند اول آسمان ...
(الف) بد خواب اصطلاح - بقول وارستہ و	(ج) بد خواب گردیدن کسی	پیدا است مہنی غما
بحر کسی کہ چوں از خوابش بیدار کنند۔ بدخوی آغاز کند و اکثر ایں حال در اطفال مشاہدہ می شود (۵) بساں طفل بدخونخت خواب آلودہ دارم کہ گر بیدار سازم بیدارش بدخواب می گردد (۵) پس از عمری کہ شد بیدار از آمد شد جانان بد نگر و دخت با من رام بد خوابست پنداری نہ خان آرزو در چراغ ہدایت گوید کہ کسی کہ شب اورا نیاید و بی طاقت شود وقت خواب بگذرد (۵) پس از عمری شبی در خلوتی اورا اگر یابم نہ شود بد خواب بختم جای نامانوس را مانند مکولف عرض کند کہ بد خوابی حالتی است کہ مضی ماند و سبایش متفرق چوں خوابگاہ آرام بخش نباشد یا نوباشد یا نگر و خیال مستولی شود نتیجہ آس بد خوابی است کہ کسی کہ مبتلای ایں شود بد خواب است اسم فاعل ترکیبی از سند سوم استعمال ...	شدن بد خوابی باو (اردو) (الف) بد خواب - بدخواب - کہ سکتے ہیں (ب) و (ج) بد خواب ہونا۔ بقول آصفیہ - بڑا سپنا دیکھنا۔ نہانے کی حاجت ہونا۔ احتلام ہونا۔ لیکن فارسی مصادر کا ترجمہ بدخواب ہونا) یعنی نیند وقت پر نہ آنا یا در میان شب آہکے کھل جانا۔	
اورا نیاید و بی طاقت شود وقت خواب بگذرد (۵) پس از عمری شبی در خلوتی اورا اگر یابم نہ شود بد خواب بختم جای نامانوس را مانند مکولف عرض کند کہ بد خوابی حالتی است کہ مضی ماند و سبایش متفرق چوں خوابگاہ آرام بخش نباشد یا نوباشد یا نگر و خیال مستولی شود نتیجہ آس بد خوابی است کہ کسی کہ مبتلای ایں شود بد خواب است اسم فاعل ترکیبی از سند سوم استعمال ...	(الف) بد خواب اصطلاح - بقول بہار و بحر و انند خطی کہ خوب خواندہ نشود (محمد رفیع و اعظم) جوہر از تیغ زبان شد رخیت تا دندان مرا نہ گفت و گو شد ہجو سطر بی لفظ بد خواب مرا نہ مکولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است - صاحب آصفی بولہ ہمین یک سند صدر ...	
یا نوباشد یا نگر و خیال مستولی شود نتیجہ آس بد خوابی است کہ کسی کہ مبتلای ایں شود بد خواب است اسم فاعل ترکیبی از سند سوم استعمال ...	(ب) بد خواندن راقم کردہ از معنی گریز کند مکولف گوید کہ بمعنی لفظی خوب نہ خواندن باشد (اردو) الف - نہ پڑھا جانے والا خط - بظہ -	

<p>زشت خط جو پڑھنا نہ چاہے مذکر (ب) اچھا نہ پڑھنا کہ اواز بدیتی خود کہ بحق دیگر اس کند بر قصد خود فانی صاف نہ پڑھنا رت رت نہ پڑھنا۔ دکن کی بڑی چال امیر نے آگیا ہر فرمایا ہے۔ مرک مرک کے پڑھنا بھیجے صاف تو لکھا ہے تم پڑھنے میں اتنا اگلے کیوں ہو دکن میں کہتے ہیں بد نیت کا خانہ خراب یا غیروں</p>	<p>دکن اور لفظی ترجمہ ہر پڑھنا۔ بدخواہ اصطلاح۔ بقول اند۔ بحوالہ فرہنگ فرنگ بد اندیش و کینہ ور۔ صاحب فرہنگ فدائی کہ از معاصرین عجم بود نویسد کہ دو شمان نیک خواہ و آنکہ دشمن باشند (انتہی) مانند استعمال میں یافتہ ایم (انوری ۵) بدخواہ تو بدتر تھے اس سکہ خانی صفیہ کہ مثنوی مذہب تہج رقم را (ظہوری ۵) دل بدخواہ تو خوش باد میرس احوالہ تہجوں گویم کہ جدا از تو ظہوری چوں است (ارو) بدخواہ دیکھو بد پسند۔</p>
<p>بدخواہ کسان بھیج مطلب نرسد بہار وانند بکراں پنبہ دروہن مکتوف گوید فاریان این مثل را بحق بدخواہ و بد اندیش زنند است و اگر برای رب (ب) سند استعمال بدست آید تو انیم عرض کرد کہ مقابل خوش خوردن باشند (ارو) (الف) بد مزہ۔ بقول آصفیہ۔ وہ شے</p>	<p>اصطلاح۔ خان آرزو در چہاں غذا گوید کہ دوانی کہ جہت کراہیت طعم یا بخوردہ نہ شو (وحید ۵) شہد صحبت در مذاقم چوں دوی بدخوردن (ب) اقام کردہ از منی ساکت مکتوف عرض کند کہ (الف) اسم فاعل ترکیبی است و اگر برای رب (ب) سند استعمال بدست آید تو انیم عرض کرد کہ مقابل خوش خوردن باشند (ارو) (الف) بد مزہ۔ بقول آصفیہ۔ وہ شے</p>

<p>جس کا ذائقہ اچھا نہ ہو دلخ، مؤلف عرض کرتا ہے کہ بذائقہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ لیکن یہ مخصوص ہے اور جس چیز میں اچھی بو نہ ہو وہ بدبو ہے (الف) سے وہ دو امر اسے جو کراہیت کی وجہ سے کھانی نہ جا بدمزہ کی وجہ سے یا بدبو کی وجہ سے البتہ (بدطعم) کہہ سکتے ہیں (ب) بد وضعی سے کھانا۔</p>	<p>کہ قلب اضافت مرکب توصیفی یعنی دعای بد و برا معنی دوم طالب سند باشیم (اردو) (۱) بد و عاقبت آصفیہ۔ کوسا۔ سراپ (۲) لعنت بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مؤنث۔ دہر کار۔ پھٹکار۔ نفرین۔ دریس۔ لامت۔</p>
<p>بدخیم اصطلاح۔ بقول سروری بالفتح بمعنی گرفتہ رو و بد طبیعت صاحب اند بوالہ فرہنگ فرنگ گوید کہ بکسر خای مجملہ ترش رو و بد مزاج و بد خواص شمس فرماید کہ بروزن تفہیم۔ گرفتہ روی مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است۔ مخفی مباد کہ خیم بقول منتخب لغت عرب است بالکسر بمعنی خور طبیعت دلخ، پس معنی اس مرکب بد طبیعت و بدمزاج باشد (اردو) بدمزاج بقول آصفیہ۔ تند خو۔ غصہ ور۔ جہلا۔ ترش رو۔ چڑا اند۔ بد و عا استعمال۔ بقول اند بوالہ فرہنگ فرنگ (۱) دعای بد و برا (۲) نفرین و لعنت مؤلف عرض کند</p>	<p>بدول اصطلاح۔ بقول جہاگیری مرادف بذرا (۱) کنایہ از مرد ترسندہ۔ و بقول برہان و بحر ترسندہ و ترسناک و بقول ناصری رسیدہ خاطر مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است یعنی (۲) کہ دل او خوش نہ باشد۔ یعنی ناخوش و ناراض۔ (۳) شکستہ خاطر و (۴) بدظن۔ محققین بالادہ تعریف لفظ احتیاط بکار نہ اند۔ معاصرین عجم با اتفاق دارند حیف است کہ سند استعمال پیش نہ شد کہ تصفیہ اس می کرد (اردو) (۱) ڈرپوک بقول آصفیہ۔ ہندی۔ بزدل۔ کم ہمت۔ بودا (۲) بدول۔ بقول آصفیہ فارسی۔ ناخوش۔ (۳) شکستہ خاطر۔ بقول آصفیہ۔ رنجیدہ دل۔</p>

دل آزر وہ - خستہ خاطر (۲) بد دل - بقول آصفیہ	اسرا خبیث خوانند مکتوف عرض کند کہ اسم فاعل
بدلن - بدگمان -	ترکیبی است (ارو) بذات - بقول آصفیہ -
بد و ماغ اصطلاح بقول اندجوالہ فرهنگ فرنگ	خبیث - بد طینت -
بمعنی (۱) بد مزاج و (۲) ناقص مکتوف عرض	بد ذہن استعمال - بقول اندجوالہ فرهنگ فرنگ
کہ اسم فاعل ترکیبی است و برای معنی دوم طالب	بکسر ثالث و سکون ہا و فون (۱) کند ذہن و (۲)
باشیم (ارو) (۱) بد و ماغ - بقول آصفیہ - وہ شخص	بی وقوف مکتوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی
جوابات بات پر ناک چڑھائے - ناک و ماغ - (۲)	است (ارو) (۱) بد ذہن - بقول آصفیہ - کند
ہوسناک - بقول آصفیہ - پربوس - لالچی - حرصی -	کوڑمغز (۲) بے وقوف - بقول آصفیہ - جہن - نا
بد وین اصطلاح بقول اندجوالہ فرهنگ فرنگ	بدر استعمال - بقول آصفی بختین بمعنی (۱) بیرون
بکسر وال ثانی بی دین و بد راہ و ملحد (فردوسی)	صاحب مویہ ذیل لغات فارسی گوید کہ (۲) بسکون
کہ بدین و بدگیش خوانی مراد اسم شیر نرمیش خوانی	وال بمعنی ماہ تمام و بقول ہفت (۳) بکسر موحده
مراد مکتوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است	امر و دیدن و ذکر معنی اول ہم کند مکتوف عرض
(ارو) ملحد - بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر - راہ	کہ و معنی اول مرکب است از موحده و ذکر کہ و را
سے پھرنے والا - فاسق - بیدین - کافر - ہمارا	باشد و معنی بیرون پیدا شد از زمین ترکیب و بمعنی
میں بد دین - بد مذہب - بچقیدہ کہہ سکتے ہیں -	دوم لغت عرب است - تسامح صاحب مویہ پیش
بذوات اصطلاح بقول اندجوالہ لغات	نہست کہ بد بمعنی فارسی گفت و بمعنی سوم مزید علیہ
بد اصل و بد نژاد و کسمتہ نیک طینت نباشد بمعنی	و کہ امر حاضر و دیدن است بزیادت موحده کہ

(اردو) (۱) باهر (۲) بدر بقول آصفیه - عربی - وظاهر کردن است (ظهوری) خواهیم که کشایم
اسم مذکر - چودھویں رات کا چاند (۳) پہاڑ - پھاڑنا
کا امر حاضر - عجب جو چند آنکہ عیہم را بدر می آورد و غیر

بدر آمدن استعمال - صاحب آصفی از معنی کست
زور بر کسب هنرمی آورد (اردو) باهر لانا - ظاهر کرنا
مکلف عرض کند کہ معنی بیرون آمدن و ظاہر
شدن (ظہوری) بدر از خرد بشت در است

باقص و دعوی کمال بلاست (صائب) زنجیری ساید و گر کا کل میفشان بر کمر از پرده
سخن کزدن تنگ تو برنی آید (از غیب است) می افتد بدر پرده کش رخسار را (رولہ)
کہ از پرده بدر می آید (انوری) دل خانہ فرو
نام و ننگم زد و لہر ز تنق بدرنی آید (اردو) بر راز تو می طید چنین دل و از سینہ اگر بدر نیفت
بدر آنا - ظاہر ہونا - از دست می افتم بدر در مغز جاں کسی تو مخفی ہوا
بدر آمدن از خویش مصدر اصطلاحی - مراد

از خویش بر آمدن (و از خود بر آمدن) است کہ
گذشت (صائب) صائب اگر از خویش توانی
بدر آمدن این دائرہ ہا نقطہ پر کار تو باشد (اصطلاحی (اردو) باهر ہونا - ظاہر ہونا -

بدر ام بقول سروری و بران و جان و نام
(اردو) و کجی از خویش بر آمدن و از خود بر آمدن - بادل و رای ہلستین بوزن اندام (۱) خوش خم
بدر آوردن استعمال - معنی بیرون آوردن
صاحب جہانگیری ایں را بہ بای فارسی آورده

<p>مؤلف عرض کند که معنی پنجم که می آید حقیقی است یعنی جانوری را که رام نیست و بد مزاج و وحشی است بد رام گفتند مقابل رام و معنی خوش و خرم مجاز است که از فرط مسرت بیخودی موقوف می آید و از بس خود معنی خوش و خرم گرفتن مجاز مجاز است - چنانکه (حکیم فخری) گل بچندید و باغ شد بد رام و ای تشا اینجهان بدین هنگام و از این سند صد (بد رام) شدن، حاصل می شود معنی بیخود شدن از خوشی و خرمی - و آنچه به بای فارسی می آید بظا هر مثل که موعده به بای فارسی بدل شد چنانکه آتب و آتب</p>	<p>بفکن نمی بیک جام و (فردوسی دب) (س) بسا یوسف به پیوست دل و در آئین و بد رام او بست دل و در نای که در فرهنگ جهانگیری به بای فارسی آمده صاحب برهان گوید که معنی آراسته و صاحب با همزانش مؤلف عرض کند که مجاز معنی پنجم که از سرکشی و ناشایستگی معنی بیخودی پیدا شد مجاز و از بیخودی معنی مسرت و از مسرت معنی زینت و ز بر بیل مجاز مجاز باشد و پس دور پنجاهمین قدر کافی است که مجاز معنی اول است (ارو) و یکم آراسته و آراستگی -</p>
<p>(۳۳) بد رام - بتول سروری - معنی دلکشا و بتول برهان و جامع مجلس دلکشا و جای آسایش و آرام مؤلف عرض کند که مجاز معنی دوم (ارو) دلکشا مجلس - مؤلف -</p>	<p>(ارزو) جامه سه بهر - خوش - صاحب آصفیه (جامه سه بهر هونا) کا ذکر فرمایا به - خوشی خودی بیس زهنا -</p>
<p>(۳۴) بد رام - بتول سروری و جهانگیری و رشیدی معنی توسن خصوصاً (شمس فخری) چرخ بد رام تا که شد رانش و از کاکب چو خلد شد بد رام و</p>	<p>(۳۲) بد رام - بتول سروری (معنی آراسته و (ب) آراستگی و زینت (حکیم انوری الف) (س) ای ز طبع تو طبعها خرم و وی ز عیش تو عیشها بد (فخری الف) مجلس سازا بهار بد رام و و اندر</p>

مکولت عرض کند که سندی که پیش شد متعلق بهی	و غیر مطیع است و ترکیب بیان کرده - خان آرزو
دوم ضمن الف، و نیز یعنی پنجم است و اگر کند دیگر	درست باشد - اسم فاعل ترکیبی است و تخصیص است
برای این معنی بدست آید تو انیم عرض کرد که باظهاله	و استر هم داخل آنست و بهماز برای غیر جانوران هم
صفت اراده موصوف کردند چنانکه مطلق شکیس -	مستعمل (مولوی معنوی ۵) تا که نور شوق شمس الدین
زلف را گویند دیگر هیچ (اردو) توسن بقول آصفیه	بمن راحت نمود و نفس بدرام کنون در عشق او
فارسی - اسم مذکر - بسدها گهوڑا - تند اور کشر	رام رام و (اردو) عموماً کشرش جانور اور ناشائسته
بچه پیرا - گهوڑا -	گهوڑا اور پنچر اور نفس کشرش اور اس کا خالص
(۵) بدرام بقول جهانگیری و برهان و جامع و سرچ	ترجمه در کشرش، بقول آصفیه - فارسی - مغرور -
جانوران و حشی را گویند عموماً واسپ و استر کشرش	باغی - نافرهان - حکم عدول -
خصوصاً (اشیر ادعانی ۵) رافض رای ترا گشته	(۶) بدرام - بقول برهان و جامع و ناصری برهان
مطیع و توسن کرده چرخ بدرام و از شرف مشفوده	اندام سببی همیشه و دام (مختاری ۵) و را
(۵) زهی خواجه صدر چهارم غلامست و انجی الت	کبوی کزین عید صد هزار بیاب و ز روزگار و فنا
دیر بدرام است و صاحب رشیدی بر مطلق کشرش	دولت بدرام و فرماید که به بای فارسی هم آمد
قانع صاحب ناصری بر توسن کشرش اکتفا کرد -	خان آرزو و دیگر این گوید که تصحیف است و بدنی
خان آرزو در سراج صراحت مانده فرماید که این مرکب	به بای فارسی است و این از اعجب العجائب مرکب
از بد و ترام است - یعنی آنچه خوب رام و فرماں بردار	عرض کند که از سندی که پیش شد معنی اول ظاهر است
نباشد مکولت عرض کند که معنی حقیقی این کشرش	و برای معنی همیشه و دام طالب سند و گیر باشیم -

<p>معلوم می شود که متقین اول الذکر از همین یک شعر معنی همیشه و دام پیدا کرده اند و آنچه به معنی به بای فارسی می آید تصفیه ماخذش همدرا سجا کنیم بمقابله اسنادش (ارو) همیشه بقول آصفیه فارسی - دائمه - دام - سرا - نت - آئے دن - (۶) بدرام - بقول برهان بر وزن اندام بمعنی خرام مکولت عرض کند که غیر از برهان دیگر کسی از متقین فارسی زبان ذکر این نکرده و جادارد که ختم را خرام نوشته و اگر سند استعمال این معنی پیش نشود توانیم عرض کرد که مجاز معنی پنجم باشد که خرام نام نوعی از سرکشی است که در اختیار یار است و بمقابله عاشق سرکشی را نام (ارو) خرام - بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - ناز انداز کی ملاکم اور نرم چال - رفتار ناز - نمک چال - اهلی گهلی رفتار (منه ۵) هز اضطرار سے تقلید تری کی لیکن پڑ نہ کبک کو نہ یہ طاؤس کو خرام آیا پڑ</p>	<p>و جادارد که برای همه معانی بدرام استعمال این کنیم (ارو) (۱) خوش هونا (۲) سرکش هونا - بدران بقول سروری سجا ال ادات را یعنی انداز (۲) سبز و ایست مثل ترب بدبو باشد (بسی ۵) عیب بدرال مکن و هر چه بود بیکو پس پاز که بصحرا می جها هیچ نروید بیکار پاز صاحبان جهانگیری و رشیدی و جامع و سراج بر معنی دوم قلعه صاحب برهان بذکر معنی دوم گوید که این را انگد گویا هم خوانند و بذکر معنی اول فرماید که (۳) ران بدهم و (۴) بکله قول تشدید ثالث یعنی این کار را تمام کن و پاره گردان و صاحب ناصری بر ذکر معنی دوم و چهارم اکتفا کرده و صاحب محیط ذکر این نکرده مکولت عرض کند که صرحت این بر اشتق گذشت - مخفی مباد که معنی اول اسم فاعل ترکیبی است مرکب از ران که امر حاضر راندن است چنانکه گویند اسپ را بدراند و خوش نمی راند و نسبت معنی دوم عرض می شود که اصل این بدرام بوده فارسیان از لفظ رانجه عربی کلمه را گرفتند و وزن</p>
---	---

(۵۲۷)

زائد و آخترش زیادہ کردہ (بدران) کروندہ بمعنی بدبو	گر توانی بدر اندازمرا ازل خویش (ارو) باہر
چنانچہ گذارش و گذارش و معنی سوم ہم اسم فاعل	بدراد اصطلاح بقول بہار و اند قریب
ترکیبی است گویند کہ یا این سوار بدران است	بمعنی بد آئین کہ گذشت (محمد سعید اشرف)
یعنی مہارت سواری ندارد و رانش بر اسپ خوش	ز قدرش جاہ را وج ماہ کردہ پز فلک کشمیر را بدراد
نمی چسپد و بمعنی چہارم بای موحده اول زائد گیریم	کردہ پز مکتوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است
و (دران) ام حاضر مصدر (درانیدن) کہ متعدی	(ارو) بدراد بقول آصفیہ بدین بدو منع مکتوف
دریدن است و دریدن بمعنی چاک کردن و پارہ	بدرامی استعمال بقول اند جوالہ فرہنگ نادر
نمودن می آید پس نمیدانیم کہ صاحب برہان تشد	بمعنی بد تدبیر مکتوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی
رای مہلہ را بطور نوشت کہ در مصدر رای مشدو	است بمعنی حقیقی (ارو) بدرامی بد تدبیر مکتوف
نیست و معنی تمام کردن کار از کجا پیدا کرد و قتال	ہیں یعنی وہ شخص جس کی رائے اور مشورہ اور تدبیر
(ارو) (۱) بُری طرح چلانے والا جیسے یہ گاڑ	بدر برون استعمال صاحب آصفی از معنی
بُری طرح چلاتا ہے (۲) دیکھو اشن (۳) سواری کا	ساکت مکتوف عرض کند کہ بیرون کردن است
اچھا کم ماہر دکن کی بول چال میں وہ شخص جس کی	دکھال آصفیانی (۵) نورم گزنتوان کرو ز خوشیہ جدا
ران نہیں جی (۴) پہڑ واپہڑوانا کا امر حاضر ہے	کرم از خاطر خسر و نتوان بر و بدر (ارو) باہر کرنا
مصدر کو صاحب آصفیہ نے نہیں لکھا۔ درانیدن	جد کرنا نکالنا۔
بدر انداختن استعمال بمعنی بیرون افکندن است	بدر تاختن استعمال بمعنی بیرون رفتن و وید
(ز ظہوری) سہل باشد کہ برو تم کمی از مغل خویش	و جدا شدن (ظہوری) ذوق چاہک نفسی نالہ

<p>ربایاں وارندہ ہر کجاوہ در تاخت عنان گیرندیم (اولہ) بمنزل میرساند کاروان صبر و طاقت را چو دانستم بدرتاز و نگاہی از کمین او (ارو) باہر جانا۔ جاکنا۔ جہا ہونا۔</p>	<p>بافتہ و فتح رای مهله و سکون غای سنجہ بمعنی محزون و اندو گلین۔ صاحب شمس از گننامی سند آورده کہ مال فردوسی است (س) ززادین چو مادرش پر دختہ شدہ ز روانش از ان دیو بدرختہ شدہ</p>
<p>پدر جو شیدان استعمال۔ بمعنی از کنارہ بیرون شدن و لبریز شدن (ظہوری) لبریز خفاست از سوز جگر چشم تر جو شتم ز بزر و رشوق از نوازہ و غوغا بدر جو شتم (ارو) ابلنا۔ لبریز ہونا۔ کنارہ ہونا</p>	<p>موقوف عرض کند کہ رخت بقول برہان بمعنی اسباب خانہ و سامان ہی آید ہای مغولی بر آفرش زیادہ کردہ با کلمہ بدر مرکب کردند و معنی لفظی ایس اسم مفعول ترکیبی و کتا</p>
<p>پدر چیدین استعمال۔ بمعنی بیرون کردن و دور کردن (ظہوری) رونق از دکان بدر پس روز باناری بخر نہ نیست گرا از دستہ تی گیر اس خریدار دگر (ولہ) تف غم و جگر بگذاشت بیم</p>	<p>از محزون و اندو گلین دیگر ہمچ۔ صاحب برہان (پدرختہ) راہ بای فارسی مکسورہ بہین معنی آورد اگر از اصل گیریم این مبدل آں باشد و اگر این را اصل دانیم آں مبدل این کہ بای فارسی</p>
<p>آرزو دارم ہا بزور گریہ شادی ز دل حسرت بدرچیدن (ولہ) بلم ہرست چشم تر خدا روزی کند روزی ز کتہ نشینم نگاہ از چشم و حرف از لب بدرچینم (ارو) باہر کرنا۔ نکالنا۔ دور کرنا۔</p>	<p>بدل شود بعربی و بالعکس آں ہم چنانکہ است اسب و تب و تب (ارو) نگین بقول آصفیہ فارسی۔ منوم۔ رنجیدہ۔ و لگیر۔</p>
<p>بدرختہ اصطلاح۔ بقول انہ بجاوہ فرنگ بطوری کہ آوازش دور رسد مقابل فرو گرستن۔</p>	<p>پدر خندیدن مصدر اصطلاحی۔ فاش خندیدن (۲۷۶۱)</p>

(۷۷۶۱)

(۷۷۶۱)

(۲۷۶۱)

<p>(ظہوری ۵) صحبت حسن و عشق در گیر دہ من فرو گریم او بدر خند و ناز و لہ ۵) فرو میر بزم از رخ گر یہ شوری مگر روزی پڑ بہ بخت تلخ من قندی بدر خند و نمک و انش پڑ (ارو) کھلکھلا کر ہنسنا۔ ہم بر سبیل کنایہ (ارو) دکن میں کہتے ہیں اس درد کی دوا نہیں ہے علاج مرض ہے</p>	<p>والف) بدر و آمدن مصداق اصطلاحی۔ صاحب (ب) بدر و آوردن انڈیکر میں ہر دو انتہی ساکت موقوف ہمدرد شدن و ہمدردی شان کردن (صائب ۵) احوال من میرس کہ با صد ہزار در می بایدم بدر و دل و گیراں رسید پڑ (ارو) اور کردن (سعدی شیراز ۵) جو عضوی بدر و آورد روزگار پڑ دگر عضو ہار اماند قرار پڑ (ارو) در دین مبتلا ہونا (ب) در دین مبتلا کرنا۔</p>
<p>بدر و دل و گیراں رسیدن مصداق اصطلاحی با مخلوق ہمدرد شدن و ہمدردی شان کردن (صائب ۵) احوال من میرس کہ با صد ہزار در می بایدم بدر و دل و گیراں رسید پڑ (ارو) اور کردن (سعدی شیراز ۵) جو عضوی بدر و آورد روزگار پڑ دگر عضو ہار اماند قرار پڑ (ارو) در دین مبتلا ہونا (ب) در دین مبتلا کرنا۔</p>	<p>بدر و آوردن مصداق اصطلاحی۔ بیرون انگندن است (ظہوری ۵) آرزو ہوا کہ راز گر یہ حیرت مہاو پڑ پارہ دل بدر و آدم ہیں احوال چسب پڑ (ارو) باہر چسبنا۔</p>
<p>بدر و آمدن از در مصداق اصطلاحی۔ بیرون در شدن و ظاہر شدن (ظہوری ۵) چوں بزم دیت ہند فردا پڑ خرم از در بدر آیت پڑ</p>	<p>بدر و آوردن مصداق اصطلاحی۔ بیرون انگندن است (ظہوری ۵) آرزو ہوا کہ راز گر یہ حیرت مہاو پڑ پارہ دل بدر و آدم ہیں احوال چسب پڑ (ارو) باہر چسبنا۔</p>

(۱۱۹۷)

(۱۱۹۷)

(۱۱۹۷)

(له ۱)	(ج) بدر رفتن عمر بمعنی گذشتن عمر بچنین است	(اردو) دروانے سے باہر ہو جانا زکھل پڑنا بقول	
	(دوله ۵) یک ساعتش بدر نرو دودر ہزار سال تڑ	آصفیہ - ظاہر ہو جانا - باہر آ جانا -	
(له ۲)	عمری کہ در بلای فراق ت بدر رو دژو.....	(بدر و ساختن) مصدر اصطلاحی - موافقت	(له ۳)
	(د) بدر رفتن کسی بمعنی بے خود شدن ہم آمدہ	بدر کردن و محفل درو شدن (ظہوری ۵) بدر	
	(وله ۵) از سیر قطرہ چو ظہوری بدر روم تڑ نمخانہ	عاقبت ایدل نمیتوانی ساخت تڑ نہالہ تو بلای اثر	
	باید م کہ بساغر فرو کنم تڑ (اردو) (الف) جان بکھنا	نگہ دار نم تڑ (اردو) در دکا تھل ہونا -	
	(ب) ساعت گزنا - (ج) عمر گزنا (د) بچو دہونا	(بدر و کسی نشستن) مصدر اصطلاحی - بقول انند	
	آپے سے باہر ہونا -	غمواری کسی کردن (زلالی ۵) اگر خواہی بدر روا	
	انند بھوالہ فرہنگ	نشستہ تڑ فرو تڑ شود بلہای شکستہ تڑ (اردو) کسی کا	
	اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ	ہمدرد ہونا - غم غوار ہونا - کسی کی ہمدردی کرنا -	
	دوم بمعنی موری در گھڑ آب را گویند مولف	غم خواری کرنا -	
	عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی حقیقی	(الف) بدر رفتن جان استعمال - بیرون رفتن	(له ۴)
	از خانہ یا از محاط بیرون رونده و کنایہ از رگھڑ	جان است (ظہوری ۵) بدر کہ می رود جان تڑ	
	آب (اردو) بدر و بقول آصفیہ - فارسی - آم	مروت نیست تڑ غریب زیستن در وطن مروت نیست	
	پانی باہر جانے کا راستہ -	(از خود بدر رفتن) و (از سر بدر رفتن) کہ بجای خوش	
	موت - موری - پانی باہر جانے کا راستہ -	گذشت از قبیل (د) باشد.....	
	اصطلاحی - بقول انند بھوالہ	(ب) بدر رفتن ساعت بمعنی گذشتن ساعت	(له ۵)
	بدر زدن	فرہنگ فرنگ (ا) بمعنی بیرون رفتن و (۲) اگر	

و به تحقیق (۳) اجازت طلب کردن برای دخول
به خانه (ظهوری ۱۵) نزد ظلمت افسردگی از سینه
بدرم نکشایند گرازه هر طرفی روزن دارغ (۱۶) (وای ۱۷)
بکشاوری بروی دعای سن ای اثر پاشاید بنگاش
حرام بدرز تخم (۱۸) (غالب دلهوی ۱۹) من بونا
مردم و رقیب بدرز و نیند لبش انگبین و
نیمه تبرز و مؤلف عرض کند که بد معنی بیرون
گذشت و معنی سوم موقده اول بمعنی تبرز باشد
که در ولایت چون کسی برای ملاقات می آید
آهسته بر درمی زند یا زنجیر در را حرکت می دهد
تا از اندرون خانه صدای (بفرماید) در آید -
معاصرین عجم تصدیق معنی سوم کنند (اردو)
(۱) باهر جانا (۲) بهاگنا - فرار هونا (۳) گندی
کھر کھرانا - بقول آصفیه دروازه پر زنجیر مار کر
هانا - دستک دینا - بهارانا - آپهی زنجیر کھر کھرانا
یا مارا پر کند گندی کھر کھرانا، کا حواله دیا ہے -
بدرزه اصطلاح - بقول سروری بفتح باو

دال و زای بجه و سکون رای مهله (۱) بهر باشد
و بحواله لسان الشعر گوید که (۲) چیزی باشد که
در جامه و از ارگه کرده باشد و فرماید که در نسخه
میرزا بائینمی به بای فارسی آمده و بقول صاحب
جهاگیری با اول کسور بثنائی زده و رای مفہوم
و رای منقوطه مفتوح و های مختفی (۳) طعامی که
در رومال و پارچه از جامی بجای بزند و این را
زله نیز گویند صاحب برهان نسبت معنی اول
گوید که حصه و بهره باشد و بذکر معنی سوم فرماید
که بفتح ثالث نیز آمده صاحب ناصری بذکر معنی
سوم گوید که ازین لغت مفہوم می شود که آن
طعامی است که از در باید یوزه گدائی جمع کنند
و برداشته بجای بزند و با کسی خورند و بذکر معنی اول
گوید که این معنی ثابت نشد - صاحب رشیدی
بر معنی سوم قانع و صاحب جامع معنی اول را
بفتح اول و دوم گیرد و معنی سوم را با کسر برده
بیزه - خان آرز و در سراج بر ذکر معنی اول دوم

<p>بحوالہ برہان تانہ مؤلف عرض کند کہ این گفت (دبر زدہ) بمعنی بیرون برده شدہ دال مہلہ گفت استعمال حذف شد چنانکہ زود تر و زوتر پس معنی دوم حقیقی است و معنی اول مجازاں و معنی سوم مخصوص از تعلیم معنی دوم کہ در بلاغہ مجسم رسم است کہ بر سفرہ شاہی امری بہمان حصہ خود را بعد فرا بوسیله پیش خدمتیاں بخانہ می برند و بر سفرہ ہای عام متوسطین و غریب آنرا بد اسن یا رومال یا لنگ بستہ بخانہ می برند یکی از معاصرین ہنکارانی گفت</p>	<p>کہ ہین رسم در سنار اہم الی یوسنا ہذا جاری است و بہترین رسم دانند کہ شربک مہمانی خود ہم می خورد و اہل و عیال خود را ہم می رساند۔ اختلاف اعراب حروف نتیجہ ثنائی و اقفی از ما خداست و تصرف محاورہ و بجز پنج (ار و و) (۱) حصہ مذکر۔ و بجز شش (۲) و چیز ہیکو د اسن یا رومال یا لنگ باندھکر لہا وین۔ مونث (۳) و غذا جو سفرہ دعوت پر کھا می سچ رہو کہ بعد گھر لجاتہ ہیں۔ خواہ بذریعہ خدمتکار یا اپنی د اسن یا رومال یا لنگ میں باندھکر۔ بعد از بنای کا دستور ہین</p>
<p>یدرستہ اصطلاح۔ بقول شمس لغت فارسی است۔ بفتح تیم و ضم سوم (۱) بمعنی گیاہ تنہ دار و (۲) ضد بر بستہ و ہر مایہ مؤلف عرض کند کہ محقق بہ تحقیق ہر چہ بدل می آید بخانہ می سپارد و از قیاس و سند و استعمال کار ندارد۔ معنی اول خلان الفاظ است و معنی دوم ہم خلان قیاس دیگر از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد۔ اعتبار را شاید (ار و و) (۱) موٹی گھانس مونث (۲) بر بستہ اور ہر مایہ کی ضد۔</p>	<p>بقول شمس لغت فارسی است۔ بفتح تیم و ضم سوم (۱) بمعنی گیاہ تنہ دار و (۲) ضد بر بستہ و ہر مایہ مؤلف عرض کند کہ محقق بہ تحقیق ہر چہ بدل می آید بخانہ می سپارد و از قیاس و سند و استعمال کار ندارد۔ معنی اول خلان الفاظ است و معنی دوم ہم خلان قیاس دیگر از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد۔ اعتبار را شاید (ار و و) (۱) موٹی گھانس مونث (۲) بر بستہ اور ہر مایہ کی ضد۔</p>
<p>بدرستی اصطلاح۔ بقول اندر بحوالہ فرہنگ نر بفتح اول و ضم ثنائی و ثالث یعنی بہ تحقیق و ہر آئینہ مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است</p>	<p>و موقدہ اول بمعنی معیت (ار و و) البتہ بقول امیر۔ ضرور۔ بیشک (آتش ۵) دهن میں کچے البتہ ہکو حجت ہے یا کر کا مجید جو پوچھو بیان نہیں معلوم ہوتا</p>

<p>بدر شنب اصطلاح - بقول انند بجاله فرینگ (۱) بدر شنب (۱) پیدا است که مراد (۱) از خود بدر رفتن (۱) بلاضافت شنب ماه چهاردهم موقت عرض کند است که بجای خودش گذشت (ارو) (۱) باهر روز و با هر کجا</p> <p>که قلب اضافت شنب بدر دیگر پنج (ارو) بدر شدن (۱) استعمال - صاحب آصفی از معنی است</p> <p>چون دصویس رات جس میں بدر ہوتا ہے یعنی چاند پورا نظر آتا ہے - موقت -</p> <p>بدر شنب فتن بیرون گرفتن (ظہوری) (۱) مابعد کامل شدن (۱) فتن (۱) بفتح اول و دوم یعنی بیرون شدن است (۲) بفتح اول و سکون</p> <p>از بوسه گفت فی یز بگذارتا کہ ماه عقرب بدر شنب (ارو) شتافتہ ام پر موقت عرض کند کہ انهن سند (ارو) (۱) باهر ہونا (۲) چاند کا کامل ہونا - بدر ہونا -</p>	<p>بدر رختہ بقول صاحب فرینگ فدائی کہ از معاصرین چھم بود با پیش نخستین بچم نگا ہبان راہ ہا و ہراہیانی کہ برای نگا ہبانی ہمراہی باشند و آنچه درین روز ہا دلد می نامند ہر کس یا کسنا کہ ہمراہ کسی کنند برای رسانیدش بجائے کہ می خواہد و فرماید کہ اس روز ہا باز ہر نخستین می گویند موقت عرض کند کہ درینجا ہین قدر کافی است کہ مبتدل (بدر قہ) باشد کہ می آید قاف بدل شدہ بغین مجملہ - چنانکہ آروق و آروغ (ارو) و یکھو بدر قہ -</p>
<p>بدر فتادون از پرورہ - مصادرا اصطلاحی - فروغ خویش نقابش نمی دہند (۱) (ولہ) (۱)</p> <p>بدر فتادون از پرورہ - مصادرا اصطلاحی - از پرورہ بدر افتادون و ترسم کہ راز ہا ہمہ از دل بدر رفتہ (۱) رسوا شوم</p> <p>از دل بدر افتادون راز - بجایش مذکور شد - (ظہوری) (۱) اگر آہ نہانی برآورم (۱) (ارو) و یکھو از پرورہ</p> <p>(۱) با آفتاب من فتد از پرورہ چون بدر یز مکہ بدر افتادون و ادول بدر افتادون راز -</p>	<p>بدر فتادون از پرورہ - مصادرا اصطلاحی - از پرورہ بدر افتادون و ترسم کہ راز ہا ہمہ از دل بدر رفتہ (۱) رسوا شوم</p> <p>از دل بدر افتادون راز - بجایش مذکور شد - (ظہوری) (۱) اگر آہ نہانی برآورم (۱) (ارو) و یکھو از پرورہ</p> <p>(۱) با آفتاب من فتد از پرورہ چون بدر یز مکہ بدر افتادون و ادول بدر افتادون راز -</p>

(۱۱۱۱)

بدرقار اصطلاح - بقول نندجواله فرنگی	بدرقگی کردن	معنی اصطلاحی - بطور بدرقه همراه بود
بمعنی بدر و ارموگلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بمعنی بدروش (اردو) بدملین - و یکجور خاصا بدروش بھی کہہ سکتے ہیں -	برای حفاظت و ظہوری (۵) نکند شو شسته حسن تو اگر بدرقگی	نبرد به تماشا می تو نظاره ما یعنی مباد که (بدرقه) بجای خودش می آید (اردو) بدرقه بکر ساتھ آنا -

بدرقه | بقول سروری و برهان و جامع و ناصری را بمعنی راهبر و راه نما (آذری ۵) اگر کند بدرقه لطف تو همراهی ما تو چرخ بدروش کشد غاشیه شاهای ما (حافظ شیرازی ۵) حافظ اگر قدم نمی درش خاندان بصددق تو بدرقه رهت شود بهمت شخته الخف تو (انوری ۵) در ملک اثرت فتنه نشان شهر بشهر تو در مسالک ظفرت بدرقه ساسیل میل تو صاحب ناصری گوید که اس لغت معرب است و اصل این بدرعه بود یعنی صاحب و حافظ و بزرگ راه که مسافر را حفظی کرد و بمنزل می رسانیده - صاحب منتخب بدرقه را به ذال محجه بمعنی راه بری آورده گوید که مبذرق بضم میم و کسر را راه بر و فرماید که در فارسی بدرقه بدال مهله بمعنی راه بر مستعمل است و بحواله صفا مغرب فرماید که بدرقه بدال مهله جماعتی که راه بر قافله و نگا هبان باشند و این عربی اصل نیست بلکه مؤلفه است (انتہی) و صاحب فتنی الارب بدرقه را بمعنی راهبر و نگا هبان آورده مؤلف عرض کند که اصل این بقول ناصری بدرعه بمعنی کسی که منسوب به صاحب راه و خدمتی راه است که بد بمعنی صاحب و خدمتی بجای خودش گذشت های هوز آخره را بر اسی نسبت گیریم یا زائد پس های هوز بدل شد به غین محجه چنانکه تهم و ملغم - بدرعه شد که بجایش به همین معنی گذشت و پس ازل غین محجه بدل شد به قاف چنانکه آروغ و آروق یا همین لغت را سند تبدیل نامی

به قاف گیریم - بحث تعریب و درجاء حاصل است که خود فارسیان بدرقه را استعمال کرده و نمیشناس گفت
 که استعمال معرب شد زیرا که وجهی نبود که اصل لغت را ترک کرده معرب را بجایش استعمال کنند پس
 این بمثل بدره باشد و بدره متعل نیست و بدرقه بدل میجه معرب این که صاحب منتخب ذکرش کرد
 و در ۲ فارسیان همین بدرقه را برای چیزی استعمال کنند که با دارد و به بیمار و هندی که مصلح و در باشد
 یا معین آن در فارسی هندی (۳) لشکری که با قافیه بطور محافظ باشد یا خود از سنی اول بر سبیل چهار
 (ارو) (۱) بدرقه بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - رهبر - رهنا - همسفر (۲) طبیبی اصطلاح می
 ده و دوا و کسی دوا کی معاون او را در دگر هو - مدو - وسیله (۳) سپاه محافظه -

بدرکاب | بقول اندر جواله فرهنگ فرهنگ کمر دل بر سر من می آرد و بدرش می کنم از سینه بجزرات

رای همله ای که کسی را نمی گذارد که سوار شود و کلفت سوگند و دارو) باهر کرنا - خارج کرنا - اخراج -

عرض کند که اسم فاعل ترکیبی و موافق قیاس است **بدر کردن حرف از لب** | مصدر اصطلاحی -

معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) بدرکاب بر آوردن سخن از زبان باشد (ظهوری ۵)

بقول آصفیه و گهوا جس پر چڑھنا و شوار هو - و هر جا که حرف از هر لب می کنم بدرطالوت زیبا شد

گهوا جو رکاب میس پاؤں نہ رکھنے دے - شری - به شکر فرو کنم (ارو) منتهی بات نکالنا - بات کرنا -

بدر کردن | مصدر اصطلاحی - بقول اندر جواله بدر کردن سرازیر میچ | استعمال سرازیر میچ به

فرهنگ فرهنگ یعنی بیرون کردن و راندن و خارج و بیرون کردن است (صائب ۵) نرفته است

ساختن - صاحب فرهنگ خدائی که از معاصرین عجم سرشته تا دست بردن و سرازیر میچ گوهر چرخا

بود و اخراج قانع (ظهوری ۵) آن بلا با همه بدر نه کنی و (ارو) در میچ و سرازیر نکالنا -

<p>قدرت یافتن و قادر شدن بر علاج (انوری ۵۰) در دم فرو و دوست بدرمانی رسد بصرم سید و تهر بپایان نمی رسد (ارو ۵) علاج بر قادر ہونا بدرمی گویم ای دیوار بشنو مثل - خان آرزو</p>	<p>بدر کشیدن از پردہ استعمال - بیرون آوردن از پردہ باشد و ظاہر کردن (ظہوری ۵) بگفتنی رسوا کند از پردہ بدر بگرنگہ های نہاں صرمت تنافل نکند ب (ارو ۵) پردہ سے باہر لانا، ظاہر کرنا۔</p>
<p>در چراغ ہدایت گوید کہ ماخوذ است از من مثل - در بتوی گویم دیوار تو بشنو یعنی چون شخصی چیز گویند و خواهند کہ بگوش دیگری بکشند این مثل می آزد (سلیم ۵) ندارم اختیار گیریم مشب ب</p>	<p>بدر کشیدن از دل استعمال - بیرون آوردن از دل باشد (ظہوری ۵) زودست، صرمت، جوش مشرب زدن گر بکاری کن کہ از دل تنگست بد کشم ب (ارو ۵) دل سے باہر لانا - نکالنا۔</p>
<p>بدری گویم ای دیوار بشنو بگو کہ عرض کند مثل حقیقی کہ بر زبان خجہ است (ای در بتوی گویم دیوار تو ہم بشنو) دانن بجای خودش گذشت - سلیم از همین مثل باختصار تقلیل استعمال کرده است و خان آرزو نظر بر سند کلام سنیم این را مثل قرار داد</p>	<p>بدرگ اصطلاح - بقول انند - مراد بستر بطینت - بدگوہر - بدگہر (صائب ۵) سخا موتی زکر و شمن بدرگ بشو این ب (میر محمد باقر دادا اشراق تخلص ۵) بود ب بنام چو فلک بدرگی ب</p>
<p>و مثل حقیقی را ماخوذ از این کرد - دیگر هیچ (ارو ۵) و کھیو ای در بتوی گویم دیوار تو ہم بشنو بدر نشستن استعمال - (۱) بیرون شدن و بیرون نشستن باشد (ظہوری ۵) شادم کہ کا عقل</p>	<p>حادثہ گذشت از اس صدیکی ب (صائب ۵) کن ز چرخ شکایت کہ توسن بدرگ ب لکد بکجروی از تازیانہ افزاید ب (ارو ۵) بطینت - دکیو ب بدرگ بھی کہہ سکتے ہیں۔ بدرمان رسیدن دست مصدر اصطلاحی</p>

<p>درگرفتست از هر چیز غیر عشق ز خاطر بدرگرفتست از (آزله ۵) درگرچه چون حساب بدرپرد و از چشم بوزند نخوشو بهوایش بدر نشین از و جا دارد که (۲) یعنی بر درگشتن هم گیریم (زار دو) (۱) با هر هونا - با هر هونا (۲) در وازه بدر نشینا -</p>	<p>برفته کسی - و شک نیست که بدرگشت فارسی است یعنی بیرون و هندیان همین لغت را بر سهیل گنا برای زری استعمال کرده اند که خارج از حساب است و مواخذ آه آن از تهم دار حساب کنند که باراده تغلب آز از حساب خارج داشت و چون این زرنار چی را بر زمه اش تا کم کنند آنرا بدرگویند و ترتیب افزا</p>
<p>بدر رنگ اصطلاح - بقول اندک حواله فرهنگ نگ بفتح رای مهمله (۱) زشت رنگ مؤلف عرض کنند که اسم فاعل ترکیبی است (۲) یعنی چیزی که رنگ حقیقی او ستیز شده و این محاوره معنی اول است (ار دو) بدرنگ - بقول آصفیه (۱) و ده شی جس کا رنگ خوشمانه بود (۲) بد هم رنگ -</p>	<p>بدر را بدر نویسی نام است - ماحقیقت ابواب را بجایش ذکر کرده ایم - معاصرین عجم استعمال بدر نویسی بر معنی بیان کرده اند نمی دانیم که در ایران از برای این چه باشد و از معاصرین عجم هیچ متحقق نمی شود که از اینها نظمی دیگر بر زبان می آرد و حقیقت این است که مقصود اصطلاح سیاق را نمی فهمند و ترجمه این در فارسی مواخذه بر آوردن و فاضلات بر آوردن است و پس (ار دو) بدر نویسی -</p>
<p>بدر نویسی اصطلاح - بقول اندک حواله نفاس بفتح اول و دوم و سکون رای مهمله فتح نون و کسر و او در اصطلاح اهل دفتر هند وجود مطالبه است که از روی آن بر عمال مواخذ کنند و بفار آن را ابواب خوانند مؤلف عرض کند که اصطلاح سیاق است و بدرگشت هند معنی فاضلات و انتهی مؤلف عرض کرتا ہے که صاحب آصفیه</p>	<p>بر آوردن است و پس (ار دو) بدر نویسی - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - قابل عمت رقوم کا کھنار حساب کی باہمت کا دریافت کرنا - انتہی مؤلف عرض کرتا ہے کہ صاحب آصفیه</p>

<p>غور نہیں فرمایا ہے۔ اُن افراد کے مرتب کرنے کو (مردنویسی) کہتے ہیں جن کی روسے ذمہ دار حساب کے ذمہ بدر قائم کریں۔ یعنی فاضلات، نکالیں اور مواخذہ قائم کریں۔</p>	<p>برعکس محققین بالاسٹ۔ فارسیان گویند کہ کوا واز عہدہ اینکار بدر نیاند یعنی کامیاب نہ شد۔ پس بنیال مجرود بدر نیاند (راہبہنی در ماندن گرفتار قابل نظر است حیث است کہ محققین بالاسند استعمال</p>
<p>بدر نہاد (استمال۔ بیرون کردن است) (ظہوری ۵) در دل مہاد تنگ شود جای جسمش ہزار و کہ داشت ظہوری بدر نہاد (اردو) با رکھنا۔ باہر کرنا۔ نکال دینا۔</p>	<p>پیش نکردند و محققین اہل زبان ذکر این نکردہ اند معاصرین عجم ہر زبان ندارند مشتاق سند با شیم۔ (اردو) (۱) عاجز ہونا (۲) باہر آنا۔ بدر و اصطلاح بقول اندھجوالہ فرہنگ رنگ</p>
<p>بدر نیاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول ضمیر برہان (۱) یعنی در ماندہ شدن (۲) بیرون نیا صاحب بحر ذکر معنی اول کردہ۔ صاحب موبد بحوالہ فنیہ ذکر مضارع این (بدر نیاید) کردہ گوید کہ ای در ماندہ نگردد و فرماید کہ معنی ترکیبی این بیرون نیاید موقوف عرض کند کہ قول وید</p>	<p>بفتح راء ہی مہلہ یعنی بدر رفتار موقوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است ولیکن بنی کشاید کہ معنی ازیدی خصال است یا ششی۔ معاصرین عجم و محققین زبانان ازین ساکت سند استعمال پیش نہ شد کہ تصفیہ معنی کرد ازین ساکت بدر و ش۔ بد چلن۔ دیکھو بد خصال۔ وہ شخص جس کی پال اچھی نہ ہو۔</p>
<p>بدر و اصطلاح۔ بقول سر در می کہسرا و ضم راء ہی مہلہ (۱) یعنی وداع (حافظ شیراز ۵) ماہ کنعان من سند مصر آن تو شد تو وقت آنست کہ بدر و کنی زندان را از صاحب جہانگیری بذکر معنی اول گوید کہ (۲) یعنی سلامت (نظامی ۵) اگر قطرہ شد چشمہ بدر و د باد تو شکستہ سہو بر لب</p>	<p>بدر و اصطلاح۔ بقول سر در می کہسرا و ضم راء ہی مہلہ (۱) یعنی وداع (حافظ شیراز ۵) ماہ کنعان من سند مصر آن تو شد تو وقت آنست کہ بدر و کنی زندان را از صاحب جہانگیری بذکر معنی اول گوید کہ (۲) یعنی سلامت (نظامی ۵) اگر قطرہ شد چشمہ بدر و د باد تو شکستہ سہو بر لب</p>

رو باد و صاحب بران بذکر یعنی اول گوید که (۳) بمعنی ترک که واگذاشتن درست برداشتن از چیزی نسبت معنی دوم فرماید که سالم و سلامت و صاحبان جامع و ناصری هز بانس خان آرزو در سراج گوید که معنی سوم حقیقی است یعنی گذاشته شده و اطلاق کرده می شود بمعنی اول و دوم و مشهور بهای فارسی است صاحب فدائی که از معاصرین عجم بود بمعنی دوم قانع و صاحب غیاث سوادله دار و کشف گوید که بالکسر و بالتضم هر دو آمده مولف عرض کند که همین لغت بمعنی اول و دوم بهای فارسی همی آید جزین نیست که (درو) بالکسر هم مصدر و (درو) حاصل بالمصدر (درو) است که بمعنی قطع کردن می آید (پس معنی (درو) قطع باشد - فارسیان در آتش متوحد زائد آورده (درو) کردند و معنی اول و سوم بر سیل مجاز باشد و معنی دوم مجاز مجاز یعنی چیزی را که ترک کنند بسلامت باشد و ماخذ این معنی در اینجا همان شعر نظامی است که بالاندکور شد و خیال ما اینست که (درو) در سند بالا بمعنی اصطلاحی (بگذار او را بحال خویش) باشد که متعلق بمعنی سوم (درو) است و معنی سلامت مرادی است و جادار و کاین بانفت سنکرت بد تعلیق باشد که بقول ساطع بالکسر بمعنی وداع آمده ولیکن ترکیب این بار و در دست نمی شود فال اول اقوی من الثانی - آنچه بهای فارسی می آید بمبدل این باشد چنانکه است و است (ارو) (۱) و وداع بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - رخصت - رواجی بد - (۲) سلامت بقول آصفیه - عربی - محفوظ - هر ایک بلاسه بجا هوا - صحیح - تند رست (۳) ترک - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - واگزاشت - در گزر - دست برداری -

بدر و کردن	استند این از کلام خواجه حافظ بمعنی اول
------------	--

(دبرود) گذشت (ارود) ترک کرنا۔	(ارود) (دا) دیکھو بد اختر (۲) ظالم - ظلم کرنوالا۔
<p>دبروز اصطلاح - بقول انند و بهار بمعنی بدبخت (ملاو جشی ۵) می کند صد بار هر ساعت من دبروز را پڑ من نمیدانم که روزی چند بار می کشد پڑ (مثل) دبروز هم روزی می خواهد که موکلف عرض کند موکلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بمعنی روز بد وارنده (ارود) دیکھو بد اختر۔</p>	<p>دبروز هم روزی می خورد مثل - صاحب خزینہ ذکر این کرده از معنی و محل استعمال کت و بهار بجای (می خورد) (می خواهد) نوشت و صاحب آند نقل نگارش موکلف عرض کند موکلف عرض کند که تسامح بهار و آند است که تصرف کرده اند یا کاتب مطیع غلط کرد۔ بالجمله</p>
<p>دبروزگار اصطلاح - بقول انند و بهار فرہنگ فزنگ (۱) بمعنی بد طالع و (۲) ظالم و جفا کار (سعدی شیراز ۵) نماز ستمگار دبروزگار پڑ بماند برومنت پادمار پڑ موکلف عرض کند که مراد دبروز بدبخت است اسم فاعل ترکیبی معنی دوم که از کلام سعدی پیدا کرده اند غلط</p>	<p>فارسیان این مثل را بحق بدبخت می زنند مقصود همین قدر که بدبخت هم دبروزی نباشد و ناقص نمی کشد یعنی روزی رسان او را هم روزی می رساند (ارود) دکن میں کہتے ہیں کہ خدا کسی کو بھوکا نہیں رکھتا۔</p>
<p>دبروشہ اصطلاح - بقول شمس آنچه بدان پنبہ و بشمذف کنند و صراحت کند که لغت فار زبان است موکلف عرض کند که محققین فارسی زبان ساکت معاصرین عجم بر زبان ندارند در لغات عرب و ترک و سنسکرت ہم یافته نمی شود اگر سند استعمال پیش شود توانم عرض کرد که اسم جامد فارسی زبان و اسم آل که پوسیدہ آن پنبہ می زنند مجروریان شمس اعتبار را نشاید (اروی)</p>	

روئیں دھنکنے کا زست جو تافت کے ہاتھ میں ہوتا ہے۔ مذکر۔

پدرہ بقول جہانگیری مرادف بدری و بدلہ با اول مفتوح و ثانی زوہ خریطہ باشند مرتج کہ طو
از عرض اندک بیشتر آرزو از چرم و گلیم و شال گندہ بد و زند و زر و پول و راں پُر کرده از جای
بجای بزد و پهنندی پوری گویند۔ صاحب رسیدی گوید کہ بقول صاحب قاموس لغت عرب
است صاحب برہان بذکر معنی اول بجوالہ مؤید فرماید کہ (۲) بمعنی درختی کہ بار و میوہ ندارد
و صاحب مؤید بذیل لغات فارسی بجوالہ لسان الشعر اذکر معنی دوم کرده و بذیل لغات عرب
گوید کہ پوست بُز و بزغالہ شیر خوارہ و دہ ہزار درم و بقول جامع کیسہ پیر از ہول صاحب ناصری
گوید کہ عربی خواهد بود۔ خان آرزو در سراج گوید کہ بدلہ بمثل بدرہ و بدرہ ظاہر است
و نسبت معنی دوم فرماید کہ بدرہ را کہ بمعنی دوم می آید بہ تصحیف خواندہ اند صاحب منتخب گوید کہ
بالفتح پوست بزغالہ کہ از وی مشک سازند برای شیر و روغن و غیر آں و ایسان ہزار درم یا
دہ ہزار درم یا ہفت ہزار دینار۔ مؤلف عرض کند فارسیان ہمین لغت عرب را مفسر
کر وہ بمعنی عام خریطہ زر استمال کرده اند و خصوصیت معنی لغت عرب را بہ تعمیم بدل کرده اند
بدری بمثل ایں کہ ہای ہمز آخروہ بدل شد بہ تختانی چنانکہ شاہنشان و شایگان و بدلہ ہم
بمثل است چنانکہ خان آرزو گفتہ یعنی را می ہملہ بدل شد بہ لام ہمچوں چنار و چنال نسبت
معنی دوم عرض می شود کہ اگر سند استمال پیش شود اسم جادہ فارسی زبان گیریم مجاز معنی اول باشد
کہ کیسہ کہ خالی باشد و تختانی بار گفتند۔ و بدینوجہ کہ صاحب مؤید۔ بدرہ و بدرہ ہر دورا ذکر کردہ
خیال تصحیف باقی نماند۔ چنانکہ خان آرزو پیدا کردہ (۵) جلوہ آسان خود و عمر کرکیتی تو نہ

گر ہمہ صد بدرہ زربود است و صد زربہ شتاؤ (اردو) (۱) چرمی یا پشمی تھیلی جس کے ذریعہ سے رقم ایک جگہ سے دوسری جگہ منتقل کرتے ہیں۔ نوٹس (۲) بے بار درخت۔ مذکر۔

بدرمی | بقول جہانگیری درشیدی و بران و

عارض کند کہ معنی اول موافق قیاس است کہ جامع و سراج مراد بدرہ (حکیم سنائی ۵) شست و شو۔ متعلق است از دریا و معنی دوم ہم من وجہ موافق قیاس۔ برسمیل مجاز کہ دریا جتہ خواہم و دراعہ نخواہم زروسیم بڑا نلکہ بہتر بود آں ہر دوز با نصد بدری بڑا مولف غرض

کہ بحث اس پر بدرہ گذشت (اردو) و دیکھو بڑا

بدریا آمدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول انند

بحوالہ فرہنگ سکندر نامہ بمقام خطرناک رسید

مولف عرض کند کہ طالب سند باشیم و اس

کنایہ باشد کہ دریا ہم مقام خطر است (اردو)

بدریا رخشن | مصدر اصطلاحی۔ بقول

روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار

غرق شدن بدریا مولف عرض کند کہ رخشن

برہان و سجدہ کنایہ از شستن و در ۲) دور کرد

و ۳) قلع نظر کردن صاحب انند بر معنی اول

دوم قانع صاحبان موید و ہفت بکر ماضی مطلق

ایں گویند کہ ای شست و دور کرد مولف

ایں رجحون شستن کردہ ایم کہ مراد آں است

دیگر پنج (اردو) دیکھو جیون نشستن۔	بدنیا بدریوزہ آید (شیخ شیراز ج ۵) چو صحرا
(الف) بدریوزہ آمدن استعمال بقول	محشر زمیں تف گرفت بدیوزہ آسمان کف
(ب) بدریوزہ فرستادن اند (الف) مراد	گرفت بد (اردو) (الف وج) (دیکھو چیل)
(ج) بدریوزہ کف گرفتن (ب) و دیگر (ج) بقول آصفیہ دست سوال دراز کرنا درند	
از معنی ساکت موقوف عرض کند کہ (الف)	(۵) تیراجی چاہے تو پلوادے کوئی جام
وج) دریوزہ گری کردن است و رب ہشتاد	شراب بد ہاتھ پھیلائے کا بندہ نہیں
آں کہ کسی را برای دریوزہ فرستادن باشد (انوری)	عادی ساقی بد (ب) بھیسک مانگنے
(الف ۵) ہوا ماہ دیگر چناں گرم کر دو بد کہ دور	کے لئے بھیجنا۔
بدریون بقول ناصری بر وزن سرنگوں معنی نقل ازرق و گوید کہ لغت سریانی است صاحب	
مخطط ذکر ایں نکر و بر نقل گوید کہ بسریانی مقلہ و برومی بذالیون و بیونانی ماد یقون و افطن	
و فلییون و برکی قارہ و عبری قضر و نقل الیہود و بفارسی بوسے یہودان برای آنکہ یہودان	
ازاں بسیار بخوڑی نمایند و بہندی گوگل نامند موقوف عرض کند کہ ما برآلہ بحث ایں کردیم	
مخفی مباد کہ بدریون در لغات سریانی یافتہ نمی شود خیال مائیںست کہ فارسیان بذالیون رومی را	
بدریون کردہ باشند کہ تبدیل زال مجہد بہ وال ہملہ می شود چنانکہ استاد و استاد و لام بہ رای ہملہ	
بدل شود چنانکہ آوند و آوند و الف سوم حذف شدہ باشد واللہ اعلم بحقیقۃ الحال (اردو) دیکھوالہ	
بدر زبان اصطلاح۔ بقول اندکوالہ فرنگی	بہار بد کہ ایں زبان را بند کرد تا بد زبان نشود
بفتح و ضم زای مجہد بدگو و مغتری و عیب گو زبان دراز	موقوف عرض کند کہ افتراد معنی ایں داخل

کردن زبان دراز نیست - اسم فاعل ترکیبی است	بزدل گمانی کہ سکتے ہیں - صاحب آصفیہ نے
یعنی زبان بزدل زانده (اردو) بزدل بقول	بدستاش پرفریا ہے - اسم مذکر - وہ شخص جسکی
آصفیہ - سخت زبان سخت کلام - گالی گلوچ	روزی بُرے کاموں پر منحصر ہو - حرام خوار -
سبک والا گستاخ -	باچلن - شہریر - بد ذات - لُچہ - شہداء حرام زاد
بزدل مصدر اصطلاحی - بقول بہار و مجروح	گنڈا - گنگارا -
انند یعنی بدکردن (میر خسرو) بہرون خوشیا	بزدل اصطلاح - بقول سروری در
بچوں فال بزدل ہماں فال بد اور حال بزدل	ملحقات - بدول کہ بعربی جہان گویند (شیخ سید)
مکولف عرض کند کہ بہار وانند نقل نگاہ ہر دو	سرانہ از در عاشقی صادق است کہ بد
از سند بالا خوب کار گرفتہ اند و نمیدانند کہ فال	از ہرہ بر خویشستن عاشق است و صاحب جہان
و (حال دن) بہت - بہن است تلاش محققین و نا آگاہ	صراحت مزید کند کہ مرد ترسندہ رانا مند و بقول
بزدل (راسدی بدست نیاید اعتبار معنی را	برہان و جامع و نا صریح بر وزن خمر ہرہ کنایہ
نشايد (اردو) بدکرنا -	از بدل و ترسندہ و واہمہ ناک و بقول بجز ہرہ
بزدل گمانی اصطلاح - بقول انند بچو	مکولف عرض کند کہ (۱) ترجمہ جہان عربی فی نامہ است
فرہنگ فرنگ بمعنی شریر و ظالم و بد معاش	سند بالا برای اینچنین است و (۲) کسی کہ دال و
(شیخ شیراز) اینچنین بزدل گمانی مرودہ ہوا	صاف نباشد - بدول (میر خسرو) خود
مکولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است	بہیں دشمن بزدل ہوا را آب دہ از زہرہ او
یعنی کسی کہ بہ بد حالی و بد معاشی گذار (اردو)	دہرہ را را (اردو) (۱) ڈرپک - بقول آصفیہ

<p>جَزُول - کم تر است - بودا (۲) بدول بقول آصفیه نامخوش - ناراض - بدظن - بدگمان - بدزرب اصطلاح - بقول اند - بحواله بدزرب استعمال - بقول اند - بحواله</p>	<p>رب (۱) بدوضع بنانا (۲) وکیو بدکردن رب (۱) جری ساخت رکنه والی چیز - بدوضع بقول آصفیه - ناموزون -</p>
<p>فرهنگ فرنگ بکسر زای مجده بدینا و نازیب مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است مقابل زبیا گویند که جابه تو بدزرب است یعنی زیبا نیست (اردو) بدزرب بقول آصفیه بدینا - ناموزون - نازیب - بیژول - بھونڈا -</p>	<p>بدساعت استعمال - بقول اند - بحواله فرهنگ فرنگ بافتح ساعت نحس وقت شوم مؤلف عرض کند که قلب اصناف است بدست یعنی حقیقی (اردو) منحوس وقت - مذکر - جری گھڑی یوتھ - برائی کا وقت - جُرا وقت - مذکر -</p>
<p>رب (۱) بدساختن استعمال - صاحب آصفی بدساز (الف) راقم کرده از معنی</p>	<p>ساکت مؤلف عرض کند که (۱) یعنی وضع کردن به غیر خوبی (۲) مراد است بدکردن است و رب (۱) بقول بهار چیزی که ساخت خوب شد باشد صاحب بحر هم ذکر ایں کرده (میر خسرو ۵) کوزه می نگر از چرخ چه خوش ساخت انداز شیشه چرخ چه غم داری اگر بدساز است از مخنی مباد (ب) اسم مفعول ترکیبی است (اردو)</p>
<p>با دال و سکون سین - و جب را گویند که بعربی شهر گویند و کسر را و دال نیز بنظر رسیده (حدی در ہزل ۵) بدستی را کہ درشتی نگیند و چو انگشتی فرو برده بنجامت و صاحب جہانگیری و رشیدی با اول و ثانی کسور آورده (منوچہری و صنعت اسپ ۵) بر طراز آخته پوید کن چوں عنکبوت بر بدستی جامی بر جولاں کند چوں باب زن و</p>	<p>بدست بقول سردی و بران و جامع بفتح با دال و سکون سین - و جب را گویند که بعربی شهر گویند و کسر را و دال نیز بنظر رسیده (حدی در ہزل ۵) بدستی را کہ درشتی نگیند و چو انگشتی فرو برده بنجامت و صاحب جہانگیری و رشیدی با اول و ثانی کسور آورده (منوچہری و صنعت اسپ ۵) بر طراز آخته پوید کن چوں عنکبوت بر بدستی جامی بر جولاں کند چوں باب زن و</p>

<p>(حکیم سوزنی) بود از تصرف تو بردن بڑا پریشان برنگر و انم بڑا مولف عرض کند کہ</p>	<p>یک بہت از زمین ملک ملک بڑا صاحب ناصر گوید کہ بفتح اول و ثانی نزدیک تر است از منی</p>
<p>الگرچہ در دست نیاید (ارو) ہاتھ آنا بقول آصفیہ حاصل ہونا۔ ہاتھ لگنا۔ ہاتھ میں آنا۔</p>	<p>دکسر اول و ثانی چرا مولف عرض کند کہ تو خدا اول تعلق دست پیدا کند آنا کہ ایس را کہ</p>
<p>قابو میں آنا۔ بہم پہنچنا۔ دستیاب ہونا (سوزنی) بس غم تو نے بہت ستایا بڑا سچ کہ کیا تیرے</p>	<p>مترودہ و دال مہلہ خوانند غور بر ماخذ نمی کنند و حاکم و رکنہ قیاس جاہل است کہ غلط الحواشی</p>
<p>ہاتھ آیا بڑا (منظور) پاؤں آنکھوں سے اس کے سہلانا بڑا خوب خدمت یہ ہاتھ آئی ہے بڑا</p>	<p>(ارو) باشت دیکھو او وس۔ بدست آدن مصدر اصطلاحی۔ بقول</p>
<p>(ہاتھ آیا ز اہدوں کو نہ ابر و کمان مرا بڑا آخر چکر رہ گئے دو چار کھینچ کر بڑا</p>	<p>بحر و اند حاصل شدن (رباعی مولوی ہنوی) امروز مذا نم سچہ دست آمدہ بڑا کرا اول با مداد</p>
<p>(الف) بدست آوردن مصدر اصطلاحی بقول انند بحوالہ فرہنگ فرنگ حاصل کردن</p>	<p>مست آمدہ بڑا گر خون دلم خوری ز دست تہم بڑا زیرا کہ بخون دل بدست آمدہ بڑا</p>
<p>مولف عرض کند کہ متعدی (بدست آمدن) است و کنایہ ایست با معنی حقیقی یعنی حصول چیز کی کہ</p>	<p>(ظہوری) ظہوری بای خوروی تو شکستی غلط باشت بڑا نہانستی غنیمت کا بچنیں ساتی</p>
<p>حقیقہ در دست آید یا بالسنی حاصل شود (ارو) (از گریہ بان من نداری دست بڑا تا دگر دہنی</p>	<p>بدست آید بڑا (رولہ) رہ شوریدہ حالاں می روم شاید بدست آید بڑا دل جہی کہ از زلف</p>
<p>بدست آرم بڑا حاصل نیست کہ بدست آوردن بدست آرم بڑا حاصل نیست کہ بدست آوردن</p>	<p>بدست آرم بڑا حاصل نیست کہ بدست آوردن بدست آرم بڑا حاصل نیست کہ بدست آوردن</p>

<p>بچیزے) حاصل کردن آں چیز است درست چنانکہ در کلام انوری گذشت و.....</p>	<p>(۵) چه دستاں توان آوردین بدست بزرگوں زنگیاں را در آیشکست بزمولف عرض کند کہ</p>
<p>(ب) بدست آوردن دل کسی راضی کردنش</p>	<p>آوردین بجای خودش گذشت کہ مراد آوردن</p>
<p>با خود (صائب ۵) صنوبر با تپیدی بدست آورد صدل را بزرگ توبی پروا بردن از عہدہ یکدل نمی آئی</p>	<p>است و مزید علیہ آں بزیادت تھانی چنانکہ بدست و بدست بالجملة این مراد (بدست آوردن)</p>
<p>بزرگ و از ہمیں قبیل مصدر.....</p>	<p>باشد کہ گذشت (ار دو) دیکھو بدست آوردن -</p>
<p>(ج) بدست آوردن دنیا کہ بھنی مالدار</p>	<p>بدست آہک تفتہ کردن خمیر مثل حساب</p>
<p>و دولت مند شدن است (سعدی شیرازی ۵)</p>	<p>چہ از دست برسینہ پیش امیر گذشتہ ذکر</p>
<p>بدست آوردن دنیا ہنر نیست بزرگی را کہ توانی</p>	<p>این کردہ از معنی و محل استعمال ساکت مولف</p>
<p>دل بدست آر بزرگ (ار دو) (الف) ہاتھیں نا</p>	<p>عرض کند کہ این بیت کہ مال سعدی شیرازی است</p>
<p>بقول آصفیہ حاصل کرنا - ہمانا - قبضہ کرنا (ب)</p>	<p>صورت مثل گرفت فارسیان این را بہ تعریف</p>
<p>دل ہاتھیں لینا - بقول آصفیہ - خوش اور رضی</p>	<p>آزادی و بندمت دنیا واری می زنند و بس</p>
<p>رکھنا - اپنا مطیع و فرماں بردار بنانا (میر تقی ۵)</p>	<p>(ار دو) دکن میں کہتے ہیں "امیروں کی خوش</p>
<p>دل لے فقیر کا بھی ہاتھوں میں دل دہی کر بڑا آبلے</p>	<p>سے کونا بھلا " امیروں کی چاکری سے فقیر کی بھلی "</p>
<p>ہے جہاں میں آگے لیا دیا کچھ بزرگ (دنيا حاصل کرنا -</p>	<p>بدستار بستن استعمال - بقول انند مراد</p>
<p>بدست آوردین مصدر اصطلاحی - بقول</p>	<p>بدستار زدن و فرما کہ معروف است (صائب</p>
<p>دست دنیا بمعنی قبض و تصرف و اختیار و اقتدار (نظامی</p>	<p>۵) زشور عشق اگر گل بر سر دستاری بستم بزرگ</p>

<p>شوریده منصور را برداری بستم و حضرت شیخ که غیر از سبای نباشد (۵) از بس مرا بشرب پروانه الفت است یا آتش سبای لاله بدستار بسته ام یا مولف عرض کند که از سند اول مصدر (بر دستار بستن) پیداست عیبی ندارد</p>	<p>که بهتر از هدیه دادن باشد نظریه بزرگی نذرستی که سکه طلا و نقره را بر رومال کرده پیش کنند- (ارو) نذر دینا - بقول آصفیه کسی حاکم یا رئیس یا بادشاه کو بجهت دینا - پیشکش پیشکش بدستار زدن استعمال - بقول انند مرادون</p>
<p>معنی حقیقی (بدستار بستن چیزی) و (بر دستار بستن چیزی) خبری دهد از آئین و رسم فارسیان که لاله سبز تیج بر دستاری بندند (ارو) کسی چیز کو دستار میں لگانا جیسے طرہ کسی چیز کا دستار بہر باندھنا جیسے سبز تیج وغیرہ -</p>	<p>بدستار بستن که گذشت سندی پیش نه شد مولف عرض کند که خلافت قیاس نیست و تعریف این بر (بدستار بستن) گذشت (ارو) دیکھو بدستار بدست استعبرق اصطلاح - بقول شمس بیا با نہای سبزستہ مولف عرض کن کہ استعبرق</p>
<p>نست عرب است بمعنی دیبای سفت و گنہ مثل اطلس و استبرہ ہم بدین معنی آمدہ پس معنی لفظی این استعبرق را بدست دارند قلب (استبرق بدست) اسم فاعل ترکیبی و کنایہ از سبزہ زار - مجرد قول شمس بدون سند استعمال اعتبار را نشانید محققین فارسی زبان ازین ساکت و معاصرین عجم ہر زبان ندارند ولیکن خلاف قیاس</p>	<p>بدستار چه دادن مصدر اصطلاحی - بقول انند بہدیہ و تحفہ دادن (خاقانی ۵) جان بدستار چہ دہم آنرا نہ از کز غیب طوق در بر اندازد یا مولف عرض کند کہ دستار چه بقول غیاث رومال را گویند شاعر گوید کہ کسی کہ از غیب خود طوق در گردن ما می اندازد جان خود را نذرش کنیم - پس در اینجا معنی ہدیہ و تحفہ دادن درست نمی شود بلکہ نذر دادن است</p>

<p>نیست (اردو) سہرہ زار بقول آصفیہ فارسی - یعنی (ا) آگاہ باش و تقصیر مکن (شیخ سعدی) ۵ اسم نذر - مرغزار - چراگاہ - ہر آن گل - گھانسی ۵ دیکھو اولنگ -</p>	<p>بست افناؤں مصدر اصطلاحی - مراد ۵ بست آمدن است (سائب ۵) بدیں امید کہ سر رشته بست افتد تو شود چہ سوزن اگر پیکرت نزار خنسپ پڑو لہ ۵ اگر بست افتد چہ ماہ نو لب نانی مرا تو خلق ز انگشت اشارت تیر مارم کنند تو (ظہوری ۵) کشیدم در گریبان سینہ صحتہ ۵ بست افتادہ دامان دل شب پڑو لہ ۵ سبوی ہادہ عشقہ بست افناؤں جانان تو دگر سنگ بجای دور ساغر برنی آید پڑو (اردو) ہاتھ گنا - بقول آصفیہ حاصل ہونا - دستیاب ہاتھ آنا (ظفر ۵) ہوس میں کشتہ مہوس ہوانہ کچھ حاصل تو بجز نصیب کبھی ہاتھ کیما نہ لگے تو دیکھو بست آمدن -</p>
<p>بست باش کہ ہر بامدادینا نیست پڑو خواجہ ۵ (گرت ز دست براید مراد خاطر ما تو بست باش ۵ کہ خیری بجا خوشن است تو صاحب جہانگی در شہات بذکر معنی بالا گوید کہ حاضر باش و از ہر دو اشعار بالا استناد کند و گوید کہ ہر دو مال حافظ شیراز است و در مصرع اول سند اول بجای (لشکر دل) (لشکر عشق) نوشتہ و بقول برہان آگاہ باش و با خبر باش و خود را از دست مدہ و تقصیر مکن - صاحب رشیدی در استعارات ذکر این کردہ - خان آرزو در سراج فرماید کہ حاضر باش و آگاہ باش مؤلف گوید کہ صد باشند بجای خودش گذشت و بودن می آید و باش امر حاضر باشند است و بست بودن بقول برہان کنایہ از با خبر و آگاہ و ہشیار بودن می آید و بست باشند (راہم قیاس ۵ معنی</p>	<p>بست باش اصطلاح - بقول سردی و بحر ۵ بست آمدن است (سائب ۵) بدیں امید کہ سر رشته بست افتد تو شود چہ سوزن اگر پیکرت نزار خنسپ پڑو لہ ۵ اگر بست افتد چہ ماہ نو لب نانی مرا تو خلق ز انگشت اشارت تیر مارم کنند تو (ظہوری ۵) کشیدم در گریبان سینہ صحتہ ۵ بست افتادہ دامان دل شب پڑو لہ ۵ سبوی ہادہ عشقہ بست افناؤں جانان تو دگر سنگ بجای دور ساغر برنی آید پڑو (اردو) ہاتھ گنا - بقول آصفیہ حاصل ہونا - دستیاب ہاتھ آنا (ظفر ۵) ہوس میں کشتہ مہوس ہوانہ کچھ حاصل تو بجز نصیب کبھی ہاتھ کیما نہ لگے تو دیکھو بست آمدن -</p>

مصدر اصطلاحی

بدست چپ حساب کردن

مراد (بدست چپ شمردن) و صراحت ماخذ همدرا
خان آرزو در سراج ذیل (بدست چپ شمردن)
می فرماید (۵) از بسکه چشم تو باشد کریم بر مرنگان
بدست چپ نگه آشتا حساب کند (۶) (اردو) دیکھو
بدست چپ شمردن -

بدست چپ خفتن

مصدر اصطلاحی بقول
وارسته و بجزوانند بارام خواب کردن (طالب آملی
(۵) خلوتی دارم از هوس رفته یز عشق در وی
بدست چپ خفته یز مؤلف عرض کند که عادت
است که بدست چپ خواب راحت می آید از
همین است این مصدر اصطلاحی (اردو) تپ
کروٹ سونا -

بدست چپ شمار کردن

مصدر اصطلاحی
بقول بجز مراد بدست چپ شمردن مؤلف
عرض کند که بحث کامل این بر (بدست چپ
شمردن) می آید (اردو) دیکھو بدست چپ شمردن -

می خواهد و معنی هر دو آماده بودن و با خبر و هشیار
بودن کنایه است از معنی حقیقی چیزی را بدست
داشتن و این امر حاضر آن است یعنی آماده باش
و هشیار باش - طرز بیان محققین بالا معنی حقیقی را
دور می برد - صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین
شاه قاجار گوید که (۲) خوش باش - حیف است

که نقل عبارت مکروتامی و دیدیم که استعمال این برچه
معنی است مجرب و بیانش تسکین مانی کند معاصرین
عجم با اتفاق دارند (اردو) (۱) آماده ره -
آگاہ ره - نه چوک (۲) خوش ره -

بدست بودن

مصدر اصطلاحی - بقول
رشیدی و جهانگیری (در ملحقات) کنایه از حاضر و
هوشیار بودن است و بقول برهان با خبر و آگاہ
و هوشیار بودن و بقول جامع با خبر و آگاہ شدن
مؤلف عرض کند که ذکر این بر (بدست باش)
نگذشت و سند این هم همدرا سجا مذکور (اردو)
آماده رہنا - با خبر رہنا - هشیار رہنا -

بدرست چپ شمر دن

مصدر اصطلاحی بقول

باشد (صائب ۵) کف آبی بدرست خویش تا مکن

سروری و لطافت و بقول جهانگیری در ضمیمہ کتاف
از بسیاری (خافانی ۵) عاشق بکشتی بہ تیغ غمرہ
چند انکہ بدرست چپ شماری پڑ صاحبان برہان

بود خوردن پڑ غبار آلودہ منت مکن از کوزہ آب
خور پڑ (اردو) اوک سے پانی پینا۔ بودن آنچہ
بدرست دادن زمام و عثمان

بافتیا کسی سپردن است (انوری ۵) قضائے
بدرست و ہم زمام جہاں پڑ زمانہ گفت کہ او خود
جہاں مستوفاست (اردو) ہاتھ میں لگام دینا
اختیار بر چھوڑ دینا۔

بحر و جامع ذکر این کردہ اند صاحب رشیدی فرماتے
کہ بسیاری حساب و بقول خان آرزو در سراج
بسیاری معدود و محققین فوق الذکر بالاتفاق صراحت
کر دہ اند کہ در حساب عقدانامل احد و عشرات

بدرست داشتن استعمال۔ صاحب انہ نقل

بانامل دست راست مخصوص است و مات والو

بہار عجم گوید کہ دست درینجا بمعنی قبض و تصرف
و اختیار و اقتدار است مؤلف عرض کند کہ (۱)
بقبضہ داشتن است و (۲) بمعنی حقیقی کہ کف
دست داشتن باشد (اردو) ہاتھ میں رکھنا

بانامل دست چپ مؤلف عرض کند کہ ازینجا
کہ فارسیان این مصدر اصطلاحی را قائم کر دہ اند
منفی این بسیار شمار کردن است نہ مجرد بسیار۔
(اردو) زیادہ تعداد میں گننا۔ شمار کرنا۔

بقول آصفیہ (۱) قابو میں رکھنا۔ بس میں رکھنا
قبضہ میں رکھنا۔ (۲) پاس رکھنا۔ ٹٹھی میں رکھنا۔

بدرست خوردن کف آب استعمال۔ رسم آ
کہ چون برب جوے و اشال آں آب خوردند۔

(الف) بدرست و گیری مار گرفتار
مصدر اصطلاحی

عوام الناس کف دست را واسطہ و بجای آنچہ

بقول انہ کنایہ از مباشر کار خطرناک شدن خرم

می گیرند پس منہی حقیقی این آب خوردن بغیر آنچہ

<p>سروری در محققش کنایه از درست آوردن وصال و گری گیرانی از آن که مسودای کسی ویرانی از تاجند مرز یاد او ویدانی از رعایت و گری افسونگر من ماری گیر و دژ بهار - این مصدر آمده بهای مار باز به موحده وزای پوز نوشت و همین اسناد را بذیل آن نقل کرد مؤلف عرض کند غلطی کاتبش بیش نیست و سکو تش از معنی ظاهر می کند که غور بر اسناد نکرواز اینجاست که در قائم کردن مصدر هم سکندری خور و بکلمه از سند اول (ب) بدست و بگری مار گیر آمدن پیداست دارد (ار دو) و بیکو بدست آمدن -</p>	<p>که بهستی دادن را بدست دیگری است و سند دوم بکار (الف) می خورد و لیکن معنی او (از دست دیگری مار گرفت) است - پس اگر ازین هر دو مصادر اصطلاحی معنی مرادی پیدا کنیم همان باشد که صاحب انرا ذکرش کرد (ار دو) (الف) و بکسی خطرناک کام کام تر کب هونا -</p>
<p>بدست کردن مصدر اصطلاحی - صاحب گوید که بدست به معنی قبض و تصرف و اختیار و تسلط است مؤلف عرض کند که چنانچه گوید که بدست حاصل کردن قبضه کردن است (خواجہ شیراز طبیب راه نشین نبض عشق نشناسد از برو بدست کن ای مروه دل مسیح می از انوری دشمن گریز گاه فنا را بدست کرد و از کابنجدید بود</p>	<p>بدست شدن مصدر اصطلاحی - بقول (ع) دشمن گریز گاه فنا را بدست کرد و از کابنجدید بود</p>

<p>(اردو) دیکھو بدست کسی دادن - بدست کم برداشتن مصدر اصطلاحی - خان آرزو</p>	<p>کہ باجانش دشمن است و (اردو) حاصل کرنا - وکن میں ہاتھ کرنا کہتے ہیں -</p>
<p>بدست کسی دادن استعمال - صاحب اند گوید کہ درینجا دست بمعنی قبض و تصرف و اختیار واقعہ دار است مؤلف عرض کند کہ چرائی گوید کہ بقبضہ کسی دادن (صائب ۵) بہ باد دست کلید خزانہ را سپار بزد مدہ بدست صبا زلف عنبر افشا نرا بزد حافظ شیراز ۵) شکیج زلف پریشان بدست باد مدہ بزد لگو کہ خاطر عشاق کو پریشان بشت (اردو) کسی کے حوالے کرنا - کسی کے قبضے میں لینا</p>	<p>وہاں میں دینا - بقول آصفیہ - ہاتھیں پکڑنا - سپرد کرنا - سونپنا بدست کسی سپردن استعمال - صاحب اند گوید کہ دست درینجا بمعنی قبض و تصرف و اختیار واقعہ دار مؤلف عرض کند کہ چرائی گوید کہ مراد (بدست کسی دادن) است (حافظ شیراز ۵) عشقت بدست طوفان خواہد سپردن ایجاں بزد جوں برق زیر کشاکش پند اشتی کہ رستی بزد</p>
<p>بدست کم گرفتن مصدر اصطلاحی - بقول وارستہ و بحر و متحقق الاصطلاحات مراد دیکھو کم دیدن (صائب ۵) ماسکرومان مشرب را بدست کم گیر بزد کز کف بی مغز باشد چہرہ عثمان سفید بزد مؤلف عرض کند کہ ما ہمدرا بخانیال خود ظاہر کردہ ایم (اردو) دیکھو دیکھو کم دیدن - بدست گرواں گرفتن مصدر اصطلاحی</p>	<p>بدست کسی سپردن استعمال - صاحب اند گوید کہ دست درینجا بمعنی قبض و تصرف و اختیار واقعہ دار مؤلف عرض کند کہ چرائی گوید کہ مراد (بدست کسی دادن) است (حافظ شیراز ۵) عشقت بدست طوفان خواہد سپردن ایجاں بزد جوں برق زیر کشاکش پند اشتی کہ رستی بزد</p>

<p>وین مصدر مرکب تخصیص دست ظاهری شود وین حیث است از محقق بالا که در تعریف این مقصود را از دست گذاشت (اردو) یا تھین لینا بدست نگاه داشتن استعمال - صاحب اند گوید که دست یعنی قبض و تصرف و اختیار و اقتدار است وین مؤلف عرض کند که چرا نمی گوید که محفوظ داشتن بکف دست و تخصیص بمقابلہ قبضہ مطلق که غیر از کف دست هم ممکن است (اردو) یا تھین محفوظ کرنا یا تھین میں کف بدست و پایی کسی افتادن مصدر اصطلاحی بقول اند و بهار این معنی در بیگام غلبه شوق و مستی در وصال صورت نمی گیر داما تھنا بپا افتادن در زمان عذر خواهی و شفاعت بود - (اشرف ۵) اگر روزی بدست وصلت ای گلگون قبا انتم ز بدست و پایت انتم آنقدر کز دست و پای انتم ز مؤلف عرض کند که محققین بالا تخصیص که پیدا کرده اند از معنی همین</p>	<p>بقول خان آرزو در چراغ هدایت مراد (دست) گردان گرفتن) و فرماید که دوم معروف است یعنی قرض گرفتن (سید اشرف ۵) گرفتار ساقی پیاله ز زمین و چو غلغله که بگیرد و بنگردان رز صاحب بحر ارم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که (دست گردان) بمعنی قرض و وام و چیزی که بعاریت گیرند می آید و این مرکب است از (اردو) قرض لینا - بدست گرفتن استعمال - بقول اند از قبیل بپا ایتادن و پیا رفتن باشد زیرا که گرفتن و رفتن و ایتادن بلا دست یاری دست پایی ممکن نیست و تکرار دست و پایی محض برآ مزید تاکید و یقین است مؤلف عرض کند که بمعنی حقیقی است و گرفتن بدون دست یاری هم ممکن است مثلاً کسی پیشکشی آورد و پیش مخاطب گذاشت و او قبولش کرد تو انیم گفت که پیشکش ما گرفت اگر چه او بدست نگرفته باشد - پس</p>
---	--

<p>یک شعر اشرف است و معاصرین عجم این را عام خیال نمی کنند برای کسی که بحالت مجبوری برای عذرخواهی بدست و پا افتد یا در شوق و مستی و صورت حال همین است که عذرخواه دست مخاطب را بوسه دهد و نوبت پایی هم می رسد و این اظهار کمال عجز است و بس (اردو) هاتمه پاؤں پڑنا بقول آصفیه - نهایت منت سماجت کرنا - هاتمه کو چومنا - قدیوں پر گرنا - دست و پا بوسیدن کا ترجمہ -</p>	<p>(صائب ۵) آب می پیچد ز حیرانی بدست و پا سر و پا از گلستانی که آن شمشاد بالا بگذرد (اردو) (۱) هاتمه پاؤں میں لپٹ جانا جیسے سناب (۲) عاجزی سے هاتمه پاؤں پکڑ لینا اور نہ چھوڑنا - جب تک مقصد حاصل نہ ہو -</p>
<p>بست و پایی کسی چسپیدن مصدر مطلقا صاحبان اندو بهار عجم پنه در دهن مؤلف عرض کند که معنی حقیقی این (۱) برای ما است که عادتاً بست و پایی می پیچد از خوف یا حیرانی یا حفاظت خود (۲) کنایه از کسی که بانهار عجز خود دست و پایی کسی گیرد و نمی گذارد و تا مخاطب اظهار عفو نکند مرتباً این از بست و پایی کسی افتادن (فاقد تراست سکوت محققین از برای همین بود که از زحمت بیان مصئون باشند و پس از شان تحقیق دور است</p>	<p>بست و دندان بر چیزی چسپیدن مصدر مطلقا بقول وارسته بعد تمام پاس و محافظت آن کردن مراد (بست و دندان نگا داشتن) (و بهر دست چسپیدن) (و بهر دست و دهن نگا داشتن) (شفیع اثر ۵) هر کس اثر توانی از شغل خویش میندیشد چسپید بست و دندان بر کار خود چونانی یا خان کرش در چراغ هدایت (بست و دندان چسپیدن) استانبول همین یک شعر اثر آورده گوید که کاری بجد و کد تمام کردن است یا صاحب بحر نقل نگا قول هر دو مؤلف عرض کند که (۱) معنی حقیقی این برای جانورانی است که بعالم خوف یا حفاظت خود اختیاری بست و دندان خود بر مقابل نمی</p>

<p>و (۲) کنایہ باشد از معنی بیان کردہ خان آرزو و است صاحب بجز درین مصدر نگاہ داری را جا وادہ است معنی اول را بیان کردہ است و طرز بیان خوب عیبی ندارد کہ ہر دو یکی است کہ چنگ و نگاہ ہر دو در نیست (کہ ترک الاول للسنن) و بحث مرادنا باشد (ارو) (۱) جانوروں کا پنجوں اور دانوں بجای خودش کنیم (ارو) (۱) کسی جانور کا پٹ سے حفاظت کرنا (۲) کامل حفاظت کرنا۔ کسی کام میں پوری کوشش کرنا۔</p>	<p>بست و دندان نگاہ داشتن مصدر اصطلاحی بقول وارستہ مراد (بست و دندان بر چیز چسپیدن) و بقول بجز مراد (بست و دندان نگاہ داری کردن) مؤلف عرض کنند کہ ما وارستہ اتفاق نداریم۔ خیال خود را بر صدر مافوق الذکر ظاهر کردہ ایم و این مراد همان است و بس۔ (ارو) دیکھو۔ بست و دندان نگاہ داری کردن۔ بستور اصطلاح۔ بقول انند جالہ فرہنگ</p>
<p>بافتہ بمعنی حسب معمول و موافق عادت است مؤلف عرض کنند کہ موقدہ بمعنی میست است و دستور بمعنی طرز و روش و قاعدہ و قانون پس معنی لفظی این با قاعدہ و کنایہ از حسب معمول و موافق عادت بر سبیل مجاز چنانکہ یا او دستور</p>	<p>استقامت و فرمودہ وای برو کہ در لفظ و معنی احتیاط بکار نہ برد مؤلف عرض کنند کہ (۱) معنی بالا مخصوص است برای جانوران مثل گرہ و شیر و اشال آں و (۲) کنایہ باشد از مطلق محافظت کلی بر سبیل مجاز و در شقیع اثر برای معنی دوم باشد و بس مخفی بہا کہ از سند شقیع اثر نگہ داری کردن ابید است و</p>

<p>می آید اصل این است که این گیاه در سگان را مخالف است و سگان از او احتراز کنند و مضروب خویش دانند همین است وجه تسمیه این کافیه بدل شد به غین مجبه چنانکه گلوله و غلوله (ارود) و بیکو بد سگان -</p>	<p>این کار را می کنند (ارود) بدستور - بقول آصفیه فارسی - حسب قاعده - حسب دستور معمولی بطور بدستور اصطلاح - بقول بهار مراد غایت که می آید مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بهی سرت بد دارند (ارود) بدستور که سکتی هس - بلینت کا ذکر (بدخان) برگزاسه -</p>
<p>بد سگال اصطلاح - بقول سروری بهی بد گوی (حکیم فردوسی) یکی شربت آب از پی به سگان به از عمر بهقا و و هشتاد سال ژ و بقول برهان دشمن و بد گوی و بد خواه و بد اندیش چه سگال بمعنی فکر و اندیشه و گفتگوی باشد - صاحبان بحر و ناصری و مرید و هفت و اند ذکر این کرده اند رسدنی از (تونیکوروش) باش تا بد سگال ژ به گفتن تو نیابد محال ژ (انوری) بد سگالت در دگوتی در سفر باد و سقر و نیک خواه است در دو عالم در شنا و در عذاب ژ صاحب ناصری فرماید که سگالش و سگالیدن مصدر است مؤلف عرض کند که سگندری می خورد سگال اسم مصدر سگالیدن</p>	<p>اصطلاح بقول جهانگیری مراد (بد سگان) و (بد بخان) (بد سگان) نام گیاهی است که آنرا گشت گشت گویند - صاحبان برهان گویند که وزن و سگان نام گیاهی است برهم جمیده مانند ریسمان نافه داس از پنج ساق بیشتر می شود و بهی عشقه و لبلاب خوانند و گویند که ظلمی در گواهه گریه بسیار کند از آن در زیر سر او گذارند خاموش گردد و آرام گیرد و خوردن آن قطع شهوت کند و برهان قاتل ابنه گویند - صاحبان رشیدی و جامع و ناصری ذکر این کرده اند - خان آرزو در سرانج فرماید که بد سگان است مؤلف عرض کند که باعث این بر بد استقام کرده ایم و بد سگان</p>

<p>استعمال میں از نظر مانگہ نشئت معاصرین عجم بزرگان ندارند طالب سند باشیم خصوصاً برای معنی دوم (اردو) (۱) دیکھو بدرام کے تیسرے معنی (۲) دیکھو بدرام کے پانچویں معنی۔</p>	<p>وسگالش حاصل بالمصدرش و بدرگال مقابل خوش سگال پس سگالیدن مصدر سگال است نہ بدرگال (دبر سگالیدن) کہ می آید البتہ مصدر این است محققین زبان دان کار بہ نزاکت لفظ</p>
<p>بدسودا اصطلاح۔ بقول وارستہ و بجر و اند مراد بد معاملہ (طہاسپ قلمی و ہی ۵) چو زلفت دل رہو از صبر ہم قطع نظر کر دم پڑ بدسودا چو کار افتاد مرد از سود بر خیزد پڑ مخلص کاشی ۵ ہر پریر وئی کہ باشد خوش ادا در سادگی پڑ چوں بروں آرد و خط البتہ بدسودا شود پڑ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بد معاملہ دیکھو بد ادا۔</p>	<p>معنی نمی گیرند (اردو) بد اندیش۔ دیکھو بد اندیش بد سگالیدن با کسی استعمال۔ بہار بند کرایں از تعریف ساکت و نقل نگارش آصفی۔ مثلہ مؤلف عرض کند کہ بدخواہی کسی کردن معنی ۵) خویشتن را ہم بدست خویشتن گشت اسی عجب پڑ آگاہ کہ باتو بد سگالید و ز تو بازیتا د پڑ (اردو) بد خواہی کرنا۔</p>
<p>بدسیرت اصطلاح۔ بقول انبجوالہ فرہنگ بدخو و زشت خصلت مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است۔ انوری بدسیرتی را استعمال کردہ است کہ زیادت یا می مصدری است بمعنی باخونی ۵ بامشردار با من توان بستن مہمارتضا پڑ جنس ایں</p>	<p>بدسگان اصطلاح۔ ہماں بدستان است کہ گذشت و بحث میں بر بد استقام ہم مذکور (اردو) عشق پچاں دیکھو ارغج۔ بدسوار اصطلاح۔ بقول انبجوالہ فرہنگ (۱) مقابل شہسوار و (۲) اسپ سرکش و نارام مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است</p>

<p>پس این را بمبدل بدسگان دانیم (اردو) دیکھو بدسگان بدشکل اصطلاح - بقول ہفت کنایہ بقول اندر جلالہ فرہنگ نگ</p>	<p>بدسیرتی یا مثل آں بدگوہری (اردو) دیکھو بدخو۔ بدشیرتی اصطلاح - بقول ہفت کنایہ</p>
<p>بدہیئت و بدوضع مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بدہیئت بقول آصفیہ - بدشکل - بدصورت - بھونڈا - ڈراوٹی شکل کا - نہیب صورت -</p>	<p>از بیابانهای سبز سرسبز مؤلف عرض کند کہ ہماں صاحب شمس پسین مہملہ سوم نوشت و بجایش گذشت معنی لفظی این طلسم کہ دروشت است - طالب بند استعمال باشیم کہ محققین اہل زبان و معاصرین عجم ازین ساکت اند (اردو) دیکھو بدست استبرق</p>
<p>بدشگنان اصطلاح - بقول - جاہانگیری و برہان و جامع مراد بدسگان مؤلف عرض کند کہ بمبدل اوست کہ سین مہملہ بدل شد بدشین بمعجمہ چنانکہ کستی کشتی (اردو) دیکھو بدسگان -</p>	<p>بدشخان اصطلاح - بقول برہان و جاہانگیری جامع و ہفت مراد بدسخان کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ بمبدل (بدسگان) کہ بجایش مذکور شد - سین مہملہ بدل شد بمعجمہ چنانکہ کستی کشتی</p>
<p>بدشگون اصطلاح - بقول اندر و بہار ہنرمند شین بمعجمہ و کاف فارسی - بدین حکیم کہانی کا رباعی (روزی کہ مرا زین وہ ویرانہ برزند کجاوت</p>	<p>و کاف فارسی بدل شد بہ غین بمعجمہ چنانکہ گلولہ و غلولہ (اردو) دیکھو بدسگان -</p>
<p>مرا غافل و دیوانہ برزند کجاوت بیمار راں را کجاوت زین خانہ بدشگون بآں خانہ برزند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی بہت (اردو) بدشگون کہ سکتے ہیں صاحب آصفیہ</p>	<p>بدشحقان اصطلاح - بقول شمس بہ قاف چہارم مراد بدسگان مؤلف عرض کند کہ دیکھو محققین فارسی زبان با او نیست تبدیل کاف فارسی با قاف آمدہ چنانکہ دہقان و دہقان</p>

<p>دیکھو بد آغاز - پیراج - دیکھو بد خیم -</p>	<p>بدشگوننی کا ذکر فرمایا ہے۔ فارسی اسم مؤنث۔ بدظاہر۔</p>
<p>بدظن اصطلاح - بقول اندجوالہ فرہنگ فرنگ</p>	<p>بدطرز با حرز اصطلاح - بقول شمس (۱) نام</p>
<p>بسنی بدگمان مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی</p>	<p>شہری و (۲) نام پر دہ سر و د مؤلف عرض کند</p>
<p>است (اردو) بدظن بقول آصفیہ فارسی - بدگمان</p>	<p>کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و</p>
<p>بدعا آمدن استعمال - بفتح اول و ضم ثانی بقول</p>	<p>معاصرین عجم ہم از بن بی خبر و از تحقیق ہر دوئی</p>
<p>اند شرع کردن در دعا مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>قاصریم - مجر و بدطرز بسنی حقیقی خود بسنی بدین</p>
<p>مقصودش از آغاز کردن دعا باشد و بس (فظا</p>	<p>است و بس - پہنچ نکشود کہ این شہر کجا واقع است</p>
<p>شیراز) بدعا آمدہ ام ہم بدعا دست برارڈ</p>	<p>مجر و قول صاحب شمس بدون سند استعمال اعتبارا</p>
<p>کہ و فابا تو قرین باد و خدا یا درماڈ (اردو) دعا</p>	<p>رانشايد (اردو) (۱) ایک شہر کا نام (۲) ایک</p>
<p>آغاز کرنا - دعا دینا -</p>	<p>راگنی کا نام - اور بدطرز کا ترجمہ دیکھو بد اسلوب -</p>
<p>بدعای (الف) بدعای گریہ باران نمی بارو مثل ساجا</p>	<p>بدطرز بلق اصطلاح - بقول اندجوالہ فرہنگ</p>
<p>(ب) بدعای گرگان باران نمی بارو خرمہ و شال</p>	<p>بد اعتقاد و گمراہ و بدراہ مؤلف عرض کند کہ</p>
<p>فارسی ذکر (الف) و صاحب احسن ذکر و ب،</p>	<p>اسم فاعل ترکیبی است (اردو) دیکھو بدراہ او</p>
<p>کرده از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض</p>	<p>گمراہ بقول آصفیہ بدین بد مذہب - بی راہ -</p>
<p>کند کہ فارسیان چون کشش باران بیند این مثل را</p>	<p>بدطینت اصطلاح - بقول اندجوالہ فرہنگ</p>
<p>زنند مقصودشان این است کہ ضعیفہ کہ باران</p>	<p>بکسر طای ہلکہ بسنی بد بشریت و بد مزاج مؤلف</p>
<p>بسحق او خطرناک است دعا کردہ باشد تا باران نہا</p>	<p>عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بدطینت</p>

مخفی مباد کہ گربہ و گرگ و اٹما از باران می ترسند و باران
 دکن میں کہتے ہیں بڑھیا کے ڈر سے ابرجھاگا یعنی بھیا
 رانمی پسندند و خود اجمالت باران محفوظ دارند (اردو)

بدعت بقول بہار بکسر اول و فتح سوم چیز نیا آوردن و چیز نو در دین پیدا کردن و چیز نو کہ
 در دین پیدا نشود بدعت جمع آں و فرماید کہ فارسیان بمعنی دوم بالفظ نہادن استعمال کنند **بدعت**
 عرض کند کہ لغت عرب است صاحب منتخب ذکر معنی اول و دوم کردہ فارسیان استعمال حاصل با
 بمعنی عام بدون خصوصیت بادین ترکیب فارسی کنند کہ در تحقیقات می آید (اردو) بدعت
 بقول آصفیہ - عربی - اسم مؤنث - اختراع - احداث - نیادستور - رخنہ - خرابی - دین میں نئی بات
 یا نئی رسم نکالنی۔

بدعت سرا اصطلاح - بہار ذکر ایں باجماعی
 یعنی بدعت کی جگہ - دینا - مؤنث۔
بدعت نہادن مصدر اصطلاحی - خان آرزو
 زائد در آخر کردہ گوید کہ کنایہ از دنیا ست (انوری)
 دست انھیان تو بر بدعت سرای روزگار
 در چراغ گوید کہ عمل تازه در شریعت کردن است
 دست محمود است بر بتانہای سونات و **بدعت**
 عرض کند کہ جانی کہ در اں بدعت راہ یابد آنرا
 بدعت سرا خوانند و در کلام انوری نظر بر **بدعت**
 آں بسوی روزگار و نیامداد است و مجر **بدعت**
 بر سبیل کنایہ دنیا را تو اں گفت ولیکن سند انوری
 برای آں نباشد (اردو) بدعت سرا کہہ سکتے ہیں
 نہشت و مؤلف عرض کند کہ حیف است کہ

<p>محققین بالاچطور در مان عاشق و دیجوری روز بدست شرعی قرار داده اند ونی دانیم کہ چرا بمعنی عام نمی گیرند یعنی پیدا کردن عمل تازه مطلقاً۔</p>	<p>ترکیبی است (اردو) بدکار بقول آصفیہ۔ حرکات فاجر۔ فاسق۔ خراب۔ بد باز۔</p>
<p>(اردو) نئی بات پیدا کرنا۔</p>	<p>بد عہد اصطلاح۔ بقول اندبجوالہ بہار بفتح عین مہلہ دروغ گو۔ پیمان شکن۔ مقابل نیک عہد</p>
<p>بد علف اصطلاح۔ بقول اندبجوالہ فرہنگ بفتح عین و لام بمعنی بد خوراک و کسی کہ غذای لطیف و کثیف تیز نکند مولف عرض کند کہ</p>	<p>یعنی آنکہ عہد خود وفا نکند مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (انوری ۵) بد عہد خوا</p>
<p>عرب است بقول منتخب لغتین خورش سطور جز آں و بالکسر بسیار خوار (الخ) پس در محاورہ</p>	<p>آصفیہ۔ بے وفا۔ وعدہ خلاف۔ اپنی قول سے بھرنے والا۔</p>
<p>فارسی بد علف چار پای باشد بسیار خوار کہ بسیار عیسہ جانوران است حیث است کہ سندان</p>	<p>بد عہدی اصطلاح۔ بقول بہار (بذیل بد عہد) بظنی و بدگمانی صاحب اند نقل نگارش لغوی</p>
<p>پیش آمدند تا تصفیہ اختلاف مامی کر و معاصرین باما اتفاق دارند (اردو) بد خوراک کہ سکتے ہیں او</p>	<p>۵) دل خود بد عہدی آزاد کن و از بس خوب تر شاہ را یاد کن و مولف عرض کند کہ بہا بخود</p>
<p>بہا ہمارے سامنے کے وہ چار پایہ جس کی خوراک بد عمل اصطلاح۔ بقول اندبجوالہ فرہنگ</p>	<p>نکر کہ این بمعنی پیمان شکنی و دروغ گوئی است بنیادت یای مصدری بر (بد عہد) ننید انیم کہ</p>
<p>بدکار و خطاکار و گنہگار مولف عرض کند کہ ہم بد عمل اصطلاح۔ بقول اندبجوالہ فرہنگ</p>	<p>بد ظنی و بدگمانی را از کجا پیدا کرد (اردو) بد عہدی بد قولی کہ سکتے ہیں۔ اسم مؤنث۔ پیمان شکنی۔ وعدہ کا وفا کرتا۔ وعدہ کے خلاف کرنا۔</p>

بد فرجام اصطلاح بقول بهار آنکه عاقبت	جس کا انجام بخیر نہ ہو۔
بخیر نداشتہ باشد (والہ ہروی سے) یا رسول اللہ	بد فوز اصطلاح بقول جہانگیری مراد
از ارباب عصیان چکیں ہاں مجھ و آلہ نیست	(بد پوز) کہ گذشت (مولوی معنوی سے)
بد فرجام و سوا بر زمین ہاں مؤلف عرض کند	وایہ کو طفل بد آموز را کہ تا بہ نعمت خوش
فرجام بقول برہان بروزن و معنی انجام است	کند بد فوز را ہاں مؤلف عرض کند کہ مبدل
(الخ) پس بد فرجام اسم فاعل ترکیبی است	بتیروز است کہ گذشت و صراحت ماخذش
یعنی کسی کہ انجام کارش بد باشد و از عاقبت	ہمد را بجا کردہ ایم تاے فوقانی بدل شد بدل
بخیر من و جہر تخصیص عقبی پیدا می شود و مقصود	مہملہ چنانکہ زرتشت و زرتشت و ہاں فارسی بدل شد فاعل
ما از تعمیم است کہ دنیا ہم در و داخل باشد	چنانکہ پیید و سفید صاحبان برہان و رشیدی و جامع
(ارو) بد انجام کہہ سکتے ہیں یعنی وہ شخص	و سرچ ہم ذکر لین کردہ اند (ارو) و کیہوت پوز۔
بدق بقول اندکوالہ فرنگ فرنگ بفتح تین لغت فارسی است و مراد بدیق کہ بہ تخمین	
ووم و ذال معجم یعنی پیادہ شطرنج است بہار بر بدیق فرماید کہ لغت عرب است و ظاہر	
معرب پیادہ و ہمین است خیال صاحب منتخب ہم مؤلف عرض کند کہ بدیق معرب	
پیدل می نماید و پیدل بقول آصفیہ ہندی و بقول ساطع سنکرت عجی نیست کہ فارسیان	
از سنکرت پیدل را پیادہ کردہ باشند و عربان معرب پیدل بہ تبدیل بایہ فارسی	
و دال مہملہ بمعجمہ و تبدیل لام بہ قاف بائی حال بحث مزید درین تعریب از موضوع ما خارج	
درینجا ہمین قدر کافی است کہ اگر سند استعمال بدق بدین معنی پیش شود تو انہم عرض کردہ	

مختلف و تبدل یزدق است کہ ذال معجزہ بدل مہملہ بدل شد چنانکہ استاد و استاد و تہمتانی
روم حذف طالب سند استعمال می باشیم مجر و قول صاحب اند کافی نیست معاصرین عجم
بر زبان ندارند و پیادہ را بجای این استعمال کنند (ار دو) پیدل۔ بقول آصفیہ شطرنج
کا وہ ادنی درجہ کا مہر جو ہمیشہ سید پا چلتا اور آڑا مارتا ہے۔ مذکر۔

بدقت بقول بول چال کہ ماخذش محاورہ بدقت اور لغو بھی کہہ سکتے ہیں۔	
معاصرین عجم است یعنی (نخوبی) مؤلف بدقت دیدن استعمال۔ بقول رہنما بحوالہ	
عرض کند کہ موحده را کہ افادہ معنی معیت سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار دیدن لغو	
سید ہر بلفظ دقت زیادہ کردہ اند و دقتہ و این موافق قیاس ماست کہ بر (بدقت) نظر	
لغت عرب است بقول منتخب بالکسر و تشدید کردہ ایم (ار دو) غور سے دیکھنا۔	
قاف باریکی (الخ) پس معاصرین عجم این را بدقت کاشتن استعمال۔ بقول رہنما بحوالہ	
بمعنی (بشکل و بہ باریکی) استعمال می کنند سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار کاشتن بدقت	
و (نخوبی) ہم بر بیل مجاز تو ان گرفت و لیکن مؤلف عرض کند کہ تصدیق خیال مامی نو	
فرق نازک دارد و تا نید خیال ما بر صدر کہ بر (بدقت) ظاہر کردہ ایم (ار دو)	
آئینہ می شود و تا نید صاحب بول چال دقت اور دشواری سے بونا۔	
از صدر (بدقت گردش کردن) کہ می آید بدقت گردش کردن استعمال۔ بقول	
صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ (ار دو) غور سے۔ اچھی طرح سے۔ خوب	
اور ملحظ ہمارے معنون کے دقت سے۔ قاجار خوب سیر کردن مؤلف عرض کند کہ	

این مصدر مرکب سند معنی بیان کردہ صاحب می و ہد جارا (تاسم شہدی) بطرف بول چال است کہ بر (بدقت) گذشت (اردو) نزد محبت خدا بسازد قاسم پک کہ کار ما بہ اچھی طرح سے میر کرنا۔

بد قدم | اصطلاح - بقول وارستہ و بحر شوم قدم کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بد قمار (شیعہ اثر) بد قدم مانند طاؤس است کہ سکتے ہیں یعنی وہ شخص جو قمار بازی یعنی در کیشم مہا پڑ بسکہ دیدم دولت ایام را بے جو اٹھیلنے میں بد معاملی کرے اور قواعد اعتبار پڑ بہار گوید کہ معنی آنکہ مقدم او میں کا پا بند نہ ہے۔

مذاشتہ باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل بدک | بقول جہانگیری یعنی ما بدک است ترکیبی است کہے کہ شگون پسند ان آمدش را کہ گذشت و بقول برہان و رشیدی بعنہم نیک ندانند (اردو) بد قدم کہ سکتے ہیں اول و فتح دوم بد بقول جامع سننٹ (بد بدک) جس کے آنے کو شگون لینے والے بر اچھین خان آرزو و رسراج بد کہ قول رشیدی نیک قدم کا نقیض جیسے کہتے ہیں، فلان گوید کہ مثال این یافت نمی شود مؤلف شخص بڑا بد قدم ہے وہ جب میرے گھر آیا عرض کند کہ قول صاحب جامع کہ از محققین تو میرے گھر میں ڈاکہ پڑایا موت واقع ہوئی اہل زبان است سند است و بس (اردو) بد قمار | اصطلاح - بقول بہار کبیر قاف آنکہ دیکھو بد بدک۔

بنار استی بازو (بلا اوجی تطیری) بد کار | اصطلاح - بقول اند بحوالہ فرنگ طالع بد می رویم شہر شہر پڑ چو بد قمار کہ تغیر فرنگ یعنی گہ کار و فاجر مؤلف عرض کند

اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بدکار۔ پیدائنی شود یعنی قدر کلام منفقود است پس بقول آصفیہ۔ فارسی۔ حرامکار فاسق و فاجر خیال قدر سخن کردن بشابہ آرایش دکان بدکان فال نہادون | مصدر اصطلاحی است کہ بامید خریداری می کنند (اردو) بقول خان آرزو در چراغ جنس راجدا دوکان کو سامان سے آراستہ کرنا۔ ہر چیز قرینہ جدا بدکان چیدن تاہ کہ خریدار باشد سے رکھنا تا کہ خریداروں کی توجہ مائل ہو۔ دیدہ زود خرید نماید و این در کساد و بدکردار | اصطلاح۔ بقول بہار یعنی بد عمل ارزانی جنس باشد (اشرف) شعر صاحب اند بخوالہ فرنگ فرنگ گوید کہ بدکان این زمان اگر ہمہ دیوان حافظ است ہرگز و فاسق و بدآئین مؤلف عرض کند کہ اسم بے رواجیش بدکان فال می نہند ہر صاحب فاعل ترکیبی است (اردو) بدکار و دیکھو منتخب گوید کہ فال بسکون ہمزہ شگون نیک بدکار۔ بد آوار۔ دیکھو بدآئین۔ بد معاش و گلہ در شگون بد نیز مستعمل مؤلف عرض دیکھو بد زندگانی۔ بدکردار بھی کہہ سکتے ہیں کہ کہ فارسیان فال را بافتح تطلق بمعنی شگون بدکرداری را بد انجامی | مثل۔ صاحب محبوب استعمال کنند معنی این ہمین قدر کہ متاع کو کہ این کردہ از محمل استعمال ساکت مؤلف کوکان بہ قرینہ و انتظام قائم کردہ قیمت از معروض کند کہ فارسیان این مثل را بحق بد روشنا کردن است در فروش شاعر گوید کہ بی روئی از زند کہ انجام بد روشنی بد است و چون شعر درین زمان (اگرچہ آن مثل کلام حافظ بدکردار سے را مبتدای مصیبتی بیند استعمال خوب باشد) بدرجہ ایست کہ خریدار شس این می کنند (اردو) دکن مین کہتے ہیں

<p>۱ بد معاشی کا نتیجہ بُرا ہے بد معاشی کا منہ کالا ہے (۱)</p> <p>جب کسی بد معاش کو کسی مصیبت میں پہنسا ہو یا پاتے ہیں تو اس کہاوت کا استعمال کرتے ہیں</p> <p>بدکردن استعمال - صاحب آصفی ذکرین (اردو) وہ شخص جس کا نشانہ اچھا نہ ہو۔</p> <p>کر دہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ</p> <p>بمعنی حقیقی است یعنی ارتکاب فعل بد (ظنی)</p> <p>گنجوی (۱) تو نیکی کنی من نہ بد کردہ ام کہ</p> <p>بدراحوالت بخود کردہ ام (۱) (ظہوری ۱)</p> <p>آن را کہ قبول عشق رد کرد ہر کار کہ نیک</p> <p>کر و بد کرد (۱) (نوری ۱) گفتنت کہ من</p> <p>بد بجای وصلت من کہ ہر کسی کہ کند بد</p> <p>بدی کشد کیفر (۱) (اردو) بُرا کرنا۔ دکن</p> <p>مین مستعمل ہے (اچھا کرنا) صاحب آصفیہ کہ ہمیں معنی بر معنی سیزدہم بارہ ہم گذشت</p> <p>نے اسکو ترک کیا ہے جیسے، اسے اگلیا کیا تو و پارہ بیای فارسی ہم بہ ہمیں معنی می آید</p> <p>بُرا کیا۔ اچھا نہ کیا،</p> <p>بدکمان اصطلاح - اسم فاعل ترکیبی است</p> <p>مقابل تیر اندازے کہ نشانہ خوب زند (ظنی) را بکاف عربی آورده اند اندرین صورت</p>	<p>۲) چوبیس درجہ ہر بدکمان کمان</p> <p>دارم و برندارم کمان کہ بہار ہمین شعر را</p> <p>بند (بدکمان - بہ کاف فارسی) آورده فاعل</p> <p>بدکنند اصطلاح - بقول جہانگیری و سروی</p> <p>و برہان و جامع و ناصری با اول مفتوح</p> <p>و ثانی زودہ و کاف مفتوح رشوت باشد</p> <p>(شمس فخری ۱) تا بہ بیند یک نظر دیدار</p> <p>شان کہ روح قدسی جان بہ بد کند آورید</p> <p>خان آرزو در سراج این را بکاف فارسی</p> <p>آورده فرماید کہ جوہر این لفظ دلالت بر</p> <p>زبونی این عمل شنیع دارد مؤلف عرض کند</p> <p>کہ ہمیں معنی بر معنی سیزدہم بارہ ہم گذشت</p> <p>و پارہ بیای فارسی ہم بہ ہمیں معنی می آید</p> <p>ماخذ بیان کردہ خان آرزو من وجہ درست</p> <p>باشد ولیکن اکثر محققین فارسی زبان</p> <p>را بکاف عربی آورده اند اندرین صورت</p>
--	--

<p>بدگیش اصطلاح - بقول اندجوالہ فرنگ فرنگ بکسر کاف تازی و سکون تحتانی ہند می نماید ولیکن مال آن بد باشد و این تاخذ و ناپارسا و بد دین سدا این از فردوسی بر بد دین گذشت مؤلف عرض کند کہ گیش و بدگیش لغت ژند و پاژند است صاحب سفرنگ جوالہ شصت و سوم فقرہ نامہ</p>	<p>گند را بمعنی شکر گیریم کہ می آید و معنی لفظی این تندی کہ بد است یعنی اگر چه رشوت شیرین می نماید ولیکن مال آن بد باشد و این تاخذ و ناپارسا و بد دین سدا این از فردوسی بر بہتر از خیال خان آرزو (اردو) دیکھو بارہ کے تیر مہین معنی -</p>
<p>بدگیش (الف) اصطلاح - بقول ضمیمہ برہان بدگیش (ب) و بحر و بہار بضم کاف و سوم شت شائے کلیو استعمال این پیش کرده (و ہوندا) راست پوش یا بدگیش کردہ کاشی الف) بدگیش را بخش روشن دان بویہ نیت پژشت رومی بیند از آئینہ عکس بدعا (سیہ مخفی الف) از فرد دولت تو بد مذہب کہہ سکتے ہین -</p>	<p>بدگیش (الف) اصطلاح - بقول ضمیمہ برہان بدگیش (ب) و بحر و بہار بضم کاف و سوم شت شائے کلیو استعمال این پیش کرده (و ہوندا) راست پوش یا بدگیش کردہ کاشی الف) بدگیش را بخش روشن دان بویہ نیت پژشت رومی بیند از آئینہ عکس بدعا (سیہ مخفی الف) از فرد دولت تو بد مذہب کہہ سکتے ہین -</p>
<p>اصطلاح - (الف) بقول (الف) بدگرد (ب) بدگردش بہار آنکہ گردیدن از خوب (ج) بدگردی نباشد (ابوطالب کلیم) (د) بدگردین تاکہ پیش از مرگ آسایش تھا می کنیم پژشکو از بد گردی اخلاک بجا می کنیم صاحبان آصفی و اند نقل نگارش مؤلف</p>	<p>با طراف مملکت پژشد خانمان بدگیشان جملہ تار و مار پژ مؤلف عرض کند کہ (الف) مخفف (ب) باشد کہ صاحب برہان کنش مخفف گشت گفتم و حذف فوقانی ہم آمدہ چنانکہ (د) راست و راس - اسم فاعل ترکیبی است (از و) دیکھو بدگردار -</p>

عرض کند کہ سد بہار بکار او نمی خورد و در برای	بدگفت پنهان کنم بدگفتار ز کیش ایشان کنم
(ج) باشد نہ (الف) با بجله (الف) اسم فاعل	(۳) ماضی مطلق (ب) و (ب) مصدر مرکب
ترکیبی باشد قیاساً طالب نہ استعمال باشیم	مقابل خوش گفتن - صاحب آصفی ذکر (ب)
و (ب) (۱) حاصل بالمصدر (د) و (۲) اسم	کرده از ماضی ساکت مؤلف عرض کند کہ
فاعل ترکیبی ہم بمعنی چرخ کی گردش او خوش	(الف) بمعنی اولش اسم فاعل ترکیبی است
نیت و (ج) مرادف (ب) بمعنی اولش و	و بمعنی دوشن مرکب توصیفی و بمعنی سوم مشتق
(د) مصدر مرکب یہ مقابل خوش گردیدن صاحب	(ب) و (ب) مصدر مرکب (۱) بمعنی
آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت (اردو)	کسی را یہ بدی یاد کردن و (د) عکس خوش
(الف) وہ چرخ جسکی گردش اچھی ہو (ب)	گفتن کہ بدی گفتار مراد است (حافظہ)
(۱) بُری گردش (۲) اسم فاعل ترکیبی - بُری	بدم گفتی و خور نہ دم عفاک اللہ نگو گفتی
طرح پھرنے والا چرخ (ج) دیکھو (ب) کہ	جواب تلخ می زیب دلبل لعل شکر خارا (پہلو)
پہلے معنی (د) بُری گردش کرنا بُرا ہونا -	(۵) تا بدگفت شیخ خود را نگو گفتیم بدگذار
(الف) بدگفت اصطلاح - الف بقول	تا برندان بد اعتقاد باشد (اردو)
(ب) بدگفتن بحر (۱) زشت گفتار و	(الف) (۱) بدگفتار یعنی وہ شخص جسکی گفتگو
بقول بہار (۲) گفتار زشت (میر خسرو)	بُری ہو خوش گفتار کا مقابل (۲) بدگوئی
از بد بدگفت زنج حکیم بدچ خوشیست	بقول آصفیہ - فارسی اسم مؤنث - بدی -
ز مصر صریحیم (نظامی ۵) ز بدگوے	غیبت - برائی - عیب گوئی - جھوٹ -

<p>چفل (س) بُرا کہا۔ مانی مطلق (ب) بُرا کہا۔ بدگل اصطلاح۔ بقول رہنما بول چال بہ حوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار کبسر است (اردو) بدگمان بقول آصفیہ فارسی کاف فارسی بمعنی بد صورت و بد شکل مؤلف لفظی تشکی بُرا گمان رکھنے والا۔</p>	<p>در غم انتظار خون شد کج بیچارہ هنوز بد گمان است پڑ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی</p>
<p>عرض کند کہ گل کبسر اول بقول برہان خاک باب آبیختہ را گویند پس معنی لفظی این بدست باشد معاصرین عجم بجا زین را بمعنی بد صورت و بد شکل استعمال کرده اند۔ اسم فاعل ترکیبی بد گمانی چیست باعث پڑ سر اسر امتحانی نصیت (اردو) بد صورت بقول آصفیہ۔ بد شکل باعث پڑ (اردو) بد گمانی بقول آصفیہ بھونڈی صورت کا۔ بے ڈول۔</p>	<p>بد گمانی اصطلاح۔ حاصل بالمصدر بد گمان بودن بمعنی بد لفظی کہ یا بے مصدری بر بد گمان زیادہ کردہ اند (ظہوری ۵) دگر خوش بد گمانی چیست باعث پڑ سر اسر امتحانی نصیت (اردو) بد صورت بقول آصفیہ۔ بد شکل باعث پڑ (اردو) بد گمانی بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مؤنث۔ بد لفظی۔ خیال فاسد</p>
<p>بد گمان اصطلاح۔ بقول اندو بہا لفظیہ۔ بیجا شبہہ۔ کاف فارسی آنکہ گمان بد داشتہ باشد و بقول صاحب فرہنگ فدائی کہ از معاصرین عجم بود آنکہ در راستی سخنی یا در راستی کاری دلش استوار نباشد (صائب ۵) جائی نمی روی کہ دل بد گمان من پڑ تا باز گشتن قائم کرد و سندی کہ از شمس فخری مہر بانجا تو بصد جائی رود پڑ (نوری ۵) دل گذشت نقل آن باضافہ مرکز کاف دینجا</p>	<p>بد گمان اصطلاح۔ بقول انتد بر وزن فرزند بمعنی رشوت مؤلف عرض کند کہ خان آرزو در سراج صراحی کہ نسبت ماخذ کردہ نظر بران محقق بنگلوری این را کاف فارسی قائم کرد و سندی کہ از شمس فخری مہر بانجا دل گذشت نقل آن باضافہ مرکز کاف دینجا</p>

بهم فرموده و ب بر شفا محققین هند و اودا (۱) کسی که گفتار شست
 و بگویند بد کنند -
 سماران کنایه از خانه دیوار کج و ناست
 بدگو (اصطلاح) بقول اند (۱) کسی که گفتار شست
 دار دسند این از نظامی بر (بگفت) مذکور
 عرض کند که (۲) کسی که غیبت مردم کند و بگوئی نماید
 (انوری ۵) تلخ همچون عیش بدخواهان
 ملک پتیره همچون رامی بدگویان وزیر کجی و راستی عمارت را از ان یا بند
 (۱) (ظهوری ۵) شکر گز بهر ظهوری هست و همین را در هند گنیا بدون و او بجاف
 خوب پ هر چه برگوش تو بدگومی زند
 (اردو) (۱) دیکو بدگفت (۲) بدگویی
 کرنے والا غیبت کرنے والا -
 بدگوئی اصطلاح - خان آرزو در چرخ
 بدایت گوید که بفتح و سکون دال و کاف فارسی
 بو او رسیده و لون مسور و یای تحتانی بالف نیست که طوالت یو یوار کجی دارد که نتیجه آن
 کشیده کنایه از خانه دیوار کج و ناست
 (وحید ۵) ز راستی است که بدگوئیست
 خانه عمر پد بین مکان که ز کج خانه رست
 جس کا صحن یا مکانیت سیدھی نہو نیچے دونوں

جانب کا عرض یا طول مساوی ہو جو گنیا زیادہ کردہ اندوہس (انوری سے) باللہ سے نہ ملے یعنی جب زاویہ میں گنیا قائم اور باسن توان بستن بمبار قضا و جنس این کرین تو معلوم ہو جائے کہ عرض و طول میں بدسیرتی یا مثل آن بدگوہری (اردو) بد راستی نہیں ہے۔ جیسے ایک دالان ہے ذاتی۔ بدطینتی۔ جنابت۔ مؤنث۔

جس کا طول ایک جانب دس گز ہے اور بدگوہری (اصطلاح) بقول بہار و اند دوسری جانب سات گز تو ظاہر ہے کہ کسی کہ گفتار زشت وارد مؤلف عرض کند اسکے عرض کی دیواریں اپنے طول میں تیزی کہ بہان (بدگو) کہ گذشت تحتانی آخرہ۔ زائد ہوگی اور گنیا سے نہ ملین گی۔

بدگوہری (اصطلاح) بقول برہان و بحر و بکھو بدگو۔

و جامع کنایہ از بد ذات و بد اصل باشد بدگوہری (اصطلاح) بقول جہانگیری و رشیدی چہ گوہر بمعنی اصل و ثرا دم آمدہ (صائب) و ملحقات کنایہ از کم اصل و بقول برہان (س) ہمہ دانند کہ مظلوم کہ و نای کم کسیت مخفف (بدگوہر) کہ گذشت خان آرزو بدس بدگوہر اگر ناز با کسیر کند (انوری) و سراج اعتراض کند بر رشیدی کہ چہرا (س) عاجزی بود کرد با تو پناہ از بد و درگا کم اصل نوشت و چہ اور استعارات قائم بدگوہر (اردو) دیکھو بد اصل۔

بدگوہری (اصطلاح) بمعنی بد ذاتی و پس بدگوہر بمعنی بدسرت خواہد بود حقیقتہ۔

بد اصل است کہ یابی سرصدری بر (بدگوہر) مؤلف با خان آرزو اتفاق دارد (شیخ

شیراز سے) کنون دشمن بدگہر دست کیا ہے؟
 مردی و جہدم بتافت پڑ (صائب سے) بائج عرض کند کہ فارسیان این مثل را
 بدگہر نشود چرخ سینہ صاف پڑخونت شیر کو کہ بدگہر ان زنند و گیرایسج
 پستان گزیده را پڑ (اردو) دیکھو بدگہر کہ بی وفائی بد اسلان متحقق است (اردو)
 بدگہر با کسی وفا نکند مثل صاحبان و کن مین کہتے ہیں بداصل بد وفا زریون
 خرنیہ و امثال فارسی و احسن ذکر این کرد سے رزالت شرفیون سے شرافت سے

بدل بقول و ارستہ بفتحین (۱) معروف و (۲) باصطلاح کشتی گیران فنی کہ دفع فن
 حریف بدان کنند چہ ہر فن کشتی بدل دارد (میرنجات سے) دارد آن پیر جهان دید
 ہر فن ماہر پڑ ہر فنی را بدلی ہر فنک در خاطر کو و فرماید کہ لیکن بدل بدین معنی خصوصیت
 با کشتی ندارد و دفع کردن حملہ خصم است عموماً (ظہوری سے) ز دم بر تیغ تا او تیغ می کند
 پڑ بنا ز دم دست پیشین را بدل نیست پڑ نیز فرماید کہ بضم ثین (۳) جمعی است سرو پا برہنہ
 نامقید کہ آزاد رہند بود کہ گویند وزن فاحشہ کوچہ گرد را بودلی (فوقی سے) ہمہ لغت
 تاب لیک دنی پڑ ہمہ فطرت تاب لیک بدل پڑ بہار نسبت معنی اول صراحت فرماید کہ
 محوض چیز می و بدگر معنی دوم گوید کہ در عرف ہند آن را توڑ گویند مؤلف عرض کند کہ
 بمعنی اول لغت عربست کذ فی المنتخب و بمعنی دوم مجاز معنی اول است کہ اصطلاح
 خاص کشتی گیران شد و بدین معنی اصطلاحی مقوس باشد و نسبت معنی سوم عرض می شود
 کہ بقول ساطع (بودلی) لغت ہندیست بمعنی زن آزاد کہ با فقرای بانوا اوقات خویش

بسمی بردولباس مردان پوشد پس ہندیان فقیر آزاد را بود کہ گفتند و فارسیان
 بخذف و او و ہای ہوز آخر بدل بضم تین بہان معنی استعمال کردند کہ مفرس است
 و جادارد کہ از بدل عربی کہ بمعنی مرد شریف و کریم است این فرقہ را نام کردہ باشند
 و جادارد کہ بخذف تحتانی مخفف بدیل باشد کہ بلغت عرب طائفہ ایست از اولیاء اللہ
 کہ جمع آن بدلا است و تکمیل این بحث بر بدلامی آید بالجملہ تصرف در اعراب نتیجہ لب
 و لہجہ فارسیانست بر سبیل تفریس (اردو) (۱) بدل بقول آصفیہ عربی - ہم مذکر
 عوض - بدلہ معاوضہ - ایک چیز کے عوض دوسری چیز لینا (۲) توڑ - بقول آصفیہ
 مذکر - پیچ والوئی الٹ - بدل (۳) فقیر و نیکو ایک گروہ جو سربہمنہ اور رنگے
 یاؤن رہتے ہیں -

بدل اور دل	استعمال - معاوضہ پیدا	بدلا	اورستہ بدیل معنی سوم نقطہ بدل گوید کہ
کردن صاحب آصفی ذکر این کردہ از	بدلانیر (حاذق گیلانی ۵) بدو را این جملہ	انچنان غم آگینیم	بعض این بدلا با الم
معنی ساکت (عرفی ۵) پر غور و رست	چنان کیسان	کہ گرسخن بطرازم درین	داشت کہ دورانش نیادردہ بدل
(انوری ۵) دہر تو اندت آورد و تطیر	شریان	کہ صاحب اند این را لغت عرب	چرخ تو اندت آورد بدل
بدل لانا - معاوضہ پیدا کرنا قائم مقام پیدا	از اولیاء اللہ و ایشان در ہمہ عالم ہفت		

می باشند و خیر از ابدال اند چه ابدال و تہمید بدل بودن استعمال - صاحب اصفی ذکر
عالم ہذا و شخص اند و سجا کہ کشف گوید کہ این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند
ابدال بعضی از عباد مخلص و صالح حضرت کہ بمعنی حقیقی است یعنی عوض کسی بودن (تہمید)
حق باشند و در اصطلاح این ہفت مرد (گونا بادی) از پیش کو ہم در کینہ را (ا)
اند کہ چون مسافرت کنند یکی ازیشان از کہ نبود بدل دست پشینہ را (اردو)
موضع ترک جسد کند بصورتی کہ داشت بدل ہونا - عوض ہونا -
بحیثیتی کہ هیچکس نداند کہ وی غائب شدہ است بدل حسیدین (مصدر اصطلاحی - خان
مؤلف عرض کند کہ تسامح و ارستہ است آرزو در چراغ ہدایت گوید کہ جا گرفتن
کہ بذیل بدل ذکر این کرد و این را لغت فارسی در خاطر (اشرف در تعریف سرا) (س)
خیال فرمود گیلانی در کلام خود کہ بالاکند از عناصر آنچه در خاطر بود و راست پس
ہمین لغت عرب را استعمال کردہ است یا غیر یک یا رسم نمی چسپد بدل زین چار یا ر
کہ جمع بدیل است و عجبی نیست کہ فارسیان صاحبان بحر و اندیم ذکر این کردہ اند
بدل را کہ بمعنی سومش گذشت از ہمین لغت (صائب) (کہ چہ لب ہای شکر گفتار چسپد
بدیل مقرر کردہ باشند کہ جمع آن بدلت بدل ہا دل زمین چشم سخنگوی رباید شتر
(اردو) خدا شناس فقیر و اولیا اللہ کہ مؤلف عرض کند کہ مقصود محققین بالا
کہ ایک گروہ کا نام عربی مین بدیل ہے اور غیر از مقبول دل و پسند دل شدن نباشد
اسکی جمع بدلا - (اردو) دل مین جگہ کرنا بقول اصفیہ

دل میں گھر کرنا۔ دل میں بیٹھنا خصوصیت	دل میں رکھنا۔ دیکھو بخاطر داشتن۔
پیدا کرنا۔ دل میں بننا۔ آپ ہی نے (دل) بدل ساختن استعمال۔ صاحب آصفی	دل میں رکھنا۔ دل میں گھبراہٹ۔ دل میں گھبراہٹ۔ دل میں گھبراہٹ۔ دل میں گھبراہٹ۔
پر اثر کرنا۔ نہایت پسندیدہ اور خوشنما ہونا کہ (۱) بفتح اول و دوم تبدیل کردن چنانکہ تبدیل	پر اثر کرنا۔ نہایت پسندیدہ اور خوشنما ہونا کہ (۱) بفتح اول و دوم تبدیل کردن چنانکہ تبدیل
بدل چیدن مصدر اصطلاحی گرفتن بخا لباس کردن و (۲) بفتح اول و کسر دوم بہ صدق	بدل چیدن مصدر اصطلاحی گرفتن بخا لباس کردن و (۲) بفتح اول و کسر دوم بہ صدق
سند این از لموری بر (بدل شدن) می آید	سند این از لموری بر (بدل شدن) می آید
(اردو) دل میں لینا۔ دل میں جگہ دینا۔ ہزار بار اگر جاہ را بدل سازد، ہنی خیر	(اردو) دل میں لینا۔ دل میں جگہ دینا۔ ہزار بار اگر جاہ را بدل سازد، ہنی خیر
بدل داشتن استعمال۔ صاحب آصفی	بدل داشتن استعمال۔ صاحب آصفی
ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض	ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض
کنند کہ بفتح اول و دوم (۱) بمعنی عوض شدن	کنند کہ بفتح اول و دوم (۱) بمعنی عوض شدن
است متعلق بمعنی اول و دوم بدل کہ گذشتہ	است متعلق بمعنی اول و دوم بدل کہ گذشتہ
(۲) بفتح اول و کسر دوم مرادف بخاطر کردن کرنا۔ مؤلف عرض کرتا ہے لباس بدلنا	(۲) بفتح اول و کسر دوم مرادف بخاطر کردن کرنا۔ مؤلف عرض کرتا ہے لباس بدلنا
کہ گذشتہ (عرفی ۱۵) سال مولودش از ان بھی اسی مصدر سے ہے (۲) دل سے	کہ گذشتہ (عرفی ۱۵) سال مولودش از ان بھی اسی مصدر سے ہے (۲) دل سے
شاخ گل، بی بدل است کہ ندارد بدلی در موافقت کرنا۔	شاخ گل، بی بدل است کہ ندارد بدلی در موافقت کرنا۔
چمن دولت و رای پر سندی از میرنجات بدل شدن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر	چمن دولت و رای پر سندی از میرنجات بدل شدن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر
بر معنی دوم بدل گذشتہ (اردو) (۱) این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند	بر معنی دوم بدل گذشتہ (اردو) (۱) این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند
بدل رکھنا۔ عوض رکھنا۔ توڑ رکھنا۔ (۲) کہ بفتح اول و دوم معاوضہ شدن و تبدیل	بدل رکھنا۔ عوض رکھنا۔ توڑ رکھنا۔ (۲) کہ بفتح اول و دوم معاوضہ شدن و تبدیل

یافتن (صائب ۷) ستم کن بضعیفان که
 شربتیم برق ب بدل بناله جان سوزور
 نیستانها ب (ابوشکو ربخجی ۷) آب انگور
 و آب نیل و ب شد مرا زعبیر و مشک بدل
 ب (ظهوری ۷) آبکیش بدل شد سنج دشمن
 ب بدل مهرش بجای کینه چیدیم ب (اردو)
 بدلا جان - تبدیل پانا - بدل هونا -
 بدل غلط | اصطلاح - بهار گوید که در کلام
 فصیحای فارسی زبان اکثر واقع شود و تذکر
 آن بلفظ (غلط) کنند چنانچه درین بیت عرفی
 (۷) گل اندیشه من سحر غلط معجز رنگ ب
 بلبل نطق من الهام غلط وحی سراسر ب و
 فرماید که لفظ (معجز رنگ) و لفظ (وحی سراسر)
 بدل غلط از (سحر و الهام) باشد و بعبارت
 (نه غلط گفتم و نه نه) و (لا بل) نیز بدل
 غلط کنند چنانچه درین بیت عرفی (۷)
 نه نه غلط این نغمه بموقع نسر و دم ب و این
 میغی الهام نیست بلکه وحی سراسر و چنن

شاہری گوید (۵) گلاب و مشک و بادام	عرض کند کہ معاوضہ کردن و تبدیل شدن
و نبات است پ غلط کردم تمام آب حیات	باشد (فغانی شیرازی ۵) بنعیم ہر دو
است پ مقصودانیت کہ خیری را بہ خیری	عالم کند بدل فغانی پ نظری بنارینینی
تشبیہ دادن و باز از و انکار کردہ تشبیہ	زرہ نیاز کردن پ (انوری ۵) ای کرد
بلند تر از ان آوردن را بدل غلط گویند	در عشق تو اشکم بخون بدل پ وی ایرو
زیر کہ اول را غلط گفتہ رجوع شوند تشبیہ	سرتہ ز عشق تو درازل پ (اردو)
ثانی پس ہمین است (بدل غلط) (اردو)	معاوضہ کرنا - بدلنا -
بدل غلط مرکب اضافی - فارسیوں نے	بدل گام اصطلاح - بقول سروری در
اُس تشبیہ کو کہا ہے جو تشبیہ اول سے	ملحقات (۱) معروف (۲) کنایہ از کسیک
بہتر ہو جس کا بیان لفظ (غلط کیا) یا (نہیں)	سر با طاعت فرو نیارد (شیخ سعدی در
نہیں) یا (بلکہ) کے ساتھ ہوتا ہے جیسے	نہل ۵) نازک اندام ناخوشی می کرد
میرا یار تارا ہے نہیں نہیں بلکہ چاند ہے	پ بدل گامی و سرکشی می کرد پ خوابیندش
یہ میرے معشوق کا درجہ آسمان - غلط کہا -	زلطف بر زانو پ قضی الامر کیف ما کانوا
عرش کے برابر ہے یہ میرے مدوح کا	پ صاحب برہان صراحت معنی اول کند
توجہ فلک بلکہ عرش کے برابر ہے	کہ اسپ بدل گام باشد یعنی بیچ دہنہ را
بدل کردن استعمال - صاحب آصفی	قبول نکند و نسبت معنی دوم گوید کہ کنایہ
نوکرین کردہ از معنی ساکت مؤلف	از مخالفت کنندہ صاحب رشیدی فرمایہ

توسن و سرکش صاحبان بحر و ناصری ذکر در یدہ دہن - بد زبان جیسے ، و ہ بڑی
 این کردہ اندخان آرزو و در سراج گوید منہ زور عورت اسکے منہ کون لگے ، سرکش
 کہ اسپہ را گویند کہ ہیچ دہنہ را قبول نکند بقول آصفیہ فارسی - باغی - نافران تیمرد
 و ازین جہت بر مطلق سرکش خواہ انسان بدل گردیدن استعمال - صاحب آصفی
 باشد خواہ اسپ و استر و غیرہ اطلاق ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 کنند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی عرض کند کہ مرادف بدل شدن است کہ گذشت
 است و معنی اول برای اسپ استعمال کنند (سنائی غزنوی ۵) پندی و ہمت اگر پندی
 کہ در اطاعت نباشد و لجام رامی کشد و از من ہد ناسور ترا بدل نکرد و شیون ہد
 غالب باشد بران و پروای آن نکند (ظہوری ۵) شکوہ ہای گردش گردون
 و معنی دوم بر بیل مجاز برای غیر اسپ بدل گرد و بشکر ہد طول روز وصل اگر عرض
 ہم یعنی انسانی کہ ناسخن شنواست و زبان شب ہجران شود ہد (اردو) دیکھو بدل شدن
 در از و سرکش (اردو) منہ زور (۱) بدل گرفتار (صدر اصطلاحی - بقول است
 بقول آصفیہ سرکش گھوڑا و گھوڑا جو و بحر و اندکبرہ دال مہلہ (۱) یادداشتن
 لگام کو نہ مانے - رو کے نہ رکے (نصیر حسن بیگ عجمی ۵) فلک بعمر خود از ہر کہ
 (۵) سخت منہ زور ہے اے شوخ ترا یافت آزاری ہد بدل گرفت و بعد تو تھما
 توسن ناز ہد اُس پہ کوڑا ترے کا کل کا کشید ہد مؤلف عرض کند کہ (۲) ناراض
 بجا لگتا ہے ہد (۲) منہ پھٹ - بد لگام - بودن بدل و کینہ در دل داشتن است

<p>مطلقاً یادداشتن نباشد و (۳) بفتح اول و دوم معاوضه گرفتن (مآجامی) برچہ (ارو) دیکھو بدل شدن۔</p>	<p>اصل پگشت سعادت به نخست بدل ہ</p>
<p>برو توان گرفتن بدلی پرتوی بدلی نرا بدل توان یافت ہ (ارو) (۱) یاد رکھنا۔ (۲) دل بین رکھنا۔ بقول آصفیہ کینہ توڑ ہونا۔ کپٹ رکھنا۔ برائی کی گرہ باندھنا۔ (۳) معاوضہ قبول کرنا۔</p>	<p>بدل یا تحلل اصطلاح۔ بقول بحر و غیاث عوض چیز کی کہ تحلیل می شود از بدن مؤلف عرض کنند کہ باضافت لام اول و تشدید لام و دوم و سکون لام سوم مرکب عربی زبان است کہ فارسیان بترکیب خود استعمال کرد</p>
<p>(۱۰۹۱) بدل گزیدن استعمال۔ بفتح اول و دوم و ضم کاف فارسی انتخاب معاوضہ کردن و بدل قبول کردن (فوری) اسی چو جان بدلی نیست بر تو ام کہ بر بی بدل چکو گزیند کسی بدل ہ (ارو) بدل قبول کرنا بدل پسند کرنا۔ بدل قرار دینا۔ بدل گشتن استعمال۔ صاحب آصفیہ کہ این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کنند کہ بفتح اول و دوم بمعنی بدل شدن است کہ گذشت (خرو) پرتو و تافت برو از دو لفظ کی اصلی کہ معنی دار و دو گیری بدلی</p>	<p>بدل گزیدن استعمال۔ بفتح اول و دوم و ضم کاف فارسی انتخاب معاوضہ کردن و بدل قبول کردن (فوری) اسی چو جان بدلی نیست بر تو ام کہ بر بی بدل چکو گزیند کسی بدل ہ (ارو) بدل قبول کرنا بدل پسند کرنا۔ بدل قرار دینا۔ بدل گشتن استعمال۔ صاحب آصفیہ کہ این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کنند کہ بفتح اول و دوم بمعنی بدل شدن است کہ گذشت (خرو) پرتو و تافت برو از دو لفظ کی اصلی کہ معنی دار و دو گیری بدلی</p>

کہ مہمل است۔ بخیاں (تابع مہمل) بلحاظ غیش لفظی این نقش شدن چیزی بر دل است مخفی
 بہتر از (بدل مہمل) است ما این را بر اعتبار مہمل و صاحب رہنما در معنی این کار از احتیاط
 (مؤید اشعار) قائم کردہ ایم کہ از معاصرین عجم گرفتہ معاصرین عجم با اتفاق دارند کہ (بدل
 بود خدایش بایزید راومی گفت کہ (تابع مہمل) نقش بستن تصور کردن نیت بکلمہ قائم شدن
 اصطلاح عرب است فارسیان ہمین را (بدل تصور) و خیالی مستحکم در دل است چنانکہ
 مہمل) می گویند واللہ اعلم بحقیقہ الحال (اردو) محبت او بدلم نقش بست یا، صورت
 تابع مہمل۔ اس لفظ کا نام ہے جو بے معنی اور او بدلم نقش بست کے قائل (اردو) دل
 ہم وزن ہو جس کا استعمال مآورہ میں ہوا ہو نیز نقش ہونا۔ بقول آصفیہ کسی بات کا دل میں
 جیسے آتا پتا۔ بقول امیر (تابع مہمل) یہاں تہجہ جم جانا۔ دل میں بیٹیہ جانا۔ نقش کا لفظ ہو جانا
 پر تابع مقدم ہے اور ایسا ہی ہے (ادل بدل) صاحب رہنما کا ترجمہ (تصور کرنا) صاحب
 بدل نقش بستن مصدر اصطلاحی۔ بقول آصفیہ نے (تصور) پر لکھا ہے۔ اہم مذکر۔
 رہنما جو کہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار کسی شئی کی صورت دل میں باندھنا۔ غور۔ دیکھنا
 بمعنی تصور کردن است مؤلف عرض کند اور اک منصوبہ۔ سوچہ۔
 کہ (نقش بستن) مصدر ریت کہ بجای خود بدل بقول جہانگیری و جامع و رشیدی مراد
 می آید کہ آن را بالفظ بدل مرکب کردہ اند و بدرہ مؤلف عرض کند کہ ما بدرہ حقیقت
 موصوہ مفتوحہ معنی تر باشد کہ ترجمہ علی است ماخذ این بیان کردہ ایم کہ این مبدل باشد
 و دل بدل مہمل مکسور معنی قلب و خاطر و معنی رای مہمل بدل شدہ نام چنانکہ چنار و چنار

دیکھیںچ (ارو) دیکھو بدرہ -	۱۰ بمعنی تراگوش برتاقتند؛ و سندر دیگر
بدلہجہ اصطلاح - بقول اندجوالہ فرنگ	از جاحی بر بدل گرفتن گذشت (ارو)
فرنگ بفتح لام و جیم تازی بمعنی بد آواز و	بدل پانا - معاوضہ پانا -
بدالحان و بد زبان مؤلف عرض کند کہ	بدلیون بقول برہان بایای حلی بروزن
لہجہ لغت عرب است بقول محققین عرب	سنگون لغت سریانی صغنی باشد سیاہ
بالفتح بمعنی زبان و محاورہ و وضع تحکم و آواز	رنگ و سہرخی مائل - مشہور بہ (مقل ازرق)
خوش و لغت (انتہی) پس بہ تحقیق بدلہجہ	اگر بخور بر گیرند یا بخور کنند بوا سیر را نافع
در فارسی زبان اسم فاعل ترکیبی و کسی یا	صاحب محیط بر مقل گوید کہ سہریانی مقل
کہ لفظ ہر یک زبان را بہ لہجہ آن ادا کنند	و برومی بذالیون و سیونانی مادلیون و
و تعمیم بیان کردہ محققین اول الذکر درست	افلاطن و فلیلیون و تبرکی قارہ و لعلی
نست (ارو) بدلہجہ کہ سکتہ بین وہ	قفز و کور و مقل الیہود و بفارسی بوی جہود
شخص جو کسی زبان کا لفظ اس زبان کے	و بہندی گوگل ناسند مؤلف عرض کند
لہجہ میں ادا نہ کرے -	کہ بحث کامل این برالہ گذشت فارسیان
بدل یافتن استعمال - صاحب آصفی	استعمال این لغت بر تبدیل تبدیل کردہ اند
و گر این کردہ از معنی ساکت مؤلف	ازینجاست کہ بعض محققین فارسی زبان
عرض کند کہ بعضی حقیقی معاوضہ یافتن است	این را اور لغات فرس جاویدہ اند بدلہجہ
(ظہوری) اگر بہر لفظ بدل یافتن	ہم بہمین معنی گذشت و این مبدل آنست

که رای مهمل به لام بدل شود چنانکه چار و چال کردن و بای زائد آوردن تحصیل حاصل پس این مفرس باشد (ار و و) و گویا - است و بمعنی چهارم مخفف بدآم یعنی بدیدم | بقول هفت بفتح اول و دال ابجد ای برعت و در ۲) بمعنی بخش و در ۳) بکر اول بدم گفتم و خورسندم عفاک الله نکوتی امرو میدان - صاحب مؤید ذکر معنی اول کند جواب تلخ می زید لب لعل شکر خارا و بحواله قنیه و بذکر معنی دوم و سوم گوید که (۴) و بمعنی ششم مخفف واحد مستکلم مصدر بودن بمعنی بدآم و (۵) بدم را و (۶) بضم اول و فتح دوم مخفف بودم و بقول شمس کبریا و ضم د) شمس و مقصودش جزین نباشد کبر لفظ و نبد (۷) تفازون مؤلف عرض کند که بجا (دوم - بالضم) بای زائد زیاده شد چه موسکا فیها بکار برده اند در معنی اول بای بمعنی بادوم و نبد بگفتند ما نشیدیم و ندیم معیت است و استعمال این بر زبان معیار که فارسیان دنبه را بدم گفته باشند ندی عجم نیست البته ایندم بمعنی همین دم فی الفو باید و معاصرین عجم هم بر زبان ندارند استعمال است - طالب سند باشیم و در معنی و بمعنی هشتم بیان کرده صاحب شمس هم غلط دوم هم بای معیت - استعمال این هم ندیم مخف است و خبری و دوازدهم محقق بی و شتاق سندی باشیم و شک نیست که دم تحقیق - حق آنست که این لغت اصدا قابل بعضی نفس است و بمعنی سوم ضرورت بیان بیان نبود همین است تا نبد فضلا که موضوع نداشت که بوجد مصدر رشتهاش را بیان صاحب مؤید است و این است بی تحقیق

بد مرد (اصطلاح) - بقول بهار معروف مؤلف بدست (اصطلاح) - بقول انند و بحر بفتح	عرض کند که بفتح اول و سوم مقابل شکیر و سیم و سکون سین مهله کنایه از ست گندار
است - قلب اضافت مرد بد (اردو) و بی خود (ملاحامی ه) گرد و قدح به	بر اشخص - مذکر -
بد مزاج (اصطلاح) - کسی که زشت خو باشد	بدر مزاج (اصطلاح) - کسی که زشت خو باشد
اسم فاعل ترکیبی است (ظهوری ه) مؤم فاعل ترکیبی است (اردو) بدست بقول	زغم و غم علاجت به با خود چه کند که بدر مزاج (اصطلاح) - نشه مین چور - بدوش - نشه مین
است به (اردو) بدر مزاج - و کیه بدر مزاج - باولا - سیه مست - شریر - لجه شهوت پرست	بد مزگی (اصطلاح) - بقول انند و بحر بفتح
فرنگ بفتح سیم و زای هوز (۱) عدم لذت است - بای مصدری بر بدست زیاده	و نیزگی و (۲) بجاز کنایه از سرد مهربی سیاه کرده اند و گیر هیچ (ظهوری ه) در ع
دوستان مؤلف عرض کند که بر لفظ بدر مزاج	مجلس رندان زبان خود نگهدارد و که می ترسد
بقاعده فارسی بخند های هوز کاف فارسی کند بدستی ناگه خار من به (اردو) بدستی	و بای مصدری زیاده کرده اند (اردو) بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث بدستی
بد مزگی - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث	سیه مستی - شهوت پرستی -
(۱) بد ذالقه پن (۲) رنجش - آزر دگی -	بد معاش (اصطلاح) - بقول انند و بحر بفتح
رنجیدگی - بکار - ناموافقت -	فرنگ بدر روزگار و بدر زنگانی مؤلف

(۲۵۳)

(۲۵۳)

عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است (ارو) فرنگ فرنگ بدو یعنی آنکه معامله بنارنجی بدعاش - دکیو بزنگانی -

کند مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بدعاش - اصطلاح - بقول اندجوا (ارو) بهمانه کیو بداد که دوسرے معنی -

(الف) بدعاش - اصطلاح - صاحب ناصری ذکر الف بجوای برهان کند و فرماید که بدعاش

(ب) بدعاش - معروف است و صاحب برهان (الف) را نوشته فرماید که لغت زند و

باشد یعنی ترسیدن و رسیدن و در نسخه دیگرش (ب) به همین معنی گزرو (الف) ترسیدن

صاحب هفت هر دو را نوشت و صاحب اند بر (الف) قانع مؤلف عرض کند که

(مذموم) به سیم اول مفتوح و وال مهله ساکن و سیم مفتوح با سیم مفهم و واو و ونون

ساکن و فوقانی مفتوح یا نون ساکن مصدر فارسی قدیم است بمعنی ترسیدن و رسیدن

که بجایش می آید و صاحب موار و ذکرش کرده پس اگر علامت مصدر (تن) را دور

کنیم (مذموم) باقی می ماند به سیم اول و همین است اسم جاد و اسم مصدر - صاحب

برهان هم مصدر مذکور را بجای خودش ذکر کرده پس متحقق شد که درین اصطلاح محیم

بدل شد به وجهه برخلاف قیاس یا همین مثال را برای این قسم تبدیل قائم کرده موافق

قیاس گیریم یا تمام محققین باشد که در کتابت سیم را موصده کردند و خیال ما تا بعد

آخر می گذریم که از محققین زبان دان کسی ذکر این نکرد و آنچه ناصری بدنام را موصده

گفته هیچ تعلق ازین لغت ندارد پس (ب) اصل است و سیم مبدلش و هر دو بمعنی ترس

و ترسندگی و فرار و رسیدگی طرز بیان محققین بالا بغلط می اندازد (ارو) در -

و کیو باس - فرار بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - بجاگنا -

بد مهر اصطلاح - بی مهر و بی محبت و سرور - بد مهری اصطلاح - بقول اندکجه الکفر -
و سنگ دل و ظالم و بیرحم - اسم فاعل ترکیبی - تنگ بعضی سرور مهری - مؤلف عرض کند که
است (ظهوری) از تو بد مهر خجوا غلط رای مصدری بر سر و مهر زیاد کرده اند
است بد عرض خوبی بر و فاعل است بد معنی این بی مهری و بی رحمی و سخت دلی و
(زده) رسم دیرینه بد مهر است بد ظالمی است (ار دو) سرور مهری - فاعل
گردیدن و برگردیدن بد (ار دو) سرور اسم مؤنث - بی مهری - بی وفائی - بد مهری
بقول آصفیه - بی مهر - بی محبت - بی رحم - سنگدلی - (ناخج) میره سینه پر خون
بیوفای سخت دل - ظالم (میر) صبح کی سرور مهری - بی وفائی - بد مهری
اس سرور مهری که آگه بد قرص خود رشید بود بد تر سرور میام هم کافور کا بد

بدن بقول ضمیمه برهان داهم صرف است و (۲) از رده کوتاه صاحب اند
بجواله فرنگ فرنگ گوید که (۳) البقم اول بر وزن شدن مخفف بودن چهار نسبت
معنی اول فرماید که بالتحریک در صراح جسد آدمی و بجواله قاعوس گوید که از جسد آدمی
سواهی سر و بجواله عین تحلیل می آرد که از جسد سواهی سواهی و سر و فرماید که در سواهی
تمام روی و کله و ابدان جمع آن - فارسیان معنی جسم استعمال کنند و لکن (بدن) شمع
(بدن کوه) نیز آمده و (بدن صبح) استقاره باشد (باقراکشی) دایم خوردن خون
دل خویش عاشقان بد پیوسته باشد از بدن خود غذای شمع بد خوابه جمال الدین سنگ

(۵) تا عمارتی فلک راست خلاف اطلس پاقبای بدن کوه گران از خار است
از بقای ابدی باد بقای قد تو پد که بقای بوجود تو مرین چو قباست پد نیز فرماید که از سینه
و پشت مراد است (نظامی ۵) پوشید خدائی از کرگدن پد مملک بزرز استین تا
بدن پد گوید که بهر تقدیر (۱) و فقر گل (۲) سیمین (۳) شگوفه (۴) نفس سیم (۵) مغز باد (۶)
(۷) نازک (۸) نازین (۹) نسیرین (۱۰) نقره خام - از صفات و تشبیهات است (۱۱)
(۱۲) رتبه هراست در صفا بدش را پد و فقر گل فرو انتخاب ندارد پد (سلمان ۱۳)
بباغ شیر فلک با دختمت ارگزد و پد ز شاخ ثور بریز و شگوفه بدش پد (طامعید
بلخی ۱۴) چو مرغ روح گرفتار آن بدن شده ام پد تن تو در نفس سیم کرده است
مرا پد (هلمی ۱۵) پاکیزه بی چونقره خام پد نازک بدنی چو مغز بادام پد صاحب خجند
فرماید که بدن لغت سنکرت است بمعنی سر و چهره - صاحب ساطع متعقی یا و
عرض کند که معنی اول لغت عرب است و تصرف فارسیان در معنی چنانکه بالا مذکور
شد بر سبیل تفریس باشد مخفی مباد که از صراحت بهار (۱) و (۲) و (۳) و (۴) و (۵)
و (۶) و (۷) تشبیه است و (۸) و (۹) و (۱۰) و (۱۱) صفات بدن عجیبی نیست که بر بانی
سنکرت از لغت عرب آمده و جادوار و که بالعکس آن مخفی مباد که از کلام نظامی
پیدا است که بدن از گردن تا کمر را گفته اند و هر دو دست و ران داخل است به
که از سینه و پشت مراد گرفت - درست نباشد - قائل و نسبت معنی و موم عرض شود
که بر سبیل مجاز است و مخفی سوم مخفف (ار و و) (۱) بدن - بقول آصفیه - عرض

اسم مذکر جسم تن۔ ڈیل گئے سے کمزک کے جسم کو بھی فارسیوں نے بدن کہا ہے۔ (۲۱)
 وہ زرہ جو کمزک ہو۔ صاحب آصفیہ نے زرہ پر فرمایا ہے۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔
 چلتے جوشن۔ بکتر۔ لڑائی کی ایک پوشاک کا نام جو لوہے کی کڑیوں سے بنی ہوئی ہوتی
 ہے (اسیر) ڈر گیا اس درجہ تیغ ابرو خدار سے پائینہ پہنے ہے جوہر سے زرہ
 فولاد کی یا (۳) رہنا۔ بون کا ترجمہ۔

بدنام اصطلاح بقول برہان و بہار بانوں بروزن سرسام (۱) شہرت گردن بہ بدی باشد و (۲) مرضی است کہ اسب و استر را بہم میرسد و آن را سراجہ گویند صاحب بحر بذکر ہر دو معنی بالا صراحت معنی اول کند کہ کسی کہ شہرت بہ بدی گرفتہ باشد خان آرزو در سر بذکر معنی دوم نسبت معنی اول بر صاحب برہان اعراض کند و فرماید کہ این غلط فاحش است چرا کہ بدین معنی بدنامی است بیای مصدق مؤلف عرض کند کہ مقصود محققین بالا بجزین نباشد کہ معنی اول اسم فاعل ترکیبی است یعنی نام بد دارندہ طرز بیان محققین بالا خان	را در غلط انداخت او مقصود نشان را نفہید۔ صاحب بحر صراحتش کرد حق است کہ طرز بیان شان خوب نبود (ظہوری) (۳) چون ظہوری در گداز انفعال ناکسی پا چون نباشم (نیک نامی چون تو) بدنام منت پ مخفی مباد کہ درین شعر (بدنام) مضاف است بسوی (من) شاعر گوید کہ در گداز انفعال ناکسی (مثل ظہوری) چہرہ نباشم کہ چون تو بدنام من است یعنی بدنام من است یعنی بدنام شد بہ معنوی من و نسبت معنی دوم عرض می شود کہ صاحب برہان بر سراجہ ہم ہین قدر نوشتہ صراحت فرمید کردہ کہ چہ قسم مرض است
---	--

<p>و صاحب اندر سراجہ را ہم لغت فارسی را سازند بدنام پو کریان ہم با برامی سازند گفتہ در تعریف علامات مرض پی نبرده پو (اردو) بدنام کرنا۔</p>	<p>و صاحب نامری ہم بچیان حیف است کہ بدنبال افتادن مصدر اصطلاحی۔ پو (اردو)</p>
<p>از تحقیق فرید قاصدیم معاصرین ہم تائید کسی شدن و تعاقب کردن (ظہوری) نامی کنند و بیاطراحی را نیا فیتیم کہ صراحت پو (اردو) بدنام کرنا بقول آصفیہ فریدی کرد (اردو) (۱) بدنام بقول آصفیہ چون ظہوری خوش بدنبال سخن افتادہ ام فارسی۔ وہ شخص جس کے نام پر داغ لگ پو (اردو) بدنام کرنا بقول آصفیہ گیا ہو (۲) چار پائیوں کا ایک مرض جس کا اردو میں پو (اردو) بدنام کرنا بقول آصفیہ نام اور تعریف معلوم نہوسکی۔</p>	<p>بدنام افتادن مصدر اصطلاحی بمعنی کرنا۔ رگیدنا۔ درپے ہونا۔ (شوق پو) بدنام شدن۔ ما اشارہ لین بر معنی سوم میرا چچا بس اب نہ کیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول افتادن کردہ ایم (حافظ شیراز پو) محکمہ جانے دیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول صوفیان جملہ صنفید و نظر باز ولی پوزین درپے ہونا۔</p>
<p>بدنام افتادن مصدر اصطلاحی بمعنی کرنا۔ رگیدنا۔ درپے ہونا۔ (شوق پو) بدنام شدن۔ ما اشارہ لین بر معنی سوم میرا چچا بس اب نہ کیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول افتادن کردہ ایم (حافظ شیراز پو) محکمہ جانے دیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول صوفیان جملہ صنفید و نظر باز ولی پوزین درپے ہونا۔</p>	<p>بدنام افتادن مصدر اصطلاحی بمعنی کرنا۔ رگیدنا۔ درپے ہونا۔ (شوق پو) بدنام شدن۔ ما اشارہ لین بر معنی سوم میرا چچا بس اب نہ کیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول افتادن کردہ ایم (حافظ شیراز پو) محکمہ جانے دیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول صوفیان جملہ صنفید و نظر باز ولی پوزین درپے ہونا۔</p>
<p>بدنام افتادن مصدر اصطلاحی بمعنی کرنا۔ رگیدنا۔ درپے ہونا۔ (شوق پو) بدنام شدن۔ ما اشارہ لین بر معنی سوم میرا چچا بس اب نہ کیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول افتادن کردہ ایم (حافظ شیراز پو) محکمہ جانے دیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول صوفیان جملہ صنفید و نظر باز ولی پوزین درپے ہونا۔</p>	<p>بدنام افتادن مصدر اصطلاحی بمعنی کرنا۔ رگیدنا۔ درپے ہونا۔ (شوق پو) بدنام شدن۔ ما اشارہ لین بر معنی سوم میرا چچا بس اب نہ کیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول افتادن کردہ ایم (حافظ شیراز پو) محکمہ جانے دیجے آپ پو (اردو) بدنام کرنا بقول صوفیان جملہ صنفید و نظر باز ولی پوزین درپے ہونا۔</p>

بدندان می گنم یا فرماید که اگر چه معنی حقیقی می آید که متعلق به همین لفظ و همین معنی است
 و ریخابی تکلف درست می شود ولیکن اصطلاحی که از ترکیب آن با مصدر و رفس
 انسب اول است چرا که طرف لطف قائم می شود در طحقات این عرضه می دهم
 ایها می همانست و ارسته فرمای که کنایه باشد و بحث آن در ریخابی حاصل است (اردو)
 از لائق و مناسب و بمعنی رغبت (۱) دانتون مین - دانتون پر - دانتون کے
 و خواہش نیز صاحب بحر بمعنی دوم و سوم ساتھ - (۲) مرغوب -
 قانع - صاحب اندک بمعنی اول فرماید بدندان بودن | مصدر اصطلاحی - قبول
 بالفظ بودن و خائیدن و خوش آمدن و کنان سروری (در صمیمه) کنایه از مناسب
 و کشیدن و کندن و گرفتن و گزیدن و شکن کردن (اثیر اخسیکتی) لب و دندان
 مستعمل مؤلف عرض کند که حیف از سرہ ترا سجدہ برم چون پروین پاکر جهان ای
 محققین اول الذکر که ناحق و ناروا طبع نہ تابان تو بدندان منی یا صاحب جاہگیری
 از مانی کرده اند - سند و وجہ متعلق با مصدر و طحقات بجا آید بالاکوید کہ بمعنی لائق
 (بدندان کردن) کمی آید (بدندان) ترکیب و مناسب بودن (اثیر) ہستند نشاندہ
 موقدہ بالفظ و دندان (۱) بمعنی حقیقی بر شکر لب بہ لعل تو پاکر لیکن از ان میانہ
 دندان و در دندان و بادندان است پس بدندان من توئی یا صاحبان برہان و ثیری
 و (۲) بمعنی اصطلاحی کنایہ از مرغوب و سند و بحر و سراج متفق با جاہگیری (میر مغری) (۳)
 این از (اثیر اخسیکتی) بر بدندان بودن) دوش بدندان گزیدم لبست پاکر انکہ لبست

بود بدندان من؛ مؤلف عرض کند که سند بقول سروری در طعنهات کنایه از مخطوط بود	بود بدندان من؛ مؤلف عرض کند که سند بقول سروری در طعنهات کنایه از مخطوط بود
بیر مغزی بکار این می خورد و بس ولیکن (النوری ص) ای بدندان دولت آمده	بیر مغزی بکار این می خورد و بس ولیکن (النوری ص) ای بدندان دولت آمده
بنجیال ما معنی اصطلاحی این مصدر می رغوب خوش؛ در دوندانت بیج بهتر است؛	بنجیال ما معنی اصطلاحی این مصدر می رغوب خوش؛ در دوندانت بیج بهتر است؛
بودن است و این بهتر از مناسب و لائق است دیگر بر (بدندان کردن) می آید صاحب	بودن است و این بهتر از مناسب و لائق است دیگر بر (بدندان کردن) می آید صاحب
بودن و سند میر مغزی تا بدنجیال ما می کند انند بذیل (بدندان) ذکر این کرده گوید که	بودن و سند میر مغزی تا بدنجیال ما می کند انند بذیل (بدندان) ذکر این کرده گوید که
و هر دو اسناد اشیر خسیکی متعلق بدین مصدر فرامانی علیه الرحمه این را از اصطلاحات	و هر دو اسناد اشیر خسیکی متعلق بدین مصدر فرامانی علیه الرحمه این را از اصطلاحات
نیست بلکه متعلق است (بدندان) گذشته آورده گوید که کنایه از مخطوط بودن است	نیست بلکه متعلق است (بدندان) گذشته آورده گوید که کنایه از مخطوط بودن است
و همد را بنجا اشاره این هم کرده ایم خان و این محل تامل چه معنی مذکور تنها از خوش	و همد را بنجا اشاره این هم کرده ایم خان و این محل تامل چه معنی مذکور تنها از خوش
آرزو بذیل (بدندان خوش آمدن) ذکر مستفاد می شود بدندان را دخلی نیست -	آرزو بذیل (بدندان خوش آمدن) ذکر مستفاد می شود بدندان را دخلی نیست -
این هم کرده همین معنی مرغوب بودن را صاحب برهان گوید که کنایه از لذت یافتن	این هم کرده همین معنی مرغوب بودن را صاحب برهان گوید که کنایه از لذت یافتن
نوشته (ار دو) مرغوب هونا -	نوشته (ار دو) مرغوب هونا -
بدندان خائیدن مصدر اصطلاحی چنان خان آرزو در سران گوید که معنی خوش	بدندان خائیدن مصدر اصطلاحی چنان خان آرزو در سران گوید که معنی خوش
انند بذیل (بدندان) اشاره این کرده از آمدن و مخطوط شدن و فرماید که اما آنچه از	انند بذیل (بدندان) اشاره این کرده از آمدن و مخطوط شدن و فرماید که اما آنچه از
معنی این ساکت مؤلف عرض کند که معنی اطلاق دندان معلوم می شود آنست که	معنی این ساکت مؤلف عرض کند که معنی اطلاق دندان معلوم می شود آنست که
حقیقی است که خائیدن بقول بحر معنی چاوید و رجائیکه بدل نسبت داشته باشد استعمال	حقیقی است که خائیدن بقول بحر معنی چاوید و رجائیکه بدل نسبت داشته باشد استعمال
می آید (ار دو) دانستن مین چابنا -	می آید (ار دو) دانستن مین چابنا -
بدندان خوش آمدن مصدر اصطلاحی دل و صمیم قلب و غالب که (بدندان بودن)	بدندان خوش آمدن مصدر اصطلاحی دل و صمیم قلب و غالب که (بدندان بودن)

مین کپڑا - (۲) چوسنا - بقول آصفیہ یکیدن لفظی کشیدن چیرنی بدنمان باشد اکلیم در شدت تب سے) تانوسو ورتق من یا دکا کا ترجمہ -

(الف) بدنمان کشادون | مصدر اصطلاحی دوست را پڑاستخوان پیکان جانان را صاحب انند بذیل (بدندان) ذکر این کرده بدنمان می کشم پ (اردو) دانتون کیے کھینچنا از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ از سنا (الف) بدنمان کشدن | مصدر اصطلاحی کہ او پیش کرده مصدر مرکب ----- صاحب انند ذکر این بذیل (بدندان) کرده (ب) بدنمان کشادون گرہ پیدامی شود از معنی ساکت (انوری سے) در پشت کہ بتکلف عقدہ کشادون است کہ چون دست باز بدنمان کیند چرخ پ تا چون خوش ناخن کار کند نوبت بدنمان رسد اکلیم صفت نیشکر سے) بتان چون اصل خندان کند کہ بمعنی تحقیقی خراشیدن بدنمان باشد می کشیند پ گرہ ہالیش بدنمان می کشیند و از سنا دیگر کہ پیش کرد مصدر مرکب -- (اردو) (الف) دانت سے کھولنا ہیے (ب) بدنمان کشدن لب پیدا است کہ یہ گرہ مضبوط ہو گئی ہے دانت سے کھولنا کنایہ از یکیدن لب باشد دیگر ہیچ (وحید سے) آن حقیق لب کہ از نقش حکم سادہ است (ب) گرہ دانت سے کھولنا -

بدندان کشیدن استعمال - صاحب انند اگر اجازت می دہی جانان بدنمان می کشم ذکر این بذیل (بدندان) کرده از معنی کشدن (اردو) (الف) دانتون سے کریدنا وسندی پیش نکرد مؤلف عرض کند کہ معنی - کہر چنا - (ب) لب چوسنا -

(۱۱۹۱)

<p>(الف) بدن دان گرفتن استعمال صاحب او ر بلحاظ محاوره هند سر پر رکعک پریش کرنا اصغی ذکر این بذیل (بدندان) کرده از مخفی بدن دان گزیدن استعمال صاحب اند ساکت مؤلف گوید که بمعنی خفیفی گرفتن چیز ذکر این بذیل (بدندان) کرده از معنی ساکت بدن دان است و از اسنادی که پیش کرده مؤلف عرض کند که بمعنی حقیقی است و از مصداق ----- سندی مخفی که بر (بدندان بودن) گذشت</p>	<p>(الف) بدن دان گرفتن استعمال صاحب او ر بلحاظ محاوره هند سر پر رکعک پریش کرنا اصغی ذکر این بذیل (بدندان) کرده از مخفی بدن دان گزیدن استعمال صاحب اند ساکت مؤلف گوید که بمعنی خفیفی گرفتن چیز ذکر این بذیل (بدندان) کرده از معنی ساکت بدن دان است و از اسنادی که پیش کرده مؤلف عرض کند که بمعنی حقیقی است و از مصداق ----- سندی مخفی که بر (بدندان بودن) گذشت</p>
<p>(ب) بدن دان گرفته آوردن پدیدت مصدر (ج) بدن دان گرفته بجزرت کشیدن و این</p>	<p>(ب) بدن دان گرفته آوردن پدیدت مصدر (ج) بدن دان گرفته بجزرت کشیدن و این</p>
<p>رسم ولایت است که چیزی را که نذر دهند بمعنی (۱) مکیدن لب باشد و (۲) شک (غیر از زرد) بر سر گذاشته می آرند یا بدن دان و افسوس کردن بحسرت (صائب ۵) گرفته و این آئین تعظیم مخاطب است دیگر تا ز کف و اوست صائب و امن وصل هیچ پس استعمال همین آئین درین هر دو ترا پگاه پشت دست گاهی لب بدن دان شعر است (کمال السعید ۵) همیشه باد می گرد و (وله ۵) هر کسی را هست بر لب چنان کا ورنه سدی درت پگاه گرفته کام زخندان تو چشم پگاه تا شکر خند قیامت لب به جهان اختران بدن دان باز پگاه (نظامی ۵) و ندان می گرد و (ار دو) (الف) و نت اگر میل دارد بجان هم خوشم پگاه بدن دان گرفته سے کا ثنا بقول آصفیه و انتون سے کترنا - بخدمت کشم پگاه (ار دو) (الف) و انتون (ب) و (۱) و یکو بدن دان کندن لب (۲) و مین کترنا (ب و ج) و انتون مین کتر کتریش کرنا کا ثنا بقول آصفیه افسوس ظاهر کرنا حسرت</p>	<p>(الف) بدن دان گرفتن استعمال صاحب او ر بلحاظ محاوره هند سر پر رکعک پریش کرنا اصغی ذکر این بذیل (بدندان) کرده از مخفی بدن دان گزیدن استعمال صاحب اند ساکت مؤلف گوید که بمعنی خفیفی گرفتن چیز ذکر این بذیل (بدندان) کرده از معنی ساکت بدن دان است و از اسنادی که پیش کرده مؤلف عرض کند که بمعنی حقیقی است و از مصداق ----- سندی مخفی که بر (بدندان بودن) گذشت</p>

ہو نہتہ چہانا۔ رشک کرنا۔ (ظفر) کاٹتے کہ بجا زکبیدن لب و بوسہ وادن باشد۔	
مین ہونہتہ اس حسرت سے ہم اے بادہ (میر حسن) دارد ز دل بدست لبست	
لوش لب بلب محفل میں تجھ سے ساغر لب بندہ قصہ بلب پیش دار تاکہ بدندان نوش	
کیون ہوا؟	بوجہ خیالی مابین را مصدر اصطلاحی قرار
بدندان نہداشت	اصطلاح۔ بقول شمس وادن درست نیست (اردو) اس کا
وخر نہداشت و فرماید کہ لغت فارسی است	ترجمہ و انتون سے لب پر لکھنا ہے اور حاح
مؤلف عرض کند کہ محققین فارسی زبان	لب چوسنا۔
ازین ساکت و معاصرین عجم بزبان ندارند	بدنثرا و اصطلاح۔ بقول انندجوا کہ فرنگ
سند استعمال پیش نشد و خلاف قیاس است	فرنگ بکسر نون و زای فارسی بداصل و فروقا
و تحقیق صاحب شمس در اکثر لغات اہلین	مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است
من الالمس۔ چارہ خبرین نیست کہ اعتبار	(اردو) دیکھو بداصل۔
نہ کنیم (اردو) لڑکی نہ لکھتا تھا۔ اسکو	بدنسل اصطلاح۔ بقول انندجوا کہ فرنگ
لڑکی نہ تھی۔	فرنگ بفتح نون و سین مہملہ بداصل و صراف
بدندان نوشتن	استعمال۔ صاحبان
بذیل (بدندان) ذکر این کردہ از معنی است	(اردو) دیکھو بداصل۔
مؤلف عرض کند کہ از سند پیش کردہ اش	بدن سیمین بر آب فلان
مصدر مرکب (بدندان نوشتن لب را) پیداست	یعنی بر شکل و بر طریق فلان

صاحب مؤید (بذل سمین) را به ذال معجمه	مقابل خوش نشستن است گویند که
دوم و لام سوم بمعنی بخشش بسیار نوشته و	این نقش خوش نه نشست و (ب) اسم
(بر آب فلان) را بمعنی بطریق فلان و	مفعول ترکیبی است و بصفت نقش و
بر شکل فلان آورده صاحب شمس هر غیر ذلک می آید یعنی نقش بد قائم شده	
و و راجع کرد و بر معنی آخر الذکر قانع شد	و نقش بد نشین گویند (ار دو) (الف)
لله العجب چه بی تحقیقی است لغات فرس	بر اسیعنا (ب) اچمانه جامهوا جیسے
در چه خرابی قاتل (ار دو) ناقابل ترجمه	یہ نقش اچھی طرح پر نہیں جاتے
(الف) بد نشستن استعمال صاحب	بد نشین شدن قمار مصدر اصطلاحی
(ب) بد نشین آصفی بذکر (الف)	بهار بذکر این از معنی ساکت مؤلف
از معنی ساکت معلوم می شود که از بر آ	عرض کند که (بد نشین) بجایش گذشت
(ب) این مصدر راقائم کرده است	و این مصدر ترکیبی متعلق بهان است
و (ب) را ذکر کرده گوید که اکثر با لفظ	معنی نشست درست نشدن در کاری
نقش و قمار متعل می شود (کلیم ممد)	که غیر از قمار هم متعل چنانکه گویند که
(ع) بگذر ز خمار بوسه بازی بکنی بخت	ماورین کار بد نشین شد یعنی درست
که نقش بد نشین است بکوه بار نسبت ب	نه نشست پس این را مخصوص به قمار کردن
همزمان آصفی که نقل بر دار بهار است	درست نباشد (صائب ع) منال از
مؤلف عرض کند که (الف) بمعنی تحقیقی	نقش کم گرشد قمارت بد نشین اینجا که

بقدر نقش باشد در کیمین اینجا پ (ار دو) فزنگ بفتح نون و سکون فامعنی بد ذات و
 یا سنوکی نشست درست نه هونا کسی کام بد سرشت مؤلف عرض کند که اسم فاعل
 کی نشست درست نهونا - ترکیبی است (منه) بد نفس میباشد
 بد فعل اصطلاح - بقول اند بخواه فزنگ گمان پاش پوز بد اندیش در امان باش
 فزنگ از صفات ذمیّه اسپ باشد مؤلف (ار دو) دیکهو بد اندیش - بد ذات -
 عرض کند که مقصودش خبرین نباشد که اسم بد سرشت - بد نفس بھی کھ سکتے ہیں -
 فاعل ترکیبی است بمعنی اسپ که رفتار او بد بزرگوار اصطلاح - بقول جهانگیری در مطاوعه
 است و نتیجہ بد فعلی غیر ازین نباشد (ار دو) (۱) معروف (۲) کنایہ از مخالف و شخصی که
 وہ گھوڑا جسکی حال اچھی نہ ہو - بد پو کھ سکتے سر اطاعت و انقیاد فرو نیار و مؤلف
 بدن عمارت اصطلاح - بقول زنها عرض کند که حیف است کہ نہ استعمال میش
 بخواه سفرنامه ناصر الدین شاه قاجار بمعنی نشد و مقصود جهانگیری از معنی اول غیر از
 ترکیب عمارت مؤلف عرض کند کہ مرکب (بد خط) نباشد کہ گذشت و برای این معنی
 اضافی است و بدن را در اینجا بمعنی ترکیب نگار و در اینجا اسم مصدر یا امر حاضر نگاشتن
 و طرز گرفته اند بر سبیل مجاز - و گیر تپج (ار دو) است و در معنی دوم نگار بمعنی نقش پس
 ترکیب عمارت - نوشت - طرز عمارت بتکرار معنی لفظی این بد نقش و کنایہ از بد خصائل
 کھ سکتے ہیں - و بد خو و سرکش و مخالف (ار دو) (۱)
 بد نفس اصطلاح - بقول اند بخواه فزنگ (۲) دیکهو بد ذات - بد خیم

بدنگمر اصطلاح - بقول انند بھوانہ فرنگ بد نمود اصطلاح - بقول خان آرزو در	فرنگ کسر نون و فتح کاف فارسی بمعنی بظہر
مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است مرادف بد نما مؤلف عرض کند کہ اسم	معنی نظر بدوارندہ (اردو) بد نگاہ - بظہر فاعل ترکیبی است (طغراے) بنودی گر
کچھ سکتے ہیں معنی وہ شخص جو کسی کو بری نظر از تیرگی بد نمود پڑ شدی گا و تکیہ ز چرخ	سے دیکھے اور نفسانی خواہش کے ارادہ کی بود پڑ (اردو) دیکھو بد نما -
سے گھورے - صاحب آصفیہ نے (بظہر بد نمودن) استعمال - صاحب آصفی ذکر	دیکھنا) کا ذکر فرما ہے -
بد نما اصطلاح - بقول بہار و اندو بحر نوشتہ کہ بر بد نمود گذشت مؤلف عرض کند	معنی بد نمود و چیز کی کہ نمود خوب نہ داشتہ کہ (بد نمود) را در شعر مذکور ماضی مطلق این
باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی کرد و در نہ بسند این مصدر بنی آورد	است (ظہوری ۷) ز من نصیحت اگر معنی شعر خوب می فہم - مخفی مباد کہ (بد نمود)
نیت خوشنما اما بزم غیر تو بس بد نما بمعنی حقیقی (۱) بنظر بد آمدن و (۲) بد ظاہر	پہلویت پ (۷) بیجا ست التفات کردن ہر دو آئندہ کہ نمودن لازم و متعدی
تو با غیر و بد نماست پ بر خیرگی مشور و ہر دو باشد (اردو) (۱) براگنا بقول	ز طعن بجا ترس پ (اردو) بد نما بقول آصفیہ ناگوار گزرنا - گران معلوم ہو گیا -
آصفیہ - فارسی - بد زیب بھونڈا شکل و کن میں اسی کو برا دیکھنا کہتے ہیں (۲) برا بنا	

<p>بقول آصفیہ - بدنام کرنا - رسوا کرنا ہماری بد نہ کوہ اصطلاح - بقول رہنما بحوالہ سفرنا راے میں (براطا ہر کرنا) بھی کہہ سکتے ہیں - ناصر الدین شاہ قاجار (۱) حصہ درمیانی بد نہاد اصطلاح - بقول اند بحوالہ فرنگ کوہ و بقول بول چال (۲) جسم کوہ بقول فرنگ بکسرون یعنی بد گہر و بد شرت مؤلف عرض کند کہ بلفظ بدن ہای ہونہ را بدست عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (ارو) و مجموعاً مرکب اضافی جیف است کہ نقل دیکھو بد شرت - عبارت روزنامہ نشد تا تصفیہ معنی می گویم</p>	<p>(الف) بد نہادون استعمال - صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت و تنگ (۱) پہاڑ کا درمیانی حصہ - مذکر (۲) پہاڑ کہ از سعدی شیراز پیش کرد از ان --- کا جسم - مذکر -</p>
<p>(ب) بد نہادون بنیاد پیدا است (۵) بد نہیت اصطلاح - بقول اند بحوالہ فرنگ بسی بر نیامد کہ بنیاد خود پیکند آنکہ بنیاد فرنگ بکسرون و فتح تختانی بد ارادہ و بنیاد بد پؤ مؤلف عرض کند کہ (الف) بد باطن مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل بمعنی حقیقی نہادون چیزی بہ بدی است و ترکیبی است یعنی ارادہ بد دارندہ -</p>	<p>(ب) بنیاد بد قائم کردن (ارو) (الف) بد نہیت بقول آصفیہ - برا کسی چیز کو بری طرح سے رکھنا - تیری کھنا ارادہ رکھنے والا - بد نظر -</p>
<p>سیدی نہ رکھنا (ب) بری بنیاد ڈالنا بری بد و بقول برہان بفتح اول و ثانی و سکون بنیاد قائم کرنا - واو (۱) اسپ تند رو را گویند صاحب</p>	<p></p>

جامع گوید که اسپ دوزده و تند و دو باشد رهنما و گر این بمعنی دوم کرده (اردو) (۱) جان آرزو در سراج فرماید که بکسر مشهور تندر و گهورا مذکر (۲) دوزر و دوزر ناکا حاضر است و اگر شفق است از دویدن بفتح بد و از اصطلاح بقول سروری بجوای تحفه باید چنانکه در برهان است و بمجاز بکسر نیز بدل ممله بر وزن انبار (۱) جای آرام و صحیح است بهما نقل بخارش مؤلف عرض نشین و قرار باشد و بجوای شرفنامه گوید که دوزر کند که محققین آنرا ذکر کرده اند که ذکر اشتقاق دوزر به راه ممله و بتواز به تاه و بمعنی آرامگاه کنند امر حاضر است و اندر بمعنی غور لغز و نشین باز است که عبری مبقعه گویند و فرما بخمال ما مخفف (بدو) باشد که یک دل که بیای فارسی هم آمده صاحب برهان مذکر ممله حذف شده (بدو) باقی ماند و بفتح معنی اول گوید که (۲) بال کشودن طیور اول درست است نه بکسر و اسم فاعل را هم گویند و صاحب جامع همز باشد حساب ترکیبی است بمعنی بد و دوزده و کنایه از ناصری این را مرادف بتواز گوید که بتا اسپ تندر و آنچه بکسر مشهور است (۲) فوقانی گذشت مؤلف عرض کند که بمعنی امر حاضر بدویدن (ظهوری ۱) در هر که مرادف و تبدل معنی اول بتواز که نامی فوقانی بدو سواران عیب است و از لاشه بدل ممله بدل شود چنانکه زرتشت و زرت سوار ترک تازی کردن (۱) ملاطفره از تازی و پدواز که بیای فارسی و دال ممله می آید براق (۱) زرقار آن آسمانی بدو و تبدل این که موقده به بیای فارسی بدل شود بود جاده چون کمیشان راه رو به صاحب چنانکه تب و تب و نسبت معنی دوم عرض

می شود که مبدل پرواز است که می آید به	(اردو) حفاظت کرنا نهایت احتیاط
تبدیل بای فارسی موصوفه و رای محله بدل	کے ساتھ -
محله چنانکه باروان و بادوان (اردو)	بدور انداختن استعمال - صاحبان
(۱) و کیتوتواز کے پہلے معنی (۲) پرواز نمود	اند و بہار عجم بذکر ضم دال از معنی است
بدوختن در آمدن استعمال - در معنی	مؤلف عرض کند کہ بمعنی دور انداختن
دوخت آمدن و دوخته شدن - لازم دوختن	و دور کردن است موصوفه مفتوح اول
(ظہوری ۵) عیب است مبادا رفت	ز آمد است و بس (صائب ۵) چون
جیب پوچاکی کہ بدوختن در آید (۱) (۲) فلاحن بگرد خویش مگرد پھر کہ بر دل گرد	بدور انداز (اردو) دور کرنا -
سیا جانا ..	
بدو دست و دیان بخاری کردن	بدورہ صاحب سروری بخوانہ نشیہ
بدو دست و دیان نگاہ داشتن	و فانی گوید کہ بفتح با و را و ضم دال محله
بقول بحر مجید تمام پاس و محافظت کردن	(۱) خوردنی باشد کہ در ایزاری گرہ بسته
حیف است کہ نہ استعمال نشد عیبی نہ	باشند صاحب برہان گوید کہ بروزن
کہ موافق قیاس و محاصرین عجم ہم بر زبان	تتوہ طعاعی را نام است کہ از جانی نہ
دارند و حقیقت اینست کہ این اصطلاح	کرده در رنگی و رومالی بستہ باشند و فرمایند
مخصوص بود با جانوران چہار پایہ کہ بر	کہ بروزن مسخرہ ہم آمدہ و باین وزن
سبیل مجاز عام شد برای انسانان ہم (۲) بمعنی حصہ و بہرہ نیز صاحب جامع	

بذكر معنی اول فرماید که مرادف بدرزّه که تصحیف گوید غلط است و بر وزن تنوره
 گذشت صاحب نامری بذكر قول برهان موافق قیاس باشد در ماخذ که چون طعام
 گوید که در فرسنگها نیافتیم و این همان لغت را در لنگ یار و مال دور کرده می برند
 بدرزّه است که گذشت تبدیل یکدیگر و از جایی بجای منتقل کنند زیادت موصوفه
 یا تصحیف و بر وزن سخره بی معنی است که افاده معنی معیت کند بدوره نام کردند
 و بر وزن تنوره درست باشد لیکن بفتح ضرورت ندارد که تبدیل (بدرزّه) گیریم
 و ال نه بضم و معنی این نیز مانند (در یوزه) که ماخذ این واضح تر است و تعلقی با (در یوزه)
 خواهد بود یعنی بدوره حاصل شده چنانکه هم ندارد و چنانکه خیال صاحب نامری است
 در ویشان کنند خان آرزو در سراج و معنی دوم بر بسبیل مجاز است سراجت فرید
 گوید که بر وزن تنوره معنی بدرزّه و بدست بر (بدرزّه) کرده ایم و بلحاظ ماخذ بالا بفتح
 و چون کسی سند نیار و در مجرم بخطای شخصی و ال صحیح می نماید چنانکه خیال نامری است
 معین نمی توان کرد مگر آنکه گوئیم هر سه صحیح (اردو) و بگو بدرزّه -
 است مؤلف عرض کند که قول جامع بدوس اصطلاح بقول اند بخوانه فرنگ
 که از اهل زبانست سند را ماند اگر سند فرنگ بفتح اول و ضم ثانی لغت فارسی است
 نیار و در مجرم است بیش از همه خان آرزو معنی (۱) محبت و مهربانی و (۲) امید و
 مجرم باشد که اصلا پابند نیست و این (۳) شمشیر مؤلف عرض کند که از برای
 لغت را هم صحیح داند و سند نیار و آنچه نامری معنی اول توانیم که این را بفتح اول مخفف

(بدوستی) گیهیم و معنی دوم را مجاز دانیم
 اما معنی سوم هیچ تعلق ازین قیاس و ماخذ
 ندارد و چنین که اسم جامد دانیم ولیکن محذور
 محقق بالا بدون سند استعمال تسلیم نه کنیم
 معاصرین عجم بر زبان ندارند و دیگر محققین
 فارسی زبان ازین لغت ساکت (ارپو) دوستی کی -
 (۱) محبت - جهرانی - مؤنث (۲) امید -
 (۳) تلوار - مؤنث -
 بدوستی استعمال - بقول وارسته و سحر که معنی این بوجه فلان و بوسیله فلان است
 یعنی قسم دوستی و فرماید که این قسم در ایران و حقیقت اینست که موصد افاده معنی ذریعه
 بسیار شایع (ساکل یزدی ۵) بدوستی کند که ذکرش در اقسام موصد بر معنی سیزدهم
 که زما دشمنی نمی آید و پستی ز خود شده چون گذشت و دولت بمعنی خود است پس معنی
 شیشه سنگ خاره ما را صاحب اند گوید فعلی این بوسیله دولت فلان و حالاد است
 که تخصیص دوستی بی جا است بلکه در غیر نیز برای غیر دولت مند هم تهدیه یا روق بخانه
 مستعمل چون بجان تو و بجان پای تو و باشال بحق غیر دولت مند هم گویند بدوستی شما
 آن مؤلف عرض کند که بای قسم است این مضمون را یا فیتیم یعنی بوسیله معجز شما
 در اول این و دوستی بمعنی حقیقی است - مرادف (از دولت فلان) که گذشت -

(واله بروی ۵) چرا بدولت دل مرجع زنا
یتاده می شود (اردو) بدون قبول
بناشم پد که هست حادثه باز تمام پشت و
آصفیه حرف استثنای بغیر ماسوا.

پناهی پد (صائب ۵) هو بدولت پیری
(۱) بدونیم (اصطلاح - ۱) بقول
مخزن شد پد خمیده کم از خاتم سلیمان
(۲) بدونیم زون بحر دوپاره و (۲)

نیست پد (اردو) بدولت و کیه از دولت
به تحقیق مانتصیف کردن و دوپاره کردن
بدون استعمال - بقول اند بخوانه فرنگ
(انوری ۵) تیغ کنیت لغو باشد

فرنگ بفتح اول و ضم ثانی بمعنی بغیر و بخرو
از و پد روح را در بدن زند بدونیم پد
علاوه مؤلف عرض کند که دون لغت
مؤلف عرض کند که موحده درینجا بمعنی

عرب است بقول منتخب بالضم بمعنی زیر
بریا و در باشد که ترجمه آن در عربی علی و
و خلاف و فوق و غیر پس فارسیان بریاد
فی آمده (اردو) (۱) دو کثرون مین و دو

موحده مکسور در اولش مفرس کردند در
حصون مین (۲) دو کثری کرنا -
محاوړه بمعنی فوق الذکر صاحب روزنامه
بدونیم کردن (مصدر اصطلاحی - مراد

بخوانه سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار است
بدونیم زون که گذشت (انوری ۵)
این پیش می کند بدون چفت وزیر و ولد
از معجزه که ماه کردی بدونیم پد معصومان را

می استند یعنی غیر تأیید و امداد چنیر
زانش قلب چه بیم (اردو) و کیه بدونیم زون

بدون قبول جهانگیری با اول و ثانی مفتوح و های مخفی خشمه پلاور اگویند و آن را
بته نیز خوانند (حکیم فردوسی ۵) پرستنده باشم باتش کده پد سازم خورش

(۱۵۱۵)

(۱۵۱۶)

جز بشیر و بده و صاحب برهان بذکر معنی اول گوید که (۲) درختی است بلفایت
 سخت که هرگز بار ندهد و (۳) هر درخت بی میوه را گویند عموماً و (۴) درخت
 بید را خصوصاً و (۵) بضم اول رکوعی سوخته که با چخاق آتش بران زنند صاحب
 رشیدی بر معنی اول قانع صاحب جامع ذکر معنی اول دسوم و چهارم و پنجم کرده
 نسبت معنی پنجم گوید که قاذخاق است که پده هم گویند صاحب ناصری بذکر معنی اول
 نسبت معنی دوم فرماید که عرب آنرا غرب گویند (منه ۵) این پنج درخت است
 که می نارد بار و پده و بده و سر و سپیدار و چنار و (نزاری قهستانی ۵) ستم تو
 او فکنده به پیکان بید برگ و بر پیکر معاند تو لزره چون بده و بذکر معنی پنجم گوید که
 در عراق عجم پده و پودار با هم ترکیب کرده خف را (پد پود) گویند (حکیم فردوسی
 ۵) همه دیک کز پود و چوب و بده و جهان چون سیه دیک تاری شده و صاحب
 فدائی گوید که (۶) با هر دو زیر باجی است که با درم با بکار گذاران کشور می رسانند
 (مالیات) خان آرزو در سراج نسبت معنی اول گوید که مبدل بته که گذشت دال
 مهله به نابدل شود (چنانکه تشریب و تتر) و بذکر معنی دوم بحواله برهان فرماید که تحقیق آن
 و ربای فارسی بر پده می آید و بر پده فرماید که درختی که در عربی غرب گویند و مهد را بخا
 بحواله قوسی گوید که بای تازی و بر روایتی پارسی درخت بید است و فرماید که حقیقت
 آنست که بده و رای بید است مؤلف عرض کند که معنی اول با خان آرزو و اتفاق
 و ازیم که مبدل بته باشد یعنی دوش که بنای فوقانی گذشت نسبت معنی دوم صاحب

محیط بر بدہ گوید کہ اسم فارسی غرب است (پس متحقق شد کہ لغت فارسی زبان است
و اسم جامد بد معنی) و بر غرب ہر چہ می نویسند مذکورش بر اسطی کردہ ایم کہ بجایش
گذشت و معنی سوم و چہارم بر بسیل مجاز است و بس و بمعنی پنجم این را مبذل بدہ ایم
کہ بیای فارسی می آید و بد بدون ہای ہوز ہم بمعنی چار ش گذشت و نسبت معنی
ششم باعتبار فذائی اسم جامد فارسی زبان دانیم (ار و و) (۱) و یکھو تہ کے دوسر
معنی (۲) و یکھو ارطی (۳) ہر درخت جو بار نہ لائے (۴) بید نہ کر (۵) و یکھو بد کے
چوتھے معنی (۶) ایک قسم کا خراج اور محصول ہے جسکو فارسیوں نے بدہ کہا ہے۔

بدہضمی اصطلاح۔ بقول اندکوالہ فرنگ ناگاہ و بی اندیشہ آمدن و بقول اندکوالہ
فرنگ عدم ہضم و عدم گوارش مؤلف و ضم آغاز ہر چیز ناگاہ و ناگاہ آئندہ پس
عرض کند کہ بدہضم بمعنی اوست و بیای ہضم معنی ترکیبی این برای معنی اصطلاحی درست
و آخرش و بمعنی قصور ہضم متعل شاق نمی شود و معاصرین عجم ہر زبان نذرند و سنگ
سند استعمال ہاشیم کہ از نظر ما گذشت (ار و و) پیش نشد و متحققین فارسی زبان ازین سنا
بدہضمی بقول آصفیہ اسم مؤنث سوہضمی مجر د قول صاحب شمس اعتبار را نشاید
اجین۔ گرانی۔ آن پچ۔ (ار و و) تندرستی بیغمی۔ مؤنث۔

بدہ عاقبت نزار اصطلاح۔ بقول بدہ قرأت و التسن مصدر اصطلاحی
شمس تندرستی و بیغمی مؤلف عرض کند کہ بقول جہانگیری و رشیدی و بحر و ملحات
بدہ لغت عرب است بقول نتنخ بالفتح برہان کنایہ از شناختن بوجہی صاحبانند

<p>است و کنایه از قرضدار (اردو) مقرض را وضع کرده اند و عاصم و حمزه از انجاء اند (طهوری ۵) ای شیخ ز اهل صحبت میدرخ و ده شخص چه قرض هو - دین دار - دیونا و انداز - ده شخص جس نے قرض لیا هو - بده ماهی بلورین آبدار اصطلاح قبول شمس یعنی بده انگشت تر و تازه معشوق حساب هفت گوید که ای قسم ده انگشت تر و تازه معشوق - صاحبان مؤید و اندر هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که در اول این بای قسم است که بجایش گذشت و (ده تا) بلورین آبدار (بر سبیل کنایه ده انگشتان یار را گفته اند به تشبیه بلور و آبداری محققین که تعریف این با تر و تازه کرده اند دلیل آنست که از تعریف تشبیه بی خبر و ذوق سخن نداشتند حق آنست که این بطور اصطلاح ضرورت بیان نداشت زیرا که بای قسم بر بسیاری از الفاظ می آید که</p>	<p>بدر معنی بالا گوید که ده نفر بوده اند که قرات می دانم یا مصحف و بر هر که در دی پیمان رسوات بد می دانم یا مؤلف عرض کند که واقف بودن به ده اقامت در فن تجوید و مجاز (۲) معنی تجوی و دانستن (اردو) (۱) فن اچھی طرح پر جاننا تجوی و واقف ہونا - بقول صاحب فدا است بمعنی مقرر و بده لغت فارسی بمعنی حقیقتش پس که باج بزمه او باشد و اسم فاعل ترکیبی</p>
---	---

حدی و انحصاری ندارد و ذکرش بر معنی (المزقیس علی نفسہ) باشد (اردو)
 دوازدهم موعده گذشت (وہ ماہی بلورین بقول محبوب الامثال) ساون کے پھوٹے
 آبدار) البتہ کنایہ ایست کہ بجای خودش کو ہر امر سو جھتا ہے، دکن میں کتہیں
 می آید و (ماہی بلورین) ہم (اردو) فتم، جیسا خود ہو گیا اور فو کو سمجھتا ہے
 ہے یا رکے انگلیوں کی۔ بدین اقداون استعمال بقول اندو

بدہ مرآت و انسنت | مصدر اصطلاحی بہار کنایہ از رسوا شدن و زبان زد
 بقول شمس یعنی بواجبی دانستن مؤلف مردم گشتن بزبونی و عیب (اشرف)
 عرض کند کہ همان (بدہ مرآت و انسنت) خویش را در نظر خلق نگہدار اشرف و کر نما
 است کہ گذشت محقق بی تحقیق (قرآت) چو فتاوی بدین ہا فتی و خان آرزو و بحر
 (مرآت) نوشتت تسلیح اوست و بی خبر این را (بدین اقداون) نوشتہ اند و احتیاط
 از ماخذ خدایش بیامزد (اردو) و گویا نشان نظر بد اشرف است مؤلف عرض
 بدہ قرآت و انسنت۔ کند کہ (بدین اقداون) بہتر است از (بدین)

بدیمہ را بدید اند مثل۔ صاحب اقداون (اردو) منہ میں پڑنا بقول
 محبوب الامثال بدکر این از محل استعمال آصفیہ زبان پر چڑھنا، سچے کے منہ میں
 ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسیان این بات پڑی اور سب میں پہلی
 مثل راجتی بد شرت و بدیت می زنند بدین گرفتار استعمال۔ گرفتار چیز می
 کہ او ہمہ را مثل خود می داند و این ترجمہ بدہان متعدی معنی حقیقی بدین اقداون

اشاره این بر (بدندان فرو کردن) گذشت این کرده اند بخذف الف دوم دیگر هیچ	
(ار و و) دانتون مین پیکر نام -	(ار و و) (۲) تور ہے (۲) بدی بقول
بدی بقول ضمیمه برهان و مؤید و اند	اصفیه - فارسی - اسم مؤنث - برائی بد
هفت (۱) مخفف بادوی است یعنی همیشه و	خواهی (۳) برج - بقول اصفیه - اسم مذکر
جایه بدی باشی و (۲) نقیض نیکی - صاحب	راس - منازل سیاره - سیاره کا گھر یا مقام
روزنامه بخواله سفر نامه ناصر الدین شاه قاجار	آسمانی دایره کا بارهوان حصہ - (۴) تو تھا -
گوید کہ (۲) یعنی برج مؤلف عرض کند کہ	بدی هیچ بقول جهانگیری و برهان و جامع و
در محاوره فارسی یعنی اول باشی می آید و	رشیدی و اسند با اول و ثانی مکی سوریلید با
بوسی هم اگرچه لفظاً بادوی هم صحیح است لیکن	مؤلف عرض کند کہ همین لغت بہ موحده سوم
استعمالش نیا فیم تا بتحققش چه رسد البتہ (۴)	عوض تحتانی گذشتہ است - ذکر خواص طبیعت
بالضم مخفف (بودی) است کہ واحد مطب	این ہمد را بجا کرده ایم خان آروز گوید کہ
است از مصدر بودن و بمعنی دوم یای	غالباً تصحیف است و ما گوئیم کہ مبتدئ (بج)
مصدری بر لفظ بد زیادہ کردہ اند و نسبت	باشد کہ موحده بہ تحتانی بدل شود چنانکہ بالبو
معنی سوم عرض می شود کہ صاحب ہفت	و بالیوس (ار و و) دیکھو بدج -
بر بادوی فرماید کہ آنچه منسوب بہ باد باشد از	بدی بقول اسند و غیاث بفتح اول و کسر
فلکیات ہجو برج جوزا و دلو و میزان پس	ثانی بمعنی ظاہر مؤلف عرض کند کہ اگر سند
معلوم می شود کہ معاصرین عجم استعمال مخفف	استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ موحده

<p>زائد بر لفظ دید زیاده کرده اند و بدین معنی و بس (ار دو) (۱) دور هونا (۲) راسته نظاره و تماشا اسم مصدر دیدن است کاجدا هونا (۳) دیکهنا -</p>	
<p>که می آید و معنی لغتی این تماشا و نظاره و کنایه <u>بیدین دادن</u> مصدر اصطلاحی اجازت</p>	
<p>از ظاهر دیگر پنج (ار دو) ظاهر بقول آینه مشاهده دادن است و مشغول باشد که در عربی آشکار - صریح - عیان - روشن و آش (طوری) بیدین داده ام از هر بن مو لهلها هوا - پرگشت - مکشوف - هویدا - بدیه دیده دیگر با حکم دولت بیدار در خواب - باطن کا منقیض - است خواب اشب بگو (ار دو) مشاهده</p>	
<p><u>بیدین</u> بقول شمس بالفتح (ار دو) روشن کردن کی اجازت دینا مشاهده مین مشغول کرنا -</p>	
<p>و (۲) کیوشدن راه از راه و فرماید که <u>بیدی رابدی سهل</u> باشد خرا مثل چنان لغت فارسی است - دیگر کسی از محققین اگر مردی احسن الی من اسان غزنی و</p>	
<p>فارسی زبان با او نیست بمعاصرین عجم بزرگ اشال فارسی ذکر این کرده از معنی و محل ندارد - استعمال نش نشد مؤلف عرض استعمال ساکت مؤلف عرض کند که فایده</p>	
<p>لند که محقر قول شمس اعتبار را شاید و از این شعر البطور مثل موقع عفو بجائی زنند ماخذ (بدید) هم هیچ تعلق ندارد صاحبان که دشمنی که از و گزند رسیده باشد بدست</p>	
<p>بحر و نوادر و موارد که محقق مصادر اند گرفتار باشد و او هم برای عفو خود این مثل این را ترک کرده اند خبرین نیست که (۳) راز ند مقصود همین قدر است که خبرای بدی</p>	
<p>بر مصدر دیدن موهده کسور زائد است به بدی سهل است ولیکن مردی آنست که</p>	

<p>معاوضہ ہدی بہ نیکی کنی مرادف (در عفو) لذتیت کہ در مقام نیست (ار دو) دکن میں کہتے ہیں: "برائی کا بدلہ بہائی نیست و صراحت ماخذ مہد را نجا کرده ایم سے کر لے" بدون سے نیکی پہلی</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ غیر از تصرف محاورہ نباشد کہ معنی سوم بادریہ درین لغت (ار دو) دیکھو بادریہ کے پہلے اور دوسرے</p>
<p>بدیسم بقول برہان بروزن حرلیہ (۱) چرم و چوبی باشد مدور کہ در گلوئی دو کنند (۲) تختہ میان سوراخی را نیز گویند کہ بر سر چوب خیمہ می گذارند صاحب جامع فرماید کہ مخفف بادریہ کا مرصاحب ناصری گوید کہ همان بادریہ خیمہ خان آرزو در سراج آورده کہ مخفف بادریہ (ار دو) (۱) ان کو (۲) اون کی برائی</p>	<p>بدیشان استعمال بقول اندجوانہ (۱) یعنی بایشان صاحب ہفت ہذا کہ معنی اول گوید کہ (۲) یعنی بدی ایشان مؤلف عرض کند کہ معنی اول مال ہمد بدل الف است چنانکہ آن و بدان معنی دوم بانساف تختائی مرکب اضافی است و نشان مخفف ایشان (ار دو) (۱) ان کو (۲) اون کی برائی</p>
<p>الف بدیع بقول بہار تازہ و نو و نام کی از فرزندان امیر حمزہ (محسن تاثیر) چہ بہ گیتی فرزند شب نشینان بدیع آثار اما لعل خفتان بدیع آثار عرب است بقول منتخب نوپیدا شدہ و نوپیدا کنندہ فارسیان این را بمعنی عجیب و نادراستعمال کنند و گاہ ہے این را بالغاب فارسی و عربی بقاعدہ فارسی مرکب ہم کنند کہ در ملحقات می آید چنانکہ</p>	<p>الف بدیع بقول بہار تازہ و نو و نام کی از فرزندان امیر حمزہ (محسن تاثیر) چہ بہ گیتی فرزند شب نشینان بدیع آثار اما لعل خفتان بدیع آثار عرب است بقول منتخب نوپیدا شدہ و نوپیدا کنندہ فارسیان این را بمعنی عجیب و نادراستعمال کنند و گاہ ہے این را بالغاب فارسی و عربی بقاعدہ فارسی مرکب ہم کنند کہ در ملحقات می آید چنانکہ</p>
<p>ب بدیع آثار اسم فاعل ترکیبی بمعنی آثار بدیع دارندہ و عجیب سند این از کلام</p>	<p>ب بدیع آثار اسم فاعل ترکیبی بمعنی آثار بدیع دارندہ و عجیب سند این از کلام</p>

محجن - بالا گذشت (ار دو) الف و ب نادر عجیب غریب - نذرت گفته والا -

(۱۵۵۱)

بدیع بدن استعمال - اسم فاعل ترکیبی - بدیع رقص استعمال - لقبول بهار و در صفات	تناسب اعضا دارند و باعتبار تناسب کاتب و قلم مستعمل مؤلف عرض کند که
اعضا کسی که عجیب و غریب و نادر و خوب اسم فاعل ترکیبی است بمعنی خوش نویسی	باشد (انوری ۵) متقیم منزل هفتم هندسی نادر الوجود که در قلمش نذرتی باشد حیف
دیدم پدر در از عمر قوی بیگل و بدیع بدن است که نذ استعمال پیش نشد معاصرین	(ار دو) و ه شخص جو باعتبار جسم عجیب او عجم بر زبان دارند (ار دو) بدیع رقص
نادر هو - نادر جسته والا -	اوس شخص کو که گفته هین جس کی خوش نویسی

(۱۵۵۱)

بدیع دولت استعمال - از قبیل (بدیع) مین نذرت هو -

بدن (اسم فاعل ترکیبی (۱) کسی که دولت او بدیع صنیع اصطلاح - لقبول بحر و شمس	عجیب باشد و بسیار (۲) قلب اصناف
روح اعظم و هم او گوید که روح اعظم	دولت بدیع که مرکب توصیفی است (انوری)
(۱) کنایه از جبرئیل علیه السلام و (۲) اثنائ	(۳) رفیع همت آن کرد با ستاره قرن (۴) بجانب سر و کائنات صلی الله علیه و آله و سلم
بدیع دولت این گشته در زمانه سمر (۵) و نسبت اصطلاح زیر بحث فرماید که (۳)	(۱) نادر دولت والا - بومی دولت والا - قالب آدمی صاحب برهان در ملحمات خود
بزراد دولت مند (۲) نادر دولت - بومی دولت	این را (بدیع صنیع) نوشته و ذکر هر دو معنی
عجیب دولت - مؤنث -	بالا کنید و صاحب مؤید بذر این نسبت معنی هو

<p>بر آدم قناعت کردہ و صاحب اند شفق با برہان مؤلف عرض کند کہ قلب امانت شوم۔ بد طالع۔</p>	<p>منحوس پر فرمایا ہے۔ بد بخت۔ بد نصیب</p>
<p>صنع بدیع است یعنی صنعتی است کہ مادر است وکنایہ از ہر معنی بالا حیف است کہ سند</p>	<p>بدین استعمال بقول اند و غیاث و شمس بالفتح و کسر ثانی بمعنی باین مؤلف عرض کند</p>
<p>استعمال پیش نشد کہ نصفہ این اختلاف میکرد مشتاق سند باشیم (اردو) (۱) جبریل۔</p>	<p>کہ ضربین نیست کہ الف بدل شد بال مہملہ چنانکہ تان و بدان (اردو) اس سے۔</p>
<p>بقول آصفیہ بعربی۔ اسم مذکر چار تقریب فرشتوں میں سے ایک مشہور فرشتے کا نام جو</p>	<p>بدین تخت روان اصطلاح بقول مؤلف بجوالہ قنبہ (۱) یعنی آسمان و (۲) مغش فلک</p>
<p>خداے تعالیٰ کی طرف سے رسولوں پر احکام پہنچا کرتے تھے۔ (۲) آنحضرت صلی اللہ</p>	<p>کند کہ (تخت روان) بقول بجز بمعنی آسمان و تخت سلیمان علیہ السلام و آسپ و چہار</p>
<p>علیہ وسلم۔ مذکر (۳) قالب انسانی بدن انسانی۔ انسان کا جسم۔ مذکر۔</p>	<p>ستارہ مغش می آید پس در اینجا ترکیب بکلی بدین اصطلاح بقول اند بجوالہ فرنگ</p>
<p>فرنگ بالفتح و ضم تحتانی و سکون میم شوم نیت کہ محقق فاضل تسامح کر دے کہ از عبارت</p>	<p>و نامبارک مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل کتابی بعضی آنکہ اصطلاح تخت روان (۱) را</p>
<p>ترکیبی است (اردو) بدین کلمہ سکتے ہیں یہ نقل لفظ (بدین) ہم با او کر دہم جو عہ آن را</p>	<p>در ردیف موحده جادو و صاحب شمس یعنی نامبارک۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ نے</p>

<p>و بد اصل می آید و همد را اینجا صحت ماخذ کنیم و اینجا برای هر دو معنی طالب سند استعمال باشیم تا بهینیم که لفظ بدین بجه ضرورت زیاده شده است بخيال ماضورت نذر و که لفظ بدین را داخل اصطلاح کنیم فلک را نظر بر رنگش سبز طاق گویند و این کنایه باشد و</p>	<p>نقلش برداشت و در نسخه مطبوعه منشی نکلش جبارتی زائد و تعریف اوست که تشبیه تحت را برای آسمان ثابت می کند ما گنگنا و در اینجا همین قدر کافی است که کلمه بدین درین اصطلاح تحریف است و بس (ار دو) و کچھ تحت روان - مذکر -</p>
<p>بدینسان استعمال یعنی باین طرز و باین صورت است که سان بقول برهان یعنی طرز و روشن می آید (نهموری ۵) در آب زنده (۱) سبز طاق (۲) و کچھ سبزه زار - بدینسان باد در صبحم به عجیب نیت که گاهی به آه شام بر آیم (ار دو) اس طرح اس طور سے - اس طریق سے -</p>	<p>(۱۸۵۱) بدینسان استعمال یعنی باین طرز و باین صورت است که سان بقول برهان یعنی طرز و روشن می آید (نهموری ۵) در آب زنده (۱) سبز طاق (۲) و کچھ سبزه زار - بدینسان باد در صبحم به عجیب نیت که گاهی به آه شام بر آیم (ار دو) اس طرح اس طور سے - اس طریق سے -</p>
<p>بدین سبزه زار اصطلاح صاحب مؤید گوید که (۱) اشارت سوی فلک است کذا گاو می است که زمین بر پشت اوست مؤلف فی الادات و فرماید که در قنیه (۲) بمعنی کم اصل و فاسق صاحب شمس بمعنی اول قانع فارس است که گویند بر آب زیر زمین نهی مؤلف عرض کند که سبزه زار (۳) بمعنی مردم فاسق است و بر پشت ماهی گاو می و بر یک شاخ</p>	<p>بدین سبزه زار اصطلاح صاحب مؤید گوید که (۱) اشارت سوی فلک است کذا گاو می است که زمین بر پشت اوست مؤلف فی الادات و فرماید که در قنیه (۲) بمعنی کم اصل و فاسق صاحب شمس بمعنی اول قانع فارس است که گویند بر آب زیر زمین نهی مؤلف عرض کند که سبزه زار (۳) بمعنی مردم فاسق است و بر پشت ماهی گاو می و بر یک شاخ</p>

گا و زمین است چون بعد از زمانی آنرا بر شاہ گناہوں کے بوجہ سے زمین بھاری ہو جاتا
 دوم گیر و زلزہ در زمین پیدا شود پس ہے تو گائے تنھن کر ایک سینگ سے
 ہر دو معنی بالا از بدین گاؤ پیدا کردن دوسری سینگ پر لیتی ہے جس سے پہونچال
 محتاج سند است مجرد قول صاحب شش کافی آتا ہے (صحفی) جب تیغ خوش غلاف کل اٹھا
 نیست و بخیاں ماکلمہ بدین درین اصطلاح اگل پڑی پگا و زمین زمین کے نیچے اچھل ٹپ
 داخل کردن غلط باشد جادار و کہ گاؤ یا بدیوار ہا کا برگد اشتہن (مصدر اصطلاحی بقول
 این گاؤ را استعارہ گیریم از گاؤ زمین۔ رہنما بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار نصب
 (اردو) (۱) مرکز زمین کی قوت۔ مؤثت کردن در دیوار ہا چنانکہ بدیوار ہا کا سینگ
 (۲) گاؤ زمین بقول آصفیہ۔ فارسی۔ مؤلف عرض کند کہ کنایہ باشد (اردو)
 اسم مؤثت عقائد اہل ہنود اور فارس دیواروں میں نصب کرنا۔
 میں وہ گائے جسکی پیٹھ پر تمام زمین ٹہری بدیوان بردن استعمال کسی لحاظ کر دن و بردن
 ہوئی ہے اور وہ خود ایک مچھلی پر کٹھری بدیوان شاہی (ظہوری) برہم داغواہی می بردن
 ہے عوام میں مشہور ہے کہ اس گلیے کے بخیم دیوانی پاکہ از بیداد و رکام و زبان فریاد می
 دونون سینگون پر زمین ٹکی ہوئی ہے جب (اردو) دیوان شاہی میں حاضر کرنا بیجا نا۔
 بدیہ بقول برہان و رشیدی و جامع و سراج مکسر اول بروزن انبیہ (۱) یعنی آرزو مند
 صاحب ناصری بذکر قول برہان گوید کہ صاحب برہان غلط کر دکہ تو یہ را بدیہ نوشت و او
 را دال نداشت مؤلف عرض کند کہ اگر تو یہ را اصل گیریم تبدیل و او بہ دال مہملہ خلا

قیاس نیست چنانکه بیو و بید پس این را سبذل بویہ توان گرفت و اتفاق بہ ہر چہ محققین بالا
 بالفظ و معنی سیما قول صاحب جامع کہ از اہل زبان است کافی است و جا دارد
 کہ این مقرر لغت عربی بدآۃ باشد کہ بمعنی رای است (از کتب لغات عرب پس فارسیا
 بہ تبدیل الف با تخطانی بر سبیل امالہ تصرف در لفظ کردند و معنی رای را بہ آرزو و مندی
 بدل ساختند چنانکہ از مغان و یرمغان و اغلب کہ مقرر شد باشد از لغت عرب بدآ
 کہ بقول منتخب بالفتح رسیدن بخاطر کسی رای خلاف رای اول است فارسیان
 بہ تبدیل الف بہ تخطانی ہای نسبت در آخرش زیادہ کردہ بدیہ کردند و معنی آرزو
 مستعمل شد (فلا قول اقوی من الثانی) بابتی حال خیال صاحب ناصری غلط است
 و اعتراض بر برہان درست نیست (ار دو) آرزو مندی - موت۔

(۲) بدیہ بقول صاحب مجمع الصنائع صنعتی است در کلام کہ نشی یا شاعر کلام
 را بی رویت و تفکر انشا نماید و شاعر را بہ بدیہ گفتن بیاز مایند و این فن نیز ہمکس
 اعتبار تمام دارد و ہمین را ارتجال ہم نامند مؤلف عرض کند کہ (فی البدیہ گفتن)
 معروف است (ار دو) فی البدیہ بہ محل کوئی شعر یا کہاوت و غیرہ کہنا۔

بدیہ ہمسایہ را ہمسایہ داندا مثل حبسا ہمسایہ بد ہمسایہ واقف باشد نہ غیرش۔	احسن بذکر این از محل استعمال ساکت مؤلف (ار دو) دکن مین کہتے ہین پچھو اڑے
عرض کند کہ فارسیان این مثل را در مذمت کی مصیبت ہم سے پوچھو اس کا استعمال	ہمسایہ بدی ز نند مقصود اینست کہ از حال اوس موقع پر موتا ہے جب کہ برے ہمسایہ کی

ایذا رسانی اور تکلیف دہی کو بیان کرنا مقصود ہوتا ہے۔	
(الف) بدیہہ بفتح اول و کسر دال مہملہ و تحتانی ساکن و فتح ہای ہوز اول و فوقانی آخر بقول منتخب لغت عرب است بمعنی سخن بی اندیشہ گفتن و سخن بی اندیشہ فارسیان استعمال این ترکیب خود کنند و ہای مدورہ را بقاعدہ خود بہ تلفظ ہای ہوز چنانکہ (ب) بدیہہ در آمدن مصدر اصطلاحی کنایہ باشد از ناگاہ چار چشم شدن یکبیک آمدن چنانکہ مہوری گوید (س) ز جور چند بشا طکی رود ز اہد پ اگر بدیہہ در آید نظر نگردد انہم پ (اردو) (الف) بدیہہ بقول آصفیہ عربی اسم مذکر بلا تا تل بے سوچہ (ب) اچانک مقابل ہونا۔ اچانک آجانا۔ دفعۃً مقابل ہونا۔ اچانک چار چشم ہونا۔ اسیر نے اچانک پر لکھا ہے کہ مرادف اچانچک۔ (سیر) جیسے بجلی کے چمکنے سے کسی کی سندہ جاسے پ بخود آئے اچانک ترے آجانے میں پ	
موحدہ با ذال معجمہ	
(ذخیرہ نہاون) مصدر اصطلاحی جمع کرنا چیزی است (انوری) کہمت دل زمین جہان آئندہ کی آسائش کے لئے سامان کرنا برہندی بطعمہ ذخیرہ گچ گوہر ہندی پ مؤلف بذو ایدن بقول شمس باشم رنگ از عرض کند کہ ذخیرہ بقول منتخب لغت عرب آئینہ و تیغ و امثال آن دور کردن مؤلف است بفتح آخر پچہ نگاہ داشتہ شود و لغت عربی عرض کند کہ زد آئیدن کبر اول بہ نای آن را یعنی گویند (اردو) ذخیرہ کرنا بقول ہوز مصدر است بمعنی صاف کردن و	

پاکیزه ساختن عموماً چنانکه دل را از غم و اندوه که بذر به موحده اول و ذال معجمه دوم و
 و تیغ را از زنگ و مانند آن که بجای نمودنش رای ممله سوم قبول منتخب با الفتح تخم کاشتن
 می آید و صراحت ماخذ هم مبد را بنجا کنیم و بنجا و تخمی که از و غله حاصل شود مانند برنج و
 بهین قدر کافی است که موحده کسور در گندم و غیره و برآمدن گیاه از زمین و بزر
 اولش زائد است و محقق بی تحقیق زای بقولش به زای هوز دوم و رای ممله سوم
 هوز را ذال معجمه نوشت و غور بر ماخذ کند با الفتح تخمی که از و تره و تولابل حاصل شود و
 (اره و و) و کھوز و ایدن -
 ابا زیر جمع آن پس صاحب غیاث سکندری

نذر گرا اصطلاح بقول بحر و هفت و مؤید خور و صاحب انند پیر وی غلط کرد
 بتقدیم ذال معجمه بر رای ممله کشا و ز و که این را به رای ممله دوم صحیح دانست
 که یور صاحب غیاث گوید و صاحب انند معاصرین عجم هم به ذال معجمه دوم می خوانند
 بدنبالش پوید که درین لغت رای ممله دوم و این مرکب است با کلمه گر که افاده معنی
 و رای سوم است نه ذال معجمه و فرماید که کفاغلی کند چنانکه کوزه گر و کاسه گر و امثال
 که ازین تحقیق آگاه نیستند ذال معجمه بجای آن معنی سازنده کوزه و کاسه معلوم می شود
 ممله می خوانند و این نزد اهل تحقیق صحیحست که صاحب غیاث نظریه بر زیر گیر گاشت که
 صاحب مؤید فرماید که به رای ممله دوم و به رای ممله و رای هوز سوم معنی کشا و ز
 زای معجمه سوم خواندن غلط است زیرا چه می آید و دانست که این مختف همان در زیر
 بذر در عربی معنی تخم است مؤلف عرض کند باشد و دخل در محاوره کرده و دانست

<p>که (بر زیر گیر) که می آید هم بدل بعض (بزرگیر به زای معجمه دوم و زای ممله سوم) است که مرکب از (بزر) عربی و کلمه گراست و دوم و زای هوز سوم بمعنی آتش و نام آنچه (بزر) به زای ممله دوم و زای هوز یکی از ائمه دین ابراهیم زردشت که آتشکده سوم) بمعنی گشت می آید آن هم مقرر است ساخت و آن را آذر برزین نام است که فارسیان از لغت عربی (بزر) که به زای و نام مبارزی ایرانی (چنانکه می آید هوز دوم بالا گذشت به فاعله قلب بعض پس محقق بی تحقیق زای ممله دوم را وضع کرده اند (ار دو) کیسان و کیواریس ذال معجمه و زای هوز را زای ممله کرده و معنی بزرین بقول شمس بالفتح (ار دو) نام آتشکده و دوم گرفت دیگر هیچ (ار دو) و کیو برزین</p>	<p>است در پنج و دو (۲) نام مبارز ایرانی مؤلف عرض کند که (برزین) به زای ممله دوم و زای هوز سوم بمعنی آتش و نام آنچه (بزر) به زای ممله دوم و زای هوز یکی از ائمه دین ابراهیم زردشت که آتشکده سوم) بمعنی گشت می آید آن هم مقرر است ساخت و آن را آذر برزین نام است که فارسیان از لغت عربی (بزر) که به زای و نام مبارزی ایرانی (چنانکه می آید هوز دوم بالا گذشت به فاعله قلب بعض پس محقق بی تحقیق زای ممله دوم را وضع کرده اند (ار دو) کیسان و کیواریس ذال معجمه و زای هوز را زای ممله کرده و معنی بزرین بقول شمس بالفتح (ار دو) نام آتشکده و دوم گرفت دیگر هیچ (ار دو) و کیو برزین</p>
<p>بدل بقول بهار بالفتح چیزی بر دادن و در باطن و فرماید که بالفظ کردن مستقل عرض کند که لغت عربی زبانت فارسیان بمعنی عطا و بخشش استعمال کنند و بالغات فارسی بترکیب فارسی مرکب کنند چنانکه در طبقات می آید انحصار بهار قلت تلاش اوست (ار دو) عطا بقول آصفیه عربی اسم مؤنث الغام بخشش سخاوت فیض و بیا آتش (ع) عفو و بجا یگانه هر چند که لاکهون دین گناه پادشاه عطا به تری رحمت که قرین تهوری است</p>	<p>است در پنج و دو (۲) نام مبارز ایرانی مؤلف عرض کند که (برزین) به زای ممله دوم و زای هوز سوم بمعنی آتش و نام آنچه (بزر) به زای ممله دوم و زای هوز یکی از ائمه دین ابراهیم زردشت که آتشکده سوم) بمعنی گشت می آید آن هم مقرر است ساخت و آن را آذر برزین نام است که فارسیان از لغت عربی (بزر) که به زای و نام مبارزی ایرانی (چنانکه می آید هوز دوم بالا گذشت به فاعله قلب بعض پس محقق بی تحقیق زای ممله دوم را وضع کرده اند (ار دو) کیسان و کیواریس ذال معجمه و زای هوز را زای ممله کرده و معنی بزرین بقول شمس بالفتح (ار دو) نام آتشکده و دوم گرفت دیگر هیچ (ار دو) و کیو برزین</p>
<p>بدل سیمین اصطلاح بقول ضمیمه برهان و بحر و مؤید بخشش و بخشندگی بسیار مؤلف کند که مرکب توصیفی است یا و لون نسبت</p>	<p>در آخرش و معنی لفظی این داد و دهشی که نسبت بسیم است یعنی عطائی که از سکه نقره بود و کنایه از بسیاری بدل (ار دو) و کیو برزین</p>

<p>بذل کردن استعمال - صاحب آصفی جوانی خویش بپهنگام پیری مرانم نشین بذل نمودن ذکر هر دو کرده از غنی است (نصیر همدانی - نشو و نما امكن و شرح مؤلف عرض کند که معنی عطا کردن و صرف آن بذل جهد باید نمود (ار و و) عطا کرنا کردن است (سعدی ص) چو بذل تو کردم بخشش کرنا - صرف کرنا -</p>	<p>بذل بقول برهان و جامع بر وزن طبله (۱) سخن مرغوب دلکش باشد و در ۲ خواندن شعری آهنگ - صاحب رشیدی بر معنی دوم قانع - صاحب ناصری بذکر معنی اول نسبت معنی دوم گوید که شعری را گویند که به آهنگ خوانده شود خان آرزو در سراج نسبت معنی اول گوید که سخن نیکو و لطیفه و بذکر معنی دوم فرماید که شهرت بمعنی اول است چه آنند بذکر هر دو معنی فرماید که لغت فارسی است و صاحب غیاث بجوالة مؤید و مدار گوید که بالضم و بالکسر است و بجوالة خیابان نوشته که عربی الاصل باشد لیکن در اکثر کتب فارسی داخل است صاحب مؤید بذیل لغات فارسی آورده گوید که بالکسر و القضم در عربی جائز که بسیار بکار برند و هر چه بسیار بکار داشته شود و جائز که ناپاک باشد و در فارسی لطیفه و سخن مرغوب و دلکش و خواندن شعریا را گوید که در منتخب اللغت (که لغت عربی) بمعنی اول مذکور مؤلف عرض کند که در منتخب این را نیافتیم و تحقیق ما این است که فارسیان بر لغت عربی بذل های نسبت زیاده کرده مفرس کرده اند و معنی لغتی این منسوب بعطا و کنایه از سخن مرغوب و لطیف که آن را هم کمتر از عطای مصنف یا خواننده بدانند و شعری که به آهنگ خوانده شود آن را هم عطای دانند (انوری ص) که طعنه ازین که رکابش در از کین بگویم</p>
--	---

بذله از آن که عنانش فروگذار بود (اردو) (۱) الطیفه - بقول آصفیه - عربی - اسم
 مذکر چشکلا - لطف آمیز بات - بذله ظرافت کی بات - چوٹی می معنی خیز و خوش آیند بات
 - دلچسپ بات - (۲) خوش الحانی سے پڑا ہوا شعر - مذکر -

(الف) بذله باز اصطلاح - بقول انند
 (ب) بذله سنخ ہر سہ مرادف یکدیگر معنی کہنے والا - خوش طبع -

(ج) بذله گوی ظریف و خوش صحبت را بذوق چہتری رسیدن مصدر اصطلاحی

گویند - بہار بر ذکر ب وج قانع و صاحب حاصل کردن ذوق چہتری باشد (ظہوری
 آصفی مصداق (بذله سنجدین) و (بذله گفتن) (۵) بذوق خاکساری یا ظہوری می رسی
 آورده از معنی ساکت و سندی از وقتی کہ شوخی را خبا چہرہ بر آستین باشد
 ملاطاف ہر وحید کہ برای (ج) می آید مؤلف (اردو) ذوق حاصل کرنا -

عرض کند کہ ہر سہ اسم فاعل ترکیبی است بذل بقول صاحب ضمیمہ برہان و شمس با

معاصرین عجم (ب) را بر زبان دارند و الفاظ ذال نقطہ دار گوی ساخته صاحب مؤیدین
 خلاف قیاس نیست مگر سزا استعلاش از را بذل لغات فارسی آورده بذکر معنی بالا
 نظر مانگدشت مشتاق سند باشیم - تخانی فرماید کہ در عربی بالفتح و تشدید معنی بل -

آخرہ در (ج) زائد است و بس (ملا حید مؤلف عرض کند کہ دیگر ہمہ محققین فاسی

(۵) بیابیش ای شاعر بذله گوی کہ از زبان ازین لغت ساکت و طرز بیان محققین
 تست ہنگامہ را آبروی کو (اردو) یا لا تحقیق معنی چنانکہ باید نی کند و طاہری شہ

(۲۵۲)

از گوی ساخته چه مراد است اگر گوی را بفتح اول	صاحب ساطع بمعنی جایی و مقام است
گیریم ظاهر اسفاک مصنوعی است و اگر بضم	فاریان های ثبت در آخرش زیاده
گیریم گوی که با چوگان زنند ولیکن صفت	کرده بای فارسی را بموقده بدل کرده
(ساخته) تقاضای معنی اول کند حیف	باشند چنانکه تپ و تب و دال مهمله را به
است که محققین که با اجمال بیان اندر اب	معجمه چنانکه آدر و آذر و این مفرس را
لفظ را هم ترک می کنند و معاصرین عجم بزرگ	معنی اسفاک مصنوعی استعمال کرده باشند
نذارند و سند استعمال پیش نشد مخفی مباد که	والله اعلم بحقیقه احوال این همه تا ویلات
در نسخه قلمی نوید همین لغت را همین معنی	از برای آن پسندیدیم که صاحب مؤید
بدال مهمله آورده و بده به دال مهمله همان	فضیلتی دارد و محقق معصیت و نظرتانید
خشکه پلا و وغیر ذلک که گذشت و جا دارد	نصرت بیان حلیفظ و اعراض ندارد (ار دو)
که اصل این (پد بای فارسی) بود که در شرکت تجو	مصنوعی اسفاک که خود اسفاک را به غار - مذکر -

بذیون | بقول سروری و جهانگیری و برهان و ناصری و جامع بذال معجمه بوزن مقرون
 بمعنی قماشهای نفیس (فرهنگ منظومه ۵) برزو بالا بود بلند و برین پادشاهت بذیون
 قماشهای گزین پادشاه رشیدی گوید که لغت عربست و صاحب قاسوس کبیر باور و
 خان آرزو و در سراج متفق بر رشیدی گوید که احتمال تعریب دارد و صاحب مؤید
 هم این را بذیل لغات فارسی جا داده مؤلف عرض کند که بعضی محققین بالا در تعریب
 این استعمال جمع کرده اند یعنی قماشها و این مبنی بر شهر فرهنگ منظومه است و تحقیقت

انست که اسم جنس مقصود است یعنی قماش که از ابریشم است و به تحقیق ما مفرس است
 زیرا که صاحب قاموس همین لغت را به زای تہوز بر وزن عصفور بالضم و جر و حل
 بالکسر معنی قماش ابریشم آورده و بقول منتهی الارب و محیط محیط به زای معجمه و یا پس خرن
 نیست که فارسیان به تبدیل زای تہوز به ذال معجمه این را استعمال کرده اند و این تصرف
 عربان عجم باشد و بس بعضی متفنین فارسی زبان مثل صاحب قانون و شکیری این
 کلیه را بیان کرده اند که هر لغت که اول آن ذال معجمه بود فارسی نیست و هر لغت که آخر
 ثانی آن ذال معجمه بود غیر از بدله و بدیون و پذیرفتن و پذیره و گذشتن و گذاره
 فارسی نباشد (انتهی) بخیاں ما ایشان هم بدیون را فارسی دانسته اند ازینجاست
 که از کلیه آخر اندک رشتنی کرده اند ولیکن کار از تحقیق ماخذ نگرفته اند حاصل نیست
 که این را مفرس دانیم بوجه تصرف تبدیل ولیکن این تبدیل خبر میدہد از نیک فعل عجمیان
 نیست بلکه عربان ایران است ورنہ ضرورت نداشت که زای تہوز را بذال معجمه
 بدل کنند آنانکہ خیال تعریب دارند غلط باشد کہ عکس آن تفریس است (اردو)
 دیبا - ایک ریشمی کپڑے کی قسم ہے جسکو فارسیوں نے بدیون کہا ہے ۔ مذکر
 پذیرہ | اصحاب مؤید این را بذیل لغات فارسی آورده فرمایند کہ بعضی زن بد زبان است
 و گوید کہ بفتح اول و کسر دوم بذال منقوطہ ممکنون و بہ تشدید یا لغت عرب است کہ
 فارسیان ہم استعمالش کرده اند مؤلف عرض کند کہ نہ چنان باشد بلکہ فارسیان مخفی
 بختانی و زیادت ہای تہوز را مذہ و آخر این را مفرس کرده اند یا اینکه پذیرہ را کہ مؤ

بذاتی است بتخفیف استعمال کردند اندرین صورت ہم تفریس باشد شاق نہ استعمال
باشیم کہ محققین فارسی زبان ازین ساکت اند و معاصرین عجم بزبان ندارند۔
(ارو) بد زبان عورت۔ مؤنث۔

مؤحدہ بہ رای مہملہ

برمقبول سروری و جہانگیری و برہان و رشیدی و ناصری بفتح با (۱) بمعنی سینہ و
بقول جامع سینہ و پستان (قطران تبریزی ۵) نگہ کن روی آن و لبر جو نقش لعبت بربر
پا و گلنارش بہ بین پر بار و دونا ریش نگر بربر پا خان آرزو در سراج گوید کہ این قیر
بمعنی کنار است و فرماید کہ در اصل بمعنی سینہ است و ازین مرکب است (برسام) کہ
مرضی است معروف و بمعنی آغوش و کنار مجاز این بہا گوید کہ کلمہ بر بمعنی اسمی و
حرفی ہر دو آمدہ و صراحتش در مطہات آید مؤلف عرض کند کہ این حرفی است بمعنی
علی کہ بر معنی دوم می آید و فارسیان بجاز آن را بمعنی سینہ استعمال کردند کہ بالای حقمہ
اعظم جسم است و خان آرزو درست گوید کہ معنی سوم این یعنی آغوش و کنار مجازاً
(ارو) سینہ۔ مذکر۔ دیکھو اسباب۔ صاحب آصفیہ نے تبر پر لکھا ہے۔ فارسی۔ اسم
مذکر۔ سینہ۔ پستان۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ یہ فارسی لفظ ارو و مین ان معنوں میں
مستعمل نہیں ہے غالباً آپکا تسامح ہے۔ یا ہماری معلومات کی کمی۔

(۲) بر۔ بفتح با بقول سروری و جہانگیری و برہان و رشیدی و ناصری بمعنی بالاکہ تبر
تبر گویند (کمال اسمعیل ۵) ہر کہ منظور توشہ پچو ستارہ ز شرف پا جا گاہش بر ازین طارم

نہ منظر باد پد خان آرزو در سراج گوید کہ حرفی است و در فارسی یعنی علی و استعمال چنانکہ
گویند بر بام رفت یعنی بالائی بام مؤلف عرض کند کہ استعمال حرف بر معنی
فوق و علی سلم (ارو) اوپر پر (بلندی مونت) دیکھو باشجر صاحب آصفیہ
نے فرمایا ہے۔ جر۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ اوپر۔ بالا۔ بلند مؤلف عرض کرتا ہے کہ
ہم نے اردو میں اس فارسی لفظ کا استعمال ان معنوں میں نہیں سنا۔ غالباً
صاحب آصفیہ کا تسامح ہے۔

(۳) جر۔ بقول جامع بفتح اول بمعنی بلندی (انوری) شرح آن دیگران ہی ہم
کہ کہ فرود است در برابر زور شید (ارو) بلندی مونت۔

(۴) جر۔ بقول سروری وہاں گیری و برہان و رشیدی و جامع و سراج بہ فتح با معنی
کنار و آغوش و بغل و بقول ناصر پھلوکنار و آغوش (انوری) شرف بلطف
ہی پروردگار ملک پھرنیاز ہی پروردگار برہ (امیر خسرو) نازک تر
است آن بدن از برگ گل بسی کہ عیشی است گر بر نہ کشد و برش کسی (حکیم فرہانی)
(۵) نخست روز کہ دریا تر ابدید بدید کہ پیش فضل تو چون ناقص است و چون
ابتر کہ ببال باتو نماند شد از بخوابد جفت کہ بقدر باتو نیاروز دار بخوابد بہد تلف
عرض کند کہ اشارہ این بر معنی اول گذشت و این مجاز معنی اول است پس (ارو)
جر۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ بغل۔ آغوش۔ کنار (مومن) یون جلد
جائے رات گزراے فلک در نیچ پتر سے جدا ہو رشک قمرائے فلک ذریعہ پتر

(۵) بر۔ بقول سروری و جهانگیری و برہان و رشیدی و ناصری و جامع و سراج بفتح یا بمعنی پہنای پرچیز (النوری ۵) برو بالای قصر جاہ اور اپنی پیاد بسالی مرغ اوہام پو مؤلف عرض کند کہ بدین معنی لغت سنکرت است صاحب ساطع و کر این کردہ جادو کہ فارسیان استعمال این کردہ باشند و جادو کہ درین شعر (برو بال) بمعنی کنار و قد باشد و کنایہ از بلندی و پہنائی کہ از قد بلندی مراد است و از کنار و آغوش عرض مقصود اندرین صورت این را متعلق بہ معنی چہارم کنیم و (برو بال) را درین شعر استعارہ دانیم و جادو کہ تہر و کلام النوری مرادف بال باشد و از (برو بال) بہ تکرار لفظ معنی بلندی گیریم باقی حال این لغت فارسی نیست بمعنی پہنا اگر سند واضح تر ازین بدست آید تو انیم کہ مقرر گوئیم (ار دو) بر۔ بقول آصفیہ۔ فارسی عرض۔ پہنا۔ چوڑائی۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ ہم نے اردو میں اس فارسی لفظ کا استعمال ان معنوں میں نہیں سنا۔ غالباً صاحب آصفیہ کا تسامح ہے۔

(۶) بر۔ بقول سروری و برہان و ناصری و جامع بفتح یا بمعنی نفع و فائدہ (سعدی ۵) بر خور و از خود و از عمر خویش پھر کہ مر از تو جدائی کند و فرماید کہ اصل این همان شمر است چنانکہ ۱۰ از عمر خود بر خور دار باشد یعنی شمر زندگانی خود را در یاد بخان آرزو در سراج گوید کہ مجاز است مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی ہفتم باشد (ار دو) نفع۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ سود فائدہ۔ منافع۔ منفعت۔ نتیجہ۔ ثمرہ۔

(۷) بر - بقول سروری و برهان ورشیدی و ناصری و جامع بفتح یا بمعنی مثر (انوری ۵) آمد نظام شاخش و صدر شهید برگ و وان شاخ و برگ را تو خداوند بار و بر و (فرخی ۵) در از تر زغم مستمند سوخته دل و کشیده تر زغم و دوندخته جگر و چو چشم شمع و چشمهای اوبلی آب و چو قول سفلہ همه کشتهای اوبلی بر و خان آرزو در سراج گوید که ظاهر این مخفف آراست مؤلف عرض کند که ما اشاره این بر لفظ بار کرده ایم و ممد را بجا عرض کرده ایم که بار فرید علیہ بر است و درینجا همین قدر کافیت که مجاز معنی دوم یعنی چیزی که بالای درخت پیدامی شود آنرا گرفتند (ارو) و بگویم بار که دسویں معنی - صاحب آصفیہ نے بر کو بھی ان معنوں میں بیان کیا ہے اور فرمایا ہے کہ فارسی - اسم مذکر - پھل - بار و درخت -

(۸) بر - بقول سروری و جامع بفتح یا بمعنی برنده (انوری ۵) شمس اسلام فلک مرتبه برهان الدین و آنکه مولش بود شمس و فلک فرمان بر و مؤلف عرض کند که بی خبری زبان طایف از قواعد فارسی بر آنگامی زبان است که این بمعنی فاعلی و نند و نمی دانند که بدون ترکیب با اسمی این معنی پیدامی شود و بر قواعد اسم فاعل ترکیبی غور نفرمودند (ارو) اینجا نے والا -

(۹) بر - بقول سروری و برهان و جامع بفتح یا بمعنی بیر (انوری ۵) بر سمرقند اگر بگذری ای باد سحر با خبر از اهل خراسان بر خاقان بر و مؤلف عرض کند که چرا نمی فرمایند که امر حاضر مصدر بر وزن است که بجای خودش می آید (ارو) اینجا نے

(۱۰) بر۔ بقول سروری بفتح بامعنی استقلال مؤلف عرض کند کہ نظر بہ اعتبار محقق زبان دان این را اسم جامد فارسی زبان گوئیم کہ سکوت صاحبان ناصری و جامع کہ ہم از اہل زبانند تعجب خیز است (اردو) استقلال۔ دیکھو استقامت۔

(۱۱) بر۔ بقول سروری و جہانگیری و برہان و جامع و سراج بفتح اول بمعنی یاد و حفظ (خاقانی) پس گشتہ صدر از زبان آفتاب وار پرتانسخہ مناسک حج گرد از برش پاجحاب جہانگیری فرماید کہ این را (از بر) ہم گویند صاحب رشیدی گوید کہ بدین معنی آزر بر است نہ بر اما بیر بہ تحتانی دوم و دیریم بہ تحتانی دوم بمعنی حفظ و یاد آمدہ۔ خان آرزو در سراج گوید کہ این ماخوذ است از معنی اول چرا کہ از بر کردن بمعنی یاد کردن از سینه تعلق دارد یعنی چیزی را محلوک سینه گردانیدن چنانکہ گویند کہ علم در سینه باشد نہ در سنیہ علم مؤلف عرض کند کہ محقق زبان دان یعنی صاحب سروری از سندی کہ پیش کردہ بر بمعنی حفظ ثابت نمی شود و از صدر (بر کردن) کہ می آید اللہ تعالیٰ تعالیٰ این معنی می شود و بر اعتبارش ہمین قدر توانیم گفت کہ اسم جامد فارسی زبان باشد مجاز معنی اول یعنی چیزی کہ در سینه باشد و اشارہ این بر از بر ہم کردہ ایم و بر را کہ می آید فرید علیہ این دانیم چنانکہ بست و بست و ویر مبدلش کہ موصد بہ و او بد شد و چنانکہ آب و آو (اردو) دیکھو آزر بر۔ صاحب آصفیہ نے بر پ فرمایا ہے کہ فارسی۔ اسم مذکر۔ یاد۔ حافظہ۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ آپ نے غالباً تسامح فرمایا ہے اردو میں یہ فارسی لفظ ان معنوں میں متعل نہیں ہے۔

(۱۲۱) بر بقول سروری و برہان و جامع بالفتح بمعنی تن و بدن (خاقانی ۵) (نخسا)
 عید را نگر از برقع زرش پیکر دست شاہ جامہ عیدیت در برش پیکر (انوری ۵)
 تو بادی کہ جز با تو نیکو نیاید پیکر قبا بقادر بر آفرینش پیکر مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی
 چہارم است دیگر پیچ (اردو) و دیکھو بدن - صاحب آصفیہ نے بر پر لکھا ہے -
 فارسی - اسم مذکر - تن - بدن - مؤلف عرض کرتا ہے کہ یہ فارسی لفظ اردو
 میں سنا نہیں گیا -

(۱۲۲) بر بقول سروری بالفتح بمعنی بیرون (حکیم سنائی ۵) دیریت تاسیہ
 محشر ہی دمید پیکر ای زندہ زادگان سر ازین خاک بر کنید پیکر مؤلف عرض کند کہ
 در مصدر مرکب (بر گردن) بر بمعنی دوم اوست بمعنی بالا گردن و بلند گردن
 و از سند حکیم سنائی ہمین معنی پیدایمی شود پس بوثیقہ این مصدر بر را بمعنی بیرون
 گرفتن زائد از ضرورت است محقق نہ باندان از تراکت کار گرفت اگر چہ باعتبار
 این معنی را تسلیم تو انیم کردو بر را بدین معنی اسم جامد فارسی زبان تو انیم گفت لیکن
 حقیقت ہمین قدر است کہ ذکرش بالا گذشت (اردو) بر بقول آصفیہ - فارسی - اسم
 مذکر - باہر - بیرون - مؤلف عرض کرتا ہے کہ ہم نے اردو میں بر بمعنی بیرون
 کسی اہل زبان سے نہیں سنا - صاحب آصفیہ نے غالباً تسامح فرمایا ہے -

(۱۲۳) بر بقول سروری و جہانگیری و برہان و ناصر و جامع و سراج بفتح اول
 بمعنی زن جوان صاحب رشیدی مذکر این گوید کہ درین تامل است مؤلف عرض کند

باعتبار محققین بالاسیما صاحبان سروری و ناصری و جامع کہ از اہل زبانند اسم جاہ
 فارسی زبان گیریم و مشتاق سند استعمال باشیم (اردو) جوان عورت بیوٹھ۔
 (۱۵) بر بقول سروری و جاہانگیری و برہان و ناصری و جامع و سراج بالفتح بمعنی طرف
 و جانب چنانکہ گویند کہ از راہ یک بر شوئے یعنی یک طرف شو۔ صاحب رشیدی بذکر این
 گوید کہ درین تامل است مؤلف عرض کند کہ نظر باعتبار محققین بالاسیما صاحبان
 سروری و ناصری و جامع کہ از اہل زبانند اسم جاہ فارسی زبان دانیم و مجاز معنی
 چہارم (اردو) طرف۔ دیکھو بانس کے تترہوین معنی۔

(۱۶) بر بقول سروری بالفتح بمعنی نزدیک۔ سدا این بر معنی نیم گذشت۔ خان آرزو
 در سراج ذکر این کردہ گوید کہ چنانکہ بے بر من چنین است بے یعنی پیش من و فرماید کہ
 این نیز متعلق از معنی اول است یعنی سینہ (انوری ۵) بر درنگ رکاب تو بیدار
 زمین پا برشتاب عنان تو بی شتاب صبا پا (ولہ ۵) توئی کہ سایہ عدلت چنان لہریڈ
 شدہ پا کہ رخنہ کردن آن مشکل است بر خورشید پا مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی دوم
 دانیم یا اسم جاہ بدین معنی (اردو) پاس۔ بقول آصفیہ ہندی نزدیک۔ قانون
 (۱۷) بر بقول سروری بالفتح بمعنی مہربان حیث است کہ سند استعمال پیش نشد۔ از
 معاصرین عجم نہ شنیدیم و در کلام قدما ندیدیم باعتبار محقق صاحب زبان توانیم گفت
 کہ اسم جاہ فارسی زبان باشد۔ سکوت صاحبان ناصری و جامع تعجب خیر است (اردو)
 مہربان بقول آصفیہ۔ فارسی۔ محبت کرنے والا۔ شفیق۔ رفیق۔ محب۔

(۱۸) بر بقول جہانگیری و برہان و رشیدی و ناصری و جامع و سراج مخفف برگ -
 (کمال اسمعیل ۷) ہر کہ چون نرگس صاحب نظر است از سر ذوق پوچون گل از
 آرزوی دیدن او صد بر شد پامؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است و جا دارد
 کہ مجاز یعنی مفہم گیریم کہ اصلش معنی دوم است کہ برگ ہم ہیچون ثمر بالائی درخت
 است چنانکہ فارسیان بآرہم یعنی برگ و گل و ثمر گرفتہ اند (اردو) برگ بقول
 آصفیہ فارسی - اسم مذکر - پتہ پات - ورق - .

(۱۹) بر بقول جہانگیری و برہان و جامع و سراج بمعنی درخانہ و سراسر است صاحب
 رشیدی بذکر این گوید کہ درین تامل است و صاحب ناصری گوید کہ برہان ندارد
 مؤلف عرض کند کہ منظر بر اعتماد و محققین بالا کہ بعض نشان از اہل زبانند اسم جا
 فارسی زبان دانیم و مشتاق سند استعمال باشیم (اردو) دروازہ بقول آصفیہ
 فارسی - اسم مذکر - مدخل - پھاٹک - در - باب -

(۲۰) بر بقول برہان و جامع بمعنی زمین خشک بی آب و علف و بیابان صاحب
 ناصری گوید کہ تبراہ تشدید رای ہملہ مقابل بحر لغت عرب است و جمع آن براری
 و تخفیف ہم آمدہ مؤلف عرض کند کہ مفرس باشد کہ فارسیان لغت شد درابہ
 تخفیف خواندہ اند (اردو) خشک زمین میوشت - جنگل - مذکر - صاحب آصفیہ
 بنے تبراہ تشدید کے ساتھ لکھا ہے اور فرمایا ہے کہ عربی - اسم مذکر - خشک زمین -
 جنگل - بیابان - خشکی - مؤلف عرض کرتا ہے کہ غالباً آپ سے تسامع ہوا ہے اس لئے

کہ اردو میں مفرس کا استعمال ہے تحفیف کے ساتھ اور شد و کا استعمال نہیں ہے۔
 (۲۱) بر بقول برہان۔ نام درختی درہند۔ صاحب تحقیق الاصطلاحات گوید کہ در
 ہندوستان می روید و از شاخہای آن پنج برآمدہ نزول می کند و رفتہ رفتہ بزمین
 رسیدہ فرو می رود و از آن پنج تنہ دیگر بہم می رسد و برای تقویت شاخہا بمنزلہ
 ستون می شود (آزاد بلگرامی) چوریشہ بر در نیم راہ و اماندہ پرفر و دشمن او در
 ترقی معکوس پ (مرشد قلیخان محمور) چو درختی کہ زہر شاخ و پد ریشہ بجا کہ
 در سجود تو زہر عنفوز زمین گیر شد ہم پ مؤلف عرض کند کہ بڑ موحدہ و رای ہندی
 بقول ساطع لغت سنسکرت است بفتح اول یعنی درختی معروف کہ شیر آن را در و
 بکار بند و چون فارسیان این قسم لغات را در فارسی استعمال کنند رای ہندی
 را بہ رای مہلہ بدل کنند صاحب محیط بر (بڑ۔ بہ رای ہندی) گوید کہ آن را و بک
 مالوہ برگد گویند و بعرہ ذات الذوانب و بفارسی درخت ریشا و ہندی پڑ و
 باسرو در سنسکرت مری و آن درختی است ہندی۔ بیار کلان۔ گرم و تیز
 نزد بعضی سرد و راقل و دم و خشک در آخر آن شیر او سرد و خشک در سوم
 گران و حالب شکم و دافع فساد باد و بلغم و صفرا و نافع و دامیل و بشور و تپ و
 حرارت و تشنگی و بیہوشی و زخمہا و ریشہا را نافع و منافع بسیار دارد (الخ)۔
 (اردو) بڑ بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر۔ برگد۔ ایک قسم کا پیل کی مانند
 بڑے سایہ اور پھیلا و کا درخت ہے جس میں دائری کی طرح نیچے جڑیں سی انگشتی رہتی ہیں

(۲۲) بر - بقول برهان پرنده را گویند مؤلف عرض کند که محققین زبانندان ازین معنی ساکت اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که مجاز معنی دوم باشد و بس که پرنده را که بالاتر می باشد - برگفته باشند حیف است که صراحت فرمایند از پرنده مذکور و طرز بیانش تخصیص را طایه می کند (اردو) ایک خاص پرنده کو فارسیون نے برگہا ہے - مذکر -

(۲۳) بر - بقول بہار یعنی در و بالعکس و جوالہ مرزا جلالی طباطبائی نوشته که در و بر و بر و در استعمال بدل یکدیگر می آیند (صائب ۵) نیست امروز از جنون این شور و غوغا بر سرم پا در حریم غنچه چون لاله سودا بر سرم پا (میر رضی اریتمانی ۵) سر ببالین چون ہند آن را کہ در دی در دل است پا خواب شیرین چون کند آن را کہ شوری بر سر است پا (سعدی ۵) ساقی سنگدل مرا چہ بہانہ میدہی پا بادہ ناب برگفت شور شراب بر سرم پا مؤلف عرض کند کہ درست می گوید چہن است محاورہ (اردو) مین - دیکھو اندر -

(۲۴) بر - بالکسر بقول اندر فارسی زبان بمعنی یک کہ عدد اول است مؤلف عرض کند کہ صاحب غیاث این را لغت ترکی گوید و صاحب کثر کہ محقق لغات ترکی است تصدیق این می کند - نمی دانیم کہ صاحب اند چطور این را لغت فارسی گفت - (اردو) ایک - عدد واحد - مذکر -

(۲۵) بر - بالغ بقول اند مثل بای موحده برای الصاق آید چنانکہ (دوش بردوش)

(وزمین بر زمین) (خواجہ نظامی ۵) غلامان گل چہرہ و دل را بای پیکر مگر مگر در تختش بہ پای
 زمین بر زمین تا باقصای روم پیکر بخشید و ریاضت زید بوم پیکر فرماید کہ اگر محمول بر
 معنی علی باشد پس زمین عبارت از اطلاق آن خواهد بود چنانکہ درین بیت شیخ شیراز
 (۵) آنکہ چون پستہ دیدمش ہمہ مغر پست بر پست بود بچو پیاز پست و بچنین (۵)
 برتست پاس خاطر بیچارگان و شکر پادشہ بر ما و بر خدای جہان آفرین جزا پاد گوید کہ چون
 بر عرض مقدمہ چیزی اخذ یا ترک کردہ میشود می گویند کہ بے بر فلان چیز گرفت یا ترک
 کردہ شد مثلاً صاحبی نوکری را دشنام داد پس در آن حال می توان گفت کہ بے فلانی
 نوکری گذشتہ بر دشنام داد و در نیصورت مدخول لفظ بر سبب مقدمہ باشد و ہم
 او گوید کہ ازین قبیل است درین بیت خواجہ نظامی (۵) جہان آن کسی راست کو
 دیر و پانی نہ دگذاشت بر تیج مرد و پانی بر مرد ضعیف و زبون مؤلف عرض کند کہ در
 ہمہ اسناد بالا بر معنی علی باشد و معنی الصاق اصلاً نباشد و این ہمہ اسناد متعلق بمعنی
 دوم است کہ گذشت (اردو) و بکھود دوسرے معنی ۔

(۲۶) بر۔ بالفتح بقول بہار بمعنی الی چنانکہ نظامی گوید (۵) سکندر بتاریکی آرد تاج
 کمرہ روشنی خضر یا بدر آب پیکر مؤلف عرض کند کہ درین شعر ہم بر بمعنی علی است
 الی قائل (اردو) و بکھو بر کے دوسرے معنی ۔

(۲۷) بر۔ بقول ناصری زائد در اشعار متقدمین بسیار است چنانکہ (ع) ای تازہ تر
 از برگ گل تازہ بہ برگ پیکر فرماید کہ تقدیم ہای ابجد بر این ردیف از شرط لطافت

خان آرزو در سراج ذکر این کرده مؤلف عرض کند کہ بدون تقدّم موحدہ ہم زیادت برادر کلام فارسیان یافتہ ایم و در بعض مصادر ہم کہ در محاورہ فارسیان مستعمل است چنانکہ انگلیختن و بر انگلیختن و آہنختن و بر آہنختن و غیر ذلک (اردو) بر فارسی من زائد بھی آتا ہے۔

(۲۸) بر۔ بالفتح بمعنی روشن کہ مصدر (بر کردن) بمعنی روشن کردن از ہمین معنی متعلق است کہ می آید خان آرزو بذیل بر ذکر این مصدر کرده گوید کہ ظاہر در (بر کردن) بمعنی روشن کردن متعلق بمعنی دوم است مؤلف عرض کند کہ درست گوید (اردو) روشن و کمیو ابرخیہ۔

بر آب آمدن مصدر اصطلاحی۔ بقول	۲۰، مشہور شدن ہم (انوری ۷) مولد و
جہانگیری (در ضمیمہ) و بقول صاحبان برہان	منشأ بین در خاک ہندستان مراہ و نظم و شرم
ورشیدی و بحر و جامع و مؤید و سراج (۱) کنایہ	بین کہ بر آب خراسان آمد است (۲) (اردو)
از ظاہر و فاش شدن (امیر خسرو ۷) چو فوج	(۱) اظہار ہونا۔ (۲) مشہور ہونا۔
ہندوان رہہ پیشتر یافت و خلیفہ ہم خلاف	(الف) بر آب افگند چون زینش سپر اصطلاح
نحسہ دریافت و بر آب آمد ہمہ کان آتش	صاحب مؤید بکر این گوید کہ (۱) ای ہجوین
انگیز و بچش آوردیل آتش تیز و مؤلف	سپر بر آب افگند اور یعنی از و عاجز شود و نہنم
عرض کند کہ چیزی کہ از تہ بر آب آید ظاہر شود	گرد و کند اقیل۔ صاحب ہفت فرماید کہ چون
و از ہمین معنی تحقیقی این اصطلاح عام قرار یافت	زینش سپر معلوم یعنی از و عاجز شود و نہنم

<p>گر دو نیز (۲) یعنی مستعد شدن - مؤلف نمی دهد و معنی مصدری از مضارع پیدایم کند عرض کند که تسامح هر دو که این را بصورت و محققین فارسی زبان از هر دو معنی سبکت مصدر را قائم نکرده یعنی ----- معاصرین عجم هم بر زبان ندارند (ارو)</p>	<p>(ب) بر آب افکندن سپهر است یعنی عاز (الف) عاخر هوتا ہے - ہارتا ہے - ہا ہوتا ہے و نہزم شدن و درین مصدر تخصیص آب ہونا (ب) سپهر پھینکنا - سپر ڈالنا - بقول آصفیہ ہم نباشد بلکہ (بر زمین افکندن سپر) ہم سپر ہتھیار ڈالنا خوف سے یا ہار مان کے ڈال معنی دارد و مجرد (سپر افکندن) ہم مرادش پھینکنا - عاخر ہونا - مغلوب ہونا پھینکنا حیف است کہ مصرع ثانی (الف) را ذکر نکرد بر آب برون بنایا مصاد را اصطلاحی -</p>
<p>تأسیان میکردیم کہ مقصود شاعر چہ بود فاضل بر آب برون بنایا و بہار و نقل نگارش بتحریر یعنی صاحب مؤید الفضل برای تأیید فضل اندہر و این ہر دو مصاد را با (آب) بنا</p>	<p>مصرع کامل را اصطلاحاً قائم داشت و بنا و بنیاد نوشتہ اند و سندی از برای این دریافت حقیقت را بر فضل گذاشت و این پیش نکرده و ما حقیقت آن بجایش عرض کردیم حسن فضیلت اوست و نمی توانیم گفت کہ نسبت این عرض کنیم کہ این من و چہ مرادف از استعمال شاعر مصدر اصطلاحی را اخذ کردن نتوانست یا شکل دانست و معنی نظر نگذشت - طالب سند باشیم کہ محققین زبان</p>
<p>و پید کردہ صاحب ہفت غلط است این را ترک کردہ اند (ارو) و کھو آب کہ الفاظ اصطلاح و معنی تحقیقش اجازت آن رساندن بنا -</p>	<p>و پید کردہ صاحب ہفت غلط است این را ترک کردہ اند (ارو) و کھو آب کہ الفاظ اصطلاح و معنی تحقیقش اجازت آن رساندن بنا -</p>

بر آب بستن اصطلاح بقول اند	نداشت که این را مقوله گردانیم که امر حاضر
سیراب کردن (مغراس) زبان برگ پان	همان مصدر است (اردو) و بکھو آب
تا در دهان غنچه اش دیدم پو بر آب گزیده تم گفتن یہ اُس کا امر حاضر ہے ۔	بر آب دیگر رفتن مصدر اصطلاحی
گلبن آشفته حالی را پ صاحب بحر وارسته	
(بر آب بستن چیزی) را بمعنی سیراب کردن	بقول بهار مراد آب چکان آب نبودن) و
آن آورده مؤلف عرض کند که (آب بچیزی) (بر آب غمان چیز آمدن) مؤلف عرض کند	
بستن) بمعنی سیراب کردن آن بجای خوش	که باور شمع اول الطبع بهار این را نیا قسیم و
گذشت پس چا دارو که کلمه بر را درین	در مطبوعه نو کشور سندی پیش نشد پس تا آنکه
اصطلاح زائد گیریم چنانکه بر بعضی بست	و سند استعمال پیش نه شود اعتبار را نشاید و
هفتش مذکور شد یا اینکه (بر آب بستن چیزی)	اگر از معنی لفظی کار گیریم خربن نباشد که بر
معنی وابسته آب کردنش با بقی حال کنایه	طریق دیگر رفتن است و پیروی کسی کردن
ایست و موافق قیاس (اردو) سیراب	است که (بر آب فلان) بمعنی بطریق فلان
کرنا۔ (دکھو آب بچیزی بستن)	می آید (اردو) غیر کی پیروی کرنا۔
بر آب بگویی مقوله بقول سرور بستن بر آب زدن	مصدر اصطلاحی بقول
ملحقات) بمعنی حالی بگویی و زود جواب بده	بهار در آب فرو بردن و گوید که اطلاق
مؤلف عرض کند که (بر آب گفتن) مصدر	زدن بر چیزی بمعنی خوشستن را رسانیدن
است که بهمین معنی می آید۔ ضرورت	به آنچه نیز بسیار آمده درین صورت است بمعنی

الی وزدن بمعنی رسانیدن باشد یعنی نشستن	در شراب زدن که آب بمعنی شراب بی پیش
را آب رسانیدیم پس آب رسانیدن عجا	گذشت و سند خروشی برای رب باشد
از اختیار کردن رندی و مستی بود همین	معنی حقیقی دیگر هیچ معنی مباد که چون خود را
بیک خروشی - رباعی ۵) یکچند در زرد چو	مفعول این گردانیم از معنی آب کنایه نوا
احباب زدیم با آخر نقبی گنج نایاب زدیم	یعنی (ج) مبتلای می خواری کردن خود را
پا تا شبهه ز تبیع و ردابر خیزد پا زدیم بچانه	و ضرباتی شدن - و بر درینجا بمعنی می باشد
و بر آب زدیم با مؤلف عرض کند که در	چنانکه بر معنی بست و سوش گذشت بمعنی
نسخه قیم بهار (۱) بمعنی غرق کردن است	آبی (ار دو) (الف) پانی مین و النما گرانما
و بس و با ستنا و همین رباعی نوشته که ای خرابی	غرق گردان آب شراب مین و بونا - (ج) این
شدیم و رندی و مستی اختیار کردیم و گوید آب	کوشتر انجوار بنام -
که می تواند که درینجا بمعنی (۲) در آب نندن	بر آب فلان اصطلاح - بقول بحر و
و غرق کردن گیریم درین صورت مفعول	برهان (در مطقات) یعنی بطریق فلان و
به تبیع و رد اخواهد بود و علی التقدیرین مفعول	روش فلان و بقول صاحب مؤید بر شکل
فیه آب است (انتهی) پس بنجیال ماعبات	فلان مؤلف عرض کند که آب بمعنی طریق
اول الذکر تصحیف و تصرف مصححین مطبع	بر معنی چهارش گذشت (ار دو) کسی کی
باشد باقی حال (الف) بمعنی دوم حقیقی است	روش بر کسی کی پیروی مین -
و معنی اول هم داخل آن است و (ب)	بر آب فلان حمیر آمدن مصدر اصطلاح

بقول بہار لوف (برآب دیگر رفتن مؤلف عرض کند الف) برآب نقش زدن (مصدر اصطلاحی)	
کہ آب درینجا بمعنی رونق است کہ بر معنی روشن (برآب نوشتن) بہار (دب)	
گذشت و این بمعنی رونق آن چیز داشتن را ذکر کردہ گوید کہ انوری استعمال این	
است یعنی مساوات آن چیز داشتن در تار کردہ (س) بہرچہ مفتی رایت قلم بدست	
و رونق (میر خسرو) برآب رخت یک گرفت و قضا برآب نوید جواب فتویٰ را	
گل سیراب نیاید و آنچہ از بخت آید ز می تا و میر ابو الحسن فرامانی علیہ الرحمہ در شرح	
نیاید و (ارو) خوبی اور رونق اور این نوشتہ کہ یعنی مفتی رای تو بہر قصد کہ	
تازگی میں کسی چیز کے مساوی ہونا۔ قلم بدست گیر و خواہ بقصد فتویٰ امر خواہ	
برآب گفتن (مصدر اصطلاحی) بقول بہار بارادہ فتویٰ ہی و اگرچہ نہ نوشتہ باشد قضا	
و سحر و جادو و موید و مفت بمعنی فی الحال جواب آن فتویٰ و رد آن را برآب می نوید	
و زود گفتن و زود جواب دادن مؤلف یعنی جواب آن و رد آن صورت نمی بندد	
عرض کند کہ این کنایہ باشد کہ (برآب آمدن) پس بہار گوید کہ چون صاحب اصطلاحات	
معنی ظاہر و فاش شدن گذشت و مقصود (برآب) را بمعنی در حال آوردہ ممکن است	
از (برآب) ظاہر و فاش است از ہمین کہ (برآب نوید) را بمعنی در حال نوید	
اصطلاح این مصدر اصطلاحی قرار یافت فراگیریم تا محصل معنی آن شود کہ ہرچہ قضا	
حالا معاصرین عجم بر زبان نہار نہار روی رای قست و ترا در مصالح دینی و جواب	
قوراکہنا۔ جلد کہنا۔ جلد جواب دینا۔ و سوال اہل عالم بخاطر می رسد ہمین کہ قضا	

یافت کہ اقتضای رای توجہیت و توجہ فتویٰ کہ صاحب استعماش کرده (س) چرخ
خواہی داد پیش از آنکہ لعل آری بنا بر چند آنکہ زند نقش حوادث بر آب ہمی شود
نہایت موافقت و متابعت کہ سنت ہو جو ہر آئینہ آگاہی ماہ مقصود صاحبانیت
دارد موافق مافی الضمیر تو فتویٰ میدہد کہ ہر چند کہ چرخ نقش حوادث را می خواہد
و فی الحال می نویسد (انتہی) صاحب شیلہ کہ محو کند گریہ آئینہ آگاہی ماطا ہر می شود
بذیل (برج نوشتن) گوید کہ یہودہ و صبا ہمچو ہر ش و محو نمی شود و ما از و آگاہی
کردن کاری و ہمچنین (بر آب نوشتن) مؤ (اردو) (الف و ب) محو کرنا۔ مثلاً نقش
عرض کند کہ (الف، و ب) ہر دو کنایہ است بر آب کرنا۔ صاحب آصفیہ نے نقش بر آب
از محو کردن کہ ہر چہ بر آب نقش کنند ہونا) کا ذکر کیا ہے جو اسی کا لازم ہے
خود بخود محو شود و باقی نماند مقصود اتوری یعنی بے ثبات ہونا۔ فانی ہونا جلدت جانہ
در شعر بالا ہمین است کہ مفتی رایت بر آب نہادون اصدا ر اصطلاحی بقول
بہر چہ فتویٰ دہد قضا آن را قبول کند و بہار کنایہ از بی ثبات و ناپائداہ کردن
جواب معنی رد آن را محومی نماید مقصود و آفریدن چیز را (شیخ شیراز س) جہان
شاعر اول الذکر ہمین است ولیکن بہر آب نہادہت و زندگی بر باد بخلاصہ
سطا بقیت معنی اصطلاحی او اند و بہار آنہم کہ دل براوتہاد و صاحب بحر آفریدن
معنی را کہ بیان کردہ است دور از لفظ و راترک کرد و مؤلف عرض کند کہ (بر آب
معنی بخال اعرض می شود کہ نسبت (الف) نہادون چیز را) گویا غرق کردن است و

<p>از اینجاست کہ معنی بی ثباتی از و پیدا شد و نفروہ اند بہ تحقیق ما از ہر سہ اسناد بالا (بر آفریدن را جزو معنی خیال کنیم صاحب بحر دست آب و آتش زدن کسی را) پیدا است بمعنی در نگر و کہ آن را ترک کرد (ارو) بی ثبات کمال تکلیف و تعب داشتن اورا محققین بالا اورنا پاید اگر نا اورنا پاید ارسید اگر نا۔ ہمین معنی را لازم کردہ اند و اسناد نشان برنمی بر آب و آتش زدن) مصدر اصطلاحی آنست و معنی دوم بیان کردہ بہار از یک بند بقول وارستہ و بحر دا، در کمال تکلیف و تعب ہم حاصل نمی شود و اعتبار را نشانید (ارو) بودن (صائب ۵) عجب آن جنگجو بر آب (۱) کمال تکلیف او تعب میں مبتلا رکند (۲) ہی و آتش می زند خود را پرات خط چو حکم آسمانی بی فائدہ کرنا۔</p>	<p>بر آتش افتاد و نچیری استعمال بمعنی نختن</p>
<p>بر آتش افتاد و نچیری استعمال بمعنی نختن</p>	<p>برنمی کرد و بہارین را بر استند و سند بالا بمعنی (۲) سعی بی فائدہ کردن آوردہ معنی اول را ہم ذکر و اسناد دیگر را ہم پیش کردہ (ظہوری ۵) دل ظہوری بر آتش کہ قناد (صائب ۵) اینکه گاہی می زدوم بر آب و کہ جهان بوی آن کیاب گرفت پ مؤلف آتش خویش را پز روشنی کار مردم بود مقصود عرض کند کہ کلمہ بردن یا بمعنی در باشد۔ چو شمع پ (عبد اللطیف خان تنہا ۵) فکر بگیار (ارو) آگ میں جلنا۔ امیر نے اس کا ذکر بلندی دارم از خود ہمراہان پ می زخم بر آب فرمایا ہے (کیف ۵) تپ الفت کی حرارت و آتش خویش را شبہا چو شمع پ مؤلف عرض نہیں کسکو اے کیف پ ایک ہی آگ میں سب کنند کہ محققین بالا در تعریف معنی اول غور خلق خدا جلتی ہے پ</p>

<p>بر آتش نشاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول سحر (۱) بقیرا گردانیدن مؤلف بقول بہار و انشد (۱) آگیاہ از مضطرب و عرض کند کہ مرادف مصدر گذشتہ (۲) بمعنی بقیرا گردانیدن کسی را (صاحب ۵) حقیقتش یعنی سوختن (انوری ۱) ہزار ز شوق میتون آئینہ را بر سنگ زو شیرین جان لب لعش نہادہ بر آتش پڑ ہزار دل پڑ خوشا کاری کہ بر آتش نشاندا کار فرما را سر زلفش کشیدہ در زنجیر پڑ (اردو) دیکھو پڑ مؤلف عرض کند کہ متعدی آتش زیر پڑ بر آتش نشاندن۔</p>	<p>بر آتش نشاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول سحر (۱) بقیرا گردانیدن مؤلف بقول بہار و انشد (۱) آگیاہ از مضطرب و عرض کند کہ مرادف مصدر گذشتہ (۲) بمعنی بقیرا گردانیدن کسی را (صاحب ۵) حقیقتش یعنی سوختن (انوری ۱) ہزار ز شوق میتون آئینہ را بر سنگ زو شیرین جان لب لعش نہادہ بر آتش پڑ ہزار دل پڑ خوشا کاری کہ بر آتش نشاندا کار فرما را سر زلفش کشیدہ در زنجیر پڑ (اردو) دیکھو پڑ مؤلف عرض کند کہ متعدی آتش زیر پڑ بر آتش نشاندن۔</p>
<p>بر آتش نشاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول سحر (۱) بقیرا گردانیدن مؤلف بقول بہار و انشد (۱) آگیاہ از مضطرب و عرض کند کہ مرادف مصدر گذشتہ (۲) بمعنی بقیرا گردانیدن کسی را (صاحب ۵) حقیقتش یعنی سوختن (انوری ۱) ہزار ز شوق میتون آئینہ را بر سنگ زو شیرین جان لب لعش نہادہ بر آتش پڑ ہزار دل پڑ خوشا کاری کہ بر آتش نشاندا کار فرما را سر زلفش کشیدہ در زنجیر پڑ (اردو) دیکھو پڑ مؤلف عرض کند کہ متعدی آتش زیر پڑ بر آتش نشاندن۔</p>	<p>بر آتش نشاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول سحر (۱) بقیرا گردانیدن مؤلف بقول بہار و انشد (۱) آگیاہ از مضطرب و عرض کند کہ مرادف مصدر گذشتہ (۲) بمعنی بقیرا گردانیدن کسی را (صاحب ۵) حقیقتش یعنی سوختن (انوری ۱) ہزار ز شوق میتون آئینہ را بر سنگ زو شیرین جان لب لعش نہادہ بر آتش پڑ ہزار دل پڑ خوشا کاری کہ بر آتش نشاندا کار فرما را سر زلفش کشیدہ در زنجیر پڑ (اردو) دیکھو پڑ مؤلف عرض کند کہ متعدی آتش زیر پڑ بر آتش نشاندن۔</p>
<p>بر آتش نشاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول سحر (۱) بقیرا گردانیدن مؤلف بقول بہار و انشد (۱) آگیاہ از مضطرب و عرض کند کہ مرادف مصدر گذشتہ (۲) بمعنی بقیرا گردانیدن کسی را (صاحب ۵) حقیقتش یعنی سوختن (انوری ۱) ہزار ز شوق میتون آئینہ را بر سنگ زو شیرین جان لب لعش نہادہ بر آتش پڑ ہزار دل پڑ خوشا کاری کہ بر آتش نشاندا کار فرما را سر زلفش کشیدہ در زنجیر پڑ (اردو) دیکھو پڑ مؤلف عرض کند کہ متعدی آتش زیر پڑ بر آتش نشاندن۔</p>	<p>بر آتش نشاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول سحر (۱) بقیرا گردانیدن مؤلف بقول بہار و انشد (۱) آگیاہ از مضطرب و عرض کند کہ مرادف مصدر گذشتہ (۲) بمعنی بقیرا گردانیدن کسی را (صاحب ۵) حقیقتش یعنی سوختن (انوری ۱) ہزار ز شوق میتون آئینہ را بر سنگ زو شیرین جان لب لعش نہادہ بر آتش پڑ ہزار دل پڑ خوشا کاری کہ بر آتش نشاندا کار فرما را سر زلفش کشیدہ در زنجیر پڑ (اردو) دیکھو پڑ مؤلف عرض کند کہ متعدی آتش زیر پڑ بر آتش نشاندن۔</p>

(الف) برآر زنده اصطلاح بقول شمس که از بندی برون آیم و غمی با تو فرو گویم	
(ب) برآر زنده هر دو با فتح زبیده	دمی با تو بر آسایم و (ار دو) (الف) و
و خوش آراینده و آراسته مؤلف عرض کند	آسایند (ب) و کیو آسودن -
که (الف) غلط محض است و محذور قولش	(الف) برآشت (الف) بقول سروی
اعتبار را نشاید و (ب) اسم فاعل (برآورده)	(ب) برآشتن برهم زد و پریشان
که می آید (ار دو) و کیو برآوردن -	و سودانی شد و عاشق شد مؤلف عرض
(الف) برآسایند استعمال (الف) کند که (الف) ماضی مطلق (ب) باشد و (ب)	
(ب) برآسودن مراد فیهان آسایند بقول موارد و بنجم آمدن (سعدی) شهنش	
که در محدوده گذشت و (ب) بقول اندکوال	برآشت کاینک و زیر و تعلق میندیش
فرنگ و رنگ آرام یافتن و آرام دادن	و جت گیر و پرانگده دل شد ازین گفتگوی
مؤلف عرض کند که آسودن هم در محدوده	و برآشت و گفت ای پرانگده گوی و
گذشت خبر نیست که در محاوره بکله بر	مخفی مباد که آشتن برصد ریت که بچار
بر هر دو مصداق و زکوره زیاده شد و تخصیص	معیش در محدوده گذشت و اشاره این
یک و (ب) قابل نظر که آسودن بر معانی	هم در اینجا کرده ایم انحصار صاحب سروی
متعدده شامل (ظهوری الف) برآساید و اینجا بود و معنی وقناعت صاحب موارد	
فلک از بقیر می و اگر بی غاقتان آرام	بریک معنی قابل نظر است قیاس می خواهد
بخشد (الف) و (الف) چگونه با تو دگر گیرد که بر همه معانی (آشتن) شامل نباشد	

<p>(ارو) (الف لب) کا ہاضی مطلق دب، (دھوپ مین ڈالنا) دیکھو آشفتن۔ بر آگندن شور مصدر اصطلاحی بمعنی</p>	<p>بر آغالییدن استعمال بقول موارو بر آگندن شور مصدر اصطلاحی بمعنی</p>
<p>ملاحت پیدا کرن در چیری و بر درینجا بمعنی در است (ظہوری) نہ حرف شکری عرض کند کہ آغالییدن بہر پنج معانیست در ممد و دہ گذشت و تخصیص این بمعنی بالا تقاضای سندی کند (ارو) بر آگندن ملاحت پیدا کرنا یعنی پیدا کرنا خوبصورتی بر آفتاب آگندن مصدر اصطلاحی پیدا کرنا۔</p>	<p>بر آغالییدن استعمال بقول موارو بر آگندن شور مصدر اصطلاحی بمعنی ملاحت پیدا کرن در چیری و بر درینجا بمعنی در است (ظہوری) نہ حرف شکری عرض کند کہ آغالییدن بہر پنج معانیست در ممد و دہ گذشت و تخصیص این بمعنی بالا تقاضای سندی کند (ارو) بر آگندن ملاحت پیدا کرنا یعنی پیدا کرنا خوبصورتی بر آفتاب آگندن مصدر اصطلاحی پیدا کرنا۔</p>
<p>بقول بحر و بہار و اند خشک گردانیدن بر آمد استعمال بقول صاحب فرہنگ چیزی را بافتاب (غیاثی حلوائی) فی زجیرانی بر و چشم پر آب آگندہ ام پر پردہ حاصل بالمصدر (بر آمدن) کہ می آیشال چشم تر بر آفتاب آگندہ ام پر مؤلف عرض بر مہ معانیست (ارو) بر آمد حاصل بالمصدر کند کہ بر درینجا بمعنی بست و سوش کہ گذشت ہے بر آمدن کا اور اسکے کل معنوں پر شامل (ارو) دھوپ دینا۔ یا دھوپ دکھانا۔ اور بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مؤنث بکس بقول آصفیہ۔ دھوپ مین سکھانا خشک کرنا نحاسی۔ خرج۔ آمدنی۔ وہ زمین جو دریائے دھوپ مین رکھنا۔ دھوپ لگانا مؤلف ہجانے سے نکلے۔</p>	<p>بقول بحر و بہار و اند خشک گردانیدن بر آمد استعمال بقول صاحب فرہنگ چیزی را بافتاب (غیاثی حلوائی) فی زجیرانی بر و چشم پر آب آگندہ ام پر پردہ حاصل بالمصدر (بر آمدن) کہ می آیشال چشم تر بر آفتاب آگندہ ام پر مؤلف عرض بر مہ معانیست (ارو) بر آمد حاصل بالمصدر کند کہ بر درینجا بمعنی بست و سوش کہ گذشت ہے بر آمدن کا اور اسکے کل معنوں پر شامل (ارو) دھوپ دینا۔ یا دھوپ دکھانا۔ اور بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مؤنث بکس بقول آصفیہ۔ دھوپ مین سکھانا خشک کرنا نحاسی۔ خرج۔ آمدنی۔ وہ زمین جو دریائے دھوپ مین رکھنا۔ دھوپ لگانا مؤلف ہجانے سے نکلے۔</p>
<p>عرض کرنا ہے کہ دکن کی بول چال میں۔ بر آمد بہم بقول شمس بالفتح۔ یعنی غریب</p>	<p>عرض کرنا ہے کہ دکن کی بول چال میں۔ بر آمد بہم بقول شمس بالفتح۔ یعنی غریب</p>

<p>مؤلف عرض کند کہ (بہم برآمدن) بمعنی خشمگین شدن و در غضب آمدن می آید کہ می آید و معنی بیان کردہ صاحب رہنما پس این ہم ماضی مطلق آن مصدر مرکب بر سبیل مجاز غیر از اصطلاحی نیست و لیکن باشد (ارو) غصہ ہوا و دیکھو بہم برآمدن معاصرین عجم بر زبان ندارند (ارو) جس کا یہ ماضی مطلق ہے۔ برآمد جای اصطلاح بقول ناصری و دیگر (۲) بلندی مؤنث۔</p>	<p>برآمدن بقول بحد (۱) تعظیم کردن و فرما بیرون آمدن باشد و آن را برآمد گاہ نیز کہ کامل التصریف است و مضارع این گفتہ اند مؤلف عرض کند کہ قلب اضافت بر آید۔ صاحب جہانگیری در مطحات (جای برآمد) است و برآمد حاصل بالمصدر بر تعظیم کردن و برخاستن قانع و فرماید برآمدن دیگر هیچ (ارو) برآمد ہونے کی کہ این کنایہ باشد صاحب جامع ہم ذکر این جگہ۔ نکلنے کی جگہ۔ برآمد گاہ۔ برآمدگی استعمال بقول صاحب رہنما این برآمد و صاحب ناصری صرحت فرماید بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار (۱۸) کند کہ برپای خاستن برای تعظیم کسی کہ کرپوہ کہ از پائین آن چشمہ برآمدہ باشد و در آمدہ مؤلف عرض کند کہ مصدر مرکب (۲) بقول جامع کہ بذیل (برآمدن) آورده از کلمہ بر (معنی حقیقتش یعنی علی) و آمدن بمعنی بلندی مؤلف عرض کند کہ این معنی (معنی خودش) و معنی حقیقی این مرکب بہ بلند</p>
--	--

<p>آمدن و مراد از برخاستن و بلند شدن پس معنی تعظیم کردن کنایه باشد که بر تعظیم بر می خیزند (اردو) انشأ تعظیم و پاک ہو جانا۔</p>	<p>آمدن و مراد از برخاستن و بلند شدن پس معنی تعظیم کردن کنایه باشد که بر تعظیم بر می خیزند (اردو) انشأ تعظیم و پاک ہو جانا۔</p>
<p>کے لئے (تعظیم دینا۔ بقول آصفیہ کسی کی تشریف آوری پر کہرا ہو جانا۔ کہرے ہو کر غرت کرنا۔</p>	<p>کے لئے (تعظیم دینا۔ بقول آصفیہ کسی کی تشریف آوری پر کہرا ہو جانا۔ کہرے ہو کر غرت کرنا۔</p>
<p>(۳) بر آمدن۔ بقول موار و بمعنی پاک و صاف شدن چون (بر آمدن دیده اند غبار) (حرین ۵) خوش آدمی که مرادید از غبار بر آید پوزگر دستیم آن نازنین (اردو) بر آمد ہونا۔ نکمنا۔</p>	<p>(۳) بر آمدن۔ بقول موار و بمعنی پاک و صاف شدن چون (بر آمدن دیده اند غبار) (حرین ۵) خوش آدمی که مرادید از غبار بر آید پوزگر دستیم آن نازنین (اردو) بر آمد ہونا۔ نکمنا۔</p>
<p>سوار بر آید پوزگد مؤلف عرض کند کہ این نہ مصدر مرکب (بر آمدن دیده از غبار) پیدامی شود یعنی (بیرون آمدنش از غبار) پس بر آمدن در اینجا متعلق است بمعنی سومش کہ می آید و صاف و پاک شدن دیده معنی مرادی است و متعلق است با مصدر مرکب مذکورہ و مجرد بر آمدن یعنی</p>	<p>سوار بر آید پوزگد مؤلف عرض کند کہ این نہ مصدر مرکب (بر آمدن دیده از غبار) پیدامی شود یعنی (بیرون آمدنش از غبار) پس بر آمدن در اینجا متعلق است بمعنی سومش کہ می آید و صاف و پاک شدن دیده معنی مرادی است و متعلق است با مصدر مرکب مذکورہ و مجرد بر آمدن یعنی</p>

معنی را از معنی پنجم مفهم قائم کرده باشد بای	بلا مناسب تراست با معنی (بالا رفتن) و
حال ماسدی در کلام صائب یافته ایم که (بلند شدن) که از سند نصیر ای هندی بمعنی بسته	
بکار این می خورد (۳) گرچه در روشنگری دوم می آید (ار دو) بلند بونا پچرونا	
دارد بیضا ز صبح بک برنی آید لبشهای جدا (۴) بر آمدن بقول بحر و وارسته و بهار پرش	
آفتاب (۵) (ار دو) بر ابرمی کرنا بقول یافتن و ترقی کردن و فرماید که از اینجا است	
اصفیه همسری کرنا مقابله کرنا	که چون دو کس با هم از خودی یکجا پرورش
(۵) بر آمدن بقول بحر و وارسته و بهای معنی یا بند گویند فلان فلان با هم بر آمده اند	
بلند شدن و بالا رفتن (سجرا کاشی ۳) یعنی با یکدیگر پرورش یافته اند (شانی تکلوا	
سراج یوسف خود گیرم و قرار گیرم (۳) اگر (۳) کجا بر سر واطم لب جواب کشاید با شکر	
بماه بر آیم و گر بچاه و رافتم (ظهوری ۳) لبی که بشیر و شکر بر آمده باشد (سلیم ۳)	
دوال کوس بنام همیب کوب ظهوری (۳) رنگل سپرس که مرغ چمن چی می گوید (۳) من	
صد بلند کنم چرخ را با هم بر آیم (مؤلف	بر آمده ام همچو لاله در صحرا (۳) مخلص کاشی
عرض کند که از سند سجرا کاشی (بر آمدن ۳) جدا ز هم چه تمتع بر ند چون دندان (۳)	
و امثال آن پیدای شود بمعنی همسرا	جماعتی که ز طفلی بهم بر آمده اند (حزین ۳)
شدن و کنایه از بلند شدن باه عجیبی نیست	ریزم من اشک حسرت و باله نهال او
که صاحب بحر معنی چهارم را که گذشت از یک سر و ش باب دیده گریان بر آمده مؤلف	
بنهین استعمال قائم کرد و حق آنست که سند عرض کند که بر آمدن بمعنی خودش است و	

اصطلاح (هم بر آمدن از طفلی) بمعنی بایکدی به دار و) پیدا است که بمعنی بیرون شدن	ترقی عمر کردن است در کجائی و ستم مخلص
از علاج و مستغنی شدن از علاج و لا علاج	کاشی متعلق است به همین مصدر اصطلاحی
شدنش باشد پس (بر آمدن) درین شعر	و مجرد بر آمدن در اینجا اصلا بمعنی پرورش یافتن
معنی سوم است و از کلام شانی تکلوم	و ترقی کردن نیست سندی شانی تکلوم متعلق است
(بر آمدن) بپیر می) و از سند شیخ شیراز بر آید	معنی دهم و سند سلیم و ضرب متعلق بمعنی ششم
پیدا می شود و هر دو بمعنی غالب	این که می آید (ار و) پرورش پانا ترقی
شدن بران و بر آمدن) در اینجا بمعنی	کرنا ترقی پانا -
پنجش که از بلندی غلبه مراد گرفته اند عجبی	(۷) بر آمدن - بقول بحر و وارسته و بهار و
نیت که صاحب بحر معنی چهارم را از سنا	موارد و بمعنی از عهده بر آمدن (ظهوری)
بالاتر کم کرده باشد مخفی مباد که مصدر (بر آمدن)	(۸) دل نازکست ناز طیبیان کمی ششم
از عهده) بجای خودش می آید و مجرد بر آمدن	نازم بدر و خویش بدار و بر آمد است
معنی (از عهده بر آمدن) نباشد (ار و)	(شانی تکلوم) چند آنکه تا ختم نظر از رو
عهده بر ایهونا - غالب آن -	جهوشان و بر نامدم به دیده زود آشنای
(۹) بر آمدن - بقول بهار بمعنی رسیدن و	خویش و (گلستان سعدی) شیطان با مخلص
بقول مؤید رسیدن (صائب) بر سیه	بر نیاید و سلطان با مخلصان و مؤلف
خانه یی تریز برق اینجا و بجه امید بر آید	عرض کند که از کلام ظهوری (بر آمدن و در زمین دانه و ظهوری) و طرف گشتن

ف
۲۹/۵۳
ع۔ آ جز ۶
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ رکھنے کی
صورت میں ایک آنہ یومیہ دبرانہ لیا جائے گا۔
